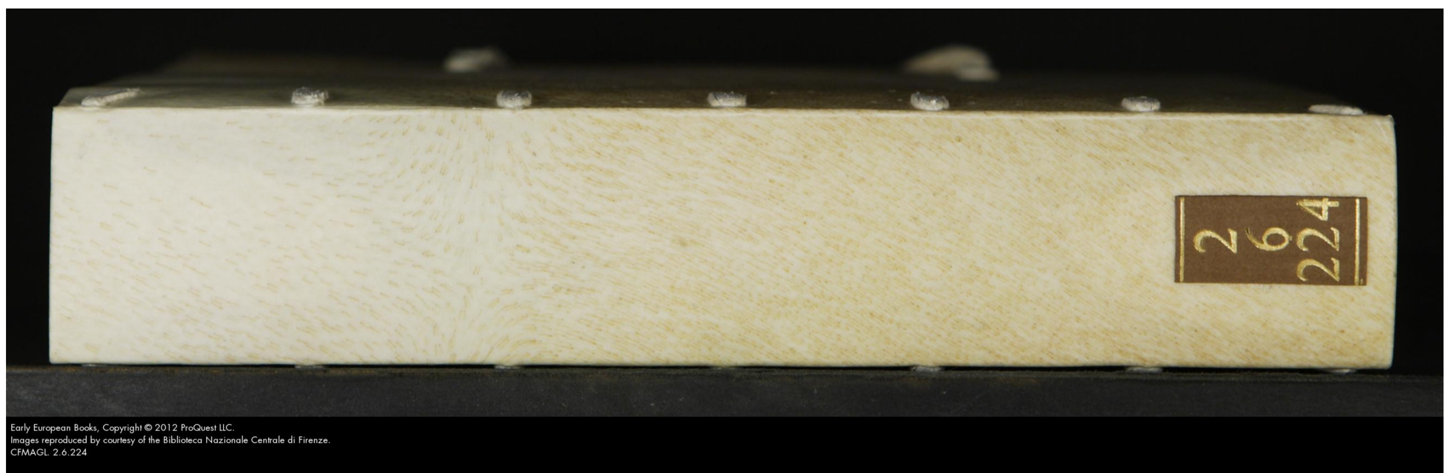

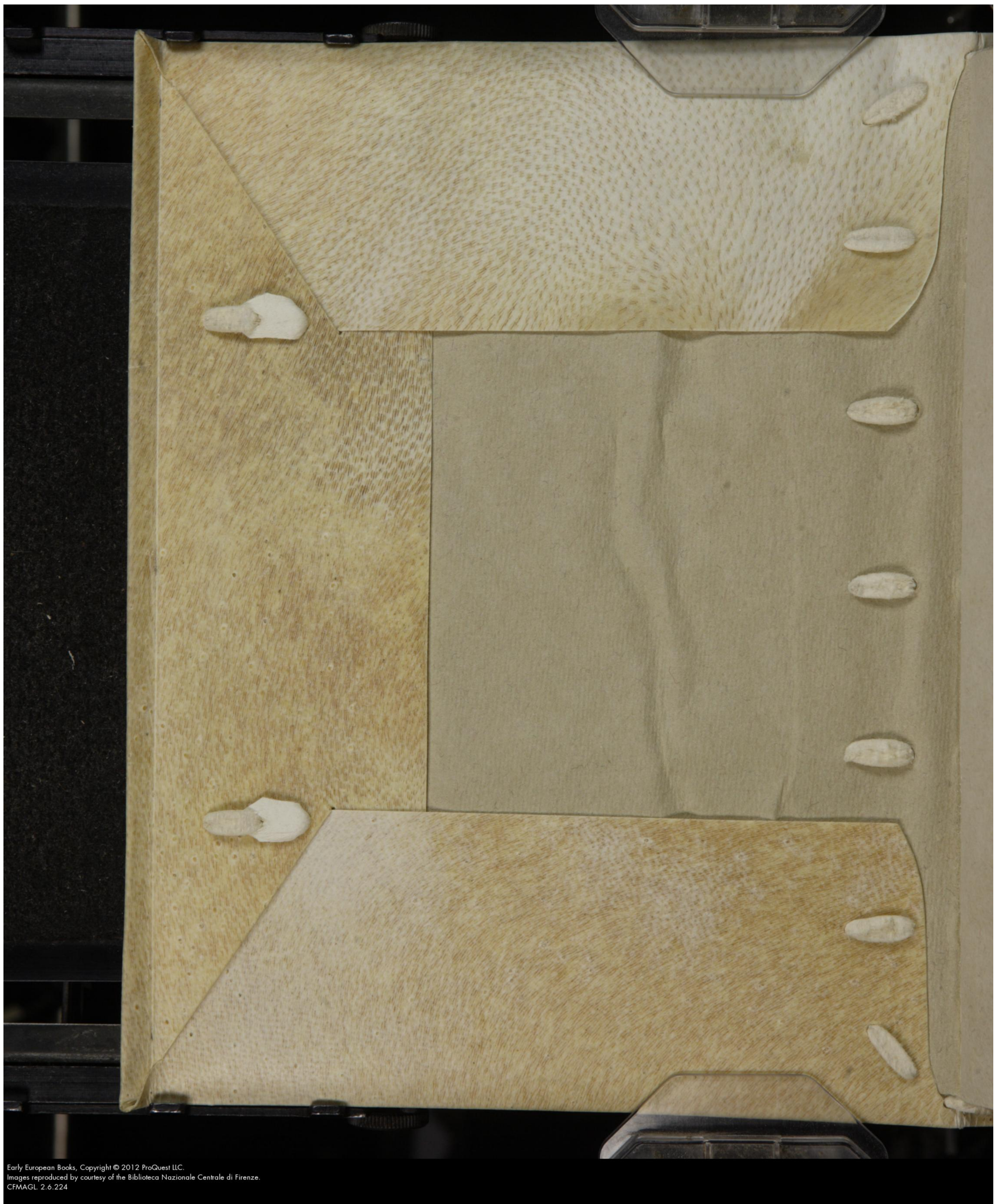

2
6
224

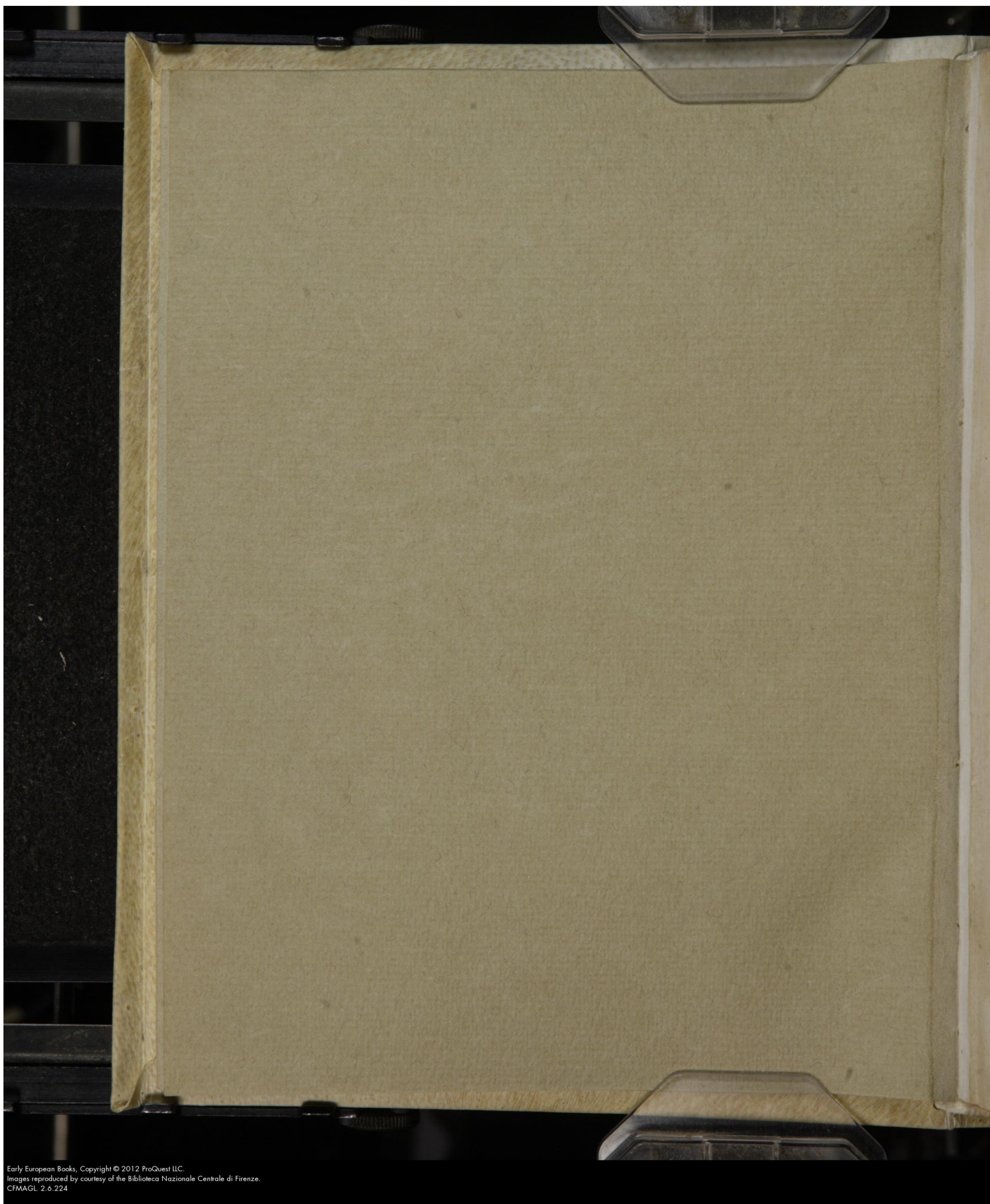

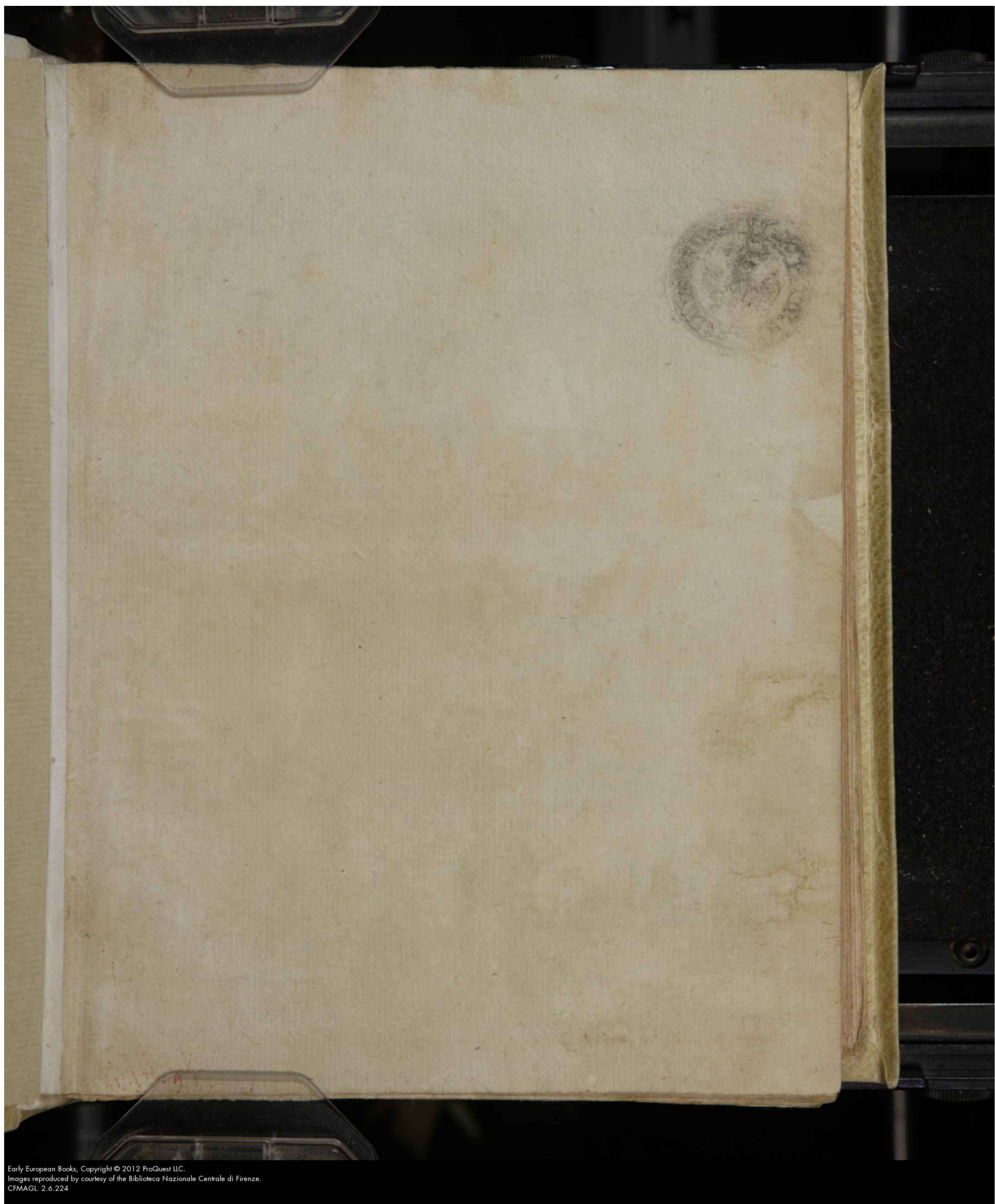

I

XXXI

PER. de LAR

2.6.224

DE ANNIVERSARIIS, ET CAPELLANIIS, Libri Duo,

IN QVIBVS ETIAM SPECIALITER disputatur,

De annuo Relicto.
- Pro Virginibus [illegible]dis.
- Pro Infantibus expositis nutriendis.
- Pro Captiuis redimendis.
- Pro Carceratis relaxandis.
- Pro Monte Pietatis.
- Pro Festo Corporis Christi celebrando cum praecedentijs processionis.
- De Cadaueribus absque tributo transferendis.
- De Quarta funerali.
- De Probatione generis & qualitatis sanguinis ad Capellaniam requisitæ.

OPVS QVIDEM VT PIVM ET PRACTICVM, ITA ET VTILE in vtroque foro versantibus, Iudicibus, Aduocatis, Clericis, & Monachis, & quibuscunque alijs piorum exsecutoribus.

AVTHORE,

ILLEPHONSO PEREZ DE LARA, TOLETANO IC. EXcellentiss. & præstantissimo, è Consilio Catholicæ Maiestatis potentiss. Philippi III. Regis, & in Ciuitate Regum, Prouinciarum Peru Curiæ Cancellariæ Prætore.

OSTII MOGVNTINORVM

Apud Balthasarum Lippium, Expensis Paltheniani.

M. DC. X.

EXCELLENTISSIMO DOMINO D. PETRO FERNANDES DE CASTRO, COMITI DE LEmos de Andrade, & de Villalua, Marchioni de Sarria, Equiti ſacri Regij Cubiculi ac Conſilij noui orbis magno Præſuli:

Licentiatus Illephonſus Perez de Lara, Regius Conſiliarius S.

NIMO eget (Excellentiſſime Comes) qui animabus ſe immiſcet; ſiquidem compertum eſt fortiora corda rebus futuri ſæculi terreri, atque expaueſci. Quare tractaturus animarum materiam, roborari cogor veſtræ magnitudinis grandiori, & vt generoſo, ita intrepido animo, tam experto in enucleandis ſpiritualibus & cœleſtibus, quam in cognoſcendis temporalibus, & vtriuſque hemiſphærij terrenis, vt ſic confortatus, nec timeam, nec phantaſmatum viſionibus expaueſcam. Et ſi vani timoris videatur allegatio, cum diſputatio noſtra ſit animarum ſanctarum in Dei gratia exiſtentium, quæ dum cru[...]ntur, reatuq; pœnæ detinentur, futuram certam expectant gloriam. Cumq; magnanimum Mæcenatem quæſie-

)(2 rim,

rum, & inscriptione libri posuerim, vererer omnia opera mea intrinseci mei timoris. Conuincor: In quo ergo (dicet aliquis) consistit metus? vbi phantasmata? Dicam vno verbo: detractorum linguæ hæc sunt. E quibus cum hic noster exiguus libellus euadere solus nequeat, tu es illi, vt necessarius ita & conueniens Comes; nam & liber hic primus est, qui hucusque ex hac in iure tremenda materia prodierit. Tu quoque primus Hispaniæ Comes in dignitate, (id attestantibus Chronicis, & fidelibus historijs) Quem si comiteris, cuius magnanimitas, generositas eximia, prudentia & temperantia, recta fides, litterarum studia, & alia innumera virtutũ splendentiũ genera, omnibus terræ & maris prouincijs, adeo sunt nota venerataque, vt quocunque migrauerit, nominis tui potentia, & linguas supprimet, & tua virtute acceptus erit. Suscipe ergo, Excellentissime Domine, sub clari nominis tui auxilio, has studiorum meorum primitias, vt & mei laboris præmium consequar, & animo ad maiora prodenda alliciar. Vale.

IV

VENERABILI IN CHRISTO PATRI MAGISTRO LVDOVICO ALIAGA, Terræ Sanctæ Provinciali Ordinis Dominicani, ac Consilij Sanctæ Generalis Inquisitionis rerum Orthodoxæ Fidei calificatori meritissimo:.

Licentiatus Illephonsus Perez de Lara Regius Consiliarius S.

POstquam tot vigiliis, assiduisq; laboribus librum *de Anniuersarijs, & Capellanijs,* Deo duce perfecissem (venerande ac sapientissime Pater) illumque Regio Aragoniæ Senatui repræsentarē, & intellexissem eius examen eximiæ Dominationis vestræ censuræ commendatum, pauere cœpi, animo reuoluens, an exigui mei ingenij fœtus, tædio futuri essent eminentis scientiæ moderatori, optarámq; ab incepto desistere, vt libellum, simulq; meipsum, à correctionis periculo liberarem, quod potius euenire posse sperabam. Oppositum tamen, & inopinatum mihi contigisse video, cum insperata, & sic iocundior, & æstimabilior approbatio, repetitaq; operis laudatio, à te fuerit exactissime promulgata, eius ex certa scientia supplens defectus. Sed cum honor sit in gratuito honorante, quidquid honoris, & laudis incapaci, ac rudi libro accommodas, censori reuertitur, censumq; gratiarum perpetuum in authoris personam constituis, in cuius recognitionem, ac antidoralem obligationem, qua me summopere adstrictum agnosco hæc manu propria libenter scripsi, & signaui. Vale venerande Pater, quem Religio satis commendat, prædicat eruditio, iterumq; Vale.

)(3 CEN-

CENSVRA.

Ex commißione S. S. Regij Aragonum Consilij librum de Anniuersariis, & Capellanijs, Licentiati Illephonsi Perez de Lara suæ Maiestatis Consiliarij in Regia Audientia Limæ Indiarum Prouinciæ, orti vero in insigni Toletana vrbe, qua potui diligentia vidi, iterum atque iterum perlegi sermonis elegantia, suauitate dicendi, rerum ordine, & materiæ pulchritudine, & vtilitate allectus, in quo auctor fœlicißimi ingenij vires satis ostendit, & egregium eximiæ, & reconditæ eruditionis testimonium præbet: nihil Orthodoxæ Religioni, vel bonis moribus aduersum continet, imo pietate, & religione abundat, dum pias fidelium dispositiones, & voluntates excitat, & illarum vim vndique demonstrat, & facilem Iuridicumque executionis aditum patefacit, opus ideo dignißimum, vt in publicum edatur, & in studiosorum manibus versetur, censui. Madriti 7. Nouemb. MDCVII.

Frater Ludouicus Aliaga.

CENSVRA.

He visto por commißion de los señoros del Consejo el libro de anniuersarijs, & capellanijs, compuesto por el Licenciado Perez de Lara, Alcalde de la Real Chancilleria de la Ciudad de los Reyes, y no hallo cosa porque no se deua imprimir, y he hallado muchas que obligan à dar licentia para que se imprima, porque es libro muy docto, y de cosas muy platicables, y que muestra la mucha erudicion de su Autor, y su mucha diligencia, y prudente eleccion: y aßi soy de parecer que se deue imprimir, y que seria de mucha vtilidad se imprima, para que gozen de los curiosos, y todos en commun se aprouechen. En Madrid oy 22. de Abril de 1608.

El Licenciado Don Diego
Gonçalez de Contreras.

REVERENDISSIMI D. D. PETRI DE OMNA, EPISCOPI CAETANI AC Sanctissimi Domini nostri Papæ assistentis, Catholicæ Maiestatis à Consilijs, Disticha in laudem Authoris.

DOCTE quid in tantis miraris? collige flores,
Elige quæ inuenies, munera grata Deo.
Siue piis animas precibus lustrare beatas,
Crimine pœnali subueniendo cupis.
Iureque perpetuo suffragia mittere curas,
Quæ pia diuinis auribus alma sonent.
Siue cupis dulces tenera de Virgine tædas,
Seu cupis Infantes protegere expositos.
Seu cupis eripere insontes de compede Mauri.
Soluere & oppressis vincula sæua cupis?
Pectore scire cupis, quid sit succurrere egeno,
Et quidquid pietas officiosa valet?
Absque tributo itidem gelidum transferre cadauer,
Reliquiisque dari sacra sacella paras?
Sancta, salutiferi celebrare & corpora Christi,
Sanguinis ingenua nobilitate frui?
Ecce laboratus lepidusque liber: si hunc perlegis, esto
Doctus in hoc ipsum, doctus in omne bonum.
Inuideo qui prius hominis descripsero finem,
Dum tu me sequeris doctior, inuideo.

IN LAV-

IN LAVDEM OPERIS ANNIVERSARIORVM MATERIAM CONTINENTIS GRAVISSIMI LICENtiati Perez de Lara de Consilio Regis: Suus obseruantissimus Licentiatus Hieronymus de Ceuallos aduocatus Toletanus, & Decurio nobilium in eadem Regia ciuitate, ita respondit.

SIcut illa duo cœli luminaria Dei optimi maximi gloriam, & magnitudinem, in toto orbe terrarum ostendunt: sic duo Scriptores, qui nomine Lara, vocantur, tanquam duo terræ luminaria ita nostram iurisprudentiam illuminant, vt vnus corpori, alter animæ simul fecunde satisfaciant. Nam antiquior Lara qui de Alimentis optimam repetitionem, & tractatum composuit, cibauit corpora suis doctrinis, & documentis: Tu vero Lara Iunior, & ingenio, litteris, & subtilitate primus, sicut anima est preciosior corpore, ita opus tuum de anniuersariis conditum cæteris præcellit, animarum fidelium condimentum salutare præstando, & iuris peritis optimas resolutiones, & doctrinas tribuendo, quia ita fideliter, & eleganter omnia, certa resolutione respondes, vt ex Apollinis oraculo emanasse videantur: Nam quis melius obscura distinguit, quis clarius inuoluta, & implicata explicat, quis legum difficultates facilius declarat, quis Iurisconsultorum responsa, & Romanorum Pontificum decreta, melius interpretatur, quis accuratius iuris antinomias, ad amicitiam, & concordiam reducit, prorsus quidem ignoro, & altiori iudicio remitto. O fœlix Ciuitas Toletana talis autoris mater, ô, aduocati, qui in fratrem eum aliquando meruistis, ô Iudices, & Senatores grauissimi, qui in Socium à Domino nostro Rege Philippo huius nominis Tertio accepistis. Sed cum opus tuum seipsum ostendat, decreui ab incepto, & instituto desistere, quia qui tuas laudes voluerit incipere, facilius cœli sidera enumerabit. Vale.

LICENTIATI IOANNIS QVINONES DE BENAVENTE, Iuris vtriusque Professoris, in laudem libri & Authoris.

EPIGRAMMA.

Librum Lara tuum vidi, dignumque putaui
Qui volitet semper docta per ora virum.
O fœlix patria insignis, felixque Toletum
Quæ peperit natum, talia qui peperit:

Talia,

Talia, quæ nunquam sapiens Hispania vidit,
Nec videt in scholijs inclyta Roma suis.
Nam liber hic celebris prudentum plurima iuris
Responsa, & casus explicat ille pios.
Hic & defunctorum anniuersaria tractat,
Quæ liberant animas carcere, vt astra petant.
Hic testatorum legem, & disposita iusta
Seruari, atque illis vota, suprema, facit.
Nobilitat claros, puroque è sanguine natos:
Nec sinit infectos, nobilitate frui.
Virginibus castis mandat legata puellis:
Vt facile inueniant, quos sibi consocient.
Carceribus clausos liberat squalore repletos,
Et quos captiuos vincula sæua tenent.
Infantes refouet teneros, quos impia mater
Abiecit, rigida pectora Tigris habens.
Si hic pietate liber libros supereminet omnes,
Iure quidem mitis mons pietatis erit.
Hic legite, & versate manu qui iuris amatis
Flores, & varios, qui leget, ille leget.
Hunc celebrent cuncti, quos nutrit pendula tellus,
Si licet & libris, annua dona ferant.
Hos male tornatos versus, tu suscipe Lara:
Quos ad te noster mittere cogit amor.
Vetus amor patriæ nostræ me cogit, amico
Parua licet charo dona referre meo.
Parua licet magni non temnunt munera Reges,
Plusque animus dantis quam sibi dona, placet.
Regibus hæc propria est virtus, tibi Regia virtus
Semper inest animo, semper inest opere.
Sumere qui nescit, dare nescit, suscipere tandem
Hoc magni exiguum pignus amoris, opus.

SCRIPTORIS PROTESTATIO.

TYpographorum error Authori obesse nequit, l. *si librarius*, 93. *ff. de reg. iur. l. Imperator, ff. de statu hom.* Accipito ergo litterã, & præuia emendatione, & correctione hac elicito sensum, quem consonum sanctæ matris Ecclesiæ decretis sumito, non captiose in damnum, & præter mentem, & intentionem proferentis, nam ex quo scripta in libro hoc ab intellectu, & voluntate mea, denique ab anima proficiscuntur, orthodoxæ Fidei conformia proferre cupio: dissona autem deteſtor atque reiicio, omnia Sacrosanctæ Catholicæ Romanæ Ecclesiæ humiliter submittens, rogans petensque, vt si aliqua fragilitate naturæ à me effugerunt ab oculis meis librum mũdet, & si quę sint delenda, deleat, corrigat, & suis veris traditionib. restituat, meq; à iudicio liberet, prout liberat protestatio submittentis sua scripta Ecclesiæ ex sententia Abbatis, Panormitani, cap. *cum M. Ferrariensis, num. 19. de Constitutionibus*, quam dicit communiter receptam, Martinus Nauarrus, *consil. fin. incipienti Hypotheses, num. 14. & 15. de hæreticis*, per textum *in cap. damnatus. §. in nullo, de summa Trinitate, & cap. hæc est Fides, 24. quæst. 2. & cap. dixit Apostolus, 24. quæst. 3. ex Diuorum Hieronymi, & Augustini scriptis.*

ELEN.

VII

ELENCHVS CAPITVM, QVÆ IN PRIMO LIBRO CONTINENTVR.

SVM-

VIII

CAPITVM.

SVMMA CAPITVM SECVNDO LIBRO COMPREHENSORVM.

TRaditur Etymologia, & definitio Capellaniæ, & discutitur an Capellaniæ anniuersarium possit relinqui sub conditione, ne Episcopus se intromittat, & an vitietur conditio. cap.1.

De conditione apposita à fundatore Capellaniæ, vt præsentandus sit de eius genere. cap.2.

De causis prælationis ad Capellaniam conferendam vni, potius quam alteri? cap.3.

De præferendis nobilibus in Capellaniis, & an licitum sit fundatori apponere conditionem nobilitatis, & puritatis sanguinis, eiusque probatione, in quo multa enucleantur vtilia, pro examine informationum de genere admittendorum in Ecclesiis, & Collegiis, Confraternitatibus, & aliis congregationibus, & officiis requirentibus qualitatem sanguinis. cap.4.

Quod Capellania potest conferri non sacerdoti, clerico tamen saltim tonsurato, & de Capellaniis requirentibus Presbyteratum actu, vel aptitudine. cap.5.

Fundator Capellaniæ potest disponere quod Capellanus sit amobilis ad nutum patroni, & plura de beneficiis amobilibus? cap.6.

De conditione apposita per fundatorem, ne Capellanus habeat aliud beneficium, & an Capellania sit beneficium simplex, & quæ mere simplicia, & quæ seruitoria sint, & quæ conformia & difformia? cap.7.

De conditione residendi vbi Capellania celebratur, & celebrandi tali loco, seu altari, & de beneficiis simplicibus & præstimonialibus. cap. 8.

Si Capellania sit iuris patronatus, qualiter & quando præsentatio facienda sit à patrono. cap.9.

Ad quem pertineat Capellaniam conferre, & de praxi procedendi ad collationem? cap.10.

An sententia Ordinarij lata in fauorem alterius ex litigantibus, cui mandat collationem Capellaniæ fieri, sit exequenda, non obstante appellatione, & de diuisione fructuum facienda inter nouum Capellanum & primum, seu eius hæredes, & de deteriorationibus vel augmentis. c.11.

Quia multa scitu digna in his duobus libris explicantur, quorum non fit mentio in rubricis capitum, placuit hic ponere eorum argumenta, vt lectores facilius explicationem inueniant, & quæ eis placuerint perlegant.

sculos

culos autem solum præsumptiue, cap. 5. ex num. 90.

Quando alienationis prohibitio extendatur vltra quartam generationem, cap. 6. ex num. 9.

De præferendis ætate maioribus in honoribus & rebus penes vnum deponendis, cap. 7. ex num. 1.

De statuto Pileatorum ciuitatis Toletanæ, quo disponitur, quod signum, seu marcha pileis consueta apponi per artificem defunctum deferatur fratri maiori, & de diuidendo eius valore per æstimationem, & aliqua de signo insignis artificis, & acquirendo & retinendo dominio per signum, & quid de aue signata, si euolauerit, cap. 7. ex num. 25.

De seruanda æqualitate inter fratres in partiendis bonis, & de diuisione ita facienda, vt maior diuidat, & minor eligat, qualis fuit Lothi & Abrahæ, & sortis Remi & Romuli, vrbis Romæ fundatorum, & de iudicio sortis, cap. 7. ex num. 46.

Casus, quibus tertius rerum obligatarum possessor potest conueniri nõ facta excussione, cap. 8. ex num. 3.

De differentia inter hypothecam & onus rei iniunctum, vt anniuersarij, & de propria cuiusque natura, & genuina constitutione, cap. 8. ex num. 14.

Quod tempus censeatur adiectum gratia promissoris, in contractibus, vel hæredis in vltimis voluntatibus, & cum non respiciat obligationem, sed executionem solutionis, ita vt ante diem non cogatur quis soluere, si conuentus non opponat dilatoriam, fertur sententia & processus tenet, & quando tempus censeatur adiectum gratia creditoris, cap. 9. ex num. 1.

De intellectu l. 4. tit. 4. lib. 7. Recop. quæ loquitur de viginti diebus vitæ renuntiantis officia in fauorem tertij, & dies computentur ex hora factæ renunciationis, & quid si de hora non constet, & quam vtile sit apponere horam in contractibus ad prælationem, c. 9. ex num. 18.

Quando nequeat debitor preuenire diem in soluendo, vel non consequatur liberationem, si ante diem soluat, cap. 9. ex num. 5.

Quod incertitudo omnes actus inefficaces reddat, tam in contractibus, quam in iudiciis & vltimis voluntatibus, & ponuntur plura exempla diuersorum, cap. 10. ex num. 1. & iterum ex num. 62.

Quod non sufficiat accipere possessionem vnius rei pro omnibus, sed sit accipienda sigillatim cuiuslibet rei, etiam quod accipiatur possessio rerum, sub vniuersitate comprehensarum, & an per ingressum partis vnius fundi contigui acquiratur possessio totius, & retineatur per vsum partis, & quid in iurisdictionalibus, cap. 10. ex num. 15.

Quod

Quod commutatio vltimæ voluntatis expeditur per reſcriptum in forma breuis, & quare ſic appelletur, & de differentia eius & bullarum, c.14.ex num.45.

Quod verba generalia pacti, teſtamenti, ſeu conceſsionis intelligantur ſecundum tempus contractus teſtamenti, ſeu alterius diſpoſitionis in temporalibus & beneficialibus.cap.16.ex num.1.

De differentia nominis vniuerſalis, generalis, & indefiniti, & quid vnoquoque veniat,quid ſub nomine collectiuo vniuerſali, & ſub collectiuo nominale, quod proderit ad plurium iurium intellectum, c.16.ex num.11.

Quæ dicantur perſonæ potentiores, vt in eas non poſsit fieri alienatio rerum emphyteoticarum.&an quãdo quis compellitur vendere,vt pręſtet æſtimationem rei relictę poſsit liberari à vendendo dando æſtimationem, cap.19.ex num.1.

Quæ dicatur venditio neceſſaria, vt liberetur quis à ſolutione laudemij, & gabellæ, & quod facta à iudice ex præambulo contractu partis vt ſoluatur creditoribus ſit voluntaria, cap.20. ex num.2. & iterum ex num.48.

Diſcutitur an prohibitus alienare poſsit, rem obligare vel pignorare, & an ſit alienatio pignoratio rei facta pro tanto quantum valet, cap.20. ex num.27.

De reſtringenda legis diſpoſitione ex ratione expreſſa,vel præſumpta, & quid operatur ratio legis ad regulandum diſpoſitionem, cap.20.ex num.44.

Ex venditione facta, vt ex pretio rerum venditarum adimpleantur relicta pia debeatur gabella, & an deſtinatio habeatur pro facto,& priuilegia conceſſa piis cauſis habeant locum in rebus ad id deſtinatis, cap.20. ex num.51.

De vtilitate procreandæ ſobolis & priuilegiis in iure conceſsis ob numerum liberorum, cap.21.ex num.1.

Quod valde meritorium ſit relinquere dotes pauperibus, & quod dicantur pauperes, licet viuant ex labore, & quando ſit legatum conditionale, vel purum, & de differentia relicti generaliter, pro virginibus maritandis, vel ſpecialiter alicui certæ puellæ, & quod hoc ſecundo caſu poſsit peti ante nuptias etiam ſine cautione, & quod tranſeat ad hæredes puellæ decedentis non contractis nuptiis, & de intellectu, l.Titio centum, §.Titio genero, ff.de conditio.& demonſtrat. cap.21.ex numero 23.

Legatum pro virginibus maritandis quando detur, vel non intranti religionem, & an religiones poſsint accipere dotes pro recipienda moniali

Plura

Plura de libera electione sepulturæ, & quod naturaliter debeatur homini loco à se designato, & de non detinendo cadauere pro debitis, & priuilegio expensarum funeralium, & an exulati possint sepeliri in locis, à quibus fuerunt exulati, cap.25.ex num.2.

Quod historiæ, & scripta in lapidibus antiquis possint allegari, vt faciant probationem, cap. 25. ex num. 32.

Differentia quartæ parochialis, & Episcopalis, & propria cuiusque natura, cap. 25. ex num. 51.

Ex libro 2.

DE Capella, sacello, & cubiculo, & Capellano Sacerdote, & Cubiculario, & quare sic appellentur, & de cappa, & superpelliceis clericorum, cap.1. ex num.1.

De confraternitatibus laicorum, & an subsint Episcopo, & an possit visitare & petere rationem administrationis bonorum, & possint alienari sine solemnibus, vt temporalia, cap. 1. ex num. 5.

Quando Capellania sit beneficium Ecclesiasticum, & quæ dicatur Capellania profana, & de eius bonis, & quando censeatur quis fundare collatiuam, vel non, & quid de Capellis Regum Hispaniæ, cap. 1. ex num. 10.

De præscribendis conditionibus Capellaniæ, & interpretatione fundationis dubiæ executa obseruantia, c. 1. ex num. 50.

Vocatis consanguineis ad Capellaniam, an attendatur proximitas fundatoris, vel vltimi Capellani, & an ingressa Capellania in consanguineis vnius lineæ, detur regressus ad aliam non extinctis omnibus illius lineæ, & quando censeantur vocati consanguinei lineæ effectiuæ vel contentiuæ, cap.1. ex num.7.

De non diuidenda Capellania, & intellectu celebris tex. in cap. nisi essent viri prouidi & honesti, de præbend. & dign. c.1. ex nu.27.

De præferendis dignioribus in Capellaniis, & aliis beneficiis, & referuntur aliqua nostra, & mente tenenda exempla à Sanctis tradita, & scripta, cap.1. ex num.35.

Quod vtrinque coniuncti præferantur in Capellaniis, & an in eis attendatur forus sepuluedæ de reddendis bonis ad truncum, & quid in aliis non beneficialibus, & an in feudis, & maioratibus, præferatur vtrinque coniunctus, cap.3. ex num.34.

De creditoribus habentibus diuersas mensas, quod singuli præfenratur in bonis mensæ qua contraxerunt, cap.3. 41.

an pos-

an possit præsentari clericus in minoribus ordinibus constitutus, & plura de disiunctiuis, cap.5.ex numer.9.

Quod si annectatur presbyterum verbis affirmatiuis sufficiat præsentare ætate idoneum ad presbyteratum, cum verba non dicunt actum, sed aptitudinem, quod secus erit, si verbis negatiuis, & quid operetur negatiua, capite 5.ex numero 16.vsque ad numerum. 31.

Quando Episcopus possit mutare conditionem appositam per fundatorem capellaniæ, cum consensu patroni, vel eo inuito dispensare, capit.5.ex num. 28.

Quod beneficium capellaniæ conferatur; cum sua qualitate amobilitatis, & dicatur perpetuum aptitudine, & possit resignari, & permutari, etiam cum beneficiis perpetui, & debeat publicari, & obliget ad horas canonicas recitandas, cap.6.ex num.1.

Quod capellani amobiles teneantur ad subsidij contributionem, siue sint titulares, siue non modo ipsi possideant bona certa, & determinata, pro capellania, quæ sunt in patrimonio Ecclesiæ, secus si per laicos possideantur, & sint sub eorum regimine, vt bona temporalia, ex quibus soluatur clericis pitanca, cap.6.numer. 16.

Quod capellanus amobilis non iubetur regulis de annali, & triennali contra patronum (secus contra alium) & quod possit eos remouere, & quando non, cap.6.ex numer.19.

An possit quis obtinere, plures capellanias, vel alia beneficia simplicia, & quid si sint seruitoria, & quid si sint sub eodem tecto, & si sint in sufficientia, c.27.ex num.2.

An possit quis obtinere duo beneficia conformia, & an sit necessaria dispensatio ad obtinendum duo beneficia difformia non repugnantia, sub eodem tecto, cap.7.ex num.5.

Quid operetur adiectio (paulo plus, minus ve) vulgo, *Poco mas à me nos*, quæ in contractibus, & aliis dispositionibus solet apponi, & ad quã summam extendatur, cap.8.ex num.4.

Suspensus ab officio an censeatur suspensus à beneficio; & quod non adimplens onus repellatur à commodo, & hæres ab hæreditate, nisi illi sit damnosa, & quod priuatio ab officiis intelligatur de vtilibus, secus de damnosis, cap.8.ex num.12.

Quod conditio residendi non sit intelligẽda in rigore mathematico, sed moraliter, ita vt possit aliquantisper abesse, & dicatur continue residere, nec testis id deponens sit falsus, eo quod aliquibus diebus abfuerit, c. 8.ex num.20.

Quod visitator teneatur inquirere, an capellanus dicat missas secundum obligationem, & an sacerdos celebrans in altari vulgo, de anima

 tenea-

ni, & quod regulis Cancellariæ ſit limitata poteſtas ad menſes Martij, Iunij, Septembris, & Decembris, & ſi petit alternatiuam habet ſex menſes, & quod omnibus menſibus prouidet in parochialibus, & an prouideat beneficia tenuiſsima, & præſtimonia quæ non cadunt in reſeruationem Pontificis, & omnia beneficia Sede Apoſtolica vacante, & de aliis, c.10. ex num.1.

Epiſcopus intra quod tempus teneatur conferre beneficia ad eius collationem pertinentia, & quid in præbendis Eccleſiæ Cathedralis, & quid in beneficiis iuris patronatus, & quod in his poſsit ſuperior prȩfigere terminum, & eo elapſo prouidere, c.10. ex num.13.

Quod Romanus Pontifex confert priuatiuæ omnia beneficia exempta, & ei immediate ſubiecta, & beneficia reſeruata ſpecialiter, vel generaliter, & maiora beneficia, vt ſunt Epiſcopatus, & quod vbicumque appoſuerit manus cauſat reſeruationem beneficij, & præter ſupra dicta concurrit cum ordinariis, ex quo eſt ordinarius totius orbis, capite 10. ex numero 18.

Quod inſtitutio facta ab Epiſcopo, ſpreta patroni præſentatione mero iure valeat, licet veniat irritanda patrono reclamante: & quando ſit ipſo iure nulla, & qualiter ſit procedendum per edicta ad collationē, & quo loco ſint ponenda, & per quod tempus, & quando requiratur ſpecifica citatio in perſona, c.10. ex numero 32.

Quod publicatis atteſtationibus admittatur quis ad probandum, ſi ante publicationem de probatione contraria per allegationes inſtrui non potuit, & quid in via executiua ſi reus poſuerit exceptiones ſub inuolucro verborum ne inſtrueretur actor ſuæ exceptionis, capite 10. ex numero 48.

Quod citatio ad collationem beneficij debet fieri ad caput Epiſcopatus, & quando poſsit Epiſcopus conferre Capellaniam extra diœceſim, cap.10. ex num.56.

Quod ſubtracta vna perſona quæ format proceſſum remanet informis, & ita exceptio per quam perſona actoris, vel rei excluditur à proceſſu ſemper impedit proceſſum, & quod ſuper exceptione quæ impedit proceſſum de neceſsitate eſt pronunciandum, c.10. ex num.63.

Quod ad collationem Epiſcopus debet eſſe certus de morte, vel reſignatione, & an dubitans poſsit conferre ſub conditione, & an collatio ſit faciēda in ſcriptis, & quod conueniat expedire litteras ab ordinario ad probationem tituli quem tenetur beneficiatus exhibere, & quibus verbis vtatur in collatione, c.10. ex num.70.

An conſuetudo Concilij Illuſtriſsimi Archiepiſcopi Toletani conferendi Capellaniam appellante eo, contra quem fuit lata ſententia poſſit ſu-

ſit ſu-

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

DE CAVSA ET EFFECTV ANNIVERSARII, NOMINIS ETYMOLOGIA, ET DEFINITIONE.

SVMMARIVM.

Sanctum est orare pro defunctis, cum verissimum sit Purgatorium esse, ibique animas detentas in cruciatu, fidelium suffragijs iuuari.

2 Fideles frequenter relinquunt redditus, ex quibus Missæ annuatim celebrentur, aliaque fiant pia opera.

3 Quod relinquitur in pios vsus, in remissionem peccatorum censetur relictũ.

4 Animæ Purgatorij non sunt in statu orandi, secundum sanctum Thomam, Abulensem, & Nauarrum.

5 Intellige, meritoriè, cum non sint in statu merendi.

6 Animæ Purgatorij habent deprecationem.

7 Animæ purgatorij orant, vt per medium aliquod Diuina prouidentia constitutum, vt per suffragia, à pœnis liberentur.

8 Sanctus Gregorius inquit, animas purgatorij à viuentibus auxilium petere.

9 Animæ Purgatorij orant generaliter pro existentibus in hac vita, & specialiter pro iis, qui sibi chari fuerunt.

10 Samuel & Moyses mortui, orarunt pro populo.

11 Non sequitur: animæ Purgatorij non sunt in statu merendi: ergo non possunt orare: quia nec sancti, qui sunt in cœlo, eo sunt statu, & nihilominus orant pro nobis, & animabus Purgatorij.

12 Licet Animæ purgatorij nos non possint audire, sufficit coniecturare, quod aliqui pro eis orent, vel relatione nostri Angeli, vt ipsæ pro benefacientibus orent.

13 Intelligitur tex. in cap. in præsenti, 13. quæst. 2.
14 Decedentes in peccato mortali, nullis orationibus iuuari possunt.
15 Suffragia viuorum non iuuant defunctos, quantũ ad mutationem status fœlicitatis vel miseriæ, benè tamẽ, quoad aliquid, quod consequitur statũ.
16 In die iudicij fiet retributio æternæ gloriæ, vel æternæ miseriæ, interim tamen iuuantur animæ Purgatorij orationibus, tam viuorum, quam sanctorum existentium in vita æterna.
17 Quia nescimus qui ex mortuis egeant, vel non, suffragijs, pro omnibus fidelibus sunt facienda.
18 Optimum erit consilium, quod fit in orãte habitualis intentio, vt si his, pro quo orat, non egeat suffragijs, quia iam sit beatus in cœlo, vel nõ, iuuetur illis, qa dãnatus, ad ipsum orantẽ reuertatur oratio, & expeditur Psa. 34.
19 Optime faciunt, qui bona relinquunt pro suffragiis, vt eis iuuentur eorum animæ ad citius consequendum Paradisum.
20 Concilium Tridentinum hortatur Episcopos vt curent, quod fidelium virorum suffragia accurrate fiant.
21 Licet in omnibus relictis piis curandum sit implementum, præcipuè optandum est in acceptabili Missæ sacrificio, cum magis eo iuuentur animæ.
22 Licet iubens, vt pro eius anima dicantur Missæ, cum mortuus fuerit, aliquid mereatur erga Deum ratione illius affectus & iussionis. & quia relinquit Clericis, & Ecclesiæ stipendia pro Missis, non tamen consequitur illud, quod prouenit ex opere operato, quousq; sacrificiũ Missæ celebretur.
23 Multum interest animabus, vt sacrificia Missarum opere compleantur. quia nulla est Missa, per quam ex opere operato non minuatur aliquo modo pœna Purgatorii.
24 Laudatur Illustrissimus & Reuerendissimus Dominus Cardinalis de Sãdoual, Archiepiscopus Toletanus, ob vehementẽ curã, quã adhibet in implemento & executione piorum relictorũ, in quo propriis non parcit expensis.
25 Commemoratio est facienda eorum defunctorum, qui pro suarum animarum salute bona reliquerunt. Quilibet de populo potest petere quod relicta pia impleantur.
26 Memoria pia, quæ pro Missis annuatim celebrandis, vel pro elargiendis eleemosynis, aut aliis operibus piis à fidelibus relinquitur, vocatur communiter anniuersarium.
27 Anniuersariũ appellatur, quod fit pro defuncto anno reuoluto, & verso à die mortis suæ.
28 Traditur Etymologia Anniuersarij.

29 Annus

29 *Annus per duodecim Zodiaci signa à Solis cursu regulatur, & in seipsum recurrit.*

30 *Annus per quatuor voluitur tempora.*

31 *Ægyptij annum significabant per draconem suam caudam mordentem.*

32 *Memoria celebranda per anni cursum, & verso anno iterum, atque iterum, modo quo prius, rectè dicitur* anniuersarium.

33 *Sanctus* Thomas *vtitur hoc vocabulo*, Anniuersarium, *dicens: Quod si Ecclesiæ aliquid relinquitur pro anniuersario, tenetur illud quotannis celebrare, & Plato eo vtitur vocabulo.*

34 *Referuntur iura ciuilia, quæ vtuntur hoc vocabulo* Anniuersarium.

35 *Ius canonicum vocat* anniuersaria, *quæ pro defunctis annuatim fiunt, de quibus Author intendit tractare.*

36 *Sancta Ecclesia quotannis celebrat anniuersarium pro omnibus fidelibus defunctis, post diem omnium Sanctorum.*

37 *Romanus Pontifex singulis annis celebrat in sua* Capella *anniuersarium pro Papa immediatè prædefuncto, non pro alijs antecessoribus, quia credendum est, quod iam non egeant suffragijs.*

38 *Extra* Capellam *Papæ fiunt etiam anniuersaria pro prædecessoribus Romanis Pontificibus.*

39 *In* Ecclesijs *Cathedralibus Episcopi celebrant anniuersarium pro Prælatis prædecessoribus.*

40 *Pro Regibus Hispaniæ fiunt ab Ecclesijs suorum Regnorum exequiæ cum magna pompa, & expensis, quæ soluũtur à populis pro vna vice tantum.*

41 Reges Hispaniæ *sibi consulunt relinquendo memorias Missarum, & anniuersaria, quæ celebrantur in Templis &* Capellis *ab iis erectis.*

42 *In Capella Regum veterum sanctæ* Ecclesiæ *Toletanæ fiunt anniuersaria, suffragia, à Regia Confraternitate sanguinis Christi, simul cum Regalibus* Capellanis, *qui omnes* Capellani *& confratres debent esse puri sanguinis, cum ea qualitas requiratur à statutis vtriusque congregationis, & auctor est vnus ex confratribus, & eius genitor fuit.*

43 *Laudatur illustrissimus dominus D.Gabriel* Paciecus, *almæ Ecclesiæ Toletanæ Decanus, & Canonicus, & Regum modernorum maior Capellanus, Marchionis de Villena filius.*

44 *In multis Hispaniæ ciuitatibus adsunt Regum sepulchra, vbi anniuersaria celebrantur, quia prisci Reges, huc illucque, sibi sepulchra parabant, quousque prudentissimus Philippus Secundus Rex admirandum templum Diui Laurentij ædificauit.*

45 *Archiepiscopi Toletani assueuêre construere templa & collegia, vbi sepeliuntur, & suffragiis iuuantur.*

46 *Illustrissimus dominus Cardinalis de Sandoual, assumit pro sepulchro sacrum Ærarium sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, & eius electio laudatur.*

47 *Referuntur sepulchra excellentißimi Ducis de Lerma, & monasteria ab eo suis expensis fundata & numeris sequentibus.*

48 *A pari procedunt ædificatio & reparatio.*

49 *Limita, quando sit refectio operis totaliter diruti, siue mutetur pristina rei facies, siue retineatur.*

50 *Templa ædificare, est signum prædestinationis.*

51 *Refertur sepulchrum Marchionum de Villena, electum miraculo quodam preambulo.*

52 *Congruum & Religioni consentaneum est huiusmodi sepulchra honorabilia construere, cum Christus Redemptor noster, licet acerrimam & vilem mortem passus fuerit, voluit honorificè sepeliri.*

53 *Deuota sepultura bonæ vitæ & fidei affert testimonium, cum videantur deponere corpora, vt expectent resurrectionem, quam credunt.*

54 *De Regibus Ægyptiis fertur forsan fabricasse Pyramides illas pro sepulchris suarum cadauerum, quod hallucinauerint carnis resurrectionem.*

55 *Sepulchrum Dauid fuit sumptuosum, & magnæ diuitiæ ei impositæ quibus postea Hircanus Pontifex in Hierusalem redemit ciuitatem obsessam exercitu Antiochi, & Rex Herodes aliam magnam summam, ex sepulchro percepit.*

56 *Quod impenditur corpori humando, non est præsidium salutis, sed humanitatis officium.*

56 *Ita surrecturus est, is cuius ossa sunt exsiccata, & in puluere redacta, sicut cuius cadauer est in amplo sepulchro conseruatum.*

58 *In eo statu est viuendum, in quo & liceat mori.*

1 SAncta † ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur: Consequentia vera & legitima est, quæ sumitur ex dictis *lib. 2. Macchab. c. 12.* Cumq; verissimum & absque dubio sit purgatoriũ esse, ibiq; animas detentas fidelium suffragiis iuuari, vt constat *Tobiæ 4.* & ex multis sacræ Scripturæ locis congestis à Canisio *in Catechismo, cap de pœnit. sacrament. q. 9. An sit post mortem satisfactioni locus*, à Ioanne Eccio *de purgatorio*, & nouissimè à Doctore Carrillo *in sua Explicatione Bullæ defunctorum. cap. 1.* & habetur *in c. qualis*, *& in c. qui*

in aliud

in aliud sæculum, 25. d. Tridentina Synodus sess. 6. de iustificatione, canone 30. & sessio. 25. in prin. Et hoc † cognoscendo fideles frequenter relin- 2
quunt in suis testamentis bona, vt ex eorum redditibus missæ celebrē-
tur annuatim, aliaque fiant pia opera ad remissionem suorum pecca-
torum. Quod enim † relinquitur in pios vsus, in remissionem pecca- 3
torum censetur relictum, *Mascard. de probat. conclu. 1171. num. 3.*

Et cum † animæ purgatorii non sint in statu orandi, *vt tenet S. Thom.* 4
2.2.q.83. artic. 11. ad tertium quem sequitur Abulensis super Matthæum c.
6.q.86. & Nauarr. de oratione c. 20. nu. 9. Saltem meritorie, † cum non 5
sint in statu merendi, licet deprecationem habeant, *vt tradit Georg. de*
Valent. 3. tom. disputat. 6. q. 2. de oratione, punct. 6. vbi vers. 3. inquit, ani-
mas † purgatorii pro se quidem orare, vt scilicet per medium aliquod 7
diuina prouidentia constitutum, vt per suffragia, à pœnis liberentur;
ita docet Alexand. Halensis *4. par. q. 9. memb. 4.* & probat ex S. Greg.
lib. 4. Dialogorum: vbi † memorat animas purgatorii, etiam à viuenti- 8
tibus auxilia petere, vt postea cum Medina *de oratione q. 5.* citans et-
iam Gabrielem, tenet animas purgatorii orare, tum generatim pro fi- 9
delibus, tum in specie pro his qui ipsis peculiariter in hac vita chari fu-
erunt. Pro † quo facit, quod Samuel defunctus antequam cœlum intra- 10
ret, orauit pro populo, vt habetur Macchabæorum *2. c. vlt.* Et de Moy-
se & Samuele legitur Hieremiæ c. 15. *Et dixit Dominus ad me: Si steterint Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum.*

Et licet Valentia referat S. Thomam, & Abulensem contrarium tenentes, tamen hoc dicit non esse improbabile, quod etiam tenet Parladorius *3. p. differentia 25. & Medina de oratione, tract. 6. quæst. 4. dubio*
penult. Vbi quod † non obstat, quod animæ purgatorii non sint in statu 11
merendi, quia nec sancti qui sunt in cœlo in eo sunt statu: & quod licet
animæ † purgatorii nos non possint audire (vt ipse inquit) sufficit con- 12
iectare, quod aliqui pro eis orabunt, vt etiam illæ pro benefacientibus orent, vel relatione nostri Angeli.

Neque † obstat textus *in ca. in præsenti 13. quæst. 2.* vbi referuntur hæc 13
verba: *In præsenti sæculo scimus, siue orationibus siue consiliis inuicem posse nos coadiuuari. Cum autem ante tribunal Christi venerimus, non Iob, non Daniel, nec Noe rogare posse pro quoquam, sed vnumquemque portare onus suum.* Nam respondetur cum glo. ibi, quod intelligitur text. si mortui decesserint in peccato mortali, quam expositionem sequitur & elegan-
ter declarat ibi Cardinalis Turrecremata, dicens, esse intellectum il- 14

lius text quod orationes viuorum,& ſanctorum non proſunt mortuis impœnitentibus, quoniam tales permanent , quales ab hinc deceſſerunt, *Eccleſiaſtes cap. 11.* & dicit cum diuo Thoma 4. *diſtinctione*, quod
15 ſuffragia viuorum non iuuant defunctos, quantum† ad mutationem ſtatus fœlicitatis, vel miſeriæ: bene autem iuuant quoad aliquid, quod conſequitur ſtatum gloriæ ſcilicet, quia in purgatorio retardatur animarum progreſſus ab vltima retributione, quamuis ſint in ſecuritate,&
16 ſic inquit Turrecremata d. c. *in præſenti*, eſſe intelligendum †pro tempore iudicii vniuerſalis, vbi vltima fiet retributio æternæ gloriæ, vel æternæ miſeriæ, in qua quilibet recipiet ſolum ſecundum quod in corpore geſſit. Sed quod interim animæ purgatorii iuuari poſſunt orationibus , tam viuorum , quam defunctorum exiſtentium in vita æterna.

Sed cum animæ purgatorii ſint in ſecuritate, quid eſt, quod ſancta Eccleſia in Miſſa defunctorum ita petit. *Libera animas omnium fidelium defunctorum de pœnis inferni, & de profundo lacu, libera eas de ore leonis, ne abſorbeat eas Tartarus, ne cadant in obſcurum* , & Medina Complutenſis *de oratione tract. 6. quæſt. 6.* nititur explicare. Placet autem quod retulit mihi vir doctiſſimus audiuiſſe Romæ à Cardinali Baronio , & aliis nempe in primitiua Eccleſia aſſuetum fuiſſe, poſtquam infirmi morientes accepiſſent viaticum , & ſanctum oleum , ſtatim dicere Miſſam pro eis moribundis , quod & hodie ſæpiſſime fit , atque ita ea vitatur oratione & eadē oratio Deo placet, cū fit pro iā defunctis exiſtentibus in purgatorio ſecuris, quēadmodum ei fuerunt gratæ orationes ſanctorū Patrumque petentium ſuum aduentum, licet iam decreuiſſet carnem ſumere, & tempus, vt dicit Medina vbi ſupra.

17 Et† quia neſcimus, qui ex mortuis egeant, vel non ſuffragiis, pro omnibus fidelibus ſunt facienda, vt dicit textus *in dicto cap. non æſtime-*
18 *mus 13. quæſt. 2.* Optimum†tamen erit conſilium, quod ſit in orante habitualis intentio, vt ſi is pro quo orat non egeat ſuffragiis , quia iam ſit beatus in cœlo, vel non iuuetur illis, quia damnatus , ad ipſum orantem reuertatur, iuxta illud Pſalmi 34. *Oratio mea in ſinu meo conuertetur.* Et Lucæ 10. *ſi non fuerit filius pacis, pax veſtra ad vos reuertetur* , tradit Gabriel. *in quarto* , *lectione 58.*

Auguſtinus ſermone 44. *ad fratres in eremo.*

19 Cum itaque † animæ Purgatorii viuentium iuuentur ſuffragiis, optime

time quidem faciunt qui animabus suis ita consulunt vt ex bonis quæ habent, talia fienda constituant, quod eis prosit ad citius consequendum paradisum, vt eis facilior aditus patere possit ad Regna Cœlorum, quod vt consequantur sancta Tridentina Synodus hortatur Episcopos, curent, quod † fidelium virorum suffragia, vt sacrificia Missarum, orationes, eleemosynæ, aliaque pietatis opera, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri consueuerunt, secundum Ecclesiæ instituta, piè & deuotè fiant, quæ pro illis ex testatorum fundationibus vel alia ratione debentur, non perfunctoriè, sed à Sacerdotibus & aliis, qui aliis præstare tenentur, diligenter & accurate persoluatur. Et quia in omissione, quam executores, qui testamentis, aut aliis dispositionibus ad talium implementum relinquuntur: seu hi, ad quos de iure pertinet eorum executio, non leue seu mediocre damnum fidelium animabus infertur, quæ reatu pœnæ detinentur, admonitos eos esse vellem: prout & sancta Synodus admonet, quod summopere curent implere iussa pia defunctorum. 20

Et si † in omnibus hoc optandum sit: maximè autem celebrandis Missis: tum quia & sancta Ecclesia *in d. sessio. 25. Concilii Trident.* testatur animas fidelium potissimè iuuari acceptabili Missæ sacrificio: tum etiam quia etsi non possit negari, quod iubens, † vt pro eius anima & aliis fidelium animabus dicantur Missæ, cum primum mortuus fuerit, quod bona fide adimplendum esse credit, mereatur erga Deum ratione illius affectus & iussionis, & quia relinquit clericis & Ecclesiæ stipendia pro Missis celebrandis, non tamen consequenter illud plus, quod prouenit ex opere operato, quousque sacrificium Missæ celebretur. 21 22

Sicque multum † interesse animabus huiusmodi sacrificia opere compleantur, vt tradit Dominicus Soto *in 4. sententiarum distinct. 45. quæst. 2. artic. 4. vers. Respondet bifariam*: quia nulla est Missa, per quam ex opere operato non minuatur aliquo modo pœna Purgatorii, *secundum Nauarrum consilio 11. incipienti, an gratia, numer. 2. de priuilegiis.* 23

Quare laudandus est Illustrissimus & Reuerendissimus Dominicus Cardinalis de Sandoual Archiepiscopus Toletanus, qui tam vehementem curam in hoc adhibere voluit, vt suis expensis creauerit nouum in sua Archiepiscopali Audientia officium Promotori fiscalis, (vltra ordinarium promotorem omnium causarum) qui solum in hoc 24

sum-

ſumma ope nititur, vt relicta pia impleantur. Quod quantum com-
modi afferat fidelium animabus ſatis compertum eſt, ſiquidem indies
mediante exacta & officioſa promotoris cura, clareſcunt memoriæ ob-
litæ iam, vel obſcuratæ malitia executorum, vel ſoluere debentium
tributa ex quibus ſuffragia celebrantur, & renouatur commemoratio
25 defunctorum, qui pro † ſuarum animarum ſalute ea reliquerunt, quod
commendat Conc. Trid. *ſeſſ. 25. c. 4. de reform.* Sed & quilibet de po-
pulo poteſt agere & petere, heredem cogi ſoluere relicta pro Miſſis cele-
brandis vel aliis piis cauſis. *Speculator titulo de inſtrument. editione §. nunc*
aliqua verſ. ſed nonne quilibet de populo nu. 65. Angelus in auth. de eccleſiaſti-
cis titulis §. ſin autem ſanctiſſimus num. 2. Barto. l. ſi quid 120. num. 2. &
l. ciuitatibus 125. num. 5. de legatis 1. Simon de Pretis lib. 5. de interpret. vlt.
volunt. interpret. 2. dubitatione 2. nu. 113. pag. mihi. 522.
26 Hæc † autẽ memoria pia, quæ pro Miſſis annuatim celebrandis à fi-
delibus relinquitur, vel pro elargiendis eleemoſynis, aut aliis operibus
piis vocatur communiter anniuerſarium, *text. cum gloſſ. in cap. cum cre-*
atura, de celebratione Miſſarum, vbi anniuerſarium appellatur, quod fit
pro defuncto anno reuoluto à die mortis ſuæ. Eandem Etymologiam
tradidit Calepinus *in dictionario, verb. Anniuerſarium, ibi: Quod ſingulis an-*
27 *nis ſtatuto tẽpore reuertitur.* Dicitur † enim ab anno, *vt tradit Mandoſius*
28 *de annalibus num. 40.* Qui † cum in ſeipſum recurrat, à Soliſque curſu
per duodecim Zodiaci ſigna reguletur: de quo Virgilius 3. Æneid.

Interea magnum Sol circumuoluitur annum.

Idem in Georgic. lib. 2.

Atque in ſe ſua per veſtigia voluitur annus.

30 Et † tex. *in cap. 1. 76. diſtinct.* vbi vt ſicut annus per quatuor voluitur
31 tempora † Quare Ægyptii annum ſignificabant per draconem ſuam
32 caudam mordentem, *Mandoſ. vbi ſup. num. 1 & 2.* fit vt memoria cele-
branda per anni curſum, & verſo anno iterum atque iterum, modo
33 quo prius, recte anniuerſarium: & ita † eo vtitur vocabulo ſanctus Tho.
4. diſt. 25. q. artic. 2. ad primum, vbi quod ſi Eccleſiæ aliquid relinquitur
cum deuotione pro anniuerſario, tenetur illud quotannis celebrare.
Et Plato. *in Menexeno, in fin. ibi. Ipſis vero morte ſublatis anniuerſarium cul-*
tum præſtare nunquam intermittit.
34 Et † ſic *l. 1. C. de colla. donatorum, lib. 10.* vocat anniuerſarium, Cano-
nem ſiue penſitationem quotannis ſoluendam, vbi gloſſ. inquit. *Ex quo*
colligo illum eſſe canonem anniuerſarium, qui ſingulis annis debetur, & itidem

L. Iudæo-

l. Iudæorum primates, C. de Iudæis, ibi: *Anniuersarium Canonem de Synagogis omnibus, Palatinis compellentibus exigant*: & sic Iureconsultis. Sceuola *l. liberto. §. finali, ff. de annuis legatis*, vocat anniuersaria, singulis annis præstanda ex redditibus fundi, vt explicat glossa ibi, quam sequitur Rebuffus, *l. annicul⁹ 184. versic. anniuersaria, ff. de verborum significatione*. Et sic Romanus Pontifex, *cap. cum inter vos 25. de verborum significatione, & cap. finali, de testamentis, &c. vnico de clericis non resid. lib. 6* vocat anniuersaria, † quæ pro defunctis annuatim fiunt, de quibus 35
est noster intentus tractare, & vtinam auxiliante Deo finiamus ad eius gloriam suæque genitricis Virginis Mariæ, & fidelium animarum cōmodum, prout speramus.

Et in † primis sancta Ecclesia quotannis celebrat anniuersarium se- 36
cunda die mensis Nouembris, pro omnibus fidelibus defunctis post diem omnium sanctorum, *Selua de beneficio 1. part. quæst. 5 num. 9*: & *tradit Mandosius de annalibus, nu. 41.* vbi hoc dicit, maximam pietatem & salubre esse consilium Ecclesiæ *Guillermus Durandus in rationale diuinorum officiorum, libr. 7. c. 1. num. 1. & 2.* qui allegat text. *in c. iustum, de consecrat. distinct. 1.*

Sic † & Romanus Pontifex singulis annis celebrat anniuersarium 37
in sua capella pro Papa præ defuncto, *tradit Gratianus decisione 22. numer. 18.* vbi *numer. 19.* inquit, solum celebrari pro Papa immediatè mortuo, non pro aliis antecessoribus: quia credendum est, quod iam 38
non egeant suffragiis, licet extra Capellam Papæ pro eis fiant, *& Mandosius de annalibus, n. 41. versic. centesimus trigesimus sextus*, vbi versic. sequenti, quod pro Cardinalibus fit anniuersarium in Capella Rom. Pontificis.

Sic † in Ecclesiis Cathedralibus ab Episcopis celebratur anniuersari- 39
um pro Prælatis prædecessoribus de consuetudine: *testatur Cerola in praxi Episcopali 1. part. verbo funus corporis, versicul. Quinto anniuersarium.*

Pro † Regibus autem non fiunt ab Ecclesiis regni anniuersaria, sed 40
solum exequiæ cum magna pompa, & expensis, quæ soluuntur à populis, *tradit Cerola vbi supra, versic. 10.* & sic vidi seruari in Ecclesia Toletana.

Sed † nostræ Hispaniæ Reges Catholici, sibi consulunt relinquen- 41
do memorias Missarum, & anniuersaria, quæ celebrantur in Tem-

plis & Capellis ab eis erectis, vt videre est in Capella Regum antiquo-
42 rum sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, † vbi adest magnus numerus Capellanorum, cum maiori Capellano, & in qua nobilis, & Regia confraternitas sanguinis Christi celebrat omnibus diebus Dominicis Missam Passionis iunctis confratribus cum candelis ceræ rubeæ: Et in diebus omnium Sanctorum, & fidelium defunctorum Capellani, & confratres processionaliter ascendunt ad altare maius, cuius lateribus adsunt Reges sepulti, & canitur responsum cum aspersione aquæ benedictæ: qui omnes tam Capellani, quam confratres sunt puri sanguinis, cum ista qualitas requiratur statutis Capellæ, & confraternitatis, cuius & genitor meus fuit, & ego ad præsens sum confrater. Et in eadem alma Ecclesia adest altera insignis, & ditissima Capella Regum
43 modernorum nuncupata, ad differentiam antiquorum: vbi † multo plures & ditiores Capellani adsistunt cum illustrissimo Domino D. Gabriele Pacieco, Capellano maiore, Decano & Canonico illius sanctæ Ecclesiæ, Marchionis de Villena filio, qui vt generis splendore capitulum almæ Ecclesiæ, & Regiam Capellam ornat, ita & eximia prudentia, mirificè & acceptè vtrumque gubernat.

44 Sic † Granatæ & aliis multis Hispaniæ ciuitatibus adsunt sepulchra Regum priscorum, vbi anniuersaria suffragia pro eorum animabus fiunt.

Prisci namque Reges huc illuc sibi sepulchra parabant, quousque prudentissimus ille Phillipus Secundus admirandum inter mirabilia mundi Diui Laurentii Templum pro sepulchro Hispaniæ Regum in Scoriali ædificauit, vbi eius corpus conditur & anniuersaria incredibili apparatu pro diuini cultus veneratione celebrantur.

45 Sic † Archiepiscopi Toletani assueuere construere templa, & collegia ampla, vbi & sepeliuntur, & suffragiis iuuantur.

46 Sic † illustrissimus Dominus Cardinalis de Sandoual Archiepiscopus Toletanus, religione plenus sibi parat pro sepulchro sacrum ærarium sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, locus certè terribilis, & inter fideles famigeratus, pro imagine Dei Genitricis Mariæ, vulgo *del Salgrario*, quæ ibi reconditur, quem admirabili ædificio ampliat, & cum tam eminens sit sepulchrum, quod à nullo Ecclesiæ Antistite fuisset ele-

electum, mirabantur deuoti & ingeniosi Toletani, nunc præ gaudio fatentur diuinitus fuisse reseruatum meritissimo huic Prælato, ob splēdentem eius charitatem, qua indies thesaurizat in cœlis.

Et circa hunc Sacrarii locum, porta solum intermedia adest sepulchrum illustrissimi domini domini Santii de Roias Archiepiscopi Toletani, de nobilissima progenie eiusdem Illustrissimi domini Cardinalis de Sandoual, vbi cum magno Capellanorum numero quotidie suffragia celebrantur.

Sic † Excellentissimus Dux Lermæ, sibi & successoribus pro sepul 47
chro parauit illud famigeratum templum Vallisoletanum Diui Pauli Ordinis Dominicani, cum ampla dotatione redditum pro suffragiis perpetuo celebrandis, cum prius sepulchrum antiquissimum esset suæ nobilissimæ familiæ templum monasterii de Trianos eiusdem Ordinis, distans vnum milliare à villa de Sahagum: cuius Principis tanta est erga Deum religio, vt & aliis multis locis templa, quæ sequuntur in Dei honorem fundauerit.

In Pinciana ciuitate, templum Monasterii S. Mariæ de Bethlehem Ordinis Diui Bernardi, quod pingui dotatione illustrauit, & reparauit antiquum ius patronatus eo in Monasterio sibi competens. Et ex Ouidio.

Non minor est virtus, quam quærere parta tueri.

A pari enim † iudicantur ædificatio & reparatio, *l. 3. §. hoc autem ff.* 48
de itin. actuque priuato. l. 1. in fin. ff. de mortuo inferendo, & sepulchro ædificando in illis verbis: *Ædificare autem non solum, qui nouum opus molitur, intelligendus est, verum is quoq, qui vult reficere.* Et est sine dubio, quando fit refectio antiqui operis totaliter diruti, vt erat templum sanctæ Mariæ de Bethlehem, ita tenet additio marginalis, *dicta l. 3.* & est textus *in l. si ita §. fin. de legat. 1.*

Quod † procedit, siue mutetur pristina rei facies, siue retineatur, vt 49
ex aliis resoluit Ioannes Garcia *de expensis cap. 1. num. 8. & cap. 14. n* 11. quem sequitur Barbosa *l. diuortio §. fin. part. num. 30. ff. solut. matrim.*

In eadem Pinciana ciuitate, Monasterium Discalciatorum Franciscani Ordinis.

In villa de Ampudia, Monasterium Discalciatorum eiusdem Ordinis, & ad eandem villam de Ampudia transtulit Ecclesiam Collegialem de Vsillos, quam obtinuit permissu potentissimi domini nostri Regis Philippi Tertii.

In villa de Lerma, Ecclesiam Collegialem Abbatis & Canonicorum, aliorumque Præbendatorum, & ministrorum, congruenter dotatam.

In eadem villa Lermæ duo Monasteria monialium Discalciatarum Franciscani & Dominicani Ordinis.

In villa Deniæ, Monasterium Discalciatorum eiusdem Ordinis.

In eadem villa Deniæ, Monasterium Monialium Recollectarum Augustiniani Ordinis.

In villa de Iabea, Monasterium Discalciatorum Montis Carmeli.

In villa de Madrid, Monasterium Recollectorum sanctissimæ Trinitatis, sed & alia ædificat.

Et non omittam referre, quod dum essem aduocatus Toleti, accesserunt ad me Monachi Recollecti ordinis sanctissimæ Trinitatis, vt per libellum peterem in Consilio Domini Cardinalis Archiepiscopi sibi licentiam indulgeri ad sistendum in oppido de Madrid. in Hospitali sancti Laurentii, loco quidem exiguo & humili, contiguo portæ Toletanæ: & cum eis negaretur licentia, cum angustia recesserunt deuoti Religiosi, mihique instarunt, vt cum viderem tempus, iterato licentiam in Consilio peterem, & postea aliquibus epistolis petiti memorem me fecerunt. Sed omnipotens Deus, qui nunquam despexit preces humilium, vt habetur *Ecclesiastici cap. 35. & Iudith 6.* & in cuius manu est cor principis, & quo vult inclinat illud *Prouerb. c. 21. & l. 3. tit. 2. partita 2.* cor excellentissimi ducis (paratum ad similia pietatis opera peragenda) tetigit, qui eis ædificauit templum, domumque monasticam cum hortis, pro quorum meliori commoditate scidit partem suæ Quintæ, siue Grangæ ibi contiguæ, quam Religiosis tradidit, & ingressu Religiosorum processioni adstitit, cui ego interfui, dum Prætoris vicem tenerem, & vt Religiosi antidora excellentissimo duci referrent grato animo onus perpetuum sibi imposuerunt (vltra Missarum celebrationes) quod continuè die, noctuque sine intermissione vnus ex Monachis assistat orando in templo pro excellentissimo Duce, successoribusque eius quod vt commode fiat, debent eo in monasterio adesse vigintiquatuor religiosi ad minus, vt singuli Monachi, singulis horis orationi destinentur. Fidelis ergo seruus,

uus, & prudens potest Dux appellari, si quidem à Deo accepta, ita expendit, vt ei in reddendis rationibus ad futuram gloriam prosit. Signum namque prædestinationis est, templa ædificare, *vt sentit Ripa de vita beatæ Thirisiæ, lib. 2. cap. 12.* & conducit quod legitur de Zorobabel, & Iesu filio Iosedec, & Simone Onæ filio, qui ædificarunt templa, & gloriam adepti sunt, *Ecclesiastici cap. 49. & 50.* & melius illud Lucæ capit. 8. *Dignus est vt hoc illi præstes, diligit enim gentem nostram, & Synagogam ipse ædificauit nobis.* Et sic felices appellandi sunt templa ædificantes, *vt ex aliis tradit Spino. in speculo testamentorum gloss. 13. nu. 14.* Et vt fœlicitatem, ita & acceptionem quam erga Regem, & Regnum habet ob dulcedinem, & veritatem suæ locutionis meretur: quare in eo inuenitur illud Prouerbiorum, cap. 22. *Qui diligit cordis munditiam propter gratiam labiorum suorum habebit amicum Regem.* Multa de hoc Principe recensere possem, sed cum nostri assumti solum sit, huiusmodi pia opera, sacrificia referre, possumus dicere: *Ducis arma canant alij, nos Ducis aras.*

Sic excellentissima familia Marchionum de Villena, miraculo quodam præambulo funeratur in templo Virginis Mariæ, vulgò nuncupato *del Paral*, Ordinis Diui Hieronymi, sito extra muros Segouiensis ciuitatis, vbi non solum anniuersaria pro suis defunctis, sed & diaria sacrificia fiunt, construxit, & ditauit templum, & Monasterium excellentissimus ille memorandus Dux & Marchio dominus D. Ioannes Paciecus Ordinis sancti Iacobi de Spata Magister: ea motus causa, quod dum eo loco, tunc eremo & campestri solus exiisset pro habendo certamine cum nobili viro, qui eum reptauerat aduersarius, nobilitatis & fidei oblitus, non itidem vt debuit, solus, imò duobus aliis armigeris associatus, Magistro obuiam occurrit, qui cum cerneret imminens periculum salutem corporis & animæ beatissimæ Virgini ex corde, deuote, & anxiè commendauit, & increpans aduersarios proditionis, irruens in eos, ita magnanimiter, & fortiter pugnauit, vt duobus lethaliter vulneratis, tertius aufugerit: quod videns nobilis Magister, Christianè & humiliter noluit victoriam suæ humanæ fortitudini tribuere, sed Deiparæ Virginis auxilio. Et vt grati animi testimonium Dei genitrici præberet, antequam à pugnæ & certaminis loco recessisset, promisit templum in honorem Virginis ædificare, ibique corpus suum sepulturæ tradere, vbi verisimiliter remaneret occisus, nisi beatissima Virgo auxilium impendisset, quod expensis non parcens, magno sumptu adimplere non distulit 51

tulit, relinquens honorabile suæ posteritati sepulchrum.

52 Et quam † congruum religionique consentaneum sit huiusmodi honorabilia sepulchra appetere, & cõstruere satis comperimus. Si quidem Christus Redemptor noster, cuius actio est nostra instructio, licet vilem & acerrimam mortem passus fuerit, quia ipse voluit, tamen voluit honorificè sepeliri, *vt habetur Ioannis, cap. 19. Matthæi c. 27. Lucæ. 13.* quod vaticinauerat prius Isaias, *c. 11.* ibi: *& erit sepulchrum gloriosum*, quod ponderat Rolandus *consi. 20. num. 28. volum. 3.* Vbi quod † deuota sepultura

53 quodammodo affert bonæ vitæ & fidei testimonium, cum videantur deponere corpora, vt expectent resurrectionem, quam credunt: text. est qui hoc singulariter probat *in cap. non æstimemus. 13. quæstione. 2.* in illis verbis. *Et si hæc faciunt qui carnis resurrectionem non credunt, quanto magis debent facere, qui credunt, vt corpori mortuo, sed tamen resurrecturo, & in æternitate mansuro impensum huiusmodi sit, etiam quodammodo eiusdem fidei testimonium.*

54 Et sic † fertur de illis Regibus Ægyptiis forsan fabricasse Pyramides illas pro sepulchris suorum cadauerum, hallucinãtes carnis resurrectionem: & Iosephus † *de antiquitatibus Iudaicis, lib. 7.* refert sepulchrum Da-

55 uid sumptuosum fuisse, & quod eius filius Salomon tot diuitias sepulchro imposuit, vt transactis mille & trecentis annis, dum esset circumdata ciuitas ab Antiocho, magno exercitu, Hircanus Pontifex in Hierusalem, vt pecunia redimeret ciuitatem, aperuit sepulchrum, & inuenit tria millia talenta in moneta aurea: & quod postea Rex Herodes aliam magnam summam ex eodem sepulchro percepit.

56 Et tamen † verissimum est, quod quidquid impenditur corpori humando, non est præsidium salutis, sed humanitatis officium, secundum affectum, quo nemo vnquam carnem suam odio habuit, *dict. cap. non æstimemus, 13. quæstione. 2.* & magis sunt viuorum solatia, quam subsidia mortuorum: *Selua de beneficio 1. par. quæst. 5. numer. 93.* & sunt verba text. *in cap. anima. 13. q. 2.* quem ipse allegat.

57 Et ita † surrecturus est is cuius ossa sunt exsiccata, & in puluerem redacta, sicut cuius cadauer est in amplo sepulchro cõseruatum, vt habetur Ezechielis, *cap. 37.* ibi: *Vaticinare de ossibus istis, & dices eis: Ossa arida, audite verbum Domini, hæc dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam spiritum & viuetis, & dabo super vos carnes, & superextendam in vobis cutem: & dabo vobis spiritum, & viuetis & scietis, quia ego Dominus.* Et iterũ eodem cap. dicitur: *Ego aperiã tumulos vestros, & educã vos de sepulchris vestris, &*

stris, & scietis, quia ego Dominus, cum aperuero sepulchra vestra, & eduxero vos de tumulis vestris Populè meus, & dedero Spiritum meum in vobis, & vixeritis.

Et sicut non prodest impio sepultura pretiosa & speciosa, ita non obest pio, vilis aut nulla, *c. animæ. 13. q. 2.* In eo † ergo statu est viuendum, 58
in quo & liceat mori, vt in Domino moriamur, & sic beati simus. Nam quid profuit pompa funeralis in conspectu hominum auaro diuiti exhibita, qui in inferno sepultus fuit, at vlcerato pauperi defuncto Angeli adstiterunt, & in sinu Abrahæ collocatus fuit, vt habetur Lucæ *cap. 16.*

CAPVT SECVNDVM.

AN FVNDVS RELICTVS, VT EX eius redditu anniuersarium celebretur, possit alienari, & an afficiatur onere, ita vt emptor, seu alter nouus possessor teneatur ad onera anniuersarij.

SVMMARIVM.

1 *Expenditur lex* nihil proponi de leg. 1. *pro parte affirmatiua, vt fundus possit alienari.*

2 *Verba illa*, salua tamen causa legati, *posita in d. l.* nihil proponi, *important fundum transire in emptorem cum onere.*

3 *Expenditur pro parte negatiua*, l. fin. §. fin. ff. de contrah. empt.

4 *Verus intellectus d. §. fin. omißis plurib. est, quod fundus fuit adiectus causa demonstrandæ solutionis, vsque ad num. 10.*

5 *In dubio præsumitur, quod verbum stet demonstratiuè, & hoc procedit in omni materia.*

6 *Si in dict. §. fin. fundus adiectus fuisset dispositiuè, & non demonstratiuè, afficeretur onere.*

7 *Quemadmodum inserta persona stipulationi non semper facit eam personalem, ita res inserta promißioni, non facit eam realem.*

8 *Emens domum ab eo, qui promiserat vicino non aperire fenestram in pa-*

riete

riete, poterit aperire, quia obligatio personalis, non realis, fuit contracta.

9 Contrarium esset, si ratio esset expressa in seruitutis constitutione, quia tūc ius reale esset constitutum.

10 Vbi annua præstatio est promissa occasione rei, seu fundi, citra tamen assignationem ipsius annuæ præstationis, super ipsa re, vel fundo, solum contrahitur obligatio personalis, quæ non transit ad fundi successorem, vt in dict. §. fin.

11 Si promittens vsus fuerit dictione, super, censetur constitutum onus reale, licet expresse non constituatur.

12 Dictio, super, iuncta in oratione certæ rei, eius, cui adiungitur, hypothecam inducit.

13 Refertur intellectus l. nihil proponi, de legat. 1. quem tradit Flores de Mena, & reiicitur.

14 Traditur intellectus ad l. nihil proponi.

15 Quando legislator de vno disponit, cætera recte interuenisse præsupponit, & terminos habiles.

17 Sportulæ sunt salaria ad alimenta Decurionum.

18 Res, ex qua concedens mandat alimenta præstari, est obligata pro alimentis.

19 Legatum alimentorum, siue factum pauperi, siue diuiti, semper censetur ad pias causas.

20 De relicto pro anniuersario, idem iudicatur, quod de alimentis.

21 Quod procedit, quocumque modo, siue quacumque dictione fuerit adiectus fundus, quia id speciali fauore piæ causæ, & alimentorum est inductum.

22 Traditur intellectus ad l fundi, Trebatiani. 38. ff. de vsufructu vsque ad num. 24.

23 Legatum sumit interpretationem à consuetudine testatoris.

24 Legatum redditŭum, importat quod percipitur ex fundo.

1 NIhil † proponi, cur prohibeatur, hæres ædificia distrahere, è quorum reditu sportulæ sunt relictæ, salua tamen causa legati, verba sunt Vlpiani Iurisconsulti, lib. 2. responsorum, relata l. nihil proponi, 123. ff. de leg. 1. quæ verba partem affirmatiuam satis probant, dum innuunt, ędificia vendita, ex quibus sportulæ relictæ erant, transire cum onere in emptorem. Et sic affecta illo esse, hoc enim important verba illa, salua tamen causa legati,

legati, vt dicit Salazar *de consuet. cap.11. num.54. Valascus consultatione.82.
num.8. Gamma decis.30.nu.1.* & est text. *in leg.1. Cod.rem alienam gerentib.*
Vbi caussa sumitur ꝓ onere Sed is † textus, & eius decisio difficilis red- 3
ditur *ex l.fin.§.fi.ff.de contrahend.emptione*, vbi cum Titius promisisset de
fundo suo centum millia modiorum frumenti annua præstare pro Præ-
diis Gaij Seij postea fundũ vendidit, quo iure, quaque conditione eius
erat, & nihilominus respondit Sceuola, emptorem nõ teneri Gaio Seio
ad annuã frumenti præstationẽ, ꝙ secus esset, si fundus onere præstandi
frumentum affectum remaneret. Atque ita Bart. & omnes ibi, ex eo tex-
tu deducunt conclusionem, quod actio personalis, non sequitur fundi
possessorem; sentientes in ea promissione solum contrahi actionem
personalem.

Et licet † in intellectu varie Doctores versentur, vt videre poteris a- 4
pud Valascum *1.par.iur.emphy.quæst.32.nu.17. & per Anto. Gammam decis.
13. & per Ioannem Carciam de expensis, cap. 4 ex nu.30. & per Doctores, quos
refert Flores de Mena in additionibus ad Antonium Gammam, dict.decis.
13.* qui omnes referunt diuersos intellectus *ad dict. §. fin.* Tamen omissis
omnibus, amplector intellectum glos. *in l. hactenus.8.verbo, ab eo ff. de v-
sufructu*, vbi quod in *d.l.fin.§.fin.* fuit dictum de illo fundo, causa demon-
strandæ solutionis & sic non fuit fundus affectus onere reali: *argumento
l.quidam testamento.99.ff.de legatis.1. & l.Paula Callinico. §.finali, de legatis
3. Thomas Grammat.decisio.90.num.1.*

Et quod in dubio præsumatur, quod verbum, *stet*, demonstratiuè, 5
tradit Mantica *de coniectura ta mente defuncti libr.9.titul.2.numer.5. Aymon
consil.301.numer.5. Marcus Antonius Peregrinus de fidei commissis, articul.16.
numer.110.* vbi quod procedit in omni materia, quod secus esset si non 6
causa demõstrationis, sed dispositionis & taxatiuè fuisset adiectus, quia
tunc afficeretur onere, vt tradit prædicta glossa, & licet ipsa non alleget,
est textus *in l.cum certus.5.ff.de tritico, vino, & oleo leg.* quem glossę intelle-
ctum sequitur Gigas de pensionibus, *quæst.62.num.19. & 20.* & eundem
intellectum non relatis glossa & Gigante, tradit Aluarus Valascus, *prima
parte iuris emphit.quæst.32.num.17.in fine, Antonius de Padilla l. & in Prouin-
ciali.3.in numero.6.C.de seruitutibus.*

Vbi † quod quemadmodum inserta persona stipulationi non facit 7
eam semper personalem, *l iurisgentium, § pactorum, ff. de pactis*, ita res in-
serta promissioni non facit eam realem, nec actio personalis mutat na-
turam, quamuis propter rem sit contracta, & res sit causa obligationis,

l.1.§.hæres, ff.ad Trebellianum, de quo Franciscus de Claperiis *in centuria causa 42. quæst.1. num.11.* & Padilla dict. *l.in Prouinciali, num.27.* exemplificat † in eo, qui promisit vicino non aperire fenestram in pariete: nam
8 si postea alienet domum, emptor poterit aperire, quia obligatio personalis solum non realis fuit contracta, vt tradit Speculator *titulo de emtione & vēditione, num.24. Paulus l.Lucius, num.2. ff. de seruitutibus rusticorum, Florianus l.pomum ff.de seruitutibus, Ripa.l.1.§.si hæres, numero.4. ad Trebellianum, Vrsilius in additionibus ad Afflictum decisi.285. nu.7.* licet secus esset,
9 si ratio † esset expressa in seruitutis cōstitutione, quia tunc ius reale esset constitutum, *vt tradunt Speculator, & Florianus vbi supra, & Capolla de seruitutibus, cap.62. nu.8. Decius cons.262. nu.4.* & testatur communem Angelus *§. si quis velit, num.1. Institut. de seruitutibus.*
10 Et † ad hunc intellectum conducit quod tradit Aym. *consi.217. num.4.* vbi resoluit, quod si fundus non sit hypothecatus expresse, vel promittens vtatur talibus verbis, quibus hypotheca inducatur, sed fuerit annua præstatio, promissa occasione rei, seu fundi, citra tamen assignationem ipsius annuæ præstationis super ipsa re, vel fundo, solum contrahitur obligatio personalis, quæ non transit ad fundi successorem, & hunc dicit verum intellectum *d.l.fin.§.fin. de contrah. empt.*
11 Scias † tamen, quod tunc dicetur constitutum onus reale, licet expressis verbis non constituatur, quando promittens vsus fuerit dictione, *super*: Nam † dictio illa, *super*. iuncta in oratione certæ rei eius, cui
12 adiungitur hypothecam inducit. *Bart. l.codicillis. §.instituto, nu.2. & idem l.fundus quem ff. de annuis legat. Romanus singulari 625. Franciscus Cremensis, singulari. 45. Caccialupus Hieronymus Gigas, Felin. Negusantius, & alij quos refert & sequitur Quintil. Mandosius in additionibus ad Romani consilia, consi.338. litera B. post Roman. ibi nu.2. Afflictus deci.162. nu.6. Couarruuias. cap. Rainutius §.10. numer.8.* & licet Aluarus Valascus *de iure emphyteut. 1.part. quæst.32. numer.17.* hoc non admittat circa intellectum *§. si. de contrahenda emptione*, tamen in fine dicit non esse recedendum ab eo, quod frequentius receptum est.
13 Quid † autem dicendum est, pro intellectu l. *nihil proponi*, ex cuius verbis nō apparet, an fuerint legato ædificia adiecta demonstratiuè, vel dispositiuè, & taxatiuè? & tenet manere affecta onere? Et video, quod Flores Diez de Mena, *lib.1. variarū quæst.17. nu.7.* sentit *in l.nihil proponi*, solum fuisse actionem personalem, quēadmodum etiam *in l.fundi Trebatiani.28. ff. de vsufructu legato*, cui libenter assentirer, nisi obstarent verba dictæ

ba dictæ l.*nihil proponi*,ibi: *Salua tamen causa legati*, quæ significant affe-
cta esse ædificia onere anniuersarij, vt rectè expendit Salazar *de vsu &*
*consuetudine cap.11.num.*34.& Aluarus Valascus, *consultatione.* 83.*num.8.*
Gamma *decisione* 30.*num.1.l.1.Cod.rem alienam gerentibus.*

Tu † dic.quod ibi Iureconsultus non expressit verba quibus testator 14
vsus fuit in legando: atque ita præsupponere debemus terminos habi-
les,& sic quod testator talibus verbis vsus fuerit,ex quibus cõstet,quod
pignori esse voluit ædificia pro sportularum præstatione: quia † quãdo 15
legislator super vno disponit dubio, cætera recte interuenisse præsup-
ponit.*l.qui testamento,ff.de testamentis,l.vt gradatim.§.& si lege ff.de mune-*
ribus, & hono.Bart.l.1.§. nuntiatio, num.21.ff.de noui oper. Cornazanus de-
cisi.43.numer.5.& in terminis oneris anniuersarij tradit Gamma *decis.30.*
num.2.

Vel † potest dici,quod ibi legatum fuit factũ reipublicę ad sportulas, 16
quæ(vt interpretatur glossa ibi)sunt salaria † ad alimenta Decurionum, 17
cum qua glossæ interpretatione transit Flores de Mena,*practicarum que-*
stionum,quæst.17.num.2.(quæ frequenter relinquebantur,*l.cũ quidã,ff.de*
annuis legatis,l.in ciuitatibus,de leg.1.)quo casu, & quia fuit legatum ad a-
limenta, & quia sunt assignata in publicã vtilitatẽ, cui inseruiunt, & as-
sistunt Decuriones(vt in simili pro concesso ad alimenta Cardinalium,
qui sanctæ Romanæ Ecclesiæ incessanter assistunt, ponderat Ludouic.
Roman.*cons.388.nu.3.*)Succedit † iuris conclusio dicẽs, quod res illa,ex 18
qua concedens mandat alimenta præstari,est obligata pro alimentis,vt
cõcludit glossa,*l.Lucius ff.de alimentis legatis,& l.cũ hi,versic.idẽ si ageret,ff.*
de transactionibus, & l. Gaius. de annuis l.g. & est tex. qui hanc conclusio-
nem manifestè probat *in l.2.ff.de alimentis legat.*& tradit Paul.Castrens.
cons.338.num.3.

Et † quia legatum alimentorum,siue factum pauperi, siue diuiti,sẽ- 19
per continet alimentorũ fauorem, vt per Dd.*l.si certis annis,C.de pact.vbi*
Alciatus,& tradit Herony. Gigas de pensionibus, cap.15.nu. 20.quem sequitur
Simon de Pratis lib.4. de interpretan. vlt.volunt..interpret.1.dub.11.nu.8.

Et † idem, quod de alimentis iudicatur de relicto pro anima, *vt vo-* 20
luit Petrus Iacob.in pract.titul.de actione in rem determinans, idem in anni-
uersario,*Guido Pap decis.576.* quod refert & sequitur Salazur *de vsu, &*
*consuetud.cap.11.numer.34.plures referens.*Idem tenet Tiraquel *de priuileg.*
piæ causæ priuileg.63. sequitur Mascardus *de probationibus, conclus.1171.*
num.54.

21 Quod † procedit quocumq; modo, siue quacũque dictione fundus fuerit adiectus; quia id speciali fauore alimentorum, & piæ causæ est inductum, vt tradit Couar, *cap. Raynutius, §.10, num.8. in fine, de testamentis*, & Gigas *de pensionibus, cap.44. num.1.*

22 Finem † imponemus huic cap. si sanum intellectum tribuamus, *l. fundi Trebatiani.38. ff. de vsufructu*, quæ lex simul & semper allegatur, cum *d. l. nihil proponi*, quæ habet verba hæc: *Fundi Trebatiani redditus vxori meæ quoad viuet dari volo, quæro an possit tutor hæredis fundum vendere, & legatario quantitatem offerre annuam, quam viuus paterfamilias ex locatione fundi redigere consueuerat? respondi posse.* In qua l. solum legata fuit

23 æstimatio fructuum, quam testator redigere consueuerat: Et † ad id refertur legatum, quia sumit interpretationem à consuetudine testatoris, *l. seruus plurium. §. fin. de lega.1. l. damnas.15. § fin. de vsufruct. legat. l. penult. de aliment. legat. Bar. l. cum certus. ff. de vino tritico, & oleo legat.* & ita intelligit

24 Ruinus *l. fructus nu.3 soluto matri.* vbi Barbosa *num.30.* addit: Quod † legatum redditu um importat, quod percipitur ex fundo, *vt tradit Cephalus consi. 20. num. 24. vol.1.* & cum dict. lex dicat, quod testator solebat quantitatem percipere ex fundo admittitur, posse hæredem quantitatem præstare, & sic vendere fundum, cum ab ipso hærede sit legata quantitas, *vt in d. l. fundi, tenet Albericus numer.1. & Cephalus dicto cons. 20. numer. 27.*

CAPVT TERTIVM.

SI TESTATOR DISPOSVERIT, QVOD CELEBRETUR anniuersarium pro anima sua, an hæres adimpleat in primo anno, & in ea dispositione sit locus regulæ? l. *boues. §. hoc sermone. ff. de verborum significatione*, vel sit perpetuum iudicandum?

SVMMARIVM.

1 *SErmo simpliciter prolatus, intelligitur de prima vice.*

2 *Quod procedit etiam in materia fauorabili, & dotis.*

3 *Argumentum sumitur à dote ad piam causam.*

4 *Si testator relinquat certam summam, seu pitanicam in die Sancti Francisci, intelligitur legatum de summa semel præstanda.*

5 *Quod pro constanti affirmauit, Bar. in casu, quo concurrebat fauor vltimæ voluntatis, & piæ causæ.*

6 Regu-

6 *Regula* l. boues. §. hoc sermone, *de verborum significatione procedit in omni materia.*

7 *In dubio talis est sumenda interpretatio, ut minus censeatur heres grauatus.*

8 *Potius toleratur quod legatum sit inutile, quam quod censeatur testator grauare heredem.*

9 *Anniuersarium relictum simpliciter à testatore, perpetuum est intelligendum.*

10 *Si in dispositione ponitur aliqua ex dictionibus perpetuum tempus significantibus, dispositio censetur perpetua.*

11 *Dictiones,* semper, perpetuo, in infinitum, *faciunt dispositionem perpetuam, etiam in anno relicto.*

12 *Quando in dispositione sunt aliqua verba perpetuitati inductiua, perpetua efficitur dispositio.*

13 *Ex natura & vi verbi anniuersarium, & ex subiecta materia animæ, quæ perpetua est, dispositio perpetua iudicatur.*

14 *Expenditur,* l. annua. 20. §. atria ff. de annuis legat. *ad hoc quod anniuersarium sit perpetuum.*

15 *Expenditur ad id* l. cum quidam 24. ff. de annuis legat.

16 *Expenditur etiam ad id* l. fin. ff. de annuis legat.

17 *Expenditur etiam ad id* l. defuncta 65. in fin. ff. de vsufructu.

18 *Limitatur decisio* l. boues, §. hoc sermone, *vt non procedat si in vltima voluntate relinquatur per verba generalia & indefinita, id quod ex sua natura reiteratur, siue renascitur.*

19 *Extenditur ea limitatio, vt non solum procedat, quando legata sua natura sit reiterabilis, sed etiam quando legato additur aliqua qualitas, quæ ex se reiterabilis sit.*

20 *Intelligitur* d. l. cum quidam 24. ff. de annuis legat.

21 *Qualitas anniuersarii adiecta legato cum sit reiterabilis, facit perpetuum iudicari legatum.*

22 *Quando dispositio profertur in materia, quæ ex consuetudine recepit reiterationem, primus actus non consumit dispositionem.*

23 *Traditur alius intellectus ad d. l.* cum quidam de annuis legat.

24 *Vterque intellectus traditur nu. 20. & 23. potest adoptari d. l.* cum quidam secundum Cephalum.

25 *Traditur differentia r[elicti] in die natalis testatoris, vel in die alicuius sancti vel aliis festiuitatibus, quæ anniuersaria solennitate celebrantur.*

26 *Semper est sumenda interpretatio vt cesset superfluitas.*
27 *Verba non debent esse sine effectu operandi.*
28 *Regula* d. §. hoc sermone, *non procedit quoties primus actus consumit effectum, secundum disponentis intentionem.*
29 *Si agitur de re suapte natura perpetuo duratura, dispositio non consumitur primo actu, nec prima persona, sed ad vlteriores in infinitum progreditur.*
30 *Quod procedit in anniuersario.*
31 *Expenditur* l. annuam. 6. ff. de annuis legatis.
32 *Interpretatio cessat, quando sumus in casu claro, cum ea solum admittenda sit in casu dubio & ambiguo.*
33 *In casu dubio, ita est sumenda interpretatio, vt non conueniatur propriæ significationi vocabuli.*
34 *Intellige nisi in casu, quo nihil operatur dispositio & frustratoria redderetur.*
35 *Propria significatio vocabuli sumitur per etymologiam, seu allusionem vocabuli, & per eam constat sic ostendere verba prolata.*
36 *Etymologia vocabuli, anniuersarium suadet, vt reuerso anno celebretur, & sic perpetuo.*
37 *Credendum est testatorem vsum fuisse nomine* anniuersarium. *vt conueniente rei gerendæ, cum nomina debeant esse consonantia rebus.*
38 *Regula quæ habet, quod est sumenda interpretatio in fauorem heredis, non procedit contra defunctum, & in præiudicium ipsius animæ.*
39 *Credendum est testatorem potius voluisse sibi & animæ suæ fauere, quam heredi, ex bene ordinata charitate, quæ incipit à se ipso.*
40 *Testator magis præsumitur diligere animam suam, quam heredem, vxorem, & cætera omnia.*
41 *Semper sumenda est interpretatio, quæ fauet animæ.*
42 *Deducitur limitatio ad regulam, quæ habet, quod sumenda est interpretatio, vt minus censeatur heres grauatus, non procedit in anniuersario.*
43 *An si anniuersarium relinquatur in contractu habeat locum regula*, l. boues, §. hoc sermone, *resoluitur negatiue.*
44 *Contractus recipiunt interpretationem à mente contrahentium.*
45 *Rei qualitas demonstrat agentis intentionem.*
46 *Quando verba contractus sunt apta ad comprehendendam infinitatem, toleratur infinitas in contractibus.*

47 *Si promissio annua in contractu sit facta pauperi, erit annua, & perpetua.*

48 *Si testator disponat, quod aliquid erogetur in die mortis suæ, vel exequiarum, vel in fine anni, vulgo,* cabo de anno, *semel tantum fiet.*

HOc *sermone dum nupta erit, primæ nuptiæ significantur*, verba sunt Pomponii Iurisconsulti, *lib. 6. ad Sabinum*, relata, *l. boues* 85, §. *hoc sermone, ff. de verborum significatione*, Ex quibus Doctores, ibi præcipuè Alciatus, Tiraquell. & Rebuffus (qui late eam exornant) deducunt vulgarem illam conclusionem & regulam, quod sermo simpliciter prolatus, intelligitur de prima vice, quam etiam ponit text. *in l. dotis promissio. 69. ff. de iure dotium.* 1

Quæ † iura loquuntur in materia fauorabili dotis. Et consummatur † argumentum de dote ad piam causam, *cap. vnico.* §. *donare, qualiter olim poterat feudum alienari, cum aliis congestis à Euerhardo loco à dote ad piam causam.* Videtur dicendum idem de *anniuersario* relicto simpliciter, & sic quod semel tantum celebretur. 2 3

Pro quo facit † doctrina Bartoli *in l. cum quidam, numer. 3. ff. de annuis legatis*, vbi tenet, quod si testator relinquit Monachis certam summam, seu pitançam in die sancti Francisci, intelligi debet de summa seu pintança semel præstanda. Idem tenet Palacius Rub. *in repetitione rubric. de donat.* §. *69. numer. 21. Hippol. de Marsil. rubr. de fideiussoribus numer. 99. Alex. consil. 16. num. 7. volum. 4. Cephalus consil. 612. numer. 17. lib. 4. Anton. Gabriel. lib. 6. conclusionum, tit. de legibus, conclus. 2. num. 26. Ias. l. diuortio.* §. *quod in anno num. 17. solut. matrim.* & ibi Barbosa † *numer. 13.* testatur Bartolum communiter esse receptum, & expendit, quod in casu & exemplo Bartoli concurrebat fauor vltimæ voluntatis, & fauor religionis piæ causæ, & nihilominus, recurritur ad regulam, §. *hoc sermone, & sic Alexand. consi. 16. num. 9. lib. 4. & Ias. consil. 36. lib. 4. ad fin.* & Curt. Iun. *132. num. 1.* dicunt quod † ea regul. procedit in omni materia, quos refert & sequitur Ant. Gab. *lib. 6. conclusionum, tit. de legibus & constitutionibus, conclusione 2. num. 19.* 4 5 6

Pro quo † etiam facit, quod in dubio est talis sumenda interpretatio, vt minus censeatur heres grauatus, *l. vnum ex familia,* §. *si rem de legat. 2.* 7

Quinimo † potius toleratur quod legatum sit inutile, quam quod testator censeatur grauare heredem, *l. Maurus in prin. ver. sane constitutio* 8

Prin-

Principis, de leg. 2. l. quod in rerum §. 1. *ff. de leg. 1. vbi notat Ias. n. 1. Aymon cons.* 32 *n.* 3. Qui in annuo relicto loquitur, *& cons.* 167. *n.* 14. *& cons.* 18. *n.* 3. *Caualcan. de vsufructu vxori relicto. num.* 77. *ad medium.*

9 Sed † contrarium est tenendum, imo quod anniuersarium relictum simpliciter à testatore perpetuum sit intelligendum: & probatur.

10 Nam † quemadmodum, quando in dispositione ponitur, seu adiicitur aliqua ex dictionibus perpetuum tempus significantibus, dis-

11 positio † censetur perpetua (vt de dictione, *semper* tradit glossa *l. 1. verbo, semper*, quam sequuntur ibi Bartol. Alexand. & Ias. ff. *soluto matrimonio*. *Boerius decisione.* 158. *ex numero.* 1. vbi late plures refert Molina, *libr. 1. de primogen. cap. 5. numer.* 33. & sic de dictionibus, *Perpetuo*, & *in infinitum*, Ioannes Garcia *de nobilitate*, § 1. *glossa.* 1. *numero* 24. *Alexand. Raudensis, consil.* 22. *numero.* 487. & in annuo relicto *tradit Cephalus, consilio* 612. *numero* 9. *volum.* 4.)

12 Ita † & quando in tali dispositione sunt aliqua verba perpetuitatis inductiua, *vt tradunt supra relati*: eo enim casu perpetua erit dispositio, vt est de mente glossæ, *l. Faius, ff. de annuis legat. verbo, neque in rem*, ibi: *propter illam annuam commemorationem, & quoniam cum quadam perpetuitate, huiusmodi Seruitutes reales constituuntur.*

Ex quo euenit, quod tam ex vi verbi *anniuersarium*, secundum interpretationem à nobis supra traditam, *in c. 1. quod sit celebrandum vnoquoque anno reuoluto à morte defuncti* (vt dicit glossa. *c. cum creatura,*

13 *de celebratione Missarum*) quam ex † subiecta materia, quæ est animæ, sit intelligendum perpetuum, cum ex subiecta materia dispositio perpetua iudicetur, *vt tradit Paul. Castrensis consil. 9. volum. 1.* Ex quo enim anima perpetua est, quod pro ea relinquitur iudicandum est perpetuum: argum. text. *in l. iubemus in fine principii. C. de sacrosanct. Eccle.*

14 Et quod † anniuersarium perpetuum sit iudicandum probat, *l. annua* 20. §. *atria, ff. de annuis leg.* vbi Ireconsultus ponit hæc verba: *Atria fideicommissum his verbis reliquit, quisquis mihi heres erit fidei eius committo, vt det ex redditu cœnaculi mei & horrei post obitum Sacerdoti, & hierophylaci & libertis, qui in illo templo erunt, denarios decem, die nundinarum quas ibi posui.*

Quæro vtrum his duntaxat, qui eo tempore quo legebatur in rebus humanis, & in eo officio fuerint debitum sit? an etiam his qui in locum eorum successerunt? Respondi secundum ea, quæ proponerentur, ministerium quidem nominatorum designatum, cæterum datum templo. Item quæro, vtrum vno dun-

taxat

taxat anno decem fideicommißi nomine debeantur? an etiam in perpetuum decem annua præstanda sint? Respondit in perpetuum.

Hæc Iureconsultus. Et ibi glossa, verbo, *in perpetuum*, addit: si templum perpetuo duret, quam expendit Barbosa *l. diuortio, §. quod in anno num. 11. ff. solut. matrimonio.*

Ad † quod etiam conducit, *l. cum quidam 24, ff. de annuis legat.* cum quidam (inquit Marcellus Iureconsultus) de Decurionibus, diuisiones dari voluisset die natalis sui Diui, Seuerus & Antonius rescripserunt, non esse verisimile, testatorem de vno anno sensisse, sed de perpetuo legato. Facit † etiam pro hoc *l. fin. eod. tit.* vbi testator reliquit reipub. centum pro certaminibus seu ludiis per quadriennium, & non in primo quadriennio, sed in perpetuum intelligitur relictum: 15 16

Idem † probat l. *annuam 6. eo. tit.* est etiam pro hoc text. *in l. defuncta, 65. in fine. ff. de vsufructu.* Vbi si relinquo sextam partem fructuum oleris, quæ habeo in agro ferrariorum, non pro anno, sed quotannis, videtur relictum; Ad quæ ita quod huiusmodi anniuersarium perpetuum iudicari debeat, tradit Aluarad. *de coniectura mente defuncti, lib. 2. c. 1. §. 2. num. 24.* 17

Neque † obstat *d. l. boues §. hoc sermone,* quia multipliciter potest responderi, & in primis quod eius regula non procedit si in vltima voluntate relinquatur per verba generalia & indefinita, id quod ex sua natura reiteratur siue renascitur, quia his concurrentibus non intelligitur legatum de prima vice, vt probat. *d. l. defuncta, ff. de vsufruct*, vbi agitur de fructibus qui sua natura renascuntur, *vt in l. diuortio, §. si vir, ff. solut. matrimon. ita tradit Barbosa dict. l. diuortio, §. quod in anno numer. 11.* 18

Et † ampliatur, vt non solum procedat ea limitatio, si res legata sua natura reiterabilis sit, sed etiam quandoque legato additur qualitas aliqua quæ ex se reiterabilis sit. vt colligitur ex *d. l. cum quidam ff. de annuis legatis*, secundum intellectum Cumani, *in l. eum qui Calendis, in princip. de verborum.* 19

Nam † testator ibi iusserat fieri diuisiones inter Decuriones die natalis sui, qui quidem dies reiterabilis est, quia cum non possit intelligi de die in qua natus fuerat, relinquens, quæ iam præterierat & sic redire non poterat, necessario intellexit testator de solennitate commemoratiua diei natalis sui, qui recepit reiterationem, vt declarat Lancellot. Dec. *in dict. l. cum quidam,* & hanc dicit elegantem ampliationem 20

d Bar-

Barbosa. *d.* §. *quod in anno, num. 12.* (licet in ea non resideat) vbi refert Alex. Ias. Zasium, Soci. & Ant. Gomez. sequentes Cumani intelle-
21 ctum, & secundum hanc ampliationem † resultat, quod cum qualitas anniuersarii adiecta legato sit reiterabilis, perpetuum debet iudicari legatum.

22 Et quando † dispositio profertur in materia, quæ ex consuetudine recipit reiterationem, primus actus non consumit dispositionem, *l. C. de fidei commissis, Roman. consi. 294.* plures refert Antonius Gabriel. *libro 6. conclus. tit. de legibus, conclus. 2. limitation. 12. num. 42.*

23 Sed † Barbosa discedit ab intellectu Cumani, sequendo intellectum Bartoli *in d. l. cum quidam num. 3.* dicentis, quod ibi fuit parua quantitas relicta Decurionibus in die natalis testatoris, & quod ex quantitate parua & qualitate personarum, quibus fuit relicta, præsumitur testatorem de prima vice non intellexisse, vt tradit ibi Iureconsultus, cuius contrarium dicit tenendum, altero ex his deficiente, sed esse recurrendum ad regulam, §. *hoc sermone*: quem Bartoli intellectum dicit magis communiter receptum Barbosa *vbi supra num. 13.*

24 Ego † vero magis puto, vtrumque intellectum posse vere applicari casui, *l. cum quidam*, prout tenet Cephalus *d. cons. 612. num. 37.* vbi inquit, quod potest dici, quod ibi erant verba reiterabilia, vel quod procedit ex verisimili mente testantis, qui reliquerat quid minimum Decurionibus, & ne videatur indignum legatum reliquisse non debere intelligi, quod semel tantum voluerit præstari.

25 Etsi teneas † Cumani intellectum potest responderi ad doctrinam Bart. & consortium dicentium, quod summa, seu pitança relicta fratribus in die sancti Francisci non debetur, nisi semel vt procedat, quia iam est constituta commemoratio ab Ecclesia illius diei, in honorem sancti, *vt in cap. illa. 12. distinct. ibi: Sicuti Domini Passio, & Resurrectio, & Ascensio in cœlum, & Aduentus de cœlo Spiritus sancti anniuersaria solennitate celebrantur, & siquid aliud tale occurrit, quod seruetur ab vniuersa quacunque se diffundit Ecclesia.*

Atque ita non inducitur nouè à testatore commemoratio reiterabilis respectu sui legati, sed videtur illa dies adiecta, vt quandoque tempus adiicitur solutioni legati, vt per totum quando dies legati cedat, nec est opus coniecturare testatoris mentem. At quam do testator iussit summam seu pitançam dari Decurionibus in die natalis sui, cuius nulla erat commemoratio, non immerito collegit, & coniecturabit Iurecon-

reconsultus diem adiecisse, vt perpetua fieret commemoratio, siquidem ad nihil aliud potuit mentionem facere de die suæ Natiuitatis. Quod maxime procedit, quia temporibus illis, quibus lata fuit, assuetū erat celebrare dies natales hominum, iuxta illud Tibulli libr. 2. Elegia 2.

Dicamus bona verba, venit natalis ad aras.
Quisquis adest, lingua vir mulierq; faue
Vrantur pia thura focis, vrantur odores,
Quos tener è terra diuite mittit Arabs.

Et est textus *in l. dies festos, C. de feriis* ibi: *Et si in nostrum ortum, aut natalem celebranda solennitas inciderit*, sed vera celebranda natiuitas ea est, de qua Esaias, c. 60. inquit: *Surge & illuminare Hierusalem in splendore ortus tui*, de quo glossa, *in d. l. dies festos* Pro quo † facit, quod semper est sumenda interpretatio, vt cesset superfluitas verborum, *vt tradit Paulus Castrensis, consil. 43. num. 2. & consil. 222. numer. 1. lib. 2. Alexander consil. 17. numer. 45.* inferendo illud, † vt verba non sint sine effectu operandi, quem sequitur Simon de Prætis *libr. 2. de interpretanda vltim. volunt. interpret. 3. dubit. 1. resolut. 2. num. 49.* 26 27

Et sic † cum prima præstatio non satisfaciat intentioni disponentis, succedit ea limitatio regulæ, §. *hoc sermone*, vt non procedat, quoties primus actus non consumit effectum secundum disponentis intentionem, *vt tenent Bald. Ias. Georgius Natta, Romanus, Felinus, Decius, Grāmat. Tiraquel. & alii plures, quos refert Anton. Gabriel, lib. 2. conclusionum tit. de legibus, & constitutionum conclus 2. & limit. 2. numer. 28. Menoch. consil. 85. numer. 124. volum. 1. & Barbosa dict. §. quod in anno, numer. 21.* vbi quod erit exemplum, si agatur de re suapte natura perpetuo duratura. 28

Nam † tunc dispositio ita accipienda est, vt nec primo actu, nec prima persona consumatur, sed ad vlteriores in infinitum progrediatur: *vt tradunt Alciat. §. hoc sermone, & ibi Tiraquellus limitation. 18. numer. 1.* 29

Quæ omnia rectè conueniunt dispositioni, qua anniuersarium relinquitur, quod sua natura perpetuo durat, vt dictum est. 30

Sicque † semper perpetuum est iudicandum, etiam vltra heredis seu legatarii vitam, *l. annuam 6. ff. de annuis legat.* 31

32 Neque † obstat, quod sumenda est interpretatio, vt minus censea-
tur heres grauatus, vt diximus pro parte negatiua. Nam illud procedit
cum simus in dubio, quo casu necessaria est interpretatio. At quando
sumus in casu claro, non est opus coniecturis, *l. ille aut ille, de legat. 3.* v-
bi quando in verbis nulla est ambiguitas, non admittitur voluntatis
quæstio: interpretatio enim est facienda in casu dubio & ambiguo, *l. 2.*
§. fin. ff. de his quæ in testamento delentur l. in his quæ ff. de condiction. & de-
monstration. Simon de Pratis libr. 1. de interpretanda vltima volunt. interpr.
1. dubitatione. 2. solut. 4. alias superflua esset interpretatio.

33 Imo † & in casu dubio talis est sumenda interpretatio, vt non con-
34 traueniatur proprie † significationi vocabuli, nisi eo casu, quo nihil o-
peraretur dispositio, & frustratoria redderetur, *vt in l. si vno anno ff.*
locati.

35 Propria † autem significatio vocabuli sumitur per etymologiam seu
allusionem vocabuli, & per eam constat, sic ostendere verba prolata,
vt tradit Simon de Pratis de interpret. vlt. volunt. libr. 2. interpret. 3. dubit.
2. solut. 1. num. 255. pag. mihi 252.

36 Etsi hoc † suadeat etymologia vocabuli *anniuersarium*, vt reuerso
anno celebretur, *vt dixi c. 1. num. 32.* non est quærenda alia interpreta-
37 tio: Siquidem credendum est † testatorem vsum fuisse illo nomine
anniuersarii, vt conuenienti rei gerendæ, quia nomina debent esse con-
sonantia rebus, *§. est & aliud, instit. de donat. l. 1. §. ait prætor, de vi & vi*
armata, nec credendum est hominem aliud velle quam dicat, *l. ex his,*
ff. de excusat. tuto. Prosperus Passetus, consil. 115. num. 14. & nullum ma-
ius testimonium est nostræ mentis, quam quod colligitur ex significa-
tione verborum, *Baldus super literis de rescript.*

Nam voces sunt signa conceptus & notæ passionum animi, *l. Labeo*
§. idem tu vero, de supellect. legat. glossa in l. nemo §. de hæred. instit. Ioann.
Garc. de nobilitate, glossa 1. §. 1. num. 29. Aym. consil. 20. num. 2. & anima
organo vocis mentem suam explicat, *Innoc. c. veniens, numer. 30. de ver-*
bis significantibus & vide Lucam de Penna, *l. definimus, num. 2. & 4. C.*
de agricolis, & censitis, lib. 11.

38 Et dato † quod essemus in casu dubio, regula quæ habet, quod est
sumenda interpretatio in fauorem heredis, non procedit contra de-
functum, qui eum instituit heredem. Nam si ea præsumptio su-
mitur ex mente coniecturata defuncti, vt minus voluerit grauare
here-

heredem non rectè sumentur, vbi redundaret in præiudicium animæ defuncti. Imò † credendum est, potius voluisse sibi, & animæ suæ fauere, quàm heredi, ex bene ordinata claritate, quæ incipiat à seipso, l. *Præses prouinciæ, C. de seruitut. & aqua.* Et † quia magis præsumitur diligere animam suam quàm heredem, vxorem, & cętera omnia, *Mascard. de probation. conclus. 1171. nu. 7. & 75.* 39 40

Et † quia semper sumenda est interpretatio, quæ fauet animæ, *tradit Suarez in procemio fori, nu. 27. l. sunt personæ ff. de religiosis & sumpt funerũ.* 41
Ex quibus † deducitur optima limitatio ad eam regulam, qua asseritur, 42
quod sumenda est interpretatio, vt minus censeatur heres grauatus, vt non procedat in anniuersario, quia redundaret in præiudicium animæ defuncti.

Sed † an in contractibus idem dicendum sit, difficultas consistit in 43
doctrina Baldi, *in l. diuortio, §. quod in anno*, quam dicit esse communiter receptam Barbosa ibi, *num. 11. & num. 12.* qui partem negatiuam tenet in promissione facta per contractum, *per l. eum qui Kalendis. 41. in principio ff. de verb. oblig.* & sic vt solum intelligatur de vna præstatione.

Sed idem † puto seruandum in contractibus, quod in vltima volun- 44
tate: ea ratione, quia contractus recipiunt interpretationẽ à mente contrahentium, *l. non omnis numeratio, ff. si certum petatur, & traditur decis. Genuæ. 63. num 3.* & ex intentione & mente contrahentis, seu facientis promissionem pro anniuersario, est, quod † quotannis celebretur, *vt* 45
diximus cap. 1. nu. 32. tum etiam, quia rei qualitas demonstrat agentis intentionem, *vt in l. non codicillum C. de testamentis, vbi Baldus*, & cum proprietas vocabuli hoc suadeat, vt dictum † est, non est, cur non intelliga- 46
mus anniuersarium relictum per contractum perpetuum debere esse: si quidem quando verba contractus sunt apta ad comprehendendum infinitatem toleratur infinitas in contractibus, l. *si ita stipulatus. 56. ff. de fideiussoribus.*

Et facit ad hoc, quod tradit Bart. l. *cum qui ita, §. qui ita, n. 3.* vbi quod 47
si promissio in contractu sit facta pauperi, erit annua & perpetua. Si ta- 48
men in testamento seu alia dispositione dicat disponens, quod aliquid erogetur in die mortis suæ, vel obsequiarum, vel in fine anni, (*vulgo cabo de anno*) semel tantum fiet: *ita tradit Antonius Gomezius, 2. to. c. 11. n. 48 in fin.* cum quo finiatur hoc caput tertium.

CAPVT QVARTVM

AN EX EO, QVOD RELINQVANTVR BONA cum onere anniuersarij perpetui pro anima, censeatur inductum vinculum maioratus?

SVMMARIVM.

1 *Expenditur, l.* annuam. *6. ff.* de annuis leg. *ad hoc, quod per solam oneris anniuersarij impositionem, censeatur inductum perpetuum fideicommissum.*

2 *Esse inductum perpetuum fideicommissum, est maximum argumentum constitutionis maioratus.*

3 *Ex quo anniuersarium inducit perpetuum fideicommissum, aliqui viri docti censuerunt constitutum maioratum.*

4 *Res affectæ onere anniuersarij debent seruari indiuisibiles propter onus Missarum indiuiduum, sed hoc non est præcise necessarium, numer. 29.*

5 *Per diuisionem minuuntur res relictæ pro anniuersario, & confunditur onus.*

7 *Expenditur constitutio Synodalis Archiepiscopatus Toletani pro indiuiduitate rerum anniuersariorum.*

8 *Vnitas est ad conuersationem subiecti, dualitas ad destructionem.*

9 *Si res debet esse penes vnum, is debet esse maior.*

10 *Ad meliorem executionem anniuersarij potest Episcopus facere, vt res anniuersarij sit penes vnum.*

11 *Episcopus summa ope niti debet, vt anniuersaria impleantur.*

12 *Vt publice interest, quod familiarum dignitas salua sit, & earum memoria conseruetur: ita etiam interest animabus quod conseruentur anniuersaria, & sit memoria fundatorum, vt pro eis celebrentur & iuuentur eorum animæ.*

13 *Substitutio facta à testatore de duobus antiquioribus de domo sua cum onere dandi pauperibus singulis mensibus, seu annis, vnum starum frumenti, inducit perpetuum fideicommissum in familia testatoris.*

14 *Vin-*

14 *Vinculum fideicommissi, ita inducitur tacite, sicut expresse.*

15 *Per oneris anniuersarij impositionem simplicem, non inducitur vinculum maioratus.*

16 *Expenditur l.* nihil proponi 123. de legat.

17 *Res censeri debet libera & allodialis, non vero maioratus, nec feudalis.*

18 *Per oneris impositionem etiam piam, non inducitur fideicommissum maioria.*

19 *Bona feudalia licet sint affecta onere perpetuo, non sunt maioratus, nec maiori deferuntur, exceptis feudis Ducatus, Marchionatus, & Comitatus.*

20 *Bona feudalia diuiduntur inter agnatos, taliter, quod non confundatur seruitium.*

21 *Argumentum sumitur ex feudis ad anniuersaria.*

22 *Per solam oneris anniuersarij impositionem, non inducitur vinculum maioratus, nisi aliis adminiculis possit coniecturari, voluntatem disponentium fuisse in contrarium.*

23 *Inter fideicommissum, & maioratum, multum distat.*

24 *Fideicommissum in testamento solum potest relinqui, secus in contractibus: Maioratus autem testamento & contractu fieri potest.*

25 *Fideicommissarius vniuersalis non potest propria authoritate fideicommissum capere, nec dantur illi actiones vtiles, nec directæ, nisi ei fuerit restituta hæreditas, secus in maioratibus.*

26 *Maioratus successor absque aliqua prædecessoris restitutione, possessionem nanciscitur.*

27 *Fideicommissa diuisibilia sunt, & plures simul in eis succedunt, secus in maioratibus.*

28 *Non sequitur, est onus perpetuum, ergo maioratus.*

29 *Non est precise necessarium, quod res anniuersarij seruentur indiuiduæ.*

30 *Dato, quod res anniuersarij vni adiudicetur, iubente Episcopo, valor rei est diuidendus inter heredes.*

31 *Intelligitur,* l. cui fundus, ff. de condict. & demonstr.

32 *Conditio, seu natura indiuidua est.*

33 *Res sua natura diuidua, si in conditione adijciatur, efficitur indiuidua.*

34 *Ex parte rei causatur indiuiduitas.*

35 *Heredes eius, qui lite cœpta decessit, tenentur vnum procuratorem constituere, nec vnusquisque potest vnum creare.*

36 *Litigans non debet distringi per diuersos aduersarios.*
37 *Et eo casu omnis numerus hæredum pro vna persona, est habendus.*
38 *Traditur intellectus ad d.l.* cui fundus.
39 *Intelligitur consilium Ancharrani.27.*
40 *Adiuncta faciunt, vt fiat extensio & declaratio, & quod verba plura vel pauciora comprehendant.*
41 *Quoties testator relinquit bona agnationi, & familiæ per verba, tractum successiuum denotantia, censetur maioratum constituere.*
42 *Maxime si adest dictio,* in perpetuum.
43 *Ex vocatione antiquioris de domo & progenie, censetur inductum vinculum maioriæ.*
44 *Si coniecturæ sumptæ à mente testatoris sint concludentes, inducunt maioratum.*
45 *Ad quod requiritur, vt tales coniecturæ sint legis authoritate munitæ.*
46 *Si testator professus fuerit se velle facere maioratum, & faciat vocationes cum prælatione masculorum maiorum, vel ponat grauamina nominis, & armorum, & alia similia, censetur velle inducere maioratum.*
47 *Reijcitur opinio Feliciani defendentis per solam oneris anniuersarij impositionem induci perpetuum vinculum.*

1 *ANnuam pecuniam ad ludos ciuitatis reliquit, quibus præsidere hæredes voluit. Successores hæredum negant se debere, quasi testator tandiu præstari voluerit, quandiu præsiderent hæredes. Quæro igitur an cum præsidendi mentionē fecerit, ad tēpus fideicōmissum? an perpetuo præstari voluerit? Modestinus respondit, fideicōmissum quotannis in perpetuū reipublicæ præstandū.* Verba sunt Iurisconsulti Modestini, relata *l. annuam. 6. ff. de annuis legat.* Ex quibus colligitur per solā oneris anniuersarij impositionē censeri inductū perpetuū fideicommissum, nec restringi ad primum hæredē: quod etiam probat *l. annua. 20. §. fin ff. eo. titu.* & tenet Riminaldus Iunior, *consil. 297. num. 15. vol. 3.* quē refert & sequitur Petrus Antonius de Petra, *de fideicōmissis, quæst. 5. num. 16. in fine, & eadem quæst. num. 141.* & agnoscit idem Aluarus Valascus, *consultatione 82. num. 2.*

2 Et † ibi, *quod esse inductum perpetuum fideicommissum*, est maximū argumentū cōstitutionis maioratus, & allegat Burgensem de Paz, *quæst.*
3 *4. n. 114.* & Molinam, *lib. 1. primog. cap. 4* & inquit, quod ex hoc, quod inducit perpetuum fideicommissum, aliqui viri indocti censuerunt cōstitutum maioratum, quod etiam tradit Antonius Gamma, *decis. 30.* vbi

vbi refert pluries sic pronũtiatum in Senatu à grauissimis viris in multis causis, quas enumerat.

Et facit † pro hoc, quod huiusmodi res affectæ onere añiuersarij debent seruari indiuisibiles propter onus Missarum indiuiduum, *vt argumento l. cui fundus, ff. de condiction. & demonstr. tradit idem Valascus, vbi supra n. 8.* alias † diminuerentur & confunderentur, *vt in l. communi diuidundo. ff. communi diuidundo*, quam expendit Menesius, l. *cum quidam, num. 24. de legat. 2.* & ad † minus cõueniens esse conseruationi anniuersariorum asserit Flores de Mena *quæstione 17. numer. 23.* & pro eius consideratione adest cõstitutio Synodalis Archiepiscopatus Toletani, inter compilatas à domino Cardinali Quiroga *constit. 65.* in hæc verba: *Otrosi or † denamos y mandamos, que por quanto de partir se las heredades atributadas à la Yglesia y Cabil de y anniuersarios, succede que las memorias que sobre las dichas heredades se cargan se pierden y viene en oluido, de aqui adelante no se partam ni diuidam entre los herederos, saluo que el vn heredero las tẽga y pague el tributo.* Vnitas † enim est ad cõseruationem subiecti, dualitas ad destructionem, *Molina de primogeniis, lib. 1. c. 10. n. 5.*

4
5
6
7
8

Et si † apud vnum debent remanere, is debet esse maior *l. fin. ff. de fide instrumentorum.* Et † quod Episcopus hoc possit facere ad meliorẽ executionem anniuersarij, tradit idẽ Flores de Mena *vbi supra, n. 47.* Debet n. † Episcopus summa ope niti, vt huiusmodi anniuersaria adimpleantur, & ꝙ à fidelib. pro eis celebrandis relinquitur, accuratè soluatur, vt commendat Concilium Tridentinum. *sess. 25. in principio.*

9
10
11

Et facit † etiam, quia sicut publice interest, vt familiarũ dignitas salua sit, & earum memoria non auferatur, *vt in l. 1. ff. de ventre insp.* ita etiã interest animab. vt hæ memoriæ, & anniuersaria conseruẽtur, & sit memoria fundatorũ, vt pro eis celebrentur: Ita Concilium Tridentinum, *sess. 25. ca. 4. de reformatione*, vbi dum ꝓuidet œcumenica Synodus circa cõmutationem piarum causarum, ponit in fine hęc verba: *Ita tamen, vt eorum semper commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ad pios vsus reliquerunt.* 12

Et † facit ꝓ hac parte, celebre & famigeratũ illud consiliũ Anchara- 13 ni. *27. vbi n. 9. & seqq.* tenet in substitutione à testatore facta de duobus antiquiorib. de ꝓgenie, domo sua, cum onere dandi singulis mensibus vnum statũ, siue modiũ frumenti pauperib. censeri inductum fidei cõmissum perpetuũ in familia testatoris, ad quod proximi successiue censeantur inuitati, quod vere est vinculum maioratus.

14 Et † facit pro hoc, quod vinculum fideicommiſſi ita inducitur tacitè ex coniecturata mente defuncti, ſicut expreſſe l. Phamphilo in princip. l. fideicōmiſſa §. cū eſſet delegat. 3. l. cum proponetur de legat. 2. cū ſimilib. & tenet gloſſ 1. verſ. ſi autem l. quotiens C. de fideicommiſſis, q̃ gloſſam ad hoc pōderat Bartol. l. filius familias §. diui n. 3. de legat. 1. & eā extollit Antonius Gomezius l 40. Taur. n. 38. & Molin. libr. 1. de primogenitis, c. 6. n. 33. quo argumento vtitur Valaſcus conſultation. 82. n. 2. & 3. & poſt eum eo argumento ēt vtitur Flores de Mena quæſt. 17. n. 19. vbi habes bonam theoricā ad hoc, quod ex coniecturis inducātur fidei comiſsū, & maioratus.

15 Sed † contrarium, imo quod per oneris anniuerſarij impoſitionem ſimplicem non inducatur vinculum maioratus, tradūt Aluarus Valaſcus conſultatione 82. n. 6. & ſequētib. Gām decıſ. 30. & deciſ. 48. & deciſ. 224. n. 8. & deciſ. 286. ex num. 1. tradit Flores de Mena. d. quæſt. 17. n. 46. Salazar de vſu, & conſuetudine, c 12. n. 43. & alij inferius allegandi.

16 Pro † quo facit l. nihil proponi. 123. vbi res ſuper qua relinquitur anniuerſarium, non prohibetur alienari, ſaluo onere, tradit Didacus del Caſtillo l. 7. 4. Taur. verſ. ex his etiam. vbi inquit, ſe reprehēdiſſe clericos, qui nitebantur petere per commiſſum fundum venditum, ſuper quo erat relictum anniuerſarium perpetuū ipſis clericis, & Speculator tit. de emphiteoſi §. nunc aliqua, quæſt. 118. numer. 144 & ibi Ioannes Andr. Iaſ. l. 2. nu. 45. C. de iure emphit. vbi additionator Menochius alios refert.

17 Facit † etiam, quia res cenſeri debet, libera, & allodialis, non vero maioricatus, nec feudalis, c. 1. §. 2. ſi de feudo fuerit controuerſia inter domi. & agnat. Stephanus Ranchinus deciſione 207. 3. part. Burgos de Paz, quæſt. 2. n 7. vbi plures refert, & dicit eſſe communem opinionē, & in terminis maioratus Rodericus Suarez. l. quoniam in priorib. C. de officioſo teſtamēto ad l. Regiam limitatione 11. column. 6. verſ. ſed vbi aliquis, Molina libr. 1. de primogen. c 11. n. 11. & Mieres de maiorat. 3. part. quæſt. 5. n. 20.

18 Et facit † pro hac parte famoſum conſiliū Oldrad. 21. vbi per oneris impoſitionem, etiam piam (quia erat dotādi filias ex maſculis deſcendentes) reſoluit, non induci fidei commiſſum, quod communiter recipitur, vt teſtatur Menoch. conſil. 85. n. 46. vol. 1. vbi plures Doctores refert, & ibi, n. 124. reſpondet ad conſil. 27. Ancharrani Antonius Gabr. libr. 4. communium conclusion. titul. de fideicommiſ. concluſione 7.

19 Pro quo † etiam facit, quod bona feudalia, quæ ſunt affecta onere perpetuo, non ſunt maioratus, nec maiori deferuntur iure primogenituræ, exceptis feudis Ducatus, Marchionatus, & Comitatus, vt tradit

Iſernia, *ca.1.§ præterea Ducatus, cum ſequentib.n.35.de prohibita feudi alien. per Federicum*, vbi *n 36*. Quod † diuidētur inter agnatos taliter, quod nō 20
confundatur ſeruitium, cū bona feudi diuidantur, *vt in c.1.de ſucceſſione feudi in vſib.feudorum*, quæ eſt vna de differentiis, quam ponit inter feudum, & maioratum Parladorus *3.part.differentia.105.nu.2.tradit Bartol. Socin.conſ.165.n.15.volum.2.Corneus conſil.199.n.47.vol.2. Rodericus Suarez l.poſt rem in 11.limitatione dubio 2.* quos & alios plures refert Flores de Mena *dict.quæſt.17.n.12*. Vbi argumētatur ex feudis ad anniuerſaria. 21
Concludendū igitur eſt ꝑ ſolā oneris impoſitionē non induci vinculū 22
maioratꝰ, niſi aliis adminiculis efficaciorib. poſſit cōiecturari, ꝙ volūtas diſponentis fuit, ꝙ bona anniuerſarij iure primogenituræ deferrentur.

Neque † obſtant adducta pro contraria parte, & in primis non ob- 23
ſtat, *l.annuam*, ꝗa nō ex eo, ꝙ per oneris impoſitionē inducat perpetuū fideicomiſſum, ſequitur quod eſt maioratus, cum inter fideicomiſſum, & maioratum diſtet, vt tradit Parladorus 3.*part.differentia 18*. Vbi † po- 24
nit duas differētias, quarum altera eſt, ꝙ fideicomiſſum ſolum in teſtamento & codicillis poteſt relinqui: in contractu ſecus *l.ſi quis quæſt.60. de legat.2.* vbi omnes. Maioratus aūt teſtamēto, & contractu fieri poteſt, *vt in l.44.Taur.quæ hodie eſt l.4.titul.7.l.5.Recopil.* Altera † eſt ꝙ fideicō- 25
miſſarius (vniuerſalis ſaltem) non poteſt propria authoritate fideicommiſſum capere, neq; dantur illi actiones vtiles, nec directæ, niſi ei fuerit reſtituta hereditas re, aut verbo, *l 1.ff.ad Trebelliā*. Maioratus aūt ſucceſ- 26
ſor abſq; aliqua deceſſoris reſtitutione maioratū, poſſeſſionemq; eius nāciſcitur, vt *in l.45.Taur.hodie l.8.tit 7.l.5.Recopil.* Quas differētias ponit Peralt.*l.3.§ ꝗ fideicommiſſum, n.27 ff. de hæred.inſti. Molina lib.1.de primog.c.1.n.16.& c.4.* & alias tradit Ioannes Garcia de expēſis *c.16.n.3.Spino de teſtamentis gloſſ.27.n.42.Simancas diſputationum c.5.*

Sed † extra poſitas à Parladoro ē alia, q̄ plus conducit ad noſtrū ꝓ- 27
poſitū, nempe, ꝙ fideicomiſſa diuiſibilia ſunt, & non ſolū vnus, & maior, ſed & plures eiuſdē gradus in eis ſuccedūt. *l.cū ita §. in fideicōmiſſo de legat.2.ibi: Et qui ex his primo loco procreati ſunt, & l.peto §. fratre, ibi: Omnes fideicommiſſum petent, qui in familia fuerint.* Et ibi: *Quid ergo ſi nō ſint eiuſdē gradus*: at maioratus non ſunt diuiſibiles, ſed maiori deferunť. Atq; ita differre à fideicomiſſis tradit Molina *lib.1.de primog.c.1.& c.26.n.14.& ſequent.Couarruu.l.3.variarum cap.4.* Qua differentia ſtante, non obeſt dict.l.*annuam*, cū multipliciter poſſit onus rei accedere, abſq; eo, quod ſit maioratus, † nam & cēſus eſt onus perpetuū, & nō eſt maioratus, vt 28

tradit Aluarus Valascus dict.consultatione 82.nu.9. Quæ loquitur in nostris
terminis impositionis anniuersarij, distabit autẽ hoc anniuersarij onus
simpliciter positum, vel cum fideicõmisso familiæ relicto in eo, quod
in primo res affecta onere anniuersarij potest vendi, & ẽt relinqui ex-
traneo, *vt in l. nihil proponi de legat.1.* vbi autem fuerit posita cum fidei
commisso familiæ, non poterit relinqui extra familiam.

29 Neq; † obstat, quod res affectæ onere anniuersarij debẽt seruari in-
diuiduæ, ratione oneris adiuncti, quia licet (*vt diximus supra n.10.*) si E-
piscopus viderit expedire ad meliorẽ executionem anniuersarij, possit
facere, non tñ precise est necessarium, sed potest diuidi inter plures sal-
30 uo onere. Et † dato, ꝙ vni adiudicet͂, valor rei est diuidendus inter hæ-
redes, *vt in l. communi diuidundo ff. communi diuidundo,* vt in simili tradit
Menesius *l.cum quidã n.24.de legat.2.&* fit quotidie in officiis Decurio-
natus, Tabellionatus, & similium, quæ debent esse penes vnum, & ta-
men valor seu commoditas illorum diuiditur inter cohæredes.

31 Neq; † obstat l. *cui fundus ff.de cõdition. & demonstratio.* inquit n. text.
in finalib. verbis: *In eo vero, quod vni sub conditione legatum est, scindi ex ac-
cidente conditio non debet, & omnis numerus eorũ qui in locum eius substituũ-
tur pro singulari persona est habendus:* quæ verba satis notabilia sunt, & ex
32 eis colligunt Doctores, † ꝙ oneris impositio indiuiduitatem inducit:
sed illud ꝓcedit interim, ꝙ conditio adimpletur, quę sui natura indiui-
dua est, *Aymon cons 327.n.132. Tiraquel.de retract.lignag.gloss.21.* §.*1.n.13.*
33 In † tñ, quod si materia sua natura diuidua est, si in cõditione adiicia-
tur, efficitur indiuidua, *vt tradit Sarmiento libr.2.selectarum c.1.n.7.ad fin.*
vt in casu *dict.l.cui fundus,* vbi nec p̃statio pecuniæ admittitur pro parte,
34 licet diuisibilis sit quantitas, nec fundus ꝓ parte datur. Sic † ẽt ex parte
rei potest caussari indiuiduitas. Exemplum habes, quando lite cœpta
moritur vnus ex litigantibus relictis plurib. heredib. nã eo casu omnes
35 tenent͂ vnũ procuratorẽ cõstituere. Nec † vnusquisq; potest sibi vnum
creare, vt tradit Paulus (*per dict.l. cui fundus*) *l.si quis cũ ꝓcuratorio* §.*vnius.*
36 *ff.de procurator.* Et hoc † ne litigans p diuersos aduersarios distringatur
contra *l.1.in fin.cum l.sequent.ff. de exercit.action. Socinus Iunior consil.71.n.*
37 *14.& 15.& 18.volumin.4.* Atque † ita omnis numerus heredum quo ad
hoc pro vna persona est habendus, *vt dicit dict.l.cui fundus.*

38 Neque † intelligas, quod ibi text. loquitur in hęredib. legatarij, quia
legatum conditionale ad hęredes non transit, *vulgata l.vnica.* §*sin aũt,*
C.de caducis tollend, nam ibi Iurecõsultus solum ponit doctrinã, nullum
tamen

tamen tradit exemplũ particulare, & sic procedit eius decisio per viam regulæ, vt intelligit Barbos. *l. si mora, num. 77. ff. solut. matrim.* vbi quod dictæ legi, *cui fundus*, possunt assignari exempla, attentis iuris principiis, sine aliqua diuinatione, præsupponendo terminos habiles, *argum. l. qui testamento. §. 1. ff. de testamentis.* Et sic potest, imo debet intelligi *d. l. cui fundus*, in his, in quos legatarius cessit, vel alienauit ius suum, qui subrogantur in eius locum, & non possunt conditionem diuidere, & non in heredibus, vt pulchrè intelligit Socin. Iun. *l. 4. §. Cato, num. 1484. vers. sed saluando, de verb. oblig.* quem sequitur Barbosa, *vbi supra*, vt etiam relatiue ponit alia exempla: & hic est verus intellectus. *d. l. cui fundus*, reiectis traditis à Bartol. ibi, & Peralta. *l. neminem, num. 6. ff. de legat. 2.*

Nec obstat † consilium Ancharan. 27. cui respondet Aluarus Valascus *d. consultatione 82. num. 9. in fin.* quod solum ibi Ancharanus ait censeri inductum fideicommissum in familia, non tamen, quod inducatur maioratus, quæ non conuenit. Nam Ancharanus inquit, quod vocati censentur ordine successiuo gradatim. Quare dic, quod ibi vltra impositionem oneris alia adfuerunt, ex quibus potuit colligi euidenter & legitime, quod testator voluit inducere fideicommissum in familia, ad quod descendentes inuitarentur successiuo ordine: nam vltra oneris impositionem fuit habitus respectus ad agnationem, & conseruationem familiæ. Vocauit enim antiquiores numero plurali: & sic non censentur se restringere ad primos, sed etiam extendere voluntatem suam ad vlteriores, substituendo alios de familia, mortuis primis, *Aymon consil. 161. num. 9.* Ex ea namque vocatione sumitur coniectura maioratus. Alios referens tradit, sequendo Ancharanum, Hippolytus Riminald *consil. 23. num. 51. volum. 1.* idem tenet plures citans Molina *lib. 1. de primogen. cap. 5. num. 19.* Vocauit insuper testator antiquiores de domo, & progenie sua de Calcagnis in perpetuum: quod colligitur ex adiuncto onere, quod in perpetuum darent singulis mensibus vnum starum frumenti pauperibus: ex † adiunctis enim fit extensio, & decla- 40
ratio, vt verba plura, vel pauciora comprehendant, vt tradit plures referens Hieronymus Gabriel *consil. 46. num. 14. Alexand. Raudens. consil. 30. num. 29. Afflict. decis. 3. num. 4* Et quotiens † testator relinquit bona 41
propriæ agnationi, & familiæ per verba tractum successiuum denotantia, censetur maioratum instituere: *Molina lib. 1. de primogen. cap. 3. n. 23.* Maxime vbi adest † dictio, *in perpetuum*, ex cuius natura sumitur con- 42

43 lectura maioratus, *vt tradit ibi Molina num.33.* Et relati † per nos *supra 6.3.num.10.& 11.* Vocauitque antiquiores de domo, & progenie incertos, per quæ verba censetur inducere vinculum maioratus in familia, iuxta ea quæ tradit Peralta. *l.cum ita legatur.§.in fideicommisso,n.15.de leg. 2.* vbi de verbo *prosapia, parentela, domo, genere,* & aliis, quem refert, & sequitur Molina *lib.1.de primogen.cap.5.num.25.* Omnia hæc suadent, vt credatur, in casu, quem ponit Ancharan. non esse restrictum fideicommissum ad primos ancianos, quos si nominasset, secus esset, vt tradit Petra *de fideicommissis quæst.5.num.26.in fin. Burgos de Paz quæst. 1.num.9. Ioan.Bota consil.50.num.76.* vbi quod onus dotandi restringitur ad personas expressas, & ita intelligi debet Oldradi *consil.21.* Stantibus itaque iis fortissimis coniecturis, quid mirum si maioratus inducatur in rebus relictis cum onere anniuersarij. Eo enim casu cum vltra anniuersarij onus sint aliæ coniecturæ, necessario fatendum est induci maioratum, vt in terminis anniuersarij tradit Valascus *consult. 82.num.7. Cabedo decis.96.num.1.1.part.& Menoch.lib.4.præsumpt.76.n.71. Curt.Iun.consil.8.num.8.*

44 Neque † obstat, quod maioratus inducitur ex coniecturis sumptis à mente testatoris, quia illud verum est, si coniecturæ sint necessario concludentes, vrgentes, & multum probabiles, vt declarat Ias. *l. vel singulis.ff.de vulgar. Iulius Clarus receptarum sententiarum.§.testamentum, quæstion.76. Ioannes Bota consil.50.num.68. Antonius Peregrinus de*
45 *fideicommiß. artic.11.num.43.* Imo debent esse † coniecturæ legis auctoritate munitæ, *vt tradit numero 44. Ioannes Bota dict. consilio 50. num.72.*

46 Quando autem † conditor anniuersarij, vel professus fuerit, se velle facere maioratum, vel tales faciat vocationes masculorum maiorum cum prælatione fœminarum, vel ponat grauamina, vt nominis, & armorum, & alia similia, ex quibus possit clare colligi, voluisse primogenium constituere, bona anniuersarij deferrentur iure maioriæ: nam quæ alias sunt coniecturæ sufficientes ad inducendum maioratum, non debent minui, imo augeri per oneris anniuersarij impositionem, quod quidem perpetuitati iuuat, vt ponderat Matthæus Gribaldus *consil.40.inter consilia Iacobi Philippi Portij num.13.& alij quos retulimus supra num.43.in fin.*

Post hæc scripta vidi Doctorem Felicianum, qui in appendice ad librum secundum *de censib.cap.3.num.19.* nititur defendere per solam

one is

oneris anniuersarij impositionem induci vinculum maioriæ, à cuius opinione, salua ipsius doctissimi viri pace, dissentior, inhærendo contrariæ resolutioni, per iura, & rationes, de quibus supra: Et hanc nostram opinionem iam sæpius vidi practicari.

CAPVT V.

AN SI ANNIVERSARIVM RELINQVATVR CVM CLAVSVLIS inducentibus maioratum, eius successio regutur legibus maioratuum?

SVMMARIVM.

1 *De similibus idem est iudicium.*

2 *Casus quos nectit paritas æquitatis, & identitas rationis, non sunt, quo ad iuris dispositionem separandi.*

3 *Nec parium debet esse dispar ratio.*

4 *Sufficit, quod similitudo rationis versetur in eo, de quo agitur, licet in aliis non sit conuenientia.*

5 *Ob identitatem rationis dispositio de seruis, intelligitur de filiis.*

6 *Quando adest eadem ratio in pluribus casibus, illa decidit omnes casus, & non per extensionem, sed proprie.*

7 *Sicut genus comprehendit suas species, ita generalis ratio comprehendit diuersas species casuum emergentium,*

8 *Quando in anniuersario adfuerint clausulæ maioratuum, habebunt locum in bonis anniuersariorum, & eius successione dispositain bonis, & successione maioratuum.*

9 *Dispositum* l. 40. Tauri, *circa repræsentationem ad successionem maioratus, habet locum in iis anniuersariis.*

10 *Dispositio* l. 41. Tauri, *circa probationem maioratus, habet locum in anniuersariis.*

11 Lex 41. Tauri, *quæ disponit circa transmissionem possessionis ciuilis, & naturalis, absque apprehensionis actu, habet locum in anniuersariis.*

12 Lex

12 Lex 46.Tauri,*disponens circa refectiones factas in domibus maioratuum, seruabitur in bonis anniuersariorum.*

13 Lex 7.tit.7.lib.5.Recop. *quæ diuidit maioratus iunctos per matrimonium, si excedant summam in ea lege prætaxatam, habet locum in his anniuersariis.*

14 Lex 7.tit.7.lib.7.Recop. *& eius decisio non procedit extra casum matrimonij, in quo loquitur, & casus successionis, & ceteri, veluti omißi sunt iudicandi per ius commune, & iuxta testatorum dispositiones.*

15 *Expenditur.* l.si vero.§.de viro.ff.solut.matrimon.

16 *Prouisio legis contra ius commune non extenditur vltra expressum in lege, cum correctoria non extendantur etiam ex maioritate rationis.*

17 *Leges correctiuæ non sunt extendendæ ad casum in verbis legis non comprehensum, etiam ex maioritate rationis.*

18 *Quod non mutatur, stare non prohibetur.*

19 *Dicta lex 7. est inductiua pœna, quia inducit priuationem succeßionis, & priuatio iuris est pœna.*

20 *Cum priuatio iuris sit pœna, non inducitur nisi per verba expressa legis.*

21 *In pœnalibus non licet arguere in simili.*

22 *Dicta l.7. est correctoria, & pœnalis simul, quia priuat successione, quæ iure defertur, & sic non est extendenda ex identitate rationis.*

23 *Iason ausus fuit affirmare hoc procedere, etiam quod sit ratio scripta in lege.*

24 *Sed ab eo dissentit Abbas, Alfonsus Villagut, tenens extensionem faciendam ex ratione scripta in lege correctoria, & pœnali simul.*

25 *Si vltra rationem expressam in lege esset alia, vel maior ratio non scripta in lege, quæ suaderet, extensionem non esse faciendam propter diuersitatem rationis, non est facienda extensio.*

26 *Traditur ratio, quæ militat in casu matrimonij, quæ non militat in casu successionis.*

27 *Quoties lex se restringit ad vnum casum, videtur ceteros excludere.*

28 *Quod sine dubio procedit stante dissimilitudine casuum.*

29 *Si successor maioratus machinatus fuerit in mortem prædecessoris, arcetur à succeßione, ne ex delicto, & dolo commodum reportet.*

30 *Substitutus non admittitur si occidat institutum, nec fideicommissarius occidens eum, cui erat iniunctum fideicommissum.*

31 *Si frater occidat fratrem, non succedit in feudo.*

32 *Limita præcedentia, vt non procedant, si successor occidat possessorem ad de-*

ad defensionem sui consanguinei; nam tunc non priuabitur successione.

33 Parladorius reprehendit nostrates, eo quod omiserint tractare, an d. l. 7. habeat locum in casu successionis, cum non viderit Doctorem Mieres, & inquit d. l. casum successionis comprehendere.

34 Quando quæstio est ardua, non est incongruum latiori disputare sermone, cum non sit superfluum, per quod clarius quid exprimitur.

35 Verba satis dicuntur operari, quando tollunt dubitationem.

36 Casus quibus dispositio d. l. 7. habebit locum, si maioratus iungantur per successionem ex præambulo matrimonio.

37 Ex modo succedendi aliquibus annis, censentur bona vinculata.

38 Longa obseruantia facit præsumere, quod fuerit plus dictum, & minus scriptum.

39 Non sunt mutanda, quæ interpretationem certam semper habuerunt.

40 Stante consuetudine generali, quod in omnibus anniuersariis succedatur iure maioriæ, ea est seruanda.

41 Si diu successum est in bonis anniuersarij iure primogenituræ probata immemoriali iuxta modum præscriptum. l. 41. Tauri, seruabitur in eis dispositio illius legis.

42 Idem procedit in anniuersariis paruis, vt vnius domus, vel fundi, licet de hoc dubitet Salazar.

43 Maioratus potest constitui in qualibet re, & à quolibet etiam ignobili, licet dignitas sit.

44 Quilibet potest apponere rei suæ onus reale, & ordinarium, & in toto patrimonio, & in parte.

45 Si adest memoria seu principium, corruit immemorialis.

46 In verbis dispositionis anniuersarij declaratio sumitur ex consuetudine succedendi per decennium, vt in posterum ita seruetur.

47 Licet alias ad præscribendum in bonis maioratus requiratur tempus immemoriale, in hoc casu, cum non de præscriptione, sed de interpretatione agatur, sufficiunt decem anni.

48 Obseruantia subsequuta in omni materia declarat actum præcedentem.

49 Et ad id non requiritur, quod obseruantia sit præscripta, sed sufficiunt duo vel tres actus, etiam minori tempore decem annorum.

50 Beneficium edicti Carboniani, competens pupillis, datur eis petentibus maioratus possessionem, si quæstio status, seu illegitimitatis obijciatur, & itidem datur in anniuersariis.

51 *Beneficium Carboniani non datur, si solum moueatur quæstio bonorum.*
52 *Quando lex disponit, & aliud præsupponit, non habet locum legis dispositio, nisi verificetur præsuppositum, & verba, quæ supponunt, nihil disponunt.*
53 *Beneficium Carbonianum est exorbitans à iure communi, & sic restringendum ad casum, in quo loquitur.*
54 *Expenditur.* l.2.tit.14.part.6.
55 *Dictio,* tales, *est limitatiua, & restrictiua.*
56 *Dictio,* como, *Latine, sicut, est similitudinaria.*
57 *Causa totius patrimonij, vel maioris partis, æquiparentur causa capituli.*
58 *Dictio,* estos, *requirit omnimodam similitudinem, & identitatem.*
59 *Pronomen* hic, hæc, hoc, *est demonstratiuum ad oculum.*
60 *Dictiones plures si concurrant in aliqua oratione, qualibet illarum seruat suam propriam naturam de per se.*
61 *Virtute facultatis ad faciendum maioratum, poterit quis anniuersarium facere in forma maioriæ.*
62 *Obtenta facultate ad faciendum maioratum cum anniuersario in vno ex filiis, poterit facere, si vnicum filium habeat.*
63 *Pluralis locutio, licet ex sui natura plurium requirat concursum, & secundum aliquos plusquam duorum, tamen si in vno sit eadem ratio, in vno verificatur pluralitas.*
64 *Dispositio plurali locutione concepta de filiis, verificatur in vno, etiam si dispositiue vocentur, contra Bartolum, & sequaces.*
65 *Quod de pluribus dicitur, de vno dicendum est.*
66 *Heres rogatus restituere agnatis, quibus volet, potest vni tantum ex pluribus restituere.*
67 *Vocatis proximioribus agnatis, si vnus tantum proximior sit, admittitur.*
68 *Bona est consequentia, voluit testator plures habere, ergo vnum ex pluribus.*
69 *Intelligitur text.* in l.fin.ff.ad Trebell. *& Bart.ibi.*
70 *Pluralitas conuertitur in singularitates.*
71 *Facilius Princeps concederet facultatem, si impetrans expressisset vnicum filium habere, & quare.*
72 *Non absumitur, quod in corpore patrimonij retinetur.*
73 *Legitima non priuatur filius, cui relinquitur vinculata in maioratu.*

74 In impetratione facultatis, non est necessarium facere expressionem liberorum.

75 Quemadmodum in maioratibus filia maior excluditur à masculo minori, ita & in anniuersariis, licet contrarium teneat Salazar.

76 Salazar reprehendit Doctorem Mieres, dicens, extitisse sibi contrarium.

77 Fœmina est capax iuris patronatus, & successionis anniuersariorum, & potest esse exequutrix testamenti.

78 Vbi agnatio non est conseruanda, fœminæ non censentur exclusæ.

79 Fœminæ solent melius adimplere iura pia, cum sint masculis deuotiores.

80 Quoties bona, lege vel consuetudine deferuntur primogenito, masculus etiam minor est præferendus.

81 Idem erit si ex contractu bona primogenito deferantur.

82 Parentes plus diligunt primogenitos masculos.

83 In re vni adiudicanda, masculus præfertur fœminæ.

84 In multis fœminæ sunt deterioris conditionis quam masculi.

85 In fœminis non ita est recta, & exacta administratio, sicut in masculinis.

86 Fœminæ sunt fragilis consilij, & contra propria commoda sæpe laborant.

87 In anniuersariis, quæ deferuntur iure maioratus, præfertur masculus minor fœminæ maiori.

88 Familia conseruatur per masculos, & destruitur per fœminarum successionem, cum ipsa sit finis familiæ.

89 Soror dicitur quasi seorsim nascatur, & separatur à domo, & in aliam familiam transfertur.

90 Mouetur quæstio, quare familia plus conseruetur per successionem masculorum: siquidem filiatio respectu matris est indubitabilis, respectu autem patris incerta, & præsumptiua solum.

91 Familia & successio generis proprius conseruatur per successionem masculorum.

92 Ad generationem (ex testimonio medicorum) non requiritur, quod fœmina concurrat cum masculo, nisi solum passiue.

93 Frigiditas ex parte mulieris, ob quam non seminet, non impediet matrimonium.

94 Affinitas causatur ex eo solo, quod vir seminauerit intra claustra pudoris fœminæ, licet ipsa non seminet.

95 Licet secundum plurium opinionem, fœmineum semen nō sit præcise necessarium ad generationem, non ex eo sequitur, quod mulier non generat.

1 NON *poſſunt omnes articuli ſigillatim aut † legibus, aut Senatusconſultis*
comprehendi, ſed cum in aliquo caſu ſententia eorum manifeſta eſt, is qui
iurisdictioni præeſt, ad ſimilia procedere debet, atq; ita ius dicere: Verba ſunt
Iuliadi, *lib. 15. digeſtorum relata. l. non poſſunt. ff. de legib.* quæ innuunt de ſi-
2 milibus eſſe iudicium. Cum † caſus, quos nectit paritas æquitatis, & i-
dentitas rationis non ſint, quo ad iuris diſpoſitionem ſeparandi, vulga-
ris eſt text *in l. illud. ff. ad Aquiliam. l. 1. §. hoc interdictum. ff. de fonte. l. nam vt*
3 *Pedius ff. de legib.* Parium † enim non debet eſſe diſpar ratio, *Bald. l. mu-*
lier. C. de ſponſalib. Matth. de Afflict. cap. 1. in princ. num. 102. de pace iuramen.
firmand. Menoch. lib. 2. de arbitrar. centur. 1. caſ. 48. per totum. præcipue num.
4 *8.* vbi quod † ſufficit ſimilitudo rationis in eo, de quo agitur, licet in
aliis non ſit conuenientia, quod etiam tenet gloſſa *in l. ſi quis ſeruo. 20.*
5 *verbo, corrumpi. C. de furtis.* vbi diſpoſitionem † de ſeruis intelligit de
filiis Ripa, & alij, quos refert Brunorus Aſole *in compendio, verbo argu-*
6 *mentum à ſimilitudine*, & quando adeſt eadem ratio in pluribus caſibus,
illa decidit omnes caſus, & non per extenſionem, ſed proprie, *vt tradit*
Hieronym. à Laurentiis, repetitione l. ſi emancipati, quaſt. 5. num. 54. C. de
7 *collationibus. Surdus conſil. 302. num. 21. volum. 3.* Quia † ſicut genus
comprehendit ſuas ſpecies. *l. ſi quid earum. §. inter. de legat. 2. l. ſemper ge-*
neralib. ff. de regul. iur. ita generalis ratio comprehendit diuerſas ſpecies
caſuum emergentium.

8 Et cum anniuerſarium † ex rationibus, & cauſis, de quibus præ-
cedenti capite, *num. 46.* adſimiletur maioratui, procedent, & habe-
bunt locum in bonis anniuerſarij, & eius ſucceſſione diſpoſita in bo-
nis, & ſucceſſione maioratus, *tradit Aluaradus de coniecturata mente*
defuncti, lib. 2. cap. 3. §. 3. num 13. Velazquez l. 40. Tauri, gloſſ. 2. n. 42. & Aze-
ued. in rubr. tit. 7. de los mayorazgos, n. 7. lib. 5. Recopilat.

9 Et ſic † diſpoſitum *l. 40. Tauri*, circa repræſentationem maiora-
tus habet locum, & in his anniuerſariis, vt in terminis tradunt Anton.
Gomez. *l. 40. Tauri, num. 65. in fin.* & Molina *lib. 3. primogeniorum, cap.*
7. num. 17. Matienço *l. 7. tit. 7. lib. 5. Recopil. gloſſ. 1.* Peralta *in rubr. de he-*
red. inſt. num. 123.

10 Sic diſpoſita l. 41. Tauri † circa probationem maioratus habent lo-
cum in anniuerſariis, *Caſtel. d. l. 41. Taur. verb. Coſtumbre, Salazar de vſu &*
conſuetudine. c. 12. num. 77.

11 Sic diſpoſitio l. 45. Tauri † circa tranſmiſſionẽ poſſeſſionis ciuilis, &
naturalis, abſq; apprehenſionis actu habet locum in anniuerſariis, *Pa-*

dilla

dilla in rubrica de fideicommissis, n.9. Mieres.part. de maioratibus, quæstione
1.Gutierrez libro 2.practicarum quæstione 86.num.2.

Sic † decisio legis 46. Tauri de refectionib.factis in domib.maiora- 12
tus, vt non recuperētur à successorib.seruabitur in bonis anniuersario-
rum, *tradit Ioannes Garcia de expensis c.13.n.46* & de coniugali questu, *n.*
89. Mieres de maiorat.1.part.quæst.10.n.21. Menesius rubrica de fideicommis-
sis,num.10. Burgos de Paz quæst.6.num.46. Molina libr.1.de primogen.cap.7.
n.11.ad fin. & capit.1.n.26. & 27.

Sic † dispositum *l.7.titul.7.l.5. Recopil.*circa diuisionem maioratuũ, 13
qui per matrimoniũ iuncti fuere, habet locum in iis anniuersariis: Sed
an ea diuisio restringenda sit ad maioratus iunctos per matrimonium,
vel etiam procedat, si per successionem iungantur. Et † Mieres *de ma-* 14
iorat.1.part.quæst.30.n fin. in ea est sententia, vt dictæ legis decisio non
procedat extra casum matrimonij, in quo loquitur, & quod ceteri ca-
sus, veluti omissi, sunt iudicandi per ius commune, & iuxta testatorum
dispositiones, & licet nihil allegauerit pro eius vera sententia faciunt
plura.

Et in † primis est text. *in l.si vero §. de viro.ff.solut.matrimon.*vbi cum 15
lex tantum loquatur de socero, de successoribusque soceri, nihil in lege
scriptum sit, eos Labeo quasi omissos adnotat. Et sic cum in dict.l.Re-
gia nullũ verbũ de accumulatione maioratuũ p̱ successionē inueniat̃,
casus successionis pro omisso haberi debet, iuxta cōmunem regulam.

Pro † quo etiam facit, quod prouisio legis contra ius commune nō 19
extenditur vltra illud, quod lex exprimit: Lex namq; correctoria non
extenditur ex identitate, & etiã ex maioritate rationis. *Auth.nisi a quas*
actiones, vbi Bartol. & omnes. C de sacrosanct.Eccles. & Ias.ibi num.21.versi-
cul. fit firma regula, & Paulo ante in eodem numero dicit, communem
esse opinionem: Eandem tenet Imola *consil.64. Aretinus consil.27.versic.*
non obstat quod melior, Corneus consil.271.n.8. & 9. Vbi † quod leges cor- 17
rectoriæ non sunt extendendæ ad casum in verbis legis non cōprehen-
sum, ēt ex maioritate rationis. Quia † quod non mutatur, stare non ꝓ- 18
hibetur.l. *præcipimus in fine C. de appellation.l.sancimus.C.de testamentis*, &
eandem sententiam tenet Abbas *consil.111 n.4.2.part.*

Facit † etiã, quia lex Regia est inductiua pœnæ, quia inducit priua- 19
tionē successionis, & priuatio iuris est pœna, *gloss.fin. c.fin.de iure patro-*
natu, vbi quod ex eo, quod priuatio iuris est pœna, non inducitur, nisi
exprimatur. Quæ glossa communiter recipitur ad id. Et † quod priua- 20

f 3 tio iu-

tio iuris non inducatur niſi per verba expreſſa legis, probat text. *in authent. de non eligendo ſecundo nubentes §. cum igitur, verſ. ſint autem, collatione 1. Vicentius de Franchis deciſ 11. n. 23. Oſaſchus deciſ. 147. nu. 4. & dicemus*
21 *infra cap. 7. nu. 45.* Nec † hoc caſu licet arguere à ſimili, *Euerardus in locis legalibus loco à ſimili, verſ. ſexto non procedit.*

22 Et cum † dict. l. Regia ſit correctoria, & pœnalis ſimul, quia priuat ſucceſſione, quæ iure defertur, non eſt extendenda ex identitate rationis, *vt tradit Iaſ. authent. quas actiones, n. 22. verſicul. intellige tamē iſtam fal-*
23 *lentiam. C. de ſacroſanctis Eccleſiis.* Vbi † audet affirmare, quod hoc ꝑcedit etiā, quod ſit ratio ſcripta in lege, & allegat gloſsā verbo, *in eiſdem,* iuncto text. in *Clemētin. vt ij qui, de ætate, & qualitate,* per quam gloſſ. ita tenet Roman. *conſil. 129. Antonius de Butrio c. fin. de conſuetudine fallentia 1. & 12. Alexand. l. ſi conſtante, n. 5. & ibi Iaſ. n. 70. ff. ſolut. matrimon. Geminianus. capit. 1. fallentia 1. de temporibus ordi. libr. 6.*

24 Et licet † ab hoc diſſentiat Abbas, Alphonſus Villagut *titul. de extenſione legis in quæſtione de extenſione l. correctoriæ, & pœnalis ſimul, nu. 36.* vbi affirmat, faciendam extenſionem ad alios caſus, in quibus militet eadē ratio, quę eſt ſcripta in l. correctoria & pœnali per iura & rationes quas ibi cumulat: vnum tamē eſt ſine dubio, quod ſi vltra rationem expreſ-
25 ſam in l. correctoria, & pœnali ſimul eſſet alia diuerſa, vel maior ratio non ſcripta in lege q̄ ſuaderet extenſionē non eſſe faciedā ꝑpter diuerſitatem rationis, q̄ militaret, in caſu legis non eſt facienda extenſio, ita *tradit Alexand. l. ſi conſtante, n. 5. ver. ſecundo intellige ff. ſolut. matrimon. per gloſ. in cap. conſtitutio de electione libr. 6.* quam dicit, non habere conſociam, & Villagut *vbi ſupra, num. 45.* vbi comprobat multis iuribus ab eo ponderatis, & multo fortius procedet, ſi lex ſit correctoria tantum, & non pœnalis.

26 At in † caſu matrimonij expreſſo in dict. *l. Regia,* vltra rationes in ea expreſſas, militat alia diuerſa ratio, quę non militat in caſū ſucceſſionis: & ea eſt, quod poſſunt homines induſtria, & dolo iungere familias, & maioratus per matrimoniū, & ſic confundere memoriam conſtituentium, & per conſequens afferre etiam damnum hominib illius oblitæ, & conſumptæ familiæ ex præuētione procurata, vt eſt notū. Quod ſecus eſt in caſu ſucceſſionis, quæ pendet à futuro euentu, & cū hæc ſucceſſio non poſſit præueniri de certo, licet aliâs ſit ſpes, quod cōſanguineus ſuccedet conſanguineo ſuo, *vt in l. renitente de iure delibe.* eſt diuerſa res à matrimonio, quo mediante, vnio maioratuum certa inducitur,

& no-

& noluit lex, quod esset in voluntate contrahentium hoc facere: non
n. decet supremas defunctorum voluntates cum occasionib. multoties
procuratis infringere. Quæ verba in alio ꝓposito ponit Mieres *de ma-
iorat. 1. part. quæst. 57. nu. 4. in fine*, & conducit optimus text. *in c. fin. de ele-
ctione l. 6.* Vides ergo, quam diuersa, & maior ratio militat ad priuatio-
nem faciendam, eo in casu, quo iungantur maioratus per matrimo-
nium, quam per successionem. Cessare ergo debet extensio, & sic siue
fateamur, quod lex Regia est correctoria, & pœnalis simul, siue corre-
ctoria tantum, non fit extensio ad casum successionis.

Et quoties † lex se restringit ad vnum casum, videtur cæteros exclu- 27
dere *l. ait Prætor 12. ff. de iudiciis.* vbi glossa, quã ad hoc dicit celebrẽ So- 28
cinus *in rubrica de acquirend possession. n.* 4. Quod † est sine dubio stante
dissimilitudine casuum, vt tradit Barbosa *l. si cum dotem in princip. n. 29.
ff. solut. matrimon.* & cum ex ratione supradicta diuersi sint casus matri-
monij, & successionis, fatendum est, non solũ non esse successionis ca-
sum comprehensum *in d. l. 7.* imo exclusum. Et licet in successore maio-
ratus alicuius viuentis possit dari præmeditatio dolosa, vt succedatur in
eo, nempe machinando in mortem sui cõsanguinei, qui talia facit, ob
hoc arcetur à iure. Quia † priuatur successione illius maioratus, ne ex 29
dolo, & delicto suo comodum reportet, *vt in l. si ab hostibus § fin. ff. solut.
matrimon.* per quẽ tex. in successore maioratus tenet Molina *l. 3 primog
c. 2. n. 32. Greg. l 2. titul. 15. partit. 2. glossa, Sino el filio, col. 1. vers. quid aũt si fi-
lius maior, & l. 13 tit. 7. partita. 6. verbo del heredero, ad fin. sequitur Mieres de
maior. 2. part. q. 4. illatione 1. n. 11. Peregrin. de iure fisci. lib. 2. tit. 3. n. fin.*

Sic † nec substitutus admittitur si occidat institutũ, *Hyppolitus l. nihil* 30
interest, n. 2. de sicariis, & consil. 126. n. 4. sic si frater fideicomissarius occi-
dat fratrem, cui est iniunctum fideicomissum, non est ei restituendum,
Plures refert Molina *dict. n. 32. Mieres de maiorat. 2. p. quæst. 4. illatione. 1. n.
17.* Sic † frater si occidat fratrẽ non succedit in feudo *gloss. in c. 1. § simili-* 31
*ter. verbo fratrẽ in fine, quib. modis feudũ amittatur, vbi Baldus n. 3. plures re-
fert Barbosa l. si ab hostib. § fin. n. 21. solut. matrimõ. quẽ videas in hoc articulo.*

Adde † tamen traditis à Barbosa limitationem, quam ponit Porto- 32
les ad Molinum. § *defensio. n. 5* vt non procedat si successor in maioratu
occidat possessorem ad defensionem consanguinei, nam tunc non pri-
uatur successione.

Quid † itaq; respõdemus ad tradita per Parlador. *in 3. part. rerũ quo-* 33
tidianarum, q. 5. vbi defendit dictã l. 7. casum successionis cõprehẽdere,

& re-

& reprehendit nostrates, eo quod hāc quæstionem omiserint, cum nō viderit Doctorē Mieres loco superius citato, & se iactat, q̄ paucis tam magna absoluit, sed licet veritas in paucis consistat, tñ salua pace doctissimi viri, teneo, quod eius sententia non si vera, licet breuib. tradita.

34 Et quādo † quęstio est ardua, & parū tacta, in qua hinc inde possunt plures rationes adduci, non est incongruum latiori disputare sermone, quia superfluū nō dicitur, per quod clarius quid exprimitur, *gloss. in cap. licet Canon. de electione, libr. 6. l. item apud Labeonem §. ait Prator. ff. de iniu-*
35 *riis.* Et † verba satis dicuntur operari, quando tollunt dubitationem, *Aymon Crauetta consil. 25. n. 31. & cons. 70. n. 29.* Et cum prędictam tenuerit sententiam Parladorius ex eo, quod dicat, omnimodā esse similitudinem inter hosce casus matrimonij, nēpe, & successionis, quę non est: cū ex dictis appareat, extra rationes in lege expressas esse aliā rationē, quæ non militat in casu successionis, cessat eius sententia; Procedet tñ in casib. habentibus omnimodam similitudinē, vt erit, si contrahentes matrimoniū tempore quo contrahunt, nō possideant maioratus actu, nec aliquam habeant spem succedendi in eis, & durante matrimonio sit eis delata: nam cū lex nō distinguat, an possederint primogenia tempore, quo contraxerunt, vel nanciscantur postea possessionem, nec nos distinguere debemus l. *de pretio. ff. de publicana in rem actione l. non distinguemus. ff. de arbitris.*

36 Idem † erit, si non ipsi possidētes maioratus, sed eorum filij primogeniti contraxerint matrimonium: nam cum in eis, vel eorū descendētibus sit continuanda successio, & per consequēs per eorum matrimonium, necessario perueniendū est ad casum coniunctionis maioratuū in lege expressum: Sumus *in regula l. oratio ff. de sponsalib.* quæ sine dubio procedit, quando per necesse sequitur illud, super quo lex disponit, nō si contingenter, siue possibiliter sequatur, *Barbosa. l. 1. 3. parte n. 57. ff. soluto matrimonio.* Idē namq. iudicamus de principio principiante, quod de his, quæ ex principio sequuntur, *Curtius Iunior consil. 154. nu. 13. per l. maritus. C. de procuratoribus.*

Et quod † dicimus de filiis primogenitis, procedit ēt in nepotibus, & pro nepotibus possessorum maioratuum, cum in omnib. eadem sit ratio, *argumento l. Gallus § idem credendum. ff. de liberis, & posthumis.* quia in omnibus iam est radicata successio, ita quod si in vita possessoris decedat filius, admittitur nepos, & nepote etiam decedente pronepos, exclusis patruis, quia primogenitus nascendo excludit secundo genitum per-

cum perpetuo, *Felinus c. Prudentiam n 7* vbi additionator de officio delegati, *Baldus l. cum antiquorib. n. 11. C. de iure deliberan. Molina l. 3. de primogenius, c. 6. n. 30. & c. 7. n. 2. & 3.* excepto maioratu Comitatus de Lemos, in quo patruus pfertur nepoti, *vt tradit Parladorius l. 3. differentia 18. §. 1. n 2.*

Et pari modo procedet decisio *dict. l. 7.* si non durante matrimonio primogenitorum, sit eis delata successio maioratuũ, sed eo finito alterius morte, superstiti deferatur successio sui primogenij, & filio, vel alio vlteriori descendenti alter maioratus, vel si ambo contrahentes decesserint, anteq̃ succedant in maioratibus: nam in eorũ descendendib. fiet separatio cum fuerint iuncti ex præambulo matrimonio, ex quo inducta fuit stantib. descendentib. necessaria coniunctio maioratuũ, q a initiũ attendit *l. 3. §. scio ff. de minor. Menochius de arbitrariis quæst. 37. num. 12. Barbosa l. diuortio § si vir. n. 46. in fine ff. soluto matrimon.*

Sed etsi contrahentes matrimonium nõ fuerint primogeniti possessorum maioratuũ, nec de linea sanguinis, sed de linea vocatorũ, vt quia sint immediatè vocati, vel alter eorũ, cum tales post mortem possessorũ necessario successuri sunt, vel eorũ descendentes, in eis quoq; habebit locũ dict. l. 7. decisio: quemadmodũ n. certa successio inducitur per lineã sanguinis, inducit per lineã vocatorũ, & substitutus vocat⁹ habet spem succedendi iure ap pbatã, *Bart. l. is potest n. 10. ff. de acquirend. heredit.*

Sic † quemadmodum ex modo succedendi aliquib. annis cẽsentur vinculata, tradunt Ioannes Lecerier *de primogen. quæstione vltima, nu. 9. & Tiraquel. eo tractatu quæstione 30. n. 8.* quos refert, & sequitur Antonius Gãma *decisione 215. n. 1.* vbi quod ex eo solo bona deferuntur iure maioriæ, ita in bonis anniuersarij. 37

Longa † enim obseruantia facit præsumere, quod fuit plus dictum, & minus scriptum, *tradit Tiraquel. de præscription. gloss. 4. versic. trigesimo-nono, & Alexand. Raudensis consilio 17. n. 217. parte prima.* 38

Nec † sunt mutanda, quæ interpretationẽ certã semper habuerunt, verba sunt Pauli Iurisconsulti *l. minime 24 ff. de legibus*, quam legem expendit Tiberius Decianus *consil. 22. nu. fin. volumine. 1. & Burgos de Paz, quæstione ciuili 2. n. 133.* 39

Sed pro † meliori intelligẽtia distingue, quod aut ita est delata successio, quia in loco, vbi est relictũ anniuersariũ, est consuetudo generalis, quod in omnib. anniuersariis succedatur iure maioriæ & ea est seruanda, vt *tradit Salazar de vsu, & consuetudine, c. 12. n. fin. & Flores de Mena libro 1. variarum quæstion. 18. n. 44.* 40

g Aut

41 Aut † non eſt talis cõſuetudo generalis in loco, ſed in his bonis diu
ſucceſſum eſt iure primogenituræ cum onere anniuerſarij, & tũc (cum
immemorialis habeat vim tituli *l. hoc iure §. ductus aquæ ff. de aqua quotid.*
& æſtiua c. 1. de præſcriptio. l. 6. modo ſit capacitas perſonæ poſſidentis, &
rerum poſſeſſarum, *vt tradit Abb. Panormita capit. quanto n. 2. de conſuetu-*
di. idem Abbas & Felinus c. cauſam de preſcriptio. Ioãnes Monachus c. 2. de præ-
bendis Aymon de antiquitate 4. parte §. materia ſingularitatis n. 78. Ioannes
Garcia de nobilitate g. 12. n. 80. Seſe de inhibitionibus c. 8. §. 3. nu. 122. cum ſeqq.
& Franciſcus de Claperiis in centuria cauſa 35. quæſtione. 2. n. 7.) probata im-
memoriali iuxta modum præſcriptum *l. 41. Tauri*, itidem ſeruabitur in
42 eis diſpoſitio † legis, *vt tradit Salazar dict. c. 12. n. 77.* licet ibi in fine dubi-
43 tet, an id procedat in anniuerſariis paruis, vt vnius † domus, vel fundi:
ſed idem dicendum puto, cum & maioratus poſſit conſtitui in quali-
bet re, & à quolibet etiã ignobili, licet dignitas ſit, *vt tenet Mieres de ma-*
ioratib. 1. part. quæſt. 1. n. 7. quilibet enim poteſt apponere rei ſuæ onus
44 reale, & ordinarium, † *Aymon conſil. 217. n. 3.* & quemadmodum poteſt
in omnibus bonis, & toto patrimonio, ita & in parte; cum idem ius ſit
de toto quo ad totum, quod de parte, quo ad partem *l. quæ de tota ff. de*
rei vendicatione.

45 Aut † nõ poteſt probari imẽmorialis, quia adeſt memoria ſeu prin-
cipiũ (quo caſu corruit immemorialis, *iuxta l. hoc iure, §. ductus aquæ ff. de*
aqua quotidiana, & æſtiua l. 2. §. item Labeo ff. de aqua plu. arcẽd. tradit Sua-
rez allegatione 3. n. 5. in fine, Molina libr. 2. de primogen. cap. 6. n. 60. & ſequen-
tibus, Ioannes Garcia de nobilitate gloſſa 12. n. 69. Maſcard. de probation. con-
cluſione 1045. Alexand. Raudenſ. conſil. 17. 2. part. nu. 7) & tunc aut in fun-
46 datione † añiuerſarij ſunt aliqua verba, quib. dubia redditur diſponẽ-
tis voluntas, fuerit ne, quod bona deferantur iure primogenituræ, &
tunc ſi probetur conſuetudo ſuccedendi in illis bonis iure maioratus,
ſaltim per decennium ſufficiet, vt deinceps talis ordo in eorum ſucceſ-
47 ſione ſeruetur, *ita Molina* † *lib. 2. de primog. c. 6. n. 75.* vbi *n. 58.* inquit, quod
licet alias ad pręſcribendum requiratur tempus immemoriale, cum nõ
de præſcriptione, ſed de interpretatione agatur, ſufficiunt decem anni,
& allegat Paul. *conſil. 347. n. 14. & 15.* & dicit eſſe de mente plurium Do-
ctorum, quos ibi refert, quem ſequuntur Burgos de Paz, *quæſtione ciuili*
2. n. 131. & Ioann. Garcia *de nobilitat. in diuiſione nu. 57. Molina de Medrano*
in allegatione viceregis extranei in Regno de Aragon, n. 179. vbi plures refert.
48 Pro † quo facit, quod obſeruantia ſubſequuta in omni materia de-
clarat.

clarat actum præcedentem, *vt tradit latißime Iosephus Ludouicus comm.*
opinion. titulo de obseruantia subsequuta, conclusione.38. ex principio, & ibi
ampliatione 1. Et 2. quod † hæc obseruantia non requiritur, quod sit præ 49
scripta, & quod sufficiunt duo, vel tres actus, etiã minori tempore decẽ
annorum, quem sequuntur Caualcanus *decisione 28. n.63. & 64. 2. part.*
Alexand. Raudens. consil 17. part. 8. n. 44. & 36. & consil. 18 n. 38. & 40.

Sic † beneficium Edicti Carboniani, quod competit pupillis petẽ- 50
tibus possessionem bonorum patris, vt si eis opponatur quæstio status,
differatur in tempus pubertatis, data pupillo bonorum possessione cũ
satisdatione, de quo *in l. 1. & per totum titulum ff. & C. de Carboniano Edi-*
cto, & l. 2. titulo 14. partit. 6. & l. 7. titul. 22. partita 3. & optime Rofredus in
praxi libellorum 6. parte rubrica de Carboniana bonorum possessione, & datur
in bonis maioratus, *vt post Gregor. dict. l. 7. tradit Molina lib. 3. de primogen.*
cap. 13. ex n. 24. Mieres de maiorat. 3. part. in initio, n. 15. Menesius l. eam quam,
n. 126. C. de fideicommissis, habebit locũ † in his anniuersariis, si pupillo 51
petenti bonorum possessionẽ obiiciatur status quæstio, seu illegitimi-
tatis; si tamen moueatur quæstio bonorum, non poterit pupillus vti eo
remedio, vt tradunt prædicti Doctores, & probatur *in l. 1. §. si quis filium*
ff. de Carbonian. Edicto.

Pro † quo facit, quod quando lex vnum disponit, & aliud præsup- 52
ponit, non habet locum legis dispositio, nisi verificetur præsuppositũ,
glossa l. mancipia C. de seruis fugi. Aymon consilio 298. num. 4. Becius consil. 53.
num. 7. quia verba, quę supponunt aliquid, nihil disponunt, *Staphileus de*
literis gratiæ, titulo de modo. & forma impetratio §. fin. num. fin.

Facit † etiam, quod cum remedium Carboniani sit exorbitans à iu- 53
re communi, secundum quod ius potest moueri contra pupillum quę-
stio bonorum, etiam totius patrimonij §. *item propter litem instituta de*
excusatione tutorum debet restringi ad casum, in quo loquitur *l. quod*
vero contra ff. de legibus, & debemus verbis edicti inseruire, *l. 1. §. si is qui*
nauem ff. de exerci. actione, & verbis legis debemus esse contenti, *Bald. cõ-*
sil. 228. lib. 3. & 99. lib. 4.

Et † hoc indicant verba dict. l. 2. *titul.* 14. *partita 6. Tales embargos co* 54
mo estos, quæ sunt † restrictiua, & limitatiua, *per tradita à Rolando consilio* 55
70. n. 13. & sequentib. volumine 3.

Neq; † obstat dictio illa, *como*, Latine, *sicut*, q̃ ẽ similitudinaria, & in- 56
ducit similitudinẽ in actu, cui apponitur, *c. Parochianos, de sententia ex-*

commu. Bald. capit. in causis, verbo, sicut de pace Constantiæ, Lucas de Penna
57 *l. vnica. C. de capitatione iuium l. 11.* Nec † si etiam obijciatur, quod causa totius patrimonij, vel maioris partis æquiparatur causæ capitali, & sic causæ status, *vt tradit Thomas Grammat. decisione 86. ex num. 9. & Iacobus Dambouderius in Enchiridione parium, & similium, versiculo causa ciuilis ardua*, nam causa patrimonij dicitur causa vitæ, *Baldus l. aduocatos. C. de aduocat. diuerso, Marcus Anton. Eugenius consilio 76. numer. 1.* Et cum similium, seu parium idem sit iudicium per consequens debere dari hoc remedium, etiam quando quæstio bonorum tantum moueretur.

58 Nam † respondetur in hoc casu requiri omnimodam similitudinē, & identitatem ex vi dictionis, *estos*, positæ in dictis verbis, ibi: *Tales em-*
59 *bargos como estos.* Quia † pronomen *hic, hæc, hoc*, est demonstratiuum ad oculum *l. nemo in principio, vbi Bartolus ff. de hæred. instit.* Atque ita debēt
60 esse eiusdem speciei, & sic status. Et † quando plures dictiones concurrunt in aliqua oratione, quælibet illarum seruat suam propriam naturam de per se, *Tiber. Decianus consilio 17. num. 43. volumine 1.*

61 Sic † obtenta facultate ad faciēdum maioratum, poterit quis anniuersarium maioratus facere, sed & Principes potest concedere facultatem ad alienanda, seu obliganda bona anniuersarij facti in forma maioriæ, saluo onere anniuersarij, cum ea bona temporalia sint, *vt tradunt Rebuffus de pacificis possessoribus numero 287. versiculo & ideo, Valascus, qui alios refert consultatione 60. n. 12. Guido Papa, quæstione 187.* modo tamen subrogatio fiat sciente Episcopo, *iuxta ea quæ dicemus infra hoc libr. ca. 14. n. 16. & 35.* vt sic vterq, superior adeatur, & Princeps respectu vinculi, & Romanus Pontifex seu Episcopus respectu oneris anniuersarij.

Sed an † obtenta facultate ad faciendum maioratum anniuersarij
62 in vno ex filiis, possit quis facere, si vnicum filium habeat? Et posse affirmat Gregor. *l. 23. titul. 9. partita 6. versicul. mas de vno, & l. 32. versiculo non valdra, versiculo item pone, quod data est facultas, eo titul. & part. Mieres de maiorat. 1. part. quæst. 13. Burg. de Paz quæst. 1. n. 22. & sentit. Molina lib. 2. de primog. c. 11. n. 9. ad fin. cum nu. 10.* quibus libenter assentior, & secundum hanc opinionem vidi iudicatum in Pinciana Regia Cancell. in causa Toletani maioratus.

63 Et pro † ea sententia facit, quod licet pluralis locutio pro sui natura pluriū requirat concursū, saltim duorū. *l. vbi numerus, ff. de testib. regula pluralis locutio. de regul. iur. l. 6.* (q̄uis aliq teneāt requiri tres, vel quatuor,

vt est

vt est gloss. in §.fin.verf.multa instit.de iure personarum. Alexan.l.Imperator,
de legat.1.Bald.l.excusantium,& l.2.§.1.ff.de his,qui notantur infamia; nam
& in duobus verificatur pluralitas,licet vtatur adiectiuo multi, vt in §.
fin.de iure person.& tradit glossa, verb,multa. in l.1. versic.hoc rescriptum.
ff.ad Sillanianum. Corneus consil.199. volum.4. sic multis vicibus factum
dicitur, quod bis fit, Alexand.l.saepe.colum.1.ff.de re iud.) Tamen vbi est
eadem † ratio in vno, quod in pluribus, in eo verificatur pluralitas, vt 64
in dispositione plurali locutione concepta de filiis probant plura iu-
ra. l.non est sine liberis.ff.de verbor.significat. l.fere.ff.de pollicitation. l.pater
Seuerinam.§.ita fideicommisso.ff.de condition.& demonstrat.l.iubemus,§.fin
autem,C.ad Trebellianum.l.1.vbi Paulus. C.de conditionibus insertis,gloss.
Bart.& Dd.l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Trebellian.vbi Ripanum.51.plures
refert. Tiberius Decian.consil.93.num.6.volum.3. Aymon Crauetta consil.180.
num.3. Decius consil.50. ad fin. Tiraquel.l.si vnquam, verb.susceperit.num.
216.C.de reuoc.donat. & hoc etiam quando dispositiue fuerint liberi vo-
cati: Nam verius est (contra Bart.l.fin.ff.ad Trebellian. & alios adductos
per Paulum consil.219.1.part. Alexand.consil.109.volum.7. Ruinum consil.
104.& consil.172.volum.2.) etiam eo casu pluralem numerum in vno
verificari. Abb.consil.65.incipit. Quidam Balnerius.2.part. quod † enim 65
de pluribus dicitur, de vno dicendum est. l.Praetor ait.ff. vi bonorum
raptorum.l.3.§.negotia.ff.de negotiis gest.Ias.l.Gallus,§.quid si is.ff.de liber.&
posthum.

Et sic † heres rogatus restituere agnatis, quibus volet, potest vni 66
tantum ex pluribus restituere. Bart.& Cuman.l.vnum ex familia.§.sed si
fundum,de legat.2.Imola d.l.vnum ex familia.§.si duos, de legat.2.& Corn.
consil.68.volum.4 Decius consil.50.& cons.362.num.2.Mantica lib.8.de con-
iecturata mente,tit.12.num.33.

Sic vocatis † proximioribus agnatis, si vnus tantum proximior sit, 67
admittitur. Paulus consil.383.volum.1. Roland.consil.38.num.46.volum 4.
Hieronym.Gabr.consil.117.num.39.volum.1. Et valet † consequentia, te- 68
stator voluit plures habere, ergo vnum ex pluribus. l.heredes mei.§.cum
ita.ff.ad Trebellianum.

Doctrina autem † Bartol.& sequacium,& text.in l.fin.ff.ad Trebel- 69
lian.procedit,quando testator per verba pluralis numeri disponit, & e-
ius dispositio ab initio non poterat verificari in vno,& ideo ab initio ex
vi sermonis continet eum,qui alias non competeretur. At cum tempo-
re ordinationis in pluribus est verificabilis, quamuis tempore adueni-

70 entis casus vnus tantum supersit, ille admittitur, quia † pluralitas resoluitur in singularitatem, *Alex.cons.109.num.16. Decius cons.362.num.2.* & fundamenta quibus fulcitur opinio contraria improbantur ab Aretin.*l.placet.ff.de liber.& posthum.Ruin.cons.137.vo.um.3.*

Et in casu nostro non solum aduersatur eadem ratio in vnico filio, quod stantibus multis, ad hoc vt credatur, Principem modo concessurum facultatem, si impressisset impetrans vnum tantum filium
71 habere, imo maior, quia † facilius Princeps concederet, quippe cum quando vnicus adest filius, non ei auferuntur bona, sed sibi remanent.
72 Neque enim † absumitur, quod in corpore patrimonij retinetur, *l.pa-*
73 *ter.ff.de adimen.legat.* Et sic † succedit in sua legitima, *argum.l.3.§.qui fideicommissum.ff.de hered.instit.* ibi: *De necessario voluntarius heres efficitur, non vt desinat esse heres, sed vt ius incommutetur successionis.* At stantib.multis filiis extra electum ad maioratum, ceteris aufertur sua legitima, quæ forsan opulentissima futura erat, nec eis datur libera, nec vinculata, quod considerat Mieres *de maiorat. 1. part. quæst. 13. ad finem*, licet eis dentur alimenta.

74 Et sic non est † necessarium in impetratione huius facultatis, facere expressionem liberorum, vt resoluit Gregor. *l.36.gloss.2. tit.18.part.3. & Couar.lib.1.variar c.20.num.9.* quamuis Mieres *de maiorat.1.part.quæst.3.num.2.vers.item cum numerus*, contrarium sentiat, & sine effectu secundum ipsum, *vbi supr.* tenentem, valere maioratum factum ab eo, qui vnicum filium habebat virtute facultatis ad faciendum maioratum in vno ex filiis.

75 Sic † quemadmodum in maioratibus filia maior excluditur à masculo minore, *vt tradit Couar.lib.3.variar.c.5.n.5.* etiam si sit in vtero, *vt tradit Mieres de maiorat.2.part quæst.6.n.51.* ita & in anniuersariis tradit ipse Mieres *d.quæst.6.num.28.* quod est verum, licet contrarium teneat, & defendat Salazar *de vsu & consuet.c.12.n.73.* vbi tradit, quod si non adsit in anniuersarij dispositione aliquod verbum masculinitatis prælatiuum, sed tantum sit dictum, quod bona perueniant ad maiorem,
76 præferenda est filia maior masculo minori. Et † inquit, quod Mieres extitit sibi contrarius, ex eo, quod *d.quæst.6.num.28.* tenuerit, præferendum masculum minorem, & postea *num.55.& seqq.* eiusdem quæstionis dicat, totum contrarium, vt ipse inquit: Sed quidem meo videri Mieres non meretur reprehendi, quia *d.num.55. & seqq.* solum dicit, quod vbi ex verbis disponentis non sit manifesta voluntas ipsius circa exclu-

exclusionem fœminarum, non sit excludenda † fœmina, tum quia est 77
capax iuris patronatus, *cap. dilecta, de conceß. præbend. & tradit Abbas c.1.*
& cap. a nobis. de iure patronat. Decius l. fœminæ, num. 42 ff. de regul. iur Di-
dacus Perez lib. 1. tit. 6. lib. 1. Ordinamenti, pag. 136. Baeça l. 101. Matriti cap.
26. in princip. Guillerm. Benedict. in repetitione cap. Raynutius, verb. duas ha-
bens filias, & quæstione de thesaurario, num. 8. & potest esse exequutrix, *vt*
in l. à filio, in princip. vbi Bart. ff. de alimentis & cibariis legat. gloss. in cap. 2.
de testament. Couarr. cap. tua num. 3. eo titul. tum etiam, quia † vbi agna- 78
tio non fuerit conseruanda, quæ per masculos defertur, à ratione ces-
sante licet arguere, vt fœminæ non censeantur exclusæ per iura & Dd.
quos refert, *num. 57.* Non autem ibi, nec alia parte dixit, quod eo ca-
su taliter sit admittenda fœmina, vt præferatur masculo minori eius-
dem lineæ, & gradus, vt videatur sibi contradicere: imo intelligen-
dum est, quod semper persistat in eo, quod dixit *num. 28.* maxime,
quia illud, quod dicit Mieres, est intelligendum cum continuatione
præcedentis *num 54* vbi agit de exclusione perpetua fœminarum, &
eius intentionis fuit semper de hoc tractare in omnibus *numeris se-*
quentib. atque ita *num. 61.* inquit, ponderandum, & aduertendum esse,
ad quid habuit testator respectum, & oculum in vocatione successo-
rum, ad ius patronatus, an ad conseruationem familiæ, vel ad id, quod
relictum pro anima rectius adimpleretur, vt hoc secundo casu fœminę
non censentur exclusæ.

Ex † quo solent melius adimplere iussa pia, cum sint masculis de- 79
uotiores, (deuotus namque ab Ecclesia appellatur fœmineus sexus.)
Neque ex eo sequitur, quod dixerit, præferendas masculis minori-
bus, & tandem relinquit, cogitandum, an sint admittendæ, nec deter-
minat. Sed teneo, quod præferendus est masculus minor, quia quo-
tiescumque bona lege, vel consuetudine deferuntur primogenito,
masculus etiam minor est præferendus, † *vt tenet etiam Petrus, & Iaco-* 80
bus de Arenis l. pater. §. quindecim. ff. de legat. 3. Bald. l. in multis. ff. de stat. ho-
min. Roman. cons. 98. Socin. cons. 90. lib. 1. Ioan. Lup. in rubric. de donatione
inter §. 69. num. 24. Paris. consil. 72. num. 80. volum. 4. quos refert, & sequi-
tur Couarru. lib. 3. variar. cap. 5. num. 5. versic. primum hoc, vbi quod idem
erit, si ex † contractu bona primogenito deferantur, vbi refert Tira- 81
quel. qui late prosequitur *de iure primogen. quæst. 10. ex num. 1.* quem tu
vide, *quæst. 11. & Guid. Pap. decis. 506. quem sequitur Guillermus Benedict. re-*
petition. cap. Raynutius, versicul. in eodem testamento relinquens. 1. num. 173.

Et quia

82 Et quia † parentes plus diligunt primogenitos masculos, *vt ibi*, &
plura conducibilia ad hanc masculi prælationem tradit Caldas *de no-
minatione emphyt. §. 3. quæst. 12.* præferendus ergo est masculus minor.
83 Pro quo † facit, quod in re vni adiudicanda, præfertur masculus fœmi-
84 næ. *l. fin. ff. de fide instrument.* Et † fœminæ in multis sunt deterioris con-
85 ditionis masculis. *l. in multis. ff. de statu hom.* Et in † eis non ita est recta,
& exacta administratio, sicut in masculis. *l. 1. §. 1. ff. ad Velleianum, & l. 1. §.*
86 *sexum. ff. de postulando.* Et sunt fragilis † consilij, & contra propria com-
moda sæpe laborant. *l. penult. C. de sponsalib. l. cum de indebito. § sin autem.
ff. de probat. Mieres vbi supra, num. 63. vbi plura refert.*

87 Quod sine † dubio procedit in casu, de quo loquimur, scilicet,
quando anniuersarium defertur iure maioratus, vbi agitur de conser-
88 uanda familia, quæ † per masculos conseruatur. *l. Iurisconsultus, cum si-
milib. ff. de gradib.* & destruitur per fœminæ successionem, cum ipsa sit
finis familiæ. *l. pronunciatio. §. familiæ. ff. de verborum significatione.* Et ad
aliam domum seu familiam suscipitur, vt considerat text. *in l. aduersus.
C. de crimine expilatæ hereditatis. l. quicunque. C. de re militari. lib. 10. & Ti-*
89 *raquel. l. 1. connubial. gloss.* 1. *1. part. num. 31.* Vbi quod † soror dicitur,
quod quasi seorsim nascitur, & separatur à domo, & in aliam familiam
transfertur, *& ibi num. 34.*

90 Sed † quæstionis est, quare familia & genus plus conseruetur per
successionem masculorum, quam fœminarum: si quidem filiatio re-
spectu matris est certa, & indubitabilis, respectu autem patris incerta,
& præsumptiua solum, vt de vtroque est text. *in l. quia semper ff. de in ius
vocando*, in hæc verba: *Quia semper certa est mater, etiam si vulgo conce-
perit, pater vero is tantum, quem nuptiæ demonstrant.* & idem dicit *l. 5. ti-
tul. 19. partit. 4. in fin.* ibi: *Esto es por razon, porque la madre siempre es cier-
ta del fijo que nace della, que es suyo, lo que no es el padre, &c.* Atque ita
datur vera probatio respectu matris. *l. 1. ff. de ventre inspic.* respectu au-
tem patris impossibilis reputatur. *l. Lucius Titius. 82. ff. de cond. & demonst.*
Quapropter potius videtur, quod conseruetur per fœminarum succes-
sionem genus alicuius gentis.

91 Sed tu dic, melius, & † proprius conseruari genus per successio-
92 nem masculorum. Quia † ad generationem (ex testimonio medico-
rum) non requiritur, quod fœmina in coitu concurrat cum masculo,
nisi solum passiue, hoc est, quod recipiat semen in matrice, licet ipsa
non seminet: nam semen viri solum receptum in mulieris matrice
sufficit

sufficit ad generationem, *vt tradit Guillermus Benedictus in repetitione, capit. Raynutius, versicul. cuidam Petro tradiderunt, num. 17. de testament.* vbi plura in comprobationem huius opinionis adducit. Idem tradit Sanctus Thomas *in 4. distinct. 34. quæst. vnica, artic. 2. Aguirre de successione Regni Portugaliæ. 2. parte. num. 45. & 46. Alexand. Raudens. consil. 1. num. 35. & num. 80. Thomas Sanchez de matrimon. lib. 2. disputat. 21. num. 10. Celius Rodiginius lib. 4. antiquar. lection. cap. 10. Syluester in summ. vers. matrimonium. 8. quæst. 16. versicul. post Archidiaconum ab eo relatum, Aristot. de generat. animal. lib. 1. c. 20.*

Ex quo est, quod † frigiditas ex parte mulieris, ob quam non se- 93
minet in coitu, non impediet matrimonium. *Matienço in Rubric. tit. 1. de matrim. gloss. 1. num. 193. lib. 5. Recopilat. Sotus in 4. distinct. 34. quæst. vnic. artic. 2. colum. 1. verbo, quapropter,* idem tenet Martinus Nauarrus ab Azpilcueta *consil. 3. num. 12. & 13. de frig. & maleficiat.* vbi refert diuum Thomam, Caietan. & Aristot. idem tenentes, tradit Barbosa. *l. 1. 1. part. num. 97. ff. solut. matrim.*

Hinc est, quod † affinitas causatur ex eo solo, quod vir seminaue- 94
rit intra claustra pudoris fœminæ, licet ipsa non seminet, *tradit Guillermus Benedict. vbi supr. num. 16.*

Sed velim † aduertas Lector, quod licet secundum opinionem 95
prædictorum ad generationem non sit præcisè necessarium vxoris semen in coitu, non ex eo potest dici, quod mulier non generat: cum verum sit, quod fœmina sub idem tempus vna cum mare formam dante emittat semen in conceptione, tribuendo vniuersam materiam, & etiam formam, vsque ad aliquid, *secundum Hyppocratem de natura pueri, Galenum lib. 1. & 2. de semine, Ioan. Fernel. de hominis procreat. lib. 7. cap. 6. Andr. Aret. in Peripat. quæstionib. lib. 5. quæst. 2.* vbi inquit, hanc esse manifestam sententiam, *Alexand. Raudens. consil. 1. num. 80.* vbi dicit, filium dici principaliter propagatum ex persona, & sanguine ipsius matris. *Corneus consil. 219. lib. 2. Beroius consil. 120. num. 34. lib. 2. Decius l. 2. num. 65. ff. de regul. iur.* & conducit l. 1. *C. de conditionibus insertis*, ibi: *Nepotem quem ex filia susceperat.* vbi Paul. Castrens. scribit hanc esse veritatem, & *num. 5.* notat, quod nepos vel neptis ex filia dicitur de generatione aui materni, quia est generatus ab eo mediante filia, & id quod text. *in d. l. 1.* inquit, auum suscipere nepotem ex filia, nihil aliud esse, quam generationem, quia susceptio illa est generatio, & inuehit contra asserentes, quod mulier non generat, cum secundum naturales

h pater

pater præbeat formam, mater autem materiam, & in re generata æque principalis est materia, sicut forma, imo se habet per prius: quia sine materia non potest esse forma: Hoc tamen non obstat conclusioni supra traditæ, quod non præcise est necessarium ad generationem, quod mulier seminet in coitu cum masculo: nam absque eo, quod seminet potest præbere materiam præcise necessariam ad generationem.

CAPVT VI.

AN SI FVNDVS SEV ALIA RES FVERIT ALICVI RELICTA CVM onere anniuersarij, hoc addito, ne alienet, possit alienare, vel saltim eius filij, seu heredes, & de intellectu Authentici de restitutione fideicommissi, præcipue in versiculo: Nos igitur Collatione 9.

SVMMARIVM.

1 *Simpliciter prohibitus alienare, & non respectu aliquarum personarum, potest de bonis libere disponere.*

2 *Quando prohibitio alienationis est facta simpliciter, censetur facta fauore prohibiti tantum.*

3 *Prohibitio alienationis facta filiis non extenditur ad nepotes, qui poterunt alienare.*

4 *Prohibitio alienationis est odiosa, & ideo non extendenda vltra personas expressas.*

5 *In odiosis appellatione filiorum non veniunt nepotes, & idem in dispositione legis continentis odium.*

6 *Ex proprio significato vocabuli appellatione filiorum non veniunt nepotes in quacumque legis vel hominis dispositione maxime vbi non tractatur de filiorum commodo, sed grauamine & onere.*

7 *Fideicommissum dicitur onus, atque ita vni appositum, ad alium non extenditur.*

8 *In grauaminibus non fit extensio vltra personam grauati, neque extensio est facienda de persona ad personam ad ampliandum fideicommissum odiosum.*

9 Pro-

9 *Prohibitio facta hac ratione expressa, vt bona in familia conseruentur, non extenditur vltra quartam generationem, etiam si testator vtatur dictione.* perpetuo.

10 *Limitatur dicta conclusio si testator vsus fuerit collectiuo nomine familiæ, cum non conseruetur vltra quartam generationem.*

11 *Secus erit, si non collectiuo nomine familiæ fecerit prohibitionem testator, sed prohibendo liberos alienare, quia velit bona perpetuo manere penes eius descendentes.*

12 *Differentia versatur inter nomen familiæ, & nomen descendentium.*

13 *Sed ab ea differentia discedunt plures.*

14 *Traditur intellectus ad text. in d. auth.* de restitutione fideicommissi.

15 *Decisio d. auth.* de restitutione fideicommissi, *habet locum, stantibus omnibus circumstantiis, quæ ibi comitantur in casu illius nouellæ, quibus cessantibus, standum est iuri antiquo.*

16 *Quotiescunque ex verbis potest colligi, testatorem voluisse perpetuam esse prohibitionem, etiam vltra quartam generationem durabit.*

17 *Lege Regia nostræ Hispaniæ, quæ est 27. Tauri, tollitur limitatio quartæ generationis, & iubetur, quod sit perpetua prohibitio, sine differentia quartæ, vel quintæ generationis.*

18 *Natura anniuersarij indicat, vt prohibitio censeatur perpetua, nec clauditur quarta generatione.*

19 *Facta prohibitione alienationis nomine maioratus, in infinitum durat, & itidem de anniuersario, cum sit perpetuum.*

D*IVI Seuerus & Antoninus rescripserunt, eos, qui in testamento vetant, quid alienari, nec caussam exprimunt, propter quam id fieri velint, nisi inueniatur persona, cuius respectu hoc à testatore dispositum sit, nullius esse momenti scripturam, quasi nudum præceptum reliquerint, quia talem legem testamento non possunt dicere*: Verba sunt Martiani ICti, relata *l. filius familias. 117. §. diui. ff. de legat. 1.* Ex quibus † colligitur, quod simpliciter prohibitus alienare, & non respectu aliquarum personarum, sed generaliter, & simpliciter, potest de ipsis bonis libere disponere, ex sentẽtia Bart. communiter recepta *in l. si ita quis §. ea lege. ff. de verb. oblig. & ibi omnes Dd. post eum, Ruin. cons. 89. n. 16. vol. 2. Aretin. cons. 19. Gabr. cons. 132.* 1

Et est ratio, quia tunc † videtur facta prohibitio fauore ipsius prohibiti tantum, *tradit Bartol. l. si quis in tantam, versicul. quæro an Dominus. C. unde vi. & in l. si finita. § si de vectigalib. n. 13. vers. ibi erat. ff. de dam. infect.* 2

Decius l.furiosi, versicul. supradicta, de regulis iur. Socin. consil. 121.*num.*22. *versicul. sed regula est, volum.* 4. *Grammat.decision.*105.*num.*39. *versicul.* & *sic sequitur.*

3 Si tamen † prohibitio alienationis sit facta filiis, vltra filios non extenditur, & nepotes poterunt alienare. *l.pater filium,* §. *fundum Titianum, de legat.*3. *text. in auth. de restitut.fideicommiss.* §. *nos igitur, collat.*9. vbi glossa verbo *voluisse,* cuius opinio communis est cum Bartol. *l.filiusfamilias,* §. *diui, de legat.*1. *quaestion.*10. & hanc sententiam cum dict. glossa tenuerunt Raynerius, Bald. Imol. & Alexand. *in d.* §. *diui,* eandem tenent Cynus, Bald. & Salicet. *in l.voluntas, C. de fideicommiss. Roder. Zuarez l.quoniam.C.de inoffic.testam.*2.*limit.ad l.Regni, num.*18. & *Couarru.lib.*3.*variar.cap.*5.*num.*4. vbi dicit communem.

4 Quod ea † ratione procedit, quia huiusmodi prohibitio est odiosa, & ideo non est amplianda, neque extendenda vltra personas expressas, *tradit Decius in cons.*377.*num.*5.*vers.* & *hoc confirmatur,* quia in odiosis filiorum appellatione non veniunt nepotes, *gloss.in l.filij appellatione,* 84.*ff.de verb.signif. Paul.Castr.cons.*38. *dubium facit,* & *cons.*170. *ne in propriis.colum.*2. *Anton.Gabriel. lib.*6. *conclus.titul.de verborum significat. conclus.*1. *num.*49. & *num.*52. vbi quod idem in dispositione legis continentis odium.

5 Et appellatione † filiorum etiam ex proprio significatu vocabuli non veniunt nepotes in quacumque dispositione legis, vel hominis. Dicit magis communem opinionem Alexand. *consil* 198.*perspectis. num.*16.*vol.*6. & contrariam opinionem dicit non tutam Mieres *de maiorat.*
6 2.*part.quaest.*15.*num.*3. Et quod quando non tractatur de ipsorum commodo, & fauore, sed de onere & grauamine non cōtineantur nepotes, dicit communem omnium esse sententiam Socinus *consil.*152. *in prima subscriptione.*

7 Et † cum fideicommissum dicatur onus, *vt in l.coheredi.* §. *cum filio, de vulgar. Corneus cons.* 199. *num.* 34. *volum.*2. vbi appositum ad alium non extenditur, atque ita fuisse iudicatum Florentiae tradit Corneus *d cons.*199. & *post eum Curt.Iun. cons.*111. *Dominus Paulus, num.* 2 *vers.* &
8 *istam opinionem.* In grauaminibus † enim non fit extensio vltra personam grauari; neq; extensio est faciēda de persona ad personam ad ampliandum fideicommissum odiosum, *Aret.in l.Gallus.* §. & *quid si tantum, ff.de lib.* & *posth.col.*4. *vers.secundo adde, Deci.cons.*211.*n.*5. & *cons.*118.*n.*9. & *cons.*291.*n.*6.*vers.secundo,* & *cons.*377.*n.*2. & *cons.*465.*n.*16. & *cons.*697. *num.*

num. 13. & tradit in l. illam C. de collationib. atque ideo filiis grauatis non censentur grauati nepotes, *Curtius Iunior dict. consil. 111. n. 1. & consil. 139. n. 22. Decius consil. 95. in 2. dubio, Parisius consil. 31. num. 16. volumine 2. Ruinus consil. 131. vol. 2. n. 1.*

Si † tamen prohibitio sit facta hac ratione expressa, vt bona in familia conseruentur, tunc non extenditur prohibitio vltra quartã generationem, ẽtsi testator, seu alter disponens, dicat se velle, ꝙ bona in familia perpetuo remaneant, & conseruentur, text. est expressus *in dict. authent. de restitutione fideicommissi §. nos igitur*, vbi cũ in codicillis prohiberetur alienatio certæ rei, eo ꝙ testator volebat eã in sua familia perpetuare, & nunquam exire de suo nomine, deciditur ibi, eã ꝓhibitionem non afficere vltra quartã generationẽ, & sic notarunt Iacobus de Belouiso, Bartol. & Angel. ibi, Rodericus Suarez. *l. quoniã ad l. Regni 2. limitatione n. 18.* & ibi Valdesius plures referens, Couarruu. *libr. 3. variarũ ca. 5. num. 4. versicul secundum*, vbi dicit, quod est omnium concors sententia, *Molina libr. 1. de primogen. cap. 4. num. 12.* vbi etiam dicit communem opinionem, *Matienzo l. 11. titul. 6. li. 5. Recopil. gloss. 12. n. 2. Peregrin. de fideicommissis artic. 30. n. 12. vbi alios refert.* 9

Hæc † tamen conclusio admittenda est, si testator vsus fuerit collectiuo nomine familiæ, vt si dicat, se velle, quod bona perpetuo in familia remaneant, quia tunc cum familia non conseruetur vltra quartam generationem, prohibitio non extenditur vlterius, *vt dicit Antonius Gomez l. 8. Taur. in fine.* 10

Secus erit, † si non collectiuo nomine familiæ fecerit prohibitionẽ testator, sed prohibẽdo liberos suos alienare, quia velit bona perpetuo manere, penes eius descendentes: eo casu etiam vltra quartam generationem in infinitum prohibitio extenditur, *secundum Iacobum de Belouiso, & Angelum in dict. §. nos igitur*, eo quod hæc nomina omnes in infinitũ contineant. *l. fin. C. de suis, & legit. liberis l. cognoscere §. vltimo ff. de verborum significatione l. Iuris Consultus §. parentes ff. de gradibus, tradunt plures relati à Couarruu. lib. 3. variarum c. 5. n. 4. versicul secundum*, dicẽs communem esse opinionem Dd. ab Antonio Gomezio *l. 40. Taur. n. 45. à Mieres de maior. lib. 2. part. quæstione 6. n. 72.* Qui † omnes constituunt differẽtiam inter nomen familiæ, & nomen descendentium, sequũtur plures relati ab Antonio Peregrino *de fideicommissis articul. 30. n. 12. & nu. 13.* & eam differentiam esse communiter receptam tradit Menoch. *consil. 232. num. 23. & consil. 327. n. 114.* 11 12

13 Ab hac † tamen differentia discedunt Ripa l. *filiusfamilias §. diui nu. 112. de legat. 1. & ibi Alciatus num. 12. Crotus ad fin. Couarru. dict. capit. 5. Cephalus consil. 386. num. 10. Menoch. consil. 233. num. 24.* & hoc ea ratione, quia familiæ nomen omnes cuiuscumque gradus à primo originem ducentes contineant per l. *pronuntiatio §. familiæ ff. de verborum signific.* imo, & amplior videtur eius significatio, cum contineat parentes, liberos, vxorem, nurum, & libertos *l. fin. C. de verborum significatione*: Et si credimus Couarruuiæ, *vbi supra*, appellatione descendentium non comprehenduntur plures gradus, quam familiæ appellatione, nec id probatur *l. vltima. C. de suis, & legitimis liberis.*

14 Sed † Marcus Antonius Peregrin. *dict. art. 30. num. 16* cum, vt ipse inquit, sæpe, & sæpius, ac die noctuque consideraret text. in dict. auth. *de restitutione fideicommissi*, eius est opinionis, vt teneatur cum communi, quod quando fideicommissum sub nomine collectiuo familię ordinatur, intra quartam claudatur generationem, etiam si dictio perpetuitatis adiecta sit, & eo casu procedere illius textus decisioně. Quando vero de descendentibus actum sit, cùm communiter Dd. constituant fideicommissum vlterius progredi, & in infinitum obsequendo testatoris voluntati, & nominis proprietati, dicendum esse, exorbitantem decisionem dictæ authenticæ relinquendam in suo casu, in quo loquitur, quia ita legis authoritas, & testatoris voluntas cogit. Et quia text. ille in fine restringit suam decisionem ad casum in eo subiectum, cui libenter assentior, & post hæc scripta vidi Andream Fachineum *lib. 4. controuersiarum iuris capit. fin.* tenentem cum Cuiacio, quod illius authent. deci-
15 sio solum procedet, & † habebit locum stantib. omnib. circumstantiis, quæ comitātur in proposito casu illius nouellæ, quib. cessantib. inquit, standum esse legib. antiquis, loquentibus de fideicommissis.

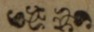
16 Et † quotiescumq; ex verbis: potest colligi testatorem voluisse perpetuam esse prohibitionem etiam vltra quartam generationem, durabit sine differentia quartæ, vel quintæ generationis, *ita tradit Iacobus de Bellouiso in dict. authēt. de restitutione fideicommissi §. nos igitur in fine, sequitur Barbatia consil. 14. volum. 3. Alexand. consil. 13. volumin. 1. n. 2. & 3. consil. 56. volum. 1. Doctores l. filiusfamilias. §. diui de legat. 1. & ibi Crotus n. 129. Molina lib. 1. de primog. c. 6. n 30. Gregor. l. 6. titulo 11. partita 5 versic. E a sus herederos*, dicit communem resolutionem. Aluarad. *de coniecturata mente*
17 *l. 2 c. 1. §. 1. n. 26. in fine, Tellus Fernandez l. 27. Taur. n. 17.* Vbi † dicit hoc idě disponi per dictam l. 27. Taur. ibi: *Mandamos, que vala para siempre, ô por el tiem-*

el tiempo que el teſtador declarare, ſin hazer deferencia de quarta, y quinta generacion. Et Couarru. *dict.lib.3. variarum c.5.n.4.verſ.verum Iuſtiniani cõſtitutionem.* tenet deciſionem dicti authentici omnino ſublatã eſſe per dict.*l.27.Taur.* cum ea ſancitum ſit, vincula, & prohibitiones perpetuas eſſe, nulla facta diſtinctione quartæ, vel quintę generationis, quod obſeruauit Padilla l. *voluntas nu. 25. de fideicommiſ. Aluarado de coniectura ta mente teſtat.libr.2.c.1.§.1.n.26.*

Et cum conſtitutio illa nimis aduerſetur teſtatorum diſpoſitionib. mirum videri nõ debet, ſi in aliquib. regionibus, & in noſtra Hiſpania recepta non ſit, vt inquit Peregrin. *de fideicommiſ.art.30.n.17.*

Sed † quia in noſtra ſpecie anniuerſarium relictum cẽſetur eſſe per- 18
petuum, *vt diximus c. 3.* conſequens eſt, quod alienatio prohibita cenſeatur ꝑpetua, nec claudatur 2.3.ſeu 4. generatione, nec ad eas reſtringatur alienationis prohibitio, ſed progrediatur vltra, cum hoc indicet anniuerſarij natura, ſcilicet, quod ſit perpetuum, & ex adiũctis ſumatur interpretatio *l.ſi ſeruus 111. §. qui quinq; de legat.1.* nã adiuncta efficiunt, vt vocabulum plura, vel pauciora comprehẽdat, ſeu latè, vel ſtrictè intelligatur, *vt tradit Alexand. Raudenſ.conſilio.30.n.29 volumine 2. Hieronymus Gàbr.conſilio 46.n.14.volumine 2. Ruinus conſilio.161.n.5.*

Et † ſic videmus, quod facta prohibitione alienationis nomine ma- 19
ioratus, prohibitio in infinitum facta cenſetur, *Couarru.lib.3. variarum cap.5. Mieres de maiorat. 4.part.quæſtione 1.num.5. Aluarado de coniectura ta mente libr. 2.cap.3.num.94* Et ad eundem modum ſi prohibitio ſit facta nomine anniuerſarij, ex quo anniuerſariũ eſt perpetuum, erit vtiq; prohibitio perpetua, ſed non intelligas, quod efficiet maioratum, qui aliud eſt fideicommiſſum perpetuum, aliud maioratus, *vt diximus ſupra, c.4.ex n.23.*

CAPVT

CAPVT VII.

RES AFFECTA ONERE ANNIVERSARII AN DEFERATVR FRATRI MAIORI,

si ad meliorem executionem anniuersarij, vel ad rixas euitandas ordinarius iusserit eam deponi, vel esse penes vnum.

SVMMARIVM.

1 *SI res debet esse penes vnum, debet seruari apud maiorem.*

2 *Non valet consuetudo etiã immemorialis, quod minor præferatur maiori, quia est contra humilitatem, & maior intelligitur, non qui scientia, diuitiis, seu dignitate alterum præcellit, sed qui ætate.*

3 *Existentibus duobus notariis, seu tabellionibus eiusdem causæ, acta debent esse penes seniorem.*

4 *In beneficiis præfertur senior.*

5 *Seniores præferuntur in testimonij fide, & dignitatibus.*

6 *Seniores prius debent loqui.*

7 *Plus valet vmbra senis, quam ensis iuuenis.*

8 *Maioriæ ratio præcipuè procedit inter fratres, quia maior dicitur dominus fratrum.*

9 *Primogeniti secundum omnes, aut saltem plurimas gentes, habẽt dignitatem super cæteros; & dignitas, vel honor prouenìens iure hereditario, quæ non potest diuidi, soli primogenito adiudicatur secundum Hieronymum.*

10 *Executoria nobilitatis, quam pater litigauit expensis totius patrimonij, relinquitur maiori, in quo stat splendor genituræ.*

11 *Maior fratrum potest eligere domum principalem fratris.*

12 *Maior fratrum debet ponere custodes artium, & oppidorum, & creare iudices, & pretores.*

13 *Claues domorum, & rerum hereditariatum, debent esse penes maiorem.*

14 *Redditio rationis pertinet ad fratrem maiorem.*

15 *Maior frater sedet ad dexteram.*

16 *Dextera est locus honoratior, præstantior, & nobilior.*

17 *Doctissimus Tiraquellus habebat domi conductos suo stipendio, viros peritissimos diuersarum scientiarum.*

18 *Cas-*

18 Cassaneus nititur defendere sinistram esse præstantiorem, & ob eam rationem inquit in Bullis plumbatis Romani Pontificis depingi imaginem diui Petri in parte sinistra, Pauli autem ad dexteram.
19 Reiicitur opinio Chassanei, sequendo communem, & ponitur ratio, quare imago diui Petri Principis Apostolorum ponatur in sinistra, Pauli autem in dextera.
20 De consuet. Regni Franciæ frater maior præfertur in re vni adiudicanda.
21 Pater si instituat vinculum de bonis suis, etsi non addat, quod deferatur maiori, ei defertur.
22 Limita nisi ætate minor sit prædilectus.
23 Referuntur plures secundogeniti, quia cariores fuere apud Deum, quam primogeniti.
24 Licet aliquando contingat secundo genitos esse cariores, regulariter tamẽ, primogeniti sunt præferendi.
25 Expenditur statutum Pileatorũ, vulgo Boneteros, ciuitatis Toletanæ, quo cauetur, signum, quod pater mortuus ponebat in pileis, deferendum filio maiori.
26 Intelligitur dictum statutum, vt deferatur maiori eius vsus, valoris autem fiat diuisio per æstimationem.
27 Fauendum est iis, qui deplorant diminutum esse patrimonium.
28 Licet executoria nobilitatis sit penes maiorem, ceteri fratres ea fruuntur.
29 Signum nisi per æstimationem diuidatur, fratres iuniores defraudarentur legitima, adiudicando illud maiori.
30 Filij directè, nec oblique possunt in legitima grauari.
31 De eo, quod quis capit beneficio legis, nemo potest conqueri.
32 Statutũ semper est sumendum in eo sensu, vt minus ius cõmune lædatur.
33 Statutum debet large, vel stricte intelligi, secundum quod minus derogetur iuri communi, & iuri tertij, etiam si oporteat verba impropriari.
34 Statuta recipiunt interpretationem declaratiuam à iure communi.
35 De signo Pileatorum est iudicandum, vt de feudo hæreditario, cuius commoditas diuiditur per æstimationem inter fratres, vsu remanente penes maiorem, qui alios potest prohibere vti eo.
36 Insignis, Artifex potest prohibere alium, ne vtatur suo signo, nec inducatur confusio mercium.
37 Ex signo, & marcha arguitur dominium.
38 Ad signum cognoscuntur vallæ, vt vulgo fertur.
39 Ratione signi potest petire res in iudicio.

40 Quod limita in aue signata cuiuscumq; generis, dum feræ naturæ sit, quia si euolauerit fit occupantis, non obstante signo.

41 Nemo potest facere quin dispositio legis in fauorem alterius sortiatur effectum.

42 Limita nisi habuerint consuetudinem volandi, & redeundi.

43 Bona anniuersarij relicta absque verbis inductiuis maioratus deferuntur maiori, secundum Iserniam, cum quo transit Aluaradus.

44 Contrarium Flores de Mena, ex quo nullo iure id probatur, & quia sufficit, quod ad vnum possit peruenire, licet non sit maior sorte, vel adiudicatione, cuius opinioni auctor assentitur, & comprobat multis aliis fundamentis.

45 In materia priuatiua, quod expresse cautū non est in lege, non inducitur.

46 Non debemus esse inuentores priuationis, vbi lex non priuat.

47 Æqualitas est seruanda inter filios.

48 Æqualitas est inductiua concordiæ, & amica pacis.

49 Æqualitas (secundum Platonem & Aristotelem) vbi est, ibi amicitia.

50 Inæqualitas est inductiua discordiæ.

51 Fratres oderunt Ioseph, eo quod pater plus eum diligeret, & fecisset tunicam polimitam.

52 Fratres nec vnum iota patiuntur fratres anteferre.

53 Titulus de collatione bonorum tendit ad inducendam pacem inter fratres.

54 Et sic pro inæqualitate vitanda, denegatur collatio.

55 Idem operatur oppositum in opposito, quod operatur propositū in proposito

56 Refertur diuisio Lothis, & Abrahæ fratrum.

57 Refertur consuetudo, quæ viget, vt quando terrenorum aliquid partiendum sit maior diuidat, & minor eligat.

58 Testimonium sancti Doctoris munitū authoritate veteris, vel noui testamenti, vel ēt aliquo Canone, est præferendum cuicumq; constitutioni.

59 Canonistæ tenent diuisionem faciendam esse diuidente maiore, & minore eligente, & Legistæ arbitrio iudicis, vel sorte, cū qua transit Couarru.

60 Res anniuersarij quoties vni est adiudicanda, adiudicabitur vni ex filiis, sorte, vel conuentione, data recompensa, sine prælatione maioris sed iudicio sortis.

61 In iudicio sortis non grauatur aliquis nisi à fortuna, & sic à iudicio sortis non appellatur.

62 Refertur iudicium sortis inter fundatores vrbis Romæ.

63 Sors etiam admittitur in successione.

64 *Res anniuersarij potest esse penes plures pro indiuiso, prout potest esse res indiuisibilis.*

SI de tabulis testamenti deponendis agatur, & dubitetur, cui eas deponi oporteat, semper seniorem iuniori, & amplioris honoris inferiori, & marem fœminæ, & ingenuum libertino præponemus: Verba sunt Vlpiani *lib. 50. ad edictum relata l. fin. ff. de fide instrumentorum*, cui conuenit *l. 7. titul. 15. partita. 6.* Ex † quib. verbis satis colligitur, quod ea res, quæ debet seruari apud 1 maiorem, ex aliis tradit Antonius Gamma *decisione 41. numer. 4.* maior enim ætas semper *attenditur l. semper ff. de iure immunitatis.*

Nec † valet consuetudo, quod iunior præferatur seniori, *Marcus Antonius Cuchus libr. 1. instit. maio. titul. 9. numero 105.* etiam immemorialis 2 *Ruinus consilio 155. numero. 11. volumine 4.* quia, vt ipse inquit, primus gradus humilitatis est deferre maiori, *gloss. in Clementina 1. vers. humilitatis de Religios. dominibus, Abbas consilio. 21. volumine. 1.* Maior autem intelligas, non qui scientia, diuitiis, potentia, seu dignitate alterum præcellit, quia sæpe contingit alterum excedere in aliquo, vt dixit Apostolus, diuisiones gratiarum sunt *1. Corinthiorum cap. 12.* sed qui ætate, *Barbatia. cons. 10. num. 30. volumin. 2.*

Et sic † existentibus duobus notariis, seu tabellionib. eiusdem cau- 3 sæ, acta debent esse penes seniorem, *Baldus capit. quoniam contra falsam, versiculo quid si iudex, numero 55. de probation. Innocentius cap. 1. de maioritate, & obedientia*, vbi quod conuocatio pertinet ad maiorem, vbi non est alius deputatus.

Atque † ita in beneficiis præfertur senior. *Barbat. consilio 23. scripsit* 4 *Psalmista volumin. 1. sequitur Rochus de Curte tractat. iuris patronatus, verb. honorificum numero. 42. Bald. consilio 167. incip. ordinatio testamenti in fine, volumine 4. Gregorio l. 7. titulo. 15. partita 6. verb. mas anciano, Ioannes Gutierrez consilio 2. num. 30.*

Sic † seniores præferuntur in testimonij fide, & in dignitatib. *vt per* 5 *glos. & Dd. l. cum quid ff. si cert. petatur.*

Sic † & seniores prius debent loqui *capit. 1. de controuersia feudi inter* 6 *patron. Romanus singulari 81. Rolandus consilio 47. n. 70. volumine 1.* quia plus † valet vmbra senis, quam ensis iuuenis *cap. 1. de renunciatione, Bald.* 7 *l. senium nu. primo Cod. qui testamenta facere possunt.* Et † ratio maioriæ 8 præcipuè procedit inter fratres, quia maior dicitur Dominus fratrum,

Genesis capit.27.& l.2.titul.15.partita 2.ibi: Que lo adelanta, è lo ponè sobre los
otros, porque le deuen obedezer, y guardar aßi como à padre, y sennor. Et Abu-
9 lensis *super capit.11.libr.2.Paralipomen.quæst. 27.* dicit, quod † primoge-
niti secundum omnes, aut saltem plurimas gentes, habebant dignita-
tem super ceteros, & quod si aliqua dignitas, vel honor erat proue-
niens iure hereditario, quæ non poterat diuidi, soli primogenito com-
petebat.
10 Et sic † videmus, quod executoria nobilitatis, quam pater litigauit,
licet expensis totius patrimonij, & forsan labore, & solicitudine aliorũ
filiorum sit obtenta, relinquitur maiori, quia vt inquit Bald. *l. vltima in*
fine.C.pro socio, in eo stat splendor geniture.
11 Sic † maior fratruum potest eligere domum principalem patris, *Al-*
uarado de coniectura ta mente defuncti lib.2.capit.2.§.3.num.5.& eo libr.cap.
4.num.29.
12 Et † maior fratrum debet ponere custodes arcium, & oppidorum,
& creare iudices, & prætores, *Felinus cap. prudentiam de offic. delegati nu-*
mer.7. quem & alios refert, & sequitur Quesada diuersarum quæst.c.14 n.10.
13 Sic † & claues domus, & rerum hæreditariarum debent esse penes
maiorem *l. cum pater §. pluribus de legat.2. Anton. Gomez.l.40.Taur.num.*
14 *59.versicul.3* vbi refert Rodericum Suarez, & alios, ita tenentes, † alios
refert Flores de Mena *libro 1. variarum quæstion. quæstione.18. numero 22.*
Atque ita rationis redditio pertinet ad maiorem fratrem, *Paulus Mon-*
15 *tanus de iure tutelarum, cap.38. numero 64. & 65.* Sic † frater maior sedet
16 ad † dexteram, *tradit Anton. Gomez. l.40. Taur. num.1.* exco, quod dex-
tera est honoratior. *Bald. in l. decernimus 2. notabili. numero. 2. C. de sacro-*
sanctis Ecclesiis, sequitur Tiraquell. de iure primogenituræ in præfatione nu-
mer. 13. cum sequentibus, vbi quod dextera est præstantior & nobilior,
multis rationibus, & authoritatibus comprobat. Quod etiam tradit
Selua *de beneficio 1. parte quæstione. 52. in fine*, vbi addidit locum Apoca-
lypsis diui Ioannis de visione Angeli ponentis pedem dextrum super
mare, quem non retulit Tiraq. qui licet alioquin vir doctissimus esset,
17 domi penes se tenebat suo stipendio conductos viros peritissimos di-
uersarum scientiarum, & professionum, à quibus congruas sententias
diuersorum authorum habitas, pro eorum professione, suo acri iudicio
in suis locis accõmodabat, vt tradit Simon de Prætis *de interpret. vltim.*
volunt. in præfatione, num.21. Quod honoris, & laudis nihil detrahit suis
operibus.

Et licet

Et licet † satis fundet *vbi supra*, dexteram esse locum nobiliorem, 18
& præstantiorem, contrarium tuetur multis rationibus Cassaneus *in Catalogo gloriæ mundi.3. part. consideratione 2.* vbi post Nebricensem, quem ibi transscripsit, nititur sinistram esse præstantiorem, & ob id in Bullis plumbatis Romani Pontificis depingi imaginem diui Petri Apostolorum Principis in sinistra parte, Pauli autem ad dexteram. Sed licet satis curiose & subtiliter nitatur iuuare suam opinionem versibus poëtarum intellectis, iuxta expressionem ab eo traditam, & aliis rationibus, puto, quod magis subtiliter, quam vere in id residet. Et † cum a- 19
pud omnes receptum sit, dexteram esse nobiliorem partem, responde ad id de imaginibus Petri & Pauli Apostolorum, quod dextera significat immortalitatem, sinistra mortalitatem, & ob eam significationem Petrus ponitur in sinistra parte, quia sumptus fuit ad Apostolatum tempore mortalitatis Christi Domini nostri ante eius mortem. Paulus autem ad dexteram, quia adhæsit Apostolatui post ascensionem Domini. Ita tradit Guillermus Durandus *in libro qui intitulatur Rationale diuinorum officiorum, lib.7.c.44. vers. quidam tamen per duos annulos, sequitur Selua de beneficio.1.part.quæstion.5.num.71. Decius in cap. v. translato. 2. lectura, num.20. de constitutio. Ludouic. Gomez. cap.1.num.36 de constitution. lib.6. Cardinal. S. Sixti, lib.2. de Ecclesia, num.3. Cardinal. Alexand. in cap. quamuis, 21. distinctione.*

Sed redeundo à † quo digressi fuimus de prælatione fratris maio- 20
ris in ea re, quæ vni est adiudicanda de consuetudine regni Franciæ testatur Tiraquel *de iure primogenit.q 60. in fin.*

Sic si pater † instituat vinculum in bonis suis, & non addat, quod 21
deferatur filio maiori, nihilominus ei defertur, *post alios † tradit Aluaradus de coniectura ta mente. lib.2.cap,8 §.3.num.8.* vbi *num. 10* limitat nisi 22
ætate minor sit prædilectus, quod sæpe contingit, *tradit Mieres de maiorat. 2. part. quæstion 5 num. final.*

Et de DEO † optimo maximo multis sacræ Scripturæ locis legi- 23
tur, secundogenitos dilexisse, chariores que habuisse quam primogenitos nam dilexit Abel ætate minorem, quam Cain, Isaac iuniorem Ismaele, Iacob dilexit, Esau autem odio habuit, Phares electus, reprobatus Zaram, electus Ephraim, reprobatus Manasses, electus Iuda, in quem benedictio seminis Christi transferretur, reprobatus Ruben, electus præ ceteris Dauid minimus inter octo fratres, Moyses magis dilectus quam Aaron; & de aliis videre poteris per diuum Hieronymum in

24 Isaiam *cap.10.* Sed quod † ad hoc aliquando contingat, non obest, quin regulariter primogeniti sint præferendi, vt tradit Tiraquell. *de iure primogen. in præfat. num.74.*

25 Et in hac † ciuitate Toletana adest statutum in officio Pileatorum, vulgo, *Boneteros*, quo cauetur, quod signum, quod pater mortuus ponebat in pileis, deferatur filio maiori: ex quo si omnes filij eo vterentur, induceretur confusio mercium: & sic cum nō possit esse penes plu-
26 res, sed vni sit adiudicandum, defertur maiori. Quod intellige, † dum modo valoris signi fiat diuisio per æstimationem, argumento eorum, quæ tradit Padilla *l.cum quidam.num.25.de legat.2.* Atq; ita iam vidi in partitione bonorum cuiusdam magistri illius artis fieri, æstimationem signi, & grauatum filium maiorem ad dandum decem mille marapetinos cuilibet ex fratribus, & sororibus, quod quidem habet maximam æquitatem: nam à communiter accidentibus talia signa famigerantur per appositionem optimæ lanæ, optimæq; rubeæ coloris, in quo magistri consumunt partem suæ substantiæ, & forsan ex industria aliorum filiorum elaborātium in perficiendis pileis: & esset periniquum, quod filius maior totum signi valorem sibi perciperet, & remanerent fratres lugentes contra decisionem *l.cum oportet.C.de bonis.qui liber.* Et possent fratres conqueri dicentes, *cur nobis sit damno tibi lucrosa voluptas, nos se-*
27 *mentem fecimus, tu metis.* Et fauendum † est iis, qui deplorant diminutum esse patrimonium. *l.2.C de alluuionib.*

Nec obstat, quod superius diximus, quod executoria nobilitatis licet expēsis totius patrimonij, & solicitudine aliorum filiorum sit ob-
28 tenta, debet remanere penes maiorem, quia est † dispar ratio: nam licet sit penes maiorem, æqualiter omnes fruuntur illa. Et sic optime inquit Bald. quod in maiori stat splendor genituræ, *vt supr.num.10.* qui ad omnes alios extenditur, & nō stat in eo priuatiue, seu exclusiue, sed accumulatiue, & custodiæ caussa, quæ non priuat cæteros fratres sua possessione & iure, *arg.l.interesse puto, vbi Bart.ff.de acquir.possess.* Signum au-
29 tem † non custodiæ caussa, sed in totum adiudicatur maiori fratri, & nisi per æstimationem diuidatur, necessario fatendum est, iuniores fratres defraudari sua legitima, cum in tali signo non mediocris pars paternæ substantiæ sit. Atque ita priuarentur filij illa parte, ac si defraudarentur aliis bonis, quia nil refert quid ex æquipollentib. fiat. *l. si mulier, ff.de condit.de causa data.l.mulier, quæ duob. 1.resp.ff.ad Trebellian.l.Iulianus ait.ff.de condit. & demonstrat.l.vltima.in fin.ff.mandati. Mandos. cons.7. num.12.*

num.12.& conſ.21.num.3. Et directe, nec † oblique filij poſſunt in legi- 30
tima grauari. *l.quoniam in priorib. C.de inoffic.teſtam.*

Neque † etiam obſtat ſi dicatur, quod tale ſignum capit pri- 31
mogenitus beneficio legis ſeu ſtatuti: nam reſpondeo, quod non re-
pugnat noſtræ ſententię, quia ſolum iubet, quod filius maior vtatur il-
lo ſigno, & licet quo ad vſum, & exercitium ceteris auferatur, non ta-
men negat eſſe conferendum per æſtimationem, atque ita cum poſſit
ſtatutum habere effectum, & fratribus conſuli, ſtatutum † ſumendum 32
eſt in eo ſenſu, vt minus ius commune lædatur, *Bartol. in l.omnes populi, num.56.ff.de iuſtit.& iur. Ripa in rubrica ſolut. matrimon.num. 61. Andr. Alferij conſil.68.num.7. vbi additionator. & Roland.conſil. 21. num.21. vo-*
lum.1. Vbi quod † ſtatutum debet large, vel ſtricte intelligi, ſecun- 33
dum quod minus derogetur iure tertij, etiam ſi oporteat verba im-
propriari, vt probatur, *cap. cum dilectus,* quem ibi ad hoc ponderant
Antonius † de Butrio, & Imola *de conſuetudine,* & ſtatuta recipiunt in- 34
terpretationem declaratam à iure communi, *Alberic. 2.part. ſtatutor. queſt.2.num 5.poſt med.*

Erit itaque † iudicandum de hoc ſigno, vt de feudo hereditario, 35
cuius commoditas communicatur, *vt tradit Raudenſ. conſil.6.num.9.& diximus ſupra. cap.4 num 20.* Et hoc ſaltim per æſtimationem in parti-
tione bonorum patris, remanente penes maiorem qui alios poterit
prohibere vti eo, prout quilibet † inſignis artifex poteſt, argumento 36
text. *in c.dilecta.de exceſſib. Prælatorum, & tradit Auendan.lib.1.de exequendis mandatis.cap 19.num.32.* de quo Mariënço *l.6.titul.12.gloſſ. 1. 2. & 3. lib.5 Recopil. Anton.Gomez l. 45. Tauri.num.77.* quia vltra confuſionem
mercium induceretur confuſio dominij. Cum ex † ſigno, & marcha 37
arguatur dominium. *l.quod ſi neque.ff.de periculo, & commodo rei venditæ, deciſio Genuenſ.201.num. 3.* vbi inquit, quod ex eo examinatum eſt illud
vulgare. Quod ad ſignum † cognoſcuntur bullæ, & *Boerius deciſ.105.* 38
num. 9. Maſca d. de probat. concluſ. 1, 7.num. 3. Vbi quod † ratione ſi- 39
gni poteſt peti res in iudicio, quod † ibi, *num.6.* limitat in aue ſignata 40
cuiuſcunque generis, dum feræ naturæ ſit, quia ſi euolauerit, non ob-
ſtante ſigno, fit † occupantis, quia ſignans volucres non poteſt facere, 41
quin legis diſpoſitio in fauorem alterius ſortiatur effectum, quod ta-
men ſublimitat *num. 7.* Niſi habuerint conſuetudinem volandi, & 42
redeundi, iuxta deciſionem *§.pauonum inſtituta, de rer.diuiſ.* Redeamus
ergo à quo volati & digreſſi fuimus.

De bonis

43 De bonis † autem relictis cum onere anniuersarij absque verbis inductiuis maioratus, quod deferantur maiori, tenet Isern. *c. Imperialem. §. præterea Ducatus, de prohibita feud. alien. per Federic.* vbi quod si aliquis emat feudum, vel anniuersarium extraneum, quia indiuisibile, debet peruenire ad filium maiorem, cum quo transit Aluarad. *de coniect. mente defunct. lib. 2. cap. 3. §. 3. num. 11.*

44 Sed ab eo discedit † Flores de Mena *lib. 1. variar. quæst. 17. num. 24.* vbi id falsum esse existimat, quia nullo iure probatur, & quia sufficit, quod ad vnum possit peruenire, etiam si maior non sit, vel ex sortibus, vel adiudicatione data recompensa, vel alias: cuius sententiæ libenter assentior: atque ita intelligenda est constitutio Synodalis, de qua supra, *cap. 4. num. 7.* vbi non dicitur, quod sit penes maiorem, sed penes vnum.

Pro cuius sententia facit, quia si maiori esset adiudicandum, indu-
45 ceretur priuatio aliorum filiorum. At † in materia priuatiua si expresse cautum non est lege, non inducitur dispositio, text. *in authent. de non eligendo secundo nubentes. §. optimum, collat. 1.* ibi: *Nec qualibet est lex aliquid tale dicens*; quem text. ad hoc extollunt relati à Cacheran. *decis. 147. nu. 40.* & Molina *lib. 3. primogen. cap. 4. num. 36. Rolan. cons. 27. num. 14. vol. 1.*
46 nec † debemus esse inuentores priuationis, vbi lex non priuat, *vt dicit Tellus Fernandez. l. 6. Taur. num. 20.*

47 Quod † maxime procedit, quia æqualitas est seruanda inter filios. *l. inter filios. C. famil. ercisc und. Roland consil. 51. num. 7. volum. 4. Tiberius*
48 *Decian. consil. 3. num. 37. volum. 1.* Quia æqualitas † est inductiua concordiæ & amica pacis, & propterea in omnibus seruanda. *l. fin. C. de fructibus, & litium expensis, l. quamuis. C. de impuber. aliis, l. si cum dies. §. arbiter. in fin. ff. de arbitris. l. 1. §. si is quod. ff. de rei vendicat. Aymon cons. 133. n. 8.*
49 *Tiraq. de iure primog. quæst. 4. n. 8. vbi num. 9. refert Platon. † & Aristotelem dicentes*, vbi æqualitas, ibi & amicitia.

50 Et inæqualitas † est inductiua discordiæ. Genes. *cap. 37.* habetur.
51 Quod † illi fratres oderunt Ioseph, eo quod pater plus eum diligeret,
52 & fecisset tunicam polimitam. Fratres † enim nec vnum iota patiuntur fratres anteferri, vt vtar verbis Angeli *consil. 28.* relati à Tiraq. *de iure primogen. quæst. 4. num. 7. & facit l. cum oportet. in princ. versic. sic etenim. & §. sin autem. in fin. Cod. de bonis quæ liber. Socinus consil. 4. num. 6. volum. 1.* vbi quod ad pacem filiorum inducendam tendit titulus de collatione bonorum. Idem tradit Hieronymus à Laurentiis *in repetitione l. si emanci-*

emancipati, quæſtione.5.numero.52.C.de collatio & probatur l.vt liberis.C.
de collatio.ibi: Æqua lance.pariq́ue modo proſpici poſſit, & ſic pro inæquali- 54
tate vitanda denegari debet collatio, vt dicit Petrus Surdus conſilio.219.
numero.3.volumine.2.vt idem † operetur oppoſitum in oppoſito, quod 55
operatur propoſitum in propoſito, l.ſi ex toto in princip.l.quod in rerum.§.
ſi quid poſt.de legat.1.l.fin.de legat.3.

Pro quo † facit, quod tradit Diuus Auguſtinus de ciuitate Dei, libr.16. 56
cap.20.vbi dum loquitur de diuiſione Lothis, & Abrahæ fratrum, refert
verba Abrahæ dicentis ad fratrem Loth, ſi tu in ſiniſtram, ego in dexteram,
vel ſi tu in dexteram.ego in ſiniſtram, vt habetur Geneſis cap.13.Vides ergo
qualiter Abrahã frater maior æqualiter diuiſionẽ propoſuit. Ex quo in-
fert Auguſtinus, quod hinc fortaſſis effecta eſt inter homines pacifica
conſuetudo, vt † quando terrenorũ aliquid patiendum eſt, maior diui- 57
dat, & minor eligat, quod etiã cõprobatur cap.1.de parochis ibi, ita vt ille
diuidat, qui amplius tẽpus in Epiſcopatu habet, & minor eligat, vbi gloſſa in-
nuit meliorẽ eſſe conditionem minoris, & hunc modũ dicit frequẽtiori
conſenſu receptũ Couarruuias practicarum quæſt.40.num.3.& ibi refert
plures Doctores id adnotantes, & Romanus conſil.571 refert legem mu-
nicipalem qua idem erat ſtatutum, & Andreas Gail.lib.2.obſeruationum.
obſeruatione.116.num.14.dicit conſuetudine Germaniæ in Camera Impe-
riali approbata, id eſſe receptum, & Andr.Fachineus lib.6.controuerſia-
rum iuris, cap.37.inquit, quod † teſtimonium ſancti Doctoris munitum 58
authoritate veteris, vel noui teſtamenti, vel etiam aliquo Canone eſt
præferendum, cuicumque conſtitutioni, vt tradit gloſſa.c.de libellis, ver-
bo illorum.20.diſtinctione, & Gratianus, cap.placuit.36.quæſt.2.& (referẽs
ibi opinionem Canoniſtarum, quæ eſt, prout in dict.cap.1.de parochis, &
legiſtarum, vt fiat diuiſio arbitrio iudicis, & quod ab eo facile definiri 59
non poſſit, ſorte dirimatur,) reſoluit conſuetudinem, de qua teſtatur,
diuus Auguſtinus ſeruandam, vbi viget, quam dicit laudabilem, ſi tamẽ
iure agatur. Opinio Canoniſtarum ſeruandam in foro Eccleſiaſtico, &
in terris ſubiectis temporaliter ditioni Romani Pontificis: legiſtarũ au-
tem opinionem in foro Cæſaris, ex quo nulli extant ſacri Canones, qui
leges abrogent hac in re. Couarruu.autem.dict.quæſt.40.in fine inquit, ꝙ
Romanus Pontifex in dict.cap.1.illud diſpoſuit fauore fidei, atque ita in
eo tantum caſu, vel aliis ſimilibus ſeruandum eſt. Siquidem, vt ipſe in-
quit, communi ſententia receptum eſt, regulariter diuiſionem iudicis
arbitrio, aut ſorti committendam eſſe.l.non amplius.§.1.& l.ſequenti de

legat.1.l.2.C.quando,& quibus quarta pars debetur libr.10.& tradit Tiraquel.
de iure primogen.quæst.60.
60 Atque † ita teneo, quod adiudicabitur talis res affecta onere anni-
uersarij vni ex filiis, vel sorte, vel conuentione data re compensa, quod
etiam tenet Flores de Mena *lib.1.variarum quæst.18.num.24.in fine,& cō-*
stitutio Synodalis.65. Cardinalis de Quiroga, non dixit, quod daretur ma-
iori, sed vni, ibi: *Que vn heredero las tenga, y pague el tributo*: & si fiat diui-
sione, conuentione, vel sorte, omnibus consulitur: nam si conuentione
61 nulli fit iniuria, quæ † non fit consentienti, si sorte non grauatur, nisi à
fortuna, de qua non potest conqueri. Et sic à iudicio sortis non appella-
tur, *Baldus,& Ias.l.si duobus in princip.C.communia de legatis, sequitur Decius*
l.1.num.17.C.de pactis, plures refert Menesius.l.de fideicommisso, num.6.C.de
transaction.Menoch.lib.2.de arbitrar.centuria.5.casu.442.numer.11. de quo
Ayora *de partitionibus.3.parte quæst.11.* nec datur remedium *l.2.de rescind.*
venditione, Pinel.ibi cap.1.num.6 nisi sit error, *vt ibi num.8.*
62 Sic † obtinuit iudicium sortis inter fratres vrbis Romæ fundatores,
dum inter eos esset contentio, an vocaretur Rema à Remo, vel Roma
à Romulo, vt refert glossa penultima *in l.fin.ff.de rerū diuisione,* vbi quod
facto domino Romulo per sortē, occidi fecit fratrem quia muros trans-
63 cenderat. Et † in successione admittitur sors, *Alexand.Raudens.consi.1.nu.*
64 *46.per l.sed cum ambo.ff.de iudiciis.* Quinimo, † & penes plures potest es-
se res affecta onere anniuersarij, dum modo seruetur indiuisibilis, quia,
vt inquit Alexand.Raudens.*consil.1.numer.103.* non est bona consequē-
tia, est indiuisibile, ergo ad vnum tantum spectat, cum possit vna res ad
plures pro indiuiso pertinere.*l.si vt certo.§.fin.ff.commodati.* Et sic ius pa-
tronatus, quod est indiuisibile, transit ad omnes filios patroni defuncti,
& commoditas præsentationis diuiditur inter eos, ita vt alternis vicibus
præsentent, text. est in Clementina.2.*de iur.patronat.* quem text. dicit no-
tabilem Roland.à Vall.*consil.80.num.3.volum.1.*& expendit Vicentius de
Franch.*decisione.85.numer.3.* Et idem contingit in iurisdictione, nam cū
indiuisibilis sit commoditas eius, diuiditur inter filios hæredes, *vt per*
Roder.Suarez.l.quoniam in prioribus, C.de inofficioso testament.in decla-
ratione legis Regni.2.dubio, num.8.pagin.mihi.188. & dicemus
infra *hoc libro cap.17.num.5.& sequentib.*&
diximus *supra num.35.*
)?(

CAPVT

CAPVT OCTAVVM.

TERTIVS POSSESSOR REI AFFECTÆ ONERE ANNIVERSARII POSSITne directò conueniri, an per hypothecariam.

SVMMARIVM.

1 *Authentica*, hoc si debitor. C. de pignoribus, *limitat*. l. persecutione pignoris, *illius tituli, vt solum procedat in debitore possidente pignora secus si tertius possideat.*

2 *Trnerius habuit potestatem transferendi authenticas de libro authenticorum ad C. non autem legis condendæ, & ita si verba non conueniant, standum est verbis authenticorum.*

3 *Si tertius possessor rei affectæ onere anniuersarij non possit conueniri nisi facta executione, iuxta formam authent. hoc si debitor, sentiet damnum pia causa, cum differatur solutio.*

4 *Super executione est pronunciandum, an sit legitimè facta?*

5 *In multis casibus non requiritur excußio, vt tertius possessor conueniatur, vt si personaliter obligatus notoriæ sit non soluendo.*

6 *Idem si sit absens, quia dicitur non soluendo, nisi habeat domicilium, in quo poßit conueniri, nam tunc ad hunc effectum non dicitur absens.*

7 *Idem si non appareant bona excutiendi, & Alguacelus, vel executor affirmet, cui est credendum.*

8 *Vel si bona sint intricata, vel sit difficultas conuentionis.*

9 *Vel si conueniendus sit rixosus.*

10 *Idem si tertius habeat ius a condemnato, lite pendente.*

11 *Et idem si adsit pactum de capiendo propria authoritate:*

12 *Idem si adsit cautela de non alienando, quia tunc impeditur dominij trãslatio, nec bona censentur exijsse de bonis primi debitoris.*

13 *Idem & vltimo si sit onus iniunctum ipsi rei, vt onus anniuersarij, quo casu persequitur res onerata, quæ est apud tertium, nulla facta excußione.*

14 *Multum interest inter hypothecam, & onus rei iniunctum.*

15 *Hipotheca non contrahitur, nisi adsit personalis obligatio, cui supponatur*

16 *Quod non solum procedit in hypotheca expressa, sed etiam tacita.*

17 *Hypotheca pro dote incipit post solutum matrimonium, quia ab eo tempore incipit actio personalis dotis, licet retrotrahatur ad similitudinem implementi conditionis in actione personali.*

18 *Traditur Etymologia vocabuli,* hypotheca.

19 *Licet hypotheca non possit constitui sine obiecto personalis obligationis, cõstituta tamen potest separari à personali.*

20 *Onus dicitur, quod est impositum & iniunctum rei, non adhærens vlli actioni personali, quasi quædam seruitus, & num. 27.*

21 *Vbi onus imponitur, non id agitur, vt pro securitate redditus promissi, sit res hypotheca, sed vt in ipsa re sit onus impositum.*

22 *Diuersimode iudicatur de re, super qua onus anniuersarij est impositum, quam de ceteris pro securitate hypothecatis, quippe cum alienatis rebus anniuersarij tertius conueniatur, non facta excußione requisita in hypothecatis.*

23 *Nullatenus est dicendum in rebus oneratis hypothecam contrahi.*

24 *Iure communi absque aliquo fauore potest tertius possessor rei affectæ onere anniuersarij directo conueniri, licet Guido tenuerit procedere speciali anniuersariorum fauore.*

25 *Et non solum tertius possessor poterit cõueniri pro redditibus temporis, quo ipse possedit, sed etiam pro præteritis.*

26 *Poterit tamen poßidens se excusare à solutione oneris anniuersarij, relinquendo rem.*

27 *Onus anniuersarij dicitur seruitus innominata.*

28 *Legatarius fundi, cum onere soluendi centum fideicommissario, si nolit illa præstare, poterit cum voluerit relinquere fundum oneratum.*

29 *Quando onus respiciens rem, venit ex dispositione contrahentium, non liberatur relinquens rem, ex quo remanet personaliter obligatus.*

30 *Hæredes imponentes censum, tenentur etiam, quod res censuetæ sint translatæ in tertium.*

31 *Ius executiuum resultat ex personali obligatione.*

1 H*Oc si debitor poßideat, alio vero poßidente inhibetur hypothecaria, donec cum reo, & intercessore personaliter actum sit:* Verba sunt Yrnerij, de-
2 sumpta ex authent. *de fideiussoribus.* §. *sed neque collatione.* (Hic Yrnerius habuit potestatem transferendi solum authenticas de libro authenticorum ad Codicem, non legis condendæ, *vt tradunt Decius in authentic. præterea. C. vnde vir, & vxor. in princip. & Corneus authentica in causa,*

numer.

numer. 91. C. de liberis præteritis Couarruu. cap. Raynutius. § *6. numer. 4.*
de testament. Barbosa l. 1. 5. part. num. 65. ff. soluto matrimonio , Marcus
Antonius Natta authentica, quod nisi numer. 44. C. de testamentis) & posi-
ta *in tit. C. de pignoribus* ad limitationem legis *persecutione pignoris* illius
tituli, qua disponitur, posse creditorem vti persecutione pignoris omis-
sa personali actione, vt ea decisio solum procedat , si debitor pignus
possideat, alioquin si de eius dominio exierit, & sit penes tertium, per-
secutio pignoris siue hypothecaria suspenditur, donec in personaliter
obligatos sit facta excussio. 3

Etsi † re anniuersarii translata in tertium per alienationem (quam
fieri posse diximus *supra cap. 2.*) pignoris persecutione, siue hypothe-
caria experiundum sit: itidem fateri cogimur, ea vtendum esse actio-
ne prius excussione facta iuxta formam dictæ authenticæ, *hoc si debitor*,
quod quidem non modicum afferret damnum piæ causæ, cum differa-
tur solutio relicti pro anniuersario.

Ex quo † est prius pronunciandum super excussione, *vt tradit Pute-* 4
us decisione. 32. Gamma decisione. 99. vocato ad id pignorum possessore,
Antonius Gabriel libro 2. conclusion. tit. de fideiussoribus conclus. 1. numer. 26
& 42.

Sed † quamuis decisio dictæ authenticæ regulariter procedat, sunt 5
tamen plures casus, quibus excussio non exigitur, vt si personaliter ob-
ligatus notoriè non sit soluendo, *ita tradit Gabriel, vbi supra numer. 90.*
Franchis decisione. 273. numer. 4. Vel † sit absens, quia dicitur non soluē- 6
do, *Iosephus Ludouicus decisione Lucensi 21. numer. 4. Bectius consilio 89. nu-*
mer. 20. (nisi habeat domicilium, in quo possit conueniri, quia tunc
ad hunc effectum non dicitur absens vt dicit, plures referens, *decisio ro-*
tæ Genuens. 90. numer. 11) vel † si non appareant bona excutiendi , & 7
Alguacellus seu excutor affirmet, cui est credendum, *secundum Auend.*
responso 15. numer. 2. Hipolytum rubrica de fideiussoribus , numer. 22. vel si
bona sint extra territorium, *Gamma decisione 161. Gabriel. dict. conclusio.*
1. num. 61. vel si bona sint parui valoris, quia in vilibus bonis non est
facienda excussio; *Rolandus consilio. 9. numer. 3. volumine. 1. Magonius*
decisione Lucensi. 56. numer. 8. Vel si bona † sint intricata, *decisio Genuæ 156.* 8
nu. 8. vel sit difficultas conuentionis *Gamma decisione. 21. Thesaurus de-*
cisione Pedemontana. 40. Vel † si conueniendus sit rixosus, *Gabriel, vbi su-* 9
pra, numer. 63. vbi de aliis. Vel si † tertius habeat ius à condemnato, lite 10
pendente. *Ægidius magistri tract. subastationum, c. 21. Aym. cons. 235. nu.*

2. *Ioseph. Ludouic. decis. 26. numer. 9. Anton. Gabriel vbi supra numer. 45.*

11 Vel si † sit pactum de capiendo propria authoritate. *Capitius decisio.*
12 *54.* Vel si adsit † clausula de non alienando, quia tunc cum impediatur domini translatio, mediante pacto, *l. si creditor, §. fin. ff. de distract. pign.* bona non censentur exisse de dominio primi debitoris, *Salazar de vsu, & consuetud. c. 11. num. 63, in fin.*, & ita non est necessaria excussio *Roderic. Suarez, l. post rem limit. 1. numer. 5. & 13. Ioann. Gutier. l. nemo potest, num. 28. & 30. de legat.*

13 Vel † nisi onus sit iniunctum ipsi rei, vt in anniuersario, quo casu persequitur res onerata, quæ est apud tertium, nulla facta excussione *vt tradunt Dd. inferius citandi.*

14 Quod † vt melius percipias, scias multum interesse inter hypothe-
15 cam, & onus rei iniunctum: quippe † cum hypotheca non possit contrahi, nisi adsit personalis obligatio, cui supponatur, *l. contrahitur, ibi Propter aliquam obligationem, ff. de pignoribus, tradit Petr. Surd. cons. 146. num. 9. 1. p. Barbosa l. si constante, in princip. num. 22. soluto matrim.*

16 Vbi † quod non solum procedit in hypotheca expressa, sed etiam
17 tacita, de † qua *in l. vnica, §. & vt plenius, C. de rei vxoria actione,* quo casu inquit incipere hypothecam post solutum matrimonium, quia ab eo tempore incipit actio personalis dotis, licet retrotrahatur ad similitudinem implementi conditionis in actione personali quia retrotrahitur ad initium dispositionis, ad quod allegat Neguſ. & Bald. nouellum,
18 vt ibi videre poteris latius: hypotheca enim † Græcè, significat Latinè obligationi suppositum, vt tradit Budeus *in annotationibus ad Pandectas l. penult. ff. de pign.*

19 Atque ita † non potest constitui sine obiecto personalis obligationis, licet constituta possit separari à personali, *l. 2. C. de luitione pign. l. ex sextante, §. Latinus largus ff. de except. rei iud. notat Bart. l. fideiussor obligari, in princip. ff. de fideiussor. & resolut. Negusantius de Fano de pignoribus 6. p. 2. membro num. 5. Salazar de vsu & consuetud. cap. 11. num. 36. Franchis decis. 80. num. 17. 1. p. Menesius, l. 3. num. 3. in fine, C. de fideicommissis, Burgos de Paz l. 3. Tauri, numer. 394.*

20 Onus autem † dicetur impositum, quotiens rei solum iniungitur, non adhærens vlli actioni personali, sed rei ipsi quasi quædam seruitus: *ita tradit Valascus 1. p. iur. emphyt. q. 32. num. 14.*

21 Quo casu † non id agitur, vt pro securitate redditus promissi, res sit hypothacata, sed vt in ipsa re sit onus impositum, *vt tradit Alciat. con.*

3. num.

3 *num. 28. lib. 1. Valasc. vbi supra.* Ex quo est, † quod diuersimode iudi- 22
candum est de re ipsa, super qua onus seu redditus anniuersarius est im-
positus, quam de cæteris rebus pro securitate hypothecatis. Nam alie-
natis rebus super quibus onus est impositum, potest conueniri tertius
possessor ad eius solutionem non facta excussione requisita ad hypo-
thecariam, *per d. auth. hoc si debitor, vt tradit Valasc. vbi supra & Couar. lib.
3. variar. c. 7. num. 5. & 6. Aym. cons. 217. num. 5. in fin. Antoni. Gamma
decisi. 145. num. 2. & idem decis. 13. num. 3. Gutier. l. nemo potest, numero
31. de leg. 2. Guid. Pap. decis. 576. Felician. de Solis censibus, libr. 3. cap. 4.
numer. 9.*

Idem tenet Salazar *de vsu & consuetud. cap. 11. numer. 45. & 47.* vbi
dicit quod satis sibi incertus in † hoc residet *Couarru. dict. cap. num. 4. 5.
& firmius numer. 6.* & ibi quod nullatenus est dicendum hypothe- 23
cam contrahi in bonis oneratis, quidquid sentiat Casparus Rodri-
guez *de annuis & menstruis reddit. libr. 2. quæst. 9. n. 65. fol. mihi 189. col. 4.
in fin.* Habes † itaque quod iure communi absque aliquo fauore potest 24
tertius possessor rei affectæ anniuersarii onere directò conueniri, nul-
la facta excussione, licet Guid. Papa *d. decis. 576.* teneat, id procedere
speciali anniuersariorum fauore, quia fiunt pro defunctis, & ob id sic
pronunciatum in curia Parlamenti.

Et non solum possessor poterit conueniri pro redditibus eius tem- 25
poris, quo ipse possedit, sed etiam pro præteritis, *l. 2. C. si sine censu vel
reliquis l. Imperatores, ff. de publican. & vectigal. Anch. consil. 386. nume.
2. Aym. Grau. consi. 217. num. 5. Afflict. decis. 95. num. 5. & ibi Vrsilius nu.
8. Salazar de vsu & consuetud. c. 11. num. 36. Follerius de censibus, §. huius-
modi, num. 97. Solis eo tract. lib. 3. cap. 6. num. 3.*

Poterit † tamen possidens rem affectam onere anniuersarii se excu- 26
sare à solutione oneris eam relinquendo *l. si forte, §. etiam vers. Labeo ff.
si seruitus vendicet,* in hæc verba: *Labeo autem hanc seruitutem non homi-
nem debere sed rem, denique licere domino rem derelinquere scribit.* Ex quibus
verbis colligitur, quod qui derelinquit rem non tenetur ad onera rea-
lia, prout Bald. ibi summat, & dicit bene notandum d. text. ad id. Qui
text. manifestè diluit nostram quæst. Et sic possessor domus, seu fundi
affecti onere anniuersarii, licet tamquam dominus & possessor tenea-
tur soluere redditus necessarios pro anniuersario celebrando ratione do-
minii & possessionis, si relinquat domũ, fundũve, liber erit. Hoc † namq; 27
onus anniuersarii dicitur seruitus innominata, *Guid. Pap. decis. 432. in fin.*

Pro

28 Pro quo † etiam est text. *in l. si filius fam lias*, §. *apud Marcellum ff. de legat.* vbi legatarius fundi cum onere soluendi centum fideicommissario, si nolit illa centum præstare, excusabitur relinquendo fundum oneratum. Atque ita his legibus non relatis tenet Couar. *lib. 3. variarum cap. 7. num. 6. in princip.* quem sequitur Salazar *de vsu & consuetudine ca. 11. num. 63.*

29 Et licet † quando onus respiciens rem venit ex dispositione contrahentium, non liberetur relinquens rem, *vt tradit Bald. d. §. Labeo, Parisius, Guid. Pap. Hipp. Tiraquel. quos refert & sequitur Vrsilius in additionibus Afflict. deci. 95. n. 6.* illud ea ratione procedit, qa remanent contrahentes psonaliter obligati, *vt in l. creditor, qui non idoneũ pignus ff. si cer. petat. l. aduersus, & ibi Bartol. & Bald. C de actio. & oblig.* vti contingit in imponente

30 censum, & eius heredibus, qui † relicta vel perempta re super qua constitutus fuit census, teneatur ad absolutionem, vt tradunt Couarruu. *libr. 3. variarum, cap. 7. numer. 6. vers. hinc etiam, Ioann. Gutie. libr. 2. pract. quæst. 177. num. 3. & 4. sequitur Solis de censibus libr. 3. cap. 4. numer. 8.*

Et quando res onerata est apud tertium, qui non tenetur aliqua actione personali, nisi ratione possessionis relicta possessione liber remanebit ab onere, *per supra dicta.*

Quod in tantum verum est, vt procedat & habeat locum, etiam, quod prius recognouerit onus seu censum, *vt post Couarruu. d. cap. 7. n. 6. tradit Solis lib. 3. de censibus, c. fin. num. 7.*

31 Ea † namque recognitio solum desideratur, vt in persona cognoscentis possit exequi durante possessione, quia executio resultat ex personali obligatione vt tradit Couarruu. *vbi supra*, & colligitur *ex l. 63. Tauri.*

CAPVT IX.

QVA PARTE ANNI SIT FACIENDA SOLVtio relicti pro anniuersario.

SVMMARIVM.

1 E*Xpenditur* l. quia hoc anno 42. ff. de verbor. oblig. *vt solutio sit facienda transacto anno.*

2 *Quod*

2 *Quod etiam procedit in vltimis voluntatibus, cum medium tempus in eis gratia heredis, & in contractibus gratia promissionis censeatur adiectum & n. 59.*
3 *Quod procedit in causa libertatis.*
4 *Licet dies non respiciat obligationem, respicit tamen executionem solutionis, vt ante diem non cogatur quis soluere.*
5 *Si conuentus ante diem non apponat dilatoriam, processus factus valet, & fertur sententia.*
6 *In annuis legatis solutio est facienda in initio cuiuslibet anni, quia statim, quod incipit annus, debetur, & si decedat legatarius, cepto anno heredi relinquit.*
7 *Quando sunt facienda plures praestationes, & tempus adiicitur causa multiplicandae obligationis, & sic fauore creditoris solutio facienda est in initio anni, tam in contractibus, quam in vltimis voluntatibus. secus si vna tantum praestatio est facienda secundum Bartol. & Albericum.*
8 *Sed eorum distinctio reprobatur & amplectitur distinctio Accursii, & legis* Regiae.
9 *Quando quis exprimit de solutione fienda in quolibet anno, videtur facere causa differendae solutionis, secus si promittat soluere omnibus annis.*
10 *Quod procedit, etiamsi quantitas annua relinquatur ex fructibus alicuius pradij.*
11 *In omnibus piis indistincte facienda est solutio initio anni.*
12 *Alimenta semper anticipatè soluuntur, si alimentarius indigeat.*
13 *Et idem seruandum est in omnibus piis, si intersit piae causae, quod anticipatè fiat solutio.*
14 *Regulariter in causa pia fiet solutio, eo tempore quo necessaria sit ad piae causae executionem.*
15 *Annuum relictum respectu certae necessitatis debetur tempore necessitatis.*
16 *Semper est inspicienda causa facti, & quare aliquid fiat.*
17 *Intelligitur,* l. si ita fuerit. 41. ff. de manumis. testament.
18 *Agitur de intellectu,* l. 4. tit. 4. lib. 7. recop. *quae loquitur de viginti diebus, quos oportet viuere renunciantem, vt renunciatio officii sortiatur effectum.*
19 *Dies renunciationis non computatur in termino viginti dierum.*
20 *Dictio,* despues, *posita in* d. l. *importat post illud momentum in quo fuerit facta renunciatio, sicque non excluditur totus dies.*
21 *Si momenti vel horae non fuerit facta mentio, admittetur totus dies, sumendo*

mendo coniecturam pro validitate actus.

22 Didacus Perez nititur defendere diem renunciationis non esse computandum in termino viginti dierum, ex quo lex Regia debet intelligi de diebus naturalibus.

23 Verba legis sunt intelligenda in proprio & naturali sensu.

24 Author amplectitur mediam sententiam, quæ nec in totum excludit diem, nec in totum admittit, sed solum ex hora factæ renunciationis.

25 Dies dupliciter potest dici naturalis vel considerata in abstracto respectu sui & cursus temporis naturalis, vel quatenus iungitur vitæ hominis, vel alicui casui contingenti.

26 Infans vnius diei dicitur, qui natus fuit abhinc viginti quatuor horis, licet in media nocte.

27 Ætas naturalis hominis enumeratur à momento, quo natus fuit.

28 Viginti dies renunciationis naturaliter enumerantur ex casu emergenti renunciationis, non in abstracto vt supra numer. 25.

29 Anni naturales in abstracto enumerantur ex cursu Solis per duodecim signa zodiaci, & quilibet constat trecentis sexaginta quinque diebus.

30 Et dies enumeratur in anno à casu emergente.

31 Sancta Ecclesia Toletana, facit anniuersarium festum in die victoriæ Naualis, quam consecutus fuit Dominus Ioannes Austria prope Lepanthum contra Turcas, septima die mensis Octobris, anni 1571.

32 Anniuersarium enumeratur à die mortis defuncti, & reuoluitur singulis trecentis sexaginta quinq; diebus.

33 Quemadmodum annus ab emergenti casu computatur, ita mensis, hebdomada & dies.

34 Vbi constat de hora & momento, viginti dies current ex momento renunciationis.

35 Vbi de hora non constat excludetur totus dies, secundum Didacum Perecium.

36 Dictio, post, est exclusiua temporis anterioris.

37 Quando assignatur terminus post quem aliquid factum fuerit tunc eo facto, & non ante, currit tempus & hoc virtute dictionis post.

38 Is in cuius fauorem est facta renunciatio ostendere debet renunciantem vixisse viginti dies, pro fundamento suæ intentionis.

39 Expenduntur verba d. legis Regni.

40 Dictio

40 Dictio, sino. Latine, nisi, inducit condictionem, quæ ad vnguem, & integraliter est seruanda.

41 Probatio vitiatur incertitudine, cum debeat necessario concludere.

42 Statuta, quæ aliquid disponunt in tempore, sunt seruanda ad vnguem.

43 Non est sumenda coniectura, quod vixerit renuncians, quia fundans se in vita alicuius, eam probare debet.

44 Intelligitur l. finalis C. de Sacrosanctis Eccles. & ostenditur ibi non probari communem allegationem, quod quilibet præsumatur viuere vsq; ad centum annos, sed id demum, quod vlterius viuere non præsumatur.

45 Si duo actus seu contractus sint eadem die celebrati, nec appareat, quis prior sit reputabitur prior ille, qui habuerit horam, etiam quod hora sit vltima diei, & quod altera scriptura sit dotis.

46 Probatio temporis certioris præfertur.

47 Cautè facient contrahentes cum mercatoribus, si appofuerint horam.

48 Opinio, quæ distinguit, est amplectenda.

49 Solutio facienda est tempore, quo celebratur anniuersarium, & non antea.

50 Licet medium tempus sit gratia debitoris, tamen si tempore solutionis potest esse alter dominus debiti, non potest debitor præuenire diē solutionis.

51 Cum redditus sint relicti causa anniuersarii, & gratia executionis, eius non est in potestate debitoris ante diem soluere.

52 Idem cum dilatio ponitur gratia legatarii.

53 Quod maxime procedit in anniuersariis eleemosynarum, vel pro virginibus maritandis relictis, in quibus non potest præueniri dies, licet alias executores, quibus est commissa distributio elemosynarum, possint præuenire diem secundum magis communem.

54 Consultius facient adstricti soluere pro anniuersario, si faciant solutionem tempore celebrationis, ne incidant in periculum vel in suspicionem collusionis.

55 Non est verisimile, quod quis velit præuenire diem solutionis.

56 Quietatio generalis non comprehendit debitum, cuius dies non cesserat.

57 Possidens res affectas onere soluendi aliquid Ecclesiæ pro anniuersario, licet variabilis non sit, creditor non poterit inuita Ecclesia soluere pro futuris annis.

58 Vtilitas prouenit Ecclesiæ ex annua solutione, propter recognitionem ex ea insurgentem.

1 QVI hoc anno aut hoc mense dari stipulatus sit, nisi omnibus partibus anni vel mensis praeteritis, non recte petet: Verba sunt Pomponii Iurisconsulti, *lib. 27. ad Sabinum relata l. qui hoc anno 42. ff. de verborum obligationibus.*
2 Quod † idem itidem seruandum esse in vltimis voluntatibus aperte demonstrat Vlpianus. *l. cum tempus 17. ff. de reg. iur.* in hæc verba *Cum tempus in testamento adiicitur, credendum est pro herede adiectum, nisi alia mens fuerit testatoris, sicut in stipulationibus promissoris gratia tempus adiicitur.*

3 Et † Celsus, *l. si annos 48. ff. de condiction. & demonstr.* ponit hæc verba. *Si in annos decem heres dare damnatus, aut quis liber esse iussus est, nouissimo eius temporis die legatum debebitur & libertas obtingit.*

4 Et facit † quod licet dies non respiciat obligationem, respicit tamen executionem solutionis, vt scilicet ante diem non cogatur quis soluere *l. 1. §. fin. ff. quando dies vsusfructus legat. cedat. Barbosa, l. diuortio §. fin. num. 19. solut. matrim.*

5 Sed † esto cautus, quod opponas agenti ante diem dilatoriam, quia processus factus ante diem, si non opponatur per partem, valet, & fertur sententia, *tradit Bartol. l. eum qui 56. §. qui ita num. 2. de verb. oblig.* cuius doctrinam dicit communiter receptam Peregrinus *de fideicommiss. artic. 41. num. 23.*

6 Contrarium † autem videtur innuere Iureconsultus Gaius *l. in singulos annos 8. ff. de annuis legat.* in illis verbis. *Illud certè amplius est in hoc legato, quod in ingressu cuiuslibet anni, si decesserit legatarius eius anni legatum heredi suo relinquit.*

Idem disponitur ab Vlpiano, authoritate Iureconsultorum, *l. nec semel, in princip. ff. quando dies legati cedat,* ibi: *Et Labeo, Sabinus, Celsus, Cassius, & Iulianus in omnibus, quæ in annos singulos relinquuntur, hoc probauerunt, vt initio cuiusque anni huius legati dies cederet.*

Et Imperatores Seuerus, & Antonius, *l. 1. C. quando dies legati, vel fideicommissi cedat,* inquiunt in hæc verba: *Si competenti iudici annua legata vel fideicommissa relicta probaueris, ab initio cuiusq; anni exigendi habebis facultatem.*

7 Quare † Bart. & Albericus, *d. l. qui hoc anno,* distinguunt, quod aut sunt faciendæ plures præstationes, & tempus adiicitur causa multiplicandæ obligationis & sic fauore creditoris, & tunc quælibet præstatio sit facienda in initio anni, tam in contractibus, quam in vltimis voluntatibus, aut vna tantum præstatio est facienda: Vt si promitto decē hoc

hoc anno & tunc quia tempus censetur appositum causa deferendæ so-
lutionis debeatur in fine anni.

Sed † hæc distinctio reprobatur: nam etiam eo casu, quod plures sint 8
faciendę solutiones admittit Iureconsultus faciendas esse in fine cuius-
libet anni, *in d. l. si in annos. 48. ff. de conditionibus & demonstrationi-
bus.*

Quare melior & verior est distinctio glossæ *in §. qui hoc anno, instituta
de inutilibus stipulatio.* vbi, quod si promittit quis hoc anno vel quolibet
anno, fiet solutio in fine anni, atque ita inquit procedere *d. l. qui hoc an-
no, & l. eum qui certarum, ff. de verb. oblig.* aut promittit annuum, & tunc
in capite anni sit soluendum, siue in contractu, siue in legato, sicque
procedere *d. l. si annos. ff. de conditio. & demonstr. & l. nec semel, ff. quando
dies legati cedat.* & ponit versus.

Annua si debes, tunc inspicies caput anni.
Anno si debes, in fine teneberis anni:

Quæ glossæ opinio approbatur, l. Regia. 15. titul. 11. part. 5. ibi: *Otrosi
dezimos, que quando promete algun home à otro de darle cada anno tantos ma-
rauedis, ò de fazerle tal cosa, non sennalando en que sazon del anno, que tal pro-
mißion, se eneiende que deue ser cumplida en fin de cada anno. Mas si la promis-
sion fiziesse ansi: diziendo, que le daria, ò que le faria aquello que le promete en
todos los annos de su vida, entonces se entiende que deue cumplir lo que prome-
te en el comienço de cada vn anno.* Et ibi Gregorius, *verbo, darle cada anno,*
tradit pro ratione, quod † quando quis exprimit de solutione fienda in 9
quolibet anno, videatur facere causa differendæ solutionis, & sic quod
non possit peti ante finem anni: quando verò non exprimit, cum non
videatur velle differre solutionem, facienda sit initio anni, atque ita
procedit *l. filia mea. 22. ff. de annuis legat.* Et in tantum verum est, quod si
legatarius non viuat per totum annum, sed moriatur statim incoato an-
no, debebitur legatum pro toto anno, *dict. l. in singulos, ff. de annuis legat.
Roman. singulari. 71.* vbi ampliat, etiam si quantitas † annua relinquatur 10
ex fructibus alicuius prædij, *secundum Bart. l. generali §. hæredis. ff. de vsu-
fruct. legat.* vbi dicit esse casum singularem, & menti tenendum: quod
etiam probat l. *à vobis. ff. de annuis legat. Signorolus consi. 66. nu. 10. sequitur
Surdus de aliment. tit. 4. quæst. 17. nu. 9.*

In omnibus † autem piis indistinctè pręstandū esse initio anni, tenet 11
Rebuf. *titul. de priuilegijs Scholasticorum, priuileg. 136. allegans ad id l. si ita
fuerit 41. ff. de manumis. testam. post Romanum in repetitione Authen. simi-*

liter, C. ad l. Falcidiam, & eundem Roman. & Alex. l. quis bona. §. fin. ff. de damno infecto, & Doctores in dict. l. qui hoc anno, & ibi etiam Rebuf. inquit, idem dicendum esse in contra&ibus. Eius tamen opinio, licet in casu, de quo loquitur, vera sit, & procedat, quia ibi tractatur de legato ad ali-
12 menta Scholasticorum † de cuius natura est, quod solutio procedat, & anticipatè fiat, vt necessaria ad alimenta, quia alimenta indigenti sunt anticipatè soluenda, *Surdus de alimentis, tit. 4. quæst. 17. num. 18.* Quod
13 idem † seruabitur in omnibus piis, si intersit piæ causæ, quod anticipatè fiat solutio, arguendo de alimentis ad piam causam.

14 Regulariter † autem in causa pia fiet solutio eo tempore, quo necessaria sit ad piæ causæ executionem: quia relictum annuum respectu cer-
15 tæ † necessitatis, debetur tempore necessitatis, *l. nec semel, §. 1. ff. quando dies legati cedat, vbi Bart. & omnes, Rolandus consi. 22. num. 23. vol. 1. plures re-*
16 *fert Surdus de alimentis, tit. 4. & 17. num. 3.* semper enim † inspicienda est causa facti, & quare aliquid fiat, *vt argumento l. verum, la. 2. ff. de furtis, & l. cum tale, §. fin. ff. de condition. & demonstr. tradit Aymon consi. 304. num. 3.* Nec interest piæ causæ anticipata solutio, sed quod fiat tempore congruo, ne executio retardetur.

17 Neque † obstat *l. si ita fuerit*, allegata à Rebuffo, nam si nullus fauor libertatis consideratur à Iureconsulto, sed proprietati verborum inhærendo, inquit, multum interesse, libertas relinquatur anno duodecimo, an post duodecim annos: nam primo casu sufficit attingere duodecimum annum, vt libertas consequatur, cum iam sit eo in tempore, quo testator voluit liberum esse seruum: quia, vt inquit ibi textus, qui duodecimo anno liber esse iubetur, omnibus diebus anni liber esse iussus est: At si dixerit post duodecimum annum, non erit liber, nisi elapso 12. anno; quia dictio, *post*, sui natura denotat separationem, *vt tradit Gomecius de Leon in sua centuria, respons. 22. num. 8.* vbi infert ex eo intellectum
18 ad l. Regni, quæ loquitur † de viginti diebus, per quos renuncians officiũ oportet viuere, vt renuntiatio sortiatur effectũ, quæ est l. *4. titul. 4. lib. 7. recopil.* vt dies renuntiationis non sit cõputandus in viginti diebus,
19 ex eo † ꝙ l. dicit, *Viuiere veynte dias despues que otorgare la renunciacion*, quã tamen declarat Azeuedus in Curia Pisana, *lib. 4. c. 2. num. 3. & sequẽ-*
20 *tib. & l. 4. tit. 4. l. 7. recop.* vt illa dictio, *despues*, intelligatur † post illud momentũ, in quo facta fuerit renũtiatio, atq; ita nõ excludatur totus dies,
21 & si illius † momenti seu horæ non fuerit facta mẽtio, admittatur totus dies, & cõputetur in termino, sumendo coniecturam pro validitate a-

ctus,

ctus. Et † reprehēdit Didacum Perez, qui *l.22.tit.2.lib.7.ordina.pag.407.* 22
vers. sed est dubium, nititur defendere diē renunciationis non esse cōpu-
tandū in termino viginti dierum, quia vt ipse inquit, dict. l. Regia debet
intelligi de diebus naturalibus, *argumento l. quæritur. ff. de statu hominum*,
& sic quælibet dies viginti quatuor horarum, *more Romano ff. de ferijs*. Et
quia † verba legis sunt intelligēda in proprio & naturali sensu, *l. finali. C.* 23
de his qui ven. ætat. impetr. l.3. §. hæc verba, ff. de negotijs gest. & saltim defen-
dit non esse cōputandum totum diem, sed ex hora renunciationis, sed
quia breuitati consulo, (omissa disputatione, an dies termini cōputetur
in termino, de qua latè Anton. Gabriel *lib. 2. conclusi. tit. de temporibus ap-
pellat. qui est. 22. n. 30. Chassaneus in consue. Burg. rub. 1. §. 8. vers. Iour. Marcus
Ant. Eugenius, consi. 48. Nauarrus cons. mihi. 18. incip. quæsitum fuit, ex num.
3. de præbendis, & concinnis Ceuallos quæst. 401. communium contra commun.*)
In † hac re amplector mediam sententiam, quæ nec in totum excludit 24
diem renuntiationis, nec in totum admittit, sed solum ex hora factæ re-
nunciationis.

Et † in primis ad hoc, quod nō sit excludendus totus dies, facit, quod 25
dies dupliciter potest dici naturalis. Vno modo considerata in abs-
tracto solū respectu sui, & cursus tēporis naturalis, & ea à media nocte
incipit, & sequentis noctis media parte finitur, *l. more Romano, ff. de ferijs*:
Alio verò modo, quatenus iungitur vitæ hominis, vel alicui casui con-
tingenti. Et hoc secundo casu enumerabitur à momento temporis, quo
contingit casus iuncta parte diei casus cum altera parte sequētis diei: ar-
gumento textus *in l. Gallus, § ille casus. ff. de liberis & posthum.* & sic dicetur 26
infans vnius diei, qui natus fuit ab hinc vigintiquatuor horis, licet non
in media nocte, & sic dicetur octo dierum enumerando dies à momen-
to natiuitatis, & sic vnius anni propriè dicetur esse ea numeratione ha-
bita, & sic deinceps. *l.3. §. minorem, ff. de minoribus*, vbi ætas vigintiquin 27
que annorum in homine enumeratur ab hora & momento qua quouè
natus fuit, *& l.1. ff. de manumis.* vbi etiam ab hora natiuitatis fit enumera- 28
tio, & sic cum viginti dies, de quibus prædicta l. Regni loquitur, regulē-
tur ex vita personæ hominis renunciantis, non debent considerari in
abstracto, sed numerari à momento temporis factæ renuntiationis: nec
ob id dicetur non intelligi verba legis naturaliter, Nec obstabit l. *fin. C.
de his qui veniam ætatis impetra.* imò, dict. l. retorquetur in fauorem nostrę
opinionis: nā decidit, quod cum in lege sit mentio legitimę ętatis, est in-
telligendū de naturali ætate, scilicet vigintiquinque annorū, non autem

de ea

de ea quæ ſuppletur à Principe. Ergo cum anni hominis enumerentur
ab eius ortu & natiuitate, viginti † quinque anni naturales dicuntur e-
29 numerati à die & hora, ortus hominis, de quo agitur, habito reſpectu ad
vitam hominis: licet aliâs annus cõſideratus in abſtracto naturaliter di-
catur, qui enumeratur ex curſu Solis per duodecim ſigna Zodiaci, vt di-
ximus, *cap.*1. qui conſtat trecentis ſexaginta quinque diebus, *l. ſi ita vul-
neratus, ff. ad l. Aquiliam. l. cum heres, §. Stychus de ſtatu liber. l. anniculus.*
30 *134. ff. de verborum ſignificatione*, & tot dies † enumerantur in anno regu-
lato à caſu emergenti, *vt dicit Barboſa l. de diuiſione, num. 5. ff. ſoluto matri-
monio.* Sic & annus reſpectu vitę meę computabitur à die 8. menſis Maij
anni 1565. & vitæ Ioannis Perez de Lara chariſſimi filij mei, à quinta die
eiusdem menſis Maij, anni 1596. Sic & in cuiuslibet ætate.

Sed † ſi caſus ſit memorabilis tempora poſſent computari à contin-
31 gentia caſus, vt de victoria Nauali, quam conſequutus fuit dominus Io-
annes Auſtria prope Lephantum contra Turcas, ſeptima die menſis O-
ctobris anni 1571. *tradit Ioſephus Ludouicus, deciſ. Peruſina. 55. nu. 14.* de qua
fit annuatim feſtum in alma Eccleſia Toletana,

Sic † anniuerſarium enumeratur à die mortis defuncti, *vt dicit gloſſa*
32 *in cap. cum creatura, de celebratione Miſſarum*, & reuoluitur annus ſingulis
trecentis ſexaginta quinque diebus.

Et † quemadmodum annus ab emergenti caſu computatur, ita mẽ-
33 ſis, hebdomada, & dies, vt ſic enumeretur menſis & hebdomada ex die
caſus, & dies ex hora & momento, *vt tradit optimè Caſſaneus, in conſuet.
Burgund. Rub. 1. §. 8. verſ. Et Iour. num. 6. verſ. & aduerte*, vbi *nu. 9. in fine, in*
34 *quæſt. noſtra*, inquit ſe credere, quod viginti † dies current de momento
ad momentum: Cui in caſu noſtræ legis aſſentior, ſi de hora, & momen-
to conſtet: quod etiam ſentit Didacus Perez vbi ſupra verſ. *Præterea dies
termini, poſt Bonifacium, tract. d. de malefic. tit. forma citationis accuſati, num.
27. & Tiraq. de retractu linag. §. 1. gloſſa. 11. nu. 41. & 55. verſ. decimo quinto li-
mita, & verſ. ſed vt intelligas.*

35 Si † tamen de hora non conſtet, abſque dubio inquit Didacus Perez,
ibi: Non currere viginti dies de momento ad momentum & allegat Fe-
linum, *c. quoad conſultationem num. 27. de re iudicata*, ſed excludetur totus
dies, pro quo & contra Azeuedum, qui tenet admittendum totum
diem, faciunt ſequentia.

36 In † primis, quod illa dictio, *poſt*, eſt excluſiua temporis anterioris, vt
clare conſtat *ex d. l. ſi ita. 41. ff. de manumiſſis teſtamento.*

Præterea,

Præterea, † quando assignatur terminus, postquam aliquid factum 37
fuerit, tunc eo facto, & non ante currit tempus de momento ad momē-
tum, *glossa in c. concertationi, verbo, sciuerit, de appellatio. lib. 6. Angel. consil.
404. nu. 2. & 3. Tiraq. de retractu. glossa. 11. num. 28. quos & alios refert & se-
quitur Marcus Antonius Eugenius cons. 48. num. 20.* Et hoc virtute illius di-
ctionis post, *vt tradit ibi Eugenius num. 49.*

Facit † etiam, quod is, in cuius fauorem est facta renunciatio, debet 38
ostendere, (vt obtineat) renunciantem vixisse post renunciationem vi-
ginti dies pro fundamento suæ intentionis, aliàs succumbet, vt colligi-
tur ex verbis legis, ibi: *Ordenamos y mandamos que de aqui adelante la renū-* 39
*ciacion que alguno fiziere de su oficio no vala, sino viuiere veynte dias despues
que otorgare la tal renunciacion*, illa † enim dictio, *sino*, Latinè, *nisi*, inducit 40
conditionem, *Tiberius Decianus, cons. 11. num. 72. volum. 1.* quæ ad vnguē,
& integraliter seruanda est, *Aymon cons. 327. num. 132* & sic debet proba-
re integros illos viginti dies vixisse, & id vno ex duobus modis, vel exclu-
siuè enumerando extra diem renunciationis, vel inclusiuè numerando
diem ex casu emergenti, id est, ex hora seu momento factæ renuntiatio-
nis, *vt supra diximus*, aliâs probatio erit incerta, & non concludens, quia
nescietur, qua hora diei fuit facta renuntiatio, & per consequens nō ad- 41
mittenda quia incertitudine vitiatur, iuxta à nobis tradita infra *cap. 10.*
Cum probatio debeat concludere necessario, *l. neque natales, C. de proba-
tionibus.* Et † statuta, quæ aliquid disponunt in tempore, sunt seruanda 42
ad vnguem, *tradunt Baldus, Socinus, Ias. quos refert & sequitur Caualcanus.
decis. 21. num. 26.*

Nec † est sumenda coniectura, quod vixerit renuncians, quia fundās 43
se in vita alicuius eam probare debet, *tradit Bart. l. si quidem, ff. solut. ma-
trim. quem sequuntur Alex. Corneus, Gozadinus, Gratus, Parisius, Socinus Iu-
nior, Decius, Ias. Aretin. & alij, quos refert Iacob. Philipp. Port. lib. 1. conclus.
reg. 11. & Anton. Gabriel, lib. 1. titul. de præsumpt. conclus. 16. Herbulanus de
probatione negatiuè num. 290. Gregor. l. 14. titul. 14. part. 3. gloss. fin.* quidquid
ipse Gregor. & alij Doctores teneāt, *per l. fin. C. de Sacrosanctis Ecclesiis*, quia
ille † text. non dicit, quod quilibet præsumitur viuere vsque ad centum 44
annos, ad quod cōmuniter allegatur, sed quod longissima hominū vi-
ta est, centum annorū, & sic probat, quod vlterius viuere non præsuma-
tur. *vt tradit Hieronymus Magonius, decis. Lucensi. 44. num. 12.* licet aliquā-
do viuant homines vltra centum annos, *vt tradit Ioannes Garcia de nobi-
litate, gloss. 12. num. 77.* atq; ita debet probari vixisse integros viginti dies.

45 Pro † quo etiam facit, quod ſi reperiantur duo actus, ſeu contractus
eadem die celebrati, nec appareat quis prior quiſque poſterior ſit, repu-
tabitur prior ille qui habuerit horam, *tradit Barboſa l.1.2.par.num.8.ff.ſo-*
lut. matrim. vbi quod procedit etiam quod altera ſcriptura ſit dotis, *Me-*
46 *noch.de arbitrar.lib.2.centuria.1.caſu.48 num.24.* Et procedit † etiã, quod
hora ſit vltima diei, quia probatio temporis certioris præfertur, *Tradit*
Cynus, quem ſequitur Baldus l.de rebus, C.de donation.ante nup. ſequitur a-
lios referens Brunorus Aſole *in compendio, verbo, probatio temporis certio-*
47 *ris.* Quare † non inconſultè facient contrahentes cum mercatoribus,
qui quotidie celebrant plures cõtractus, ſi apponant horam in ſcriptu-
ris. Ex prædictis reſultat, quod ſi hora apponatur, vel de ea cõſtat, admit-
tetur illa pars diei renunciationis, ſin autem excludetur totus dies. Et
48 hęc † opinio tanquam diſtinguens eſt amplectenda, *l.adeo §.cum quis, ff.*
de acquir.rerum dominio, Anton.Mariæ Corat.lib.1.commun.opin.titul.6.nu-
mer.81.deciſio Rotæ Genuenſis. 20.num. 5. Marcus Anton. Eugenius conſ. 92.
num.38. Corbulus de iure emphyt.titu.de cauſa priuatio.ob non ſolutum Cano-
nem, quæſt.12.num.4. vbi plures refert, quia medium eſt tenendum, *gloſſ.*
in l. nec ſupina, ff. de iur. & fact. ignorantia, cap. 1.iuncta gloſ.de officio cuſto-
dis.

49 Sed † redeundo à quo digreſſi fuimus, firmiter teneo, ſolutionem fa-
ciendam eſſe tempore quo celebratur anniuerſarium, iuxta dictam
legem, *nec ſemel* & non anticipatè, imò ſi anticipatè ſoluatur clerico ce-
lebranti anniuerſarium ſoluens, ſe ſubiicit periculo iterum ſoluendi, ſi
50 clericus moriatur, antequam anniuerſarium celebretur: nam † licet ob-
ligatus in diem poſſit illum præuenire in ſoluendo, cum medium tem-
pus ſit gratia debitoris, *l.cum in diem.70.ff.de ſolutio dict.l.cum tempus ff.de*
regul.iur.l.quodqu.. 49.ff.de action. & oblig. l. in diem, ff. de conditio. indeb.
cum alijs congeſtis ab Anton.Gomez. o l.22.Tauri, numer. 10. verſic. 6. & qui-
dem nouiter, vbi ponit limitationem de qua infra. Tamen ſi tempore ſo-
lutionis poteſt eſſe alter dominus debiti, non poteſt præuenire diem
ſolutionis, *l.cum pater, §. a filia, vbi Bart. de leg 2. Hieronymus à Laurentiis*
deciſ.117.num.4. vbi plures refert & *num. 3.* tenet ſolutionem non poſſe
fieri moribundo prælato in præiudicium ſucceſſoris.

51 Maximè, † quia cum tale relictum ſit gratia anniuerſarij, & ad eius
executionem, non eſt in poteſtate debitoris ante diem ſoluere, vt in an-
52 nuo relicto probat. l. *cum qui. ff.de annuis leg.* cum † dilatio ponatur gra-
tia legatarij, vt inquit Bart. *ibi nec debitor poteſt præuenire diem quando tem-*

pus

pus adiicitur gratia creditoris, l. qui Romæ, in principio, ff. de verborum obligation. l. fideicommißi, §. cum polidius, ff. de vsuris, cum alijs relatis ab Anton. Gomezio, dict. l. 22. Tauri. numer. 10. vers. sexto, & quidem.

Quod † maximè procedit in anniuersariis eleemosynarum, vel pro virginibus maritandis, relictis signato die distributionis, seu sortiendis dotibus: nam licet executores, quibus est commissa distributio eleemosynarum, possint præuenire diem, secundum magis communem, & veram opinionem, *vt tradit Ant. de Padilla, l. vnum ex familia in principio, nu. 12. de legat. 2. & conciuis Ceuallos, lib. 2. commun. contra commun. quæst. 686.* hoc tamen (vt ipse optimè inquit *ibi, num. 4.*) non procedit in his anniuersariis : tum quia ita voluntas defuncti seruatur, quæ impleri debet in specifica forma *l. 6. tit. 10. par. 6. ibi: En aquella manera, è fista aquel tiempo que el finado mando en su testamento* : tum quia magis conseruatur cõmemoratio defunctorum, ad quod etiam respexit Cõcil. Tridentin. *sessione. 25. cap. 4. de reform.* & propter recognitionem quam faciunt soluentes, *vt infra num. finali.* 53

Atque † ita consultius faciunt adstricti soluere pro anniuersario celebrando, si reseruent solutionem tempore, quo celebrandum sit, ne incidãt in periculum, vel saltem in suspicionem collusionis, *vt tradit Hieronym. à Laurentijs d. decis. 17. nu. 5.* cum non sit verisimile, quod quis velit præuenire diem solutionis, quod etiam tradit Barbosa *Rubric. soluto matrimonio. 4 par. num. 34.* 54 55

Et † sic ex ea præsumptione oritur, quod quietatio generalis non cõprehendit debitum, cuius dies non cesserat. *Vincentius de Franch. decis. 80. num. fin.* cum nullus præsumatur velle soluere ante diem. 56

Et † adde pro complemento, quod possidens res affectas onere soluendi aliquid Ecclesiæ pro anniuersario celebrando, licet variabilis nõ sit creditor, tamen in hoc casu inuita Ecclesia non poterit possidens soluere pro futuris annis, *ita Speculator, tit. de Locato, §. nunc aliqua quæst. 32. num. 43. & sequent.*, qui est communiter receptus, *teste Alexand. l. stipulatio ista, §. si quis numer. 5. ff. de verborum*, *plures refert Corbulus de iure emphyth. titul. de causa priuationis ob non solutum canonem, limitatione. 17. nu. 3.* vbi † inquit, eam esse rationem, quia vtilitas prouenit Ecclesiæ in solutione annua propter recognitionem, ex ea insurgentem, & ibi de aliis vtilitatibus. 57 58

CAPVT DECIMVM.

QVID FACIENDVM, SI QVIS RELINQVAT ANNIVERSARIVM CELEBRANDVM, nec exprimat numerum Missarum, vel si iubeat virgines, quotannis maritari, & numerum, quantitatemque dotis taceat.

SVMMARIVM.

1 *Incerta iudicare nemo præsumere debet.*

2 *Scripta in testamento, ita vt intelligi non possunt, pro non scriptis habẽtur, quia incerta.*

3 *Incertitudo eius, cui dandum est, vitiat promissionem.*

4 *Si quis certo loco sistere promisit, nec adijciatur dies, quo sistere debuit, inutilis redditur stipulatio propter incertitudinem.*

5 *Si ignoratur, cui ex duobus venditionibus adiectio facta sit, neutra venditio resoluitur.*

6 *Incertitudo petitionis, impedit prolationem sententiæ.*

7 *Agens rei vendicatione, vt certe agat, debet designare duo confinia, quia incertum est, quod nullis finibus demonstratur.*

8 *Non sufficit demonstratio generalis, quæ non facit rem certam, quia generalitas parit obscuritatem.*

9 *Nec in re dubia & incerta, certa est danda sententia.*

10 *Incerta petitio nullum producit effectum.*

11 *Limita, nisi incertitudo causetur ex facto rei, quia tunc libellus obscurus & incertus admittitur.*

12 *Exemplum erit si ignoretur, an reus possideat titulo pro legato, vel pro hærede, vel pro possessore, & possidens res afflictas onere anniuersarij, tenetur exhibere instrumenta.*

13 *Incertitudo loci vbi domus facienda est, vitiat stipulationem.*

14 *Si partis incertæ tradatur possessio, nullius est momenti.*

15 *Non sufficit accipere possessionẽ vnius prædij pro omnibus, sed necesse est, vt sigillatim de omnibus accipiatur.*

16 *Quod procedit, etiamsi accipiatur possessio rerum sub vniuersitate comprehensarum, vt in hæreditate, peculio, aut dato: nam adhuc cuiuslibet est accipienda possessio.*

17 Per ingressum vnius partis fundi contigui, acquiritur totius fundi possessio, & per vsum partis retinetur possessio etiam totius.

18 Quod secus est in iurisdictionalibus, si alius sit in possessione, quia per exercitium vnius actus non acquiritur vniuersalis iurisdictio.

Manutentionis mandatum non datur, quando possessio non est clara, sed intricata & obscura.

19 Confessio delinquentis vitiatur, si non apparet de occiso, & delictum relinquitur impunitum propter incertitudinem, punitur tamen auctor rixæ.

20 Incertitudo vitiat mandatum, & collationem beneficii, & priuilegium, & tutelam, & citationem.

21 Citatio facta per nuncium annullatur, si alter neget se citatum.

22 Si testis dicat, se non dixisse, quod Tabellio seu Notarius scripsit, propter incertitudinem, quoad pœnam, neutri creditur.

23 Limita si testis se subscribat.

24 Sublimita si testi signanti dictum non fuerit lectum, vt frequenter contingit.

25 Incertitudo heredis vitiat institutionem, & legatarii legatum: itidem & incertitudo rei legatæ.

26 Stantibus duobus testamentis, si non appareat de posteritate, vtrumq; vitiatur: itidem & duo codicilla.

27 Incertitudo mortis testatoris, vitiat hereditatis additionem.

28 Positio incerta non admittitur, nec ad eam quis respondere tenetur.

29 Positioni de negocio intricato, non tenetur respondere, & potest dicere se nescire, & non negare.

30 Responsio incerta nihil operatur.

31 Si vox est incerta, vel lex aliqua, non est secundum eam iudicandum.

32 Lex habens varios intellectus, non est alleganda, nisi aliquem habeat probabiliorem sensum.

33 Incertitudo vitiat etiam in materia fauorabili, & libertatis, si ignoretur, cui ex multis seruis fuerit data libertas.

34 Et sponsalia vitiantur propter incertitudinem.

35 Non dicuntur certa, quæ iudici constant, nisi iudicio appareant; cum non debeat iudicare secundum conscientiam, sed secundum acta processus.

36 Quando iudex adhibet inspectionem oculorum processui, vulgo vista de

ojos, *potest iudicare secundum inspectionem, & quod ipse nouit omissis probationibus.*
37 *Multi viri docti tenuere, iudices supremi Senatus posse diiudicare secundum conscientiam.*
38 *Contrarium Couar. cui Author cum aliis assentitur.*
39 *Senatus repræsentat personam Principis.*
40 *Senatores dicuntur pars corporis Principis.*
41 *Senatores non habent potestatem derogandi legibus, vt nec condendi eas.*
42 *Princeps non censetur velle abrogare leges, cum sit qui iura tuetur. Sententiæ Senatus Rota non habent vim legis.*
43 *Sententiæ Senatus reuerenter seruandæ sunt.*
44 *Reprehenditur Capharellus aduocatus, qui solitus erat dicere. Rota rotat & Rotæ decisiones faciunt communem secundum aliquos.*
45 *Senatores debent iudicare secundum leges.*
46 *Declaratur* l. 22. tit. lib. 2. *recopilat.*
47 *Verba illa*, sabida la verdad, *intelligi debent cum causæ cognitione.*
48 *Causæ agitandæ absque figura iudicii, dicuntur habere instantiam, & quid sit instantia.*
49 *Illa verba*, simplemente y de plano, sin estrepito y figura de juyzio, sabida la verdad, *non tollunt legitimam exceptionem, nec solennitatem substantialem, sine qua processus esset nullus.*
50 *Stante dicta clausula attenduntur probationes, etiam non concludentes, & releuatur iudex ab omni forma & figura iudicii à iure ciuili introducta.*
51 *Tenetur tamen seruare figuram iudicii iure gentium, vel naturali ratione inductam, & admittere defensionem partium.*
52 *Expenditur* l. 22. tit. 4. lib. 2. recop. *& declaratur.*
53 *Præfationes præstant lumen dispositioni.*
54 *Quod fauore alicuius est introductum, non debet in eius damnum assumi nec inducta ad vnum effectum admitti debent in eo sensu, vt contrarium operentur.*
55 *Faciendum est, quod neutri litigatori onerosum sit.*
56 *Supremi senatores integerrimi & peritissimi sunt, & specialiter laudatur Dominus Ferdinandus Carrillo.*
57 *In dubio non est præsumendum, quod Princeps velit tollere ea quæ alicui*

acqui-

acquirantur iure ciuili, naturali ratione munito.

58 Concluditur supremos Senatores in definiendis negotiis non posse omittere requisita iure gentium, & sic nec iudicare omissis probationibus & defensionibus super incertis.

59 Expenduntur duo loca sacræ scripturæ, ad hoc quod stante clausula, sola facti veritate inspecta, debeant admitti probationes & defensiones.

60 Quælibet lex est intelligenda in terminis habilibus.

61 Specialitas non est inducenda, vbi à lege non exprimitur, & expenditur, text. in cap. ex part. el. 2. de offic. de legat.

62 Incertum est quod probari non potest, vel quia dubium & obscurum, vel quia de eo non apparet.

63 Incertum dicitur quoties nec à natura, nec ab homine habet certos fines, & quod ignoratur.

64 Incertitudo vitiat actum, quando adest in persona, loco, die, vel quantitate, quorum declaratio vel expressio necessaria est ad actus perfectionem & substantiam.

65 Valet relictum incertæ personæ, quæ possit certificari ex futuro euentu.

66 Si incertitudo versetur circa rem actus, est in suspenso, donec certificetur.

67 Executio instrumenti non continentis certam quantitatem suspenditur, donec quantitas fuerit liquidata.

68 Nec sufficit in discursu executionis liquidare, quia qualitas quæ debet inesse à principio, non sufficit si subsequatur.

69 Limitatur dicta conclusio, vt procedat, si opponatur de liquidatione ante sententiam venditionis, vulgo dicta de trance y remate.

70 Executio quantumuis nulliter facta, non est retractanda, si constat condemnatum verum esse debitorem.

71 Non est reuocandum, quod debet fieri de nouo.

72 Vt consulatur expensis partium, & vitetur circuitus, si causa non meretur executionem, potest iudex conuertere iudicium executiuum in ordinarium, & condemnare via ordinaria si processus sit bene instructus.

73 Licet incertitudinem omnes actus inefficaces reddantur, relictum pro anniuersario, vel in pias causas, siue incertitudo versetur in rebus siue in personis non vitiatur, & num. 48. & 93.

74 Intelligitur text. in l. si ita fuerit. 11. & in l. si quis de pluribus. 28. ff. de rebus dubiis.

75 Cum

75 Cum testator relinquit pauperibus indeterminatè, non censetur cogitasse de certis, nec interest istis vel illis conferatur.
76 Baldus nititur defendere huiusmodi legatum valere iure communi sine aliquo priuilegio. Contrarium num. 48.
77 Non dicitur incertum, quod venit per iudicem certificandum.
78 Dispositio ratione generalitatis non dicitur incerta, quando in aliquibus imo in vno tantum potest certificari.
79 Si vnus appellat ad plures iudices, quorum vnus tantum competens est, tenet appellatio, ac si ad eum solum esset facta.
80 Si Princeps confirmat concessiones, quas fecit, & vna sola appareat, illa dicitur confirmata, nec dicitur certa confirmatio.
81 Si instituantur heredes habentes ius ad hereditatem, & vnus solus appareat habere ius, ille solus censetur institutus.
82 Limita nisi pluralitas adiiciatur in forma conditionis.
83 Substitutio facta de posthumis non habet locum casu, quo vnus posthumus nascatur, nec gratia de beneficio expectante ad collationē aliquorum exsequitur, in beneficio expectante ad collationem vnius tantum.
84 Omnes conueniunt, legatum relictum pauperibus vel aliis incertis, sustineri fauore piæ causæ.
85 Legatum ad viam publicam reficiendam non expressa quantitate, valet, & arbitrio iudicis definitur quantitas necessaria pro via reficienda, secundum facultates promissoris, secus si legetur ad viam priuatam.
86 Parisius tentat defendere legatum ad viam reficiendam solum sustineri, quando adest duplex fauor & vltimæ voluntatis, & viæ publicæ reficiendæ.
87 Expenditur & intelligitur l. C. de fideicommissis vbi confirmatur titulus de triennali præstatione quia adest duplex fauor, vltimæ voluntatis & alimentorum, quæ alias non nisi ex decennali præstatione confirmaretur.
88 Legatum pro ædificando monasterio, stante incertitudine loci sustinetur, quia est duplex fauor & religionis, & vltimæ voluntatis.
89 Et legatum incertum dotis sustinetur, quia adest fauor dotis, & vltimæ voluntatis. Quod secus erit in promissione dotis simplici.
90 Traditur intellectus ad l. cum post §. gener. ff. de iure dotium.
91 Intelligitur l. quæro 61. ff. de iure dotium.

92 *Regulariter incertitudo, ſicut alia ita & dotem vitiat, cum dos variabilis ſit, & non detur ſemper vniformiter.*

93 *Quod eſt variabile, non præſumitur.*

94 *Duo ſpecialia poßunt concurrere, quando proueniunt ex diuerſis fontibus & quando vnum venit in conſequentiam alterius, & ſæpe admittitur concurſus fauore dotis, vt in muliere fideiubente pacto nudo.*

95 *Si incertitudo verſetur circa rem, relictum valet fauore piæ cauſæ.*

96 *Cauſa Redemptionis Captiuorum, & alimentorum egenis relictorum æquiparatur.*

97 *Reſoluitur anniuerſarium Miſſarum relictum non expreſſo numero, & legatum pro virginibus maritandis, vel redimendis captiuis, non expreſſo numero, nec quantitate dotis, valere.*

98 *Quantitas expendenda pro anniuerſario taxatur arbitrio boni viri, inſpectis facultatibus teſtatoris vel donatoris.*

99 *Sic & legatum incertum relictum Scholaſtico ad ſtudia.*

100 *Sic etiam taxatur, ſi dicat,* lego pro anima mea, *& non dixit quid.*

101 *Legatum relictum Eccleſiæ Parochiali, etiam ſtante incertitudine, valet, & Epiſcopus eligit Eccleſiam.*

102 *Sed verius eſt diuidendum, eſſe legatum inter vtramq; Eccleſiam.*

103 *Aßignatis centum pro præmio primo intranti arcem, ſi duo vel tres ſimul intrant, omnes diuidunt illa centum.*

104 *Siquis dicat amico ſuo,* animam meam dimitto in manibus tuis, *nec voluerit aliter diſponere, cenſetur relinquere bona ſua piis cauſis per fideicommißum.*

INcerta enim (vt Sixtus Papa ſcribit Epiſcopis per Hiſpaniam conſtitutis) nemo Pontificum iudicare præſumat, & quamuis vera ſint, tamen credenda nō ſunt, niſi quæ certis indiciis comprobantur, niſi quæ manifeſto iudicio conuincuntur, niſi quæ iudiciario ordine publicantur. Verba ſunt relata, *c. ſi quis diuinis, §. his ita reſpondetur 30. q. 5.* 1

Hinc † eſt quod ſcripta in teſtamento, quæ intelligi non poſſunt, pro non ſcriptis habentur, *l. 1. & 2. ff. de his quæ pro non ſcriptis habentur,* quia incerta. 2

Sic † incertitudo eius, quod datum eſt, vitiat promiſſionem *l. vnicum dari. 94 ff. de verb. oblig. l. quod in ſtipulation. 31. de vſuris, l. ſi merces, ita in princip. ff. locati.* Sic † ſiquis certo loco ſiſtere promiſit nec ad iiciatur dies, quo ſiſtere debuit, inutilis redditur ſtipulatio propter incertitudinem *l. ita ſtipulatus. 115. de verb. oblig.* Sic † in pacto re ſolutiuo 3 4 5

contractu,s venditionis per adiectionem in diem celebratis duabus vē-
ditionibus si ignoratur, cui venditioni adiectio facta sit, neutra vendi-
tio resoluitur, *l. cum duo ff. de in diē adiect.* vbi glossa magistralis ad hoc.
6 Sic † incertitudo petitionis impedit prolationem sentētiæ, *l. id Pom-*
7 *ponius, §. fi. ff. de rei vend.* quare, & clarè † & certè agas, debes designare cō-
finia *l. forma census ff. de censibus*, quia incertum est, quod nullis finibus
demonstratur *Rebuff. l. subsignatum. §. incertus possessor, vers. decimoquin-
to, ff. de verb. odlig.*
8 Nec sufficit demonstratio generalis, quæ non facit rem certā, *Aym.
cons. 293. n. 4.* quia generalitas parit obscuritatem, *l. in tradendis, C. com-*
9 *mun. prædiorum l. ita fidei ff. de iure fisci.* Neque † in re dubia & incerta
10 certa est danda sententia, *c. fi. 30. quæst. 5.* quia † incerta petitio, nullum
producit effectum, *c. Abbate sanè, de sentent. & re iudicat. l. hæc sententia,
& l. fin. C. de sententiis, quæ sine cert. quant. profer.*
11 Quod † limata, nisi incertitudo causetur ex facto rei, quia tunc li-
bellus incertus, & obscurus admittitur, *l. 1. ff. quorum legatorum, vbi*
12 *Bart. Ioan. Mauritius de restt. maio. c. 381. num. 2.* Quod est, † *vt in d. l. 1.*
quando ignoratur an reus possideat, tit. pro legato, an pro herede, vel
pro possessore, de quo Anton. Gomez. *l. 45. Tauri n. 156. col. 3. numeri*
quod potest contingere in nostra anniuersariorū materia respectu pos-
sidentis res tributarias pro anniuersario: nam tenetur ostendere rem,
pro qua soluit, & exhibere instrumenta, *iuxta tradita per Valas. in iuris
emphy. quæst. 8. nu. 6. & 7.*
13 Sic † incertitudo loci, vbi domus facienda est, vitiat stipulationem,
14 *l. non vtiq. § si quis insulam, ff. de eo quod certo loco.* Sic si partis † incertæ
tradatur possessio nullius est momenti, *l. 3. §. incertam, ff. de acquir. pos.
Anton. Gomez, l. 45. Tauri, n. 86.* vt si quis dicat, concedo tibi, quidquid
in eo fundo habeo, sed dicere debet, tertiam vel quartam partem quā
habeo, *l. locus ff. de acquir. possess. Alex. cons. 108. volum. 6.* nec ad præscri-
ptionem talis incerta possessio proderit, *Ang. & Ias. l. si sit, §. mihi de le-
gat. 1. Boer. decis. 239. Tiraquel. de iure constituti, limit. 19. Parlad. diffe-
rent. 26. §. 1. n. 8. vbi nu. 4.*
15 Quod ita † certa debet esse possessio, quod non sufficiet accipere
possessionem vnius prædii pro omnibus, sed quod necesse est, vt sigil-
latim de omnibus accipiatur, vltra quem & Speculatorem, & Ias. ab
eo allegatos, tradit Molin *lib. 4. de primogenit. c. 2. num. 23.* vbi de cō-
muni testatur Carrotius *de locato. 6. p. rem. 23. n. 4. & 6. fo. 257. Surd. cōs.*

135.n.64. & 61.1.p. & cons.16.n.12.2.p. Quod † procedit, etiamsi ap- 16
prehendatur possessio rerum sub vniuersitate comprehensarum, vt in
hereditate, peculio aut dote, nam adhuc cuiuslibet rei est accipienda
possessio, tradit Anton. Gomez. l.45 Tauri, n.39. Mier s de maiorat. 1. p.
q.34. Gutier. li.3. pract. q.64. sequitur Parlad. vbi supra n.5. Licet † per 17
ingressum partis vnius fundi contigui, acquiretur totius fundi possessio
& per vsum partis retineatur possessio totius l. si stillicidii, §. fin. ff. quem-
adm. seruit. amit. de quo Anton. Gomez, l. 45. Tauri, n. 37. vbi quod
in iurisdictionalibus erit, secus si † alius sit in possessione, quia tunc per 18
exercitium vnius actus iurisdictionis non acquiritur vniuersalis iurisdi-
ctio, de quo optime Felin. c. auditis, n. 20. de praescript. Tiraq. de iure pri-
mog. q.39. n.2. & 3. Auend. resp.30. n.2. Menchaca de success. creat. libr.3.
§.26. n.122. & 123. Burgos de Paz. cons.36. n.5.

Sic † mandatum manutentionis, non datur quando possessio non 19
est clara, sed intricata, Paul. Aemi. deci. 200. p. 2. nec aequiuoca possessio
probat, Abb. c. 2. in fin. de censi. Fel. c. cum Bertol. n. 6. de re iud.

Sic vitiatur confessio delinquentis, si non appareat de corpore occi-
so, Fach. lib. 1. controuersiarum iuris c. 28. & tradit Anania cons. 17. Sic &
delictum relinquitur impunitum propter incertitudinem delinquen-
tis, l. absentem ff. de poenis gloss. l. item Mella, §. si plures. ff. ad l. Aquil. quã
dicit multum singularem Hippolytus singulari 217. vbi habes bonam
Theoditam ad eius materiam, ab eo tamen discedit Petrus Roiz decisi.
Lituanica 5. n. 204 punitur tamen author rixae, etiam quod non con-
stet de occisore, Petr. Anton. Anguis. cons. 23. li. 1. & cons. 27. n. 18. Sic † in- 20
certitudo vitiat mandatum de communi testatur Flami. lib.9. de resig. be-
nef. q.32. n. 1. & 2. Sic & collationem beneficii, Aym. cons. 104. n. 4. Ol-
dra. cons. 229. Feli. c. cum contingat, n. de offic. deleg. Et priuilegium, Oldr.
cons. 238. Et tutelam, l. duo sunt Titii, ff. de testam. tut. Et citationem, Rom.
cons. 369. n. 8. Hip. de Mars. Rub. de probat. n. 368. & ex n. 359. Sic † & citatio 21
facta per nuncium annulatur si alter, neget se citatum, quia redditur in-
certa. Specul. tit. de citat. §. sequitur, num. 6.

Sic † si testis dicat, se non dixisse, quod Tabellio, seu Notarius scri- 22
psit, propter incertitudinem, ad poenam, neutri creditur. Specu. tit. de
instru. editione. §. restat vers. quid si vnus & tit. de test. §. 1. vers. sed pone
ecce Alex. cons. 65. volum. 2. & cons. 143. eod. volum. Auend. li. 2. de exeq.
mandat. c. 27. n. 27. Ferr. in tra. cautel. cautel. 26. Azeue. l. 2. tit. 8. l. 4 Recop. n. 46
vbi limitat, si se subscripsit. Quod † ego sublimitarẽ, si testi signanti, non 23

fuit lectum dictum antequam signaret, *arg. l. 2. C. de reb. alien. non a-*
24 *lien.* Quod † frequenter contingit festinantibus Tabellionibus.
25 Sic † incertitudo vitiat heredis institutionem, *l. in tempus, §. 1. ff. de*
hered. instit. & incertitudo personæ legatarii vitiat legatum *l. Paulus ff. de*
reb. dub. & itidem incertitudo rei legatæ, *l. si domus 74. de leg. 11.*
26 Sic † stantibus duobus testamentis, si non appareat de posteritate
alterius, vtrumque vitiatur, *Ias. l. fin. num. 30. C. de edicto Diui Adri. Toll.*
itidem duo codicilla *gloss. l. cum proponas C. de codicillis.*
27 Sic † incertitudo mortis testatoris vitiat additionem hæreditatis, *l.*
heres institutus 32. & l. sed si de sua, in prin. ff. de acquir. hered.
28 Sic † positio incerta non admittitur, nec ad eam tenetur quis respon-
dere, *Specul. tit. de positionibus §. 6. n. 17. vers. & ad penitus incertum.* Nec
29 positioni † de negocio intricato, quia tali casu potest respōdens dicere, se
nescire, & non negare, *Bald. in repet. l. Celsus, num. 35. ff. de vsucapioni-*
bus.
30 Sic † & responsio incerta, nihil operatur *l. de ætate, §. nihil ff. de inter-*
rogato. actio.
31 Sic si † vox est incerta, vel lex aliqua non est secundum eam
iudicandum, *l. vtrum ff. de petit. hered. l. benignius l. in ambigua ff. de legib.*
32 Nec † lex habens varios intellectus alleganda est, *Bart. l. in ambiguo*
ff. de reg. iur. sequitur Siluanus consi. 88. num. 34. lib. 2. Auiles ca. 1. præto-
rum, verbo, vsen bien y fielmente, num. 18. Surd. cons. 9. num. 44. volumin.
1. nisi aliquem habeat sensum probabiliorem, *Ioann. Gar. de nobil. in*
prin. num. 3. quod etiam procedit in materia fauorabili, & libertatis, &
sic incertitudo personæ cui datur libertas impedit libertatem, *l. si quis*
de pluribus, ff. de reb. dub. l. cum ex pluribus, ff. de manumissi. testamento, §.
libertas, instit. de leg.
33 Sic † spōsalia contracta cum vna ex filiabus Petri, sunt propter incer-
titudinem nulla, *Nauarrus consi. 38. num. 7. de spons.*
34 Incerta † namque nemo iudicare præsumere debet, *vt diximus ini-*
tio huius c. nec si certa sint iudici, nisi iudicio appareant, quia non debet
iudicare secundum conscientiam, sed secundum allegata & probata,
vulga. text. in l. illicitas, §. veritas, ff. de officio Præsid. & c. Pastoralis, §.
35 *quia vero iuncta glossa de offic. delegati.* Quod † limita quando iudici con-
stat per inspectionem oculorum (vulgo, *vista de ojos,*) quia tunc potest
iudicare secundum quod ipse iudex nouit, & eius conscientiam, & nō
secundum allegata & probata, *glossa in c. quoniam, verbo, ad loca, de præ-*
scriptio-

ſcriptio. quia inſpectio ocularis omnis alias probationes ſuperat, Barna-
bas Cornazanus deciſ.24.nu.4. Natta conſi.236.nu.3.& eſt tex.in l. ſi irruptio-
ne in fine, ff. finium regun. Sed verius eſt, quod eo caſu iudicat ſecundum
proceſſum, licet iudicet ſecundum quod ipſe nouit, omiſſis aliis proba-
tionibus, quia cõſtat iudici vt iudici, ex quo iudicialiter datur inſpectio
oculorum, non autem vt priuatæ perſonæ: atque ita intelligit Bart. d. §.
veritas, Roder. Suarez. l. poſt rem, notab.3.nu.4.ff. de re iud. de qua inſpectio-
ne tractat. And. Gail, lib.1. obſeruatio.c.26.nu.9. Vincent, de Franch. deciſ. 322.
nu.7. Dd. l. ſi irruptione, §. ad officiũ, ff. finium regundorum, Burgos de Paz, cõſ.
43.nu.45. Ant. Padilla, l.2.n.72. C. de reſcind. vendit. Limitatur † etiam cõ- 37
cluſio d. §. veritas, in iudicibus ſupremi Senatus, qui poſſunt iudicare ſe-
cundum conſcientiam, tradit Guido Pap. deciſ.29. ſequitur Roland. conſ.
70.nu.23.vol.1.& conſil.68.nu.18.& 19.vol 3. Gram. deciſ.19.nu.14. Beccius
conſ.52.nu.89. vbi alios refert nouiſſimè Parlad. 3. part. differentia. 10.nu.27.
ſequendo Guidonem.

Sed hoc falſum dicit Couarr. lib.1. variarum, c.1.nu.7. verſ. tertium etiã 38
ſupremos Senatores, cui aſſentitur deciſio Pedem.1. nu.43. & ſeqq. Ioann.
Gutierr. lib.2. canonicarum. qq.c.29.n. fin. quibus † & ego aſſentior: nam 39
licet Senatus repræſentet perſonam Principis, l. quominus, ff. de flumini-
bus, vbi Iaſ. & Ripa glo. in l. cum ambigitur, vbi Bart. ff. de legibus, Affl. deciſ.
120. in fi. Deci. Aym. & alij relati à Rol. conſ.68.n.17.vol.3. Et Senatores dicã- 40
tur pars corporis Principis, l. quiſquis in prin. C. ad l. Iulia maieſtas, Oſaſ. de-
ciſ. Pedem.1.nu.1. Non † tamen habent poteſtatem derogandi legibus, vt 41
nec condendi eas, dicit Couarr. vbi ſupra, & optimè probat. l. fin. C. de legibus,
vbi in fine quod Iureconſulti id fecerunt permiſſu Principis: Principes
enim ſemper iubent leges ſeruari, l.3.§. Diuus Adrian. ff. de ſepulchro vio-
lato. Ego mundi Dominus, lex Rodia maris, lege Rodiorum iudicetur nauta, in-
quit Imperator l. deprecatio, ff. ad l. Rodiam, de iactu. Imò nec contraria le-
ge à ſe lata vult abrogari leges, quas ipſe ignorat. cap.1. de conſtitutio. lib.6.
Nec † credendum eſt, Principẽ, qui iura tuetur velle euertere leges, vt in 42
l. ſi quando, de inofficioſo teſtamẽto: nec alicui committere talem poteſtatẽ,
niſi de eo appareat, text. dict. l. fin. C. de legibus, per quẽ ita tenet Theſau-
rus in præfat. ad deciſ. Pedem. nu. 23. & ſic ſententiæ Senatus, etiam Rotæ
non habent vim legis, Anton. Cuchus. lib 1. inſtit. maio. tit.1. num. 20.

Et † licet ſententiæ Senatus reuerenter ſeruandæ ſint, vt dicit Anto- 43
nius Gamma, deciſ.228 & ſit iudicandum, prout Senatus iudicauit, l. fi-
lius, ibi: Sic iuueni Senatum cenſuiſſe, ff. ad l. Corneliam, de falſis, Ioſephus Lu-

44 *douicus, decis. Lucensi. 3. num. 50. & num. 52.* Vbi † inuehit contra Capha-
rellum aduocatum, qui solitus erat dicere, Rota rotat, *Afflictus, decis. 45.*
num. finali, & decis. 169. num. 5. Pinellus, l. 2. 2. part. cap. 4 nu. 2. Parlador. libr.
2. rerum quotid. cap. fin. 5. part. §. 16. num. 7. ad fin. & lib 3. differentia. 10. num.
27. quia Rotæ decisiones faciunt communem opinionem, *Cerola in pra-*
45 *xi Episcopali, 1. part. verbo, Rotæ tribunal.* Non † tamen debent iudicare,
nisi secundum leges, vt inquit ipse Parladorius, declarando, quod tradit
Guido Pap. *dict. decis. 29.* neque obstat *l. 22. titul 4. lib. 2. Recopil.* allega-
46 ta per Parlador : Nam † illa verba, *Simplemente y de plano sin estrepito y*
figura de iuyzio sabida la verdad, solum important remissionem solenni-
tatum figuræ iudicialis, & excludunt apices iuris *Barnabas Cornazanus,*
decis. 158. num. 1. non autem per ea verba remittuntur substantialia ad ve-
ritatem eruendam, *vt post glossam Bartolus in Extrauaganti, qui sunt rebel-*
les, verbo, sine strepitu, tradit Cardinal. Zabarell. Clement. dispendiosam, num.
42. & sequentibus, de iudicijs, Oldradus. cons. 115.
47 Et † sic illa verba: *Sabida la verdad*, debent intelligi cum causæ cogni-
tione , quia cognitio causæ est substantiale iudicij inductum de iure
diuino, *vt post Panormitanum & Felinum & alios Doctores, quos refert, &*
post Vantium de defectibus processus, numer. 30. tradit Alexand. Raudens. cons.
24. numer. 21. & Paleotus de sacri consisto. in conclusione operis. 1. membro, vers.
quoad primum, & vers. & si quis opponeret, & Deuteronomij c. 16. Iustè
quod iustum est, persequeris.
49 Et † sic causæ agitandæ absque figura iudicij, dicuntur habere in-
stantiam, (hoc est terminum ad cognoscendum de eis) *tradit Natta Se-*
nior, Clementina sæpe numer. 106. de verborum significatione, quem & alios
refert & sequitur Raudensis, cons. 6. numer. 46 licet, vt ibi inquit *nu-*
mer. 47. respectu limitationis terminus non detur , si causa tractatur
in consistorio Principis, ob multitudinem causarum, ad quod refert
Marantam.
49 Nec † illa verba: *Simplemente y de plano sin estrepito è figura de iuyzio,*
sabida la verdad, tollunt legitimam exceptionem, *Bart. in Extrauaganti*
ad reprimendum, verbo videtur, colu. fin. sequitur Alex. Raudens. cons. 9. num.
104. & 111. & Asinius in praxi iudiciali, §. 3. cap. 3. & sequentibus Cacheranus
Osaschus, decis. 2. numer. 1. Raudensis cons. 20. numer 51. & 52. Franciscus Are-
tinus. cap. dilecti. numer. 18. de iudic. vbi etiam addit & concludit, non es-
se remissam aliquam solennitatem , sine qua processus esset nullus,
in quo reprobatur secundum Felin. *ibi, num. 2.*

Et li-

Et † licet ſtante illa clauſula, attendantur probationes etiam non concludentes, *Bald. l. ſolam in fine*, *C. de teſtibus*, *Aretinus conſ. 84. & conſ. 127.* quos & alios plures refert & ſequitur, Alexander Raudenſis, *conſi. 21. numer. 215.* & per ea verba releuetur iudex ab omni forma & figura iudicij à iure ciuili introducta, in quo omnes conueniunt, vt dicit Raudenſis, *dict. conſ. 21. nu. 234.* Tamen tenetur ſeruare figuram iudicij, iure gentium vel naturali ratione inductã, tradit Grammatic. *conſ. 90. nu. 24. Oſaſchus deciſ. 1. nu. 15.* vbi inquit, quod in ſumma talibus verbis videntur ſublata omnia, quæ reſpiciunt ſolennitatem iudicij, ea vero quę factum partium & defenſionem partium concernunt, non cenſentur ſublata, *ex dict. Clementina ſæpe* & refert plures Doctores id tenentes, quem & alios ſequitur Raudenſis, *dict. conſ. 21. num. 224.* quem vide ex *numer. 227.* de impugnat. huius clauſulæ *ſummariè, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicij, ſola rei aut facti veritate inſpecta.* 50 51

Neque † obſtat quod dict. *l. 22. titul. lib. 2. Recop.* ſolum dicit: *Sabida la verdad*, & non addit: *Que hallaren probada en los pleydos*, prout dicit *l. 10. titul. 4. Recop.* 52

Nam † illa verba referuntur ad cauſas & lites, quæ tractantur in conſilio, vt colligitur ex præfatione legis, quæ præſtat lumen diſpoſitioni, *l. fin. ff. de hæred. inſtituend. Roland. conſil. 49. num. 43. volum. 1. Curtius Iunior, conſ. 185. num. 1. Franciſcus Beccius, conſ. 20. num. 11. & conſ. 23. numer. 37. Marcus Antonius Eugenius, conſ. 1. num. 70. Cacheranus deciſ. 59. numer. 5. & deciſ. 92. num. 10. Molina. lib. 1. de primog. cap. 5. numer. 1. Ioan. Garcia de nobilitate, in diuiſione in principio, Mieres de maiorat. 1. part. in initio num. 42. verſ. decimoſexto, Ioſephus de Ruſticis, de liberis in conditio. poſitis, lib. 1. cap. 2. numer. 100. 1. part. Ioan. Gutier. lib. 2. practicarum quæſtion. quæſt. 159. numer. 2. Aluarad, de coniectura ta mente libr. 4. cap. 4. ex numer. 9.* 53

Quod maxime procedit, quia in ea lege Princeps intendit fauere partibus, vt colligitur ex illis verbis: *Que vienen al nueſtro Conſeio algunos negocios ciuiles y criminales, que breuemente à menos coſta de las partes, y bien de los hechos ſe podrian expedir y deſpachar en el nueſtro Conſeio, ſin hazer dellas remiſſion.*

Et † quod fauore partium eſt introductum, non debet in eorum damnũ intelligi contra *l. quod fauore, C. de legib.* nec inducta ad vnum effectum, debent in eo ſenſu admitti, vt contrarium operentur, *l. legata inutiliter, de adim. leg. Euerardus loco ab effectu*, cũ ſemper lex velit fieri, quod neutri ex partibus oneroſum ſit, *l. 1. ff. ſi quis cautio. Barboſa, l. diuortio, §. fin. 1.* 54

fin.1. part. num. 95. & retorqueretur in damnum partium si omissis suis defensionibus, supremi Iudices secundum suam conscientiam proferrent sententias, quod quidem nec ipsi vellent cum integerrimi, & peritissimi sint, vt dicit Valascus *consultat. 51. nu. 6. Didacus Perez in proœmio, tit. 3. lib. 2. ordin. pag. 200. vers. Los del nuestro Conseio.* Et cum super hoc ex eis consulerem insignem literis, virtute, & nobilitate virum Dominum Ferdinandum Carillo equitem militię sancti Iacobi, è consilio, & supremi Senatus, & Regalis Cameræ (qui postquam à prudentissimo & Catholico Philippo Secundo Hispaniarum Rege electus fuit, vt Serenissimum Archiducem Albertum in Flandriam comitaretur, & ei Cæsareo viro futuro genero, inseruiret, eiusque lateri pro consilio perhibendo assisteret, & vt Galliam, Angliam, & Belgicas prouincias adiret pro ineunda pace: Peractis laudabiliter muneribus, in Hispaniam rediit, vbi & potentissimus Dominus noster Philippus tertius Hispaniarum Rex patris facta insequendo, magna illius prudentiæ & consilio committit, vt visitæ secretariorum, status, Castellæ, & Portugalliæ, aliorumque Hispaniæ Regnorum, quibus ad præsens fungitur) hanc approbauit opinionem, & pro ea allegauit optimam, l. *nam & ipsum ius, ff. de iustitia, & iure,* & S. Thom. *2. 2. quæst. 67. art. 2.* vbi ponit illa verba: *Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, sed secundum leges & iura pronunciat,* quæ verba licet Sanctus Thomas tribuat Augustino, sunt Diui Ambrosij, super Psalmo: *Beati immaculati, sermone. 20.* quæ referuntur *cap. iudicet. 3. quæst. 7.* Neque etiam, *l. illa 22. titul. 4. lib. 2. Recop.* illis generaliter in omnibus tribuit illam potestatem, sed tantum in illis negociis, quæ possunt expediri ita faciliter, vt lex innuit: In aliis autem seruanda est forma iuris generaliter,
57 imò & in omnibus intelligendum est, quod scientia proueniat † ex actis, quia in dubio non pręsumitur, quod Princeps velit, nec debeat tollere ea quæ alicui acquiruntur iure ciuili, naturali ratione munito, vt tradit Cacheranus Osascus *decisione 2. num. 13.* & Baldus *l. iustitia ff. de iust. & iure,* dixit, quod per ista verba iustum & verum decernas, non videtur à iure discessum, *argumento l. si quando C. de inofficioso testamento.*

58 Ex † quibus concludo, quod illa verba: *Sabida la verdad*, sunt intelligenda, iuxta decisionem *cap. si quis diuinis, §. his ita respondetur, 30. quæst. 5.* relata initio huius, quæ nunc rogo perlegas, vt Senatores incerta iudicare non præsumant, & quamuis vera sint secundum eorum consciẽtiam, non tamen credenda, vt ferant sententiam, nisi admissis probationibus,

bus: nam, vt inquit Bald. *l. cum quidam, §. suum, num. 2. ff. de acquir. here.* veritas occultata in iudiciis non sufficit, sed apparens probationibus, & præsumptionibus legalibus requiritur, quia veritas, quæ vestimentis legalibus, non iuuatur, non habetur pro veritate, *Puteus tract. syndicatus, verb. restat, n. 9. fol. 242.* alias dicentur iudicare super incertis, & conducit illud Pauli. 1. Corinth. c. 4. *Nolite ante tempus iudicare*: vt esset si ante receptionem informationum iudicaretur.

Et sic legimus † Deuteronom. *cap. 13.* similem clausulam positam, 59
ibi: *Quare solicite & diligenter rei veritate perspecta, si inueneris certum esse quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores vrbis illius in ore gladij.* Et iterum c. 17. ibi: *Audiens quæ inquisieris diligenter, & verum esse repereris, & abominatio facta est in Israel, educes virum ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt ad portas ciuitatis, & lapidibus obruentur, in ore duorum aut trium peribit, qui interficietur, nemo occidatur vno contra se dicente testimonium.* Vides ergo, quod cum olim lex diuina posuerit similem clausulam, vt inspecta veritate iudicaretur, addidit probationem, & modum probandi, exclusitque probationem imperfectam. Quare itaque vult aliquis præsumere, quod cum *l. 22. titul. 4. lib. 2. recop.* dixerit, *Sabida la verdad,* cum non addiderit,
Que hallaren prouada, velit, quod iudices † Supremi possint omissis pro- 60
bationibus ferre sententias: cum semper legis verba sint intelligenda in terminis habilibus. *l. qui testamento, ff. de testament.* & oporteat iura
iuribus concordare, *capit. cum expediat, de election. lib. 6.* nec in † supre- 61
mis iudicibus specialitas sit inducenda, vbi à lege non exprimitur, *glossa recepta in l. 1. C. de petitione hereditat.* ita vt neque fauore fisci, *Barbosa l. a. 7. part. num. 20. ff. solut. matrimon.* maxime ad tollendas exceptiones, & æquitatem iuris, *cap. ex part. el 2. de officio delegati*, ibi: *Debet tamen rationabiles exceptiones admittere, & in causa iuxta iuris æquitatem procedere: nisi exprimatur in literis nostris, quod nullæ debeant exceptiones admitti: quod nec nos, nec antecessores nostros vnquam credimus expressisse.*

Incertum † autem accipias, quod probari non potest, *textus in au-* 62
thentico, vt hi qui oblig. se haber. perhibent. & c. iunct. gloss. in verb. incertum, collatione 6. & quod dubium & obscuratum est, vel de quo non apparet. *l. 1. §. quod autem ff. quorum legatorum. l. incerti iur. C. de interdict. l. 1. ff. de bonor. possess. secundum tabulas. l. vbi. §. qui illud. de verbor. oblig. l. filiusfamilias, in fin. ff. de Castrens. pecul.*

63 Et generaliter † incertum dicitur, quoties nec à natura, nec ab homine habet certos fines, *Balaus l. vnica, num. 14. & 15. C. de sentent. quæ pro eo quod interest profe.* & quod ignoratur, *l. subsignatum 39. §. final. ff. de verbor. signific.* vbi Petrus Rebuffus docet de multiplici differentia incertitudinis, tam personæ, quam loci, diei, quantitatis. Sed longe plures inuenies in legibus à nobis relatis. Ex quibus omnibus colliges,
64 quod † tunc incertitudo vitiat actum, quando adest in re persona, loco, siue die vel quantitate, quorum declaratio & expressio necessaria est ad actus perfectionem, & substantiam.

65 Si tamen † relinquitur incertæ personæ de certis, quæ possit certificari ex futuro euentu, tunc valet actus, nec vitiatur. *Anton. Gomez. 2. tom. cap. 11. num. 8. versic. septima conclusio:* & probat *l. quidam 6. vbi Bart. l. vtram. 8. §. cum quidam, ff. de rebus dubiis, l. si seruus legatus, 111. §. huiusmodi, de legat. 1. §. sub certa, instit. de leg.* quæ iura loquuntur in incertitudine personæ ex certis.

66 Si vero † incertitudo versetur circa rem, actus est in suspenso, donec certificetur, *l. apud Aufidium. 20. de optione leg* vbi legatum non transit antea quam res certificatur per electionem, *l. plane. 34. §. si ita Titio, de legat. 1. l. si Titio fundus, 10. ff. de vsufructu legat. per quæ iura ita tenet Marian. Socin. iun. l. 1. num. 350. & 354. de leg. 1.*

67 Ex quo infero, quod † licet ex forma statuti instrumenta habeant paratam executionem, si tamen contineant incertam quantitatem suspenditur executio, quousque quantitas fuerit liquidata: tradit optime Rodericus Suarez, *l. post rem in declaratione legis Regni, limitat. 4. late & eleganter Anton. Massa Gallecus tractatu ad formam obligat. Camer. §. secunda consideratio, pagin. mihi 588. in parua impressione,* ad quem semper recurras in materia.

68 Nec sufficit † in discursu executionis liquidare quantitatem, ex eo, quod prædicta lex Regni inquit, *Por ciertas quantias de marauedis que se obligarem à dar,* & qualitas, quæ debet inesse à principio non sufficit, si subsequatur, *l. si quis mihi bona, § iussum, ff. de acquirend. hered.* Virtus enim executiua debet inesse à principio, vti ex aliis tradit Auendanus *de exequendis mandatis, cap. 1. num. 27. versic. istud tantum, Boerius decis. 259. num. 2. Magonius decis. Lucensi 3. Antonius Massa d. tractat. cap. de liquidatione, num. 6. pag. 222. & Benedictus de Barcis, de quarentigia, quæst. 2. 1. part. vers. sed tamen in hoc, idem tenet Couarru. lib. 2. variarum, cap. 11. num. 1.* vbi multis comprobat, & ampliat, vt procedat in sententia lata

in iu-

in iudicio vniuersali: sicque passim fieri apud suprema Tribunalia, quod intellige, vt declarant prædicti Doctores *vbi supra*, vt sufficiat liquidatio summaria, facta tamen citata parte, nec sic necessaria interlocutio super liquidationem. 69

Limita tamen † prædicta in casu, quo facta executione, sine prædicta liquidatione debitor executus non appellasset: nam si in discursu executionis fieret liquidatio, & iudex pronunciaret sententiam, quæ vulgo dicitur, *de trance y remate*, à qua esset appellatum, & petatur retractatio, eo prætextu, quod liquidatio non præcessit exequutionem; nam tali casu non retractabitur sententia, non enim est reuocandum, quod debet fieri de nouo, *l.fin.ff.quod metus causa*, in illis verbis: *Quod si debitis satisfecerit, &c.* per quem textum Antonius Gamm. *decision.237.num.3.* tenet, quod † executio quantumuis nulliter facta 70 non est retractanda, si constat condemnatum verum esse debitorem, & per illum textum idem tenet Gutierrez *de iuramen. confirman.3.part. cap.19.num.7.* & illum text.ad hoc commendant Doctores *ibi, & in l. à Diuo Pio, §. in venditione, vbi Ias.num.12.ff.de re iudicata, Paul.Castren.l.si cum nulla, & ibi Alexand. ff.de re iudicata, Auiles in cap.11.Prætorum,verbo, sentenciadas, num.1.in fin.* & facit quod tradit Mieres *de maioratib.3.par. quæst.fin. num.3.* vbi loquitur in executionibus. Atque ita intelligas, quod tradit Romanus, *consil.388.num.final.* Debet namque circuitus vitari, *l.dominus.53.ff.de condit. indebit. Grammat.decis.103.num.188. Aymon consil.210.num.fin.* vbi quod euitetur potest iudicare, ex libello inepto: & si executio iterum foret facienda, vtrique partium est bene 71 consultum si non reuocatur. Atque ita † non reuocari possessionem datam, quæ de nouo esset concedenda, *tradit Curtius iunior consil. 183. num.4. Roland.consil.5.num.6.& 19. & 21. volum.2. Aymon consil.65.n.4. Pinel.l.1.2.part.num.62.de bonis maternis.*

Ex quo † est, quod vt circuitus euitetur, si causa non meretur exe- 72 cutionem, & esset facta executio, poterit iudex conuertere iudicium executiuum in ordinarium, & condemnare via ordinaria, *vt tradit Alexand. consil 34.num.4.volum.3.* quem & alios refert & sequitur Caualcan.*decis.35.num.5.* & iam vidi multoties fieri, & feci, cum essent probationes ambarum partium in processu plene instructo, quod etiam vidi factum in Cancellaria Vallisoletana, & de simili praxi supremorum iudicum, testatur Didacus Perez, *l.4.titul.8.lib.3. ordinam.pagin.626. colum.2.*

73 Et licet † tam maximum sit incertitudinis vitium, vt per incertitudinem omnes actus inefficaces reddantur, vt scribit Menoch. *lib. 2. de arbitrar. cent. 2. casu 188. num. 1.* non tamen vitiat relictum in pias causas, siue incertitudo versetur in personis, siue in rebus, siue in quantitate, vti de personis est textus *in l. id quod pauperibus, C. de Episcop. & cleric.* vbi relictum pauperibus in genere nulla persona specificata valet, text. *in l. nulli. eo tit.* vbi relictum in redemptionem captiuorum sustinetur, non obstante incertitudine personarum: & si testator executorem designauit, ille declarationem faciet, sin autem Episcopus, vt in text. ibi, & est text. *in l. si quis ad declinandam, eo titul.* & text. *in authent. de Ecclesiast. titulis. § si quis autem, collation. 9.* quæ iura vtrumque casum, pauperum scilicet, & captiuorum amplectuntur: & loquuntur eis heredibus institutis.

74 Neque † obstat text. *in l. si ita fuerit. 11. in fine principij, & l. si quis de plurib. 28. ff. de rebus dubiis*, vbi libertas vitiatur propter incertitudinem personæ cui relicta est, (licet legatum libertatis pium dicatur, *vt in l. 1. vbi Bald. C. de com. seruo. manumisso.*) Nam vt inquit Tiraquellus *de priuileg. piæ causæ, priuileg. 56. ibi, vni tantum ex pluribus voluit testator libertatem dare, & ne frustretur testatoris intentio, dando libertatem forsam, ei cui testator noluit, nulli datur.* At cum testator relinquit pauperibus inde-
75 terminate, non † censetur cogitasse de certis, nec interest, istis vel illis conferatur, cum in omnibus animæ sit satisfactum, ad cuius fauorem relinquitur, *vt tradit Philippus Decius, l. vltima, versic. non obstat, quod dictum est, C. de edicto diui Adriani.*

76 Et quod † magis est Baldus, *d. l. id quod pauperib. num. 1.* nititur defendere, quod tale relictum valeat iure communi, ex quo certitudo est in genere, licet sit incertitudo in specie: nam ea venit certificanda per executorem relictum, vel per Episcopum in eius defectum prouisione, *d. l. nulli*, & cum relictum in certis personis de certis ex postfacto certificandis valeat, *d. l. quidam, & l. vtrum, § cum quidam. ff. de reb. dubiis*, est sustinendum iure communi, potius quam speciali, & pro eius opinione facit, quod non dicitur incertum illud quod venit per iudicem cer-
77 tificandum, *l. certi conditio, in princip. ff. si certum petat.* quem textum ad hoc citat Anania *consil. 19.* quem refert & sequitur Aymon Crauetta, *consil. 162. num. 6.*

78 Nec incerta † dicitur dispositio ratione generalitatis, quando in aliquibus, imo in vno tantum potest verificari, *l. fundus qui locatus, ff.*

de fundo instructo. Atque † ita, si vnus appellat ad plures iudices, quorũ 79
vnus tantum competens est, tenet appellatio, ac si ad eum solum esset
facta, *Angelus consilio. 336*. Sic † si princeps confirmat concessiones quas 80
fecit, & vna solum apparet, remanet cõfirmata, nec dicitur incerta cõ-
firmatio, *Bartolus cons. 197. n. 5*. Sic † si instituãtur hæredes habentes ius 81
ad hæreditatem, & vna sola persona reperiatur habere ius, ipsa cẽsetur
instituta, nec dicitur incerta institutio, *Crauet. cons. 162. n. 4*. Et † hoc in- 82
tellige nisi pluralitas adijciatur in forma conditionis, vt dicit Gozadi-
nus *cons. 67. n. 3*. vbi substitutionem factam de posthumis † inquit non 83
habere locum casu, quo vnus tantum posthumus nascatur, *sequitur Ti-
berius Decianus, cons. 1. n 39. & 40. vol. 1*. & optimus tex *in 6. cum in illis §. si
vero. de præbend. lib. 6*.

Sed † quidquid Baldus dicat, omnes tamen conueniunt quod tale 84
relictum sustinetur fauore piæ causæ, *vt refert Tiraq. de priui. eg. piæ cau-
sæ, priuilegio. 56*. & est veritas: nã id quod Episcopus declaret in defectũ
personæ designatæ à testatore, priuilegium piæ causæ est.

Si † tamen incertitudo versetur circa quantitatem ob piam causam, 85
valet relictum, tex. est *in l. quidam testamento de leg. 1*. vbi legatum in viã
reficiendam, non expressa quantitate, quæ expendenda sit, valet, & iu-
dicis arbitrio, & secundum æstimationem patrimonij quantitas defi-
nitur *tex. est in l. cũ post, §. gener. ff. de iure dotium*. & licet Cinus *l. 1. in prin.
de dotis promissio*. dicat, nihil speciale contineri in prædictis duob. casib.
quia in illis incertitudo tollitur ratione adiuncti, cum in *d. l. quidã testa-
mento* legetur ad viam reficiendam, quæ habet in se suos terminos cer-
tos & certam impensam, & per hoc videbitur tanta sũma legata, quan-
ta sit necessaria, & in *d. l. cũ post §. gener*. promittitur dos, quæ potest cer-
tificari ratione adiuncti, nam semper fiet æstimatio boni viri arbitrio,
secundum conditionem, & qualitatem personarum, quam Cini consi-
derationem comprobat Nouellus, *l. 1. numer. 116 ff. soluto matrimonio, &
tractatu de dote 6. part. priuileg. 11. l. si ita stipulatus, n. 11. ff. de verborum obli-
gatione, vbi Ripa numer. 20. & Socinus Iunior à numer. 97. Ruinus. 1. lectura,
numer. 23. & Damillus numer. 172. Corralius 2. lectura, num. 18. Menoch. consi.
292. n. 12. lib. 3*.

Sed hæc Cini consideratio reiicitur à Bart *l. 1. num. 14. ff. soluto matri-
monio*, ex eo quod incertitudo regulariter non tollitur ratione adiun-
cti, *vt in §. qua de causa Instit. de locato*, tradit idem Bartol. *l. si ita stipu-*

latus, num. 4. ff. de verborum obligatione, cuius opinio magis communiter approbatur, *vt in d. l. 1. solut. matri. tradunt Vincent. num. 36. in fi. Alciat. n. 112. Socin. Iun. n. 18. Bolog. n. 151.* Sed pro resolutione dic, quod quando dispositio redditur incerta respectu quantitatis vel speciei, regulariter ratione adiuncti non videtur certificata, *vt in l. 1. C. de dotis promissione*, vbi promissa dote simpliciter non expressa specie', nec quantitate, non datur actio de dote, neque si simpliciter promittatur ad viam reficiendam, ob id sequitur, videri promissum totum id, quod necessarium est ad viam reficiendam, nam præstando quid minimum ad refectionem viæ videtur satisfactum promissioni, & eius rigori, cui standum est, *l. quidquid adstringendæ 99. ff. de verborum oblig.* & quia dos in vno nummo verificatur, l. *Neratius in fine. ff. de relig. & sumpt. funer. Menoch. cons. 81. nu. 18. vol. 1. Barbosa, l. 1. 3. par. n. 48. solut. matrim.*

Ex quo est, quod speciali fauore piæ causæ indulgetur, vt censeatur promissum, quod fuerit necessarium pro via reficienda, secundum facultates promissoris, vt habetur *dict. l. quidam in testamento 30. de leg. 2. vbi gloss. Bartol. Baldus, Imola, Decius cons. 182. n. 2. Afflictus, decisione 337. num. 9.* sicque si promitteretur ad viam priuatam reficiendam, vel legaretur, non procederet decisio dict. *l. quidam in testamento*, nam tunc dando quid minimum, promissor vel hæres liberetur, & per consequens tamquam incertum legatum non valeret, *ita tenent Baldus, & Imola, dict. l. quidam in testamento, Socinus Iunior, l. 1. soluto matrimonio, num. 218. versic. si vis, & l. ita stipulatus, numer. 97. ff. de verborum obligat.* & eos contra Ripam & Peraltam, sequitur Barbosa, *l. 1. 3. part. num. 52. soluto matrimonio*, vbi subtiliter & vere inquit, quod in prædictis iuribus non versatur fauor seu specialitas in eo, quod promissio, seu legatum incertum valet, sed in eo scilicet, quod videatur promissum seu relictum illud, quod fuerit necessarium ad faciendum id, quod adiungitur, & sic ratione adiuncti videtur sublata incertitudo.

86 Et † quod magis est, quod Parisius, *l. 1. nu. 147. soluto matrimonio*, tentat defendere, quod dispositio *l. quidam in testamento*, solum procedat in legato, in quo, quia concurrit duplex fauor, & vltimæ voluntatis, & viæ publicæ reficiendæ, admittitur eius decisio, quæ non procedet in promissione, vti in simili considerat, Bart. *l. cum de in rem verso. num. 1. ff.*
87 *de vsuris.* Vbi † intelligit *l. 1. C. de fideicommiss.* vt ibi confirmetur titulus ex triennali præstatione, quia concurrit fauor vltimæ voluntatis, & alimentorum, qui alias nisi ex decennali præstatione confirmaretur.

Sic

Sic etiam gloss. in *c. nos quidem de testamentis, verbo, in loco* in casu,† quo 88
testator non designauerit locum, vbi voluit, & præcepit Monasterium constitui, (& sic sit incertitudo loci, quæ alias vitiat, *vt diximus supra, n. 4.*) inquit, quod legatum non erit caducum, nec vitiabitur, tum causa religionis, tum extremæ voluntatis fauore.

Et † ad eundem modum, sicut admittitur legatum incertum ad 89
viam reficiendam, vel fauore piæ causæ, admittetur, vtiq; legatum incertum dotis, cum concurrat duplex fauor & dotis, & vltimę voluntatis, *tradit Paris. l. 1. ff. solut. matrimonio num. 147. sequitur Barbosa ibi. 3. parte, nu. 52. in fine.* Atque ita nimirum si non procedat in simplici promissione *dicta l. quidam testamento*: in simplici autem promissione, dotis erit secus, quia vitiatur propter incertitudinem.

Neque † obstabit text. *in l. cum post, §. gener ff. de iure dotium*, quia 90
procedit in obligato per legem ad præstandam dotem certo modo, vt est pater, qui secundum facultates tenetur filiam dotare, *l. si filia, ff. de leg. 3.* & ideo promissio dotis ab eo simpliciter facta, intelligitur secundum hanc obligationem legalem, *l. fin. C. de dotis promissione.* In extraneo autem neque in muliere se ipsam dotante non inuenitur hæc obligatio legalis, & sic dotis constitutio relinquitur voluntati contrahentium, cum & matrimonium sine dote possit consistere, *l. fin. C. de donat. ante nupt. l. quod si nulla. ff. de relig. & sumpt. funer.* Quod in tantum verū est, vt si mulier habeat bona, non videatur illa in dotem dare, nisi expressum sit. *Petrus Surdus, consil. 94. n. 3. 1. parte.*

Et est receptum contra glossam *in l. mulier bona, ff. de iure dotium*, vt resoluit Decius *authentica præterea, nu. 6. C. vnde vir & vxor.* vbi Curtius Iun. *num. 12.* & ibi, *num. 13.* quod nec congruam dotem concedere videatur, nisi exprimat, *Fanu. de lucro dotis, pag. 444. num. 37. sequitur Barbosa, l. 1. 3. parte, num. 48. solut. matrimonio.* Vbi prædictam conciliationem inter extraneum, & patrem promittentem dotem, simpliciter, tamquam veriorem amplectitur *& Alciatus, Camillus, Zasius, Cuman. Corrasius, Ripa, Ruinus, Gamma, Menoch. Balduinus, locis ab eo relatis.*

Neque † obstat *l. quæro 61. ff. de iure dotium*, quia ibi non dicitur, 91
quod tutor potest constituere dotem secundum facultates minoris, & sic incertam, sed id demum, quod doti constitutæ secundum facultates minoris, potest accommodare consensum, & non vltra, *ita Barbosa vbi supra, n. 50.*

Sicque

92 Sicque † pro regula tradit, quod incertitudo ſicut & alia, ita & dotem vitiat, *per dict. l. primam, C. de dotis promiſſione*, quia dos ex ſe non eſt, quid vniforme, nec ſemper vniformiter datur; ſed aliquando maior, aliquando minor, aliquando in pecunia, aliquando in ſpecie, & ſic ratione adiuncti facilè certificari non poteſt, vt inquit Baldus, *authentica res quæ, numer. 14. C. communia delegat. & l. fin. numer. 8. C. de ſententiis quæ*
93 *ſine certa quantitate, & conſil. 102. in † principio, volum. 4. Petrus Surdus, conſil. 94. numer. 2. 1. part.* & non præſumitur quod eſt variabile, *vt tradit ibi Surdus poſt Cinum l. 1. de contrahenda, & commit. ſtipulat.*

Ex quo etiam reiicitur interpretatio plurimorum doctorum dicentium in *d. l. 1. Codice de dotis promiſſione* non valere, ne darentur circa
94 idem † duo ſpecialia, nam vltra quod poſſunt concurrere, quādo proueniunt ex diuerſis fontib. *vt in l. ſingularia, ff. ſi cert. petatur, tradit Bartolus, l. ſi is qui, num. 71. ff. de vſucapion. Felin. capit. cum M. numero 10. de conſtitut. Socinus, l. 1. ſolut. matrimonio, num. 53 Ruinus, l. Gallus, §. idem credendum, num. 14. ff. de liber. & poſthum.* & etiam poſſunt concurrere, quando vnum venit in conſequentiam alterius, *vt tradit Bartol. d. numer. 71. Decius conſil. 546. numer. 4. Celſus conſil. 1. numer. 15.* paſſim in iure videmus fauore dotis plura ſpecialia admitti, *vt in l. finali, C. ad Velleianum, l. vnica, §. & vt plenius, de rei vxoriæ actione, tradit plures referens, Barboſa, l. 1. 3. part. numer. 47. ſolu. matrimonio*, vbi etiam plures refert tenentes, non ſolum in materia dotis, ſed in quacumque alia poſſe concurrere circa idem plura ſpecialia, & *numer.* 54. ponit exempla in muliere fideiubente pro dote, pacto nudo, quæ valet, cum alias requirat ſtipulatio, nec iuuatur Velleiano, & etiam datur aliud ſpeciale, quia compellitur præciſe rem tradere.

95 Si † incertitudo verſetur circa rem, valet etiam fauore piæ cauſæ, *gloſſ. fin. capit. nos quidem de teſtibus, vbi Couarr. numer. 12.* textus eſt *in l. ſtychus 12. ff. de legat. 3.* vbi relicta libertate ſeruo ſtycho, teſtator petiit vt ei doceretur artificium, vnde ſe tueri poſſet, Pegaſus dixit, inutile fideicommiſſum eſſe, quia genus artificii adiectum, nec expreſſum eſſet, & nihilominus Caius conſultus, ibi reſpondit valere, & quod iudex ſtatuet, tam ex voluntate defuncti, quam ætate, ingenio & natura eius, cui relictum eſt, quod potiſſimum artificium hæres docere debet: & ibi notat gloſſa, quod valet legatum incertum fauore alimentorum, ex quo ibi docetur artificium, vt ali poſſit Stychus, & legatum alimentorum

torum pia causa est, l. *Mella ibi pietatis intuitu. ff. de alimentis & cibar. legatis. l. sancimus*, C *de Sacrosanctis Eccles.* vbi † causa redẽptionis captiuorũ 96
& alimentorum æquiparantur. *Tiraquel. de priuil. piæ cau. in præfatione, versic. item legatum*, intelligendo tantum, vt ibi Tiraq. in alimentis relictis pauperibus, & egenis, *Mieres de maior. 4. par. q. 27. num. 10.* licet alimenta diuitibus relicta contineant alimentorum fauorem, *l. cum hi, §. nihil, ff. de trans. & supra cap 2. n. 19.*

Satis † ergo ex præmissis habes probatum, quod si anniuersarium 97
Missarum relinquatur à testatore, nec exprimat numerum Missarum, nec quantitatem eleemosynæ dandã, vel iubeat virgines maritare, captiuos redimere, vel in pauperes annuatim erogare, fiet anniuersarium inspecta qualitate defuncti, & eius facultatibus, textus *in l. si cui, à num. 14. ff. de annuis legat.* iuncta glossa, *verbo, solutus, ibi, & in simili pia causa*, qui textus loquitur in eo quod annuatim est præstandum, tenet plures referens Tiraquel. de *priuile. piæ. causæ, priuil. 55.*

Atque † ita quoties dubitatur de quantitate expendenda pro anni- 98
uersario, illa taxanda est boni viri arbitrio, inspectis facultatib. defuncti, vt in eo qui fecit donationem omnium bonorũ reseruata sibi potestate disponendi pro anima, tradit Gamma, *decis. 185.* vbi inquit hac consideratione Senatum pronunciasse in casu, quo quis donauit bona sua sub reseruatione disponendi pro anima, quod posset relinquere p̃diũ, ex cuius redditu eleemosyna daretur Monasterio ad sacrificia decem Missarum annuatim pro anima peragenda, quod nota, quia sæpissime contingit.

Sic † Rebuff. *tract. de priuilegiis scholasticorum, priuil. 133.* tenet & af- 99
firmat legatum incertum arbitrio iudicis definiri ex qualitate personæ, & studij, cui is scholasticus operam dabit, *tradit Menoch. li. 2 de arbitrar. centuria 2. casu 188. nu. 6.* quod ex eo fit, quia quod studij causa relinquitur, pium est, *Bartol. l. 1. vbi omnes, soluto matrimonio, sequitur Alexand. l. ita stipulatus, nu. 28. de verborum, Rebuff. dicto priuileg. 133. plures referens, Tiraquel. tractatu de priuilegiis piæ causæ, in præfat. vers. item relictum causa studij.*

Sic † Cardinalis Zabarella *Clement. 1. de testamentis, num. 27.* tenet, 100
quod si quis dicat, *lego pro anima mea*, & non dicat quid, legatum valere, & quod commissarius poterit expendere conuenientem quantitatem, secundum dignitatem personæ, & eius patrimonium & facultates, *argumento l. pater, de legat. 2. tradit Ioannes de Imola post Anto. de Butrio,*

*c.indicante de testamentis,sequitur Aluarado de coniect. mente testator. li.2.c.
1.nu. 28. vbi vltra Zabarellam allegat tex. in l.penultima, ff.de alimen.& cib.
leg.* & hoc quia in relictis ad pias causas arbitrium boni viri semper tacitè connexum est,*Bald.l.3.C.de furtis,nu.4.* vbi de calice relicto, quem sequitur Gregorius*l. 23. titul.9.part.6.verb. El meior*, ad quod adde, quod tradit Aluaradus *vbi supra num.26.& 28.*quem vide & Couar.*ca. indicante,num.4. de testamentis.*

101 Remanet † itaque resolutum, quod legatum incertum in fauorem piæ causæ valet: Ex quo infero falso asseruisse Cynum *in l.1. C.de Sacrosanctis Ecclesiis, nu.8.* legatum relictum Ecclesiæ Parochiali non valere, si non constat de qua testator sensit, & habebat duas Parochias: nam adhuc valebit legatum, & Episcopus eliget Ecclesiam, cui dandum sit, Ita tradunt Hostiensis, Ioãnes Andr. Imola, & communiter Doctores *in cap.indicante,de testamentis*, per text. *in cap.1.de Parochis,& l. Titiæ textores, de legat.1. teste Philippo Francho. cap. 2. §. cum ab eo, numer.6. de sepult. libr.6. Couarruuias dict.cap.indicante,num.2.de testamentis*,licet ibi contra communem ipse sequatur opinionem Barbatiæ, tenentis,legatum diuidendum esse inter vtramque Ecclesiam, per tex. *in cap.2. de sepulturis,*
102 *lib.6.* dicens,veriorem esse † opinionem, quem ego sequor, & vltra eũ allego textum singularem *in l.si quis Titio.17.§.vltim. de legat.2.* cuius rogo legas verba.Et conducit,quod tradit Imola in Clementina,*si principalis. de rescriptis*, vbi assignatis centum pro præmio primo intranti ar-
103 cem,si duo vel tres simul intrant, † ita quod nõ possit discerni,quis eorum prius intrauerit,omnes diuident illa cẽtum:Idem tradit Bart.l. *hoc articulo,ff.de hæred.instituend.n.8.& 9.*& vide infra,hoc lib. *cap.22.n.17.*

104 Et † pro complemento huius cap. adde,quod licet tam incerte versatus fuerit testator circa relicta pro anima, vt solum dixerit amico suo, *Animam meam dimitto in manibus tuis*, nec addiderit aliud verbum, nec voluerit aliter disponere, censetur talis amicus grauatus restituere hæreditatem piis causis:Ita tradit Bertachinus in repert.verbo, *animam meam,*

* *
*

CAPVT

CAPVT XI.

SI QVIS CONDIDIT TESTAMENTVM, IN QVO RELINQVIT ANNIVERSARIVM Missarum pro anima in Ecclesia, qua iubet corpus suum sepeliri, & postea se suspēdat, in flumen, seu puteum se proiiciat, & sic decedat in notorio peccato mortali, vel alia causa decedat excommunicatus, an cesset relictum pro anniuersario?

1 *Si conditio desinit posse adimpleri per legatarium facto testatoris, legatum libertatis vitiatur, quasi conditione defecta.*

2 *Si testator leget, quod sibi debetur & postea exigat, exstinguitur legatum.*

3 *Cum facto testatoris sibi mortem inferentis desinat posse adimpleri anniuersarium, vitiabitur anniuersarium, vt legatum libertatis.*

4 *Mortem voluntariam sibi inferes non potest in Ecclesia sepeliri, nec decedens excommunicatus, nec impœnitens blasphemus.*

5 *Idem asseritur de Monacho habente proprium, & de imponente noua padagia, & de quolibet impœnitente peccatore.*

6 *Ex quo sacri Canones prohibent pro istis orare, cum sepulturæ sine orationibus fieri non soleant, vtroque bono priuantur.*

7 *Si aliquis reperiatur laqueo suspensus, vel proprio ense ictus, siue in flumen, puteumvè proiectus, non est credendum sibi mortem intulisse, sed ab alio eo renitente violenter suspensus, occisus, seu in flumen proiectus.*

8 *Non est præsumendum delictum, nec quod quis carnem suam odio habuerit, nec quod sit immemor salutis æternæ.*

9 *Huiusmodi inuenti mortui sepulturæ Ecclesiasticæ traduntur, & pro eis oratur.*

10 *Ebrij, furiosi & dormientes, sibi ipsis inferentes mortem, non priuantur sepultura.*

11 *Etiam mortem sibi inferens voluntarie non priuatur sepultura, si post illatum sibi vulnus pœnituerit, & ad Dominum reuertatur ostendendo signa contritionis peccati.*

12 *Omnis virtus detrimentum patitur ab vno vitio.*

13 *Sicut homo dum in carne est, potest gratiam amittere per peccatum, vt n. 11. ita & consequenter pœnitentiam consequi.*

14 *Contrariorum eadem est disciplina.*

15 *Deus malos citra condignum punit, bonos vero plus merito remunerat.*

16 *Expenditur illud Psalm. 77.* Cum occideret eos, quærebant eum, & reuertebantur.

17 *Intelligitur tex. in* cap. si quis positus, de pœnitentia, distinctione 7. *qui est Diui Augustini, de eo qui in vltimo vitæ spiritu pœnituit.*

18 *Constituto in articulo mortis, deficit memoria, & sic minus creditur testi constituto in mortis articulo.*

19 *Optimum erit consiliū, vt orantes pro defunctis ea intentione orent, quod si defunctus non egeat orationibus ad orantem reuertantur.*

20 *Samson licet mortem sibi consciuerit, non fuit desperatus, imo id fecit sine aliqua Dei offensa, quia nutu diuino.*

21 *Per inimicitias capitales super venientes censetur reuocatum legatum, etiam quod post testamentum fecerit codicillos, & non reuocauerit, & num. 23.*

22 *Et ad id sufficit probare inimici, etiam per duos testes, licet aliqui requiri quinque testes tenuerint.*

23 *Maioratus reuocatur per inimicitias, etiam quod fuerit in contractu institutus, modo traditio facta non sit.*

24 *Quod procedit etiam si inimicitia fuerit orta culpa testatoris.*

25 *Dictum testis reiicitur, licet is contra quem dixerit, dederit causam inimicitiæ, dummodo non sit data opera.*

26 *Contritus & confessus, præsumitur quod odium remiserit.*

27 *Et quid si inimicitia inceperit morte testatoris, quia legatarius eum occidat.*

28 *Si testator legauit centum Ecclesiæ pro sepultura, & postea elegerit eam in alia Ecclesia, legatum extinguitur.*

29 *Testator reuocando onus legato adiectum videtur reuocare ipsum legatū, declaratur n. sequenti, vt procedat in modo & conditione.*

30 *Facto amittitur legatum, cum voluntas magis facto declaretur.*

31 *Expenditur* l. 8. titul. 23. libr. 8. Recop.

32 *Relictum Ecclesiæ pro sepultura & orationib. seu anniuersario, non censetur reuocatum, licet relinquens decedat excommunicatus.*

33 *Quod ampliatur vt procedat, etiam si testator dixerit quod Ecclesia non lucretur legatum, nisi in ea sepultus fuerit.*

34 *Declaratur* l. cum tale, §. falsam ff. de conditionib. & demonstrationibus.

35 *Conditio impossibilis de iure habetur pro non apposita.*

36 *Conditio mixta, quæ impleri non potest, neq; exstat per legatarium, quominus impleatur, habetur pro impleta.*

37 *Communis sententia habet, legatum non reuocari propter inimicitiam, si testator dederit caussam, licèt aliqui teneant contrariam sententiam.*

38 *Author idem iudicat de excommunicato, quod de se occidente, ex quo eadem ratio militat in vtroque.*

39 *Qui potest remouere impedimentum, non excusatur, & ei currit tempus.*

40 *Qui casum impotentiæ sibi dederit, non excusatur.*

41 *Culpa imputatur ei, qui non petiit absolutionem ab excommunicatione.*

42 *Qui non vtitur remediis oportunis ad actum, est in culpa.*

43 *Cum excommunicatio sit medicinalis, & adhibeatur in medicinam, vt quis exeat à peccato, parendo Ecclesiæ mandatis, si non pareat est pertinax.*

44 *Intelligitur* l.8.tit.23..lib.8.recopil. *iuxta distinctionem iuris communis, sed contra.n.47.*

45 *Quando duæ leges, etiamsi altera sit posterior, possunt aliqua distinctione concordari vt vna intelligatur secundum alteram, sunt reducendæ ad concordiam.*

46 *Quod procedit, etiam si secunda & posterior lex contineat clausulam derogatoriam, non obstantibus, vel aliquam dictionem taxatiuam.*

47 *Intelligitur* d.l.Regia 8. *vt intelligatur simpliciter, sine aliqua distinctione.*

48 *Quando si lex noua distingueretur per veterem, remaneret sine effectu aliquid operandi, non distinguitur per eam.*

49 *Quando lex noua vtitur signo vniuersali, non limitatur lege veteri.*

50 *Licet bona propter delictum confiscentur, non ex eo delinquens efficitur intestabilis.*

F*Alsam conditionem Cassius & Cœlius Sabinus, impossibilem esse dixerunt, veluti Pamphilus, si quod Titio debeo soluerit, liber esto, si modo nihil Titio fuit debitum, quod si post testamentum factum testator pecuniam exsoluerit, defecisse conditionem.*

Verba sunt Papiniani Iurisconsulti, *lib.18. quæstionum,* relata l. *cum*

1 *tale 71.§.falsam,ff.de condit. & demonstr.* Ex quibus † in vlteriori parte colligitur. Quod si conditio desinit posse adimpleri per legatarium, facto testatoris legatum libertatis vitiatur, quasi condictione defecta.
2 Sic † si testator leget, quod sibi debetur, & postea exigat, extinguitur legatum, *Anguisola consil.28.num.1.& 8. lib.6. & Menoch. lib.4. præsumpt.*
3 *185.* Sicq; † ad eundem modum legatum pro anniuersario, inutile reddi fatendum est, si testator moriatur in sententia excommunicationis, vel se suspēdat, siue in flumen seu puteum se proiiciat, quia facto ipsius
4 desinit † conditio posse adimpleri: cum talis non possit in Ecclesia sepeliri, vt de se occidente, est text. *in cap. ex parte el 2. de sepulturis*; vbi omnes *cap. placuit.23.q.5.* vbi glossa & omnes: de excommunicato est tex. *in cap. sacris, de sententia excommunicationis.* Ecclesiastica enim sepultura priuatur ille, de quo constat decessisse in peccato mortali. Vt de vsurario est tex. *in cap. quia in omnibus, de vsur.* Sic de blasphemo impœniten-
5 te, *cap statuimus, de maledicis.* Sic de Monacho † habente propria, *cap. Monachi, §. qui vero, cap. super quodam, de statu Monachorum.* Sic de imponente noua pædagia, *c. innouamus, de censib.* Sic & quilibet peccator impœnitens priuatur Ecclesiastico sepulchro, vt tradit Menoch. *lib.6. præsumptione 94. num.7. Nauar. cap. si quis positus, num.3. de pœnitentia, distinct.*
6 *7.* Nec † pro eis potest orari, *cap. pro obeuntibus, 13. quæst.2. vbi late Turrecrem. d. cap. placuit.23. quæst.5. Hieronym. à Laurentius, decis.123. num.8.* vbi in casu, quo vir opinione & æstimatione grauis sibi mortem intulit, cum altercaretur, an esset dignus sepultura Ecclesiastica, inquit dixisse Domini de Rota Auinionis, *Careat, careat, & inter stercora proiiciatur.* Ex quo enim, vt ibi inquit, Sacri Canones prohibent pro istis orare, frustra sepulturam peterent, quæ sine orationibus fieri non solet, vtroque bono priuantur tales impœnitentes & desperati, scilicet sepultura & suffragiis, *Guillermus Benedictus, cap. Raynutius, de testamentis, verb. mortuo itaque el 1. num. 50. & num. 295. Menochius de arbitrar. casu 284. num.36. Gregor. l.2. titul. 27. part.7. gloss. 1. Didacus Perez, l.3. titul.13. lib. 8. ordinament. Couarru. lib.2. variarum, cap.1. num.11. vers. illud, plures alios refert Amescua lib.1. de potestate in se ipsum. cap.22. ex num 2.* Hoc tamen limita, si constat illos sibi mortem voluntarie intulisse, *d. cap. ex parte. el 2. de sepulturis.*

7 Nec si aliquis † reperiatur laqueo suspensus, vel proprio ense ictus, vel in flumen, puteumve proiectus, credendum non est sibi mortem intulisse, sed ab alio, eo renitente violenter suspensus, occisus, seu proiectus,

iectus: tum, † quia non est præsumendum delictum in eo, *iuxta iuris regulas*, maximè tam horrendum: tum etiam, quia nemo præsumitur, quod carnem suam odio habuerit, *cap. non æstimemus. 13. quæst. 2.* nec quod sit immemor salutis æternæ, *l. vltima Cod. ad legem Iul. am repetund. d. cap. Sancimus, 1. quæst. 7.* & etiam, quia sæpissimè contingit talia ab aliis irrogari, quare iudices in inquirendo debent esse cauti, quia Ecclesia non iudicat de occultis & incertis, *cap. si quis diminus, §. his ita, 30. quæst. 5 vt diximus late supra, cap. 10.* 8

Atque † ita Ecclesiasticæ sepulturæ traduntur sic inuenti, & pro eis oratur, *tradit Abbas cap. ex parte. el 2. num. 4. de sepulturis, Palacius Rub. Rubric. de donatio. §. 89. num. 2. & § 70. num. 6. & 7. Socinus iunior consil. 31. lib. 1. Hieronymus à Laurentiis d. decision. 123. num 8. Bertrandus consil. 134. num. 2. volum. 3. Plaça de delictis, cap. 23. numero 15. Salzedo in practica, cap. 17. num. 12. Couarru lib. 2. variarum. cap. 1. num. 11. Iulius Clarus §. fin. quæstion. 68. num. 38. Didacus Perez, l. 9. titul. 13. lib. 8. ordinam. pagin. 266. Tiberius Decianus libro nono tractat. criminal. cap. 3. num. 3. & 10. sequitur Amescua lib. 1. de potestate in seipsum, cap. 22. num. 12.* vbi numeris sequentibus ponit aliquas limitationes ad prædictam conclusionem de priuando sepulchro & suffragiis, eo qui sibi mortem intulit. 9
Vt non procedat in furioso, ebrio & dormiente, & se proiiciente in 10
flumen spe natandi, cum fugerat, quibus in casibus non est neganda sepultura Ecclesiastica: sed cum sit mors voluntarie illata, in hoc non insisto, cum habeamus casum expressum *in d. capit. ex parte, el 2.* ibi: *Cum non illa sponte præcipitauerit se*, sed est optima & Catholica limitatio ad dictam conclusionem, vt non priuetur † sepulchro & suffragiis, 11
etiam voluntarie mortem sibi inferens, si post illatum sibi vulnus pœnituerit, & ad Dominum reuertatur, ostendendo signa contritionis peccati: *In quacumque hora ingemuerit peccator, amplius non recordabor,* inquit Dominus per Prophetam Ezechielem, *cap. 18. & cap. 33. verba relata, cap. ponderet. 50. distinct. & cap. si quis presbyter. 26. quæstion. 6.* & Lucæ, *cap 23.* dixit Dominus latroni pœnitenti: *Hodie mecum eris in Paradyso*: & habetur Matthæi, *cap. 20.* quod *tantum est datum mercenario sero venienti, quantum illi, qui mane venerat*, quamdiu enim quis in carne, est in statu merendi DEI gratiam: atque ita Ecclesia non negat sepulturam iis, quos in extremo vitæ suæ pœnitet peccasse, *cap. si quis autem, de pœnitentia, distinct. 7.*

Iam quemadmodum homo, dum in carne eſt, poteſt peccare, & damnari, vt habetur Ezechielis cap. 33. *Iuſtitia iuſti non liberabit eum in quacumque die peccauerit*, & cap. *defleat peccator, de regulis iuris*, vbi optima gloſſa intelligit verba tex. (dicentis, *Defleat peccator quia offendens in vno, factus eſt omnium reus,*) ideo eſſe, quia offendens in vno peccato mortali, amittit vitam æternam, & damnabitur, quia omnis virtus de-
12 trimentum † patitur ab vno vitio, *cap. dolendum de pœnitentia, diſtinct. 5.* vbi quod qui in vno peccato perſeuerat, omnia bona perdit: bonũ dicitur ex integra cauſa, malum autem ex quocumque defectu: pro quo eſt gloſſa ſingularis *in Extrauaganti execrabilis, verbo, vitæ puritate, de præ-*
13 *bendis.* Si ergo dum in † carne eſt homo poteſt gratiam amittere per
14 peccatum, cur non & pœnitentia conſequi. Si quidem † contrariorum eadem eſt diſciplina, *l. 1. ff. qui ſunt ſui, vel alieni iuris*, cum de contrariis contraria dicantur, *cap. ſciendum, 8. quæſtion. 1.* quo argumento vtitur Iacobus Menochius *lib. 6. præſumption. præſumtion. 94. num. 9. & 10.* vbi etiam arguit à fortiori ratione: nam Dei bonitas tanta eſt, vt ſit clementior ad ignoſcendum, quam iratus ad damnandum, *cap. qui di-*
15 *uinitatis, de pœnitentia, diſtinct. 1.* & ſic malos † citra cõdignum punit: bonos vero plus merito remunerat, *tradit Sanctus Thomas in 4. Sententia. diſtinct. 46. quæſtion. 2. articul. 2.* & habetur *2. Canonica Sancti Iacobi; Superexaltauit miſericordia iudicium.*

16 Nec mirum quod in † vltimo vitæ ſpiritu, quis conuertatur, iuxta illud Pſalm. 77. *Cum occideret eos, quærebant eum, & reuertebantur.* Et ſic inquit Innoc. *in c. à nobis, de ſent. excommun. num. 2.* Quod ſi detur lex diſponens, quod hæreticus in articulo mortis non poſſet reconciliare, eſſet inhumana, & contra voluntatem Dei, quem videas citra hoc.

17 Neque obſtant † verba textus, *in cap. ſi quis poſitus, de pœnitentia, diſtinct. 7.* deſumpta ex Diuo Auguſtino homilia 41. quæ talia ſunt: *Si quis poſitus in vltima neceßitate ſuæ ægritudinis voluerit accipere pœnitentiam, & accepit, & mox reconciliatur, & hinc vadit, fateor vobis non illi negamus quod petit, ſed non præſumimus, quod bene hinc exiit ſi ſecurus hinc exierit, ego neſcio pœnitentiam dare poſſumus, ſecuritatem dare non poſſumus, numquid dico damnabitur, ſed non dico liberabitur*: Nam inquit Menoch. quod Auguſtinus loquitur in eo, de cuius pœnitentia dubitabitur: nam cum pœnitentia eſt in dubio, ſalus etiam dubia erit, vt non præſumamus, pro certo, quod ſaluetur ille, de cuius pœnitẽtia dubitatur. Et hæc dubitatio veræ pœnitentiæ in eo, qui in mortis articulo eſt conſtitutus,

ſumitur

sumitur ex eo, quod corporis infirmitas adeo persæpe omnes animi sensus occupat, vt vix aliquid de Deo cogitare permittat, vt inquit ipse Menochius, & conducit *l. hac consultissima, versic. At cum humana fragilitas, mortis præcipue cogitatione perturbata, &c. C. qui testamenta facere possunt, Guid. Pap. decis. 127. num. 4. Menoch. de arbitrar. centur. 2. casu 97. n. 1.* vbi quod memoria adimitur agone mortis. Sic minus † creditur testi 18
constituto in mortis articulo, *Roland. consil. 37. n. 21. vol. 3.*

Quare quoties † casus ita contingeret, consulerem orantibus pro 19
talibus, de quibus dubitatur, sint ne capaces suffragiorũ, vt : a orent intentione, vt si is pro quo orant, non iuuetur, quia damnatus, oratio reuertatur ad facientem, iuxta illud Psalm. 34. *Oratio mea in sinu meo conuertetur:* & Luc. 10. *Si non fuerit filius pacis pax vestra ad vos reuertetur:* ob quod Gabriel *in 4. lection. 58.* inquit, quod semper debet esse in orante pro alio habitualis intentio, vt si is pro quo orat, non indigeat suffragiis, quia iam est beatus in cœlo, vel non iuuetur illis, quia damnatus, ad orantem reuertatur, idem tradit Diuus Augustinus *sermone 44. ad fratres in eremo.* Sed si demus, quod vere pœnituit, non est dubitandum de eius salute, cum ea pœnitentia nihil differat ab ea, quã quis facit cum bene valet, ita enim præsto est illi Dei auxilium, cui homo consentit, sicuti sano, & incolumi, *l. 9 tit. 13. part. 1. Menoch. vbi supra. num.* 25. Merito ergo ei, qui in vltimo vitæ pœnituit, non denegatur sepultura Ecclesiastica, tamen de his non est nostra quæstio, cum pro eis possit celebrari, anniuersarium, & orari.

Eximitur etiam † ab his desperatis Samson, qui licet mortem sibi 20
consciuerit, dubitandum non est, id fecisse absque aliqua Dei offensa, vt dicit Diuus Augustinus *lib. 1. de ciuitate Dei. cap.* 21. & Paulus Apostolus ad Hebræos, *cap.* 11. de illo & aliis patribus ponit hæc verba: *Et quid adhuc dicam, deficiet me tempus enarrantem de Gedeon Barach, Samson, Iephte, Dauid, Samuel, & Prophetis, qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones,* & de quo legitur Iudicum capit. 13. in fine: *Peperit itaque filium, & vocauit nomen eius Samson, creuitque puer, & benedixit ei Dominus, cœpitque spiritus Domini esse cum eo.* & morte inuocauit Dominum, vt legitur Iudicum, *cap. 16.* & nutu diuino id fecisse, inquit Azor. *lib. 6. Institution. moral. cap. 1. vers. ad hæc.* In monte enim plures hostes occidit, vt Christi exprimeret passionem, qui mortem nostram moriendo destruxit, tradit Martinus Cantepratensis *in hypotyposeon lib. 6. cap. 1. circa princip.* vbi refert Euagrium dicentem, omnes

q pene

pene sanctos Patriarchas & Prophetas in aliqua re figuram expressisse Christi saluatoris.

Sed de his, qui obierunt in sententia excommunicationis, vel peccato mortali impœnitentes, cum sint inimici Dei, & Ecclesiæ, per con-
21 sequens † videtur reuocatum legatum pro sepultura, & anniuersario, argumento, *l. si quis ita legauerit, §. final.* ibi: *Etsi quidem capitales, vel grauissimæ inimicitiæ intercesserint, ademptum videtur quod relictum est ff. de adimendis legatis.* Quod dicit sine dubio, Barbosa *l. si ab hostibus, num. 9. solut. matrimon.* Et hoc licet testator non dixerit, se velle reuocare legatum, *Iason l. hereditas, num. 3. C. de his quibus vt indignis, Ripa l. fin. numer. 151. Cod. de reuocand. donation. cap. Raynutius, de testament. num. 7. Molin.*
22 *lib. 1. de primogen. cap. 9. num. 35.* vbi loquitur de maioratu † per viam legati instituto, & ibi *num. 57.* quod sufficit probare inimicitiam duobus testibus, secundum Paulum & Couarruuium, contra Dynum & Bartolum tenentes in hac tacita ademptione, necessarios esse quinque testes, quod etiam tenet Mieres, dicens, communem esse opinionem
23 *de maioratu 1. parte, quæstione 43. numero 5. & 414.* Et idem † dicit si in contractu fiat, non interueniente traditione, quia tacite censetur reuocatum.

Quod etiam procedit, si testator post inimicitias fecerit codicillos, & in eis non reuocauerit, *Gamma decis. 206. num. 17.*

24 Et hoc † in tantum verum est, vt procedat etiam si inimicitia orta fuerit culpa testatoris, vt contra Bartolum probat Iason, *l. si filiam, num. 2. C. de inoffic. testament. Gerardus singular. 5. Couarru. Rubrica de testamentis, 2 part. num. 20. & colligitur ex l. 4. ff. de adimend. legat.* ibi: *Et testatorem pœnituerit prioris offensæ, & l. ex parte, eodem titulo*, ibi: *Cum testator grauissimis inimicitiis persecutus*, quas leges hanc tenendo sententiam ponderat Mantica *de coniecturata mente defuncti, l. 12. titul. 5. num. 9.* vbi optime fundat, quidquid dicat Gregor. *l. 13. titul. 7. partita 6. verbo, y oguiesse, versicul. si tamen testator, vel extraneus dedit caussam inimicitiæ, &c.*

25 Sic dictum † testis reiicitur, licet, is contra quem dederit caussam inimicitiæ, dummodo non sit data opera, *Couarru. in 4. 2. part. cap. 3. §. 5. num. 7. in fin.* vbi plures refert.

Sed quæ maior inimicitia, quam inter damnatum & Ecclesiam: Ergo per eam videtur reuocatum legatum pro anniuersario, & in isto desperato non potest considerari aliqua pœnitentia prioris offensæ, &

sic

ſic non eſt locus diſpoſitioni, *l. quod ſi iterum, ff. de adimend. legatis*, nec de eo † poſſumus dicere, quod de contrito & confeſſo, qui præſumi- 26
tur odium remiſiſſe, *Mantica de coniecturata mente defuncti, lib. 6. tit. 10. num. 8.* atque ita cum exierit à carne impœnitens, ſemper manet impœnitens & inimicus Dei, vt diximus *ſupra cap. 1. num. 14.*

Et dato, quod † inimicitia inceperit cum morte teſtatoris. Vt puta, 27
ſi cum amici eſſent, orta fuit inter eos rixa, & legatarius vulnerauerit teſtatorem, ita acriter, quod ſtatim mortuus ſit, licet in his terminis legatum mero iure quæratur legatario, quia non poteſt conſiderari in teſtatore animus reuocandi, *l. final. cum gloſſa. ff. quando dies legati cedat:* fiſcus tamen ab eo aufert, *l. 1. vbi Bartolus, num. 4. ff. de his quibus vt indign. Molina lib. 1. de primogen. c. 6. num. 46. ſequitur Barboſ. l. ſi ab hoſtibus, §. fin. num. 10. ff. ſolut. matrim.*

Facit etiam, † quia ſi teſtator legauit centum Eccleſiæ pro ſepultu- 28
ra, & poſtea elegerit eam in alia Eccleſia, legatum extinguitur, *Ancharran. cap. filius noſter, num. 9. de teſtament. Mantica de coniecturata mente defuncti, lib. 11. titul. 2. num. 31.*

Et hoc † quia teſtator reuocando onus legato adiectum, videtur 29
reuocare ipſum legatum, *l. alumnæ, §. Seia, l. filio. §. matri. ff. de adimendis legatis, Mantica vbi ſupra, num. 27. Menoch. lib. 4. præſumptio. 169. num. 3.* atque ita cum iſte decedendo excommunicatus, vel ſe occidendo effecerit, ne poſſit ſepeliri, nec pro eo orari, videtur adimiſſe relictum.
Siquidem † voluntas magis facto quam verbis declaratur. *l. de quibus,* 30
ff. de legibus, & etiam facto legatum adimitur, *l. cum tale, §. penultimo, l. cum ita datur, l. ſi quis ſeruum, ff. de condit. & demonſtrat.* Et licet Socinus *l. in teſtamento, la 2. de condit. & demonſtr. num. 3.* dixerit, ſupradicta procedere in modo, vt eo adempto cenſeatur ademptum legatum, ſecus tamen in conditione *per l. ſi quis ſeruum, eo titulo, Mantica de coniectur. mente defuncti, lib. 12. tit. 2. num. 3.* verius eſt adimi legatum adempta conditione, *vt argum. l. 3. §. conditio, ff. de adim. legat. tradit Aymon conſil. 80. n. 2.* quem ſequitur Ameſcua *de poteſtate in ſeipſum, lib. 1. quæſt. 22. num. 31. poſt Menochium, lib. 4. præſumpt. 183. num. 54.*

Pro quo † etiam facit *l. 8. tit. 23. lib. 8. Recop.* in qua habentur hæc 31
verba: *Todo hombre ò muger que ſe matare a ſi miſmo, pierda todos ſus bienes, y ſean para nueſtra Camara, no tentendo herederos decendientes.* Si ergo, qui ſe occidit, amittit bona, nō potuit de eis diſponere, & eius diſpoſitio irritatur, q̄ pendebat à morte, qua mediante intrat fiſcus in pœnā delicti.

Et pro compleme͂to huius partis, quod censeatur ademptum legatum, seu relictum pro sepultura, & orationibus, tenet Comensis *l. in testamento, la 2. ff. de cond. & demonstrat.* allegatus à Menoch. *lib. 4. præsumpt. 183. num. 48.*

32 Sed contrariam † sententiam, imo huiusmodi relictum non vitiari, nec censeri reuocatum, & Ecclesiam illud percipere, tenent plures, quos refert Iacob. Menoch. dicens communem esse opinionem, *d. lib. 4. præsumpt. 183. num. 46. Mantic. de coniecturata mente defuncti, lib. 11. tit. 16. num. 26. Guillerm. Benedict. cap. Raynutius. de testamentis, verb. mortuo itaq; el. 2. n. 50. & 295. de testam. Cota in memorabil. lib. verb. inimicitiæ, in fin. Simon de Prat. de interpr. vlt. volunt. lib. 4. interpret. 3. dub. 1. num. 11. fol. 457. Spino de testament. gloss. 2. de electione sepulturæ. n. 34.* tradunt plures, quos refert & sequitur dicens, communem omnium sententiam, Amescua *lib. 1. de potestate in seipsum, cap. 22. num. 33. vbi cum Capi. consil. vlt. & Sebastiano Medicis tract. de sepulturis, 1. part. q. 25.* & Simone de Prætis, *vbi supr.*

33 ampliat, vt procedat hæc † communis sente͂tia, etiamsi per testatorem dictum fuerit, quod aliâs non valeret relictum: nam adhuc Ecclesia, etiam quod non sepeliatur corpus, nec oret pro eo, potietur legato.

34 Neque † obstat, l. *cum tale, §. falsam, ff. de cond. & demonst.* nam in eodem legato libertatis relictæ, si Titio decem dederit, si co͂ditio casu impleri non possit, quia Titius mortuus, sit legatarius, habebit legatum, *l. cum ita datur libertas 93 ff. de condit. & demonstrat.* quia conditio est effe-

35 cta impossibilis, & cum † conditio sepeliendi, & orandi in eo facta sit impossibilis, de iure habetur pro non apposita, *l. 1. ff. de condit. instit.* & cum hæc impossibilitas, & impedimentum iuris prouenerit culpa testatoris, non est imputandum Ecclesiæ, *argument. l. miles, §. ream, ff. ad l. Iul. de adulter.*

36 Deinde facit, quod ista conditio est mixta, quia † est implenda ab Ecclesia in cadauere testatoris, & conditio mixta, quæ impleri non potest, neque stat per legatarium, quominus impleatur, habetur pro impleta, *l. in testamento, la 2. l. vter ex fratrib. l. iure ciuili. l. Titius si statuas, ff. de cond. & demonstr. l. post diem, §. item si qua conditio. ff. quando dies legati ced.* & in terminis relinquentis centum pro sepultura, & decedentis excommunicati, tradit Thom. Sanchez, *lib. 1. de spons. disput. 33. num. 26.*

37 Neque obstat, quod † propter inimicitiam censetur reuocatum legatum: nam communis sententia est, quod non reuocatur, si testator dederit causam inimicitię, *vt tradunt multi congesti à Catellian. Cota de memorabili-*

morabilibus, *verbo inimicitiæ, quos refert etiam Menoch. lib.* 3. *præsumptione* 37. *num.* 22. licet ipse ab hac communi discedat, & merito, nulla enim efficax differentiæ ratio potest assignari in eo quod legatarius, vel testator dederit causam inimicitiæ, cum vtroque modo sit contracta, quæ facit præsumere mutationem voluntatis: tamen quia est periculosum recedere à communi opinione, maxime cum sit in fauorem Ecclesiæ; malo silentio fauere, quam discurrendo per contraria, damnum afferre. Atque ita *Amescua, dict. cap.* 22. *num* 34. licet sentiat non bene dissolui argumenta contrariæ opinionis tamen inquit nullum futurum dubium, quin in praxi seruanda sit hæc secunda opinio, quod non sit reuocatum relictum Ecclesiæ pro sepultura, & orationibus ab eo, qui postea se suspendit, vel excommunicatus decessit, & licet ibi, *numer.* 37. dicat, facilius posse defendi communem opinionem in excommunicato, quam in se occidente, ex quo cum sit excommunicatus à superiore absolutio pendet à tertio, atque ita siue relictum sit sub modo, siue sub conditione, ex quo non potuit adimpleri, facto tertij habētur pro impletis, vt tradit Mantica *de coniect. mente, lib.* 11 *titul.* 16. *Menoch. lib.* 4. *præsumptione* 283. *n.* 8. *&* 9. Tamen † in vtroq; casu eadem militat ratio. 38
Ex quo obediendo Ecclesię excommunicatus posset consequi absolutionem, cum Ecclesia petenti non deneget auxilium.

Atque † ita non habet excusationem, cum possit remouere impedi- 39
mentum, *l. qui potest facere. ff. de regulis iuris, c. his quibus* 60. *de elect.* & sic currit tempus ei qui potuit remouere impedimētum, *Bart. l.* 3. §. *vsuras, ff. de contrario iudi. tutelæ.* Qui † n. casum impotentiæ sibi dederit non 40
excusatur, tradit Roman. *consil.* 9. vbi loquitur in eo qui potuit petere absolutionē à iuramento, & ibi eius Addictionator ponit fallentiā ad regulā, quod non valenti agere non currit præscriptio, vt nō procedat, quando quis sua culpa impotens efficitur, vbi plures citat ad hoc, & est bona glossā, in *c. quia diuersitatem, v. rb. suspensionis, de concess. præbendæ*, vbi imputatur † culpa ei, qui nō petiit absolutionē ab excōmunicatione, 41
quam glossam, cū textu expendit ad hoc, *Alex. consl.* 62. *nu.* 2. *vol* 6 *plures refert Peregrinus de fideicommissis, art.* 41. *n.* 9. Qui † n. non vtitur remediis 42
opportunis ad actum est in culpa, *Rolandus, cons.* 52. *n,* 25. *vol.* 4. Et † cum 43
excommunicatio adhibeatur in medicinā, vt quis exeat à peccato, parendo Ecclesiæ mandatis, si pertinax non obediat, & induratū cor eius exēplo Pharaonis in malo persistat, ipse sibi ponit impedimentum fruendi sepulchro, & suffragiis Ecclesiæ, atq; ita eius, & se interimētis, eadem est ratio.

Neque † obſtat, l. 8. titul. 23. lib. 8. Recop. quia ea lex intelligenda eſt,
44 iuxta diſtinctionem, l. 24. tit. 1. p. 7. vt procedat, quando mortem ſibi in-
ferens id fecit ſcientia & metu criminis à ſe commiſſi, tale quod mere-
batur bonorum confiſcationem, vt eo caſu, ne ex militia ſua commo-
dum reportet, vtique amittat bona. Ita tradit Gregorius ibi, verb. Para
el Rey. Idem tenet poſt Plaçam, à ſe relatũ Didacus Perez, l. 9. tit. 13. l. 8.
ord. Auend. in dictionario verbo, Deſeſperados, Plaça de delictis, cap. 23. num. 9.
& 10. 11. & 12. Pro quorum ſententia faciunt, quæ tradur.t Decius conſi.
438. nu. 4. Curtius Iunior conſi. 182. numer. 3. & Corneus, conſil. 195. numer. 11.
libr. 2. Pariſius, conſil. 155. numer. 4. volum. 4. Rolandus conſil. 20. volum. 3.
Menochius de arbitrariis libr. 2. caſu. 284. Peregrinus de priuilegio fiſci, libr. 4.
numero. 3.
45 Pro quo † facit, quod quãdo duæ leges, etiam ſi altera ſit poſterior,
poſſunt aliqua diſtinctione concordari, ita quod vna intelligatur ſecũ-
dum alteram, ſunt reducendę ad concordiam, vt euitetur correctio, vt
in prima conſtitut. Codicis, §. quibus, & l. vnica, C. de inofficioſ. donation. c.
cum expediat, de electione, l. nam & poſteriores, & l. non eſt nouum, ff. de legi-
46 bus, tradit Romanus conſ. 40. nu. 5. vbi quod † procedit etiam, ſi ſecunda
& poſterior contineat clauſulam derogatoriam non obſtantibus, vel
aliquam dictionem taxatiuam, quod etiam tradit conſ. 322. numer. 2. per
gloſ. in authent. de hæred. ab inteſtat. veni. in principio, verbo, vocantibus, &
gloſſ. in l. non tantũ, verbo, nec vlla exceptio, ff. de petitio. herea. & alios quos
ibi refert, & alios Mandoſius additionator, ibi quem vide: plures etiam
refert Brunorus Aſole in compendio reſolutionum iuris, verbo, ſtatuta con-
traria. Sed contrariam ſententiam, imo quod bona omnia mortem ſi-
bi voluntariè inferentis publicentur, tenet Gomezius. 3. tomo varia-
rum, c. 3. numer. 13. Villalobos in Antynomia Iuris ciuilis, & Regni, num. 8. vbi
47 Olanus † numer. 14. Gratian. regul. 55. num. 10. Azeuedo l. 8. titul. 23. lib. 8. Re-
copil. numer. 14. & ſequentibus, & eadem nouiſſime amplectitur Ameſ-
cua, lib. 1. de poteſtate in ſeipſum, c. 24. Et in hanc ſententiam videtur ſe in-
clinare Couarruuias, lib. 2. variarum, cap. 1. in fine.
48 Nec † obſtat, quod diximus modo pro fundamento contrariæ ſen-
tentiæ. Quia quando ſi lex noua diſtingueretur per veterem, remane-
ret ſine effectu aliquid operandi, non diftinguitur per eã, tradit Ameſ-
49 cua vbi ſupra, num. 6. vbi num. 5. quod † ex quo dict. l. Regni vtitur ſigno
vniuerſali, todo hombre, non limitatur lege veteri, l. 1. §. nuntiatio ff. de no-
ui oper, & ibi adducit alia in comprobationem huius ſententiæ.

Sed

Sed † intellige, quod non ex eo quod bona propter delictum confiscentur, delinquens efficitur intestabilis, qui, etiamsi committat tale crimen, potest testari, iuxta decisionem, *l. 4. Tauri, vt tradit Gregor. l. 24. titul. 1. part. 7 glossa 7.* tamen non poterit disponere de bonis amissis propter delictum, & testamẽtum, quatenus tanget eorum distributionem irritabitur. 50

Quare quoties casus (vtinam nunquam) euenerit, consulerem Ecclesiæ, cui erat relictum pro sepultura & suffragiis, vt à Domino Rege petat sibi deferri ex gratia, nã ex quo potentissimus, & Catholicus Rex noster nunquam talia bona suis expensis accomodat, sed cõcedit operib. piis, libentius tribuet illi Ecclesiæ, cui alias relictum erit.

CAPVT XII.

SIQVIS DIVTVRNO TEMPORE CELEBRET IN ECCLESIA ANNIVERSARIVM pro defunctis, compellatur id facere in futurum.

SVMMARIVM.

1 *Tempus non est modus tollendæ nec inducendæ obligationis.*

2 *Fundans se in diuturna præstatione, inducendo eam tamquam modum & formam, non obtinet, nisi aliud adminiculum accedat.*

3 *Sicut tempus non est modus inducendæ obligationis, ita nec validandæ, & expenditur l. si* certis annis, C. de pactis.

4 *Intelligitur* l. cum de in rem verso. ff. de vsuris, *& numeris sequentibus.*

5 *Relatiuum, quod sui natura restringit.*

6 *Præsumptio tituli, de qua in* l. cũ de in rem verso, *cessat cõtra minorem.*

7 *Vsuræ veniunt in consequentiam, & earum solutio præsupponit aliã principalem obligationem.*

8 *Consequens non datur sine antecedente necessario: Limita vt ibi.*

9 *Intelligitur* l. si certis annis, C. de pactis, *vt non repugnet,* l. cum de in rem verso, ff. de vsuris.

10 *Vbi constat de titulo inualido & initio vitioso, longissima præstatio, nihil proficit.*

11 *Præstatio aliquorum annorum obligationem non inducit.*

12 *Intelligitur l.* siquis diuturno, ff. si seruitus vendicatur.

13 *Ob bonum publicum propter frequentiam seruitutum continuarum, introductum est, vt non requiratur ad eas causandas titulus.*

14 *Nec.*

14 *Nec tituli allegatio requiritur in seruitutibus continuis, licet aliqui tenuerint contrarium.*

15 *Extra casũ seruitutis, qui voluerit se iuuare ex diuturna præstatione debet allegare causam solutionis, & probare præstationes.*

16 *Causa talis præsumitur, qualis per effectum demonstratur.*

17 *Licet iuuans se præscriptione, debeat allegare causam, secus tamen erit, si iuuetur consuetudine, quæ inducitur à toto populo, vel maiori parte.*

18 *Quando occurrit fauor piæ causæ cum fauore vltimæ voluntatis, etiamsi præstatio non sit decennalis, sed aliquorum annorum, obligat in futurum.*

19 *Expenditur,* l. 1. C. de fideicommissis, *& ampliatur eius decisio, vt procedat in omni relicto intuitu pietatis.*

20 *Limitatur decisio,* l. 1. C. de fideicommiss. *vt procedat quando testamentum est nullum, ex defectu solennitatis, secus, si voluntatis.*

21 *Parochianus potest compelli ad solutionem cerei, vel alterius rei, quã consueuerat offerre aliquo tempore, decennali ad minus.*

22 *Eleemosynæ consuetæ dari pauperibus, debent perpetuo dari.*

23 *Si ciuitas dederit quolibet anno certas mensuras frumenti religiosis, non poterit postea reuocare eleemosynam.*

24 *Ampliatur vt procedat in omni præstatione liberaliter facta per decenniũ piæ causæ.*

25 *Celebrans in Ecclesia diuturno tempore anniuersarium pro defunctis, compellitur in futurum celebrare.*

26 *Ratione deuotionis conseruatur consuetudo, quæ viget in aliquibus Ecclesiis, dandi laicis annuatim candelas in die Purificationis, & toleratur, si Ecclesia abundet redditibus.*

27 *Sancta Ecclesia Toletana annuatim præstat candelas in magna abundãtia in die Purificationis, & festo Corporis Christi.*

28 *Referuntur opiniones contrariæ circa præscriptionem præstationis harum candelarum.*

29 *Contra Ecclesiam Toletanam non est præscriptum, quia non vniformes dantur præstationes.*

30 *Episcopi debent domino reddere rationem de bonis fabricæ.*

31 *Sancta Ecclesia Toletana, & operarius eius, interruperunt præscriptionem præstationis candelarum.*

32 *Cum præstatio candelarum procedat ex mera liberalitate, & facultate,*

non

non inducitur possessio, nec præscriptio, etiam tempore.

33 *Ecclesia quo ad res temporales vtitur iure communi.*

34 *Titulus non præsumitur contra Ecclesiam, vt nec contra minorem.*

35 *Stantibus præstationibus difformibus, cessat præsumptio tituli.*

36 *Licet præstatio decennalis requiratur ad obtinendum in proprietate, in iudicio tamen possessorio suffi. it aliquorum annorum.*

37 *Biennalis solutio sufficiet, vt agens defendatur in possessione percipiendi annuam præstationem, etiam sine titulo.*

38 *Limita in possessorio rei profanæ & temporalis, secus erit in beneficialib. in quibus possessio iustificatur ex titulo.*

39 *Vnica præstatio non sufficit, vt quis defendatur in possessione, & de ratione.*

40 *Actus duplicatus denotat actionis perseuerantiam.*

41 *Ex vnico actu mercantiæ, non probatur quem esse mercatorem.*

42 *Frequenter dicitur fieri, quod bis fit.*

43 *Solitum etiam dicitur, quod bis fit, sed contra, num. sequenti.*

44 *Vnica vice factum dicitur solitum, ex quo insolitum dicitur, quod nunquam factum fuit.*

45 *Binus actus inducit consuetudinem.*

46 *Vt dicatur consuetum, exigitur binus actus.*

P*Lacet autem ad tempus obligationem constitui non posse, non magis quam legatum, nam quod alicui deberi cœperit certis modis deberi desinit.* Verba sunt Pauli Iurisconsulti, *lib. 74. ad Edictum* relata, l. *obligationum fere 43. §. placet, ff. de action. & oblig.* ex quibus communiter colligunt Doctores ibi, quod tempus non est modus tollendæ, nec inducendæ obligationis. Et † Speculator, *titul. de restitut. spoliatorum, § 1. n. 8. Paulus Castrensis* 1 *cons. 428. n. 2. vol. 2.* Cacheranus Osascus *decis. 99. nu. 15.* Vbi † quod qui 2 solum se fundat in diuturna præstatione inducendo eã tanquam modum & formam, non obtinet, *glossa in cap. peruenit, de censib. Ioan. Andr. & Doctores, in c. non firmatur, de reg. iuris, lib. 6.* nisi alio adminiculo accedente, *Alex. Raud. cons. 10. n. 129.*

Sicque † nec est causa validandę obligationis, *l. si certis annis*, C. *de pa-* 3 *ctis: Si certis annis* (inquit lex,) *quod nudo pacto conuenerat datum fuerit ad præstandum in posterum in debitum solutum obligare non potuit eum qui pactum fecit, nisi placitis stipulatio intercesserit.* Ex quibus verbis colligitur, quod ꝓmissio pacto nudo facta non validatur nec roboratur, eo quod

 aliqui-

aliquibus annis fuerit datum promissum, nisi noua voluntas declarata per stipulationem accedat.

4 Neque † obstat l. *cum de in rem verso ff. de vsuris*, ibi: *Antoninus ideo soluendas vsuras iudicauit, quod eas ipse dominus & pater longo tempore præstitisset*, vbi videtur solum † inniti in tẽpore, vt indicat illa dictio, quod,
5 quæ sui natura restringit, *l. ea tamen adiectio, de leg. 3.* nam ibi Imperator præsumpsit debitum verum præcessisse, atque ita condẽnauit. Et quod ita fuerit præsumptum colligitur ex 2. p. illius responsi, vbi iussit Imperator soluere partem dotis, ex eo quod illius partis vsuræ essent longo tempore præstitæ. Ita interpretatur Flores de Mena, *lib. 1. variarum q. 2.*
6 *num. 12. & 17. vbi nu. 23.* quod † præsumptio tituli cessat contra minorẽ, de quo Menoch. *lib. 3. præsumpt. 131. n. 89.*

7 Et pro † eius intellectu facit, quod vsurarum solutio ex sui natura præsupponit aliam principalem obligationem, si quidem vsuræ veniunt in consequentiam, *vt per totum titulum, C. & ff. de vsuris*, non tamen datur consequens sine antecedẽte necessario, *l. illud. 76. ff. de acquir. hæredit. l. ad rem mobilem, l. ad legatum, ff. de procuratoribus.* saltim in dependẽtibus à voluntate disponentis *Aym. cons. 134. n. 45.* & sic facilis
8 sumitur † præsumptio, quod secus esset vbi nõ de vsuris, sed de principali debito ageretur, & quod in *d. l. cum de in rem verso* præsumptus fuerit titulus, vltra Bar. & Dd. ibi tenet pro constanti Barbosa, *l. si filio familias, §. fin. nu. 53. ff. solut. matrim.*

9 At in † *d. l. si certis annis*, non potuit præsumi titulus, quia apparebat expressus titulus inualidus, qui erat pactum nudum, & sic nihil proficit præstatio aliquorum annorum, nec si esset longissima & immemora-
10 lis, ex † quo cõstat de initio vitioso, & titulo inualido, *Ioann. Gar. c. de nobilit. glo. 12. n. 68. & 69. Molin. lib. 2. primogeniorum, c. 6. n. 64. vers. in secunda specie, Alex. Raud. cons. 17. 2. p. n. 7. Suarez allegat. 3. n. 5. in fine, Mascard. de probation. conclus. 1401. num 9.*

11 Potest † etiam responderi, quod *in d. l. si certis annis*, nõ fuit diuturna seu decennalis præstatio, sed aliquorum annorum, & sic etiam procedit decisio, *l. creditor, C. de vsuris*, ibi: *Nec si aliquando ex consensu præstitæ sunt, obligationem constituunt.*

12 Neque † etiam obstat, l. *si quis diuturno, ff. si seruitus vendicetur.* vbi Iureconsultus inquit, *Si quis diuturno vsu, & lõga quasi possessione ius aquæ ducendæ nactus sit, non est ei necesse docere de iure.* Quæ verba clare innuunt solum tempus inducere obligationem præstandæ seruitutis continuæ in futu-

futurum, nam respondetur esse introductum in seruitutibus cõtinuis,
ob bonum † publicũ, propter frequentiam earum & necessitatem ta- 13
lium seruitutum, vt non requiratur titulus, vt *sentit Flores de Mena d.q.2.*
n.20. Et ob modicum pręiudicium, *vt intelligit Fel.n.consʃ.2.n.13.post Do-*
min.Ant.quem ibi allegat. licet aliter interpretetur Parlad.*lib.1.rer.quot.c.*
1.§.8.n.23.

Sed nec † tituli allegatio requiritur in seruitutibus continuis, *vt no* 14
tant Ioannes Faber, & Nicolaus de Neapolis §.aque, instit.de actio. quos re-
fert & sequitur Auenda.*lib.1. de exequendis mandatis, cap.1.num.20.Inno-*
centius, cap.si diligenti, de præscriptionibus, Bald. de præscription.2. part.2.par-
tis, vers. secundo principaliter quæro, n.1.

Et licet aliqui tenuerint contrariũ, vt dicit glossa *in d.l.si quis diutur-*
no, quã sequitur conciuis Ceuallos, *q.47.n.1.commun.contra cõmu.* id ꝓ-
cedet in seruitutib. discontinuis: secus aũt in continuis, in quib. verius
est non requiri allegationem tituli, vt resoluit Paulus Castrensis *l.serui-*
tutes, la grande, n.9.vers.quidã vero dicunt vbi reprobat Angelũ contrariũ
tenentẽ, Nam, vt *ipse inquit*, aliàs nulla esset differentia inter seruitutes
habẽtes causam continuã, & discontinuã, cum seruitus discontinua ꝑ-
scribatur spatio lõgi tẽporis, cũ allegatione tituli, vt tenet glo. *in d.l.ser-*
uitutes, quam dicit communiter receptam, Balb. *vbi supra*, Sed † extra 15
prædictũ casum seruitutis, vbi quis voluerit se iuuare ex diuturna præ-
statione, debet allegare causam solutionis, & allegata sufficiet probare,
quod fuit præstitum per decem annos, *tradit Archidiaconus in c. seruitiũ,*
n.9.18.q.2. quem sequitur Alex.*cons.124.n.1.in fine, vol.4. Couarr.reg.pos-*
sessor.2.p.§.4.n.5. Mieres de maiorat.4.p.q.21.nu.9. vbi inquit, quod Co-
uarr. facit primum authorem huius sententiæ Alexand. cum fuerit Ar-
chidiaconus. Sed certe prius fuit opinio glossæ *in c. dilectio, verb.offerre.*
16.quæs.3. & eandem sententiam plures referens tenet Menoch. *lib.3.*
præsumpt.131.num.71.& sequentibus. Et † ratio est, quia causa talis præsu- 16
mitur, qualis per effectum demonstratur, vt dicit Bald. *d.l.si certis annis.*
n.10.in fi.& ibi Decius, n.14.sequitur Mascard.de probat.cõclu.1119.n.2.& 9.

Et † quod dicitur, quod causa est alleganda, intelligas, si quis volue- 17
rit se iuuare præscriptione, secus autem si consuetudine, quæ inducitur
à toto populo vel maiori parti, vt in terminis tradit Cacheranus Osas-
ci, *dict.decis.99.n.5* Nã eo casu nec allegatio causę requiritur. *Alex.dict.*
cons.124.n.3.vol.4.post Ioan.de Imola, l.si publicanus, §.in omnib.ff.de publi-
ca. & alios ibi.

18 Et † licet ſupra dicta vera ſint, tamen ſi adſit fauor piæ cauſæ, cõcur-
rente fauore vltimæ voluntatis, etiamſi præſtatio non ſit decennalis,
19 ſed † aliquorum annorum obligat in futurum, tex. eſt *in l.1. C. de fideicõ.*
vbi ſi hæres per triennium præſtet alimenta relicta & veſtuarium an-
nuum, in minus ſolenni voluntate adſtringitur ea pręſtare in futurum,
quam legem ad id expendit Bart. l. *Mella, ff. de alimentis, & cibar. leg.* &
dicit non eſſe alibi: quem & alios refert & ſequitur Lara, *l. ſi quis à libe-
ris, § ſed vtrum, num. 38. Syluanus, conſ. 59. num. 16.* vbi dicit in fauorem
alimentorum eſſe communiter receptum, vt triennalis præſtatio obli-
get in futurum & quod hoc procedat in omnibus fauorabilibus, tenet
Decius *l. ſi certis annis, num. 8. & 9. C. de pactis,* vbi pro conſtanti affirmat
20 procedere in cauſa pia, & omni relicto intuitu pietatis. Quod † limita
ſi teſtamentum ſit nullum ex defectu ſolemnitatis, ſecus ſi voluntatis,
Menoch. lib. 3. præſumpt. 131. num. 5. & ſed extra caſum vltimæ voluntatis
21 parochianus † poteſt etiam compelli ad ſolutionem cerei, vel alterius
rei, quam conſueuerat offerre aliquo certo tempore decennio ad mi-
nus, *ita Ioanues Faber. § Pauonum, in verbo, reuertendi, inſtit. de rerum diui-
ſion.* ex tali enim præſtatione diuturna videtur ſe velle obligare, quam-
uis à principio inceperit liberaliter offerre, & ex ea præſumitur ani-
mus obligandi; *Abb. cap. ſuam, num. 7. & cap. Iacobus in fine, de Simonia,* &
facit pro hoc l. *priuilegia in fine, C. de Sacroſanctis Eccleſ.* vbi iubentur ſol-
ui Eccleſiis conſueta ſalaria grani, vini, & ſimilium ſpecierum, & ibi
22 notat † Bart. *numer. 3.* quod eleemoſynæ conſuetæ dari pauperibus, de-
23 bent dari perpetuo: & † ibi etiam addit, quod ſi ciuitas daret quolibet
anno certam quantitatem frumenti religioſis, non poteſt poſtea reuo-
care talem eleemoſynam, quod ſequuntur Abbas *in Rub. de Parochiis,
num. 3. & fin. & cap. abolendæ, num. 6. & 8. de ſepulturis & cap. ſuam, numer.
7. & cap. Iacobus, in fin. de Simonia, Felinus cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, num.
97. & cap. cum M. num. 21. de conſtitution. Auend. de exequend. mandat. 2.
part. cap. 4. num. 17. Caualcanus deciſionibus fori, Fiuiſa. 1. p. deciſ. 27. numero
trigeſimo tertio. verſicul. ſecus ſi ius non reſiſtit, Menoch de arbitr. lib. 2. cent. 2.
caſu 160. n. 17. in fine, & plures quos refert Cacheran. Oſaſ. i d. deciſ. 99. num.*
24 *20.* Et † hoc procedit in omni præſtatione liberaliter facta per de-
cennium piæ cauſæ. *Marſil. ſingular. 192. Menoch. libr. 3. præſumpt. 131. nu-
mer. 83.*

25 Sic ſi † quis diuturno tempore in Eccleſia celebret anniuerſarium
Miſſarum pro defunctis, poteſt compelli in futurum celebrare, vt *tra-*
dit Gu-

*dit Gutierrez lib.2. Canonicarum quæst.cap.21.num.*157. vbi inquit, se obtinuisse in fauorem Ecclesiæ Ciuitatensis contra quendam, qui renuerat facere in ea piam memoriam Missæ in cantu, ac oblationes consuetas pro matre defuncta, de quo fuerunt datæ literæ executoriales.

Sic etiam † ratione deuotionis conseruatur consuetudo, quæ viget 26
in aliquibus Ecclesiis dandi laicis annuatim candelas, in die Purificationis, quia multum confert ad deuotionem, *tradit Federicus de Senis, consil.155. Gregor.l.15.tit.17.part.1. verbo, de su oficio, in fin.* & erit tolerabilis si non præiudicetur nimis Ecclesia, & abundet redditibus, *vt post alios tradit Gutierrez, lib.2. Canonicar.c.21.num.159.*

Et hæc † consuetudo seruatur in alma Ecclesia Toletana eo in die 27
Purificationis, & in festo Corporis Christi. Quibus festiuitatibus non solum ciuibus præstant candelas puræ, albæ, & mundæ ceræ (voluntarie tamen) sed aliquando mittunt extra ciuitatem domino nostro Regi, & nobilib suæ Cameræ ornatricibusq; Reginæ in magna abundantia, plus minusve, secundum voluntatem operarij illius Ecclesiæ, cui S. Ecclesiæ seruio, vt aduocatus Decani & Canonicorum capituli, & etiam portionariorum, qui in eadem Ecclesia seorsim à Dominis Decano, & Canonicis congregantur pro regimine suorum prouentuum.

Et † licet aliqui teneant, quod contra Ecclesiam præscribatur, hæc 28
candelarum præstatio quadraginta annorum spacio, *vt post Federicum de Senis d.consil.151.tradunt Abbas cap.1.num.2.de consuetudine, Gregorius, qui alios refert d.l.15.tit.17.part 1.verbo, de su oficio, in fine. & sequitur Gutierrez vbi supra, num 156.* Alij autem non præscribi candelarum præstationem affirment, *vt Syluest.in summa, verb.decima, num.7.quem refert & sequitur Zerola in praxi Episcopali, 1.part.verb.candela benedicta, num. 2.* cum videantur dari candelę ex vrbanitate, *vt in simili tradit idem Zerola, verb.præscriptio, num.3.* contra † Ecclesiam Toletanam nondum est prę- 29
scriptum, quia non vniformes dantur præstationes candelarum ab Ecclesia, sed vario modo plus & minus, pro arbitrio distribuentis, & sic non potest dari possessio nec præscriptio, *Bart.l.de quibus, num.16.ff.de legib.& l.solent.§.fin.num.4.de officio Proconsulis, & ibi Bald.vers.octauo glossa dicit, Angelus, l.male agitur, num.5.vers.si vero præstatio mercedis, C. de præscript.30.vel 40.annorum, Corneus consil.296.vol.4. Decius cons.215. num.2.vers.2.* Hoc idem probat qui loquitur in causa, Auend. *de exequend.mandat.2.part.c.4.num 17. Benintend.decis.70.num.16.in fin. Mandelus Albensis consil 175, num.3 lib.1, Venetus de annua præstat.1.part.q.23.*

 num.1.

num.1.Ioan.Garc.de expensis,cap.9.num.26. Quod etiam procedit in pro-
banda consuetudine soluendi aliquid Ecclesiæ, *tenet Cacheran. Osasci,*
decis.99.num.7.& 42.

Sed ad tollendam omnem dubitationem,& seruandam Ecclesiam
29 illæsam in bonis fabricæ, de quibus inquit *l.19.tit.20 part.1* Episcopum
30 debere Domino reddere rationem, egregius vir † Doctor Ioannes Ba-
31 ptista Garai illius Sanctæ Ecclesiæ Canonicus & operarius,† consultis-
sime interrupit præscriptionem anno præterito, vt sciatur, quod illa
32 præstatio † candelarum procedit ex mera liberalitate,& voluntaria fa-
cultate Ecclesiæ,ob quod non inducitur possessio, nec præscriptio , et-
iam tempore immemoriali, *l.qui iure familiaritatis,ff.de acquir.possess.Ci-*
nus & Bald.l.1.C.de seruitutib.& aqua, Ripa l.quominus, num.131.ff.de flu-
minib. Balb.de præscript.4.part.5.principalis quæst.1.& quæst.5.num.2.The-
saur.decis.16.num.3. Auend.de exequendis mandatis.2.part.cap.4.num.17.Ia-
cobus Venetus de annua præstat.1.part.quæst.23.num.1.Bertrand.consil.234.
lib.3. dicit Hondedeus plures referens *consil.79.num.50.& seqq. Vrsil.*
ad Afflict. decis.388.num.3.Ioan.Garc.de nobilitate,gloss.6.num.17. Ant.Ga-
briel.lib.5.conclusionum,tit.de præscriptionib.conclus.5. Molina de Medrano
in sua allegatione Supremi Indiarum Senatus,& Cameræ, num.197. Gratian.
decis.232.num.15.& decis.155.num.8.& 9.

Neque obstat opinio dicentium , quod si Ecclesia seu eius Præla-
tus,per decennium aliquid alicui , titulo aliquo præstiterit præsumitur
Ecclesia in posterum obligata præstationem facere , vt voluerunt Sali-
cetus *d.l.cum de in rem verso,n.11.Alex.d.l.si certis annis,vbi Ias.num.14.Ri-*
minald.sen.num.9. Alciat.de præsumpt.rep.1.præsumpt.32.in fin.

33 Et hoc ex eo, quod † Ecclesia quo ad res temporales vtitur iure
communi, vt post gloss. *in c.peruenit,de censib.tradunt Dd.cap.vlt.de solu-*
tionib.& cap.1.de alienat.feudi: nam prædicti Dd. loquuntur,quando ea
34 præstatio fit cum titulo,qui quidem non præsumitur contra Ecclesiam
ex diuturna præstatione, vt nec contra minorem, *vt diximus supra,*
num.6.

35 Quod maximè † procedit, cum præstationes fuerint difformes,
quo etiam casu cessat præsumptio,*vt post alios tradit Menoch.d.præsumt.*
131.num.88.

Sed redeundo ad nostram speciem annuæ præstationis factæ Ec-
clesiæ pro anniuersario, vel alio pio opere pro complemento, adde, quod
diuturna & decennalis † præstatio requiritur ad obtinendum in pro-
prietate:

prietate: in iudicio tamen possessorio non requiritur probatio longi
temporis, sed aliquorum annorum, arg. c. quarelam, de elect. imo sufficiet
biennalis solutio, vt agẽs defendatur in possessione † percipiendi illam 37
annuam præstationem, etiam sine titulo, vt tradunt Dec. cons. 137. n. 1. vers.
secundo. Abb. Rip. l. quominus, n. 89. ff. de fluminib. Menoch de retinend. possess.
rem. 5. num. 38. vbi quod potest agere, vt sibi soluatur ex biennali solu-
tione sibi facta, sequitur Flor. de Mena, lib 1. variar. quæst. c. 2 num. 25 & 26.
intelligens † in possessorio rei profanæ & temporalis, secus tamen erit 38
in beneficialibus, in quibus possessio iustificatur ex titulo, vt in cap. 1. vbi
omnes, de regul. iur. lib. 6. & in casu quo possessio habet admixtam cau-
sam proprietatis, vt in l. 1. §. fin. ff. de aqua quotid. & l. 3. §. hoc autem ff. de i-
tinere actuq; priuat. & post alios tradit Flores vbi supr. & ibi, quod vnica præ-
statio non sufficit, cuius rei potest esse ratio, quod vnicus actus non ita e- 39
nixe ac significanter alicuius voluntatem declaret, vt dicit Quesada
diuersar. quæst. cap. 19. num. 2. Actus † autem duplicatus denotat a- 40
ctionis perseuerantiam, vt refert Oldrad. consil. 253. citans l. vnicam, C. de
plus petitio. & Bart. l. seruus vrbanus, ff. de leg. gat. 3. vbi quod † ex vnico actu 41
mercantiæ non probatur, quem esse mercatorem.

Et frequenter † dicitur fieri, quod bis fit, gloss fin. in auth. de defenso- 42
ribus ciuitatum, collat. 3. Alexand. Raud. consil. 21. num. 180. post Cagnolum à
se relatum.

Et solitum † etiam dicitur, quod bis fit, Iulius Clarus, §. emphyteusis, 43
quæst. 6. vers. si vere, & §. feudum, quæst. 13. ibi: Multi etiam tenent requiri duas
concessiones vniformes ad effectum, vt dicatur solita concedi, refert Alexand.
Raud. consil. 17. part. 8. num. 16. licet ipse contrarium sentiat, quia imo vna
sola vice factum, dicitur solitum, † vt in l. Mella, §. sed si alimenta. ff. de ali- 44
ment. & cibar. leg. vbi Bartol. & Dd. tradit Petrus Surdus de alim. nt. titul. 4.
quæst. 16. num. 26. nam cum solitum dicatur, quod nunquam factum
fuit, sequitur quod sit solutum aliquando factum, vt dicit Curtius Iu-
nior consil. 19. num. 4. Gozadinus alios referens consil 23. num. 5. vbi dicit
communem esse opinionem, quod ex vnico actu inducatur solutum,
alios refert Brunorus A sole in compendio verbo, solitum, & in quæstioni-
bus legalibus, quæstion. 31. de quo Antonius Gabriel. lib. 3. conclus. tit. de lo-
catione, conclus. 1.

Binus tamen † actus inducit consuetudinem, text. iunct. gloss. fin. in 45
l. nemo, C. de Episcopali audien. Doctores, l. de quibus, ff. de legibus, vbi Bartol.
in repetit. num. 12. Molin. lib. 2. de primogen. cap. 6. num. 24. vbi ponde-
rat.

rat. *l.5.tit.2.part.1.* quæ requirit duos actus iudiciales, vt consuetudo introducatur. Et quod † consuetum exigat binos actus tradit Decius, *l. certi conditio, §. si nummos num.7. ff. si cert. petat. & l. vt liberis, num.11. C. de collatio. & cap.1. de consuetud. & consil.222. num. 10. & consil.441. num. 11. Cephalus consil.28. num.31. & 32.*

CAPVT XIII.

AN EX EO QVOD DATVR VXORI, FILIIS, SEV ALIIS CONSANGVIneis pro pace, & remissione illatæ mortis, sit aliquid tribuendum, vt fiat anniuersarium pro anima defuncti, vel saltem aliqua suffragia.

SVMMARIVM.

1 *Pœna applicata filio pro sepulchro patris violato, nõ est quid hereditarium, nec ex ea tenetur soluere creditores.*

2 *Filius qui se abstinuit ab hereditate patris, potest facere pacem cum occisore patris.*

3 *Expenditur,* l. debitor, 59. §. fin. ff. ad Trebell.

4 *Vxor secundo nubens, non tenetur reseruare filiis prioris matrimonij, quod sibi datum fuit pro pace mortis primi viri.*

5 *Mulier secundo nubens, non potest facere pacem mortis primi viri, maxime stantibus filiis vel consanguineis.*

6 *Expenditur, text.* in auth. de nuptiis, §. non tamen, collat.3.

7 *Leges pœnales non sunt admittendæ extra casus in quibus loquuntur.*

8 *Ex eo, quod datur pro pace mortis, aliqua separatur quantitas eroganda pro defuncti anima annuatim.*

9 *Expenditur illud axioma,* propter quod vnumquodque tale, & illud magis.

10 *Defunctus est actuum humanorum incapax.*

11 *Occidens alterum maximum ei infert damnum, ex quo separat eum à carne, in qua poterat mereri bonis operibus.*

12 *Sanctus* Thomas *dicit, quod virtuosus amat vitam, in quantum est necessaria ad opera virtutum.*

13 *Datum pro pace mortis clerici, applicatur heredibus.*

Si sepul-

SI ſepulchri violati filius aget quamuis hæreditarij, quia nihil ex bonis patris capit, non videtur ſe bonis immiſcere, hæc enim actio pœnam, & vindictam potius, quam rei perſecutionem continet. Verba ſunt Pauli Iuriſconſulti relata. *l. pro hærede, §. fin. ff. de acquir. hæred.* Ex † quibus clare colligitur, pœnã 1
perſequutam à filio pro iniuria patris, illata eius cadaueri, non eſſe hæreditaris, quia, vt inquit Iurecõſultus, actio ſepulchri violati, potius vindictam, quam rei perſecutionem continet, ex quo eſt, quod filius non tenetur ſoluere creditoribus hæreditariis ex tali pœna ſibi applicata, l. *quæſitum penultima, ff. de ſepulchro violato,* ibi: *Nec tamen ſi egerit hæreditarios creditores timebit, cum & ſi per hæreditatem obtingit hæc actio, nihil tamen ex defuncti capitur voluntate, nec id capitur quod in rei perſecutione, ſed in ſola vindicta ſit conſtitutum.*

Ex † quo Bart. *l. filius qui patri, nu. 8. ff. de vulgari,* tenuit, filium, qui ſe 2
abſtinuit ab hæreditate paterna poſſe facere pacem cum occiſore patris, quem dictum Bartoli ſequuntur ibi Alex. & Iaſ. & communiter Doctores, vbi eius additionator, eundem Bartolum ſequitur Villalpandus, *l. 22. tit. 1. part. 7. §. 41. nu. 6.* & ibi *num. 7.* dicit communiter receptum Nellus *tractatu de bannitis. 3. part. 2. tempore, quæſt. 35.* dicit etiam communiter receptum Ripa *l. 2. §. Cato, num. 101. de verborum obligationib.* ſequitur nouiſſimè Parladorius *tertia parte, differentia. 51. § 2. numer. 5.* vbi ad id expendit *l. 2. de abolitionibus*, licet non alleget Villalpandum, qui benè diſputat.

Et † pro ea ſententia eſt tex. ſingularis *in l. debitor. 59. §. fin. ff. ad Trebel-* 3
lian. vbi mater hæres inſtituta à filia, & rogata reſtituere hæreditatem, non tenetur reſtituere partem dotis, quæ eidem matri fuerat adiudicata ex pacto, quia vt inquit ibi Iureconſultus, non quaſi hæres, ſed quaſi mater ex pacto recepit. Ex † quo infero, quod in caſu l. *fœmina, C. de ſe-* 4
cundis nupt. qua iubetur, quod vxor tranſiens ad ſecunda vota, teneatur reſeruare filiis prioris matrimonij quidquid habuit à primo viro eorum patre, non tenebitur talis vxor ſecundò nubens reſeruare filiis prioris matrimonij, quod ſibi datum fuit pro pace mortis primi viri, quia non ex eius liberalitate vel ſubſtantia illi prouenit, ſed ex pacto ſuo.

Quod † intellige de recepto pro pace, antequam ſecundas inierit 5
nuptias, nam poſtea teneo non poſſe mulierem pacem facere, maxime ſtantibus filiis, vel conſanguineis: *Quæ enim priorum obliti eſt, non rurſus ex prioribus adiuuabitur,* inquit text. *in auth. de nuptijs, §. non tamen collat. 1.* Atque ita hanc ſententiam tenet Villalpandus, *l. 2. tit. p. 7. §. 40. nu.*

8.quem ſequitur Flores de Mena,lib.1.variarum,quæſt.7.num.finali, qui ea nituntur ratione,quia effecta eſt iam vna caro cum ſecundo viro. Et † li-
6 cet ipſi non allegauerint tex.*in d.§.non tamen*, quem ego expendo multum conducit ad hanc ſententiam. Nam inquit ille tex. quod mulieri tranſeunti ad ſecundas nuptias non permittatur vti dignitatibus & priuilegiis prioris viri, ſed quod ipſa amplectatur fortunam ſecundi.

Neque obſtat,quod modo diximus, non teneri mulierem ſecundo nubentem reſeruare filiis prioris matrimonij receptum pro pace mortis primi viri, quia rectè tunc accepit, cum præferatur in accuſando,& quamuis res deueniat ad eum caſum à quo incipere non poterat, non retractatur iuxta iuris regulam,nec *l.fœminæ,C.de ſecundis nuptijs, & l.14.*
7 *& 15.Tauri*,cum pœnales ſint,ſunt † admittendæ extra caſus, in quibus loquuntur, ex gloſſa ad id communiter recepta *in cap.fin.de iure patronat.*in materia enim priuatiua, quod expreſſe cautum non eſt,priuationem non inducit, *Cachera. Oſaſcus deciſ.147.numer.13.Molin.lib.1.primog.c.9.numer.10.Pinellus,l.2.C.de reſcind.vend.2.part.c.1.numer.13 in fine,Meneſius.l.fideicommiſſum 4.C.de fideicom.Auend.reſp.24.Lara.l.ſiquis à liberis agnoſc.Beiius conſ.35.numer.5.& conſ.102.num.31.Baeça,l.101.c.36.nu.11.Mieres de maiorat.1.part.quæſt.1.num.103.*

8 Sed redeundo à quo digreſſi fuimus, ſi illud quod datur pro pace mortis viri, patris, ſeu alterius conſanguinei, non eſt hæreditarium occiſi,videtur liberum remanere penes vxorem filium,ſeu alium conſanguineum paciſcentem, nec eis debet inferri grauamen ſeu onus Miſſarum,*argum.l.ab eo,C.de fideicommiſſis.*

Sed nihilo ſecius contrarium eſt tenendum,imo quod ex eo,quod datur pro pace mortis aliqua ſeparetur quantitas eroganda pro defuncti anima annuatim,vt tradit Boer. *deciſ.233.num.3.*vbi ponit hæc verba: *Et primo taxatur intereſſe animæ defuncti, vt pro ea fiat fundatio perpetua,vel eleemoſyna,ſecundum facultates homicidæ*,quod dicit bene ſeruari in curia Burdegalenſi.Et habet maximam æquitatem: Nam ſi propter mortem illatam defuncto datur talis pecunia vxori, ſeu filio, potius ſubnenien-
9 dum eſt ipſi mortuo.Cum † propter quod vnumquodque tale,& illud magis tale,gloſ.*in Clē.ſi Dominum,de reliq.& venerat.Sanctorum,auth multo*
10 *to magis,C.de Sacroſanctis Eccleſiis,Paul.Caſtrenſ.conſi.129.vol.8.* Et † cum defunctus ſit incapax humanorum actuum, *vt dicit Peralta, l. hærede, num.18, de leg.2.*nec poſſit petere coram iudice ſibi aliquid adiudicare

pro

pro damno illato sibi, & animæ suæ. Ex † quo homicida abstulit eum à 11
carne in qua poterat mereri, quapropter dicit Sanctus Thomas.*2. 2. q.*
123. ad octauum, virtuosum † amare vitam, vt necessariam ad opera virtu- 12
tum. Quare ergo nos pro talium interfectorum animabus non peti-
mus, quod eo libentius & accuratius facere debuissemus, quo cogno-
scimus frequentius interfici pauperes, destituti à cognatis, qui non ha-
bent, qui eorum reminiscantur, maximè si eius vxor transeat ad secun-
das nuptias, de qua dicitur *in d. auth. de nuptijs*, § *non tamen*, quod obli-
uiscitur prioris mariti.

Quod † maximè obseruandum esset, cum fit pax de morte clerici 13
occisi, cuius satisfactio tenent Doctores applicari eius hæredi, *vt tradunt*
Auend. resp. 18. num. fin. Couar. cap. 9. num. 10. sequitur Matiençus l. 13. tit. 8.
glo. 1. in fine, libr. 5. Recop. & nullam faciunt mentionem de expendendo
pro eius anima.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

AN RELICTA PRO ANNIVERSARIO, VEL ALIO OPERE, POSSINT IN ALIUM vsum conuerti, & quando, & cuius authoritate?

SVMMARIVM.

1 *Expenditur* l. 1. ff. de administrat. rerum ad ciuit. pertinentium.

2 *Potestas commutandi relicta per testatorem ad vnum vsum in alium, dicitur iure positiuo contraria, & etiam æquitati naturali, & num. 3.*

3 *Collata pro remedio peccatorum venerabilibus Ecclesiis, aliis vsibus applicari non debent.*

4 *Minus damnum iudicatur absorbere voluntatem vnius testatoris in totum circa præstationem anniuersarij, quam aliis vsibus eam applicare.*

2 *Defunctus non debet sua prouisione fraudari, & crudele iudicatur subuertere iudicia defunctorum.*

Non sufficit facere, quod testator iubet, nisi fiat vt iubet.

Attendendum est, quod testator voluit, non quod voluisse melius esset.

6 *Voluntas testatoris iuri contraria vel inepta non seruatur.*

7 *Voluntas testatoris, vt non frustretur à lege, nihil illicitum continere debet.*

8 Si vltima voluntas contineat aliquid illicitum non reijcitur, sed conuertitur in aliam causam honestam, & quorum voluntate, & consensu.

9 Si anniuersarium relinquatur in causam honestam, & quantitas relicta pro implemento non sufficit, conuertitur in aliam causam: & expenditur Concilium Trid. sessione 25. cap. 4.

10 Munificentia legantis pro anniuersario debet inscriptione notari, pro eius memoria.

11 Si quantitas relicta pro anniuersario sufficiens sit ad illud perficiendum, formaliter & specifice est seruanda testatoris voluntas, nec potest commutari, salua tamen Sedis Apostolicæ authoritate.

12 Principi non potest dici, Cur ita facis? & potest contra ius.

13 Romanus Pontifex in rebus Ecclesiæ habet amplissimam, absolutam & liberam potestatem.

14 Intelligitur l. legatam. ff. de administrat. rerum ad ciuitatem pertinentium, & Clement. quia contingit, de Relig. dom.

15 Quando commutatio fit per ordinarium, requiritur causa, secus si per Papam.

16 Multi Doctores tenent, etiam in Romano Pontifice, & Principe requiri causam.

17 In Romano Pontifice & Principe commutantibus, semper præsumitur iusta causa, & sic commutatio non impugnatur ex defectu causæ.

18 Licet nullus præter Romanum Pontificem possit piam voluntatem alterare, tamen si executioni tradita non fuerit, Episcopus poterit commutare secundum aliquos, sed contra, num. 20.

19 Facilius tolluntur facienda, quam facta.

20 Verius est voluntatem piam nondum executioni traditam Episcopum alterare non posse.

21 Positus ad executionem, non potest alterare dispositionem.

22 De expressis in testamento, nihil potest immutari.

23 Intelligitur text. in l. in iis, ff. de condition. & demonstr.

24 Stante difficultate executionis, poterit Episcopus relictum pium cõmutare.

25 Si propter interdictum anniuersarium Missarum non possit celebrari, poterit Episcopus in aliud opus pium conuertere.

26 Si testator iubeat anniuersarij Missas celebrari hora vndecima poterit Episcopus iubere, quod tempore veris, seu æstatis celebretur anteriori hora.

27 Si propter difficultatẽ anniuersariũ adimpleri non poßit, & testator prouiderit

derit, quid faciendum sit, illud est seruandum.
28 Quando lex disponit, quod detur satisdatio, & in eius defectum prouidet de remedio, illo est vtendum, nec deueniendum ad iuratoriam cautionem.
29 Cum causa Episcopus potest commutare anniuersarium.
30 Si relinquatur pecunia pro construenda Capella, vbi sunt plures, & Ecclesia indigeat reparatione, vel relinquatur pro ædificanda Ecclesia, in ciuitate vbi sunt plures Ecclesiæ ruinosæ, poterit Episcopus conuertere pecuniam in Ecclesiarum reparatione.
31 Contrarium defendit Lucas de Penna, qui hoc dicit reseruatum Sedi Apostolicæ, sed distingue, vt num. 7.
32 Episcopus est astrictus Canones seruare, & inferior à Papa non potest alterare ius commune.
35 Voluntas testatoris est lex, siue sapiat spiritualitatem, siue non.
34 Barbatia distinguit inter multiplicem alterationem, quarum alia necessaria, alia vtilis, alia tolerabilis appellatur.
35 Episcopus seu alius inferior à Papa seu Principe non solum ex causa necessaria, sed etiam vtili potest commutationem facere, intellige referendo singula singulis, & præuia causæ cognitione.
36 Expenditur Concilium Tridentin. sessione. 22. capit. 6. de reformatione.
37 Pecunia relicta pro constructione Capellæ, seu Ecclesiæ in ciuitate, vbi sunt plures egentes reparatione, potest ab Episcopo, præuia causa cognitione, erogari in reparationem Ecclesiarum.
37 Anniuersarium pro virginibus maritandis relictum commutari non potest, nec dari intranti Religionem, salua Sedis Apostolicæ authoritate.
39 Vltima voluntas non pertinet ad arbitrium alicuius, nisi testantis.
40 Ratio quare legatum pro virginibus maritandis, non possit aut debeat commutari.
41 Pontifex Romanus non præsumitur velle vti absoluta potestate, nisi apponat clausulam.
42 Papa potest disponere de relictis piis prout voluerit.
43 Maior dignitas, & eminentior qualitas personæ, minorem licentiam præstat ad iniqua.
44 Intelligitur text. in cap. 2. de præbend. 64. & in Clementina 1. in fine, vt lite pendente.
45 Commutatio vltimæ volunt..tis expeditur per rescriptum in forma Breuis.

46 ***Rescriptum, quod Breue appellatur, non expeditur Bullis plumbatis, sed annulo Piscatoris.***

47 ***Breuia non transeunt per tot manus, quot Bullæ, nec tot expensæ fiunt in eorum expeditione.***

1 QVod ad certam speciem ciuitati relinquitur, in alios vsus conuertere non licet. Verba sunt Vlpiani *lib. 10. disputation.* relata, *l. 1. de administratione rerum ad ciuitat. pertinen.*

2 Potestas † namque commutandi relicta per testatorem ad vnum vsum in alium, dicitur iuri positiuo contraria, *Aymon Grauet. cons. 296. numer. 2.* vbi quod non solum talis commutatio contrariatur iuri po-
3 sitiuo, sed etiam † æquitati, cum valde iniquum sit ea, quæ collata sunt pro remedio peccatorum venerabilibus Ecclesiis aliis vsibus applicare, ita text. *in capit. conquestus, de foro competenti*, ob quam rationẽ talem commutationem appellar iniquam, & contrariam naturali æquitati, *Bald. cons. 82. incip. factum proponitur lib. 1.* vbi quod deputatũ pro remedio peccatorum, & animæ testatoris in alios vsus auctoritate Principis conuerti non debet. Et quod talis alteratio voluntatis sit cõtraria æquitati naturali, tradit Ancharanus *consilio 282.*

4 Vbi † quod minus magnum grauamen esset absorbere voluntatem vnius testatoris in totum circa anniuersarii præstationem, in pauperes & egenas personas quam aliis vsibus eam applicare. Atque ita talem commutationem execratur Geminianus *consilio 63.* vbi quod est contra publiam vtilitatem: publice enim interest vltima hominum elogia exitum habere *l. vel negare. ff. quemadmodum testamenta aperiantur*, & lex promittit decedentibus ministrare, etiam sepultis, & ad effectum perducere, quæ ipsi viuentes disposuerunt, *in authentica de here. & Falcidia, §. vltim. collatione 1.* nec defunctus debet sua prouisione fraudari,
5 *vt tradit Lucas de Penna l. 1. n. 8. C. de expensis ludorum.* Crudele † namq; est subuertere iudicia defunctorum, *Baldus consilio 129. versi. in contrarium libr. 1. Simon de Pratis lib. 1. de interpretatione vltimarum voluntatum, interpretatione 1. solutione 3.* vbi quod non de commutanda; sed de obseruanda vltima voluntate tractandum est. Et facit, *l. verbis legis, ff. de verborum significatione*, voluntates hominum audire volumus, non iubere, inquit Iureconsultus, *l. omnium, C. de testamentis*, & liberum est decedenti relinquere cui voluerit bona sua, & secundum eius arbitrium, & stylum, maxime quando relinquit Ecclesiæ, *l. prima, C. Sacrosanctis*

sanctis Ecclesiis. Nec sufficit facere, quod testator iubet, nisi fiat vt iubet *lex sed si ante, ff. ad Trebellianum.*

Quod enim testator voluit, non quod voluisse melius fuisset, est attendendum, l. *extraneum,* C. *de heredibus instituendis.* Et Seneca controuersia. 3. inquit: *Interit omne ius, omnisque potestas, si viui neglexerint imperia mortuorum:* & Archiepiscopus Genebrardus, *lib. de sacrarum electione, iure, & necessitate capit. 9. § 7. pagin. 133. Quam scelerati sunt Principes, quam impii qui contra ius Diuinum, contra ius gentium, contra leges ciuiles testamentorum vi atque auctoritati non obsequuntur, & defunctorum supremam voluntatem, mandataque auertunt.* Et Virgilius Epigramma.

Est legum seruanda fides, suprema voluntas,
Quod mandant fieri, quæ docent parere necesse est.

Et Quintilianus declamatione 301. *Neque aliud solatium videtur mortuis, quam voluntas vltra mortem.* Idem dicit Spino *rubrica de testamentis, part. 11. numer. 68. versic. Cum igitur,* licet hoc dictum magis conueniat Quintiliano Gentili, quam Catholico, cognoscenti futuram gloriam tribuendam à Domino iuste operanti. Contra quod facit illud Pauli 1. *ad Thessalonicenses cap. 4. ibi: Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicut cæteri qui spem non habent.* Quod refertur *capit. habent, 13. quæstio. 2. & Prouerbiorum capit. 14. ad finem, ibi: Sperat autem iustus in morte sua.*

Sed cum quotidie videamus has commutationes fieri, quid dicendum & respondendum prædictis iuribus. Vt tamen melius percipias, dic, quod aut testator relinquit legatum in talem causam, quæ de iure impleri non potest in aliquem honestum finem, aut in talem, quæ de iura impleri potest?

Primo † enim casu cum voluntas testatoris sit iuri contraria, non seruatur, *l. in principio ff. de vsuris, idem si inepta, l. 1. ff. de conditio. instit.* 6

Quia † nihil illicitum debet continere ad hoc, vt non frustretur à lege *textus in authentica de nuptiis, §. quæ vero nunc. versicul. quia ergo, & ibi: §. præfata autem dicitur. Studii enim nostri est seruare solum legitimas voluntates.* 7

Non † tamen reiicitur, sed in aliam causam honestam conuertitur, 8

l. lega-

l.legatũ cum l.sequenti, vbi latè Bart. ff. de vsufruct. legat. & idem Bartol. l. 1. ff. de condition. instit. Ioannes de Platea, l. 1. C. de maiuma. & l. 1. C. de expensis ludorum, lib. 11.

Hoc autem fieri debet de voluntate Episcopi, & consensu hæredis *vt in cap. nos quidem, de testamentis, vbi notatur, & in d. l. legatum.*

9 Aut † relinquitur legatum in causam honestam, & quæ de iure impleri potest, & tunc subdistingue, aut quantitas relicta non sufficit pro relicto adimplendo, & tunc idem quod in præcedenti casu, per ea quæ habentur in *dicto cap. nos quidem & per Bart. in d. l. legatum, & in l. legatam, ff. de administratione rerum ad ciuitat. pertin. tradit Guilelm. Benedictus in cap. Raynutius, de testamentis verbo, relinquit, numer. 18. & ante eum Immola l. 1. ff. de condition. & demonstration.* & si relictum est Missarum, diminuitur onus, vt nouissimè ita prouisum est per Concilium Tridentinum, *sessione 25. capit. 4.* vbi in fine inquit: *Ita tamen, vt semper eorum defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ea ad pios vsus reliquerunt*, quod etiam peposuit in simili d. l. legatam, ibi: *vt in eo † munificentia eius, qui legauit, inscriptione notetur.* Et *l. opus*
10 *nouum in fine, & l. fin. in fine ff. de operibus publicis.*

11 Aut † quantitas relicta pro anniuersario est sufficiens ad perficiendum, id quod testator reliquit, & tunc voluntas testatoris formaliter est adimplenda, & specifice seruanda, ita quod non poterit fieri conuersio in aliam causam, quantumcumque piam , sine licentia Papæ. *Clementina quia contingit, de religiosis domibus*, in illis verbis: *Cum tamen ea quæ ad certum vsum largitione sunt destinata fidelium, & ad illum debeant non ad alium (salua quidem Sedis Apostolicæ authoritate) conuerti.*

Vbi notat Cardina. *numer. 3. & 4.* Abbas *capit. nos quidem, numero 6. de testamentis, & ibi Immola, numero 13. Couarruu. numero 9. Capella Tolosana quæst. 26. Felin. c. cum accessissent, de constitut. num. 17. in fine, & numer. 19. Præpositus, capit. verum, numer. 6. de condition. appositis, tradit Platea, l. 1. C. de expensis ludorum.*

Idem disponit text. *in l. legatam de administratione rerum*, in illis verbis: *Legatam municipio pecuniam, in aliam rem, quam defunctus voluit conuertere, citra Principis authoritatem non licet.*

Sed cum supra dixerimus, etiam Principem non posse mutare piam vel aliam dispositionem relictam ad vnum vsum in alium, Imperator fateatur se non posse rescribere aduersus testamentum, *vt in l. si testamentum, C. de testamentis, & de Papa tradit Angelus, ibi, & Aymon cons.*

296. num.

296. num. 2. difficilis redditur diſpoſitio dictæ Clementinæ, quia contingit, *& dict. l. legatam.*

Quare nonnulli Doctores dicunt illa iura procedere de plenitudine poteſtatis: Princeps enim, *vt dicit Baldus cap. Eccleſia, num. 7. vt lite pendente*, dicitur cauſa cauſarum, & ei non poteſt dici, cur ita facis?

Et habetur† Eccleſiaſtes *c. 8.* & ſecundum eundem Baldum *in prælud is feudorum, & in cap. cum ſuper, num. 145. de cauſa poſſeſſionis & proprietatis* contra ius omnia poteſt, & eius voluntas ſufficit pro lege, *l. 1. de conſtitutio. Principum*, & quod vult, pro facto habetur, *l. apud eum, ff. de manumiſ.* & mutat rerum naturas (intellige non eſſentialiter, ſed quoad effectum) *l. vnica, C. de rei vxor. actione, l. poſſeſſores, C. de fundis patrimonial. lib. 11. vbi Lucas de Penna id colligit, Afflictis cap. 1. de feud. non habent propriam naturam feud. num. 1. & 5.* & melius *in cap. 1. ex quibus cauſis feud. amittatur, gloſſa 3. num. 47.* vbi quod ex eo poteſt mutare rerum naturas, quia habet plenitudinem poteſtatis, & poteſt ſtatuere nouum ius, non poteſt omnia facere, *l. fin. C. de Conſulibus, libr. 11.* quod prius dixit gloſſa ſingul. *in cap. veniens, verbo, confirmatam, de tranſactionibus*, & inſtar ſacrilegii eſt de factis Principis diſputare, *l. 2. C. de crimine ſacrileg. capit. patet, cap. nemo, cap. facta 9. quæſtion. 3.* & idem de Romano† Pontifice, qui in rebus Eccleſiæ habet ampliſſimam & abſolutam ac liberam poteſtatem, textus *in cap. 2. de præbend. libr. 6.* & Clementina *1. in fine, vt lite pendente* tradit Felinus *capit. quæ in Eccleſiarum, nume. 40. de conſtitutio. & ibi Decius num. 26. Ripa lib. 2. reſponſorum, capit. 19. numer. 5. Gomez. regula de non tollendo iure quæſito, quæſtion. 1. numer. 7. verſ. nam in beneficialibus, Gigas de penſionibus, quæſtion. 10. numer. 14. Cota, in memorabilibus, verbo, Papa, Selua, de benefic. 2. part. quæſtion. 1. numer. 42.* Qui omnes elegantius cæteris loquuntur circa abſolutam poteſtatem Romani Pontificis.

Couarruuias † tamen aliter intelligit dict. l. *legatam, ff. de adminiſtratione rerum ad ciuitat.* & Clementinam, *quia contingit, de religioſ. domib.* nam *lib. 3. variarum, cap. 6. numer. 7. verſi. non oberunt huic aſſertioni*, inquit, quod licet teſtatoris vltima voluntas modis omnibus ſeruanda ſit, *vt in cap. vltima voluntas, 13. quæſt. 2.* poterit Principis authoritate mutari in his, quæ Principis adminiſtrationi committuntur & eius ſubiacet gubernationi.

Nam tunc teſtator videtur reliquiſſe eius conditionis attenta ſubie-

t   cta

cta materia, vt per Principem proprio arbitrio possit liberè commutari. Sicque *in d. l. legatam* legatum ad certum publicum opus relictum authoritate Principis in aliud opus posse expendi, quia opera publica ciuitatum, & legata eis relicta, administrationi Principis commissa censentur, cum reipublicæ administrator sit.

Et eodem modo Romanus Pontifex in dict. *Clementina, quia contingit*, pecuniam legatam in vsus pios, vt ad beneficia & sacerdotia instituenda, & ad pauperum alimenta, potest in alia opera itidem pia commutare, cum ipse Romanus Pontifex horum omnium sit, ex Canonicis sanctionibus legitimus administrator & Rector, & eodem modo interpretatur Sarmiento *lib. 1. selecta. cap. 8. numer. 21.*

25 Sed an † eo casu aliqua causa sit necessaria, si Romanus Pontifex seu Princeps faciat commutationem? Et Bartol. *l. legatum, ff. de vsufructu leg.* inquit, quod relictum à testatore in vnum vsum non debet ad alium conuerti, nisi ad id interueniat causa legitima, & authoritas ordinaria. Cæterum authoritate Principis nulla causa subsistente fieri potest, & probat *l. legatam municipio, ff. de administratione rerum ad ciuitat. pertin. & Clementina, quia contingit, de religios. domibus*, vbi Cardin. *numer. 3. & 4. & notatur in cap. nos quidem de testamentis, vbi Abbas, num. 6. Immola num. 13.*

26 Et hoc est † verum, licet Pinel. *in Rubr. de rescind. vend. 1. part. cap. 2. num.* 19. in ea sit sententia, vt Princeps nec summus Pontifex possit sine causa derogare voluntati testatoris, & tandem consulit, quod si agatur de relictis piis, petatur dispensatio à summo Pontifice, quando vero de maioratu, vel relictis magis honoris & memoriæ, quàm piis, petatur à Principe, de quo Molina *lib. 3. de primogeniis, capit. 3. numer. 11. Anton Gomez l. 40. numer. 89. Couarruuias lib. 3. resolution. cap. 6. numer. 1. cum sequentibus, & Mieres de maioratibus, 4. part. quæstion. 1. numer. 10.*

27 Alii autem † dicunt, causam requiri in derogatione vltimæ voluntatis, sed si à Principe derogetur, factum Principis non debere impugnari ex defectu causæ docent Innocentius, & Ioannes Andreas *in capit. in nostra, de iniuriis Anton. Gabriel, tit. de iure quæsito non tollendo, concl. 2. numero 1. & post Aret. Alex. & Ias. resoluit Alciatus, l. Gallus, §. & quid si tantum numero 132. ff. de liber. & posthum.* pro quo est textus *in §. semel, instituta de his qui manum. non possunt.* Pro qua opinione facit, quod

in Prin-

in Principe ſemper præſumitur iuſta cauſa, vt docet Cinus *in l. reſcripta quæſtio. 3. & 4. C. de precibus Imperatori offerendis, & ibi Bald. numer. 10. & alii quos citat Felinus in cap. quæ in Eccleſiarum, numero 60. & 61. de conſtitut.*

Et licet † nullus præter Romanum Pontificem poſſit volunratem 18
piam alterare, id tamen limitat Immola, *l. 1. ff. de conditio. inſtit* quando voluntas ſit executata: nam ſi executioni tradita non ſit, ſecundum eum poterit Epiſcopus eam alterare, cum quo tranſit Felinus dicens ſingulare eius dictum, *capit. ſuper his, de accuſation. numero 1. ad finem.*

Et dicit † ſingularem doctrinam Guillerm⁹, *c. 1. Rayn. verbo relinquit,* 19
n. 20. ex eo † quod facilius tollantur fienda, quam facta, *l. patre furioſo ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. cap. quemadmodum, de iureiurando,* dicitque elegantem doctrinam Immolæ Sarmiento, *lib. 1. Selectarum cap. 8. numer. 24. verſic. ex his intelliges, &* Hippolytus *ſingulare 194.*

Sed ab † eis recedit Pinellus *in rubrica de reſcinden. venditione 1. part.* 20
num. 19. ex eo quod textus in dict. Clementina, *quia contingit,* & ibi Doctores indiſtinctè loquuntur etiam in voluntate defuncti, quæ ſemel vel numquam habuit executionem, recedit etiam Couarr. *cap. tua, numer. 7. de teſtamentis.* Quorum ſententiæ libenter aſſentior, nam ſi Epiſcopus tenetur exequi pias defunctorum voluntates, *cap. Nos quidem, de teſtamentis,* per poteſtatem, quæ datur ad executionem, quam exequi debet. *Clementina 1. in fine de præbendis,* & in expreſſis † in teſta 21
mento, nihil immutari poteſt, text. eſt *in l. in his ff. de condit. & demonſtrat.* cuius verba ſunt: *In † his quæ extra teſtamentum incurrunt, poſſunt res* 22
ex bono & æquo interpretationem capere, ea vero quæ ex ipſo teſtamento oriuntur, neceſſe eſt ſecundum ſcripti iuris rationem expediri. Qui textus ibi ſcripti iuris rationem intelligit, Sarmiento, *lib. 1. Selectar. cap. 8. numero 22.* de ſcriptura teſtamenti, quæ † legis loco habetur. 23

Stante † autem difficultate executionis poterit Epiſcopus relictum 24
pium in alio pio opere erogare, veluti, ſi anniuerſarium relinquatur pro Miſſis cantandis, quæ tunc temporis cantari non poſſunt propter interdictum: nam † poterit relictum in alium opus pium conuerti. 25

Ita tradit Ioannes de Platea, *l. 1. C. de expenſis ludorum*, vel ſi iubeat anniuerſarii Miſſas † celebrari hora vndecima quotidie, 26

poterit iubere, quod tempore Veris, & æstatis celebretur anteriori hora. *vt tradit Aluaradus de conditio. mente defuncti. libr. 4. capit. 2. numero 9.*

27 Aduerte † tamen quod quando propter impedimentum seu difficultatem anniuersarium non potest impleri in specifica forma, sed debet necessario conuerti in alium pium vsum arbitrio superioris, si testator prouiderit quid faciendum sit, illud est seruandum, *l. 1. quidam prædia ff. de vsufruct. legat. l. libertus, §. lucius, ff. de annuis legat. in gloss. verb. repetitione*, per quæ iura ita tenet Platea, *dict. l. 1. C. de expensis ludorum*

28 Pro † quo facit, quod quando lex disponit fideiussionem dari & in eius defectum prouidet de remedio, illo est vtendum, nec deueniendum est ad iuratoriam cautionem, *l. 2. C. de tutore vel curatore qui satis non dedit, l. filius familias miles 117. §. Diui Seuerus, vers. idem Princeps ff. de legat.* 1. & ad eundem quoque exemplum seruari debet remedium testatoris, cum eius voluntas sit lex, *vt supra num. 23. & infra num. 33.*

29 Stante † itaque causa (non solum Romanus Pontifex, sed etiam Episcopus, post commutationem facere *tradit Guillermus Benedictus, cap. Raynuntius verbo reliquit, num. 17. de testamentis*, vbi quod si testator reliquit viginti annuatim pro anniuersario celebrando in Ecclesia, quæ indiget reparatione, nec si aliunde vnde reparari possit, tunc de authoritate Episcopi, & eius licentia poterit illa pecunia conuerti in Ecclesiæ reparatione per aliquod tempus.

30 Et idem † si reliquit pecuniam pro construenda Capella, vbi sunt aliæ plures ad sufficientiam, & Ecclesia indigeret reparatione, nam potest consumi pecunia in reparatione, per text. *in l. penultima, vbi Bart. & Doctores, ff. oper. public.*

Et idem si reliquit pecuniam pro ædificanda Ecclesia in ciuitate, vbi sunt plures Ecclesiæ ruinosæ, & egentes reparatione, nec sit vnde subueniri aut prouideri possit, quia tunc authoritate Episcopi poterit illa pecunia conuerti in reparatione antiquarum Ecclesiarum, *tenet Immola, & Ioannes Andreas in cap. in fin. de testamentis Bart. l. pater filium, §. Tusculanus, de legat. 3. idem in l. liberto, §. Lucius, ff. de annuis legat. Bald. in l. 1. C. de his quæ pœnæ nomine relinq. Angel. l. 1. ff. de condition. instit.* quos refert, & sequitur Guillermus Benedictus, *cap. Raynu-*

tius

tius, de testamentis, verbo, reliquit, num. 19. Licet † contrarium tenuerit Lucas de Penn. *l. 1. C. de expensis ludorum, lib. 11. vers. secundo quarit.* vbi in eo casu, quo quis iussit construi Capellam in Monasterio Religiosorum, qui plurimum dormitorio indigebant, cum possent commode sine Capella morari, & in ea seu aliis Capellis diuina celebrare, tenet non posse fieri citra Summi Pontificis voluntatem, etiam Episcopo dispensante, quia hoc dicit reseruatum Sedi Apostolicæ, ex dicta Clementina, *quia contingit.* Et † ea ratione Episcopus censetur prohibitus, quia est adstrictus Canones seruare, *c. ego, N. de iure iurando,* & inferior à Papa non potest alterare ius commune, *Doctores in cap. fi. de officio Archipresby. & ibi Hostiens. Ioan. Andr. cap. 2. de constit. lib. 6. & cap. non solum, de appel. eo lib.* & voluntas † testatoris est lex siue sapiat spiritualitatem, siue non, *vt in authentica de nuptiis, §. disponat,* & sic nec legatus de latere id poterit facere, *Barbatia, consil. 23. num. 2. vol. 1.* 31 32 33

Quare † Barbatia *dict. cons. 23 volu. 1.* distinguit inter variam alterationem, & commutationem: nam, vt ipse inquit, alia est necessaria alia vtilis, alia tolerabilis: de prima scilicet necessaria, causa cognita conceditur, quia necessitas id concedit, quod aliàs non concederetur, *l. qui potuerunt, ff. de manumiss. testamento.* 34

Secunda autem, & tertia scilicet vtilis, & tolerabilis, inquit Barbatia *vbi supra,* non concedi nisi Principi, *vt in l. prohibere, § plane. ff. quod vi aut clam.* & facit quod voluit Baldus *l. si quis ad declinandam, C. de Episcopis, & Clericis, & in authentica, nisi rogati, C. ad Trebellianum.*

Sed Guillermus Benedictus *in cap. Raynutius, de testamen. verbo, reliquit. nu mer. 20.* tenet Episcopum, & alium inferiorem à Papa, seu Principe, (referendo singula singulis, vt dicit Pinellus, *1. part. Rubricæ, cap. 2. num. 19. in fin.*) non solum ex causa necessaria sed etiam vtili posse facere alterationem, & commutationem relicti, nempè Episcopus, seu alius inferior à Papa relicti pij, inferior autem à Principe rei profanæ, Et fundatur *in d. l. fin. de oper. publ.* dum tamen illam faciat præuia causæ vtilitatis cognitione: nam etiam causa vtilitatis sine cognitione, & inquisitione, an sit vtilis alteratio, & commutatio solus Papa seu Princeps potest facere pro sua voluntate, ex dict. *l. prohibere, §. plane, ff. quod vi aut clam.* authoritas enim Papæ supplet illam inquisitionem, & cognitionem, quæ de vtilitate fieri deberet, & sic inquit Guillermus intelligendum esse textum in dicta Clementina, *quia contingit.* 35

36 Hæc † autem commutatio, quæ ab Episcopo præmissa causæ cognitione fieri debet ex dispositione Sancti Concilij Trident. iubetur fieri summarie, *in sessione 22 cap. 6. de reformatione.*

37 Ex quo † infero ad doctrinam quam tradit Guillermus Benedictus, *cap. Raynutius, verbo, reliquit, nu. 19.* de eo qui reliquit pecuniam pro constructione Ecclesiæ, vel Capellæ in ciuitate vbi erant plures Ecclesiæ egentes reparatione, vel in Ecclesia, vbi erant plures Capellæ, & Ecclesia indigebat refectione, tenet pecuniam posse consumi in Ecclesiarum antiquarum reparatione, vt si hoc fiat Episcopo authorante, debeat fieri præuia causæ cognitione, & quod apud acta constet de vtilitate: si tamen à Romano Pontifice sufficiat sola voluntas.

Infero etiam ad id, quod tradit Lucas de Penna *dict. l. 1. C. de expensis ludorum,* in eo qui reliquit pecuniam Ecclesiæ ad ornamenta, quibus ipsa abundabat, cum egeret salario Rectoris, quo casu inquit, Episcopi authoritate posse fieri conuersionem, & alterationem, vt procedat facta prius solenni inquisitione vtilitatis, saltim summaria.

38 Anniuersarium † autem, quod relinquitur pro virginibus maritandis, nullo modo patitur commutationem, nec dari intranti religionem, *Bald. l. 1. in finalibus verbis, C. de his qui pœnæ nomine relinquuntur,* &

39 signat rationem Baldus, quia legitima voluntas non pertinet ad arbitrium alicuius, & dicit sic fuisse consultum per collegium Bononiense, tam Legistarum, quam Canonistarum, secundum Iacobum Butri. *l. si quis ad declinandam, C. de Episcopis, & Clericis.* Vnde per dictam rationem

40 per eum expressam sentit Baldus relictum pro virginibus maritandis non posse in alios pios vsus commutari, *sequitur Barbatia, d. cons. 23. n. 2. vol. 1. Guillermus Benedictus in c. Raynutius, verbo, qui cum alia matrimonium contrahens, n. 32.* vbi addit illud esse, quia in eo relicto adest fauor procreandæ, ac gignendæ sobolis forsan duraturæ, quæ pro quolibet alio actu etiam pio æstimari non posset, sicque esset alteratio, quæ à nullo fieri potest nisi à Papa, de plenitudine potestatis, de qua nunquam vide-

41 tur velle vti, tradit Guillermus *vbi supra.* Nisi † apponat clausulam: non obstantibus, vel de plenitudine potestatis, *Barbatia cons. 23. num. 1. ad fi-*

42 *nem, volum. 1.* vbi, *num. 2.* quod Papa † potest disponere de piis relictis, prout vult Clementina *Dudum, §. penult. de sepulturis,* licet teneatur ex vi

43 directiua bene agere. Et † sic intelligitur text. *in cap. non liceat Papæ, 12. quæst. 2.* quia maior dignitas, & eminentior qualitas personæ, minorem licentiam præstat ad iniqua, *glossa in l. penult. vbi Bald. ff. de hæred. instit*

capit.

capit. homo Christianus. 40. distinctione. Et faciunt pulchra verba Pauli Apostoli. 1. Corinthiorum capit. 10. *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt,* atque ita intelligenda sunt verba text. *in cap. 2. de præbend. lib. 6. & in Clem. 1. in fine, vt lite pendente,* ibi: *Salua tamen in præmissis omnibus Romani Pontificis potestate, ad quem Ecclesiarum, personatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorum plena & libera dispositio ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere.* Quæ verba non possunt inducere, vt iniustum iustificetur obstante ratione, & dictamine iuris naturalis & diuini, *vt tradit Pinellus in Rub. de rescind. vend. cap. 2. num. 30.* 44

Et † quando summus Pontifex commutat vltimam legatorum piorum dispositionem, commutatio expeditur in forma Breuis, *tradit Rebuffus in praxi signaturæ gratiæ, clausula perinde valere, versic. super literis, sequitur Marcus Antonius Cuchus lib. 1. instit. maio. tit. 5. num. 23.* 45

Et † ea expeditio non fit Bullis plumbatis, sed per rescriptum habens ceram cum diui Petri nauicula annulo Piscatoris impressam, *vt tradit Cuchus vbi supra, num. 1. & 9.* & † dicuntur Breuia, quia breuibus scribuntur verbis, *vt dicit Staphileus de rescript. in forma breuius, num. 4.* vel quia non tot cautiones aut manuum impositiones desiderant, quot Bullæ, quæ nona manu subscriptas esse oportet, sed à solo scriba ex his, qui sunt à secretis summi Pontificis conficiuntur, addito signo annuli Piscatoris à summo Pontifice, & aliquando dantur in pœnitentiaria, & sic minores expensæ pro eorum, quam pro Bullarum plumbatarum expeditione fiunt, *tradunt Octauianus Vestrius in praxi, libr. 1. capit. 7. Felinus in Rub. de rescrip. vers. Breuia dicuntur, num. 8. Rebuff. in praxi, titul. de Breuibus & Bullis, numer. 16. sequitur Cuchus, vbi supra, numer. 9.*

46

47

* * *

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

AN CRESCENTIBVS, DECRESCENTIBVS FRVCTIBVS FVNDI RELICTI PRO anniuerſario creſcat, vel decreſcat onus Miſſarum, vel alterius piæ cauſæ?

SVMMARIVM.

1 *Expenditur*, l. 2. C. de alluuionibus, *quæ partem affirmatiuam diluit.*

2 *Deficientia facultatum inducit cauſam diminutionis onerum.*

3 *Deficientibus facultatibus, monaſterij diminui debent onera, & ſuffragia.*

4 *Diminutis redditibus beneficij, mero iure onus beneficij minui debet.*

5 *Exſiſtens in dignitate, & non pecipiens redditus, non obligatur de ſuo.*

6 *Diminutis bonis anniuerſarij onus Miſſarum, vel alterius piæ cauſæ minui debet.*

7 *Clerici non poſſunt obligari pacto Miſſas dicere pro ſtipendio, poſſunt tamen ab ſponte dantibus recipere eleemoſynas.*

8 *Ceſſantibus in totum redditibus anniuerſarij, in totum ceſſat onus anniuerſarij, vt diminutis in parte ceſſat pro parte.*

9 *Pars eſt eiusdem naturæ & qualitatis, cuius eſt totum.*

10 *Expenditur motus proprius Pij Quinti ſuper forma creandi cenſus.*

11 *Si legatum relictum cum onere euincatur, pro parte onus quoque pro rata minui debet.*

12 *Emergens calamitas nouum expoſcit auxilium.*

13 *Sancta Eccleſia* Toletana *ita adimplet anniuerſaria illa pro quibus vnum dipondium, ſeu marapetinum datur cuilibet Præbendato, etiam Canonico, ac ſi magna quantitas diſtribueretur.*

14 *Eccleſiæ & Clerici priuilegio gaudent, ne conueniantur vltra quam facere poſſunt.*

15 *Si res relicta pro anniuerſario præſtat magnos redditus, non correſpondentes oneri anniuerſarij, ſed ampliores non minuetur onus ob ſterilitatem aliquorum annorum.*

16 *In æqualitate inest bona fides, & nemo debet lamentari de lege æquali.*

17 *Licet particulare damnum contingat in emphyteutica, non fit remissio, quia canon non proporcionatur ad quantitatem fructuum.*

18 *Si fructus anniuersarij augeantur, augeri debet numerus Missarum, & nu.19.*

19 *Contrariorum eadem est disciplina: & idem operatur oppositum in opposito, quod propositum in proposito.*

20 *Quando onus imponitur habito respectu ad tedditus, minuitur, & augetur auctis, & diminutis redditibus respectiuè.*

21 *Lex legatum*, §. vini falerni, ff. de annuis legat. & lex eo vino, ff. de tritico, & oleo leg. *conciliantur cum l.* Lucius, ff. de alimentis leg. & l. quidam 99. de legat. *1.* & l. Firmio in principio, ff. ad Trebellianum.

HIs quos † *inundatio* Nili *fluminis reddit ditiores pro terris, quas possident, tributorum præstationem agnoscant, & qui suum deplorant patrimoniũ diminutum, alieno saltem functionis onere liberentur.* Verba sunt Arcadij Imperatoris, relata *l. 2. C. de alluuionibus*, quibus verbis manifestè diluitur quæstio, dum innuunt auctis bonis augeri onus, & minui diminutis, subueniendumq; esse his, qui deplorant diminutum esse patrimoniũ, vt tributum, quod eis impositum erat, diminutionem proportionabiliter recipiat. Deficientia † enim facultatem inducit causam diminutionis onerum. *l. Cura, §. deficientium, ff. de muneribus, & honoribus, glossa, l. omnes, la 1. C. de annonis, & tributis, capite propter sterilitatem, de locato, l. forma, §. illud, ff. de censibus.* 1 2

Et † sic diminutis facultatibus Monasterij, diminui debent onera, cum & suffragia cessent, vt inquit Romanus *consi. 369. num. 25. & 30.* 3

Sic diminutis redditibus beneficij mero iure onus beneficij minui debet, *tradit Gigas de pensionibus, quæst. 35. num. 8.* 4

Sic existens in dignitate, & non percipiens redditus, ex quibus possit illi satisfieri, non obligatur de suo, *Abbas Panormita. cap. nisi essent, num. 10. in fine de præbendis.* 5

Sic etiam † diminutis bonis anniuersarij onus Missarum, vel alterius piæ causæ minui debet, *vt in specie tradit Aluaradus, de coniectura ta mente defuncti, lib. 2. cap. 2. §. 1. num. 37.* Quod † maximè procedit in anniuersario Missarum, quia Clerici non possunt obligari pacto Missas dicere pro stipendio, quia esset symoniacum, *vt tradunt omnes, præcipue Panormitanus, &* 6 7

nus, & Ioannes Andreas, capit. significatum, de præbendis, licet bene possit testator, vel alter absque vllo pacto rem suam Ecclesiæ relinquere, vel dare pro Missis celebrandis, & vt fiat anniuersarium, textus est (vbi cõmuniter Doctores) *in dict. cap. significatum, de præbendis*, quamuis ibi Ioannes de Immola *num. 12* & Innocentius *cap. 3. Ne Prælati vices suas contrarium teneant*, & quod Sacerdotes etiam ab sponte dantibus non possint recipere quidquam pro Missis celebrandis, *per caput. eos, & caput. emendari, 1. quæst. 1. Ripa tractatu de peste, lib. vltimo, in tertio remedio*. Sed eorum opinio est limitanda, vt procedat, si adsit pactum, secus aliâs, *vt tradunt Panormitanus, & Ioannes Andreas in capit. significatum de prabendis, refert & sequitur Altamiranus de Visitatione, in verbis etiam testamentorum, numer. 61. Lellius de Zanchis, de priuilegijs Ecclesiæ, priuileg. 40. num. 18. Surdus conf. 295. num. 7.* & conducunt tradita à Cacherano Osasco *decis. 99. num. 93.*

8 Et sicut † in parte diminuitur onus, diminutis redditibus pro parte, si in totum extinguantur, in totum cessabit onus, quia idem iuris est de toto quoad totum, quod est de parte quoad partem, *l. quæ de tota, ff. de*
9 *rei vend.* Quia † pars est eiusdem naturæ & qualitatis, cuius est totum, *l. grege legato, ff. de legat.* per quem text. ita tenet Tiber. Decia. *conf. 22. nu. 10. volum. 1.*

10 Sicque † in motu proprio Pij Quinti super forma census, quemadmodum si tota res pereat, vel infructuosa efficiatur, extinguitur totum onus censuale, ita perempta parte, vel infructuosa effecta, extinguitur onus pro parte.

11 Sic † si legatum relictum cum onere nõ valeat in totum, sed euincatur pro parte, onus quoq; pro rata minui debet, *l. ei qui amplius, ff. de donation. Parlador. in tertia parte differentia 17. §. vnico, num. 7.* Sic si hereditas relinquitur cum onere, & auferatur pro parte, vel defalcetur, itidem onus pro rata minuitur. *l. Plautus. 43. in prin. & in fin. ff. de condit. & demõstr.*

12 Emergens † namque calamitas nouum exposcit auxilium, & nouum suffragium, *tradit Marsilus singulari. 619.*

13 Sed † hoc cessat in alma Ecclesia Toletana, in qua ita adimplentur anniuersaria illa, ꝓ quibus vnum dipondium datur cuilibet Prebendato etiam Canonico, ac si magna quantitas distribueretur, cuius exẽplo reliquiæ Ecclesiæ deberent facere: dum tamen non egeant, sed habeãt sufficientes facultates ad sui sustentationẽ, aliâs enim nullatenus tene-
14 rentur. Ecclesiæ † enim & clerici priuilegio gaudent, ne conueniantur,

vltra

vltra quam facere possunt, glossa ordinaria *in l. miles, ff. de re iudicata*, quã sequuntur Canonistæ, *capite Oduardus, de solutionibus, & in cap. Olim, el secundo, de restitutione spoliatorũ*, & est glossa, *in capit. studeat, verbo, & sui. 50. distinctione*, vbi dicit, quod Clericus hoc gaudet priuilegio, & ita exigit, quod tantum ei remaneat, vnde se & quos secum habet, (*ex necessitate tamen*) possit commode sustentari, ex quo arguit Gigas *de pensionibus, quæst. 35. num. 8.* quod si propter Ecclesiam Clerici gaudent hoc priuilegio à fortiori Ecclesia eo priuilegio vtetur, quia propter quod vnumquodque tale, & illud magis, *Authentica multo magis, C. de Sacrosanctis Ecclesiis, Clementin. 1. de reliquijs & veneratione Sanctorum.*

Supradicta † autem de minuendo onere anniuersarij diminutis redditibus limitabis, vt tunc demum procedant, & habeant locum, si diminutio sit perpetua, secus si temporalis: nam si bona relicta pro anniuersario præstant cõmuniter magnos redditus, qui non correspondent onere anniuersarij sed sũt multo maiores & ampliores, vt in emphytheuticis contingit, & ob sterilitatem aliquo vel aliquibus annis fructus deficiant, nihilominus anniuersarium est sine diminutione adimplendũ, *ita tenet Romanus, consil. 369. num. 31.* Cum enim reliquis annis, etiam si fructus excreuerint, non plus oneretur in anniuersario, licet percipiantur ampliores fructus, ita per contrarium diminutis fructibus, ob sterilitatem, non debet diminui onus anniuersarij, vt æqualitas seruetur. 15

In æqualitate † enim inest bona fides, *Iason l. final. numer. 99. C. de iure emphyteutico, argumento l. sed & milites, post principium, ff. de excusation. tutorum. l. non solum, §. de vno, ff. de ritu nuptiarum.* Et nemo debet lamentari de lege æquali, *vt inquit Aymon Craueta, consi. 195. num. 5.* pro quo est textus *in capite quinto de censibus.* 16

Atque † ita Romanus vbi supra intelligit glossam *in l. 1. C. de iure emphytheutico*, quatenus tenet, non minui solutionem Canonis pro re emphyteutica, quamuis particulare damnum in ipsa re contigerit, vt procedat, quia Canon non proportionatur ad quantitatem fructuum, seu commoditatis, cum sit longe minor, quem sequitur Caccialupus *in tractatu de dispensionibus, quæstione. 6. & Gigas eo. tractatu, quæstione. 35. num. 9. in fine.* 17

Quando autem fructus non ampliores sunt, sed correspondentes oneri Missarum, vel alterius pię causę pro ea parte, qua diminuti fuerint, diminui debet, & onus per supradicta.

Et † pari ratione si fructus augeãtur, augeri debet numerus Missarũ. 18

19 Contrariorum † enim eadem est disciplina, *textus in principio, instituta de his qui sunt sui vel alieni iuris.* Idemque operatur oppositum in opposito, quod propositum in proposito, *l. si ex toto principio. & l. quod in rerũ, §. si quid post, de legat. 1. l fin. de legat. 3.* & commodum ab incommodo regulatur, vt qui onus sentit, sentiat & commodum, & è regione, *l. secundum naturam, ff. de regulis iuris,* vbi Decius *glos. in cap. si Episcopis. de offic. Ordinarij lib. 6. tex. in l. & si contra 35. in fine, ff. de vulgari ibi, vt quemadmodum portio quæ per bonorum possessionem accesserit, auget legata, ita & hæc quæ abscesserit minuat,* per quẽ text. in nostra anniuersariorum materia ita tenet Aluarado *de coniectura ta mente testat. lib. 2 cap. 2. §. 1. nume. 37.* & comprobatur *l. 2. C. de alluuionibus,* relata in principio huius capitis, & facit quod tradit Nicolaus Balbi, *in cons.* quod est inter decisiones Cacherani Ofasci, *post decisionem. 68. num. 16.* vbi

20 † quod quando onus imponitur habito respectu ad redditus, debet illud onus regulari & limitari, secundum quantitatem redditũum, & illis auctis & diminutis augeri, vel diminui onus respectiuè, quod etiam tradit Decius *cons. 335.* & quod augeatur onus si excreuerint redditus, tradit glossa *in cap. fin. verb. excreuisse, de verborum significatione,* ex quo infero ad intellectum, l. *legatum, §. vini Falerni, ff. de annuis lega.* & l. *ex eo vino, ff. de tritico, vino, & oleo leg.* quibus iuribus si deficiant fructus, hæres non tenetur supplere, quia legatum fuit relictum ex eo, quod nasceretur singulis annis ex fundo, & sic habito respectu ad fructus, diuersum tamen erit, si fuerit pecunia legata, quæ non nascitur ex re demonstrata, quia tunc hęres tenetur de aliis soluere, *l. Lucius, ff. de aliment. legatis, l. quidam. 99. de legat. 1. ita intelligit Franciscus Claperijs in sua centuria, causa. 11. quæstio. 2. numer. 3. &* 4. vbi respondit ad l. *Firmio, in principio, ff. ad Trebellianum,* vt procedat quando ex eo fundo tot fructus percipiebantur, quot ex eis singulis annis poterant haberi nũmi legati, quo casu non supplentur ab hærede, sed expectabitur sequens annus.

Sed tu dic, quod si dispositio est restricta ad redditus alicuius prædij cum taxatiue relinquatur, non debet aliunde suppleri, *l. cum certus. ff. de tritico vino, & oleo leg.* nec hęres tenebitur vltra redditus fundi, vt nec tenetur soluere de suo, quando testator legauit de bonis suis, *Aymon consi. 87. numer. 4.* Bene tamen verum est, quod si sit legatum annuum relictũ pro anniuersario ex fructibus alicuius fundi taxatiuè, & propter sterilitatem, vel aliã causam nõ percipiantur fructus vno anno supplebitur ex fructibus sequentis anni, ex dict. *l. legatũ, §. vini falerni, ff. de annuis legat.*

& l. ex

& l. ex eo vino, ff. de tritico, vino, & oleo leg. & d. l. Firmio, & eo casu nõ minuetur anniuersarii onus, vbi autem solutioni annui relicti fundus esset adiectus demonstratiuè, statim heres tenebitur soluere de aliis bonis per *l. Lucius 12. ff. de alimentis, & cibariis leg.* quam distinctionem facit Paulus Castrensis, *cons.* 338. *numer.* 3. *volum.* 1. & sentit Francisc⁹ Beccius *cons.* 84. *numer.* 8.

CAPVT DECIMVMSEXTVM.

POSSIDENS BONA CVM ONERE SOLVENDI certam pitançam Clericis alicuius Ecclesiæ pro anniuersario, an teneatur soluere augmentatis, vel solum pro numero existentium tempore constituti anniuersarii.

SVMMARIVM.

1 *Verba generalia pacti seu indefinita referuntur ad ius de præsenti cõpetens, non ad ius, quod in futurum potest competere quantumcumq; ex causa de præsenti.*

2 *In contractibus semper inest conditio, rebus sic stantibus, & in eodem statu permanentibus, & conuentio non extenditur ad incognita.*

3 *Vltima voluntas refertur ad tempus testamenti.*

4 *Legata pecunia debita non comprehenditur ea pecunia, quæ testamenti tempore non deberetur.*

5 *Legato fundo cum instrumentis non veniunt instrumenta, quæ post tempus testamenti reperiuntur.*

6 *In concessione officiorum seu beneficiorum facta à Romano Pontifice, non veniunt beneficia seu officia creata post concessionem.*

7 *Si tempore contractus & testamenti erat certus numerus* Clericorum, *promißum seu relictum pro anniuersario non debetur augmentatis.*

8 *Expenditur in contrarium* consilium Alexandri 178. volum. 2. & consilium 17. Pauli Castrensis.

9 *Diluitur quæstio de fornario, qui se obligauit coquere panem alicuius familiæ & numeris sequentibus.*

10 *In his quæ pendent à futuro euentu, nec minori succurritur.*

11 *Interest, promißio seu obligatio facta fuerit nomine vniuersali, generali indefinito*

definito, aut particulari.

12 *Nomen collectiuum vniuersale, comprehendit augmentum superuenien*s. *& quid sit collectiuum vniuersale, & quid collectiuum nominale.*

13 *Quid contineatur & veniat nomine indefinito vel particulari.*

14 *Intelligitur*, l. non modus C. de seruitutibus & aqua.

15 *Intelligitur* cap. cum Capella de priuileg.

16 *Expenditur c.* quia circa de priuileg. *& traditur eius intellectus.*

17 *A proprietate vocabuli receditur, vt seruiatur eius intentioni, de quo ponuntur multa exempla.*

1 *Rutilia Polla emit lacum Sabbatenem Angularium, & circa eum lacum pedes decem: quaero numquid & decem pedes qui tunc accesserunt sub aqua sint, quia lacus creuit, an proximi decem pedes ab aqua, Rutiliae Pollae iuris sint? Proculus respondit: Ego existimo eatenus lacum, quem emit Rutilia Polla venisse, quatenus tunc fuit, & circa eum decem pedes, qui tunc fuerunt: nec ob eam rem quod lacus postea creuit latius eam possidere debere quam emit.* Verba sunt Proculi Iurisconsulti, *lib. 11. Epistolarum relata l. Rutilia. 69. ff. de contrahenda emptione.*

Ex quibus verbis colligitur, quod promissio restringitur ad numerum existentem tempore promissionis: Verba enim generalia pacti, seu indefinita, referuntur ad ius de praesenti competens, non autem ad ius, quod in futurum competere potest, quantumcumque ex causa de praesenti *l. si ita scripsisset. 47. de legat. 2. Bartol. l. qui Romae. §. duo fratres, numer. 18. in fine, & ibi Ripa, numer. 74. de verbo. obligat. sequitur Barbosa, l. si cum dotem in principio num.* 40. *solut. matr.*

2 In† contractibus enim semper inest conditio, rebus sic stantibus, & in eodem statu permanentibus, c. *quemadmodum, de iureiur. l. cum quis, ff. de solutio. l. quod seruus, ff. de conditione causa data, Aym. consi. 25. numer. 1.* & conuentio non extenditur ad incognitam contractus, *l. cum Aquiliana, & l. quae cum tutoribus, ff. de transaction.*

Sic etiam vltima voluntas refertur ad tempus testamenti, *text. celebris in l. si ita legatum, ff. de auro & argento. leg. ibi: id legatum videtur, quod testamenti tempore fuisset, & l. fin. eo titul. text. in l. si ita. 47. ff. de legat. 2.*

3 vbi legata pecunia debita, non comprehenditur † ea pecunia, quae testamenti tempore non deberetur.

4 Sic † legatis fundis, cum instrumentis non veniunt instrumenta, quae post tempus testamenti reperiuntur esse illius fundi, *l. Iulianus*

cum

cum l, sequenti, de leg. 3. & de verbis contractus & testamenti, quod referantur ad tempus contractus & testamenti. Valascus *consultatione 58. numero 3.*

Sic in † concessionibus officiorum seu beneficiorum facta à Romano Pontifice seu Principe non veniunt beneficia seu officia creata post concessionem, *Clementina fin de rescriptis*, de quo Barbosa, *l. diuortio, §. quod in anno, numer. 16. cum sequentibus, Menesi. l. non modus num.* 4. *C. de seruitutibus & aqua.* 6

Et † sic si tempore contractus, & testamenti erat certus numerus Clericorum, promissum seu relictum eis pro anniuersario, non debetur augmentatis vltra dictum numerum. Et pro hac parte adduco text. singularem *in c. quanto de censibus*, vbi obligatus procurationem præstare fratribus alicuius conuentus, si numerus eorum nimis creuerit, adeò quod si promissor teneretur ad procurationem præstandam omnibus fratribus, nimis grauaretur, potest implorare iudicis officium, vt ei succurratur. 7

Sic priuilegium concessum monasterio & Capellis suis, non extenditur ad Capellas postmodum acquisitas, *cap cum Capella de priuilegiis.* Sic licet prædia, quibus debetur seruitus, fuerint aucta, non tamen augetur modus aquæ ducendæ, *l. non modus*, *C. de seruitutibus & aqua*, per quem text. tenent Petrus & Cinus ibi, quod si rusticus promisit dare cuilibet Canonico Sancti Martini decem pro anniuersario, & tempore promissionis non erant nisi decem, & postea sunt viginti, non tenetur dare augmentatis.

Et idem tenet Ioannes de Immola *in Clem. literas de rescriptis*, quos refert & sequitur Cepola *de seruitutibus vrbanorum. c. 50. de furno, num. 21.* idem tenet Guillermus Benedictus, *c. Raynutius, de testamentis, verb. & sobolem, quam gestabat in vtero n. 54.* vbi dicit se habuisse de facto in rustico, qui reliquit Presbyteris sui loci certum quid, & prandium pro anniuersario. & tenet non deberi augmentatis vltra numerum existentem tempore testamenti, quod ante eum tenuit Baldus, qui loquitur in anniuersariis, *d. l. non modus, C. de seruitutibus & aqua*, & eis non relatis tenet Aluarado de *coniectura ta mente testator. lib. 2. c. 2. §. 1. numer. 38.* vbi ponit exemplũ in eo qui reliquit, quid certum vnicuiq; Clerico Ecclesiæ suæ, vel annuam caritatem de pane & caseo, more rusticorum, vt ipse inquit, & ibi dicit ita tenere omnes Doctores post Albericum *d. l. non modus, & ibi Ant. Menesium, Padilla n. 3.* alios referens.

Sed

Sed † contra hoc tenet Alex. conſ. 178. *volum. 2.* vbi defendit, quod locatores Datij, qui conuenerunt eo appoſito, quod non perciperent Datiam ex ſexdecim de quodam collegio non poſſunt percipere à ſeptem qui fuerunt aucti illis ſexdecim.

Et confirmatur ſententia Alexandri ex traditis à Paulo Caſtr. *conſ. 17. incipienti cauſa, quæ vertitur in fine,* & Abbate *in cap. quanto de cenſi-*
9 *bus:* qui tenent: quod † ſi fornarius ſe obligauit coquere panem alicuius familiæ pro decem in anno & augeatur familia, quod tenetur adhuc coquere pro auctis, nec poteſt petere maius ſalarium, ꝙ etiã tenet Hippolytus *ſingulari 134.* vbi inquit eam eſſe rationem, quod ſi familia ad pauciores deueniſſet, & eſſet diminuta per mortem vel abſentiam, fornarius non deberet minus ſalarium percipere, & ſic tanquam pen-
10 dens à fortuna in caſu quo augeatur, non poteſt coqueri: in his † enim quæ pendent à futuro euentu, nulli fit iniuria, *vt diximus ſupra cap. 7. n. 61.* & ſic in his fortuitis nec minori ſuccurritur, *l. verum* §. *ſciendum, ff. de minoribus, ibi: Neque enim euentus damni reſtitutionem indulget, ſed inconſulta facilitas.*

Sed in hac difficultate ſubtilis Cepola *de ſeruitut. vrban. cap. 50. de furno num. 21.* vbi latè examinat quæſtionem, diſtinguit in hunc mo-
11 dum. Quod aut † promiſſio fuit facta ſub nomine vniuerſali, vt familiæ meæ, & tunc teneatur pro augmento, ex quo nomina vniuerſalia recipiunt augmentum, & diminutionem, *l. peculium in principio, de leg. 2. cum aliis*: aut eſt facta promiſſio ſub nomine particulari, vt ſi promiſſio ſit facta mihi & duobus filiis meis, & tunc non tenetur vltra perſonas nominatas, *vt in l. in agris. de acquir. rerum dominio*, atque ita inquit intelligendum eſſe text. *in l. non modus, C. de ſeruitutibus.*

Aut promiſſio eſt facta ſub nomine generali, mihi & omnibus liberis meis, & tenet idem, quod in vniuerſali, aut eſt facta promiſſio nomine indefinito, vt ſi promittat mihi & liberis meis, & tunc inquit tacite cenſeri actum de filiis exiſtentibus tempore contractus, quia de futuris in dubio non videtur actum ſecundum propriam ſignificationem verborum, vt probatur, *l. ſeruitus ff. de ſeruit. vrban.* & tandem inquit, ꝙ iſta eſt ſatis difficilis materia, & eius deciſionem ſubiicit correctioni melius ſentientis.

Sed certè ſubtilis Doctor eleganter locutus eſt, atq; ita Alex. (qui appellatur lucerna ardens in Cathedris iuris ciuilis, *in ſuo eleganti conſilio. 178. volumine 2.*) eadem vtitur diſtinctione non relato Cepola, & inquit,

inquit, quod in casu à se posito *in dict. consi.* ea ratione contractus extenditur ad septem ciues auctos in Collegio, quia immunitas fuit concessa officio sexdecim, & omnibus qui essent de illo Collegio, qui emerent vel contraherent & sic per nomen collectiuum vniuersale, quod comprehendit augmentum superueniens de futuro, *vt † in dict. l. peculium, de legat. 2. & l. grege, ff. de pignoribus, & l. penultima, ff. de fundo instructo,* & scias, quod nomina collectiua vniuersalia sunt ea, quæ præferent quid diuersum ab ipsis rebus comprehēsis sub nomine, nec sumunt nomen ab ipsis rebus significatis, vt sunt hæc nomina, vniuersitas, Collegium, peculium, grex, & similia, de quibus in *l. proponebatur, ff. de iudiciis, & in l. sicut, §. in decurionibus, quod cuiusque vniuersit. nomine, l. peculium 41. ff. de peculio, l. si grege, de legat.* 1. de quo optimè Barbosa *in Rubr. soluto matrimonio. 3. part. numer. 7. & 8.* vbi, quod in his veniunt aucta, secus autem in collectiuis nominalibus, quæ sunt nomina, quæ capiunt nomen ab ipsis rebus comprehensis, vt argentum & vestis. 12

Quod secus † esset, si nomine particulari seu indefinito vteretur: quia si particulare, non extenditur vltra personas nominatas: si in definito vltra existentes tempore promissionis, *vt tradit Alexand. numero 19. & 20 dict. consil. 178. volum. 2.* Ex quo infertur, quod si anniuersarium relinquatur Clericis certi loci, & sic per verba indefinita, si aucti fuerint Clerici, non debetur augmentatis vltra numerum, qui erat tempore testamenti, vt tradunt Doctores † per text. *ibi in l. non modus, C. de seruitut. & aqua,* & ex Petro Cino *ibi: ita tradit Alex. dict. cons. 178 num. 20.* vbi ponit exemplum in eo, qui promisit Canonicis per verba indefinita, atque ita dicit intelligendam esse dict *l. non modus.* 13 14

Infertur etiam ex hoc intellectus ad text. singularem *in cap. cum Capella, de priuileg.*, vbi exemptio à iurisdictione ordinaria concessa à Romano Pontifice Canonicis Capellæ Burgundiæ, non extenditur ad causas non tangentes ipsam Capellam, quod ea ratione procedit, quia exemptio fuit concessa indefinite, non autem vniuersali nomine, ita intelligit Alexand. *dict. cons. 78. numer. 20.* quem intellectum, licet aliis vtatur verbis ad *dict. cap. cum Capella.* signat Couarruuias *practicarum quæstion. 11. numero. 5.* vbi inquit, quod Capellani non vniuersaliter fuerunt exempti, sed quatenus operam dederint Capellæ, vt eius ministri, quia illa exemptio non est generalis & absoluta. Sicq; restrin- 15

genda ex mente pronunciantis ad res tangentes Capellam. Est enim indefinite concessa exemptio.

16 Sed † contra prædicta fortiter obstare videtur textus *in cap. quia circa, de priuileg.* vbi probatur, quod si Episcopus remiserit decimas Episcopales indefinite, non solum videtur remisisse præteritas, sed etiam futuras, & ponderat textus, ibi ad decisionem, quod Episcopus per verba indefinita remiserit, quasi parem vim habeant, ac si vniuersali oratione essent prolata, pro quo etiam facit communis traditio, quod indefinita æquipollet vniuersali, quam ponit glossa *in cap. vt circa, verbo aliorum, de electione libr. 6.* vbi, quod ea traditio procedit secundum Iuristas, & Logicos, text. *in l. 1. vbi Doctores, ff. de regulis iuris, Bartol. & Doctores in l. si ita de legat. 2. in principio, capit. si Romanorum. 19. distinctione.*

In qua difficultate, Alexand. *vbi supra* inquit, quod text. *in dicto capit.* quia loquitur in beneficio, quod debet fauorabiliter interpretari, *capit. cum dilecti, de donatio.* cum qua interpretatione, post glossam ibi transit Panormitan. *num. 5. Felinus capit. causamque, numer. 12. de rescriptis, Crotus l. omnes popu i. numer. 153 de iustitia & iure, Fortunius, l. Gallus, §. quid si tantum, numer. 166. Alciatus, l. verbum erit, numer. 7. ff. de verborum significatione.* Et dicit eum receptum intellectum Couarruuias *practicarum, cap. 2. numer. 1. ad fin. sequitur Barbosa l. diuortio, §. quod in anno num. 16. soluto matrim.* vbi addit, quod ibi donatio non erat nimis præiudicialis.

Sed licet iuuetur is intellectus ex verbis text. ibi; *Ac in beneficiis plenissima est interpretatio facienda,* non est sufficiens ratio, nisi adiungamus aliam rationem, quam tradit Couarru. *lib. 1. variarum, cap. 13. numer. fin. vers. decimoquinto,* vbi addit quod *in d. cap. quia circa,* Episcopus voluit remittere ius sibi competens ad decimas monasterii, nihilque sibi reseruare. Et sic text. attenta mente concedentis, comprehendit decimas possessionum temporis futuri: ex interpretatione enim indefinita æquipollet vniuersali, non autem ex propria significatione, vt dicit Bartol. l. *qui ædificium, ff. de seruitut. vrbanorum.* Sicque in casu illius text *capit. quia circa,* interpretando mentem Episcopi, verba indefinita admittuntur in vniuersum.

17 Nec † mirum, siquidem à proprietate vocabuli recedendum est, vt impleatur intentio proferentis, *l. si vno anno, in principio ff. locati,* vbi verbum donationis, sumitur in improprium significatum, ibi: *Quasi*

non

non ſit donatio, ſed tranſactio. Et ſic verbum, *dare*, quod ex ſe importat dominii translationem, *vt in l. vbi autem non apparet.* §. 1. *ff. de verborum obligation.* §. *ſic itaque, inſtituta actio.* ſi proferatur in contractibus, de quorum natura eſt, ſola traditio non importat dominii translationem, *l. ſi ſtipulatus 4. ff. de vſuris.*

Sic verbum *trado*, quod ex ſe non importat dominium, nec dominii translationem, propter ſubiectam materiam, ſumitur pro dati, ſi proferatur in materia quæ requirit translationem dominii *l. in conuentionalibus*, §. *fin. ſecundum vnum intellectum, ff. de verborum obligation.*

Sic verbum, *tutorum*, ſumitur pro verbo curatorum, *in l. pater Seuerinam*, § *conditionum, ff. de condition. & demonſtrat. & habes alia exempla, l. inſulam, ff. de præſcriptis verbis, l. Lucius, la 1. ff. depoſiti, l. ſi alienam in fine, l. vbi ita donatur, ff. de donat. cauſa mort.* & cum verba debeant ſeruire intentioni, *vt tradit Tiberius conſ. 1. num. 176. volum.* 1. vbi refert pulchra verba Ciceronis, quem ad id videas. Quamuis conſtet de voluntate teſtatoris, vel contrahentis, receditur à proprietate vocabuli, *l. non aliter, ff. de legatis. 3. cum aliis à me relatis, Aymon conſ. 245. numero. 6. & conſ. 301. num. 3. Molina lib. 1. de primog. cap. 4. numer. 20. & Auendanus reſp. 12. numer. 1. Leon. reſp. 34. numer. 6. Burgos de Paz, conſ. 19. numero 6. Tiraquell. l. ſi vnquam, verbo reuertatur, numer. 37. Valaſcus Iur. emphit. quæſtion. 25. numer. 19. Antonius Gomez, l. 50. Tauri, numer. 4. verſic. Tertio facit Didacus Perez l. 1. tit. 7. lib. 5. Ordinam. pagin. 175.*

Et eodem modo declaratur text. in l. *ſi ſeruus ff. de ſeruitutibus vrban.* vbi conſtituta ſeruitute ne luminibus officiatur, & ſic indefinitè intelligitur in vniuerſum, ne luminibus officiatur præſentibus nec futuris: ſumitur namque ea interpretatio contra propriam indefinitè orationis ſignificationem ex ſubiecta materia, & mente contrahentium, quia non videtur, qui ita ſibi cauet præcludere ſibi viam faciendi alias feneſtras, vel ampliores, vti explicat Alciatus, *l. verbum erit, ff. de verborum ſignificatione, Ioannes Corraſius in rubr. de ſeruitutibus num. 31. quos refert & ſequitur Couarru. d. l. 1. variar. ca. 13. num. 9. verſ. ſeptimò colligitur* quo loco latè Couarr. diſputat, an indefinita vniuerſali æquipolleat, & reſoluit, quod non niſi in cauſa neceſſaria, aut ex ſubiecta materia, vel ſi ſint prolata in ſtatuto, aut per verba negatiuè concepta, quem ſemper videas in materia.

CAPVT DECIMVMSEPTIMVM.

SI QVIS RELINQVAT CERTOS REDDITVS Clericis, vt Canonicis, Portionariis, seu Capellanis Ecclesiæ Toletanæ, vel Parocho, & beneficiatis alicuius Ecclesiæ pro anniuersario, & in celebratione, non adsint omnes, relictum sit dandum interessentibus, vel vnicuique rata relicti.

SVMMARIVM.

1 *Distributiones anniuersariorum, tantummodo dantur interessentibus, & habentur ad instar distributionem quotidianarum Cathedralium Ecclesiarum.*

2 *Idem seruatur in portione panis relicti: idem de cereis, & candelis, siue dentur pro anniuersario, seu pro septimo, vel nono, vel tricesimo die.*

3 *Limitantur prædicta, quando aliquid certum relinqueretur cuilibet Clerico.*

4 *Si quantitas non separatim sed coniunctim relinquatur Clericis loci, vel alicuius Ecclesiæ, pars deficientium interessentibus accrescit.*

5 *Si fundator Ecclesiæ iussit dare, quotannis patrono candelam in die Purificationis, & mortuo patrono remaneant plures filii, licet ad omnes transeat ius patronatus, non omnibus est danda candela.*

6 *Qualiter tribuatur filiis res indiuisibilis.*

7 *Expenditur constitutio Synodalis Archiepiscopatus Toletani, inter conditas ab Illustrissimo Cardinali de Sandoual.*

8 *Indecens est Clericos interessentes diuinis exire à Choro, dum concionator prædicat.*

S*Tatuimus, vt distributiones ipsæ quotidianæ in quibuscumque rebus consistãt Canonicis, ac aliis beneficiatis & Clericis Ecclesiarum ipsarum, qui eisdem officiis in ipsis Ecclesiis adsuerint, tribuantur, iuxta Ecclesiæ cuiuslibet ordinationem rationabilem iam factam seu etiam faciendam de distributionibus, etiam pro defunctorum anniuersariis largiendis, idem decernimus obseruandum.*

Verba sunt Bonifacii Octaui Romani Pontificis, quæ leguntur *cap. vnico, de Clericis non residentibus, lib. 6.*

Ex qui-

Ex † quibus ſatis colligitur, diſtributiones anniuerſariorum dari ſo- 1
lum intereſſentibus anninerſariis, nec lucrari eas abſentes, vel alij, qui
non interfuerunt, ad inſtar diſtributionum quotidianarum Eccleſiarum
Cathedralium, & aliarum collegiatarum.

Data namque intereſſentibus anniuerſariis, habentur loco diſtribu-
tionum quotidianarum, *vt poſt Lappum allegatione. 42. tradit Rebuffus in*
concordatis tit. collationibus, *§. 1. verb. diſtributionum*, vbi † idem dicit ſer- 2
uandum in portione panis. Et Geminianus *in dict. cap. vnico, verſ. fin. in-*
quit, quod idem de cereis, vel candelis, quæ dantur Canonicis, qui per-
ſonaliter vadunt ad funerandum corpus defuncti, & quod idem ſi non
ſint diſtributiones pro anniuerſario, ſed pro ſeptimo vel nono, vel trice-
ſimo, vel alio die, quo caſu idem inquit ſeruandum per tex. *in cap. quia*
alij, 13 quæſt. 2. cap. fin de teſtamentis, lib. 6. cap ex parte. de verborum ſignifica-
tione, ex quo in omnibus eadem ratio verſatur, ſicque idem ius iuxta iu-
ris regulas.

Quod tamen limita, quando in anniuerſario aliquid certum iubere- 3
tur dari cuilibet Clerico ſeu Canonico: nam eo caſu, licet abſentes non
lucrentur portiones eorum aliis intereſſentibus non accreſcunt, *ita tra-*
dit Rebuff. vbi ſupra Ex quo enim quantitas, ſeparatim relinquitur, nō eſt
locus iuri accreſcendi, quia vnicuique cenſetur relictum de per ſe, *tradit*
Bart. l. reconiuncti, de legat. 5. quam ſententiam dicit cōmunem eſſe opi-
nionem ibi Ripa *num. 26. & ibi Crotus num. 22. Bolog. num. 75.* Et idē iuris
eſt de coniunctis in diſtributionibus, quod de coniunctis in legato, *vt*
tradit Rebuffus, cap. exſtirpandæ. §. qui vero, verb. ſexta concluſio, de præbendis,
pag. mihi. 373.

Secus † tamen eſſet, ſi quantitas non ſeparatim, ſed cōiunctim relin- 4
queretur Clericis loci, vel alicuius Eccleſiæ Canonicis, vel aliis pro an-
niuerſario celebrando, nam tunc pars deficientium cęteris intereſſen-
tibus accreſcet, ex quo coniunctim, & eadem oratione eſt eis relictum,
vti in aliis legatis tenet Bart. *dict. l. recōiuncti*, vbi dicit, communē eſſe ſen-
tentiam, *& ibi, Iaſ. nu. 57. Ripa num. 26. Crotus num. 23. Bologninus, conſ. 154.*
ſequitur hanc diſtinctionem Michael Craſſus, *lib. ſententiarum, §. ius ac-*
creſcendi, num. 14. & 15. & hoc eſt quod voluit Rebuffus *dict. titul. de colla-*
tionibus, verſ. quod intellige, limitans deciſionem, *c. vnici de Clericis non reſi-*
dent. lib. 7. quando in anniuerſario relinqueretur certum quid cuilibet
Canonico ſeu Clerico, & ita intelligas: nam tali caſu nec augeri nec mi-
nui debet, eo quod perſonæ creuerint vel minuantur.

5 Ex † quo infero ad eam quæstionem, quando fundator Ecclesiæ iussit dari patrono quotannis candelam in die Purificationis beatæ Mariæ Virginis, vel alio die: nam si mortuo patrono plures filij remaneant, & si ad omnes ex iuris dispositione transeat ius patronatus in solidum, *vt in c. 1. vbi glos. & Dd. de iure patronatus*, non tamen omnibus est danda candela, sed alternis annis illa fruentur hæredes, exemplo eius quod dici-
6 tur *in Clem. 2. de iure patronatus*, ibi: *Et vt facilius prouideatur † Ecclesijs, non inconueniens reputamus patronos ipsos inter se posse libere conuenire de Rectore ab eis alternis vicibus præsentando*: quem tex: dicit notabilem Roland, *cons. 80. nu. 30. vol. 1.* Sicque fuisse pronunciatum Senatu Neapolitano, tradit Vincent. de Franch. *decis. 85.* vbi *nu 3* quod eo casu primo anno est tribuenda candela primogenito, secundo verò secundogenito, & sic de alijs, vt primogenitus tanquam dignior preferatur, per tex. in *l. fin. ff. de fide instrumentorum, ibi: Semper Seniorem Iuniori, tradit Tiraq. de iure primog. in præfat. ex nu. 75. & in materia iuris patronatus, Paul. de Citadid. tractatu de iure patron. 6. par. q. 3. vers. quinto si essent*, & conducunt tradita à Roderico Suarez, *l. quoniam in declaratione, l. Regni. 2. dubio, nu. 8. pag. mih. 188.* vbi de fratribus, qui alternis mensibus vtebantur iurisdictione, & conseruati sunt pacifice per decem & septem annos, quod est laudabile.

Sed quia diximus, quod si cuilibet ex Clericis relinquatur certa pitança, seu quantitas pecuniæ pro anniuersario, non est locus iuri accres-
7 cendi inter eos: Difficilis † redditur constitutio Synodalis Archiepiscopatus Toletani inter conditas ab Illustrissimo Cardinali de Sandoual in tit. de sepulturis, §. *De las fiestas vetiuas* ibi: *Con que si el tal Cura, ô Beneficiado no estuuiere presento al sermon, no gane el medio real, y pierda el punto de la Missa, y el real se reparta por accrescencia à los que al Sermon se hallaren presentes*: vbi cum sit certa quantitas cuilibet præbendato assignata, portio
8 deficiētis cæteris accrescit. Sed cum † ea decisio sit exorbitans à iure cōmuni, dicendū est speciali ratione fuisse inductum, vt inuitarentur Clerici interessentes celebrationi anniuersarij, ad audiendum verbum Dei, ex quo aliquando solent exire à Choro, dum concionator prædicat, quod indecens est, & conducit illud Actuum Apostolorum, cap. 6. ibi: *Non est æquum nos relinquere verbum Dei*: & quod hæc fuerit causa dispositionis, colligitur: nam non solum amittitur dimidium argenteum, quod signatur pro sermone, sed etiam dimidium Missæ, cui interfuit Clericus.

)?(

CAPVT

CAPVT DECIMVMOCTAVVM.

AN POSSIT CONSTITVI CENSVS SVPER REBVS AFFECTIS onere anniuersarij.

SVMMARIVM.

1 Dos Ecclesiæ debet esse libera à præstatione census, & num. 15.
2 Quod relinquitur pro anniuersario Clericis, & Ecclesiæ censetur relictum, & num. 4.
3 Limita, si relinquatur Clerico consanguineo, vel valde amico.
4 Relictum ciuibus, censetur ciuitati relictum.
5 Onus anniuersarij, censetur veluti quædam seruitus, sed contra, num. 16.
6 Possidens fundum seruientem non potest facere, per quod ius seruitutis efficiatur deterius, neque per quod inferatur damnum ei, cui debetur seruitus.
7 Ex dilatione solutionis infertur damnum anniuersario celebrando, quod contingit concurrentibus creditoribus in distributione bonorum.
8 Expenditur textus in cap fin. vt lite pendente.
9 Non dicitur facere, vel adimplere, qui non facit tempore congruo.
10 Expenditur glossa, l. tale pactum, ff. de pactis, quæ procedit in omni materia.
11 In vltimis voluntatibus verosimilia habentur pro expressis.
12 Resoluitur possidentes res affectas onere anniuersarij, posse super eos censum imponere.
13 Possidens fundum, domum vel aliam rem emphytheuticã, potest super eam censum imponere, & etiam seruitutem.
14 Durabit tamen seruitus in tali re per tempus, quod durauerit emphytheusis.
15 Intelligitur text. in cap. 1. de censibus, & supra num. 1.
16 Verius est contra Padillam per onus anniuersarij non censeri impositam seruitutem.
17 Declaratur communis traditio, quæ habet, quod non potest quis facere, per quod præiudicetur seruituti debitæ.
18 Permittitur facere, quod vni prodest, & alteri non nocet.

19 Suffi-

19 *Sufficit quod anniuersarium sit bene fundatum.*
20 *Onerosus creditor non est ferendus.*
21 *Non debet quis esse nimis curiosus rerum suarum tuendarum, ita vt alij noceat.*

S*Ancitum est, vt vnicuique Ecclesiæ vnus mansus integer absque vllo seruitio*
tribuatur. Verba sunt desumpta ex Concilio Guarmaciamo relata. *c.*
1 *1. de censibus.* Ex † quibus colligitur, quod patrimonium Ecclesiæ debet
2 esse liberum à præstatione census. Quod † autem relinquitur Clericis
pro anniuersario, Ecclesiæ censetur relictum, *c. requisisti de testamentis*, v-
bi relictum à testatore Episcopo pro anima censetur Ecclesiæ relictum,
3 (nisi relinquatur † Episcopo seu Sacerdoti consanguineo, *vt in d. c. re-
quisisti, & l. tutor. §. quæ tutoribus, ff. de excusat. tutorũ, Tiraq. l. si vnquã, verb.
donatione largitus, nu. 74. C. de reuocan. donat. & tradit Petrus Surdus, cons.
27. nu. 5.* vbi idem dicit: *Si relinquatur Clerico valde amico*, & refert plures
& ante eum Couarr. *d. c. requisisti, nu. 7.* Et hoc quia causa naturalis acci-
dentali prefertur, *l. qui habent, ff de tutelis c. 2. de conuersione infideliũ, Aym.
4 cons. 318. nu. 4. & infra lib. 2. c. 4. nu. 70.* Quemadmodum, † & relictum ci-
uibus, censetur ciuitati relictũ, *l. 2. ff. de rebus dubijs*, vbi Socinus idẽ dicit
5 de Clericis & Ecclesia refert. *& sequitur Surdus vbi supra.* Est † enim hu-
iusmodi anniuersarij onus, veluti quædã seruitus, si credimus Menesio,
*in l. prædia, nu. 11. C. de fidecõmissis, Salazar de vsu & consuetudine. c. 11. nu. 6.
6 & 12.* At † qui possidet fundũ seruientẽ, nõ potest in eo facere, per quod
ius seruitutis efficiatur deterius, *tradunt omnes in l. fluminũ, §. fi. ff. de dãno
infecto, Beroius consi. 139. nu. 14. lib. 3. Hippolytus Riminaldus cons. 86. nu. 14.
lib. 1.* neque aliquid per quod inferatur damnum ei cui debetur seruitus
Bart. l. si cui ad fin. ff. de seruitutibus, Aym. cons. 226. post medium, Si autem
census imponatur super re affecta onere anniuersarij, nõ est dubiũ quin
damnũ sequatur anniuersario: saltim quando creditores instant ad pe-
tendũ ipsis solui redditus de cursos, quo casu detinetur solutio, quovsq;
iura creditorũ examinẽtur & grauduẽtur, secundũ cuiusq; prærogatiuã
in via ordinaria, iuxta decisionẽ, *l. 41. tit. 4. lib. 3. nou. Recop.* Retardare au-
7 tẽ † solutionẽ, dãnũ est, cũ minus soluat, qui tardius soluit, nã & tẽpo-
re minus soluitur *leg. solidũ, ff de solutionibus.* Quod maximè procedit in
anniuersariis, quia si non soluitur pitança Clerici, non cantabunt, nec
suffragia fiẽt in detrimentũ animarũ: ꝙ admitti non debet, *argum. c. fin.
8 vt lite pẽdente lib. 6. ibi. Ne † propter nouos aduersarios litigia in Ecclesiarum*
dispen-

diſpendium prorogari contingat. Neque vltima teſtatorum elogia in eo, quod plus eis conuenit exitum habebunt, contra *l. vel negare. ff quemad. teſtam. aper.* ſaltim tempore congruo, & à teſtatoribus diſpoſito. Et non dicitur † facere vel adimplere, qui non facit loco & tempore congruo, 9
l. acceptam, C. de vſur.

Pro quo † etiam facit ratio gloſſæ l. *tale pactum ff. de pact.* nam certe 10
teſtatores reſpondiſſent, ſe nolle permittere, quid facere in re ab eis relicta pro anniuerſario, ſi ex ea poſſet ſequi aliqua dilatio in anniuerſarij implemento, cuius gloſſæ ratio procedit in omni materia, *vt tradit Caccheran. Oſaſci deciſ. 64. num. fin. Alex. Raud. conſ. 21. num. 108.* maximè in vltimis voluntatibus, in quibus veroſimilia habentur pro expreſſis, *l. Titius. §. Lucius, ff. de liber. & poſthum.* † *Gamm. deciſ. 224. num. 14. Beccius conſ.* 11
93. num. 3.

Sed his † non obſtantibus contrarium eſt verius, quod poſſidens 12
domum, fundum, vel aliam ſeu alias res immobiles cum onere anniuerſarij (modo non vinculatas) poſſit ſuper eam, easve, cenſum imponere: nam ſi ei licet alienare, vt dictum eſt *ſupr. c. 2.* cur debet, quod minus eſt non licere, contra iuris regulam, cui licet de regul. iur. *l. non debet. ff eo tit.* maxime cum vtroq; caſu maneat ſemper ſaluum onus anniuerſarij, ex l. *nihil proponi. de legat. 1. cum aliis ſimilib.*

Pro quo facit, quod † poſſidens domum, fundum vel aliam rem 13
emphyteuticam, (cuius totum directum dominium reſidet penes dominum, *vt per tot. tit. C. de iure emphyteut.* Et qui non poteſt alienare irrequiſito domino *l. fin. C. eod.*) poteſt ſuper eam cenſum imponere, *tradit Foler. de cenſib. verb. huiuſmodi cenſus, num. 21. Redoan. de reb. Eccleſ. Rubric. de conſtitutione annui cenſus, num. 35. ſequitur Felician. de Solis lib. 2. de cenſib. cap 4. num. 15.*

Et quod plus eſt etiam ſeruitutem, *gloſſ. in l. 3. ff. de ſeruitut. quam ibi ſequuntur Bald. Paul & Florian.* & dicit communem eſſe opinion. Coraſ. *n. 2.* eandem opinionem ſequuntur Bart. *in l. 1. §. fin. ff. de ſuperfic. et Bald. c. 1. §. qui ergo, n. 3. de inueſtitura de re aliena facta, Aluarot. ibi n. 1. Zaſ. l. final. num. 117. C. de iure emphyt.* dicit communem Cæpolla *de ſeruit. vrb. præd. c. 14. n. 2.* & eam tenet Guillerm. de Cun. *l. & in prouinciali, C. de ſeruitut. & ibi Bald. n. 3. Salicet. n. 1. Paul. de Caſtr. n. 2.* quos refert & ſequitur ibi Padilla *num. 6. Pinel. l. 1. C. de bon. matern. 2. part. num. 70. Molina lib. 1. de primog. cap. 20. n. 2. Solis de cenſib. lib. 2. c. 4. num. 16.*

Et licet † non plus duret cenſus ſeu ſeruitus in tali re, quam dura- 14

uerit emphyteusis constituenti, est text. *in c.1.§. quid ergo, de inuestitura*
de re aliena facta, & dicit communem opinionem Padilla *vbi supr. n. 10.*
quia resoluto iure dantis, resoluitur ius accipientis, *l. lex vectigali, ff. de pi-*
gnor. l. peto, § prædium, de leg. 2. cum aliis, tamen imponere eam potest, sal-
uo iure directi dominij, prout & pignorare potest eo iure saluo, *l. tutor,*
§. fin. de pignor. action. & donare *ex gloss. in d. l. fin. verbo, aliis vendere, C. de*
iure emphyteut. quam sequuntur ibi omnes, & dicunt communem Iaſ.
in l. si domus, § fin. num. 60. & Alex. num. 6. de leg. 1 multo ergo magis pote-
rit facere possidens rem affectam onere anniuersarij, qui & alienare
potest suo arbitrio, *vt dictum est cap. 2.*
Neque † obstat text. *in c. 1. de censib.* nam loquitur in termino terræ,
15 quod olim dabatur pro dote Ecclesiæ cõstructæ, quod voluit Pontifex
dari liberum à seruitio & præstatione temporali, ne dicatur, quod Ec-
clesia seruitium præstat, secus autem est in casu nostro, vbi non Eccle-
sia, sed aliud possidet rem affectam onere anniuersarij, qui eius domi-
nus est cum onere, quia etiã si sit affecta onere anniuersarij, adhuc ma-
net in sua temporalitate, *vt dixit Valasc. consultat. 60. n. 12. & dicemus supr.*
c. 5. n. 13. & 34. & 40. & 41.
Neque obstat, quod † possidens non potest facere, per q̃ seruitus
16 efficiatur deterior, quia vltra, quod per impositionem annuę pręstatio-
nis in anniuersarium non censetur seruitus imposita, vti contra Padillã
tradit late Solis *de censib. lib. 1. c. 3. n. 21.* Et si fateremur † cõstitui ius ad in-
17 star seruitutis, vt voluit Padill. *d. l. prædia, n. 11. C. de fidei.* illa cõmunis tra-
ditio, quod non potest quis facere, quid per quod præiudicetur seruitu-
ti debitæ, (de qua per Dd. *in l. fluminum, §. fin. ff. de dam. infect.*) procedit,
quando q̃ agitur infert damnum ei, cui debetur seruitus, quod ius pro-
hibet, *Bart. in l. si cui ad fin. ff. de seruitutib. Aym. cons. 226. n. 4.* Sed quando
18 prodest † facienti, & non nocet habenti seruitutem, bene potest fieri,
gloss fin. in l. si cui, ff. de seruitut. l. 2. §. pen. ff. de relig. & sumpt. & per regul. l. 2.
§. item Varrus. ff. de aqua plu. arcend. tradit eleganter Barbos. l. 2. in princ. 2.
part. num. 35. & 36. solut. matrimon.
Sicque cum licet census imponatur in re, quam quis possidet cum
onere anniuersarij, maneat saluum ius anniuersarij, non est cur prohi-
beatur impositio census.
Neque obstat, quod retardatur solutio instantib. creditoribus, quia
19 sufficit bene impositum esse † ius anniuersarij, *arg. text. in l. si bene, ff. de v-*
20 *sur.* absq; eo † quod inspiciatur, quod contingere potest: quia nimis de-
licatus,

licatus, nec onerosus creditor non est ferendus, *l.si seruos.25.ff. de pign. action.* Nec † debet quis esse nimis curiosus rerum suarũ tuendarum vt 21
per hoc alij iniuste noceat, *vt in l.2.§.item Varrus,ff.de aqu.plu.arcend.* vt esset, si auferetur hęc potestas possidenti res affectas onere anniuersarij.

CAPVT XIX.

AN BONA EMPHYTEVTICA POSSINT RELINQVI PRO ANNIVERSARIO Missarum, vel alterius piæ causæ?

SVMMARIVM.

1 *Res emphyteutica non potest alienari in potentiorem.*

2 *Personæ potentiores dicuntur, quæ sunt magis priuilegiatæ & difficilioris conuentionis.*

3 *Et sic non potest alienari in Ecclesiam, clericum, militem, ciuitatem, equitem Hierosolymitanum, curialem, vel alium priuilegiatum.*

4 *Anniuersaria sunt priuilegiata.*

5 *Anniuersarij onus non potest imponi super re emphyteutica, sed contra, num.9.*

6 *Bona feudalia non possunt pro anima relinqui.*

7 *Optimum est argumentum de feudo ad emphyteusim, quando decisio feudalis non repugnat iure communi.*

8 *Vasallus, neque emphyteuta possunt legare pro anima res feudi, vel emphyteuticarias.*

9 *Si bona relinquantur simpliciter cum anniuersarij onere, licet sint emphyteutica, tenet relictum.*

10 *Vt super re emphyteutica potest census imponi, & seruitus constitui, ita & anniuersarium, & quando cessauit census seu anniuersarij onus.*

11 *Per cessationem solutionis non solum emphyteuta priuatur, sed etiam is qui ab eo causam habet.*

12 *Bona emphyteutica non possunt relinqui pro anniuarsario cum prohibitione alienationis, & num.seq.*

13 *Nemo debet alienam spem decipere, & ob id non potest res emphyteutica vinculo supponi, quia deciperetur dominus spe decimarum, seu alterius laudemij.*

14 *Si res emphyteutica relinquatur pro anniuersario cum prohibitione alienationis, relictum non vitiatur, imo res est vendenda capaci, qui laudemia soluat, & pretium est dandum pro anniuersario.*
15 *Grauatus dare rem emphyteuticam pro anniuersario, si noluerit vendere, adimplebit dando iustam æstimationem.*
16 *Intelligitur consilium Alexandri* 19. vol. 6. *& ponitur differentia, feudi antiqui & noui, qui non habet antiquam naturam feudi. Ex actu inito contra legem, non potest interesse prætendi.*
17 *Res emphyteutica, quæ in Ecclesiam transire non potest, est æstimanda, & pretium dandum Ecclesiæ.*
18 *Dominus directus potest rem emphyteuticam relinquere pro anniuersario.*
19 *Instar furti est, de alieno largiri.*
20 *In dubio quis videtur relinquere ius, quod habet in re.*
Expenditur l. in re mandata, C. mandati, *& ponitur theorica ad eius regulam.*
21 *Altus dominus directus constitui potest emphytheotæ, eo inuito, quemadmodum alius pro alio creditor constitui potest.*
Super censu debito ex contractu potest subiugatio constitui.
22 *Dominus potest rem feudalem relinquere pro anima, licet vasallus non possit.*

1 SIN *autem duorum mensium spacium fuerit emensum, & dominus hoc facere noluerit, licentia emphyteutæ datur vbi voluerit, & sine consensu domini meliorationes suas vendere, his tamen personis, quæ non solent in emphyteuticis contractibus vetari, ad huiusmodi venire emptionem.* Verba sunt Iustiniani Imperatoris, relata *l. fin. vers. sin autem, C. de iure emphyteutico.* Ex quibus verbis desumunt Dd. ibi, & *cap. potuit, de locato*, non posse fieri alienationem in potentiorem per emphyteotam, Corbulus plures referens *in tractat. de caussis, ex quibus emphyteutica suo iure priuat. c. de causa priuationis ob alienationem ampliat.* 12.

2 Personæ † autem potentiores, vt in eas non possit alienari, dicuntur omnes personæ, quæ sunt magis priuilegiatę & difficilioris conuentionis, *gloss. verb. prohibentur. in d. c. potuit, Ias. d. l. fin. num.* 90. *& ibi Salic. n.* 14. *Specul. tit. de locato. §. nunc de aliqua, num.* 142. *Nat. cons.* 491. *Redoan. de rebus Ecclesiæ, pag.* 515. *n.* 4. *Grat. cons.* 80. *num.* 1. *&* 2. *volum.* 1.

3 Et ob † eam causam non licet alienare in Ecclesiam, dicit cõmunem

Ruinus

Ruinus *conf. 143. num. 11. vol. 1.* Ecclesia enim est preuilegiata quia iure minoris semper debet illæsa seruari, *c. 1. de in integrum restitutione.* Sicque neque in Clericum, militem, ciuitatem, equitem Hyerosolimitanum, curialem vel alium quemcumq; maiorem, vel difficilioris conuentionis, *vt tradit Corbolus, vbi supra, nu. 2. & sequentib. Gregor. l. fin. titul. 8. glos. penultima partit. 5.*

At anniuersaria † sunt priuilegiata, tradit Guido Papa *decis. 576.* Ergo emphiteotica bona non possunt pro anniuersario relinqui, atque in terminis nostris, quod † anniuersarij onus non possit imponi super re emphitheotica, *tradit Ant. Gam. decis. 214.* vbi dicit ita iudicatũ, in Senatu Lusitano, *& decisione 218. numero. 3.* 4 5

Pro quo † facit, quod bona feudalia non possunt pro anima relinqui, vt est tex. *in c. 1. ver. vel pro anima iudicare, de prohibitia feudi alienatione per Federicum,* dicit communem Roland. *cons. 79. numer. 5. vol. 2.* vbi *n. 8.* in tantum affirmat, vt nec vnam candelam possit quis relinquere pro anima, ex feudo, quod tenuit Isernia *c. 1. an agnatus vel filius, sequitur Afflict. c. Imperialem, nu. 31. de prohib. feud. alien. per Federic.* Et cum sit optimum argumentum de feudo ad emphitheosim, quando feudalis decisio non repugnat iuri communi, *decis. 233. num. 16.* bene sequitur, quod bona emphitheotica non possint relinqui † pro anniuersario, atq; ita, quod vasallus, neque emphitheota possint legare pro anima res feudi, & emphitheoticarias, *tradit Bal. c. 1. num. 16. de allodiis.* 6 7

Sed in † hoc tu distingue, quod aut bona relinquuntur simpliciter laico cũ anniuersarij onere, sine prohibitione alienationis, & tũc quia bona non mutant substantiam, neq; efficiuntur spiritualia, neque Ecclesiæ, *vt tradit Valascus consultatione 60. nu. 12. & dixi supra cap. 5. n. 61. de quo vide infra lib. 2. c. 1. num. 13. & 40.* & etiam possunt alienari vt *dictum est c. 2.* quemadmodũ potest in re emphiteotica census, seu seruitus imponi, duratura tamen per tempus, quo durauerit ius emphyteotæ: idẽ de añiuersario, hoc est, quod in omnẽ eum casum, in quo emphiteota amiserit emphiteosim cessabit onus anniuersarij, per tex. *in l. lex. vectigali. 31. ff. de pignor.* Vbi † cessationem solutionis, non solum emphiteota, sed etiã is, qui ab eo causam habet priuatur iure suo, ex eo quod resoluto iure datoris resoluitur ius acceptoris, *argumento text. in c. 1. §. quid ergo de inuestitura de re aliena facta, dicit communem Padilla. l. & in prouinciali, n. 10. de seruitibus.* 8 9 10 11

Si autem † bona reliquantur pro anniuersario, cũ prohibitione alie- 12

nationis, etiam si laico relinquantur, & temporalia maneant, talis oneris impositio rem non afficit in præiudicium domini, & hoc in casu intelligendum est quod tradit Gamma *dict. decis. 214. n. 2 & 3.* dum defendit contra Ripam *in l. filius familias §. diui num. 91. de leg. 1.* bona emphiteotica non posse relinqui pro anniuersario perpetuo implendo, nec pro maioratu: nam ex æquiparatione colligitur loquutum fuisse de bonis relictis pro anniuersario vinculatis: eo enim casu militat ratio præ-
13 iudicij domini, quia † re effecta inalienabili, fraudatur decimis, aut quinquagesimis percipiendis ex venditionibus, quæ fierent cum alienabilia manerent, esset namque alienam spem decipere, contra text. *in l. fin. §. sed quia nostra maiestas in fine. C communia de leg.* cuius verba finalia sunt elegantia ad nostrum propositum, etsi à nullo viderim pōderata, licet rationem posuerit Gamma *decis. 218. num. 3.* allegans Speculatorē tit. *de instrumentorum editione §. nunc aliqua vers. 116.* & Cardinalem, & Imolam *c. potuit de locato, Ias. l. fin. nu. 95. C. de iure emphiteutico*, dum sentiunt, ob eam rationem non posse emphiteotam vinculo submittere rē emphiteoticam, quia dominus priuaretur illa spe succedendi, quando emphiteota sine hærede decesserit, & spes est considerabilis in patrimonio: nam & spei emptio est, *vt in l. si iactum retis ff. de contrahend. emptione*, cum venditio sine merce non detur, ex *l. 1. eo tit. atq.*, ita quod nō possit res vinculo supponi, quia dominus defraudaretur laudemio, *tenet Curt. Senior cons. 15. numer. 24. Baldus cap. Clerici numer. 3. de iudiciis, Felinus capit. quæ in Ecclesiarum n. 70. de constitutio. & cap. inter dilectos, n. 10. de fide instrumentorum, Gamma decis. 70. n. 2.* & facit text. *in cap. 1. § danare, qualiter olim feud. pot. alien.* Et à pari ratione res emphyteotica non potest Ecclesiæ relinqui pro tali anniuersario, nam cum efficiatur inalienabilis præiudicaretur dominus, *ita tradit Guillermus Benedict. cap. Raynuntius. verb. & vxorem nomine Adelasiam decis. 5. nu. 2. de testamentis, quem vide decis. 3. num. 12.*

Sed an hisce casibus, quando res emphyteotica relinquitur pro anniuersario iure vinculi vitietur anniuersarium, eo quod relinquatur super re, quæ tale onus non patitur, etsi Ecclesiæ relinquatur, etiam Ec-
14 clesia amittat legatum, seu donationem talis rei: Et † dicendū est, non vitiari relictum: nam eo casu res vendenda est capaci, qui possit laudemia soluere, *vt tradit Speculat. d. tit. de locato. §. nunc de aliqua n. 116. Ioannes Andreas & Panorm. d. c. potuit de locato & ibi Barbatia super gloss. verb. prohibere, Ias. l. final. in versicul. capio, glos. in verbo veteri, C. de iure emphiteotico,*

tico, *Ioannes Faber in authent. ingressi, vers. quid si vasallus. C. de sacrosanctis Ecclesiis*: & æstimatio illius rei dabitur pro anniuersario implendo Ecclesiæ, & hoc ad similitudinem legati rei alienæ, *l. cum alienam rem. C. de legat. ita tenet Guillerm. Bened. d. c. Raynutius verb. & vxorem nomine Adelasiam decis. 5. num. 2* Et † si grauatus dare rem pro anniuersario noluerit 15 vendere, adimplebit dando eius iustum valorem, & æstimationem, vti in re aliena legata, & sic cõsulitur Ecclesiæ, ne priuetur lucro ei delato, ex testamento, donatione, vel alio titulo, & pariter succurritur domino ne propter priuilegium Ecclesiæ *per l. 1. C. de sacros. Ecclesiis*, detrimentum patiatur in iure suo, *vt dicit Guillermus Benedictus, vbi supra numer. 3. in fine*, faciendum est enim, quod neutri ex partibus onerosum sit, *l. 1. ff. si quis cautio.*

Nec † obstabit si dicatur, quod si res emphyteotica non potest lega- 16 ri pro anniuersario, seu Ecclesiæ, neque eius æstimatio petitur, vti tenet Alexand. *consil. 19. numer. 11. vol. 6.* dum defendit, quod si vasallus legat feudum pro anima, nec eius æstimatio debetur, cum quo transit Rolandus *cons. 79. num. 6. vol. 2.* Nam illud est intelligẽdum de feudo proprio, recto, antiquo, non transmissibile ad aliquem facto vasalli, vt intelligit Rolandus *d. cons. 79. num. 30. Oldrad. cons. 237. incipienti. prælectis.* vbi ex eo inquit, non valere legatum rei feudalis, quia non est deducibilis in legatum obuiante iure, *vt in cap. 1. de successione feud. & c. 1. de natura feudi*, & ex factis contra legem nihil potest prætendi, *argumẽto glos. in cap. 1. §. callidis verb. actiones de prohibita feud. alien. per Federicum*, quæ glossa vult ex venditione facta contra legis prohibitionem, emptorem non posse agere de euictione quam sequuntur ibi Baldus *nu. 22. Aluarotus num. 10. Præpositus num. 14.* dicentes hoc esse magis communiter receptum, *Tiraq. libr. 1. de retractu. §. 12. glos. 1. numer. 12. sequitur Barbosa. l. 1. 5. part. numer. 21. ff. soluto matrimonio.* vbi tenet procedere, etiam quod emens sibi caueat de euictione cum distinctione, de qua ibi, & ponderat l. *cum lex. ff. de fideiussoribus*, vbi nec accessoria tenent, nec habent aliquem effectum, nec ex actu inito contra legem potest prætendi obseruantia, nec quod in eius defectum interesse committatur, inducitur namque regula text. *in l. si plagij, & l. generaliter. ff. de verbor. oblig.* quam ponderat Barbosa *vbi supra.*

At in feudo alterato, qui non habet antiquam feudi naturam, vt in eo, quod conceditur pro se, & hæredibus quibuscumque, seu aliis ab eo causam habentibus, cum sit transmissibile, & de eo possit testari vasal-

vasallus, vt volunt scribentes *in cap.1.de feudo non habente propriam naturam feudi*, vbi est text. clarus ad hoc, & plures quos refert Rolandus *dict.cons.79.numer.20.& 30.* licet verum sit, quod nec hoc feudum Ecclesia habere possit, ex quo Ecclesia non debet seruitium præstare, *vt in capit.1. de censibus*, quia tamen tale feudum est vendibile, & transmissibile ad alios, debetur æstimatio Ecclesiæ, vel anniuersario.

17 Et † eodem modo res emphitheotica, quæ in Ecclesiam transire nō potest per supradicta, est vendenda, vel æstimanda, & eius æstimatio danda pro anniuersario, vel Ecclesiæ, vt in feudo, & emphyteosi tenet Guillermus Benedictus dict. *cap. Raynutius, verb & vxorē nomine Adelasiam decis.5.numer.2.* in illis verbis: *Ne talis res veniat in manus mortuas; secundum vulgare prouerbium*, de quo loquitur Ioannes Faber in *l. quoties C.de rei vendicatione*, sed valebit quantum ad hoc, vt scilicet æstimatio talis feudi, vel emphyteosis Ecclesiæ, aut monasterio, cui relicta, aut

18 donata fuit debeatur. Sed † an dominus directus possit rē emphyteoticam relinquere pro anniuersario, videndum est, & Baldus in *cap.1. de allodiis*, tenet, non licere domino, ex eo quod dicat non posse emphyteotæ præiudicari, auferendo ab eo ius suum, per regulam, *l. id quod no-*

19 *strum.ff.de regulis iuris, cum aliis.* Et † quia instar furti est de alieno largiri, *cap filius noster de testamentis*, illud tamen verum est, & procedit quando dominus vellet relinquere vtile etiam dominium. Atque ita intelligendum est, quod tradit Baldus: At si donet seu relinquat solum dire-

20 ctum, quod ad eū pertinet, vel † simpliciter relinquat, (quo casu solū videtur relinquere ius, quod habet in re, *text.in l. quod in rerum* §.*1.ff.de legat.1.l.serui electione.*§.*fi.eod.tit. Aymon.cons.80.n.15.*) donatum seu relictum valet, ex quo nullum præiudicium generatur emphyteotæ: do-

21 minus † enim directus in re sua est moderator, & arbiter. *l.in re mādata, C.mandati.l. si quod 34.* §.*sicut,ff.d. petitione hære. Aymon cons.217. nu.1.& cons.11.nu.16. Barbosa, l.si mora nu.90.ff.solut.matrim.* & vide infra *c.22.n.29.* & cui voluerit poterit cedere, nam bene potest alius pro alio creditor constitui, *vt in l.ab Anast.sio,& l.* per diuersas *C.mandati*, & super cēsu ex contractu debito potest subiugatio constitui, *Francis. Milanēsis decis.10.numer.4.libr.2.* Atque ita in locum directi domini potest subrogari anniuersarium, vt exigat tributa, & laudemia, pro quo adduco text.

22 *in ca.1.de allodiis*, vbi habetur † quod dominus potest rē feudalem, quā vasallus habet, relinquere pro anima, licet vasallus non possit. Et licet Baldus *ibi num.16.* dum intendit præstare rationem differentiæ, dicat,

eam

eam esse, quia apud dominum residet plurimum iuris non videtur cõuenire, si quidem si per tale relictum vasallus præiudicaretur, neutiquã posset ab eo auferri ius, sine eius facto, *iuxta iuris regulam*. Atq; ita fatẽdum est, ideo posse dominum rem feudalem relinquere, quia nullum præiudicium vasallo fit in eo, quod ipse trãsfert dominium feudi; quẽadmodum nec dominus emphyteotecarius præiudicat emphyteotæ, quod secus est in vasallo, & emphyteota, ex quorum alienatione rei emphyteoticæ, seu feudalis in anniuersarium, vel Ecclesiam domini præiudicantur, vt dictum est.

CAPVT XX.

AN EX VENDITIONE FVNDI EMPHYTEOTICI, QVÆ FIT COGENTE IVDICE, quia sit relictus cum onere vinculi, & anniuersarij simul, debeatur laudemium, sitque soluenda gabella.

SVMMARIVM.

1 *In prohibitione generali semper censetur exceptuatus actus, qui fieret ex necessitate.*

2 *Quæ dicatur venditio necessaria.*

3 *Ex alienatione necessaria laudemium non debetur, etiamsi conuentum sit, quod ex omni alienatione debeatur, sed contra numer. 11.*

4 *Prohibitus alienare, potest alienare ex causa necessaria.*

5 *Res litigiosa, quæ alienari nequit, alienatur ex causa necessaria.*

6 *Bona minoris alienantur sine decreto ex causa necessaria, & numer. 64.*

7 *Quando vẽditio fit ex causa necessaria, cessat ius prælationis, & retractus, quod alias dominus habebat, sed contra n. 15. concilia n. 17.*

8 *Ex alienatione necessaria non incurritur pœna commissi, nec eo casu requiritur licentia domini.*

9 *In alienatione necessaria emptor non habet necesse inuestiri à domino, & sic cessat solutio laudemij, quæ fit ob receptionem, quam facit dominus de nouo.*

10 *Et ob eam rationem quando dominus emit, non defalcatur laudemium ex pretio, cum non detur alicui inuestitura.*

11 *Verius est ex alienatione necessaria rei emphyteoticæ deberi domino laudemium, & num. 14.*

12 *Factum iudicis reputatur factum partis.*
13 *Subrogatum sapit naturam eius, cuius in locum subrogatur.*
14 *Mora debitoris in vendendis rebus suis, vt soluat debita, non debet afferre praeiudicium domino, vt priuetur laudemio.*
15 *In venditione necessaria, seruantur omnia iura directi dominij.*
16 *Si res emphyteotica adiudicetur anniuersario cũ prohibitione alienationis per contractum, vel ex praecepto testatoris est vendenda, & ex pretio soluendum laudemium.*
17 *Qualiter intelligatur opinio dicentium, in venditione necessaria, non dari directo domino ius retrahendi.*
18 *Prohibitus alienare, censetur prohibitus facere actum, per quẽ alteri quaeratur ius in re.*
19 *Alienare prohibitus non potest obligare.*
20 *Prohibita alienari non veniunt in alienatione bonorum.*
21 *Prohibitus alienare non potest dare occasionem alienationi, nec aliquid facere per quod ad alienationem perueniri possit.*
22 *Ponitur distinctio ad explicationem dictae regulae de prohibitione respectu rei prohibitae alienari, vel respectu certarum personarum qui prohibentur emere, & num. 36.*
23 *Praedicta regula non procedit in poenalibus, & odiosis.*
24 *Emphyteota licet non possit alienare irrequisito domino, potest tamen pignoris obligationem facere, vel hypothecare.*
25 *Alienatio est nomen analogum, siue aequiuocum; nam per prius intelligitur de alienatione, quae dominium trãsit, per posterius de obligatione.*
26 *Verbum analogũ, siue aequiuocum in materia odiosa sumitur per prius, & non per posterius, & sic per obligationem nõ incurritur cõmissum.*
27 *Si res pignoretur pro tanto, quantum valet, censetur alienata, & videtur dominium exiisse à potestate debitoris.*
28 *Si res legata pignoretur pro tanto quantum valet, censetur ademptum legatum.*
29 *Limita si domus maiorum fuerit pignorata.*
30 *Habens fundum pignoratum pro tanto quãtum valet, releuatur ab onere satisdandi, vt possessor immobilium rerum.*
31 *Legatis immobilibus, veniet fundus taliter pignoratus, quasi à debitore derelictus.*
32 *Rem pignoratam pro tanto quantum valet, potest consanguineus retrahere, licet contrarium tenuerit Matienzus.*

33 Mo-

33 Modus perdendi dominium, est habere rem pro derelicto.

34 Intelligitur communis allegatio l. oratio ff. de sponsalibus, vt procedat quando ex antecedenti necessario sequitur consequens, secus si contingenter.

35 Defenditur communis regula, l. fin. C. de rebus alienis, vt procedat, siue obligatio seu pignoratio fiat pro modico, siue pro magno pretio.

36 Agitur de secundo membro distinctionis circa rem prohibitam alienari in certas personas, quo casu non prohibetur obligatio seu pignoratio, & expenditur. l. in quorum finibus. ff. de pignoribus.

37 Intelligitur l. fin. tit. 8. partit. 5. ne praedictis obstet.

38 Dupliciter contrahitur pignus, vno modo quando traditur creditori, alio modo quando solum obligatur.

39 Res emphitheotica non potest pignorari Ecclesiae cum traditione, bene tamen sine ea.

40 Emphitheosis venit in generali obligatione bonorum, imo & emphitheosis Ecclesiastica.

41 Ostenditur esse commodum directi dominij, quod emphiteotica res obligetur seu pignoretur.

42 Per simplicem rei emphiteoticae obligationem, non exijt res de potestate debitoris.

43 Per obligationem seu pignorationem non impeditur venditio rei emphitheoticae neque perceptio censuum efficitur difficilior.

44 Dispositio legis restringitur ex ratione finali, quae regulat tanquam anima dispositionem.

45 Plus potest sola ratio quã dispositio, & ipsa limitat, & declarat, si lex generaliter loquatur.

46 Ampliatur, vt procedat non solum si ratio sit expressa, sed etiam praesumpta & coniecturata.

47 Quando vna sola ratio potest assignari, ea habetur pro expressa in lege.

48 Discutitur, an quãdo res relicta pro anniuersario cum prohibitione alienationis venditur, cogente iudice debeatur gabella.

49 Dispositio contra legem est nulla, & sine effectu, licet lex non vltra procedat annullando.

50 Ex communi lege contractus emphitheotici, prohibetur alienatio in Ecclesia, vel piam causam, & sic succedit regula l. si creditor § fin. ff. de distractione pignorum.

51 Ex iis, quae pro anima relinquuntur, si vendantur, vectigal non debetur.

52 *Defenditur Parladorius contra quem inuehit Lassarte.*
53 *Quādo solutis legatis nihil remanet hæredi: hæres testamētarij loco habetur.*
54 *Priuilegia concessa Ecclesiæ, legatis etiam piis concessa videntur.*
55 *Per destinationem non transit res in templum.*
59 *Denominationem non recipit aliquid ab eo, quod erit, sed ab eo, quod est.*
57 *Licet res affixa ædibus prohibeatur legari, ea tamen, quæ est destinata, vt adiungatur potest legari.*
58 *Pecunia destinata in emptionem prædiorum non reputatur immobilis, & num. 61.*
59 *Restitutio in integrum non competit in causa bonorum, quæ testator reliquit pro Ecclesia ædificanda, sed contra num. 71.*
60 *Verior est sententia, quod destinatio non habetur pro facto.*
61 *Declaratur* l. 3. §. quid ergo ff. de contraria, & vtili actione tutelæ.
62 *Negligens dicitur qui non vtitur remediis oportunis ad actum, & culposus non faciens omnia, quæ oportuit, vt remoueretur impedimētum.*
63 *Non dicitur impeditus, qui potest agere petendo licentiam.*
64 *Bona minoris, & pupilli instantibus creditoribus venduntur sine solemnitate decreti, & num. 6.*
65 *Declaratur* l. etsi non §. infecti. de auro. & argento legato.
66 *Non dicitur factum, dum aliquid superest agendum.*
67 *Conciliantur* l. item legato 47. §. fin. de leg. 3. & l. si quid earum §. interemptum, eo tit. cum l. cætera, §. fin. de leg. 1.
68 *Idem fauor validitatis legati facit duo diuersa, & quod vnum diuersimodè accipiatur.*
69 *Cōtra Ecclesiam solum currit quadragenaria præscriptio pro legatis piis.*
70 *Amplectitur distinctio quam facit Lassarte, vt debeatur vel ne gabella, & explicatur.*
71 *Bona relicta pro alendis pauperibus sub administratione communitatis sæcularis gaudent priuilegio, & non possunt collectari, limita, vt n. fin.*
72 *Extensio statuti fit ex identitate rationis fauore animæ.*
73 *Quando domino Regi, & anniuersario potest consuli, faciendū est, quod neutri onerosum sit, & sic solui gabella.*
74 *Bona relicta pro anniuersario collectantur, deducto onere.*

ALienationes enim post iudicium acceptum interdictæ sunt, dūtaxat voluntariæ, nō quæ vetustiorē causam originē iuris habēt necessariā.* Verba sūt Papiniani Iurisconsulti, *lib. 6. q. relata l. alienationes 13. ff. familiæ heriscun.*
1 Ex † quib. colligitur, quod in prohibitione generali, sēper cēsēt exce-

ptuatus,

ptuatus, seu conseruatus actus, qui fieret ex necessitate, quod etiam probatur, *l. pater filium, in princ. de leg. 3. l. 1. ff. de fundo dotali. l. peto. §. prediũ, de leg. 2. l. & ideo, iunct. gloss. verb. retineas. ff. de condict. furt. Aym. cons. 56. n. 91. Barbos. l. diuortio, §. si vir. n. fin. ff. sol. matrim.*

Et cum † hæc venditio rei emphyteuticæ, vt æstimatio detur anniuersario, fiat cogente iudice ad instantiam directi domini, & in executionem sententiæ à iudice latæ est necessaria, quia venditio, quæ fit iudiciaria authoritate, & pręcedēte iudicis decreto, necessaria appellatur, *Bald. c. 1. in princ. in 4. col. de prohib. feud. alien. per Federic. Alberic. 2. part. statutorum, quæst. 2. alios refert Afflict. decis. 191. num. 2. Roland. consil. 21. num. fin. volum. 1.* 2

At ex † alienatione necessaria laudemium non debetur, *vt resoluit Ias. l. fin. num. 48. C. de iure emphyt.* Quæ sententia procedit, etiam quando inter dominum, & emphyteutam est conuentum, vt ex omni alienatione debeatur laudemium: nam debet intelligi de voluntaria, † non necessaria. *Tenet Brun. cons. 44. 3. dub. Aymon cons. 215. n. 3.* ex eo, quod prohibitus alienare non censetur prohibitus, si alienat ex caussa necessaria, *vt in iuribus supra allegatis.* 3 4

Sic videmus, quod res litigiosa, quæ alienari nequit, potest ex caussa necessaria alienari, & non contrahitur vitium litigiosi d. l. *alienationes. ff. famil. ercifcund.* 5

Sic † etiam bona minoris immobilia, quæ non possunt alienari, sine decreto alienantur, sine eo ex caussa necessaria. *l. 1. C. quando decreto opus non est.* 6

Sic quando † venditio fit ex caussa necessaria, cessat ius prælationis, & retractus quod alius dominus habebat, *tradit Alexand. consil. 52. viso themate, volum. 1. Corn. consil. 166 num. 34. & 39. lib. 2. Ias. consil 124. volum. 4. Aymon consil. 6. num. 91. plures alios refert Vrsil. ad Afflict. decis. 191. num. 1. Roland. consil. 21. per tot. & num. fin. volum. 1.* 7

Neq; ex † tali necessaria alienatione incurritur pœna commissi, *Afflict. decis. 191 num. 3.* Eo enim casu ad alienationem non est necessaria licentia domini, nec expectatur, nec emptor necesse habet inuestiri à domino cum hoc fiat à iudice, atq; ita debet cessare solutio laudemij, quæ fit ob receptionem, quam † facit dominus de nouo emphyteutæ, *vt ex aliis tradit Vincent. de Franch. decis. 201. n. 2 Redoan. de reb. eccles. q. 11. de laudem. n. 1. pag. 378. & ibi, n. 13.* Quod † ob eam rationem quādo dominus emit non defalcatur laudemium ex pretio. Sed † contraria sentētia 8 9 10 11

 mihi

mihi placet, imo quod ex tali venditione decima debeatur domino di-
recto: nam verum est de iure, ex venditione facta à iudice rei emphy-
12 teuticæ ob debita emphyteutæ † laudemium deberi, ex eo quod factū
iudicis vendentis reputatur factum partis. *l. si ob causam, de euictionib.* &
13 subrogatum sapit naturam illius, cuius in loco subrogatur. *l. vnic. §. vt
plenius. C. de rei vxor. act. l. si eum. § qui iniuriarum. ff. si quis cautio. c. Eccles. l.
vt lit. pendent. l. si donatæ. § si sponsus. ff. de donat. inter. l. 22. tit. 11. p. 4. & l. 42.
tit. 11. p. 6. plures refert Mieres de maior. 1. p. q. 11. num. 1.*
14 Et pro hoc † facit, quod cum debitor, vt soluat, creditoribus tenea-
tur vendere rem emphyteuticam, si non faciat, eius mora non debet af-
ferre præiudicium domino directo, vt suo laudemio priuetur. *l. mora. ff.
de reg. iur.* quibus fundamentis hanc sententiam tenet Auendan. *re sp. 13.
n. 4.* eo enim casu venditio necessaria non est, cum procedat ab ipso
emphyteuta debitore obligato.
15 Per quam † rationem, quod in ea venditione à iudice facta domi-
no debeatur laudemium, & ei seruētur omnia iura directi dominij, te-
net Bald. *cons. 306. lib. 1. Angel. cons. 243. quos refert, & sequitur Vrsil. addi-
tionator Afflict. decis 191. n. 2. & 3.* vbi dicit, ob eam rationem iudicatum
Senatu Neapolitano, quod dominus directus admitteretur ad retra-
ctum in venditione facta à prætore in multis causis.
16 Et ibi tenet, quod † eadem ratio videtur militare, quando venditio
fit ex debito emphyteutæ, quę militat quando venditio fit ex præcepto
testatoris emphyteutæ, cum testator nō potuerit onus in præiudicium
domini directi imponere: ergo sicut diximus *supr. c. 19. n. 14.* quando te-
stator emphyteuta relinquit rem emphyteuticam Ecclesiæ, videtur re-
linquere eius æstimationem ad similitudinem legantis rem alienam, *vt
dicit Guillerm. Benedict. c. Raynut. vers. & vxorem nomine Adelasiam, decis. 5.
n. 3. & 4.* iam videtur facere actum per quem venitur ad venditionem,
& sic si Monasterium, Ecclesia, vel caussa pia non vendat, & ob id com-
pellatur à iudice, nō est cur mora illius noceat domino directo, & frau-
detur laudemio ei debito.
Et pari ratione idem dicendum est, si per contractum monasterio,
Ecclesiæ seu piæ caussæ, vt anniuersario adiudicetur res emphyteutica
cum prohibitione alienationis, quia solum potest transferri illius æsti-
matio, quam vt capiant, facienda est venditio, & sic iam vidi sæpissime
iudicari, quod ex tali alienatione soluatur decima, sicq; per sententiam
iubetur res vendi, & ex pretio solui decimam directo domino.

Neque obstant † adducta in contrarium de venditione necessaria, 17
quia ex dictis remanet probatum, eam venditionem non necessariam, sed voluntariam esse: & opinio Dd. tenentium, ex venditione necessaria non dari directo domino ius retrahendi, intelligẽda est, & procedit, si caussa venditionis non procedat ab ipso emphyteuta, sed aliunde, & à vetustiori caussa, vt declarat Alberic. 2. *part. statutorum, quæst.* 2. & alios refert, & sequitur Vrsil. ad Afflict. *decis.* 191. *num.* 1. 2. *&* 3. qui fere in nostris terminis loquitur.

Sed adhuc † superest difficultas: nam dum defendimus decimam 18
deberi ex venditione hac, fatemur hoc ideo esse, quia talis venditio fit præambula obligatione, & voluntate emphyteutæ, quod etiam nõ caret scrupulo: nam videtur, quod emphyteuta, qui, vt diximus, non potest rem emphyteuticam in ecclesiam, seu anniuersariũ transferre, neutiq̃ possit Ecclesię seu anniuersario obligare, *arg. tex. in l. fin. C. de reb. alienis non alienan.* vbi ꝓhibita alienatione, videtur prohibitus omnis actus per quem alteri quæritur ius in re, & sic obligationem, & hypothecam censeri prohibitam, testatur ibi ICtus, *& l.* 1. §. *eam rem. ff. quæ res pign. oblígar. poss. l. fin.* §. *quia, vers. nemo, C. communia, de leg. l. si pupillus ff. de rebus eorum l.* 3. *C. de his qui ven. ætat. impet.*

Est enim † receptum, quod prohibitus alienare, non potest obliga- 19
re, *Bald. l. fin. C. ad l. Falcid. Alexand. cons.* 106. *n.* 2. *vol.* 7. *Deci. cons.* 502. *à n.* 4. *Purpurat. post alios l.* 2. *n.* 100. *ff. de iurisdict. omn. iud. Afflict. lib.* 3 *constitution. rubr.* 5. *num.* 34. *ad fin. Ruin. consil.* 145. *à num.* 4. *lib.* 1. *refert & sequitur Barbosa. l.* 1. 3. *part. num.* 57. *ff. solut. matrim.*

Et prohibita alienari † non veniunt in obligatione bonorum, *vt* 20
notat Bart. l. Codicillis. §. *instituto, de leg.* 2. *Bald. l.* 1, *quæ res pignori oblig. poss. & l. voluntas, ad fin. C. de fideicommiss. Bart. l. in quorum finib. ff. de pignor. & in l. multum interest ff. de verb. oblig. & idem l. qui habebat, in princ. ff. de legat.* 3. *Cin. Bald. & Salicet. d. l. fin. C. de reb. alien. non alienand.* quibus locis regulariter traditur, quod res prohibita alienari, obligari non potest.

Nec prohibitus † potest dare occasionem, quod res alienetur, *vt* 21
notabiliter dicit Bald. l. quoties, la 1. *per text. ibi, C. de fideicommissis. Bart. Socin. consil.* 26. *num.* 1. *lib.* 1. *sequitur Mieres de maior.* 4. *part. quæst.* 1. *in princ. n.* 8. *Molina de primogen. lib.* 4. *cap.* 1. *n.* 7. vbi quod maioratus possessor prohibetur facere omnia illa ex quibus ad alienationem perueniri possit, *per l. Codicillis.* §. *matre*, vbi Bartol. & communiter scribentes id notant, *ff. de legat.* 2. *Tiraquel. de retractu lignag.* §. 1 *gloss.* 14. *num.* 14.

Sed

22 Sed ne prædicta † communis regula obstet nostræ sententiæ, dic, quod dupliciter considerari potest prohibitio, vno modo quatenus respicit ipsam rem generaliter prohibitam alienari, alio modo quatenus prohibitio facta est respectu certarum personarum, qui prohibentur emere, quam distinctionem ponit gloss. *in l.fin.C.de reb.alien.non alienan. verb. vel hypothecam, & ibi Bart.*

Primo casu res alienari prohibita prohibetur obligari, cum per obligationem perueniatur ad venditionem, *vt in l. 2. & 3.ff.de distractione pignor.* & sic tanquam præambulum venditionis censetur prohibitum.
23 *l.oratio.ff. de sponsal.* Quod † tamen limita si simus in casu testamenti, vel alio, in quo fit lata interpretatio: secus si ageretur de incurrēda pœna, seu cōmisso propter alienationem: nam eo casu cum impropriè, & ex interpretatione appellatione alienationis veniat hypotheca, vt dicit glos. *in l.fin.verb.vel hypothecam, C. de reb.alien. non alienan.* ex quo tunc alienatio proprie dicitur, quando dominium transfertur. *l.1.C. de fundo dotal.l.alienationis.ff.de verb.signif.* & per obligationem, seu hypothecam dominium non transfertur, sed remanet in potestate debitoris, *vt in l. pignus.C.de pign.act. cum aliis à me allegandis, n.42.* non censetur prohibita obligatio, seu hypotheca, *vt tradunt ibi Bald. Cin. Paul.de Castr. & omnes, quos refert, & sequitur Negusant.de pign.2.p.2.memb.n.31. & 3.memb.n.78. & 79.* Atque ita, quod prædicta regula non procedat in odiosis, tenet Tiraq.post *ll.connub.gl.5.n.109.Molin.lib.1.de primog.c.20.n.16.Grego.l.43. tit.5.p.5.gloss.2. Mieres de maiorat.4.p.quæst.1.num.8.*
24 Sic licet † emphyteuta non possit alienare irrequisito domino, *per l.fin.C.de emphyteut.* potest tamen pignoris obligationem facere, vel hypothecare, *gl.in d.l.fin. de iure emphyteut.* quam dicit communiter receptam Gam. *de is.108 num.2.* nec commissum incurritur, quia illa lex est pœnalis inducens caducitatem, & sic stricte est intelligenda, *iuxta l.cum*
25 *quidam ad fin ff.de liber. & posth.* Est † enim alienatio verbū analogum siue æquiuocum: nam per prius intelligitur de ea alienatione, quæ dominium transfert, per posterius de obligatione, *vt tradit Raud.de ana-*
26 *logis, c 6.n.34* & verbum analogū, siue † æquiuocum in materia odiosa sumitur per prius, & non per posterius, vt tradit ipse Raud. *d.trac.c 10.n. 1.* & ita per obligationem, seu hypothecam non incurritur cōmissum.
27 Quod tamen † sublimita, nisi res pignoretur pro tanto, quantum valet: nam cum eo casu nō sit spes luitionis, dicetur, imo erit alienatio, *ita Bald.c.1.§.aut si libellario, quibus mod.feud.amittat.in fin.vers.sequitur in*

text,

text. *Negusant.de pignor.2.par.2.membr.n.30.* & notat Bart. *l. qui habebat,*
in princ ff.de leg.3. eo enim casu videtur dominium exiisse iam à potesta-
te debitoris, vt declarat Alexand. *l.1.§ per seruum el 2.num.7 ff.de acquir.*
poss. tradit Ioan.de Garronis.l.generaliter,num.139.C.de secund. nupt. sequitur
Gamma decis.108.num.3.

Et sic licet per pignorationem rei legatæ legatum non censeatur ad-
emptum. *l.qui post testamentum.C.de leg.* Si tamen pignoretur † pro tan- 28
to quantum valet, ademptum censetur, *ita Tiraquel.de retract. lignag. in*
præfat.n.36. & voluerunt Cin.Fulgos.Bart.Paul.Alex.& alij. *l.rem lega-*
tam in fin.ff.de adim.legat. Gregor.l.17.tit.9.part.6.gloss.3. quod † limita, si 29
domus maiorum fuerit pignorata, Tiraquel. *vbi supra.*

Sic habens fundum pignoratum pro tanto quantum valet, releua-
tur ab onere satisdandi, tanquam † rerum immobiliũ dominus, & pos-
sessor, vt tenent Alberic.Bald.Alex.& omnes l. *sciendum.§ possessor.ff.qui*
satisdar.cogan.Suarez.l.2.tit.de los emplazimientos,lib.2 for.n.26 nam qui
taliter pignorat rem, videtur illam habere pro derelicta, vt dicit Bald.
cons.169. respecto,in fin vol 6.& alij quos refert Tiraquel.vbi sup. Et † sic le- 31
gatis immobilibus, veniet fundus taliter pignoratus, quasi à debitore
derelictus, *vt tradunt Dd. relati à Tiraq. vbi supr.& tradit Anton.Gomez.l.*
40.Tauri.n 83 per l qui habebat.ff.de legat.3.& est text. *in l.legata.§.fin ff.de*
supell. ct. legat.

Et hinc est, quod † rem huiusmodi pignoratam pro tanto quãtum 32
valet, potest consanguineus retrahere, vel alius, qui re vẽdita habet ius
retractus, *Tiraq.de retract.lignag.§.1.gloss.14 num.pen. Ioan.Igneu. l.1.§.*
seruus,num 3 ff.ad Syllanian. Anton. Gomez.l.70.Taur.num.23.per d.l.lega-
ta.§.fin.& d.l.qui habebat.

Sed ab hac opinione discedit Matienç. *l.7.tit.11.gloss.7.n.13.lib.5.Re-*
cop. ex eo, quod pignorans rem maiorũ suorum, etiam pro tanto quan-
tum valet, non censetur eam habere pro derelicta, sed habere animum
redimendi per *l.si in emptione.ff.de minor.* Atq; ita cum res nõ censeatur
alienata, non erit locus retractui, quemadmodum etiam nec legatum
ademptum videtur per talem pignorationem maiorum, *vt tenet Paulus*
Castrens.d.l.qui post.C.de leg.quem sequuntur,ibi Alexand.Corn.Ias.& Rip.l.
filiusfamilias,§.diui,num 3.de leg.1. Atque ita hanc limitationem posuit
Tiraquel. *de retract.lignag.in præfat.num.36.in fine.*

Ego autem puto † veram opinionem Antonij Gomez. & aliorum 33
per iura ab eis allegata: nam loquuntur, quando simul cũ pignoratione

pro tanto, quantum valet, conſtat, ꝙ debitor habet pro derelicta per
ceſſationem à petendo, vel quia conſenſit creditori vti re pignorata: eſt
enim modus perdendi dominium habere rem pro derelicto *l.1. & 2. ff.*
pro derelicto, licet non temere iudicanda ſit derelicta, *vt in l. nemo ff. eo tit.*
Quando autem dominus habet rem pro tanto, quantum valet pigno-
rata, & per multũ tempus tacet à petendo, & ſimul patitur creditorem
vti illa, videtur à ſe abdicare dominiũ, & eam pro derelicto habere, atq;
ita intelligenda ſunt iura ſuperius allegata, ſcilicet. *l. qui habebat. de leg. 3.*
& l. legata. §. fin ff. de ſupellect. legat. Et ſic Anton. Gam. *decis. 108.* dum ex-
plicat regulam *l. fin. C. de rebus alien.* diſtinguit, quod aut prohibitus alie-
nare, alienat pro tanto, quantum valet, & tunc non poteſt per ſupradi-
cta: aut minoris pignorat, & tunc pignoratio teneat.

Et ſi teneamus † opinionem Anton. Gam. poteſt reſponderi ad cõ-
35 munem regulam, *l. oratio. ff de ſponſalib.* quod procedit, quando ex an-
tecedentibus neceſſario ſequitur conſequens: ſecus autem ſi tantum
poſſet ſequi contingenter, ſiue poſſibiliter, *arg. l. non omne. ff. de ſtatu l b.*
ita Bart. l. ambitioſa, n. 22. ff. de decret ab ord. fac. & l. 2. ad fin. ff. de iur. omn.
iud. communiter receptus, vt ibi per Purpur. n. 100. ad fin. ita Barboſ. l. 1. 3. part.
num. 57. ſolut. matrim.

35 Sed nihilominus † communis traditio & regula. *d. l. fi. C. de reb. alien.*
defendenda eſt, atq; ita, quod nõ teneat obligatio, ſeu pignoratio, ſiue
pro modico, ſiue pro magno pretio fiat, *vt tenet Ant. Gomez. l. 40. Taur. n.*
83. in fin per d. l. fi. cum alijs, idem tenet Barboſ. reiecta diſtinctione Gam-
mæ. *l. 1. 3. p. n. 59. ſol. matr.* Et ita teneo, remanet iam expeditum primum
membr. diſtinctionis, ſcil. quando generaliter res prohibetur alienari.

34 Veniendo autem † ad ſecundum membr. diſtinctionis, ſcil. quando
non generaliter res prohibetur alienari, ſed ne alienetur in certas per-
ſonas, qui ꝓhibentur emere & acquirere res emphyteuticas ꝓpter do-
mini præiudicium, qui decimis fraudatur, cum cadant in manus mor-
tuas, *vt dicit Guill. Benedict. c. Raynut. verb. & vxorem nomine Adelaſiã dec. 5.*
n. 3. dicendum eſt, ꝙ licet in eas non poſſit fieri alienatio, ſiue dominij
translatio, poteſt tamen eis obligari vel pignorari, quia licet accipiant
pignori, nõ per hoc conuenitur, vt ipſi creditores accipiãt ſibi in ſolutũ,
vel in emtionẽ, ſed ꝙ alij vendant ꝓ ſuo debito. Ita tenet Additionator
gl. in d. l. fi. verb vel hypothecam. C. de reb. eccl. non alien. pro quo eſt tex. ſin-
gularis *in d. l. quorum finib. ff. de pignor.* in hæc verba: *in quorum finib. emere*
quis prohibetur, pignus accipere non prohibetur, vbi Bart. intelligit eum tex.
iuxta

iuxta prædictā distinctionem, q̄ ipse facit, sequitur Negusant. de Phan. *de pign. 1. p. 3. memb. n. 69. & 70.* Atq; ita in nostro casu, licet res emphyteutica possit transire in Ecclesiam, anniuersariū, vel piam causam, quando ita est affecta anniuersario, vt nequeat alienari, potest tamē obligari Ecclesiæ, seu anniuersario pro eius implemento. Si quidē non hoc agitur, ꝙ transeat in Ecclesiam, seu anniuersarium, sed quod vendatur pro debito, vt dicit gl. *in d. l. fin. de reb. eccl non alien.* Et sic cessat ratio. *l. oratio. de sponsalib.* cum ex tali obligatione non sequatur necessario, ꝙ res emphyteutica sit transferenda in Ecclesiam, seu anniuersarium, iuxta Bart. intellectum communiter receptum, vt diximus *supra num. 34.*

Neque † obstat. *l. fin. tit. 8. part. 5.* quæ videtur ex diametro repugnare in illis verbis: *Mas à otras personas de que no se puede auer tan ligeramente el censo, non la puede vender, ni empennar, assi como á orden, ò á otro homo mas ponderoso que el que entonces nō valdria è perderia porende el de recho que auia en ello.* Pro cuius † intellectu dic, ꝙ dupliciter fit pignoratio, vno modo, 37 38
quando res in pignus traditur creditori, qui eam tenet & possidet, vt in casu *c. cum contra, de pignor.* & in cas. *l. & qui sub imagine. C. de distract. pign.* alio modo, qn̄ solū obligat̄ res creditori, de quo *per tot. tit. C. & ff. de pign.*

Primo † casu procedit decisio *d. l. fin. partitæ*: nam cum tunc creditor 39
rem pignoratam possideat, & saltim caussa rei seruandæ, & in conseruationem sui debiti, & iuris, & per consequens teneatur soluere domino directo tributū, videtur, ꝙ talis pignoratio nō possit fieri in Ecclesiam, à qua difficilius dominus cōsequetur censum. Et ꝙ ita sit intelligenda lex partitæ, colligitur ex illis verbis: *Mas a otras personas, de que no pudiesse auer tan ligeramento el censo, non la puede vender, ni empennar.* quę verba importāt talem pignorationē, q̄ transferat pignus in potestatē creditoris, cū ad possessionē pertineat tributa soluere nō ad habentē rē obligatā.

Secundo vero casu, quando pignus remanet in debitoris potestate, nō inuenio caussam quare ꝓhibeatur fieri in Ecclesiæ, seu anniuersarij fauorē, si quidem emphyteuta potest irrequisito domino pignorare, vt diximus ex gloss. communiter recepta *in l. fin. de iure emphyt.* in tantum, quod etiam in generali obligatione bonorum veniet † emphyteusis, vt 40
tradunt Bart. Bald. & Paul. *l. tutor. § fin. ff. de pign. act. Negusant. de pignor. 2. memb. 2. part. n. 28. Alex. cons. 91. vol. 1.* vbi quod etiā veniet emphyteusis Ecclesiastica, quem sequitur Vrsil. de Afflict. *decis. 191. n. 5.* Et hæc prohibitio non fit rebus, sed personis, quod maxime procedit cum dispositio legis partitæ sit in fauorem directi domini, & si intellige-

retur de ſimplici pignoratione,non eius commodum,ſed damnum in-
duceret Nam cum frequenter per pignorationem perueniatur ad ven-
ditionem,vt ſoluatur creditori,non fierent tot venditiones rei emphy-
41 teuticæ,ſi tolleretur occaſio vendendi,& cum ex tali pignoratione non
ſequatur, quod res ſit transferenda in Eccleſiam,procedit diſtinctio Bart. *in
d.l.quoniam in fine*.& gl. *in d.l.fin.* Neq; obſtat,quod ſi nō inueniantur em-
ptores in haſta iudiciali, res adiudicatur creditori: nam reſpondeo, quod
tunc compeletur vendere capaci, vt ſupra eſt ſolutum.
42 Neque enim † debet extendi diſpoſitio d. l. partitæ ad ſimplicem
rei emphyteuticę obligationem,per quam dominium,nec poſſeſſio pi-
gnoris non exit de poteſtate debitoris. *l.1.§.ſeruus.ff.ad Syllani n.l.gene-
raliter.in princ.ff.qui & a quibus.l.1.§.per ſeruum.ff.de acquir.poſſeſſ.l.ſtatu
liber.ff ad l.Falcid.l.pignus.C.de pign action.* in tantum, quod debitor po-
teſt rem pignoratam in alium transferre inuito creditore, *vt in l.ſi debi-
tor.C.de diſtract.pignor.* vbi gloſſa ponit concordantes, *tradit Neguſant.
de pignor. 2.p.3.memb.n.72. Matienço.l.7.gl ſſ.7.n.12.tit.11 lib.5. Recop.* at-
que ita per pignorationem non impeditur venditio rei emphyteuticæ,
43 neque perceptio † cenſuum efficitur difficilior, cum adhuc remaneat
in bonis debitoris. Sicq; ceſſante ratione legis,debet ceſſare eius diſpo-
44 ſitio,vt tradit latiſſime Tiraq. *de ceſſante cauſ.1.p.n.1.*& dictum legis † re-
ſtringitur ex ratione *l.cum pater.§.dulciſſimis, de legat.2.* ita vt ſi ratio fi-
nalis diſpoſitionis ſuadeat reſtrictionem,reſtringitur diſpoſitio genera-
lis, *Aretin.conſil.143.* quem refert & ſequitur Aymon *conſ.227 n.7.* vbi eſt
ratio expreſſa,illa debet attendi. *l.milites agrum,de re militari*,& ratio fa-
cit dictum intelligi, *Bald.l.ſuum.in fin.C.de iure deliber ſequitur Bero.conſ.
64.n.20.vol.2.* ratio enim regulat tanquam anima diſpoſitionem, *So in.
conſ.108.n.3.lib.3.* & ratio verbis eſt præferēda,ſicut anima corpori, quia
verba ſe habent,vt corpus,& ratio,vt anima, *vt dicit Franc. Beci.conſ. 41.
n.6.* vbi quod plus poteſt ſola ratio,quam diſpoſitio, *vt tradit gl.in c.con-
45 ſuetudo 1.diſt.nct.* & ratio legis limitat,& declarat,ſi † lex generaliter lo-
quatur, *gloſſ.verb.eligat.in Clem.1.in princ.de elect.plures refert Lara.l.ſi quis
à liberis.§.idem reſcripſit,n.43.de liber.agnoſc.ad intellectum.l.Regiæ.5.tit.19.
46 part.4.* & in horum † comprobationē plures alios refert Mieres *de ma-
iorat.2.p.q.6.n.105.* Et non ſolum prædicta procedunt in ratione expreſ-
ſa,ſed etiam in ratione præſumpta,& coniecturata, *c.ſuggeſtum.vbi Deci.
2.notab.de appellat. Baldus authen.ingreſſi. C.de ſacroſanct.eccleſ.num.14.&
16.Iaſon.l.non dubium,num.35,verſic.adde etiam. Cod. de legibus*, quos
refert

refert,& sequitur Aymon *cons.3. num.3.* & idem quando vna ratio sola assignari potest, nam habetur pro expressa, l. *quamuis vbi glos. verb. cui iubet. & C. de fideicommiss. ibi*: Nam † ob quam aliam causam de emanci- 47
patione rogasset, ita tradit Molin. *libr.1. primog. c.5. n.9.*

Et cum ratio prædictę l. partitæ sit, ne difficilior reddatur conuentio debitoris, nec vlla alia reddi possit, & ea cesset eo casu, quo pignus non exit de potestate debitoris, non est, cur cẽseatur prohibita talis obligatio, seu pignoratio, etiam si per eam perueniatur ad venditionem.

Restat † nunc disputare pro complemento huius capituli, *an gabella* 48
debeatur ex ea venditione quæ fit, quia Ecclesia, seu anniuersarium non potest possidere rem emphyteoticam. Et difficultas † in eo consistit, quod cum talis res non transierit in dominum Ecclesiæ seu anniuersarij, lege obuiante, venditio rei fit tanquã existentis in domino, seu bonis relinquentis eam Ecclesiæ, vel pro anniuersario nam cum non possit testator facere, quin leges in suo testamento locum habeant *l. nemo potest. ff. de legat.1.* Succedit † regula, quod dispositio cõtra legem est nulla, nec ali- 49
quod producit effectum *l. iubemus l. 2. §. prædia. C. de sacrosanct. Eccles. l. non dubium. C. de legibus*, etiam si lex non vltra procedat annullãdo actũ, *vt ibi Bart. & Bald. Raudens. cons.10. n.276. vol.1.* Quod † etiam procedit 50
ex communi lege contractus emphyteotici, ne alienetur in Ecclesiam, vel piã causam, quo casu succedit regula *l. si creditor §. fi. ff. de distractione pignorum, ibi: Et magis est nullam esse emptionem, vt pactioni stetur.*

Et † Bertachinus de gabellis *p.8. membro.5. n.5.* tenet, non deberi, eo 51
argumento motus, quod non detrahitur de legato pio falcidia *per authenticã similiter. C. ad l. falcidiam*, ne minuatur relictũ in pios vsus, quẽ sequitur dubitans Parlador. *l.1. rerũ quotid. c.3. §.1 n.18.* & sequitur Aluarad. *de coniect. mẽte testat. l.2. c.1. §.2. n.17.* & eam sententiã cũ distinctione, & eo casu, quo p solutionẽ gabellæ legatũ pium esset minuendũ: tanq̃ religiosiorẽ amplectit Lassarte de *decima venditionis c. 20. n.59. & sequentib. & in sua additione ad n. 93.* vbi inuehit contra Parladorium dicens, quod illud, quod præcipuum erat aduertere, scribere prætermisit.

Sed merito † vir ingenio, & doctrina pollens Parlador nõ meretur 52
reprehendi: si quidem cuilibet iuris studioso mediocriter intuenti verba Parladorij videbitur difficultatem sensisse in fundando (veritate iuris inspecta) quod venditione rerum relictarum pro animæ piaculo, vectigal non debeatur, vti sentit etiam Lassarte *loco suprarelato*, sicque omisisse, ne perscrutando rationem, damnum afferret piæ causæ, cui silentio fauere voluit.

Et licet ſatis doctè Laſſarte poſuerit rationes, ob quas videbatur ſol-
uendam gabellam, tandem inquit in hæc verba: *Verum enim vero, quid-
quid hoc ita benedictum ſit, adhuc præuicta illa ſententia, quæ religioni, & piæ
cauſæ fauet, ſuſtinenda eſt ex ea noua ratione, quia cum tota pecunia ex eis vē-
ditionibus redigenda pauperi Eccleſiæ, vel piæ cauſæ futura ſit, eorum quidem
nomine, quibus commodum legatum eſt, venditiones illas celebrari non iniuſtè
dicemus quaſi vere ipſa Eccleſia, pauperes, vel pia cauſa legataria, domino bono-
rum ſit. Atque ita eius reſpectum, vel perſonam (vt ita loquar) inſpiciēdam pu-
to, licet ab hærede, vel teſtamentariis laicis venditiones celebrentur.* Hæc Laſ-
53 ſarte, † & hanc ſuam ſententiam iuuat, ex eo, quod quando ſolutis le-
gatis nihil hæredi remanet, teſtamentarij loco habetur, *per l. ſi quis Titio
de legat. 2.* & eo caſu erit locus priuilegio *l. 6. titul. 18. libr. 9. Recopil.* qua
diſpoſitum eſt, ne clerici, vel Eccleſiæ gabellam ſoluant: & in compro-
bationem ſuæ ſententiæ allegat text. *in auth. de Eccleſiaſt. tit. §. pro tempo-
ralibus, col. 1.* vbi præſcriptio quadragenaria, quæ datur contra Eccleſiã,
& non minor, datur contra exactionem legati pij, quem expendit ad
54 hoc, † quod priuilegia conceſſa Eccleſiæ, legatis piis conceſſa ſunt.
55 Sed † adhuc ſupereſt difficultas: Nam video, quod ea ſententia, quã
deducit Laſſarte ex *d. §. pro temporalibus,* non videtur tuta ex text. *in l. ſi
nondum. C. de furtis,* vbi per deſtinationem non tranſit res in templum,
56 nec templo quæritur actio, & ibi dicit Baldus, quod † aliquid nō rece-
pit determinationem ab eo, quod erit, ſed ab eo, quod eſt.
57 Sic licet † res affixa ædibus prohibeatur legari, ea tamen, quæ eſt de-
ſtinata, vt adiungatur ędibus, poteſt legari, antea quam ſit affixa, & ꝓ-
hibitio Senatus Conſulti de non alienando res affixas non habet locũ
in rebus ad id deſtinatis *l. cætera §. ſed ſi parauerit ff. de legat. 1.* & ibi Bald.
Angel. & Imola tenent, quod ſtante conſuetudine, quod immobilia,
58 mortua vxore, pertineant ad eius hæredē, † mobilia vero ad maritum,
quod pecunia deſtinata in emptionem prædiorum erit viri, tanquam
res mobilis, idem tenet Ludouicus Bol. *conſ. 39. incipienti Domina Doro-
thea ad finem.*
59 Sic in † cauſa bonorum, quæ teſtator reliquit pro Eccleſia ædifican-
da non poteſt peti reſtitutio in integrum, cum iura loquantur in Eccle-
ſia non in rebus deſtinatis, tradit Domi. *c. 1. ad fin. de reſtitutione in integ.
ſequitur Felin. c. cum adeo n. 4. de reſcript. Brun. A ſole in comp. verb. deſtinatio,
de quo infra num. 71.*
60 Et licet † articulus iſte, *an deſtinatio habeatur pro facto,* ſit ſubtilis, & à
nullo

nullo bene tactus, vt dicit Alberic *2.p. statutorum.q.205.* sitque admodũ
inuolutus, cum pro vna & altera parte sint plura iura & Dd. vt inquit
Ant.Gabr.*lib.1.com.lus.tit.2.de præsumption. conclus.12. in princ.* tñ verior
sententia est, quod non habeatur pro facto, vt colligitur ex traditis per
eum & per Tiraq.*de retract.linag.glo.7.§.1.n.106. & 107. & per Felinum.d.*
c.cum adeo de rescriptis & per Brun. Asole verb.destinatio, nam iura † alle- 61
gata pro contraria parte id non probant, allegant enim *l.3.§. quid ergo,*
ff.de contraria, & vtili actione tutelæ, ad hoc ꝙ pecunia deposita in em-
ptionem habetur pro immobili, quod ibi non probatur, sed dicitur, ꝙ
tutor non potuit sibi soluere ex illa pecunia, quia erat destinata in em-
ptionem prædiorũ nec quod vt possit haberi, requiritur necessaria so-
lemnitas, requisita in alienatione immobiliũ minoris, nec id ex eo col-
ligi potest, imo, quod tutor, qui erat creditor pupilli, fuit in culpa, si nõ
fecit cogere illum depositarium per iudicem, vt de illis pecuniis depo-
sitis sibi satisfaceret, & tanquam damnum tutori proueniens sua culpa
illi imputatur. Ita intelligit Alexand *l.cætera §.sed si parauerit de legat 1. &*
l.1.§.fuit quæsitum ff.ad Trebel. sequitur Fel.n.c.cum adeo n.5. de rescriptis, q
enim † non vtitur remediis opportunis ad actum, est negligens, bonus 62
text. est *in l. fin.§.illud, vers. nisi ipse appellator.C.de tempor.appellat.tradit*
Roland.cons 52.n.25.vol.4.Craueta consil.232.n.4. vbi quod ob negligen-
tiam priuatur iure sibi competente, pro quo est text.*in l. dolus ff.manda-*
ti, & facit glos.*l. si ab hostibus §.fi.ff.solut.matr.* & quod culpa reputatur
non facere omnia, quæ oportuit *l.qui occidit.30.§. fin.ff.ad l.aquiliam.*
Tenebatur itaque adire iudicem ad petendum sibi solui ex pecuniis
depositis, ne vsuræ currerent minori, & si iudex non iussisset, saluum
illi manebat ius vsurarum, vt inquit.*d.l.3.* quia ei non est imputandum,
vti alias dicitur, de eo qui allegans minorem esse creditorem, compul-
sus fuerit ad solutionem *l.ait, Prætor.§.permittitur ff.de minoribus*, & non
excusatur quis, si non facit diligentiam, quam potest.*tradit Azeuedo in*
Curia Pisana c.9.numer.1. Pro quo est text.*in l.idem Iulianus.41.§.fin. de*
legat.1. vbi quod non dicitur difficile, quod haberi potest etiam cum
difficultate, per quem textum ibi Dd.tenent, quod culpa imputatur ei,
qui non postulauit, quod à Principis voluntate depẽdet, quamuis im-
possibile censeatur. Tradit Betius *cons 37.n.5.* & ibi arguit, quod multo
magis imputanda est culpa ei, qui ab inferiore à Principe non postula-
uit, ꝙ facile impetrari solet, non n. excusantur qui possunt tollere im-
pedimentũ *c.his quib.60, de electione*, vbi electoribus impeditis currit tẽ-
pus, si

pus,ſi poſſunt impedimentum tollere, nec habetur ratio impedimen-
ti,quod amouere licet.l.ſed ſi per Prætorem §.hæc clauſula ff.ex quibus cau-
ſis maio.l. quibus diebus in princ. & ibi Socin.3.notabile ff.de condition.& de-
monſt.l.qui poteſt facere ff.de regul. iur.plures Doctores refert Aym.conſ.327.n.
89. vbi loquitur in eo, qui poterat tollere impedimentum iudicem ad-
eundo,ex quo eſt,quod etſi nõ imputetur negotiorũ geſtori, ſeu tutori
non habenti actioné contra debitores, quod eos nõ conuenerit l.ſi pu-
pilli.§ videamus de negotiis geſtis,ſi tñ ex ſuſceptione iudicij inducatᷣ actio
& nõ faciat,imputatur ei, dicit comunem Iaſ.per text. ibi in l.ſi Titius.9.
ff.de verborum n.3. tradit Mateſilanus notabili 7. vbi Serapia additionator
plures refert, dicentes communem.
63 Sic † & non dicitur impeditus agere, qui poteſt agere petendo licé-
tiam, tradit Abb.c.2.n.11.de conceſsione præb.& c. quia diuerſitatem n.10.eo
tit.Felin.c.1.n.1.de præſcription.& idem c.2.col.fi.Balb.de præſcript.1.p.6.p.n.
17.Poterat itaq; tutor creditor pupilli illam pecuniã depoſitam petere:
nam ad inſtantiam creditorum iudices ſolent illam capere, & ſine ſo-
64 lemnitate † decreti,l. à diuo Pio.§.fin.ff.de re iudica.ibi:Hoc amplius,& ſi
pupillaris pecunia in arca repoſita ſit ad prædiorum comparationem,
etiã citra permiſſum Prætoris, ab eo qui exequitur ſolet capi, & in cau-
ſam iudicati conuerti: Qui text.mirabilis eſt ad noſtrũ propoſitum,&
licet eum text.allegauerit Ægidius Magiſt. tract.ſubhaſtatio.c.1. ad hoc,
quod ſit res immobilis, deſtinata in emptionem prædiorum, & verbũ
in ea lege poſitũ citra permiſſum Prætoris poſſit ſaluari, ex eo, quod in
alienatione rei immobilis minoris ex cauſa neceſſaria non eſt opus de-
creto per l.1.C quando decreto opus non eſt.prout & nos diximus ſupra n.6.
reuera non probatur in d.§.fin. concluſio,ad quam allegatur, ſine diui-
natione,non n. deſinit eſſe pecunia, vt dicit Pinellus rub.2.p.c.3.n.12.de
reſ. Mieres de maiorat.1.p.q.11.num.2. Quod autem per eius diſpoſitioné
colligitur,eſt, quod tutor creditor,vt quilibet alius poterat petere à iu-
dice, vt ſibi ſolueretur de pecunia deſtinata in emptionem. Neque l.4.
ff.de fundo dotali,quę prohibitionem alienationis extendit ad ſponſum,
65 quia in eo eadé eſt ratio, quod in † marito,probat,quod deſtinatio ha-
betur pro facto,Neque l.etſi non § infecti ff.de auro,& arg.leg.prædictam
concluſioné probat, ſcilicet, quod deſtinatio habeatur pro facto,ſed in
caſu,quo legatum eſt argentum factum,quo caſu inquit Iureconſultus
non contineri infectum,intelligens pro infecto,rudem materiam.Si tñ
ſit cœptum fabricati, licet opus non ſit perfectum, inquit non haberi
pro

pro infecto, cum non sit in rudi materia, & sic cum in eo sit fabrica, &
aliquid facti præter rudem materiam, venit appellatione facti, cui ma-
gis adhęret. & in eo, §. *infecti*, sufficit, quod non sit in rudi materia, vt nõ
dicatur infectum, quia in legatis plenius voluntates testantium inter-
pretamur † l. *in testamentis ff. de regul. capit. dilecti. de donatio.* Alias n. non 66
dicetur factum dum aliquid superest agẽdum. *l. cum Syllanianum in fin.*
C. de his quib. vt indig. & ad Sillanianum c. 1. in fine iuncta gloss. fi. ad medium
de renunciatione c. nihil 7. q. 1. & glossa verbo nullum in §. fin. inst. quibus mo-
dis testa. Neque obstat *l. granaria 19. ff de actio empti.* nam ibi I.C. non so-
lum requirit destinationem, sed quod tabulę defossæ sint in terram, at-
que ita in secundo resp. habetur, quod tegulæ, quæ nõdũ ædificiis im-
positæ sunt, quamuis tegendi gratia allatæ sint, non cedunt ædificio.

Neque etiam † obstat. *l. item legato. 47. §. fin. de legat 3. & l. si quid ea* 67
rum §. inter emptum, & paratum eo tit. quibus iuribus videtur repugnare
l. cætera. §. fi. de legat. 1. Nam ea iura conciliat Alberic. *2. par. statutorum q.*
205. in hunc modum, quod ibi testator in primis duobus iurib. habuit
pro dispositio, vel quod ibi habetur pro disposito, vt legatum confir-
metur, & in *d. l. cætera §. fi.* habetur pro non disposito, vt ret legatum cõ-
firmetur. Et † sic, quod idem fauor validitatis legati facit duo diuersa, 68
& quod vnũ diuersimodè accipiatur, pro quo allegat text. *in l. talis scri-*
ptura ff. de legat. 1. & l. si vnus in fine ff. de pact. Neque obstat text. *in authẽt.*
de Ecclesiæ titul. §. pro temporalibus, quia ibi † Ecclesiæ etiã conceditur, vt 69
contra eam solum currat quadragenaria præscriptio pro legatis piis ei
relictis. Si ergo (*vt remaneat expeditum*) destinatio non habetur pro fa-
cto, cum difficultate defenditur non deberi gabellã, ex ista venditione
rerum relictarum pro animæ piaculo, & pro anniuersario.

Sed † merito, vt religiosa, ita & vera est opinio Doctorum tenentiũ, 70
non deberi, cum distinctione, q̃ facit Lassarte, *vbi supra*, sc. eo casu, quo
diminueretur relictũ in pios vsus per gabellæ solutionem, non autem,
quando aliunde posset suppleri quantitas ab hæredibus vel aliis ven-
dentibus.

Quod vt melius intelligas dic, quod aut relinquitur pro anniuersa-
rio fundus, domus, vel alia res emphitheotica in specie, & eo casu cum
claudatur relictnm in ea re, & eius æstimatione, licet testator relinque-
ret alia bona, eius hęredes non tenebuntur supplere gabellę solutionẽ.
Atq; ita si solueretur, minueretur añiuersarium, & hic est noster casus:
Et ita teneo: tali enim casu, bene potest dici, quod res vendatur nomi-

ne Ecclesiæ seu anniuersarij, quia ea quæ legantur recta via ab eo, qui
legauit, ad eum, cui legata sunt, trãseunt. *l. à Titio. ff. de furtis l. cum pater.*
§. Surdo de legat. 2. l. magis puto, versic. fundum autem legatum ff. de rebus eo-
rum, Zanchinus de priuilegiis Ecclesiæ priu. 10. numer. 1. & 7. vbi quod ex so-
lo actu testatoris acquiritur dominium, ita vt ei tanquam domino de-
beantur fructus, & pensiones, *Selua de beneficio 3. parte q. 6. num. 8. Sfortia*
Oddi de rest. in integ. 1. par. q. 3. art. 5. numer. 29. Vincentius de Franch. decisio-
ne 254 & fauore piæ causæ potest peti ante aditam hæreditam, *Tiraq. de*
priuileg. piæ causæ priuil. 33. & 34.

Et licet non possit in Ecclesiam seu anniuersarium transire, transit
tamen, quoad æstimationem ad similitudinem rei alienæ legatæ, *vt su-*
pra dictum est, atque ita habet locum decis. *l. 6. tit. 18. l. 9. Recop.*

71 Pro quo † facit, quod tradit Ancharranus *cons. 229. incipienti super*
primo, vbi per multas rationes concludit, quod si laicus dimittat omnia
bona sua pro alendis pauperibus, etiamsi administrationem relinquat
communitati sæculari, & addat, quod Episcop. se non intromittat, et-
iamsi non interuenerit authoritas Episcopi, nihilominus gaudent pri-
uilegio, & non possunt collectari, quem sequitur Ioannes Anton. de
Nigris. *in extrauaganti vnica, nu. 117. de vita, & honestate clericorum*, quod
limita, *vt infra num. finali*, & in eis bonis datur restitutio in integrum,
Anton. Gabriel libr. 1. commu. tit. de præsumptio. conclus. 12. num. 3. quem &
alios refert, & sequitur Sfortia *de rest. in integ. 1. p. quæst. 3. artic. 5. num. 28.*
Aut relinquitur certa quantitas in genere redigenda ex venditione
bonorum defuncti, & si bona, vel non sufferant, vel eorum valor so-
lum sit quantitas relicta, quia tunc si solueretur gabella, fraudaretur
72 quantitas relicta non debebitur, vt in priori, quia nihil refert, † quid ex
æquipollentibus fiat, & extensio statuti fit ex idenditate rationis fauo-
re animæ, *glos. in authentica Sacramenta puberum C. si aduersus venditio-*
nem, verbo puberum, Ioann. Andr. c. pro humani, de homici. lib. 6. Corsetus sin-
gulari 3. verbo extensio.

73 Aut † relinquitur certa quantitas in genere pro anniuersario, & te-
stator reliquit alia bona ex quibus possit suppleri, & solui gabella, &
eo casu cum & anniuersario, & domino nostro Regi possit consuli, de-
bet fieri, *Benedict. c. Raynuntius verb. & vxorem, decis. 5. n. 4.*

Neque est cur admittantur hæredes, dicentes se vendere pro ani-
mæ piaculo, vt non animę, sed sibi proficiant, in excusatione solutionis
gabellæ.

Pro

Pro quo facit, quod pro bonis anniuersariorum deducto onere potest quis collectari, *vt tradit Flores de Mena lib. 2. variarum, quæst. 21. num. 68. & ex Ancharano tradit Auendanus de exequendis mandatis 2. part. cap. 14. numero trigesimosecundo.*

CAPVT XXI.

DE ANNIVERSARIO PRO VIRGINIBVS MARITANDIS, ET INFANTIBUS EXPOSITIS NUTRIENDIS.

SVMMARIVM.

1 *Procreatio sobolis vtilis & necessaria est Reipublicæ, & ob eam rationem dotis causa est fauorabilis.*

2 *Plus desideratur ampliari Imperium hominum adiectione, quam pecuniarum copia.*

3 *Lex Iulia Miscella, quæ admittebat iuramentum super viduitate seruanda, fauore Reipublicæ est sublata.*

4 *Partus non tantum parenti, sed etiam reipublicæ nascitur.*

5 *Maximus ornatus ciuitatis sunt pueri & populi amplitudo.*

6 *Plura à Iure conceduntur priuilegia, & exemptiones munerum realium, & personalium ob numerum liberorum.*

7 *Leges sobolis procreandæ caussa latæ, sunt adiuuandæ interpretatione.*

8 *Conditio inductiua viduitatis, & impeditiua nuptiarum, reijcitur tam in vxore, quam in viro.*

9 *Matrimonium primario fuit institutum à Deo in officium naturæ ad propagationem sobolis.*

10 *Legatum pro virginibus maritandis, non patitur commutationem cum alio pio opere, nisi id faciat Rom. Pontifex de plenitudine potestatis.*

11 *Matrimonij secundus finis est remedium concupiscentiæ.*

12 *Status virginum & continentiũ est perfectior, quam status matrimonij.*

13 *Puellæ sunt in magno periculo propter homines eas suadentes, & artibus eas ad peccandum inducentes, & sic valde est meritorium pauperibus dotes relinquere, vt nubere possint. Et pauperes puellæ dicuntur, quæ viuunt ex labore.*

14 *Relictum pro maritandis puellis, habet annexam conditionem matrimonii, licet plures contrarium tenuerint, sed Auctor distinguit.*

15 Relictum pro maritanda certa & expressa puella, potest peti ante nuptias, & quare.

16 Legatum ad nuptias debetur, & potest peti etiam quod puella non sit nubilis ætatis.

17 Legatum certæ quantitatis, Mariæ relictũ pro ea maritanda, est purum, & potest peti ante nuptias.

18 Legatum relictum ad nuptias, an sit soluendum sine aliqua cautione, & quando requiratur cautio, & num. seq.

19 Intelligitur text. in l. Titio centum. 70. in §. Titio genero. ff. de cõdition. & demonstration.

20 In dispositione alicuius actus fiendi censentur inesse antecedentia necessaria.

21 Relictũ ad nuptias certæ puellæ, potest expendi in præparatoriis nuptiarũ. Legatum ad nuptias non dicitur modale, sed purum, & transit ad heredes, sed pro dote est conditionale.

22 Legatum relictum pro dote, purum vel conditionale iudicatur, coniecturando verba relinquentis.

23 Legatum pro virginibus maritandis, generaliter relictum, semper est conditionale.

24 Legatum speciale alicui nominatæ puellæ relictum, pro ea maritanda, consequitur si ingrediatur religionem, & idem uxor, cui relinquitur, si vidualiter viuat.

25 Legatis mille Mariæ si nupserit, & quingentis si religionem ingrediatur, ipsa ingrediente religionem, lucrabitur mille, limita, vbi hic.

26 Legatum generaliter relictum pro virginibus maritandis, non lucratur puella, quæ religionem ingreditur.

27 Affectio testatoris non ita consideratur erga personas sibi ignotas, quam erga notas.

28 Vltima voluntas non pertinet ad arbitrium alicuius, sed testatoris.

29 Conditio voluntaria est adimplenda in specifica forma, licet necessaria possit impleri per æquipollens.

30 Legatum specialiter relictum Mariæ pro ea maritanda, est ei soluendum, licet iam fuerit nupta, secus tamen erit in legato generali pro virginibus maritandis. Limita, si sit relictum pro consanguineis maritandis, & contrahant spe recipiendi dotes, & protestentur.

31 Dos relicta pro virginibus orphanis maritandis, an possit dari habentibus patres pauperes & inutiles, resoluitur distinguendo.

32 Voluntas

32 Voluntas pia si non potest adimpleri in re ab ipso testatore declarata, debet legatum in aliud opus pium conuerti.
33 Orphani dicuntur, habentes inutiles patres.
34 Priuilegia viduis concessa, competunt habentibus viros inutiles.
35 Ecclesia dicitur viduata, quæ habet Episcopum, sed inutilem.
36 Vniuersitas dicitur non habere Syndicum, si habeat infirmum, vel inhabilem.
37 Relicta in pios vsus, in remissionem peccatorum censentur relicta.
38 Dispositio in vnum casum concepta, comprehendit casum eiusdem effectus.
39 Qui se restringit ad vnum casum, non excludit similem.
40 Dispositio extenditur ad casum in ea expresso similem, quoad mentem, quoad rationem, & quoad effectum.
41 Quando anniuersarium pro virginibus maritandis relinquitur, in fauorem puellarum cognationis, sunt citandæ per edicta.
42 Contrahens inualide non lucratur dotem.
43 Actum qui debet facere, tenetur facere, ita vt valeat.
44 Verba debent intelligi de actu valido, quia actus nullus habetur pro non facto.
45 Factum non dicitur, quod non durat factum.
46 Matrimonium potest contrahi per procuratorem, & sic contrahentes lucrantur huiusmodi dotes, & numeris sequentibus.
47 Potentissimus Rex noster Philippus III. contraxit per procuratorem, & Archidux Albertus Flandriæ Comes in Ferraria ciuitate coram Clemente Papa VIII.
48 Legatum relictum pro virginibus maritandis non soluitur, nisi velatis, licet ante velationem verum contrahatur matrimonium mutuo consensu declarato coram Parocho, & testibus.
49 Factum non dicitur dum aliquid superest agendum.
50 Verba testatoru seu alterius disponentis sunt intelligenda secundum communem vsum loquendi.
51 Titulus tertius lib 5. Recop. de las mugeres casadas, & titulus nonus de las ganancias, eiusdem lib. 5. Recop. intelligitur.
52 Non vtens remediis oportunis ad actum est in culpa.
53 Testatores, & contrahentes censentur se conformare cum dispositione iuris etiam impropriando verba.
54 Si alter ex coniugibus decedat ante benedictiones nuptiales, amittitur dos.

55 Conditio indiuiduum actum facit, & ad integrum impleri debet, aliàs corruit actus.
56 Conditio inducit formam, cuius omißio in minima parte vitiat actum, etiam in pia caussa.
57 Verius est dotem esse soluendam si contracto iam matrimonio ante velationem alter coniugum decedat, limita vt infr. n. 60.
58 Insp ciendaest causa facti & quare aliquid fiat.
59 Desideria morientium ex recto arbitrio viuentium regulantur.
60 Coniuges si contumaces fuerint in non obediendo Episcopo, iubente eis accipere benedictiones nuptiales non lucrantur legarum dotis.
61 Contrahentibus matrimonium prætermissis denunciationibus, absq; Ordinarij licentia non soluetur dos, quo vsque fuerint ab excessu absoluti ab Ordinario.
62 Culpa alterius ex coniugibus, in non recipiendo benedictiones nuptiales, non debet alteri obedienti obesse, limita, vt numero sequenti, & num. 65.
63 Maritus tenetur exigere dotem contractis nuptiis, & non faciens tenetur ad interesse.
64 Si transacto tempore, intra quod nubere debent fœminæ orbatæ, contraxerint, non lucrantur dotem.
65 Conditio nuptiarum si deficiat per casum, vt per mortem alterius, amittitur relictum.
66 Relictum pro orphanis puellis miritandis, an possit dari expositis, & vulgo conceptis? & num. seqq.
67 Parentes qui filios exponunt, amittunt patriam potestatem. Multa opera misericordiæ exercentur per nutrientes expositos. & n. 73.
69 Refertur pietas patris auctoris circa expositos.
70 Bartolus fuit expositus, & non erubuit dicere, & nutritori gratias referre.
71 Illustrißimus Cardinalis Dominus Petrus Gonçalez de Mendoça Archipiscopus Toletanus, fundauit Toleti Hospitale, vt suis expensis expositi educarentur.
72 Madriti educantur expositi in Hospitali vulgariter nuncupato, De la soledad, y ninnos expositos.
73 Magnum opus, & laudabile exercent confratres dicti Hospitalis, cum simul Deo, Regi, & Patriæ seruiant.
74 Confratres prædicti possunt implorare iudicis officium, vt compellat diuites

diuites, eleemosynas, pro expositis educandis, dare.

75 *Expositi vt alantur, debet fieri mutuum de bonis communibus, & potest peti ab hijs confratribus.*

76 *Confratres prædicti, & alij expositorum nutritores nomen parentum sibi assumunt.*

77 *Confratres prædicti possunt petere dotes relictas pro puellis orphanis maritandis, dari expositis, quarum sunt capaces.*

78 *Legatum pro virginibus orphanis naturalibus maritandis, potest dari expositis, cum præsumantur à iure eius patriæ, qua expositi fuere.*

79 *Legatum pro orphanis maritandis an detur vulgo conceptis, resoluitur distinguendo, & num. seqq.*

80 *Spuria etiam clerici potest petere, vt eam dotet, etiam de fructibus beneficij.*

81 *Nati ex nefariis, & incestuosis nuptiis, nec naturales nominantur, nec sunt alendi à parentibus de iure autenticorum.*

82 *Puellæ verè orbatæ præferendæ sunt vulgo conceptis.*

83 *Fundator si iusserit dare dotes orphanis suæ cognationis, præferuntur legitimæ illegitimis.*

84 *Dotes relictæ pro puellis Toletanis maritandis, an dentur puellis territorij.*

85 *Viduitatis conditio toleratur in legato viduæ relicto.*

86 *Virgini si reliquatur legatum sub ea conditione, ne nubat, & fuerit substituta pia causa, valet conditio.*

87 *Orphanæ dicuntur patre carentes.*

88 *Dotes relinquens, si non dicat pro virginibus maritandis, sed pro orphanis seu puellis maritandis, admittuntur viduæ.*

89 *Relictum coniugi, si caste vixerit, non amittitur nubendo, quia dicitur caste viuere: tamen si geminatas contraxerit nuptias, relicto priuabitur.*

90 *Puella, quæ tempore contracti matrimonij, non virgo, sed corrupta erat, an secura conscientia posit retinere dotem relictam pro virginibus maritandis.*

91 *Dotes an possint dari monasteriis pauperibus pro ingressu monialium ad earum alimoniam absq; simoniæ labe.*

Dotis causa semper, & vbiq; præcipua est: nam & reipubl. interest, dotes mulierib. conseruari, cum dotatas esse fœminas ad sobolē procreandam, replendamq; liberis ciuitatē, maxime sit necessariū. Verba sunt Pomp. IC. *li. 15. ad Sa-*

ad Sabinum, relata l.1.*ff.soluto matrim.* ex quibus deducitur, præcipuam fieri dotis caussam ob finem prolis, ad quem dirigitur dotis datio.

2 Sic & † Paulus, *l.1.* §.*si plures.ff. de bonis damnat.* refert, & sequitur sententiam Adriani dicentis: *Fauorabilem apud me caussam liberorum Albini filiorum numerus facit, cum ampliari Imperium hominum adiectione, potius quam pecuniarum copia malim.*

2 Sic † Iustinianus *l.2.C.de indicta viduitate tollend.* dum prohibet iuramentum legis Iuliæ Miscellæ de viduitate seruanda, inquit: *Augeri etenim magis nostram rempublicam, & multis hominibus legitimè progenitis frequentari, quam impiis periuriis affici volumus.*

3 Sic † Vlpianus *l.1.§.generaliter.ff. de ventre in possessionem mittendo,* inquit: *Partum non tantum parenti, cuius esse dicitur, verum etiam reipublicæ nasci.*

4 Sic interrogatus † Homerus, quis esset maximus ciuitatis ornatus, inquit: *Pueri & turres*, significans per pueros populi amplitudinem, & refert Burg.de Paz. *l.3.Tauri.1.p.n.514. vers. tum quia.*

5 Quapropter plura † in iure priuilegia, & exemptiones munerum personalium & realium ob liberorum numerum concessa sunt, *vt in l.2.§.numerus liberorum, ff de vacat.mun.l.1.C.qui num.liberor.se excusat, lib.10.l.amicissimos ff.de excus.tut.l.si quis decurio C.de decurio.lib.10.de quo Cacheran Osasc.cons.60.& Vincent.de Franch.decis.259.Gregor.l.2.tit.17.part.6.gl.2. Couar.in 4 part.c.8 in princ.Rojas de successionib.c.16.n.9. Roland.cons.66.n.35.vol.1.& cons.52.vol.2.*

6 Sed & † omnes leges sobolis procreandæ caussa latas, vtiles esse reipubl. & adiuuandas interpretatione, inquit tex. *in l. hoc modo ff. de cond.*

7 *& demonst.* Et sic † conditio impeditiua nuptiarũ, & inductiua viduitatis reiicitur per tot.tit. C.*de indicta viduit.toll.* & non solum habet locum in muliere, sed etiam in viro *gloss.verb.à cõiuge, in auth.cui relictum eo tit.* quã sequitur ibi Ias.*n.5.* contra Paul.ibi, *n.etiam* 5. de quo miratur Leon *in sua centur.resp 9.n.1.* vbi pro opinione glo allegat text.*in auth.de nupt.* § *quæ vero, vers. vnde sancimus*, ibi: *Siue vxor maritum*, idem namq; est vtriusq;: & etiam ponderat *l.fin.C.de indict.viduit.*ibi: *Non solum in fœminis, sed etiam in masculis cessare*, & Petr.Caball. *consil.1 num.3.*

8 Et cum † matrimonium primario fuerit institutum à Deo in naturæ officium ad propagationem sobolis, vt constat Genes.*c.1.& 2.*

10 Et ob eam † rationem sit magni æstimandũ legatum annuatim relictum pro virginib. maritandis, & ita sit pium, vt audeant affirmare Dd. nullo

nullo modo pati commutationem cum alio pio opere, vt tradunt Bal-
dus *l. 1. in finalibus verbis. C. de his quæ pœnæ nomine relinquuntur Barbat.*
conſ.23.vol.1. Ioannes Guttierr. in conſ.36.num.13. in fine, & nu.14. Guillermus
Benedictus in cap. Raynutius verb. qui cum alia matrimonium contrahit nu.
32. vbi inquit rationem eſſe, quia in eo relicto adeſt fauor procreandæ,
ac gignendæ ſobolis forſan duraturæ, quæ pro alio actu etiam pio æſti-
mari non poſſet, ſicque alteratio illius ab alio, quam à Papa de plenitu-
dine poteſtatis fieri non poſſe affirmat, & diximus ſupra *cap.14.num.38.*
& ſequentibus.

Sed † in hoc anniuerſario virginum maritandarum eſt multum cō- 11
ſiderabilis ſecundus finis matrimonij, nempe remedium concupiſcen-
tiæ, iuxta illud Paul.1.ad Corinthios c.7. *habeat vnuſquiſque ſuam, propter*
fornicationem vitandam.

Nam † licet veriſſimum, & abſque dubio ſit, ſtatum virginum, & cō- 12
tinentium eſſe perfectiorem, & maioris meriti, quam matrimonij ſta-
tus, vt traditur in œcumenica Tridentina Synodo, *ſeſſione.24. cap.10.*
& Paulus, 1. *Corinthiorum cap.7. in fine*, hoc pro vero, & indubitabili reli-
cto dato, quod puellę, & virgines non intendant ſeruare continentiam,
ſed appetant ſtatum coniugij, neque † habeant dotem, vt inueniant vi- 13
ros, quibus nubere poſſint, & ſint plures homines, qui artibus, & dolo-
ſis ſolicitationibus eas ad luxuriam inuitent, vt dicit text. *in l. vnica ad fi-*
nem C. de raptu virginum, & in authentic. *de lenonibus. § 1. collatione. 2.* ſunt
quidem miſeræ puellæ in maximo periculo. Laudandi ergo ſunt qui eis
prouidenr de ſuis facultatibus, vt nubere poſſint, & dicuntur pauperes
egentes dotibus ad inueniendos viros, licet viuant ex labore manuum,
vel ex ſeruitio, *Mantica de coniectur. mente, li.8. tit.5. n.21.* Quidquid † ta- 14
men datur, & relinquitur pro dotandis, ſeu maritandis puellis, condi-
tionem annexam matrimonij continet, conditionaleque legatum, ſeu
relictum cenſeri debet, & non debetur, niſi matrimonium ſequatur, ex
doctrina Bart. l. *Titio centum. §. Titio genero nu. 7. ff. de condit. & demonſt.*
communiter receptus, *ſecundum Paul.* ibi *num. 4. Corneum conſ.229. vo-*
lum.4. quos & alios refert Couar. dicens communem opinionem. *c.3.*
nu.11. de teſta. dicit magis communem Alexander *conſ.42.nu.2.vol.7* plu-
res alios refert Craſſus *de ſucceſſio. §. legatum nu.3. verſi. ſed contrarium, An-*
ton. Gomez. l.50. Taur. numer.29. Et hæc eſt vera ſententia, licet non de-
fuerint, qui contrariam tenuerint, *vt Baldus Nouellus de dote, priuilegio.*
76. Imol. d. §. Titio genero, num.9. qui dicit communem, Ioannes Bota conſ.7.

& consil.19.num.16. qui dicit ab ea in iudicando, & consulendo recedendum non esse, *Spino de testa. glos. 14. num. 40. & 41.* vbi dicit veriorem, quos refert Ceuallos. *q. 138. commu. contra communes nu. 3. & 4.* Sed inter has communes est distinguendum.

15 Nam † diuersimode est iudicandum de legato pro maritanda certa, & expressa puella ipsi relicto à legato generali pro dotantis puellis: In legato enim ad nuptias alicuius puellæ, seu plurium nominatarũ relicto, ad illud capessendum non sunt nuptiæ expectandæ, & potest peti ante nuptias, cum possint fieri expensę necessarię ante contractum matrimonij, & sufficit, quod expendatur pro ea maritanda, vt tenet Bart. *in d. l. Titio centum, §. Titio genero in fin. ff. de cond. & demonstr.* quem sequũtur communiter Dd. *secundum Rogerium tract. de dote. 5. nu. 1. sequitur Mi-*
16 *chael Crassus de succes. § legatum quæst. 48. num. 2.* Et licet teneat saltim requiri, quod puella sit nubulis ætatis, contrarium in hoc tenet Anton.
17 Gom. *in l. 50. Taur. nu. 29.* cui ego assentior, quod maximè procedit, si relictum sit conceptum his verbis, *lego Mariæ centum pro ea maritanda* (vel nostro vulgari sermone: *Mando à Maria cien ducados para su camiento*) nam hoc casu illa verba, pro ea maritanda, non sunt adiecta substantiæ legati, sed eius executioni, & præstationi, & ita legatum dicitur purum, *tradit Bald. consil. 286. num. 4. lib. 3. Socinus cons. 92. numer. 8. vers. confirmatur hoc vol. 1. quos refert, & sequitur Aymon consi. 101. num. 2. sequitur Mantica de coniectu. vltim. volunt. li. 11. tit. 18. numer. 19.* Illa enim verba (*pro ea maritanda, seu matrimonio collocanda*) vidétur respicere quædam præparatoria, quæ animi cogitatione solent nuptias præuenire, & sonare, quod mediante legato possit puella nubere, quo casu legatum dicitur purum, vt dicit Bald. *consil. 249. post medium,* in illis verbis: *Ad hoc vt nubere possit aßigno ei mille, tunc purum legatum est, volum. 4.* & quamuis in hoc sit variatum à glos. *in d. § Titio genero,* tandem voluit, legatum non esse cõditionale, quam glossam sequuntur omnes Dd. vt testatur Crassus *in dict. §. legatum quæst. 48. num. 3.*

18 Sed † an eo casu, quo dicimus soluẽdum esse legatum ante nuptias, sit aliqua cautio præstanda? Et videtur, quod sic, per text. *in dict. §. Titio genero in fine, ibi: Sed cum ante nuptias, quia purum legatum est, peti potest cautio mulieri pecuniam reddi, necessaria erit,* quia textus difficilis videtur in eo: nam si legatum est purum, ad quid cautio desideratur? Sed certe si
19 recte perpendas decisionem illius. §. inuenies, ideo ibi desiderari † cautionem, quia legatum fuit relictum filiæ, & genero futuro, & vtrique fuit

fuit consultum. Et licet sit ad dotem filiæ, gener potest petere, prout potuit, vt consulit Rolandus *consilio.35.num.31.volumine.3.* atque ita inquit textus, quod si Titius noluerit eam in vxorem ducere, ipsa filia lucrabitur legatum, & quod si nuptiis contractis petat, ei est dandum legatum sine cautione: si tamen ante nuptias petierit, quia poterit postea nolle nubere, est ab eo danda cautio de reddẽdo legato relicto pro dote filiæ ipsi filiæ, ex quo habes, quod eo in legato, quo solum puellę consulitur, (vt quando dicitur: *Mando à Maria cien ducados para su casamiento*) est ei dandum legatum ante nuptias, absque vlla cautione: multis enim eget præparatorijs pauper puella ad matrimonium: nam eget ornatu suo statui conueniente, vt possit adamari, & peti à futuro viro: nam si sit induta vilibus vestibus & dirutis, immundisque, ab omnibus spernetur, & idem iudicatur de præparatoriis, quod de pręparato iuxta principiũ iuris.

Nec mirum, si puellæ ante contractum matrimonium soluatur relictum. Nam † in dispositione alicuius actus fiendi censentur inesse an- 20
tecedentia necessaria, *l. ad rem mobilem.56.l. ad legatum petendum.62.ff. de procurator. l. illud.76.ff. de acquirenda hæreditate.* Et † sic huiusmodi lega- 21
tum poterit expendi in præparatoriis ad matrimonium, quinimo hoc legatum non censetur relictum sub modo, sed purè, *Baldus cõs.249. volum.4.* in illis verbis: *Puta, quia dicit testator ad hoc, vt nubere possit, assigno ei mille, tunc purum legatum est*: nam si sub modo esset relictum non adimplens modum amitteret datum, *l. Liberto, §. Lucius, ff. de annuis legatis, & per totum, C. de donatio. quæ sub modo, & infra lib.2.cap.8.numer.59.* vbi de differentia modi & conditionis.

Et cum huiusmodi legatum sit purum, potest statim peti, & mortua puella, antequam contraxerit matrimonium ad hæredes transmittit legatum, *Aymon Craueta consilio.101.num.1. & frater Manuel Rodriguez in summa 3.part.verbo, Dote, capit.38.numer.2. Michael Crassus sententiarum.§. legatum, quæstio.48.numer.fin. post Paulum,* qui idem videtur sentire *cons.25.num.30. & fin.*

Si tamen relinquitur puellæ pro dote, secundum plures Doctores, legatum esset conditionale, nec ad hæredes transiret si obiisset puella non contractis nuptiis, *Bartolus l. Titio centum, §. Titio genero, numer.3.ff. de condition. & demonstration. ex quo,* vt ibi inquit, dos non est sine matrimonio, quem sequitur dicens communem esse opinionem Crassus, *§. legatum, quæst.48.numer.3. Romanus cons.134.num.2. Couarruuias capit.3. numer.11. de testam. Capitius decis.204. numer.1. Fachineus lib.5. controuer-*

ſiarum iuris Didacus Perez.*l.1.titul.2.* De los teſtamentos *, lib.5. ordina.pagin.78.verſ.quæro vtrum* , vbi limitat, niſi ex mente diſponentis contrarium colligi poſſit, in quo ſequitur Couarruuiam *vbi ſupra*, tunc enim idem eſſet dicere pro ea dotanda, quod pro ea maritanda, & ſecundum hanc limitationem procedet, quod tradit Aymon *dicto conſ.101. nu.1.* dũ idem iudicat de legato pro dotanda puella, quod pro maritanda, & frater Manuel Rodriguez *in ſumma, verbo Dote, cap.98.nu.3.*

Sit ergo firma reſolutio , ex verbis relinquentis legatum coniecturandum eſſe, fueritne conditionale , vt tenent communiter Doctores, *teſte Couarruuia, d. cap. 3. de teſtam. numer.11. Craſſus ſententiarum, §.legatum, quæſtion.48.numer.4. Anton.Gomez, l.50.Tauri, numer.28. & Didacus Perez, dict. l.1.titu.2. De los teſtamentos, lib.5. ordinam.pag 78.verſ.quæro vtrum, in fine*: ſemper tamen erit conditionale legatum, ſi relinquatur generatim pro virginibus maritandis, quo caſu niſi nubenti non dabitur, *Thomas Sanchez libr. 1. de ſponſalibus, diſputatione.33.numer.31. & 32.* vbi plures refert. Eſt namque magna differentia inter ſpeciale legatum vni, vel aliquibus nominatis puellis relictum, pro eis maritandis, & indefinitum pro virginibus ſeu puellis maritandis, *vt tradit Anton. Gomez, in l.50.Tauri, num.29. in fine.*

24 Ex † quo eſt, quod licet legato relicto ſpecialiter alicui nominatæ puellæ pro ea maritanda, poſſit ipſa Religionem ingredi & legatum lucrari, vt eſt tex. *in authentico de Sanctiſ. Epiſcopis, §. ſed & hoc præſenti, collatione.9. Speculat.titul.qui filij ſint legitimi, num 33. Capitius deciſ.204.num.1. & 2. Mantica de coniecturata ment.libr.11.titul.18.num.26.* niſi coniecturetur, teſtatorẽ de nuptiis carnalibus intellexiſſe, vt ex multis tradit Thomas Sanchez *lib 1. de ſponſalibus, diſputatione.33.num.30.* hoc enim fauore Religionis fit, tradit plures referens Thomas Sanchez *vbi ſupra num.29.* & per contrarium ſi relinquatur vxori dum vidualiter vixerit, conſequitur legatum ingrediendo Religionem : nam licet ſpiritualiter cõtrahat, tamen conſiderato matrimonio carnali dicitur vidualiter viuere, *tradit Cota in memorab. verbo, vidualiter, pagin.914.*

25 Et † quod magis eſt, ſi relinquatur Mariæ, ſi nupſerit mille, & quingenta, ſi Religionem ingrediatur, ipſa ingrediente Religionem, lucrabitur mille, hoc enim facit fauor Religionis, *ita Bart. in l. fin. num.1. ff. de his quæ pœnæ nomin. relinquuntur*, per tex. *in dicto §. ſed & hoc præſenti*, quã dicit communiter receptam Felin. *in capit. in præſentia , numer. 37. de probat. & ibi Decius, numer. 59. Iaſ. in authentica. Si qua mulier, numer.*

9. C. de

9. C. de Sacrosanct. Ecclesiis, Couarruuias lib. 1. variarum, cap. 19. numer. 9. Menchaca plures referens lib. 3. de seccessionum creatione. §. 21. numer. 176. Parisius, cons. 65. volum. 2. optime Lara alios referens, l. si quis à liberis § si quis ex his, numer. 174 ff. de liber. agnos. Rolandus cons. 35. vol. 3. Gutierrez in quaestion. Can. cap. 32. num. 15. Cacher. decision. 127. n. 1. 6. & 22. Didacus Perez in l. 1. tit. de test. lib. 5. ordin. pag. 134. Baeça in l. 101. de Madrid, c. 14. n. 21. Spino de testa. glossa 14. de legato, sub conditione relicto num. 58. & sequentibus, per text. in l. Titiæ, si non. 99. ff. de condit. & demonstra. vbi hoc operatur fauor gignendæ sobolis & à maioritate rationis est admittendum in digniori scilicet ingressu religionis (nisi expresse constiterit de contraria testatoris voluntate, vt resoluit plures referens Thomas Sanchez *lib. 1. de spons. disputatione. 34. num. 11. 12. & 13.*) & ibi in fine ex Bart. & aliis consulit, quod ita legetur: Lego Mariæ centum, & ei, qui eam duxerit ducenta , & ita religionis fauore teneas, quidquid sentiat Fachineus *lib. 5. controuersiarum iuris c. 54.*

Tamen † non ita erit in legato anniuersarii relicto generatim pro virginibus seu puellis incertis maritandis, *Thomas Sanchez libr. 1. de spons. disput. 33. num. 32.* nam etiamsi accedat aliqua puella dicens, se velle ingredi Religionem, & lucrari legatum, non est ei dandum, ex quo poterit testatoris voluntas impleri in specifica forma in aliis virginibus, quæ maritos carnales recipiant, *ita Bald. in authentica, nisi rogati, nume. 11. C. ad Trebell. quem sequitur Ioannes Gutierr. cons. 26. num. 13. & 20.* 26

Nec in † his generaliter vocatis potest considerari illa affectio, quã habet tastator seu alter relinquens ad personas sibi notas, *Tiraquell. in l. si vmquam. vers. filios non habens, num. 2. de reuocandis donat. Mieres de Maiora. 1. part. quæstion. 21.* vbi optime & Burgos de Paz *cons. 9. num. 11. colum. 3. numeri, Aymon cons. 98. num. 2.* per iura quæ allegant, & cum in his incertis non consideretur affectio, solum consideratur effectus matrimonii, *Thomas Sanchez l. 1. de sponsalibus disputat. 33. n. 32. ver. & confirmatur,* & sic in casibus, quibus possit affectio specifica relinquentis considerari, vt si relinquat filiabus fratris, vel sororis, seu alterius consanguinei amici, vel cuiuslibet nominatæ personæ, erit idem, quod in legato relicto certè puellæ, *per ea quæ tradit Mantica de coniecturata mente defuncti, lib. 8. titul. 5. numer. 22. Et conducit, l. quidam relegatus 6. ff. de rebus dubiis, ibi: Et si non hæres, vel legatarius, sed alius ex amicis,* vbi autem generalior fuerit dispositio, nempe virginum maritandarum erit secus. Ex quo vltima voluntas non pertinet ad arbitrium alicuius, *vt diximus* 27

ſupra cap. 14. n. 39. & dicit Guterreus *loco proximè citato.* Et quia condi-
29 tio † voluntaria in ſpecifica forma eſt adimplenda, *l. Mæuius l. qui he-
redi. ff. de condition. & demonſtratio. Bartol. l. Gallus §. & quid ſi tantum,
num. 3. ff. de liber. & poſthum.* quod dicit receptum Galiaula, *ibi nu.* 28.
Decius conſ. 11. num. 19. licet ſecus in neceſſaria, quæ poteſt impleri per
æquipollens, *vt tradunt prædicti.*

30 Sic licet † legatum ſpecialiter Mariæ relictum pro ea maritanda de-
beatur, & ſit ei ſoluendum, licet fuerit iam nupta, *l. hæc conditio. 10. & l.
ſi iam facta, l. conditio noſtra 90. ff. de condit. & demonſt.* quæ iura loquun-
tur, quando certæ perſonæ relinquitur dos, *& l. ſiquis heredem, C. de in-
ſtit. & ſubſtitut. tradit Bald. l. fi. C. de ſentent. quæ ſine certa quantitate pro-
feruntur Sarmiento lib. 2. ſelecta, c. 1. nu. 11. Spino de teſtam. gloß. 14. nu. 152
Palacius Rubeus, c. per veſtras, notab. 3. num. 4. Couarr. c. offic. nu. 9. de te-
ſtam. Thomas Sanchez lib. 1. de ſponſalibus, diſputatione 33. numer. 32. verſ.
tandem, Ceuallos communium contra comm. quæſt. 138. numer. 9. Ludouicus
Caſanate, conſ. 35. ex nu. 10. Petr. Caballus conſ. 61.* ſecùs tamen erit in le-
gato anniuerſarii relicto pro virginibus maritandis, quia non debet da-
ri nuptæ, *ita Iaſ. l. quominus, num. 157. ff. de fluminibus, Hippolyt. in pract.
§. 2. num. 53.* quos refert & ſequitur Didacus Perez, *l. 1. tit. de teſtam.
lib. 5. ordinat. pag. 79. verſi. dubium eſt,* Thomas Sanchez *vbi ſupra*, &
quod tradunt Doctores relati à Caſanate *d. conſ. 35. num. 33.* procedit
& habebit locum in relicto pro conſanguineis maritandis & erit ſine
dubio, ſi contraxerint in ſpe recipiendi dotem, & proteſtatione facta.

31 Sed † *an dos relicta pro virginibus orphanis maritãdis, poßit dari habẽtibus
patres, ita tamen pauperes & egenos, quod nullo modo valeant filiabus ſubuenire
ad earum alimoniam ſeu dotem.* Et breuiter eſt dicendum, quod ſi in loco
quo iubentur maritari, puellæ ſint vere orbatæ parentibus, quibus poſ-
ſent dotes ſecundum ſpecificam relinquentis voluntatem tribui eis,
ſunt omnino dandæ & non habentibus parentes etiam inutiles: nam
qua ratione diximus, non ſufficere adimplere defuncti voluntatem in
digniori modo, vt eſt in ingreſſu Religionis, & ſic in matrimonio ſpiri-
tuali, cum ſint aliæ virgines volentes accipere viros carnales, eâdem,
& maiori ratione non ſunt admittendæ habentes patres, etiamſi eis ne-
queant eſſe adiumento, *arg. l. generaliter, §. ſpurios, ff. de Decurionibus,
& eorum filiis, ibi: Sed ſi habeant competitorem,* ex quo enim datur forma
expendendi voluntates ad vnguem, & non in vberiori modo eſt ſer-
uanda, *c. cui de non ſacerdotali, de præbendis.* Vbi tamen non adeſſent pu-
ellæ

ellæ seu virgines orbatæ parentibus, poterunt admitti habentes tales inutiles patres, cum competitorem non habeant, *arg. d. l. generaliter. §. spu. ios, ff. de Decurionibus & eorum filiis.*

Nam quando pia voluntas nequit adimpleri modo seu forma à testatore expressa, siue in re ab ipso declarata, potest legatum, imo debet in aliud opus pium conuerti, *l. legatum cum l. sequenti, vbi Bart. ff. de vsufructu. leg. & l. 1. C. de Maiuma. & l. 1. de expensis ludorum, libr. 11. & diximus supra cap. 14. num. 8. & sequentibus.* Et maxime est adimplendum in æquipollenti casu, cum nihil referat, quid ex æquipollentibus fiat *l. 5. C. de instit. & substitu. l. fin. C. mandat. l. si ita, §. is cui ff. de legat. 2. c. licet ex quadam, de testibus,* & sic inquit Palac. Rubeus, *capit. per vestras notat. 2. §. 12. num. 7.* quod executor ad expendendum in pias causas, potest dare dotes puellis habentibus patres pauperes.

Et cum † orbati parentibus dicantur habentes inutiles patres, argumento text. *in l. fin. cum glossa verbo, orbitates, C. ad legem Fabiam, de plagiariis,* vbi cum textus dixerit in principio: *Plagiarij qui viuentium filiorũ miserandas infligunt parentibus, orbitates,* inquit glossa: *Orbatum vocat patrem a filio, licet filius viuat, quia sibi est inutilis,* quam glossam, vt notabilem allegat Bertachinus *in repertorio, verbo, orbatæ,* & eam appellat singularem Alexand. *cons. 104. vol. 1. Ias. l. fi. nu. 3. ff. de officio eius cui mandat. est iuris.* 33

Pro quo † facit, quod tradit Baldus *d. l. fi. C. de plagiariis,* nempe priuilegia viduis concessa competere, etiam habentibus viros inutiles, sequitur Cotta *in memorabilibus, verbo, vidua, Couar. q. 7. practic. n. 2. ver. est & in hoc.* 34

Sic † Ecclesia dicitur viduata, quæ habet Episcopum, seu inutilem, *c. inter corporalia, de translatione Episcopi, cap. 1. de praescript. Didacus Perez. in additionibus ad Seguram, l. ex legati causa, num. 134 de verborum oblig. Lucas de Penna, l. cum scimus num. 5. C. de agricolis, & censitis lib. 11.* 35

Sic † vniuersitas dicitur non habere Syndicum, si is valetudine contraria impediatur, vel inhabilis sit ad agendum, *l. 1. §. quod si nemo ff. quod cuiusque vniuersit. nomine.* Quod † maxime procedit cum tales dotes principaliter fuerint relictæ, vt defuncti anima iuuetur cum relicta in pios vsus in remissionem peccatorum censeantur relicta, *tradit Mascardus de probatio. conc. 1171. nu. 3.* 36 37

Et † vtroque casu idem resultet effectus, cum in omnibus animæ sit satisfactum, cuius fauore relinquitur, *vt diximus supra capit. 10. numer.* 38

num. 75. & testatoris voluntati sufficit effectualiter, & per æquipollens satisfacere, *Gratianus decis. 155. num. 4.* Et quia dispositio in vnum casum concepta trahitur ad alium eiusdem effectus, *l. Gallus §. & quid si tantum, ff. de liberis & posthumis, l. mulier in principio, ff. ad Trebellianum.*
39 Quia se † restringens ad vnum casum non excludit casum similem *gloss. in l. cum prætor, verbo, videtur, ff. de iudiciis*, quam dicit celebrem Socinus *rubr. de acquir. hered. num. 4.*

40 Et † quando casus de quo quæritur est similis expresso, quoad mentem, quoad rationem, & quoad effectum cõsideratum per testatorem, ad eum extenditur dispositio, *Tiberius Decianus cons. 1. num. 145. cum sequentibus, Gratianus decisione 155. num. 14.*

41 Et † quia frequenter huiusmodi anniuersarium pro virginibus maritandis relinquitur in fauorem puellarum cognationis relinquentis, & in fauorem familiæ, *vt in l. cum fuerit 15. ff. de condition. & demonstrat.* admittendæ sunt cum ea qualitate, vt dicimus de Capellaniis habentibus talem conditionem, *infra lib. 2. cap. 2.* & Patroni siue executores tenentur denunciare sua interesse putantibus saltim per edicta, & procedere ad dotium assignationem præferendo proximiores, & pauperiores, *vt tradit Gutierrez, cons. 27. ex numer. 8.* sin autem negligenter versati fuerint ordinarius, vt piarum causarum executor faciet seruando requisita per fundatorem, vt dicimus infra *lib. 2. cap. 10. num. 27.*

42 Scias † tamen eas puellas solum lucrari dotem, quæ valide contraxerint matrimonium: nam si vel in ea ætate, qua cõtractus non permittitur, licet sit traducta ad domum viri, vel si nubat coniuncto, cuius nuptiis ei interdictum est, vt conditione defecta legatum amittit, vti de vtroq; casu est textus, qui id decidit, *l. hæc conditio. 10. ff. de condit. & demonstra. & l. quod pupillæ penultima ff. quando dies leg. vel fideicommissi cedat,* & conducit textus *in l. penultima in fine, ff. ad municipalem.*

43 Qui † enim tenetur facere actum, tenetur facere ita vt valeat, *gloss. l. huiusmodi, verbo l. legatum, de leg. 1. Capitius decisio. 93. numer. 6.* quia verba semper debent intelligi de actu valido, *Tiberius Decianus, consi. 10. num. 33. volum. 1.* vbi *num. 34.* quod actus nullus habetur pro non facto.
44 Nec † dicitur factum, quod non durat factum, *gloss. in cap. nam & ego de verborum significatione,* nec quod illegitime fit, *l. quoties ff. qui satisdare cogantur. Prosperus Passetus cons. 73. num. 33. cum sequentibus, Surdus cons. 519. num. 25.*

Sed si postea valide contrahant, habebunt legatum, ita colligitur ex dict.

ex dict. l. *quod pupillæ. quando dies legati cedat. iuncta glossa.*

Sed † an si per procuratorem contraxerint, lucrentur legatum, dubitari poterat, cum fuerint Doctores affirmantes, stante Concilio Tridentino, cessare decisionem *cap. final. de procurator. in 6.* vt tradit Thomas Sanchez *de matrim. 1. part. lib. 2. disputatio. 11. in principio*, tamen cum vt ibi inquit veritas sit valere hodie tale matrimonium, & sit Theologorum & Canonistarum modernorum communis sententia, de qua dubitari non potest, siquidem tempore quo Clemens VIII. summus Ecclesiæ Antistes, Ferrariam ciuitatem verè fortitudine ferream, sine ferro cepit, vidimus contraxisse matrimonium, Potentissimum Dominum † nostrum Philippum Tertium Hispaniarum Regem Catholicum, cum præclarissima Domina Margareta de Austria, per Archiducem Albertum eius procuratorem, qui itidem matrimonium contraxit cum Serenissima Elisabetha Infanta Castellæ eiusdem potentissimi Regis sorore Flandriæ Comitissa, quæ mandatum ad contrahendum dedit excellentissimo Duci de Sesa, & fuerunt contracta ambo matrimonia, eodem Sanctissimo Clemente Antistite præsente. 46 47

Et † frequenter à testatoribus disponitur, quod soluatur velatis, & conueniens est: nam licet verum sit matrimonium in facie Ecclesiæ cõtractum mutuo inter sponsos consensu declarato coram proprio Parocho & testibus, iuxta formam positam ab œcumenica Tridentina Synodo, in quo dubitandum non est, adhuc optime faciunt has dotes relinquentes adiiciendo ne dentur, nisi velatis sic, & lege Regia *47. Tauri.* Vt quis habeatur pro emancipato vtrumque requiritur in illis verbis: *El hijo casado y velado sea auido por emancipado*: Aduerte ergo ad legem, nam licet sentiat, prout verum est, etiam ante velationem esse matrimonium & coniugium, ibi: *El hijo casado*, adhuc requirit velationem, quod expendit alios referens Baldesius *in additionibus ad Suarez l. 1 tit. De los pleytos, §. hanc, nu. 19.* & sic vt Sanctæ Ecclesiæ instituenti obediatur per contrahentes, non eis dabitur dos, quousque receperint benedictiones nuptiales. Neque enim dicitur factum cum aliquid superest agendum *glossa verbo, nullum in §. fin. instituta, quibus modis testamenta infirmentur. Hieronymus à Laurentiis, decisione 2. numer. 6.* & licet contraxerint verè matrimonium, etiam ante velationem tamen vt perficiant requisita à testatore seu alio taliter dotes relinquente necesse habent recipere velationem, cum non dicatur factum quoad dispositionem relinquentis dotes. Quinimo & si testator, seu alter relinquẽs 48 49

dotes pro puellis maritandis nihil expresserit de velationibus, licet cō-
traxerint vere & in facie Ecclesiæ, prout contrahunt coniugium & ma-
trimonium mutuo consensu declarato coram Parocho & testibus, ad-
huc teneo, ipsis non esse soluendas dotes quousque velentur. Et † ita
50 praxis obseruat: nam cum verba testatoris seu cuiuslibet alterius relin-
quentis sint intelligenda iuxta communem vsum loquendi, *l. librorum*
§. quod tamen Cassius, de legat. 3. l. cum Delanionis, §. asinam, ff. de fundo
instructo, Mantica lib. 3. de coniec. mente, titul. 8. vbi optime Couarru-
uias *in 4. 2. part. cap. 4. num. 1.* Et communiter appelletur maritata, quę
iam est velata, de ea est intelligenda voluntas disponentis. Quoties e-
nim † ius loquitur de maritatis, præsupponit eas desponsatas & vela-
51 tas, ad quæ de his intelligitur totus titulus, *De las mugeres casadas*, qui
est tertius, *lib. 5. Recopil.* Et eodem modo sunt intelligendæ leges, *titu.*
9. lib. 5. Recopil. qui est, *De las ganancias entre el marido y la muger.* Et licet
in fauorabilibus ex benigna interpretatione disposita in viro & vxore
habeant etiam locum in sponsis de præsenti, *textus in l. non sine vers. quā-*
uis C. de bonis quæ liberis, tamen vbi versatur fauor religionis, & Eccle-
siæ obedientiæ est anteponendus huiusmodi fauor fauori desponsato-
rum, *l. sunt personæ ff. de religio. & sumpt. funerum*, & cum ipsi possint si-
bi cōsuli, vt dotem consequantur, recipiendo velationem, si id non fa-
ciant, erunt in culpa. Vt est † non vtens remediis oportunis ad actum,
52 *Rolandus consil. 52. num. 25. vol. 4.* & cum † testatores & contrahentes cē-
53 seantur se conformare cum dispositione iuris communis, & ex glossa
recepta, *in l. Gallus, §. quidam recte, verbo, non exprimat, de liberis & post-*
humis, & tradit Curtius Iunior cons. 194. numer. 8. Rolandus cons. 68. vo-
lum. 1. Tiberius Decianus cons. 1. num. 218. volu. 1. Raudensis cons. 10. num.
23. & cons. 13. num. 33. vbi quod hoc intelligatur, etiam impropriando
verba, censendum est, disponentes dari dotes pro puellis maritandis
intellexisse de velatis.

Si † tamen contigerit, alterum ex coniugibus decedere ante recep-
54 tionem benedictionum nuptialium contracto iam matrimonio de
præsenti in facie Ecclesiæ coram Parocho & testibus, videbatur dotem
non esse soluendam ex eo quod diximus *supra num. 14.* huiusmodi le-
gatum conditionale esse, quod ad heredes non transit, *l. vnica. §. in no-*
uissimo, C. de caducis tollen. cum similibus: & quia conditio indiuiduum
actum facit, & impleri † ad integrum debet, adeo, vt si defecta ex tantu-
55 losit ex toto actus perimatur aut deficiat, *l. qui duobus, l. cui fundus, ff. de*
condit. & demonstrat. l. in executione. §. penult. ff. de verborum obligation.

Angelus conſ. 168. *num.* 2. & ex omnibus ſuis partibus debet conditio cõ-
ſtare, & perfecte adimpleri, *Baldus l. pro hereditariis, num.* 4. *C. de here-
dit. actio. Aymon conſ.* 327. *num.* 132. Et eſt † ratio, quia conditio inducit 56
formam, *l. Mæuius in principio, ff. de condit. & demonſtrat. cum aliis*, cu-
ius omiſſio etiam in minima parte vitiat actum, *Anton. de Butrio cap. fin.
notabili.* 7. *in fine de reſtitutione Spolia. Rolandus conſ.* 30. *num.* 5. *volum.* 3.
vbi plura & alios refert Aymon *conſ.* 327. *num.* 135. *vbi num.* 136. inquit
procedere etiam in actu pio & fauorabili, qui ad irritum reditur ſi defi-
ciat in forma, *l. qui Romæ*, §. *Flauius ff. de verbor. obligat.*

Sed cum † in conditionibus voluntas teſtatoris primum locum ob- 57
tineat, ea quæ regat conditiones, *l. in conditionibus primum locum.* 19. *ff.
de condit. & demonſtrat.* & ſatisfactum ſit voluntati teſtatoris volentis
huiuſmodi puellis prouidere, & eas à periculo liberare , dando
eis viros, qui & educant & eas tueantur, quod conſecutæ fuêre, licet
caſu amiſerint, non eſt, cur eis vel eorum heredibus dos non ſoluatur,
nec in prudentis viri arbitrio poteſt cadere dubitatio † de hoc, & cum 58
inſpicienda ſit cauſa facti, & quare aliquid fiat, *l. verum, ff. de furtis, & l.
non omne, ff. de ſtatu liberis, Aymon conſ.* 304. *nu.* 3. *& conſ.* 137. *nu.* 14. Cũ-
que † deſideria morientium ex recto arbitrio viuentium regulentur, *l.* 59
quoniam, *C. de natu liberis, l. Saluius Ariſto. de leg. præſtandis*, arbitrando
modo dicto talem teſtatoris ſeu alterius diſponentis voluntatem ita te-
neo. Hoc tamun † adhibito moderanime, vt ſi coniuges, qui contra- 60
xerunt per verba de præſenti contumaces fuerint, cum ipſi ab Epiſco-
po ſeu eius Vicario fuerint requiſiti, quod acciperent benedictiones
nuptiales, & ipſis remittentibus extorta ſeu executa pœna, tali caſu do-
tem amittant: Nam cum huiuſmodi pium cenſeatur relictum in
remiſſionem peccatorum, & hæc cenſeatur eſſe teſtatoris, vel alterius
relinquentis intentio, non eſt præſumendum, ipſum velle dari dotes
his contumaciter peccantibus, ſed obedientibus Eccleſiæ mandatis *ar-
gumento l. ex facto*, §. *ſi quis rogatus*, *el* 1. *in fin. ff. ad Trebellianum.* Et ob
eandem † rationem non eſt danda dos his, qui contraxerint matrimo- 61
nium, prætermiſſis denunciationibus ſine licentia ordinati , niſi poſt-
quam de tali exceſſu fuerint iam puniti & abſoluti ab ordinaria. Si † ta- 62
men non culpa amborũ, ſed alteriꝰ, puta viri, nolentis dolo vel deſidia
recipere velationẽ, vel impediat̃ abſentiæ cauſa, qua dũrãte alter dece-
dat, cũ mulier culpa vacet, nec alteri per alterũ iniqua debeat cõditio in-
ferri, vel alter alteriꝰ odio p̃grauari, iuxta iuris regulas videt̃ ſoluẽdã dotẽ

argumento textus *in l. Titio centum, §. Titio genero, ff. de condit. & demonst. in illis verbis. Quod si nolit eam vxorem ducere, causa legati, quoad mulieris personam attinet, satisfactum intelligitur. l. in testamento. 31. ff. de condit. & demonstat.* & conditio habetur pro impleta, quando quis impeditur facto tertii, *Menoch. lib. 4. præsumpt. 183. num. 11.* & est textus *in l. 3. §. fin. ff. de condit. causa data*, vbi conditio habetur pro impleta, quã-do is, qui implere debet, impeditur facto eius, qui ex implemento te-
63 netur. Et cum † maritus teneatur petere, & exigere dotem contractus nuptiis ita quod tenebitur ad interesse, si negligens in exigenda dote fuerit, *l. si extraneus. 34. ff. de iure dotium, Vincentius de Franchis, decisio. 424. nu. 3.* si dolo vel desidia nolit contrahere, non debet mulieri nocere. Sed hoc sublimita, vbi ita præcise disponens iusserit velationem præcedere dotis solutionem, vel faciendam certa Capella, vt reperiuntur plures huiusmodi dotationes in alma Ecclesia Toletana: Nam eo casu nullatenus danda est dos non velatæ, vel extra Capellam, cum nõ sit paritum dispositioni relinquentis, vti diximus de Capellano, qui ex fundatione tenetur celebrare certo sacello seu altari, *infra lib. 2. cap. 8. nume. 30.* Et quia quando aliquid disponitur faciendum certis modis, censetur data forma *ex Decio, cons. 612. n. 2. tradit Matienco. l. 1. glossa 5. nu. 12. in fin. tit. 4. lib. 5. Recop.*

64 Idem erit † si transierit tempus, intra quod nubere debeant fœminæ, vt lucrentur dotis iam sorte sibi assignatas, nam adimpleri non potest post diem conditioni adiectam, *l. sed etsi conditioni. 6. in principio, ff. de hered. instit.*

65 Sed † si deficiat conditio per mortem alterius, etiam non data mora seu contumacia, amittitur dotis legatum: nam si conditio mixta deficit per casum amittitur relictum, textus est in terminis *in l. in testamẽto. 31. ff. de condit. & demonstrat.* in illis verbis. *Etsi in matrimonium coierint heres meus, his centum dare damnas esto Stychus ante apertas tabulas decessit, respondi partem Stychi defectam esse, sed & Pamphilam defectam conditione videri, ideoq; partem eius apud heredem remansuram*, & tradit Paul.
66 Castrens. *d. §. Titio genero nu. 3.* Sed † an relictum pro orphanis maritandis, possit dari puellis vulgo conceptis & expositis, quæ etsi parẽtes habeant, eos demonstrare non possunt, *vt in l. vulgo concepti. ff. de statu hom.* & cum par sit harum & orphanarum ratio æquè admittendæ sũt ad eas dotes, *iuxta à nobis tradita supra hoc lib. cap. 5. ex num. 1.*

67 Et est † sine dubio in expositis, qui à propriis parentibus sunt abie-
cti

cti & veluti occisi, vt innuit *l. necare ff. de liberis agnos.* quam expendit
Gregor. *l. fin. tit. 2. p. 4. verbo, Echandolos*, ob quod & patriam amittũt po-
testatem, *c. 1. de infantibus, & languidis expositis*, sunt enim destituti omni
auxilio, & sic maximam continet pietatem eos alere, vt inquit, *l. fin. tit.
20. part. 4.* quæ ponit verba: *Verguença ô crueleza ô maldad mueue à las ve-
gadas al padre, ô à la madre en desamparar los filos pequenos, echando los à las
puertas de las Yglesias, è de los hospitales, è de los otros lugares, è despues que los
han ansi desamperado, los homes buenos, ô las buenas mugeres que los fallan,
mueuense por piedad, ellouanlos dende, e crianlos è danlos à qui en los erte.*

Et † bene quidem diximus, magnum pietatis opus exercere nutrito- 68
res expositorum: siquidem in ea pietate fere omnes misericordiæ ope-
ra continentur, nam & esurientes pascunt, sitientibus potum præbent,
nudos operiunt, infantes infirmos curant & visitant, docent ignoran-
tes, & eis consulunt, eosque male agentes corrigunt, & mœstos conso-
lantur, quæ opera referẽda sunt à Christo Domino in die iudicij ad præ-
mium facientibus tribuendum, & omittentibus pœnam, vt habetur
Matthæi, *c. 25.* Ergo pij confratres ac alij misericordes continuate opus
meritoriũ, & laudabile coram Domino, qui ex ore infantium & lactẽ-
tiũ laudem admittit, iuxta illud Psalmi *8. &* Matthæi. *21.* Hi enim sunt
Infantes, sed & lactẽtes & ignoti, sine patre, sine matre, sine genealogia,
de quibus dicit Horatius, *lib. 1. Epistola ad Cœuam: Nec vixit male, qui na-
tus moriensque fefellit*, sunt sine patre, & ex eis insurgũt multi insignes vi-
ri, vt testatur Paulus ad Hebræos *cap. 7.* de Melchisedech, qui fuit Rex
Salem sacerdos Dei altissimi, & insignis Bartolus, vt ipse refert loco in-
fra citando, & multos refert Roias *de successio. c. 15. nu. 18.* Et sic iustè à le-
ge Regia sub nomine boni hominis, mulierisue appellatur hæc faciens.

Cum † calamus hoc scribit, cordis oculus lacrymatur (non miseriæ, 69
sed exultationis) memoria optimi Patris ac domini mei Francisci Perez
de Lara, cuius mos fuit per quadraginta & plures annos quotidie acce-
dere ad Sanctam Ecclesiam Toletanam ante auroram pro audienda
Missa sancti Illephonsi, illius ciuitatis Patroni, quæ illa hora celebratur,
qui cum frequenter inueniret hos infantulos expositos ad ianuam Ec-
clesiæ eos brachiis accipiebat, & magna charitate domi suæ portabat, vt
clarescente die perferrentur ad hospitale bonæ memoriæ Cardinalis de
Mendoça, & aliquos suis expensis nutriuit: qui retulit mihi aliquando
inuenisse pueros à canibus & porcis deuoratos, & postea eo instãte fuit
nouũ subsidium pro eorum expositorũ meliore sustentatione additum

per Illustrissimũ Capitulum Ecclesiæ Toletanæ (testes huius veritatis sunt omnes pij ac veteres mei conciues, quibus notum fuit) sed & omnes, qui eius funeri astiterunt, mirati fuerunt valde, eo quod dũ eius cadauer erat in Ecclesia beatæ Mariæ Magdalenæ pro eo sepeliendo, vel qui erat coopertus purpureis & deauratis pannis nobilis confraternitatis sanguinis Christi, cuius erat cõfrater, multi paruuli infantes forsan, vt cernerent pannos visui delectabiles vel casu accesserunt, circueruntque corpus prope sedentes per tempus, quo funerale officium fuit psallitum. Et licet frequenter contingat paruulos accedere talibus funeribus, prout tunc, tamen præsentes quibus nota erat Patris mei pietas erga expositos, habuerunt vt mysterium, feceruntque commemoratione

70 laudabilem suæ consuetæ pietatis. Quam † etiam commemorationem fecit insignis Bart. (*l. quidam cum filium, nu. 8. ff. de verborum obligatio.*) de fratre Petro Pietatis, qui eum nutriuit & erudiuit, sic appellatus, quia locum Venetiis erexit, qui *domus Pietatis* vocatur, vbi infantes expositi nutriendi recipiuntur, dicitq;, fuisse virum miræ Sanctitatis, & pro tali reputatus apud se, & omnes, qui eum agnouerunt, cui gratias egit, & de eius memoria tenericè loquendo lacrymatur. Siste ergo, & nota Bartolum, qui eo tempore magno afficiebatur honore, non erubuisse fateri se expositum, & ab illo expositorum communi patre nutritum.

71 Et † communiter hospitalia hæc faciũt, vt fit Toleti in hospitali Sanctæ Crucis fundato ad id per Illustrissimum Cardinalem Petrum Gonçalez de Mendoça Archiepiscopum Toletanum. Et Madriti in hospita-

72 li vulgariter nuncupato: *De † la Soledad, y ninnos expuestos*, qui regitur per optimos ac bonos & pios viros cõfratres illius fraternitatis, qui magnopere sunt laudandi ob nimiam charitatem, quã erga hos infantes, paruulos & egenos habẽt auxiliante Deo, qui eis retribuet, liberando eos in die mala calamitatis, & miseriæ, vt ipsi innocentes liberant: nã habetur

73 Psalm. 40. *Beatus vir † qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit enim Dominus:* magnum quidẽ opus, & laudabile est simul Deo, Regi, & Patriæ seruire, quod prædicti confratres & alij relinquentes annuos redditus ad eorum alimoniam faciunt.

Deo in educandis pauperibus infantibus, dicente Domino Matthęi. 25. cap. ad finẽ: *Quandiu fecistis vni ex his fratrib. meis minimis, mihi fecistis.* De his namq; minimis curat iustus prætor, qui ait Zachariæ, cap. 13. *Et cõuertã manũ meã ad paruulos*, & Matthęi, cap. 9. *Sinite paruulos, & nolite prohibere eos ad me venire*, & Matthæi c. 12. *Qui susceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me suscepit.*

Regi,

Regi, qui l.1.§.*si plures ff. de bonis damnatorum*, fatetur se male ampliari
rempublicam hominum adiectione, quam pecuniarum copia, & Pro-
uerbiorum, c.14. habetur. *In multitudine populi dignitas Regis, in paucitate
plebis ignominia Principis.*

Patriæ, per tex. *in l.1.§.& generaliter, ff. de ventre in possessionem mittendo*,
in illis verbis: *Partus enim iste alendus est, quia non tantum parenti cuius esse
dicitur, verumetiam reipublicæ nascitur*, tradit Cicero *in oratione aduersus
Verrem*, sed & Plato *dialogo. 7. de legibus*, & Aristoteles, *lib. 8. Polyticorum*,
dicunt, alendorum puerorum curam non priuatam, sed publicam esse
vtilitatem, & conducit tex. *in l.1. in prin. ff. solut.* matri.

Quare † hi confratres officio iudicis implorato, possunt à diuitibus 74
eleemosynas pro eis infantibus nutriendis extorquere, & diuites com-
pelli ad id possunt, *gl. in c. sicut ij 47. distinctione, Abb. c. si quis propter necessi-
tatem, de furtis, Auend. lib. 2. de exequendis mandat c.10. nu. 19.* vbi † quod 75
ad hos expositos alendos debet fieri mutuum de bonis communibus.

Et † sic parentum nomen ibi assumunt tales nutritores *Tiraq. l. si vn-* 76
*quam, vers. susceperit liberos, n. 49. & 50. & seqq. de reuoc. donat. sequitur Petr.
Bart. de aliment. tit. 1. q. 14. n. 3* atq; ita succedunt his expositis, vt tenet Bal-
dus l. *si qua Illustris ad orficia. gl. & Doctores in l. nutritoribus, C. communia, de
succes. Vincentius de Franchis decis. 198.* qui vbi licet de iure sentiat contra-
rium, tamen quia audiuit de consuetudine, dedit hanc hospitalibus, vt
ipse inquit ibi in fin. verbis.

Et † cum officium parẽtum sit dotare filias, velim hos piissimos nu- 77
tritores solicitos esse procurandis dotibus relictis, pro virginibus mari-
tandis, quarum diximus expositas esse capaces.

Et † si anniuersariũ relictũ pro virginibus maritandis requirat, quod 78
puellæ sint naturales loci, adhuc expositæ consequentur dotem, cũ præ-
sumantur esse eius patriæ, qua expositæ fuerunt, *Bart. l. 1. in fin. ff. ad mu-
nicip. Ioan. de Platea, l. ciues in fine, C. de incolis, lib. 10. refert. & sequitur Greg. d.
l. fi. tit. 20. p. 4. verbo, Echadoles, ad finem, & infra lib. 2. c. 4. nu. 51.*

Sed † si non expositæ fuerint, sed vulgo conceptæ, quæ matres ha- 79
beant notas, patres verò ignorentur, eius erunt patriæ, ex qua matres
sunt, *l. eius qui iustum patrem. 9. ff. ad municipalem.*

Sed si requiratur ex fundatione, quod sint vtroq; parente orbatæ, &
mater sit nota, sed illustris, de qua ius non patitur aliqd exigere ob eius
honestatẽ, per l. *si qua illustris, C. ad orficianũ*, puto admittendã puellã ad
huiusmodi dotẽ. Extra † autẽ hũc casum matris illustris illegitimas spu- 80
rias habentes parentes notos, etsi Clerici sint, cũ & hi possint cõpelli eas

dotare, *Abb. c. 1. n. 4. de cohabitatione Clerici, & mulierum, Palac. Rub. c. per vestras, §. 32. numer. 13.* etiam de fructibus beneficij, *tradit Gamma decis. 149. numer. 7. & Capitius, decis. 181. num. 1. & 2. Boherius decis. 127. nu. 7. Baeça de dotibus, c. 14. nu. 16. Barbosa l. 1. 4. p. nu. 70. & 71. ff solut. matrim. Vincentius de Franchis, decis. 283. 2. part.* non debent admitti, sed verè orbatæ parentibus.

81 Hoc † tamen limita si parentes habeant, vnde eis subuenire possint, secus si aliũde, nam ex quo lex prohibet tali appellari nomine (vt inquit tex. *in auth. quibus modis naturales efficiantur sui, §. fin. vers. de nepotibus*, in illis verbis: *Iste neque naturalis nominatur neque alendus est à parentibus. auth. ex cõplexa, C. de incestuosis nuptijs,* per quæ iura tenent Doctores spurium filium non appellari, vt Bart. *l. item in potestate, nu. 3. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, Anto. Gomez, l. 9. Tauri nu. 52. vers. in contrarium*) non debent impedimento esse his quibus auxiliari nequeũt, ex quo est, quod admittetur puella nata ex seruo & libera, cum pater pro mortuo habeatur, *l. seruitutem, ff. de regul. iuris*, & filij ei succedere non possint, vt dicit Montaluus, *l. 10. verbo. Ni en parienta, tit. 5. lib. 3 fori.*

82 Sed † his præferendæ sunt puellæ verè orbatæ, *argum. l. generaliter, §. spurios ff. de Decurionibus, & eorum filijs,* ibi: *Sed si habeant competitorem le-*
83 *gitime quæsitũ præferri eum oportere.* Quod † etiam seruandum erit, si fundator voluerit, puellas maritandas fore suæ cognationis: nam præferri
84 debet legitimè nata intelligimus perdictam legem. Sed † an si legatum sit pro puellis Toletanis maritandis, admittantur puellæ territorij, & licet in hoc sint sententiæ Doctorũ cõtrariæ, quos refert Stephanus Gratianus, *decis. 94. ibi,* tamen conatur defendere, admittendas esse puellas territorij, eo quod in materia fauorabili cõcessum ciuibus, censetur cõcessum omnibus de territorio, *l. 2. C. de nundinis. l. qui ex vico iuncta l. ciuibus, ff. ad municipalem.* Et quia villa, & castrum dicitur membrum & pars ciuitatis. *Bald. post Guil. de Cune. l. finali, C. de Sacrosanct. Ecclesiis.* Et quod admittantur, tenet Socinus *cons. 86. nu. 2. lib.* 4. vbi de magis cõmuni testatur, de quo ego non dubitarẽ si villæ & loca essent propinqua & suburbia, vt in nostra suauissima patria Toletana reperiuntur extra muros magnæ habitationes, (quæ vulgariter dicuntur *Couachuelas*) & locus Sãctæ Susannæ, & aliæ *argum. l. qui continentes, ff. de verborum significatione,* quæ loca in odiosis non comprehenduntur in dicta ciuitate. Et sic exules ab ea possunt ibi morari & morantur absq; fractione exilij. Extra autem hęc suburbia difficulter potest sustineri hęc opinio cum ex cõmuni vsu

vsu loquendi naturalis seu vicinus Toletanus solum dicatur natus in ciuitate, & suburbio, *Gratianus decis.96.nu.7 & 8.*nō in locis territorij, qui habent vicinitatem, de per se tamen in hoc multum cōferret coniectura ta mens relinquentis, vt videtur sentire Gratianus.*d.decis.22. nu.7.*

Sed † quia diximus *supra nu.8.*cōditionem impeditiuam nuptiarum reiici, congruit animaduertere non semper id procedere, nam si viduæ imponatur conditio est seruanda, *authentica cui relictum*, *C. de indicta viduitate tollenda*, cum mulieres, quæ non transeunt ad secundas nuptias, laudentur tanquam honestatis & pudicitiæ exemplar, *vt in authen. de nō eligendo secundo nubentes, §. optimum, Socinus cons.48.nu.8.lib.1.* nec contrarium disponitur iure Canonico *secundum Manticam de coniecturata mente defuncti, lib. 11.tit.19.nu.2.in fine*, & conducit, quod dicit Paul.1.*Corinthiorum cap.7.* 85

Sed † si virgini relinquatur legatum sub ea conditione, *ne nubat*, & fuerit substituta pia causa, non reiicitur conditio, imo implenda est, alioquin substitutus admittitur, *argum. l. Titio.95. §. serui vsufructus, ff. de condit. & demonst.* vbi fauor libertatis præfertur fauori nuptiarum, per quem tex. ita tenent Paulus Castrens. & Imola post Guil. de Cune. *d. l. Titio*, Et licet Bart. ibi dubitauerit de veritate huius opinionis, tamen cōmuniter recipitur *secundum Manticam de coniecturata mente, lib. 11. tit. 18. num. 9. & tit. 19. nu. 11.* Eandem tenet alios referens Tiraquellus *de priuilegijs piæ causæ, priuilegio.18. Gabriel. cons.135.nu.12.vol.1. Socinus reg.310. priuilegio.25. sequitur Stephanus Gratianus, decis.187.nu.3. & sequentibus.* 86

Et † orphanæ seu orbatæ puellæ dicuntur patre carentes, secundum Calepinum *in dictionario, verbo Orbitas*, & Psalmo.108. *Fiant filij eius orphani, & vxor eius vidua*: vbi & si matrem viduā habeant, orphani appellantur: Viduæ enim alieno egent auxilio, vt & pupilli *vt per totum*, quādo Imperator inter pupillum & viduam, & Ecclesiastici cap.4. ibi: *In iudicando esto pupillis vt pater, & pro viro matri illorum.* 87

Si † tamen relinquens dotes non dixerit pro virginibus maritandis sed pro puellis, seu orphanis, dabitur etiam viduis nubentibus, *Paulus Castrensis cons.308 nu.3. vol. primo, sequitur Ioannes Baptista Lodrechius cōs. 29.nu.4.* quidquid teneant relati per Tiraquellum, *l. boues. §. hoc sermone num. 111. & 113. de verborum significatione, & per Manticam de coniecturata mēte defuncti, lib.8. tit.5.nu.21.* quorum opinio procedet cum distinctione hic facta. Concurrentibus tamen viduis & virginibus præferuntur virgines in dotibus, quia primæ nuptiæ sunt fauorabiliores, *authent. cui* 88

relictum C.de indicta viduitate tollenda. & Paulus Castrensis, vbi supra.

89 Et † licet relictum coniugi, si castè vixerit nõ amittat nubendo, quia dicitur castè viuere, *vt tradunt Abb.c.vt Clericorum mores, num.5.de vita & honestate Clericorum: & Bart.l.si mulier 22.§.cum proponeretur, num.5.ff.ad Trebellianum*, quem dicit communiter receptum Antonius Pichardus, *disputatione de mora num. 86.* tamen si geminatas contraxerit nuptias relicto priuabitur, *Angelus in authent.quomodo oporteat Episcopis, §.hæc autẽ de Deo, num.12.collatione 1.Ripa. l.si Insulam nu. 77. de verborum, Euerardus loco à locutionis geminatione, nu.7.* quos refert & sequitur Plutarchus *dicto num. 86.*

90 Sed, † *an dos relicta pro virginibus orphanis maritandis, posit retineri in vtroque foro iustitiæ, & conscientiæ, ab ea quæ ante matrimonium, & si opinione esset habita pro virgine, in rei veritate non erat?* Et videbatur, quod non, quia in ea defecit qualitas à testatore requisita. Præterea conditio, si virgo fuerit potest apponi in contractu matrimonij, *Thomas Sanchez lib. 1. de sponsalibus, disputatione.66.nu.4. in fine Ioannes Baptista Laderchius cons. 17. nu.3.* Sed tu distingue: nam aut constat relinquentem dotes noluisse dari non habentibus qualitatem virginitatis, quod raro continget: & tunc tenetur restituere, quia detinet aliena, aut de eo non constat, sed adest simplex depositio relinquentis dotes pro orphanis virginibus maritandis, & tunc cum videatur sensisse de puellis, quæ nondum contraxerint matrimonium, quæ opinione virgines reputantur, & appellantur ex cõmuni vsu loquendi, iuxta quem sunt intelligenda verba relinquentis, *l. librorum, §.quod tamen Cassius, ff.de leg.3.* Nec est credendum, relinquentes dotes pro animæ piaculo velle permittere, quod tales puellæ nuptæ diffamentur in iudicio, nec ad restitutionem eas obligare, & ex præsumpta voluntate testatoris, qui si esset interrogatus, hoc respondisset, *text. glos.fin.l.tale pactum ad finem, ff.de pactis*, quæ procedit in omni materia, *vt tradit Cacheranus Osac.decis.64.num.fin. Alex. Raudens.cons.21.nu.108.* poterit retinere, maxime cum & ipsa facta iam mulier aptior esset ad peccata committẽda, & tales procliuiores esse soleant ad lasciuia, ex quo in eis deficit virginalis pudor, & cum voluntas relinquentium dotes pro virginibus maritandis principaliter sit obuiandi peccatis, & ea voluntas primum locum obtineat in conditionibus, & regat dispositionem, *vulgata.l.in conditionibus primum locum ff.de condit. & demonstr.* & sit attendẽda, licet recedatur à verbis *l.3.§.conditio. ff. de adimen. leg. Tiberius Decianus cons.3.num.45.vol.1.* fit, vt ea puella, quæ iam ab alio cognita contraxit, se-

xit, securè dotem retineat: debent tamen patroni talium dotium distributores summopere curare, quod dotes dentur honestis puellis, quæ virgines reputētur, nam licet ea qualitas, quæ originaliter, & ex primordiali natura inest, sēper præsumatur durare, nisi mutata probetur, *Bart. & Doctores. l. si prius ff. de noui operis nunciatione, Petrus Surdus cons. 524. nu. 31. volum. 4.* & in specie Mascardus *conclusione. 1012. nu. 1.* congruit officio exequentium voluntatem relinquentis dotes, eam specificè adimplere, & sic inquirere de earum honestate, vt fit Toleti suauissimæ patriæ à meis piissimis confratribus confratriæ sanctæ Charitatis, qui mirificè hoc & alia multa pia opera exsequuntur.

Sed † quia supra *num. 24. & sequentibus* diximus, legatum dotis relictum certę puellę pro ea maritanda dari ei ingredienti religionem, cum qua spiritualiter contrahit, ne forte aliquis dicat, dotem non esse dandā religioni cum nequeat eam accipere, nec pretium aliquod pro ingressu puellę, ne incurratur simoniæ labes, *cap. non satis de simonia*, & optimus tex. *in extrauaganti. 1. incipiēti sane eodem titulo vers. ne tam amoribus*, & Cōcilium Triden. *ses. 25. cap. 3.* breuiter dic, quod Felinus *in cap. de simoniacè. 22. de simonia, nu. 6. ad finem.* refert, Antoninum Archiepiscopum dixisse, se audisse à fide dignis, quod Vrbanus Papa *dicta extrauaganti, sane*, nō intendebat comprehendere moniales pauperes, quæ consueuerunt aliquid recipere virtute consuetudinis, de quo meminit glos. vnica *dicta extrauagantis*, & Sanct. Thom. *2. 2. quæstione. 10. artic. 3.* ad quartum tenet, licere Monasteriis pauperibus non habentibus sufficientes facultates pro sustentatione monalium, recipere aliquid pro victu personæ, quæ in Monasterio fuerit recipienda. *idem Sotus de iustitia, & iure, lib. 9. quæst. 6. artic. fin. ad quartum*, & Clemens VII. concessit, quod moniales nullā simoniam incurrerēt propter pacta, & conuentiones, quæ in dotes monialium ad earum victum contraherent, vt habetur *in compendio priuilegiorum, verb. moniales, numero vltimo, refert Cerola in praxi Episcopali. 1. part. verb. moniales. versiculo ad decimumquintum*, & inquit sic sæpius declaratum per Cardinalium Congregationem, vbi inserit declarationum verba, & quod totius ferè mundi consuetudo introduxit, vt recipiantur dotes, de qua etiam consuetudine testatur, Baeça *de dotibus, cap. 34. numero. 28.* Ioannes Gutierrez, *quæstione. 32. Canonicarum, numer. 61.* 91

* * *

CAPVT VIGESIMVMSECVNDVM.

DE ANNIVERSARIO PRO REDEMPTIONE CAPTIVORVM, ET RELAXANDIS, seu alendis carceratis.

SVMMARIVM.

1 *Causa redemptionis captiuorum est pia.*
2 *Per relictum pro redemptione captiuorum subleuantur animæ purgatorij.*
3 *Causa redemptionis captiuorum, æquiparatur causæ alimentorum.*
4 *Sacra pagina instruimur captiuos redimere.*
5 *Pro redemptione captiuorum consanguineorum, precipuè viri, mulier potest obligare dotem, nec iuuatur Velleiano, idem si ad soluenda debita pro exoneratione conscientiæ viri defuncti.*
6 *Si mulier compulsa fuerit obligare, vel alienare dotem pro redimendo viro ab hostibus vel carceribus, non poterit rescindere contractum prætextu metus.*
7 *Qui per metum facit id ad quod tenetur, non potest allegare metum.*
8 *Filij & cognati si negligant redimere parentes, vel consanguineos captiuos, non tantum possunt exhæredari, sed & eis denegatur successio, & destr- tur Ecclesiæ.*
9 *Bona Ecclesiæ alienantur pro redemptione captiuorum.*
10 *Periculum corporis, vel animæ si sit, priuatus potest compelli redimere captiuum.*
11 *Bona deperdita (vulgo* mostrencos*) quæ Cameræ pertinent, priuilegijs Catholicorum Hispaniæ Regum, dantur ordinibus sanctißimæ Trinitatis, & Mercedis ad redimendos captiuos.*
12 *Forma quæ est seruanda in his bonis deperditis, vt efficiantur mostrenca.*
13 *Dominus bonorum si claruerit transacto anno, & duobus mensibus, recuperat bona, solutis expensis, & restituenda sunt, tam in foro exteriori, quam interiori.*
14 *Seruus fugitiuus nunquam dicitur mostrencus, quia à domino poßidetur.*
15 *Dominus serui si abfuerit, nec sciatur vbi sit, nec sint hæredes coniuncti, nõ datur*

datur redemptioni, sed remanet liber.

16 Bona absentis traduntur seruanda proximiori cognato.

17 Bona maioratus absentis an dentur successori, an proximiori cognato.

18 Bona absentis an dentur seruanda fœminæ.

19 Absens licet magis præsumatur viuus, quam mortuus, qui se fundat in eius vita eam probare debet, & idem si in morte.

20 Si ambæ religiones petant bona mostranca, sunt danda ei, qui præuenit, cum inter habentes æquale ius præferatur qui præuenit.

21 Si ambæ religiones simul accedant, diuiduntur bona inter eas.

22 Dominus vasallorum si concurrat cum Religionibus ad petenda hæc bona deperdita mostranca, quis præferatur, & numeris sequentibus.

23 Priuilegium etiam piæ causæ concessum intelligitur sine præiudicio tertii.

24 Si ex duobus concurrentibus, alter habeat potentius ius, ille præfertur.

25 Relictum pro relaxandis carceratis, seu alendis, est opus pium, nam carcerati dicuntur personæ miserabiles.

26 Carcer æquiparatur morti, & infernus nominatur carcer.

27 Sacra pagina instruimur, liberare carceratos.

28 Iudices qui diebus Paschalibus compellunt creditores dimittere debitores incarceratos, parua quantitate accepta, an iuste faciant.

29 Iudex ex officio tenetur facere, quod neutri ex partibus onerosum sit.

30 Nulli est permittendum facere, quod sibi non prodest, & alteri nocet.

31 Onerosus creditor non est audiendus.

32 Maritus vel alius administrator, qui humanitate ductus non exegit à debitore, toleratur, nec ei imputatur in redditione rationis, idem in tutore.

33 Quilibet in re sua est liber moderator, & arbiter, etiam quod ea abutatur.

34 De iure communi, creditores nullum ius habent in personas debitorum, de iure autem Regio compelluntur creditoribus seruire.

35 Iudices in relaxandis debitoribus carceratis diebus Paschalibus, qualiter procedere debeant.

36 Creditor tenetur alere debitorem incarceratum egentem.

37 Toleti pii aduocati defendunt per hebdomadas pauperes carceratos, & annuatim socia exultatione celebrant mirifice festum sancti Raymundi Decretalium compilatoris, cuius nomine conueniunt.

38 Iudices debent patienter ferre suasiones, quas eis aduocati faciunt pro laxandis pauperibus à carcere.

8 *NVlli licere decernimus, siue testamento heres sit institutus, siue ab intestato succedat, siue fideicommissarius, vel legatarius inueniatur, dispositiones pii testatoris infringere, vel improba mente violare, asserendo incertum esse legatum, vel fideicommissum, quod redemptioni captiuorum relinquitur, sed modis omnibus exactum pro voluntate testatoris piæ rei negocio perficere.*

Verba sunt Leonis Imperatoris, relata *l. nulli 28. C. de Episcopis, & Cleric.* ex quibus satis colligitur, pium & fauorabile esse relictum pro redemptione captiuorum: nam in certitudine personarum non vitiatur, de quo *supra c. 10. nu. 23.* & fauorabilius erit huiusmodi legatum, si annuum fuerit, vt iam plura vidi annuatim relicta in redemptionem
2 captiuorum: Ex eo † enim animæ purgatorii subleuantur, vt dicit text. *in authent. vt cum de appellatione cognoscitur. §. si vnum:* ibi. *Aliorum redemptio procuretur, vt ipsorum quoque animæ ex hac causa piissima subleuentur, collatione.* 8. & est textus *in l. 5. tit. 10. p. 6.* quæ proponit hæc verba: *Dexando algun home en su testamento marauedis, ò heredad ò otra cosa cierta que mandasse dar por su anima de que sacassen cautiuos, &c.* vbi Gregorius affirmat piissimam esse causam, multaque permitti ob redemptionem cap-
3 tiuorum, quæ aliâs non permitterentur, & causa † redemptionis captiuorum æquiparatur causæ alimentorum, *Surdus de alimentis titu. 9. q.*
4 *3. n. 2.* Et ad † redemptionis exercitium instruimur sacra pagina, nam legitur Genesis, capit. 14. *Quod cum audisset Abraham captum videlicet Loth fratrem suum, numerauit expeditos vernaculos suos trecentos decem, & octo, & diuisis sociis irruit super eos nocte, percussitque eos, reduxitque omnem substantiam, & Loth fratrem suum,* & *1.* Reg. cap. 20. habetur: *Eruit Dauid omnia, quæ tulerant Amalechitæ, & duas vxores suas eruit, nec defuit quisquã à paruo vsque ad magnum, tam de filiis, quam de filiabus, & spoliis:* & Paulus ad Hebræos 13. inquit: *Memontote vinctorum, tamquam simul vincti.*
5 Et † adeo à iure pia, honesta, & fauorabilis causa reputatur redemptio captiuorum, vt permittat, & honestum iudicet mulieres, pro redẽptione facienda alienare dotes. *l. quamuis 21. ff. solut. matrimonio,* ibi: *Vel vt eos ex hostibus redimeret, quia iusta, & honesta causa est non videtur male accipere:* & tradit Barbosa. *l. 2. 2. p. nu. 7. in fin. ff. solut. matrim. Vincent. de Franch. decis. 273. num. 4. Marcus Anton. Amatus decis. 62. num. 1. 7. & 28. Thesaurus decis. 223. num. 7. Surd. decis. 86. nu. 4.* qui idem sentiunt pro redimendo viro à carceribus. Nec iuuatur Velleiano, & per rationem, quam tradit. IC. *in d. l. quamuis,* ibi: *Quia iusta, & honesta causa est.* Ad eundem modũ, si mulier obsignetur pro debitis viri defuncti ad exone-

exonerationem eius conſcientiæ non iuuatur Velleiano. Ita tradit in
terminis Petrus Cabellus *conſ. 2. n. 2. & 3.* & in omni pia cauſa, Roma-
nis authen. *ſimiliter nu.* 20. *C. ad l. Falcid. & l. ſciendum num. 30. in fin.*
Socinus reg. 310. verſ. priuilegium piæ cauſæ in tertio priuilegio, *Calcaneus*
conſ. 13. num. 4. verſic. prima quia videtur, Tiraq. de priuileg. 113. quemad-
modum mulier nõ iuuatur Velleiano, obligans ſe pro dote, & liberta-
te, *vt in l. ſi dotare, & l. penult. & l. fin. C. ad Velleianum,* quia iuſta & ho-
neſta eſt, vt dicit, *d. l. quamuis*, nam ratione ſcripta in l. licet arguere ad
extenſionem legis, *vt per Doctores in authent. quas actiones, præcipuè, Iaſ.*
C. de ſacroſanct. Eccleſiis.

Et quod † magis eſt, quod ſi mulier compulſa fuerit alienare dotem 6
pro redimendo viro ab hoſtibus, vel carceribus, non poterit reſcinde-
re contractum. Nam qui † per metum facit, id ad quod tenetur, non 7
poteſt allegare metum. *l. ſed & partus §. quæri poterit. ff. quod metus cau-*
ſa, & † filii, & parentes, & cognati, ſi redemptionem neglexerint, non 8
tantum poſſunt exheredari, ſed & legibus eis denegatur ſucceſſio, & de-
fertur Eccleſiæ, vt redemptionem faciant, *authent. vt cum de appella-*
tione cognoſ. §. ſi vnum verſ. ſed hæc quidem, collation. 8.

Et minor viginti quinque annorum, maior tamen octodecim abſ-
que reſtitutionis ſpe contrahit pro redemptione captiuorum, *authen-*
tica ſi captiui, verſ. qui autem C. de Epiſcop. & Clericis: & licet olim non li-
ceret minoribus vigintiquinque annorum manumittere, hodie in de-
cimo octauo non permittitur. §. *fin. inſtituta quibus ex cauſis manumit.*
non licet. Sed † & bona Eccleſiæ alienantur pro redemptione captiuo- 9
rum. *c. ſicut omnino 12. q. 2.* vbi gloſſ. quod ſi timeretur periculum cor-
poris † vel animæ non ſolum Eccleſia, ſed quilibet priuatus, compelli- 10
tur redimere, *cap. aurum. 12. quæſtione. 2. Redoanus de rebus Eccleſiæ, ru-*
brica de cauſa pietatis numer. 42. Sed & † noſtri Hiſpaniæ Reges Catho- 11
lici, omnia à dominis deperdita, ſi dominus ignoretur, etſi eorum Ca-
meræ pertineant, *c. 1. quæ ſint regalia, & per totum titulum. C. de bonis va-*
cantibus lib. 10. l. 12. tit. 1. part. 2. pro ſua regia magnitudine redemptio-
ni captiuorum applicant. Et ſic ordines ſanctiſſimæ Trinitatis, & Mer-
cedis obtinent priuilegia Regalia, vt talia amiſſa bona (vulgo *moſtren-*
cos) eis dentur ad redemptionem faciendam, ſeruata forma poſita per
l. 7. titul. 13. libr. 6. Recopil. nec domini vaſallorum poſſunt ea ſibi arri-
pere, niſi priuilegio, vel conſuetudine, *ex dict. l. Regia tradit Auendan.*
lib. 1. de exequend. mandat. c. 7. nu. 5. Bobadilla in politica li. 2. c. 16. n. 133.

Debent

12 Debent † tamen ſeruari per annum, & interim emittere vana, vt poſſit venire in domini notitiam, quo non facto, amittitur ius ad moſtrencum, & petitur vt furtiua, *vt in d. l. 7.* quam notat Ioannes Horoſcius *l. 1. numer. 10. ff. de rerum diuiſione.*

13 Etſi † tranſacto anno apparuerit dominus, eſt illi reſtituendum, ſolutis tamen expenſis, de æquitate ex l. *ſi me. & Titium ff. ſi petatur, Azeuedus l. 6. titul. 15. libr. 4. Recop. numer. 16.* vbi quod in vtroque de foro fit reſtitutio apparente domino, & quod in foro conſcientiæ teneatur inuentor res tales dominio reſtituere, *Ioannes Faber. §. fin. inſtituta de rerum diuiſione, Federicus de Senis conſ. 105. ſequitur Auendan. in dictionario verb. moſtrencos,* vbi † limitat legem Regni, vt non procedat in ſeruo
14 fugitiuo qui à domino poſſidetur. *l. 1. §. per ſeruum, & l. 3. §. Nerua. ff. de acquirend. poſſeſſion.*

15 Sed † ſi non fugitiuus ſit, ſed dominus ſerui ignoretur omnino, quia abfuerit, nec ſint heredes ſeu coniuncti, quibus ſuorum bonorum adminiſtratio detur, non eſt dandus redemptioni, ne inducta ad vnum effectum contrarium operentur, nempe illius captiuitatem. Sed ſi caſus contigerit, ſeruus eſt relinquendus in ſtatu liberi, & hoc eſt iuri conſonum, nam videtur habitus pro derelicto, *vt per totum titulum ff. pro derelicto,* & cum ſit nullius, conſequitur libertatem naturalem, nec iterum in captiuitatem cadere poteſt, niſi mediante bello iuſto.

16 Si tamen † ſint cognati abſentis, eis debent dari ſeruus, & alia bona: *argumento l. 1. ff. de bonorum poſſeſ. furioſo, Infanti. &c. ibi: Atque vtilius eſt ad eundem modum proximo cuique bonorum poſſeßionem dari, ne bona iaceant,* quæ lex dicit, *cuique,* quia loquitur reſpectu bonorum furioſi Infantis, muti, ſurdi, & cæci, quibus datur curator: at in caſu abſentiæ, nõ cuique, ſed proximiori cognato ſunt danda bona, ne iaceant *l. 4. titul. 29. p. 1. ibi; Y eſtos bienes maguer que todos ſean obligados à guardalos, mayormente conuienen à ſus parientes mas propinquos,* quæ lex ortum habuit à *l. 3. C. de captiuis* vbi gloſſ. in fin. Bald. & Doctores tenent, idem eſſe in bonis abſentis, quod captiui, & ita communiter ſeruari in hoc regno, tradit Gomezius de Leon *in ſua centuria facto. 29. num. 2.*

Nec ſufficit probare ſe agnatum, ſed proximiorem, *Tiberius Decianus conſ. 1 num. 393. vol. 1. Alexand. conſ. 82. volum. 1.* Si tamen abſente
17 poſſeſſore † maioratus concurrant ad petendam adminiſtrationem proximior cognatus, non tamen ſucceſſor, & ſucceſſor, præfertur ſucceſſor ad quem bona maioratus, quæ ſunt adminiſtranda, peruentura ſunt,

ſunt, & cuius intereſt bona conſeruari, *vt dicit Menochius de arbitr. centuria. 2. caſu. 150. num. 20. verſ. tertio,* & quia ad eum pertinent fructus caſu, quo poſſeſſor mortuus ſit, & ſic audiui pronunciatum in Pinciana Cancellaria.

Sed † etſi ſit fœmina, talis ſucceſſor, ſeu alter coniunctus, dubitari 18
poteſt, an eis concedatur adminiſtratio? Et Alexand. *conſ. 221. num. 6. & 7. vol. 6.* & alii quos refert Paz *in pract. 1. tom. 3. part. num. 16. & 17.* tenent, non dari fœminis per. *l. cuius bonis. ff. de curatore furioſi* (quæ loquuntur in curatore furioſi, qui etiam perſonæ datur) & per gloſſ. *verbo curatorem in l. 2. ff. de curato. bonis dando* (quæ non loquuntur de fœmina) tamen *per l. 4. tit. 29. part. 2.* videtur ſuſtineri poſſe eorum ſententiam. Poterit tamen fœmina petere, vt ſuo marito decernatur adminiſtratio, *Parladorius. 3. part. quæſt. 2. §. 1. num. 5.* Si tamen non per adminiſtrationem bona dentur, ſed tamquam heredi, quia tranſierit tempus lege partitæ definitum, quæ eſt *l. 14. tit. 14. p. 3.* probata fama de qua in ea lege, defertur proximiori etiam fœminæ, Et pro huius di-
greſſionis complemento adde, quod licet † abſens magis præſumatur 19
viuus, quam mortuus, in eo caſu, qui ſe fundat in vita, vel in morte, probare debet, vt tradit Georg. *dict. l. 14. verb. abonda que prueue.* Nec eſt vera ſententia dicentium quod quilibet præſumitur viuere, vſq; ad centum annos, nec id probatur. *l. fin. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Imo cum dicatur, quod longiſſima hominum vita eſt centum annorum, colligitur præſumptio, quod vlterius viuere non præſumatur, *ita Magonius, deciſ. 44. num. 12. & Maranta in repetitione. l. is poteſt, num. 163. ff. de acquir. hered.*

Sed † ſi accedant ambæ religiones ad petendum, prius petenti dan- 20
dum eſt, nam inter habentes æquale ius, præfertur qui præuenit. *l. ſi pluribus in fine. ff. de legat. 1. Barboſa. l. 1. 7. part. num. 59. ff. ſoluto matrimon.*

Si tamen † eodem tempore accedant, diuidetur inter eas, *ad tradita* 21
per Philippum Franchum cap. cum quis. §. cum ab eo, num. 1. verſ. 3. nota de ſepult. lib. 6. & per Bart. l. hoc articulo numer. 8. & 9. ff. de heredibus instituendis.

Sed quid erit † etſi concurrat dominus temporalis cum monaſteri- 22
is petentibus? Et certè ſi iuuetur priuilegio, tunc ſi priuilegium eius præceſſit priuilegium monaſteriorum, præfertur dominus, qui habebat ius quæſitum: nam priuilegium Principis non operatur in præiudicium tertii, *l. 2. §. ſi quis à Principe. ff. ne quid in loco publico.*

23 Etiam † quod priuilegium piæ causæ concessum sit, nam adhuc debet intelligi sine præiudicio tertii, *tradit Felinus cap. in præsentia, nu. 34. versic. priuilegium enim de probatio. Hieronymus Butigel. l. quidam. n. 20. ff. si cert. petatur.* In dubio autem si rex concedat territorium non censetur concessisse regalium, *Luc. de Penn. contra Rempub. nu. 8. & sequent. C. de re milit. lib. 12. Carol. de Grassis, regalium Franc. lib. 2. iure 3. ad fin.*

Et si quæras de ratione ob quam dominus loci habens ius ad mostrenca, ex priuilegio præfertur religioni, si prius obtinuerit priuilegium, & non præferatur religio habens priuilegium anterius alteri religioni, cum ambæ religiones concurrunt ad petendum? Dic ideo esse, quod generalis concessio facta non comprehendit id, quod specialiter est concessum domino loci, *argumento l. coheredi. §. qui patrem ff. de vulgari.*

At quando generaliter in Regno conceditur ius ad monstrenca, & reperiuntur duo huiusmodi priuilegia, de eis iudicatur, non magis quam de concessionibus piscandi, vel pascendi, quo casu quilibet potest vti, & alter alterum prohibere nequit. Et sic præfertur, qui præuenerit per supradicta. Hoc † autem cessat in eo, qui habet potentius ius,
24 præfertur etiam alteri cum quo concurrit, *argumento l. contra pupillum ff. de re iudicata,* per quem textus, ita tradit Barbosa *l. 1. 7. par. num. 59. ff. solut. matrimonio.* Potentius enim est ius speciale, & anterius domini terræ: Sed an domini temporales possint præscribere ius ad mostrenca, & bona vacantia, dubitari potest, cum sit de Regalibus, quæ impræscriptibilia sunt ex communi sententia. Sed intellige tu eam priuatiue, *vt tradit Siluanus consi. 96. numer. 17. lib. 2.* Et sic Consilium sanctæ Cruciatæ accumulatiuè vtitur eo Regali iure sinendo priuilegiarios vti suo priuilegio sumendi bona mostrenca, & intestatorum, quando ipsi præueniunt: Sin autē concurrant, cedere debent religiones sanctæ Cruciatæ, cum accipiant nomine Rei, cui iure proprio pertinent talia bona, *vt supra num. 11.* Et accedit Bulla Pii Quinti Rom. Ponti. de qua fit mētio *l. 9. tit. 10. lib. 1. Recop.* & cum alii habeant à domino nostro Rege, & causa potentius operetur in se ipsa, quàm in causato, *authent. multo magis. C. de sacros. Eccles. Clem. si dominum de reliquiis, & venerat. sanct.* tanquam habens potentius ius, præfertur, & quidquid talium bonorum sancta Cruciata exigit, omne id redemptioni applicat, & tribuit alicui ex religionibus ad effectum redimendi. Et licet hucusque subdelegati iudi-

iudices non accuratè, sed perfunctoriè in exactione horum bonorum versati fuerint, nunc video, quod illustrissimus dominus don Martinus de Cordoua è Consilio Catholicæ Maiestatis, Prior, ac dominus villæ de Yunquera, vtriusque signaturæ Rom. Pont. Referendarius, ac Commissarius Generalis, & meritissimus Præsul Regii Consilii sanctæ Cruciatæ (motus piissima redemptionis causa, in qua ea bona expenduntur, & defensionis fidelium, qui toties mari à barbaris capiuntur, ac vincti perferuntur in Africam, & feruore sanguinis alterius sui cognati, & famigerati domini Martini de Cordoua Comitis de Alcaudete, qui magnanimiter liberauit ciuitatem Oram, & fideles eius à captiuitate, & nece) nouè iussit apponi in titulis, quæ dantur iudicibus ab eo subdelegatis tam Hispaniæ, quam Siciliæ & insularum, ac noui orbis clausulam, qua excitantur ad exercitium iurisdictionis super his bonis mostrencis, & intestatorum eis competentibus.

Simile † est relicto pro redemptione captiuorum, relictum annuatim pro redimendis & liberandis carceratis, seu eis interim alendis. 25
Opus quidem pietatis est. Nam carcerati dicuntur personæ miserabiles *Bart. tract. de carcere in fine, Hyppolitus in practica. §. nunc videndum n. 75. Didacus Perez l. 1. tit. 1. lib. 3. Ordinam. pag. 730. vers. item incarcerati*, & eis benefacere pium vocatur, *Tiraque. de pia causa in præfatione, pag. 10. vers. relictum per glossam in cap. sacrorum. 17. quæstio. 2.* & multa tradit Bobadilla in Politica. *lib. 3. tit. 15. ex numer. 134.* & Deus retribuet benefacientibus, vt habetur Matthæi. c. 25. ibi: *In carcere eram & venistis ad me*, vbi Dominus tribuit præmium talia facientibus, & Pauli Apostoli. 2. ad Timotheum, cap. 1. *Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia sæpe me refrigerauit, & catenam meam non erubuit.* Marcescit enim caro humana in carceribus, & sic legitur Hieremiæ c. 38. quod Sedechias Rex dixit Abdemelech Æthiopi: *Tolle tecum hinc triginta viros & leua Hieremiam Prophetam de lacu, antequam moriar*, erat lacus *ille non leonum, sed in vestibulo carceris, in quo non erat aqua, sed lutum.*

Et † carcer æquiparatur morti, vt habetur Lucæ. c. 22. (de Petro di- 26
cente domino) *Tecum paratus sum, & in carcerem, & in mortem ire.* Et infernus nomine carceris appellatur ab Esaia cap. 24. vbi dum loquitur de dæmonibus in die iudicii inquit: *Et claudentur ibi in carcere.*

27 Sed † & Dominus noster nos instruit alere, & liberare carceratos, nam habetur Daniel. c. 14. *Dixitque Angelus Domini ad Abac, fer prandium, quod habes, in Babylonem Danieli qui est in lacu leonum, &c.* & Actor. 5. *Angelus Domini per noctem aperiens ianuas carceris & educens eos, dixit: ite, &c.* & Actor. 14. *Et Petrus quidem seruabatur in carcere: Et ecce Angelus Domini excitauit eum dicens, surge velociter, & ceciderunt catenæ de manibus eius, & exiens sequebatur eum.* Et iterum Actorum c. 16. *Media autem nocte Paulus, & Silas orantes laudabant Dominum, & audiebant eos qui in custodia erant, subito terræ motus factus est magnus, ita vt mouerentur fundamenta carceris, & statim aperta sunt omnia ostia, & vniuersorum vincula soluta sunt.*

Et est miserendum carceratorum, licet iuste patiantur, & eis bene faciendum. Quare laudandi sunt Christi fideles, qui suis testamentis, & aliis dispositionibus relinquunt annuatim aliquam pecuniæ quantitatem erogandam diebus Paschalibus in relaxandis carceratis ob æs alienum.

28 Sed † quia sæpissime vidi his diebus Paschalibus iudices compellere creditores paruam quantitatem pro vniuerso debito, & eis inuitis, reluctantibus, relaxare à carcere debitores: videndum est, *sit ne licitum talia facere?* Et videtur licere, nam eo casu creditori detur aliqua quantitas eleemosynæ, quam à debitore non acciperet, licet perpetuo in

29 carcere maneret, vtrique parti consulitur. Quod † pertinet ad officium

30 iudicis. *l. 1. ff. si quis cautio.* Deinde † quod vni non prodest, & alteri nocet, non est permittendum. *l. in fundo ff. de rei vendicatione*, ibi: *Neque enim malitiis indulgendum est si tectorium, puta, quod induxerit picturas, quæ corradere velit, nihil laturus, nisi vt officiat. l. 2. in princip. vbi Barbosa 2. part. num. 35.* quem semper vide ad hanc regulam, *ff. soluto matrimonio*; *Couarru. practicarum quæstion. 37. num. 2. Syluanus cons. 74. num. 18. libr. 2.* Cum ergo nulla vtilitas sit creditoris in carceratione pauperis debitoris, imo damnum sentiet non recipiendo, quod illi offertur, non est

31 ferendus †, vt nec audiendus onerosus creditor, *l. si seruos. 25. ff. de pignor. actione.*

32 Et † potius toleratur humanitas administratoris creditoris, qui dimisit debitorem, nec exegit humanitate ductus, vt ex aliis tradit Vincenti⁹ de Franchis *decis. 424. n. 3.* quod est notandū, ne tutori dimittēti egenū sui pupilli debitorē imputetur, quod etiā sētit adiectionator *l. si C. de ann. & tribut.* sequitur Acceued⁹ *in curia Pisana l. 2. c. 20. n. 3.* quidquid sentiat riguro-

guroſe Auenda. *l. 2.tit. de las excepciones, numer.12.* Tamen in quæſtione 33
principali,quia nemini ius ſuum detrahi debet, cum in re ſua ſit mode-
rator, & arbiter. *l. in re mandata. C.mandati*,etiam quod abutatur illa,*l.*
ſed ſi lege.§.conſuluit.ff.de peti.hære.ibi: Siue quid dilapidauerunt dum re ſua ſe
abuti putant, non præſtabunt. Et ſic poſſidentes, qui negligunt culturam
fundorum, & reparationem domorum, non tenētur, nec ille, qui bona
fide credidit fructus ad ſe pertinere, & fuit negligens in colēdo fundo,
tradit Barboſa.*l.ſi mora nu. 90.& 93 ff.ſoluto matrimonio*,& eſt text *in l.vi-*
deamus in princip.ff.de vſuris,ibi:*Licuerat ei negligere fundum.* Et poteſt cre-
ditor dicere,quod ſi velit debitor ſe à carceribus liberare, vtatur reme-
dio ceſſionis bonorum à iure inducto. Quo caſu ei traditur cum torque
ferreo,vt ei ſeruiat.*l.5.& 6.tit.16.libr.5.Recop.* vel ſecundum loci conſue-
tudinem, vt dicit Couar, *lib. variar. cap. 1. nu. 5.* in quo maiorem poteſt
conſequi vtilitatem,quã in illa quantitate parua,quæ ei offertur. Quod
ſi debitor nolit ceſſionem facere, & catenæ renunciare, tranſactis ſex
menſibus ad id compellatur, vt poteſt per iudicem.*l.7.tit.16.libr.5.Re-*
cop.l. licet nunquam viderim eius deciſionem ſeruatam: & contrarium
ſit de iure communi.*l.ob æs, cum authent.ibi poſita.C.de actio.& obligat.* eo
enim iure nullum ius habebant creditores in perſona debitoris. *l. fin.in* 34
fine.ff. de libero homine exhibendo. l.de iure ff.ad municipal. Olanus in antino-
miјs, litera D.numer.17. & ſic cedendo bonis liber remanebat per text.
quem ſic intelligit *Bart.l.imo magis,ff.de libero hom.exhib.Iaſ.§. ſi.inſtituta*
de actio. Rodericus Suarez. l. 1. tit. de los gouiernos,lib.2.fori: Auendan.ad l.4.
tit.de las excepciones,num.12. vbi infert, quod ſtante debitore viuo, dici-
tur ſoluendo,ſi poteſt commodè ſeruire. Illibatam ergo oportet ſerua-
re creditoribus hanc poteſtatem in perſonas debitorum, *argu-*
mento.§.ſed & maior aſperitas, inſtituta de his qui ſunt ſui, vel alieni iu-
ris.

Quare † prudentis iudicis arbitrio eſt relinquendum eo caſu facien- 35
dum, procedendo cum grano ſalis, ita vt nec vi compellat creditores
remittere ius ſuum,nec ſtatim retinentibus illis accipere,quod de elee-
ſyna illis offertur,carceratos deſerant,& vinctos ſinant, ſed & precibus
inſtent, alliciantque prius blando ſermone creditorum animos, quo-
rum ſi corda indurentur, minentur eos cum decreto, vt præbeant ali-
moniam carceratis debitoribus: nam † creditor tenetur alere debito- 36
rem carceratum,non habentem vnde ſe alat.*gloſ. verb. agnoſcere in. l. fin.*
C.de erogatione milita. annonæ. libr.12. quam dicit Bart. non eſſe alibi. *l.*

sanctum,num.3.ff.de rerum diuisione,dicit notabilem,Paris de Puteo *tract. sindicatus,c.an carcerarius teneatur,nu.1.plures refert Surdus de alimentis tit.1. quæst.71.num.2.Gāma decis.261.num.1.* vbi *num.2.* addit, procedere, licet confraternitas misericordiæ eleemosynis pauperes carceratos aleret: & ita dicit fuisse iudicatum,& est text.*in l.4.tit.16.libr.5. Recopil. vbi Matienço gloss.1.numer.1.*Et sic mediis iuridicis,& per legitimos tramites poterit sensatus iudex debitorem relaxare, cui à Deo tribueretur, in cuius seruitium,& sui Paschatis honorem talia facit.

37 Sed † & dominos aduocatos suauissimæ patriæ meæ (quorum confraternitati olim associatus fui, dum aduocationis honorabile officium Toleti exercebam) deprecor, ne frigerentur in feruenti charitate,qua pauperum carceratorum causas tuētur, sed destinando singulis hebdomadis ad sistendum in iudicum Audientiis pro eorum defensione,nec ea socia exultatione,qua omnes conueniunt in templo Ordinis Dominicani, post diem Epiphaniæ sub nomine, & protectione sancti Raymundi (Decretalium compilatoris)cuius festiuitatem extrenuis musicis,& voce cornuę,laudibus iubilationis concelebrāt, ac omnes humiliter, & deuotè sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumunt, cum quibus iudices Ecclesiastici,& sęculares illius Imperialis ciuitatis semper

38 adsistunt.Quos † velim patientes esse circa aduocatos in carceratorum causis,nam etsi in omnibus tales esse oporteat,vt dicit text.*in l.nec quicquam.§.circa aduocatos.ff.de officio Proconsulis*,præcipuè tamen in his causis,*vt tradit,& commendat Bobadilla in sua Politica li.3.c.15.n.133.*

CAPVT XXIII.

DE ANNIVERSARIO RELICTO PRO MONTE PIETATIS AD MVTVANDVM frumentum, aliamve speciem, seu quantitatem egenis.

SVMMARIVM.

1 *Montes pietatis relinquere,prodest saluti animarum, & de eis, vt de piis Episcopus cognoscit.*

2 *Montis pietatis definitio.*

3 Mutuum

3 *Mutuum necessario debet esse de his rebus, quæ pondere, numero, & mensura consistunt, quæ in genere functionem recipiunt.*

4 *Differentia mutui, & commodati.*

5 *Montes pietatis liciti sunt ex sui natura, tamen aliquo extrinsecus accedente, possunt in perniciem transferri, & vsurariam prauitatem sapere.*

6 *Conditio mōtis pietatis, vt recipientes mutuum, aliquid exiguum vltra sortem soluant pro expensis montis, an sit licita, & numeris sequentibus.*

7 *Caietani, & Dominici Soti opinio circa montes pietatis, contraria est Lateranensi Concilio, & reijcienda.*

8 *Montes pietatis relinquentes, consultius facient, si aliquam annuam quantitatem reliquerint pro expensis, & administratione montis.*

9 *Mons pietatis coaceruatur, & sustinetur gratia pauperum, quibus mutuum fit.*

10 *Pignus custodire, est maximum periculum.*

11 *Pietatis officium non debet esse venale.*

12 *Obligatio mutuandi est appretiabilis pecunia.*

13 *Vsura est obligare recipientem mutuum, vt ipse remutet.*

14 *Episcopus tenetur quotannis visitare montes pietatis.*

15 *Papa determinando an aliquid sit peccatum, non potest errare.*

16 *Pignus datum pro securitate mutui monti pietatis, si amittatur, seu deterioretur, possit ne ad alia bona debitoris recurri.*

17 *Hipotheca specialis debet excuti prius quam perueniatur ad alia bona debitoris, nisi adsit clausula, quod specialitas non deroget generalitati.*

18 *Specialis obligatio vnius rei non excludit generalem obligationem.*

19 *Hipotheca non requirit scripturam, & probatur duobus testibus.*

20 *Hypotheca seu obligatio bonorum probata testibus est sufficiens ad prelationem, licet posterior creditor habeat instrumentum.*

21 *Intelligitur* l. scripturas. C. qui poteriores in pig. hab. & l. 31. tit. 13. part. 5.

22 *In tantū est iustior lex, in quantū est conformior iuri naturali, vel diuino.*

23 *Priuata scriptura, sine testibus, etiam à debitore recognita, non sufficiet ad prælationem propter periculum ante datæ etiam in fauorem piæ causæ.*

24 *Scriptura sine testibus valet fauore piæ causæ.*

25 *Priuata scriptura sine die valet sine aliquo fauore de iure communi.*

29 *Contrahens cum monte pietatis, censetur contrahere secundum capitula montis.*

27 *Contrahentes in certa negotiatione obligantur statutis eius, & subsunt iudicibus illius professionis.*

28 Actus

28 *Actus præsumitur gestus secundum qualitatem rei super quæ conficitur.*

1 CONcilium † Tridentinum *sessione. 22. cap. 8. de reformatione*, dum
disponit, & ordinat, quod Episcopi sint tanquam Sedis Apostolicæ delegati, piarumque causarum executores ponit hæc verba: *Eleemosynas montis pietatis, siue charitatis, & pia loca omnia, quomodocumq; nuncupentur, etiam si prædictorum locorum cura ad laicos pertineat atque eadem pia loca exemptionis priuilegio sint munita, ac omnia, quæ ad Dei cultum, & animarũ salutem, seu ad pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio, iuxta sacrorum Canonum statuta, cognoscant, & exsequantur.* Ex quibus satis colligitur, relictum ad montes pietatis esse religioni consentaneũ prodesseque saluti animarum, & tanquam opus pium. Eadem œcumenica Synodus *in Canone. 9. eiusdem sessionis. 22.* iubet administratoribus, quotannis Episcopo reddere rationem eleemosynæ montis pietatis.

2 Est † namq; mons pietatis certa pecunia, seu frumentum, vel quodcumque mutuabile congregatum à republica, vel aliis, ex quo datur pauperibus mutuo gratis. Ita communiter definitur, & eam definitionem
3 nem ponit Ludouicus Carbo. *tractatu de restitutione. q. 55.* Et † dixi, vel
quodcumque mutabile: nam mutuum necessario debet esse de his rebus, quæ pondere, numero, mensurave consistunt, quæ in genere suo functionem recipiunt, & in quibus aliud pro alio solui potest, vt dicit text. *in l. 2. §. mutui datio. ff. si cert. petatur*, de quo Conanus, *libro 8. capitul. 3. in princip. Nauarrus. c. 1. 24. quæstione. 3. Alciatus, lib. 2. Paradoxorum, cap. 20. Zasius lib. 1. responsorum cap. 1. numer. 17. Hottomanus de vsuris lib. 1. cap. 2. Gutierrez de iuramento confirm. 1. p. c. 24. Socin. regul. 377. Duennas re-*
4 *gul. 159 & est. l. 1. tit. 1. par. 5.* vbi ponit pro differentia mutui, & com-
modati, quod mutuum fit genericè, & potest reddi aliud generis, *vt pecunia, triticum, vinum*: commodatum vero speciei, & proprij indiuidui, in quo reddi debet idem per idem, *vt liber, equus, mensa*, vel quid simile, de quibus non transfertur dominium vt in mutuo, ex dict. *l. § appellata, & §. creditum*, de quo Anton. Gomez. *2. tomo de contractibus, cap. 11. nu. 1.*

5 Et † huiusmodi pietatis mons, siue fiat à republica, siue ab vno, vel
pluribus particularibus, de se licitissimus, & meritorius est, & à sacra pagina laudatus, Psalmo. 111. ibi: *Iucundus homo qui miseretur, & commodat*, dum tamen fiat, vt habetur, Luc. 6. *Mutuum date, nihil inde sperantes.*

Etenim vero aliquo extrinsecus accedente, potest iusti mõtis natura altera-

alterari,& in perniciem transferri,vsurariamq; prauitatem sapere,puta si adiiciatur conditio,vt recipientes pecuniã mutuo,seu aliam speciem, quid amplius pecuniæ, vel speciei receptæ reddant, *vt tradit Caietanus in opusculo montis pietatis*, quem refert & sequitur frater Dominic. Soto *lib.6. de iustitia & iure,quæst.1.art.6.* qui tenent,nullatenus † admittendam conditionem recipiendi aliquid vltra sortem,in quo eis assentior: 6
Dissentior tamen ab horum opinione, in quantum negant in eis montibus posse aliquid minimum vltra sortem recipi,caussa expẽsarum administrationis, licet ipsi fateantur posse aliquid recipi ratione obligationis mutuandi,sed adeo exiguum, vt fere non sit considerabile.Nam video, quod in Lateranensi Concilio, celebrato sub Leone X. *sess.10. ex Bulla Leonis Papæ*,traditur hunc pietatis montem approbatum à Pontificibus, Paulo II. Sixto IV. Innocentio VIII. Alexandro VI. Iulio II. vbi etiam asseritur, hunc montem esse licitum, si nihil recipiatur præter id, quod pertinet ad expensas, quæ sunt necessariæ ad montis indemnitatem, & conseruationem. Et postea subdit,hoc opus esse laudabile,& concionatores debere fideles ad illud hortari,cuius rei caussa etiam indulgentias concessit,licet Concilium addat,melius esse si vltra sortem nihil reciperetur, sed aliquis constitueretur census, qui ministrorum labori satisfaceret: & insuper sacro eo Concilio excommunicantur,qui contra docere,disputare verbo,vel scriptis ausi fuerint.

Quod cum † ita sit, miror Caietanum contrarium tenuisse dicto 7
loco,qui(vt ipse inquit) *2.2.q.1.artic.10.* interfuit dicto Concilio: sed & de eo, & Soto dicit se mirari Cardinalis Toletus *in summa lib.5.c.38.* Ex quo contra istum mõtem inuehunt,& dicit melius sensisse Nauarrum, qui *c.114.q.3.* ipsum approbat. Et si † optarẽ,rogaremq; summopere re- 8
linquentes aliquam pecuniam, aliamve speciem ad montem pietatis, vt simul aliquid annuum reliquissent pro expẽsis ministrorum, & semper huius ero opinionis, vt ita constituatur, vel quid minimum percipiatur ratione expensarum, taliter quod nullo modo possit prorumpi in vsuræ labem, omni iure prohibitam: libet tamen hic adiungere rationes,quæ videntur iustificare receptionem illius exiguæ quantitatis, limitatis expensis montis.

Et primo considera, quod † mutuum fit gratia recipientis, & sic 9
mons pietatis constituitur fauore pauperum, quibus mutuum dãdum est, & nihil quærit superlucrari, nihilque protendit vltra mutuam pecuniam,speciemve sibi assumere,sed vt tantundem, & eiusdem bonitatis

tatis sibi reddatur, quod est proprium mutui, ita vt expressione non egeat. *l.cum quid.ff.si cert.petat.* Verumtamen mons desiderat suam conseruationem, & perpetuitatem, vt semper possit in illa quantitate, specieve coaceruata egentibus mutui auxilium præbere: & quia si eius administratoribus, & ministris necessariis pro dandis, & recipiendis pecuniis, & scribendis libris, salaria soluerentur ex capitali, mons destrueretur indies, ita vt finiretur exhaustis his expensis & salariis, admittitur ab omnibus illud plus percipi pro expensis. Nam secundum naturam cuiusque rei, est eum sequi commoda, quem sequuntur incommoda, *l. secundum naturam, ff.de regul. iuris.* Si ergo pecunia coaceruata sustentatur solum, vt possit egentibus mutuo dari, & in eorum commodum, non videtur contrarium rationi, & æquitati naturali, eos sentire onus expensarum limitatè factarum pro montis custodia, & regimine, præcipue cum mons pietatis dicatur Societas, vt tradit Cerola *in praxi Episcopali, 2.part.verb.mons pietatis.* Quod maxime procedit, cum com-
10 muniter conditio ponatur in his montibus † pietatis, quod recipientes mutuum, teneantur relinquere pignora pro securitate reddendarum pecuniarum, in quorum custodia minister occupatur. Et est maximum periculum custodire pignus, vt dicit gloss. *l.in eo 111. §. nemo aliena. ff. de regul.iur.* & tradit Barbosa *l.diuortio, §.interdum, num.21. ff.solut.matrim.* tam quia tenebitur soluere, si sibi furetur extra casum violentiæ, qui pro fortuito reputatur à Iureconsulto, *l.quæ fortuitis, C. de pignor. action.* quam quia tenetur, si attritum restituat, *l.quemadmodum, §. magistratu, ff.ad legem Aquil.* itidem si culpa creditoris administratorisve pereat pignus, *l.quæsitum, ff.de administrat.pignor.* Si ergo omne studium, quod ponitur in administratione mõtis pietatis est in vtilitatem eorum, quibus fit mutuum, non videtur extra rationem, eos soluere aliquid minimum pro expensa facienda.

Nec obliuioni tradam, quod acute inquit Dominicus Sotus, *vbi supra*, ad ea incommoda se obligare, qui mutuat, cum omnino debeat esse gratuitum: cui adde, pietatis officium non debere esse venale, *text.*
11 *& ibi Bald. l.sancimus, C.de infant.expos.* Nam † respondetur, gratuitum esse huiusmodi mutuum, nec illud minimum, quod percipitur pro expensis custodię rerum mutuandarum, & pignorum, efficere contrariũ, non magis, quam ea expensa, quam facit recipiens frumẽtum in monte pietatis, pro eo portando domui suæ; totum enim est in sui commodum: nec obest illud Lucæ 6. *Mutuum date, nihil inde sperantes.* & Leuit.

cap.25.

cap.25. *Pecuniam non dabis fratri tuo ad vsuram & frugum super abundantiam non exiges.* Nam respublica siue particularis vel quisquis montem exponit ad mutuandam pecuniam, vel triticum annuatim pro alimonia, vel ad seminandum, nihil inde speret commodi, nec quod aliquid monti accedat, sed solum mutuatum sibi reddi sine detrimento, nec superlucrandi est eius voluntas, sed fauendi annuatim egentibus perpetuo per subrogationem eiusdem quantitatis, pecuniæ vel speciei.

Et facit † etiam, quia obligatio mutuandi est appretiabilis pecunia, 12
vt fatentur Caietanus & Sotus *vbi supra.* Ex quo est, quod vsura iudicatur † mutuare alicui obligando recipientem, vt ipse remutuet. *Pa-* 13
norm.cap.consuluit.num.8.de vsur. Syluester in summa, verb. vsura.2.§.2.gl. in cap.si fœnerauerit.14. quæst.3.sequitur Toletus in summa, lib.5.cap.38. Itaque poterit quid paruum, & pro obligatione mutuandi, & expensis vltra sortem solui & exigi. Nec me latet, aliquos dixisse posse in vsu huius montis ignorantia, vel malitia ministrorum contingere aliquam iniustitiam. Nam licet fateamur, ex hoc capite montem hunc expositum esse periculo, quod etiam vsu euenire solet in rerum sacrarum administratione, non propterea est damnandus vsus pius montis, vt dicit Ludouicus Carbon.*d.quæst.55.versic.primum dictum*: imo nec omittendus. Idem namque contingere potest dolo ministrorum, & si nihil ratione expensarum sit recipiendum, cum ipsi ministri possint iniuste petere, & sibi percipere, non tamen ex hoc detrahitur iustitiæ & pietati montis, cui nihil additur.

Maxime † cum prouida ac Sancta Concilij Tridentini ordinatione 14
d.sess.22.c.9. Episcopus teneatur quotannis visitare montem, ad eiusq; exercitium animaduertere, & punire perperam vtentes illo. Quod autem solum percipitur ex institutione montis, quantum satis est pro expensis & oneribus officij, non est damnandum, ita vt Ludouic. Carbo *vbi supra, vers. quartum dictum*, audeat affirmare, omnino esse periculosum contrarium asserere, dicitq; non defendendam Caietani & Soti opinionem. Inquit namq; hunc montem, quo aliquid vltra sortem recipitur pro expensis ex determinatione Leonis X. & aliorum Roman. Pōtificum, quos idem Pontifex citat in Bulla, esse approbatum, & sic nequiuisse Caietanum asserere, Pontificem in hoc potuisse errare, cum
non sit materia de fide. Nam † cum pertineat ad decernendum, an ali- 15
quid sit peccatum necne, errare Pontifex non potest, vt est communis Theologorum Schola, de quo ipse *in introductione ad Theologiam, lib.5.*

16 Sed † si contingat, quod pignus datum monti pietatis amittatur aliquo ex casibus positis, *l. contractus. 24. ff. de reg. iur.* vel deterioretur sine culpa ministrorum, quo casu periit Domino, quia in eius dominio remanet pignus, *l. pignus*, C. *de pign. action.* vel si sit impar satisfactioni debiti, potest ad alia bona debitoris recurri, per text. *in l. creditor, qui non idoneum ff. de rebus credit. l. aduersus*, C. *de action. & obligat. l. vetustissimam, ad fin. vers. sin autem*, C. *de iure dominij impetr.* ibi: *In residuum habeat integram actionem.* Nam licet verum sit, quod quamdiu creditor potest vniuersum redigere debitum ex pignoribus sibi specialiter obligatis, nequeat ad alia debitoris bona recurri, maximè stantibus aliis creditorib. *l. 2. C. de pignorib. Couar. lib. 3. variar. c. 18. n. 6. & c. 7. num. 6. Molin. lib. 4. de primog. c. 7. num. 21. Parlador. lib. 2. rerum quotid. cap. fin. 5. part. §. 1. num. fin.* si non sit clausula, quod specialitas non deroget generalitati, *Puteus decis. 38. lib. 1. Masa de forma obligationis Cameralis. 1. p. quæst. 3. Mynsinger. cent. 6. obseruat. 9 4. Vincent. de Franch. decis. 5.* tamen si bona obligata non sufficiant, potest recurri ad alia: nam specialis obligatio vnius rei, non ex-
18 cludit generalem obligationem, *Tiberius Decian. consil. 2. num. 142. vol. 1.* Et sic licet recipiens mutuum monte pietatis relinquat pignus pro securitate, semper obligatur per omnia sua bona, quæ etiam generaliter remanent hypothecata pro mutui solutione.

19 Sed si forte scriptura non sit facta testibus, sufficit probare: nam & testibus sine scriptura probatur hypotheca seu obligatio bonorum, *l. 1. ff. de pignoratitia actione, l. contrahitur, ff. de pignorib.* ibi: *Et ideo, & sine scriptura si conuenit, vt hypothecata sit, & probari poterit, res obligata erit de qua conuenit.* Tradit Sfortia Odd. *consil. 100. n. 86.* quem & alios refert Pet. Caball. *consil. 121. n. 2. Fulgos. 132. n. 1. vers. quid enim refert*, & quod duo testes sufficiant tradit Paul. Castr. *consil. 134. n. 1. vol. 1.* Et idem † videtur sentire
20 Vincent. de Franch. *decis. 95. n. 6. & 7.* Et hæc hypotheca seu obligatio bonorum facta in modum cõtractus probata testibus, erit sufficiens ad prælationem, licet posterior creditor habeat instrumentum, *Pet. Surd. decis. 61. n. 4.* vbi alios refert Gratian. *decis. 94. n. 5.* qui etiam alios refert. Eandem sententiã plures referens tenet Petr. Caball. *consil. 121. n. 1. Sfortia Odd. consil. 100. n. 67. & 68. Vincent. de Franch. decis. 95. n. 6. & 7.* & assentitur Gregor. *l. 31. tit. 13. p. 5. verb. Como dicho es*, vbi intelligit illam legem partitæ, ne huic sententiæ repugnet, vt procedat, quoties duo testes deponerent de confessione facta per debitorem: secus autem si deponerent de veritate facti, tunc duo sufficiunt, *l. vbi numerus, ff. de testibus.* Nec ob-

stat,

stat quod illa lex Regia, & l. *scripturas*, C. *qui potiores in pigno. hab.* requirant ad prelationem trium testium subscriptiones: nam ea iura non loquuntur, quādo adsunt testes præsentes, & † viua voce testificātes, sed 21
quando eorum subscriptiones sunt in scriptura priuata continente pignoris obligationem, licet absuerint, vel mortui sint testes. Ergo cum oporteat iura iuribus concordare, *c. cum expediat, de electione, libr. 6.* non sunt sumenda extra casum, quo loquuntur, vt excludant probationem duorum testium admissam à iure douino, Matth. 18. ibi: *vt in ore duorū vel trium testium stet omne verbum*, Relata c. *nouit ille, de iudiciis.* In tantū enim est Sanctior, & iustior lex, in quantum est conformior † iuri na- 22
turali & diuino, *Ant. Gom. l. 45. Tauri, n. 32.* Tamen priuata scriptura sine testib. † ēt à debitore recognita non valebit ad prælationē, ex quo po- 23
test fieri cum retroacta die, *Petrus Surdus cons. 479. n. 8. & consil. 547. n. 8. & 9. vol. 4. Vincentius de Franchis, decis. 95. n. 5. plures refert Petrus Caballus cons. 121. n. 1. 4. & 8.* Vbi *n. 7.* inquit, hoc procedere, etiam quod hæc priuata scriptura sit in fauorem hospitalis, licet aliàs scriptura, sine testibus valeat fauore piæ causæ, de communi testatur Coua. c. relatum, *el. 1. n. 12. in fine, de † testā. Tiraq. de priuil. piæ causæ, priuil. 4. Tiberius cons. 158. n. 3.* 24
Gratianus decis. 207. n. 6. & de iure communi ob fauorem piæ causæ valet scriptura priuata sine die, *Alex.* † *cons. 105. n. 5. vol. 3. l. cum tabernam in* 25
fine. ff. de pignoribus.

Sed si testes non sint, tamen sint capitula & constitutiones montis pietatis, vt bona recipientium † mutuū sint obligata, vt communiter 26
contingit, sufficiet, cum vnusquisque censeatur contrahere secundum capitula illius, *ad tradita per Surdum decis. 70. Bald. l. si duo, ff. de acquir. hæred. Menochius de adipiscend. poss. rem. 4. n. 135. Mieres de maiorat. 1. par. q. 60. n. 9.* Cum ipso enim monte contrahit, non cum ministris, *argum. tex. in l. procuratoris, §. si plures, ff. de tributoria actione*, ibi: *Vnusquisq; eorum merci magis quam ipsi credidit:* Et † conducit bonus text. *in l. fi. C. de iurisdictione* 27
omnium iudicum, vbi contrahentes in certa negotiatione obligantur illius statutis, & subsunt iudicibus illius professionis seu negotiationis. Et facit † pro hoc, quod actus presumitur gestus secundum qualitatem 28
rei, super qua conficitur, *l. semper in stipulationibus 35. ff. de reg. iur. Meno. l. 6. præsumptione 10. nu. 8.* & faciens actum censetur se obligare legibus loquentib. de illo actu, *Francis. Beccius cons. 35. n. 11. Surdus cons. 198. nu. 11. lib. 2. & cons. 407. numero 6. vol. 1. Aymon cons. 30. in fine.*

CAPVT XXIV.

DE ANNIVERSARIO PRO CELEBRANDA FESTIVITATE SACRAMENTI CORporis Christi, & de præcedentiis in processione.

SVMMARIVM.

1 Expenditur textus in Clementina, si Dominum, de reliquiis, & veneratione Sanctorum.
2 Omne ius potentius operatur in causa, quam in causato.
3 Quando quid est propter aliud, potius consideratur illud propter quod est.
4 Causa plus influit in se ipsa, quam in causato, & potius attenditur, quam exercitium actus.
5 Differentia ponitur inter anniuersaria festa, quæ Sancta Ecclesia celebrat in honorem Dei, & hoc anniuersarium Sacramenti.
6 Sanctus Ioannes Baptista, quare dicatur plus quam Propheta.
7 Pridie Veneris Sancti, quare separetur Sacramentum Corporis Christi ab altari maiori, & ponatur loco ornato, qui vulgariter dicitur monumentum.
8 Sacramentum Corporis, & sanguinis Christi est Sanctorum omnium gloria & corona.
9 Quare non celebretur festum Corporis Christi in die Cœnæ Domini.
10 Si in Scenam prodierit quis in honorem festi Sacramenti, nulla notatur infamia, imò honore afficitur, vt fecit Dauid coram archam Domini.
11 Deseruientes ludis sacris, nullo afficiuntur damno.
12 Habitatores villæ de Yepes, mirificè celebrant hanc festiuitatem, & primates populi Scenis, & comediis inseruiunt.
13 Bona propria locorũ debent expendi pro celebrando festo Corporis Christi.
14 Ordines possunt compelli ab Episcopo accedere ad processionem Sacramẽti, etiam per excommunicationem.
15 Ordines si absint à ciuitate seu loco, vbi fit processio vltra dimidium milliare, non tenentur accedere ad processionem.
16 Contrafraternitates laicorum nequeunt compelli, sed inuitari ad accedendum ad processionem.

17 Con-

17 *Confraternitates laicorum possunt per Ecclesiasticum iudicem compelli ad obseruantiam voti.*

18 *Ordines & confraternitates in processione debent consuetum locum seruare, quia in honorariis attenditur consuetudo, & n. sequenti.*

19 *Consuetudo signat loca sedendi, eundi, & standi.*

20 *Prælatio etiam in rebus spiritualibus, & eis annexis, acquiritur, vt offerendi prius in Ecclesia sacerdoti, & recipiendi pacem, & similia.*

21 *Acquirere potest quis habere scamnum in Ecclesia.*

22 *Mulieres licet non poßint inducere consuetudinem, possunt tamen consuetudine acquirere ius sedendi in Ecclesia, & offerendi prius.*

23 *Prioritas sedendi vel eundi in excelsiori loco, & aliæ similes præcedentiæ, postquam fuerint acquisitæ, adeo sunt debitæ acquirentibus, vt & armis poßint defendi.*

24 *Locum indebitum sibi vsurpans, sacrilegus iudicatur.*

25 *Confraternitates & religiones, quæ sunt in quasi possessione præcedentiæ in processionibus, debet præcedere tam in publicis quam in priuatis.*

26 *Ex vnico actu acquiritur quasi possessio eundi, & sedendi digniori loco.*

27 *Antiquiores debet præcedere, vbi nullus est in quasi possessione præcedētiæ.*

28 *Digniores debent præcedere, vbi non apparet de prioritate temporis, & sic confraternitates habentes statuta puritatis sanguinis, & collegia.*

29 *Controuersiæ, quæ solent oriri inter confraternitates laicorum super præcedentia, definiuntur ab Episcopo, cum modus & ordo incedendi in processionib. sint actiones spirituales.*

30 *Limita si lis sit super iure, secus si super facto, quia laicus cognoscit de mero possessorio spirituali.*

31 *Appellatio non admittitur à sententia Episcopi diffinientis super modo incedendi in processionibus.*

SI *Dominum in Sanctis eius laudare iubemur, dignum profecto, iustum &* 1
salutare nobis existit, vt sibi in sui, quo nos quotidie spiritualiter reficit memoriam, corporis laudes festiua venerationis & gratias referamus: Verba sunt Clementis Papæ Quinti, relata Clementina *1. de reliquiis & veneratione Sanctorum.* Ex quibus deducitur commune illud axioma: *propter quod vnumquodq; tale & illud magis*, quod probatur in authen. *multo magis, C. de Sacrosanctis Ecclesiis*. Omne † n. ius potentius operatur in causa, quam 2
in causato, *Paulus Castrens. cons. 129. vol. 1.* vbi ad id allegat. *l. digna vox, C. de legibus*. Nā quando q̄d est propter aliud, potius consideratur illud ꝓpter

pter quod eſt, *l. & ſi non ſunt claui 21. §. perueniamus, ff. de auro, & arg. leg.*
4 & magis cauſæ ſeruitium præſtatur, *l. tempus 29. ff. de re iud.* Plus † enim
influit cauſa in ſeipſà, quam in cauſato, & attenditur potius, quam ex-
ercitium actus, *Felinus, c. auditis, nu. 20. de præſcriptio. & Deciſio Genuæ, 128.*
n. 2. & eſt tex. *in l. nauis onuſtæ, in 1. reſponſ. ff. ad l. Rhodiam, de iactu.* Si ergo
propter Deum, (vltra commemorationes, quæ fiunt per anni curſum,
in litanijs & Miſſis) feſta anniuerſaria Sanctorum celebramus eorum
natalitiis, multo magis celebrare debemus anniuerſarium feſtum ſa-
cramenti corporis Chriſti, vt argumentatur dicta clementina prima,
ibi: *licet igitur hoc memoriale ſacramentum in quotidianis Miſſarum ſolem-
niis frequentetur, conueniens tamẽ arbitramur & dignum, vt de ipſo ſemel ſal-
tem in anno ad confundẽdam ſpecialiter hæreticorum perfidiam, & inſaniam,
memoria ſolemnior & celebrior habeatur.*
5 Et ſi † multa alia anniuerſaria in honorẽ Dei Sancta Eccleſia cele-
bret, quæ enumerantur, cap. illa *12.* diſtinctione, ibi: *Sicuti Domini paſſio,
& reſurrectio, & aſcẽſio in cœlum, & aduentus de cœlo Spiritus Sancti, anni-
uerſaria celebrantur ſolemnitate:* hoc autem anniuerſarium eſt plus quam
anniuerſaria memoria. In aliis namque quorum memoriam agimus,
ſpiritu menteque complectimur, ſed non propter hoc realem eorum
præſentiam obtinemus, in hac vero ſacramentali Chriſti commemo-
ratione Ieſus Chriſtus præſens, ſub alia quidem forma, in propria vero
ſubſtantia, eſt nobiſcum: qui aſcẽſurus in cœlum dixit Apoſtolis, & eo-
rum ſequacibus: *Ecce enim vobiſcum ſum omnibus diebus, vſq; ad conſumma-
tionem ſæculi*, benigna ipſos promiſſione confortans, quod remaneret,
& eſſet cum eis etiam præſentia corporali, vt inquit Vrbanus Pontifex,
dict. clem. 1. verſ. alia namq;. Et cum anniuerſariũ ſit memoria, quæ fit an-
no reuoluto à morte defuncti, vt dicit gloſ. *in cap. cum creatura, de cele-
bratione, Miſſarum*, fiatque in abſentia defuncti, hic cõtingit, quod dum
memoriam agimus paſſionis & mortis Chriſti Redẽptoris noſtri, ipsũ
corporali præſentia habeamus. Bene ergo diximus plus quam anniuer-
ſaria memoria, vt dicit Dominus de Ioanne Baptiſta, *plus quam Prophe-
ta*, quia vidit corporalem Chriſti præſentiam, iuxta omnium interpre-
6 tationẽ † *ſuper Matth. c. 11. & Luc. c. 7.* licet Guillermus Benedictus, *c. Rai-
nuntius verb. & ſobolem, quam geſtabat n. 22.* aliter explicet, dicẽdo ratio-
nem eſſe, quia alii prophetarunt de ipſo, *Malachiæ 3. & Lucæ 1.*
7 Et † ſic dum Sãcta Eccleſia in die Veneris Sancti celebrat mortem
Chriſti, nedum memoria Chriſti mortui recolitur, hoſtia conſecretur,

quæ

quæ eſt figura Dominicæ paſſionis. Et ne Eccleſia ſit ſine fructu ſacra-
menti pro infirmis & aliis, quæ accidere poſſunt, pridie ſeparatur ab al-
tari maiori, & deponitur in loco decenti ſeorſum, vt tradit Guillermus
Durandus *in rationali diuinorum officiorum, lib. 6. cap. 75. numero 9.* vnde
ſumpta fuit occaſio dicendi illo die celebrari ab Eccleſia monumen-
tum, & ſepulchrum Chriſti, cum non expirauerit, niſi ſequenti die ſe-
ro, *ita frater Dominicus à Soto in 4. ſententiarum, diſtinctione 13 quæſt. 2. art.
2. verſ. ſecundo arguitur, & verſ. Hic primum adnotato.*

O digna, & nunquam intermittenda memoria, inquit Pontifex, d. clem.
1. *in qua mortem noſtram recolimus mortuam, noſtrumq; interitum interuiſſe,
ac lignum viuificum ligno crucis affixum fructum nobis attuliſſe ſalutis:* &
poſtea ſubdit: *O memoriale nobiliſſimum intimis commẽdandum præcordiis,
firmiter animo alligandum, & meditatione ac celebratione ſedula recẽſendum.*
Potiſſime igitur exequendum eſt feſtum anniuerſarium erga hoc viui-
ficum ſacramentum corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti, qui eſt ſanctorũ
omnium gloria & corona, vt dicit Paulus *ad Philippenſes 4.* Et ſic † dum 8
Sancta Eccleſia iubet, memoriam hanc annuatim celebrari feria quin-
ta poſt octauam Pentecoſtes in dict. clem. 1. ponuntur hæc verba: *Vt in
ipſa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad Eccleſias affectuoſe con-
currant, & tam Clerici, quam populi gaudentes in cantica laudum ſurgant, tũc
enim omnium corda & vota, ora & labia hymnos perſoluant lætitiæ ſalutaris,
tunc pſallat fides, ſpes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat, iubilet cho-
rus, puritas iocũdetur, tunc ſinguli alacri animo, pronaq; voluntate conueniãt,
ſua ſtudia laudabiliter exequendo, tanti feſti ſolemnia celebrantes.*

Et † licet inſtitutio huius ſacramenti fuerit in die Cœnæ, non eo tẽ- 9
pore celebratur feſtiuitas, eo quod Eccleſia tunc ſit plurimum occupa-
ta pro pœnitentium reconciliatione, ſacri Chriſmatis confectione, im-
pletione mandati circa lotionem pedum, nec plenè vacare poſſit cele-
brationi huius maximi ſacramenti, vt inquit d. *clem. verſ. licet igitur.* Nõ
enim perfunctorie eſt ſolemnitas hęc celebranda, ſed magna delibera-
tione & apparatu, & nihil poteſt fieri, quod exuberet, nihilq; in obſe-
quium huius feſti, quod damnum afferat, † imo in ſcenam prodire, ob 10
quod aliâs infamia incurritur, *l. 1. ff. de his qui notãt. infam.* ſi fiat pro hoc
feſto celebrãdo, vt fecit Dauid corã archa, vbi erat manna figura huius
ſacramenti, non infamiam ſed honorem affert, *gloſſa in l. 2. § ait Prætor
verbo, diffinit. ff. de his qui not. infam.* Et ſic ſaltatores, (vulgo *dançantes*)
qui voluntarie tali Sanctiſſimo inſeruiunt feſto, nullam timebunt in-

11 famiam,† quia deſeruientes ludis ſacris, nullo afficiuntur dãno, *l.2. C.*
de expectaculis & ſcenicis lib.11. In quo laudandi ſunt habitatores villæ de
12 Yepes, † Archiepiſcopatus Toletani, qui mirificè hoc feſtũ celebrant,
& primates populi ſcenis, & comediis inſeruiunt. In quo expenditur
relictum pro eo feſto annuatim celebrando à quibuſdam deuotis illius oppidi.

13 Sed & † propria locorum debent in hoc expendi, ſecundum con-
ſuetudinem, quam quiſque populus ſeruauerit, *vt tradit Auendanno de*
exequendis mandatis, 2. part. cap. 10. num. 28. argum. l. 4. C. de paganis, quem
14 *ſequitur Bobadilla in ſua politica, libr. 5. cap. 4. num.* 16. Et propter † hono-
rem tanti feſti, ordines poſſunt compelli per Epiſcopum accedere ad
proceſſionem, *Concil. Trid. ſeßione 25. cap. 13. de reformatione*, etiam per
15 excommunicationem, *Gratianus, deciſ. 232. numer. 15.* Niſi abſint † àci-
uitate vltra dimidium milliare, vt declarauit ſacra Congregatio, *teſte*
16 *Gratiano, ibi, nu 9.* Confraternitates † tamen laicorum, nequeunt com-
pelli, ſed allici & incitari, *vt tradit Gratianus d. deciſ. 232. num. 13.* vbi di-
cit ſic reſolutum à ſacra Cardinalium Congregatione, ſed ſi fecerint
17 votum † eundi, poſſunt compelli ad obſeruantiam voti, vt ad quamli-
bet proceſſionem votiuam Sancti, ſub cuius nomine fuerint cõgrega-
ti, *l. prophanos, C. de paganis, l. 2. §. ſi decimam, ff. de pollicitationibus, c. ex par-*
te, de cenſibus.

18 Debent † tamen hæ confraternitates & Religiones conſuetum lo-
cum in proceſſione ſeruare: nam in honorariis attenditur conſuetudo,
Bald. cap. licet cauſam, de probation. numer. 6. Franchis deciſ. 213. numer. 2. &
eſt text. *in c. cum olim, de conſuetud.* vbi Bald. *notabili 1.* dicit, quod cõſue-
19 tudo ſignat † loca ſedẽdi, eũdi, & ſtandi. Plures cumulat Tiraq *de no-*
bilitate, cap. 2. numer. 55. verſ. ſed in hoc, Franchis deciſ. 388. numer. 4. & quod
in præcedentiis conſuetudo attendatur, tradit Tiberius Decianus *conſ.*
21 num. 6. volum. 1.

20 Poteſt † namque acquiri talis prælatio, etiam in rebus ſpiritualibus,
& eis annexis, vt offerendi prius in Eccleſia ſacerdoti, & recipiendi pa-
cem, & ſedendi excelſiori loco. *Lara l. ſi quis à liberis, in principio num. 32.*
ff. de liberis agnoſcend. Ioannes Garcia de expenſis, c. 8. n. 5. verſ. adeoq; Franciſ-
cus Marcus deciſio. 275. Guillermus Benedictus, c. Rainuntius, verb. duas habens
filias, n. 21. de teſtamentis.

21 Sed & † poteſt acquiri habere ſcamnum in Eccleſia, *Pariſius cõſ. 149.*
vol. 4. Rebuff. tractatu in quibus cauſis ſæcular. cogn. poſſ. n. 33.

Et li-

Et licet † mulieres nequeant inducere cōsuetudinem, *vt notat Bart.* 22
l.1.ff.de legibus, quem refert & sequitur Socinus cons.7.num.8.vol.1. Abb.cons.
53.num.1.2.part. & idem cap.fin. numer.7. de consuetudine. Tamen possunt
consuetudine acquirere ius sedendi in Ecclesia, & offerendi prius, *Io-*
annes Faber.in §. aliam vero, instituta de bonorum possessio. Nec obstat con-
clusio superius tradita: nam id procedit in generali consuetudine, quæ
habet vim legis, quam mulieres concedere nequeunt, *vt dicunt Docto-*
res supra relati. Et † postquam pioritas sedendi in Ecclesia, vel eundi in 23
processionibus digniori loco fuerit acquisita, adeo est seruanda acqui-
renti, & ei debetur, vt & armis possit defendere locum, *Gerardus singu-*
lari 33. vbi optime, sed & resistere volentibus ab eo eijcere, dicit licere
Auenda. *de exequendis mandatis, 2.part.c.10.num.20.* & idem in aliis præ-
cedentiis. *Guillermus Bened. c. Rainuntius verb. duas habens filias n.21. de te-*
stamētis, Parladorius 3.parte differentia 66.§.2.n.8. Et qui † sibi indebitum 24
locum vsurpat, sacrilegus iudicatur, *l.1. C. vt dignitatum ordo seruetur.*
Menochius de arbitrariis libro secundo centuria 4. casu.320. numer.15. vbi alios
refert.

Et † quod in processionibus confraternitates & Religiones, quæ 25
sunt in quasi possessione præcedentiæ, debeant præcedere tam in pu-
blicis quam in priuatis, traditur cōstitutione, Gregorij Papæ XIII. *super*
præcedentia in processionib. Et sufficiet † vnicus actus, vt acquiratur quasi 26
possessio eundi, vel sedendi in digniori loco, *Bart.l.1.§. hoc interdicto.ff.*
de itinere actuque priuato, & per tradita *infra lib.2.ca.1.n.55.& 56.*

Sin † autem nullus fuerit in quasi possessione præcedētiæ, antiquio- 27
res confraternitates præferendæ sunt, & qui prius sacris vsæ fuerint,
Gratianus, decis.232.n.2.& est text.in l.1.ff.de albo scribendo, ibi: Antiquissi-
mus quisque prior.

Sed si † non appareat de prioritate & posterioritate, tunc digniores 28
debent præcedere, *glo. in §. aliam, instituta de bonorum possession.* & sic
confraternitates habētes statuta nobilitatis & puritatis sanguinis, quia
etiam in spiritualibus habetur ratio nobilitatis, vt dicemus *infra, libr.2.*
cap.4. & conducunt tradita per Marcarium *cons.25.* vbi alias causas præ-
cedentiæ affert, & Menchaca *controuersiarum illustrium, in præfatione,*
Tiberius Decianus cons.21. per totum volum.1. Boherius tractatu de authorita-
te consilij magni Parlamenti Chassaneus catalogo gloriæ mundi 4. part.consi-
deratione 7. cum sequentibus.

29 Et orta † controuersia super præcedentia inter confraternitates laicorum Episcopus diffiniet. *Gratianus decis. 232. numer. 3. 4. & 5.* Ex quo modus, & ordo incedendi in processionibus, deferẽdi crucem & similia, sunt actiones spirituales, *Nauarrus cons. 3. num. 6. de foro compet. lib. 2.* & sic in eis laici subsunt iudicio Episcopi, quia iudices laici nullam habent potestatem in rebus & actibus spiritualibus, *cap. 2. & 3. de iudiciis, c. bene quidem 96. distinctione*, & hoc si super iure incedendi, secus si super facto, quia tunc secularis poterit cognoscere, *Peregrinus cons. 1. nu. 30. vol. 3.*
30 Nam † potest cognoscere super mero possessorio spirituali, *cap. fin. de iudiciis*, modo lis sit inter laicos, *Couarr. quæst. 35. practicarum, num. 1.* de quo Grammaticus *decis. 78. Rolandus cons. 23. volu. 2. Caualcanus decis. 45. num. 75. Auilesius, c. 1. prætorum, verbo: Mandamientos n. 1. Mieres de maioratibus 3. p. q. 11. n. 11. & q. 15. n. 19. & 20. Ioannes Garcia de nobilitate, glo. 1. nu. 27. & glo. 9. n. 46. Ioannes Guterreus in quæst. Canon. q. 34. n. 16. Valascus consultatione 11. Barbosa, l. Titia 35. n. 21. & 22. ff. solut. matr. Raud. cons. 11. n. 11. Thesaurus decis. 82. & 117. & 131. Treuisianus, decis. 27. l. 1. Parlado. 3. part. differentia 9. §. 2. num. 2. Sese de inhibitionibus c. 8. §. 3. n. 4.* vbi plures refert.
31 Et quod † Episcopus definierit appellatione remota, exequẽdum est, vt determinat Concil. Trident. *sessione 25. c. 13. de reformatione*, & in terminis confraternitatum, tradit Gratianus, *decis. 232. n. 1.*

CAPVT XXV.

SITNE LICITVM ALIQVID PRÆCIPERE RATIONE TRIBVTI PONTAGII SEV PASsagij, cum mortuorum cadauera transferũtur de vno loco ad alium ad funerandum, & sepeliendum ea in locis à defunctis electis, vbi est celebrandum anniuersarium, vel Capellania, & an quarta funeralis, quæ eo casu debetur Parochiæ, deducatur de relictis pro anniuersario?

SVMMARIVM.

1 ***Cum tributum soluatur in signum subiectionis, corpus inanimatum, quod non est capax subiectionis, non tenetur soluere.***
2 ***Vxor licet sit subiecta viro lege diuina, potest eligere sepulturam inuito viro, quia in tempus, quo cessat subiectio.***

3 *Paria*

3 *Paria sunt aliquid facere tempore habili vel inhabili, si eius effectus conferatur in tempus habile.*

4 *Sepultura naturaliter debetur homini, maxime in loco à se destinato, & num. 10.*

5 *Iuri naturæ contrauenire non potest per statutum.*

6 *Publice interest, quod cadauera sepulturæ trandantur.*

7 *Publice vtilitati nullus potest contrauenire.*

8 *Bonum publicum dicuntur respicere, quæ afferunt commodum communitati consideratis hominibus, simul & coniunctim, siue separatim & particulariter.*

9 *Corporis humatio si detineatur, & translatio ad sepulturam, quia non soluatur tributum, fiet detrimentum omnibus coniunctim & diuisim, propter fœtorem.*

10 *Æquitas naturalis, & publica vtilitas consistit in sepeliendo cadauere loco per defunctum electo.*

11 *Publice interest vltima hominum elogia exitum habere.*

12 *Vltima voluntas non debet esse in pendenti, maximè in funeralibus.*

13 *Non minus expedit reipublicæ mortuos sepeliri, quam viuos conseruare.*

14 *Inspicienda est causa facti, & quare aliquid fiat.*

15 *Illud dicitur principaliter intendi, ad quod finis intentionis dirigitur.*

16 *Finis prius est in intentione, licet sit posterior in exequutione.*

17 *Sepultura non potest vendi, licet aliqui contrarium certo modo, teneant tamen eleemosyna pro ea datur à fidelibus de consuetudine.*

18 *Declaratur* locus Genesis, cap. 23. & l. si quis sepulchrum, ff. de religios. & sumpt fun.

19 *Quilibet tenetur permittere fieri illud quod sibi non nocet, & alteri prodest.*

20 *Funus corporis non impeditur ob æs alienum.*

21 *Impensa necessaria pro sepultura prius soluitur, quàm alia defuncti debita.*

22 *Vestes mortuorum (vulgo* mortajas *) quam habeant significationem.*

23 *Impensa funeris non solum præfertur creditoribus personalibus, sed & hypothecariis, & quid hodie iure* Regio, *& num. seq.*

24 *Si quintum non sufficiat pro funeris impensa, an liceat vltra progredi.*

25 *Expensæ factæ in medicinis an deducantur de quinto, vel de aceruo.*

26 *Animalia aliqua vtuntur sepultura: nam formicæ sepeliunt mutuas, & Delphini.*
27 *Pœnæ sunt in iure statutæ contra impedientes sepulturam cadaueris, & caussa funeris & exequiarum præbet iustam excusationem.*
28 *Loca sacræ Scripturæ, quibus monemur sepelire mortuos.*
29 *A sacra pagina instruimur adportare cadauera ad locum à defuncto destinatum.*
30 *Angeli dignantur exequi munus sepeliendi, & etiam Sancti Dei.*
31 *Refertur descensus diuorum Stephani, & Augustini ad Parochialem Ecclesiam Sancti Thomæ ciuitatis Toletanæ, pro sepeliendi nobili viro.*
32 *Historiis & Chronicis est credendum, & probant in decisionibus caussarum.*
33 *Scriptis in lapidibus antiquis Ecclesia creditur.*
34 *Laudatur ciuitas Toletana, quæ honoratur descensione Deiparæ Virgini Mariæ, & diuorum Stephani & Augustini.*
35 *Laudatur illustrissima familia Comitum de Orgaz, & referuntur viri illustres illius.*
36 *Natura nos admonet sepelire mortuos.*
37 *Exulati non possunt funerari eo loco, à quo fuerunt facti exules.*
38 *Funera olim fiebant sumptibus Ecclesiæ, non defunctorum.*
39 *Olim distrahebantur vasa sacra in sepulturam defunctorum, & pro animabus Purgatorij.*
40 *Gentilitas vt suos sepeliret eleemosynas aggregare curabat.*
41 *Africanus tam pauper mortuus est, vt necessum fuerit eleemosynam petere ad exequias funerales. Autore Plutarcho de eius vita.*
42 *Expendens in funere alicuius non debet in aliquo lædi, sed omnia debent ei solui.*
43 *Nec si filius funera faciat, censetur se immiscere.*
44 *Nulla lege est dispositum, quod soluatur tributum pro transferendo cadauere, de vno loco ad alium pro sepultura & sic non est nouis inuentionibus inducendum.*
45 *Licitum est absque alicuius licentia portare cadauer de loco ad locum.*
46 *Traditur Etymologia nominis cadauer.*
47 *Electio vltimæ sepulturæ est actus vltimæ voluntatis.*
48 *Pacto non potest quis astringi ad eligendam, vel non mutandam electam sepulturam.*

49 *Electio sepulturæ facta ad instantiam religiosorum, etiam iurata annullatur.*

50 *Electio sepulturæ libere facta cum iuramento tenet, & obligat nisi noua caussa interuenerit.*

51 *Libera conceditur facultas ordinibus sepeliendi in suis Ecclesiis, quarta tamen funeralis est danda Ecclesiæ parochiali.*

52 *Operarij non debent debita mercede fraudari.*

53 *Decisio Clementinæ, dudum, de sepulturis, procedit in datis in mortis articulo, ex quibus deducitur quarta funeralis: secus in datis ab incolumi & sano.*

54 *Expenditur text.* in c.fin.de testament. *vt de relictis pro anniuersario non debeatur quarta.*

55 *Declaratur ex quibus soluatur quarta Episcopalis & parochialis, & traditur cuius natura.*

56 *Ponitur differentia inter has quartas portiones.*

57 *Consuetudine est obtentum, quod soluatur Ecclesiæ parochiali quarta pars de his tantum, quæ offeruntur tempore quo funus aut exequtæ defuncti celebrantur, & sic non soluitur de relictis pro anniuersario.*

O*Mnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit, & infra, & vos subditi esse debetis, ideo enim tributa præstatis, quia hæc est probatio subiectionis.* Verba sunt Augustini super Epistola ad Romanos relata, *c. omnis anima, de censib.* Si ergo † ideo tributa præstãtur ab hominibus, quia signũ 1
est subiectionis, à cessante ratione sequitur corpus inanimatum, & cadauer nõ debere aliquod tributum, pottagium seu passagium soluere, cum non sit capax subiectionis. Atque ita optime tex. inquit, *omnis anima,* loquitur namq; de existentibus in carne.

Sic licet † vxor sit viro subiecta lege diuina, Genes. cap. 3. ibi: *Et sub* 2
viri potestate eris, potest eligere sepulturam inuito & reluctante viro. Ex quo electio ista ad eum statum pertinet, in quo mulier soluitur à lege viri, & † cessat subiectio, vt inquit text. *in cap. de vxore, de sepulturis,* quia 3
paria sunt aliquid facere tempore habili, vel inhabili, si eius effectus cõferatur in tẽpus habile, *l. in tempus, ff. de hered. instit. l. quod sponsæ, C. de don. ante nupt.* de quo axioma vltra Abbat. *d. c. de vxore, n. 7.* vide Valascum *consultat. 77. num. 4. Gregor. l. 19. tit. 13. part. 6. Suarez allegatione 27. pag. fin. in fin. Anton. Gomez. l. 9. Tauri, num. 21. Couarru. in 4. de sponsal. 2. part. cap. 4. num. 3. Peralta l. si Titio & ei, num. 3. de legat. 2. Gutier. allegat. 22.*

Mieres

Mieres de maiorat.1.part.quæst.50.num.2. & *idem 2.part.quæst.2.num.8. Barbosa l.1.5 part.num 40.solut.matrim.Molina lib.2.de primog.cap.13.n.7.* & *post librum primogeniorum.num.14.Matienço,l.1.tit.4.gloss.1.num.fin.lib.5.recop. Nauarrus de sponsalibus cons.25.num 2. Thom.Sanchez de matrimonio,lib.5.disputat.5.quæst.3.num.26.Ias.l.fin.num.8. C. de pact. Aymon consil. 197.* qui limitat,quando lex resistit initio, vt in coniugata contrahente sine viri licentia prohibita,*l.55.Tauri.*Cum ergo cesset subiectio morte, itidem cessare debet signum subiectionis, quod est tributum.

4 Deinde† sepultura naturaliter debetur homini,maxime in loco à se destinato, *l. scriptus heres 4. ff. de religios.& sumpt.funer.* in illis verbis:*Naturaliter enim videtur ad mortuum pertinere locus in quem infertur,præsertim si in eum locum inferatur in quem ipse destinauit*, & si prætextu non soluti tributi portagij,seu passagij impediatur illario cadaueris ad sepul-
5 turam,non immerito dicemus iuri† naturæ contraueniri,cui iuri derogari non potest aliquo statuto seu lege positiua,§.*sed agnationis, instituta de capitis diminutione.*

6 Facit † etiam,quia publice interest,quod cadauera sepulturæ tradātur, *l. sunt personæ, ff. de religios.& sumptibus funerum.* ibi:*Nam propter pu-*
7 *blicam vtilitatem, ne insepulta cadauera iacerent,&c.* At nullus† valet publicæ vtilitati contrauenire, *l. ius publicum, ff. de pactis, Roland.cons.25.li. 2.num.5. Gamma decis.386.nu.11. Couar. c. quamuis pactum, 2.par. §.1.in principio,* & *§.6.nu.1. Tiraquellus, l.si vnquam in præfatione num.54.*etiam à publicis personis, *l.2.§.ius reipub. ff.de administratione rerum ad ciuitat. pertinen.* & *l.2.C.de conuenien.fisci debito.lib.10.*de quo per Ias.*d.l. ius pu-*
8 *blicum.*Et cum dicantur †respicere bonum publicum,quæ afferunt cōmodum communitati, consideratis hominibus simul & coniunctim, siue consideratis singulariter, & particulariter de per se, *l. pupillus. 238. §. munus, de verborum significatione. vbi Alciatus, nu.2.* & *l.1.§. huius studii, ff. de iustitia* & *iure*, de quo Barbosa, *l.1.7.part.n.5.ff.solut.matrim.*
9 quem videas.Et si detineatur † corporis humatio & translatio ad sepulturam, quia non soluatur tributum, fiet detrimentum omnibus coniunctim & diuisim, propter fœtorem, vt dicit Grammaticus *decis 82.* Ergo tale non est ferendum. Sed si dicas,quod alio in loco potest sepeliri absque eo quod transferatur extra ciuitatem. Respondeo etiam, considerasse Iureconsultum inesse æquitatem naturalem,& publicam vtilitatem in sepeliendo corpore loco à testatore designato, vt videre
10 poteris,*l.4.* & *l.sunt personæ,ff.de religios.& sump.fun.*Ad †quod etiā iunge, quod

ge,quod publice etiam intereſt hominum elogia exitum habere *l. vel*
negare ff.quemadmodum teſtam.aper. Didac.Perez,l.4.tit. de teſtament.lib.
5.*ordinam.pag.*141.*& Meneſius l.1.n.16. de leg.2.* debent enim ſtatim exe-
cutioni mandari,nec† debēt detineri,&eſſe impedimento,*l.fin.in fin.ff.* 12
communia prædiorum, tradit Molina lib.3.primogen .c.10.n.4. & Burgos de
Paz conſ.32.n.18. & in terminis quod in funeralibus ilico procedendum
ſit,ne inficiantur homines fœtore,tradit Rebuff.*tit.de ſententiis prouiſio-*
*nalib.n.39.*quia,*vt inquit Bald.in l.fin. C.de negot.geſt.* non minus expedit
Reipublicæ † mortuos ſepeliri,quàm viuos conſeruare. 13

Deinde facit,quod † talis illatio ſeu adportatio cadaueris fit ad hu- 14
mationem,& ſepulturam illius,& inſpici debet cauſſa facti,& quare a-
liquid fiat, *l.ſi quis nec cauſſam,ff.ſi cert.petat. l.verum,ff.de furt.* quia illud
dicitur principaliter † intendi,ad quod finis intentionis dirigitur,*Bart.* 15
l.ambitioſa.n.19.ff.de decret.ab ordine faciendis,Aymon conſ.304.n 3.& conſil.
137.*n.14.* cum † ſecundum Philoſophum finis prius ſit in intentione,li- 16
cet poſterior in executione. Sed pro ſepultura nō † eſt pecunia recipiē- 17
da, *c.abolendæ, de ſepultur.vbi Dd. Molina lib.1.primogen.cap.24.n.40.vbi o-*
ptime Gregor.l.1.tit.13.p.1.verb. vender. & tradit Cabedo de patronat. Regiæ
*Coronæ c.32.num.*2. licet id fieri poſſit, & fiat communiter quando ho-
norabilior locus petitur in Eccleſia: nam datur pretium fabricæ ad eius
ſuſtentationem,vel quando venditur capella non neceſſaria ad ſepul-
turam, *Aragon ſuper Thom.2.2.quæſt.100.art.4. Humada in additio.ad ll.par-*
titæ,l.55.tit.6.part.1.gloſſ.5.& Sotus de iuſtit.& iur.lib.9. quæſt.7.art.1.pag.
mihi 775.col 1.*& Petr.Salazar,de vſu & conſuetudene,c.10 num.24.*qui lo-
quuntur de conſuetudine introducta à piis fidelibus dandi aliquam
pecuniam Eccleſiæ pro ſepulturis, quod ego intelligo ſecundum con-
ſtitutionem Synodalem Illuſtriſſimi Cardinalis de Sandoual Archie-
piſcopi Toletani *tit.de ſepulturis,conſt.4 § fin. Del libro de los difuntos*,ibi:
Y la limoſna que ſe diere por la ſepultura, non autem vt pretium. Atque ita
intellige,quod tradit Gratian. *deciſ.26.n 14.& 15.* vbi ex Bellamer. *conſ.*
31.& Paul.Caſtr.*conſ 369.aliàs 363.lib.1.* defendit eam conſuetudinem.

Neq; obſtat † quod legitur *Geneſ.c.23.*ꝙ Abraham emit ab Ephron 18
ſpeluncam duplicem in ſepulturam: nam reſpondetur cum diuo Tho-
ma,quem refert Sotus *vbi ſupra verſ.tertium vero argumentum* quod illa
terra nondum erat in ſepulchrū dedicata,atq; ita non fuit ſymonia illā
emere. Cadauer aūt non poteſt ſepeliri,ſi non adſportetur: quare ergo
pro via ad ſepulturam eſt recipienda pecunia contra regul.*legis or tio ff.*
de ſponſalibus.

Neque obſtat *l.fin. quis ſepulchrum,in prin.ff. de religioſ.& ſumpt.* vbi in caſu, quo quis ſepulchrum habeat, viam autem ad ſepulchrum non habeat, inquit impetrandam eſſe à vicino, & ſtatim ponit hæc verba: *Præſes etiam compellere debet iuſto pretio iter ei præſtari,ita tamen vt iudex etiam de opportunitate laici proſpiciat,ne vicinus magnum patiatur detrimentũ.* Nam reſpondetur,ibi ſolum admitti ſoluendum damnum, quod vicino infertur ad aperiendam viam,quia forſan paries rumpenda erat,vel aliud damnum allatura via prædio: & ſic non ſolum non repugnat deciſio illa noſtræ ſententiæ,imo ſuffragatur ei,ſumendo argumentum à contrario ſenſu,quod eſt fortiſſimum in iure *l.1 ff. de officio eius cui mandata eſt*: nam ſi ICtus iubet ſoluere damnum vicini prædij, per quod datur via ad ſepulchrum, ſequitur quod ceſſante damno,nihil eſt ſol-
19 uendum. Pro quo etiam† facit,quod quis tenetur permittere fieri illud, quod ſibi non nocet,& alteri prodeſt.*l.2.§.Neratius.ff.de aqua pluu. arc.l.2.in princ.ff.ſolut.matrim. vbi Barboſa.2.part.n.35.Syluan.conſil.74. lib.2.num.18.* & cum tranſlatio cadaueris per quælibet loca fiat,ſine aliquo præiudicio,non eſt, cur aliquid ſolui debeat, nec prætextu tributi non ſoluti impediri illatio corporis ad ſepulturam. Eſſet namque impedire ſepulturam,& ab ea reiicere, *l.1.§.ſiue autem, ibi, vel ſi quis eum in medio itinere, detinuerit, ff. de vi & vi armata.* quod perinhumanum cen-
20 ſeri † debet, ob quod non permittitur corporis funus impediri ob æs alienum. *l.15.tit.13.partit.1. tradit Couar.c.Raynaldus.§.3. num.3. de teſtamentis.* Quod procedit etiam ſi defunctus in inſtrumento dediſſet facultatem expreſſe, quod eius corpus inhumatum iaceret, donec ſolutum eſſet debitum, ex quo iuri publico derogari non poteſt, *ita tradit Thomas Grammat. deciſ. 82. num.2.* vbi inuehit contra Angelum, qui contrarium tenuit ſtante inſtrumento,per quod debitor capi poſſet ad inſtantiam creditoris, *idem tenet Couar. d.c. Raynaldus. §.3. num.3. contra Angelum, & Didacum de Segura.* Et ſic pactum pro detinendo corpore mortuo non valet. *l. fin. cum auth. ibi poſita. C. de ſepulchro violato, tradit Queſada diuerſarum quæſt.cap.7.num.2.*

21 Et non † ſolum corporis humatio non detinetur ob æs alienum, imo neceſſaria impenſa pro ſepultura prius ſoluitur quam alia defuncti debita,*l.impenſa,45.ff.de religioſ.& ſumpt.fun.l.12.tit.part.1.*& dicitur impenſa funeris neceſſaria ad ſepeliẽdum corpus defuncti. *l. at ſi impediat, verſ.funeris,& funeris ſumptus.ff.de religioſ. & ſumpt. fun.* vbi de veſtibus,
21 quibus mortui induuntur (vulgo † *mortajas*) talibus enim vtimur ad oſtenden-

ostendendum, quod in indumento virtutum, & bonorum operum mortui sunt repræsentandi Domino, vt dicit Archidiac. *in cap. nemo per ignorantiam, de consecrat. distinct. 1.* & tales impensæ præcedunt debitum, tanquam necessariæ pro sepeliendo † cadauere, quod ei naturaliter de- 23
betur, & sic deducuntur in præiudicium creditorum, *Couar. c. Raynaldus. §. 3. num. 2. de testament. Gregor. l. 30. tit. 13. part. 5. num. 6. Ioseph. Ludouicus decis. 78. Anton. Gamma decis. 308. ex num. 1.* & non solum talis impensa præfertur creditoribus personalibus, sed etiam hypothecariis, tacitas, & expressas hypothecas habentibus, *vt tradit Gregor. verb. deudas. l. 12. tit. 13. p. 1. Anton. Gom. l. 30. Taur. n. 2. vbi eius additionator contra Ripam:* & etiam vxori pro dote, *tradit Bart. l. 1. opposition. 4. ff. solut matrimonio. Anton. Gomez d. l. 30. Taur. num. 2.* vbi eius additionator refert Rolandum, Petr. Dueñas, Ioan. Garzia, Rebuff. Angelum, Azeuedum, & alios ita tenentes, quem sequitur Matienço. *l. fin. tit. 6. gloss. 5. num. 2. lib. 5. Recop.* licet ibi *n. 3.* sentiat hodie per illam legem immutatum, & quod hodie non præferatur creditoribus funeris impensa, ex quo illa lex non vult præiudicare filiis in legitima, neque expendi in funus vltra quintum, quia vt ipse argumentatur, si lex nō patitur præiudicari filiis in legitima, in qua non sunt vere creditores, sed quasi, quare ferendum est præiudicari veris creditoribus. Sed salua eius pace lex illa est intelligenda in terminis habilibus, *argument. l. qui testamento. ff. de testam.* & sic quod loquatur eo casu, quo quintum sit sufficiens ad funeris impensam, etiam † modicam, si tamen facultates defuncti ita tenues sint, 24
quod quintū non sufficiat huic modicæ impensæ, licebit vltra progredi, *ita tenet Couar. c. Raynald. §. 3. n. 2. de testam.* Hoc enim non fuit iussu testatoris, sed necessitate naturæ, quæ nos compellit talia facere. Atq; ita quemadmodum non detinetur humatio cadaueris ob æs alienum, iure optimo impēsa ad ipsum funus necessaria erit præferenda æri alieno, vt argumentatur Couar. *d. §. 3. n. 3.* atque ita intelligit *d. l. 30. Taur.* additionator ad Anton. Gom. *ibi num. 2. vers. hodie vero.* & idem videtur sentire Azeuedus. *l. 13. tit. 6. lib. 5. Recop. num. 10. & 11.* vbi inuehit contra Matiençum.

Quod autem inquit Matiençus, *vbi supra,* & Auendan. *dict. l. 30. Taur. num. 7. & 8.* immutatum esse, intelligendum est de aliis lautioribus impensis, quæ erogantur in funus, vt in obsequiis amplis, & vestibus, de quibus late omnes *dict. l. 30.* Ayora *de partit. secunda part. quæstione 12.* Aluarado *de coniectura ta mente defuncti, lib. 2. cap. 1. §. 2. &*

Ioſeph. Ludouic. deciſione Peruſina 78. Rebuff. de ſententiis prouiſionalibus, ex num. 39.

25 Vnum † tamen aduerte, quod licet expenſæ factæ in medicinis ad curandum defunctum enumerentur inter funeralia. *l. in reſtituenda.* C. *de petitione hereditatis. Mantica lib. 12. de coniectura ta mente, tit. 10. num. 9. & tradunt omnes ſupra allegati, & relati ab additionatore Anton. Gomez. d. num. 2.* non tamen deducitur de quinto, ſed ſiue modicæ, ſiue magnæ ſint, deducentur ex aceruo cum priuilegio prælationis, *vt tradit Azeued. l. 13. tit. 6. lib. 5. Recop. num. 4. poſt Ayoram de partitionibus. 2. p. cap. 12. num. 25, & 26.*

26 Sed † redeundo à quo digreſſi fuimus, quod ſepultura non ſit impedienda, ſed pręſtanda cadaueri, quia duriores nobis eſſemus, quam animalia: nam formicæ ſepeliunt mortuas, *vt tradit Plinius lib. 11. c. 30. & idem tradit de Delphinib. Elianus lib. 12. de anima. c. 6. quos refert Ioan. Solorzanus lib. 1. de parricidij crimine. c. 22.* vbi de honore ſepulturæ. Abſit ergo ab humanis mentibus aliquid admittere impeditiuum funeris: imo cauſſa funeris, & exequiarum cenſetur legitimum impedimentum, & præbet iuſtam excuſationem, *Mauritius de integrum reſtitutione, c. 402. num. 2.*

27 Sicque † iure optimo decretum fuit, quod impediens mortuum ſepeliri, etiam prætextu debiti 50. librarum auri pœna mulctaretur, quæ poſtea aucta fuit ad debiti amiſſionem, ſimul cum tertię bonorum partis confiſcatione, & infamia, *in auth. vt defuncti, ſeu funera eorum non afficiantur a creditoribus, collatione 5,* vbi textus appellat iniuriam hanc contra naturam.

28 Quod † autem à ſacra pagina moneamur ſepelire mortuos, ſatis conſtat *Geneſis c. 23. 25. 47. 49. & 50. Deuteron. c. 21. & 2. Regum cap. 2. & 3. & lib. 4. c. 13. & lib. 2. Machab. c. 12. & Eccleſiaſt. c. 7. Tob. 1. & 2. & Actuum Apoſtolorum cap. 8.*

29 Et † etiam inſtruimur adportare cadauera ad locum deſtinatum pro eorum ſepultura: nam habetur Geneſis *c. 50.* quod mortuo Iacob, Ioſeph & fratres ſui, portauerunt corpus eius in Chanaan in ſepulturam Habraæ, & legitur 1. Reg. c. 31. *Habitatores Iabe Galaad ambulauerũt tota nocte, & tulerunt cadauer Saul, & cadauera filiorũ eius de muro Bethſam: veneruntq; Iabes Galaad, & combuſſerunt ea ibi igne, & tulerunt oſſa eorum & ſepelierũt in nemore Iubes, &c.* & 3. Re. c. 13. habet: *Inuenit Prophetes cadaue viri Dei, proiectum in via, & aſinũ, & leonẽ ſtantẽ iuxta cadauer, & intulit eũ*

in ciui

in ciuitatem, & posuit in sepulchro suo, &c. Et exodi, c.13. *ibi tulit quoq; ossa*
Ioseph secum. & Iosue ca. 24. *ibi ossa quoque Ioseph. quæ tulerant filij Israel de*
Ægypto sepelierunt in sichem inparte agri quā emerat Iacob. Est † namque 30
officium, quod Angeli non dedignantur facere, *vt tradit Alphonsus à*
Sancoles 3. Epistola defunctorum, consideratione 16. Et in hac ciuitate To-
letana, iā † descenderunt de cœlo Sanctus Augustinus, & Sanctus Ste- 31
phanus ad sepeliendum nobilem virum Gondisaluum Ruyz de Tole-
do Dominum de Orgaz, de domo, & ascendentia Illustrissimi Comi-
tis de Orgaz, quem sepelierunt sancti in Ecclesia parochiali Diui Tho-
mæ Apostoli, *vt refert Alcocer in historia Toleti libr.2.cap.21. & Villegas in*
vitis sanctorum 3.p.fol.31.in additione, & frater Hieronymus Roman in. Chro-
nicis Ordinis Sancti Augustini centuria 10. qui probāt, cum historiis sit cre-
dendum, *l.1.ibi: A quibusdam scriptoribus traditum est.ff.de offic. Consulis,*
& quod † historiis, & Chronicis sit credendum, tradunt Felinus, *cap 2.* 32
de rescriptis in fine, Abbas & Felinus, & Decius cap.cum causam de probatio-
nibus, Bart. & omnes.l.1.ff.si cert. petatur Ioannes Garcia de nobilitate glos 18.
numer. 10. & Caputaquen.decis.190.2.p. Cerola in praxi Episcop 1.part.verb.
arma vers. secundo, & Rodericus Suarez allegatione 8.nu.21. Tiberius Decia-
nus cons.21.num.29. vol.1.(quem vide) & Hieronymus de Monte Brixiano de
finibus regundis c.62. nu.6. Baraona in additioni. ad Palacium Rub.in rubric.
de donat. in introductione num. 2. litera A. Faber. §. item pretium, numero 5.
instituta de emptione, & venditione, Autles in capitulis Prætor. in procemio,
verb. y Reyna, num.9. Mascardus conclus.287. Lassarte de gabellis in præfatione
num.23. & num. 25. dominus Molina de Medrano olim Regij Indiarum Sena-
tus, & Cameræ, nunc supremi Castellæ in allegatione Viceregis extranei in
Regno de Aragon. numer.168. vbi de historiis Ecclesiasticis, & secularibus.
Adduco etiam in comprobationem, quod reperiuntur scripta in lapi-
de dicti templi Sancti Thomæ, sequentia.

DIVIS BENEFICIS, & PIETATI. S.

Tametsi properas, siste paululum viator, & antiquam vr-
bis nostræ historiam paucis accipe.

D *Gonsaluus Ruyz à Toleto Orgaci oppidi dominus, Castellæ ma-*
ior notarius, inter cætera suæ pietatis monumenta, Thomæ

Apostoli, quam vides ædem, vbi se testamento iussit condi, olim angustam, & malè sartam laxiori spacio pecunia sua instaurandam curauit, additis multis, tum argenteis, tum aureis donariis, dum eum humare sacerdotes parant, ecce res admiranda, & insolita, Diuus Stephanus, & Augustinus, cœlo delapsi propriis manibus hic sepelierunt, quæ causa hos diuos impulerit, quoniam longum est, Augustinianos Sodales non longa est via, si vacat, roga. Obiit anno Christi, M. CCC. XII. Cælestium gratum animum audisti, audi iam mortalium inconstantiam. Ecclesiæ huius Curioni, & ministris, tum etiam parochiæ pauperibus arietes II. gallinas 16. vini vtres II. lignorum vecturas II. nummos, quos nostri marapetinos vocant, 800. ab Orgaciis quotannis percipiendos, idem Gonsalus testamento legauit, illi ob temporis diuturnitatem rem obscuram fore sperantes, cum duobus abhinc annis pium pendere tributum recusarent, Pinciani Conuentus sententia conuicti sunt. Ann. Christi M. D. LXX.

33 Et his † scriptis in lapidibus antiquis adhibetur fides, *tradit Brixianus de finibus regundis, cap. 63. numer.* 2. vbi loquitur in lapidibus Ecclesiæ, *Baldus cons. 319. volumine 5. Bart. cons. 135. Guido Papa, quæstione 321. n.*
34 3. *Cerola in praxi Episcop. 1. part. verb. arma, vers.* 2. Glorietur † itaque nobilissima, & Christianissima Ciuitas Toletana (vnde mihi materna origo est dulcissima patria, scire sæculorum antiquissima (vt vtar verbis Vlpiani *l. 1. ff. de censibus*) descensione Deiparæ semperque Virginis Mariæ, vt Diuum Illephonsum sacris de cœlo delapsis indueret vestimen-
35 tis in alma Ecclesia, & horum sanctorum ad templum Diui † Thomæ, pro sepeliendo hoc nobili viro. Peculiariter tamen glorietur nobilissima familia Comitum de Orgaz, si quidem vterque descensus sanctissimæ Virginis, & Diuorum Stephani, & Augustini fuit ad honorãdum viros egregios, & sanctos suæ tam clarissimæ, quam antiquissimæ domus, & familiæ, ex qua plures viros insignes possem recensere, & recẽserem, sed consulto omitto: quia omnib. liquet, cum clarissimi, & notissimi sint, & rei satis demonstratæ addere, frustra est, vt dicit tex. in *l. 1. §. fin. ff. de dote prælegata.* Sed non omittam illustrissimum huius egregiæ familiæ virum dominum Stephanum Yllam, qui liberauit ciuitatem à tributis, quibus grauari sperabatur, in quosita sagaciter, & magnanimiter ver-

ter versatus fuit, vt & ciuitatem liberauit, & Regi non displicuerit, ob
quod grata ciuitas, & sancta Ecclesia depictum posuerunt in tecto al-
mæ Ecclesiæ circa illam partem, qua conditur Sacramentum corporis
domini nostri Iesu Christi à tergo chori, & ante capellam sancti Ille-
phonsi suæ cognationis, & familiæ.

Et † vltra sanctorum exempla natura etiam nos admonet, vt quem 36
viuum fame, ac siti enectum recreare, nudum operire, captiuum libe-
rare, seu redimere conabamur, aut hospitio indigentem recipere, aut
ægrotantem visere solebamus, nunc sensibus omnib. destitutum, mi-
sericordia prosequamur, sepulchroque communi omnium domicilio
depositario, ita vt conuenit, inferamus, hæc namque est gratia, quam
Salomon dicebat mortuo non esse prohibendam, *Ecclesiastici cap. 7. ad
fin. & text. in cap. non æstimemus* 13. *quæst.* 2. ibi: *Unde oportet, vt quam quisq;
potest, pro carne proximi curam gerat, cum ille recessit qui gerebat.*

Facit etiam, quod nulla lege inuenitur prohibitum, adsportari ca-
dauera de vno loco ad alium pro sepultura, imò libere possunt trans-
ferri *l. 3. §. diuus tamen Marcus ff. de sepulch. violat.* (exceptis corporib. co- 37
rũ, qui erant exulati, tales enim, † ex quo viui morari non poterant, nõ
possunt eorum corpora humari, textus *in l. 2. ff. de cadauer. punitorum, vbi
Bart. num. 1. Decius l. Neratius ff. de regul. iuris, Gigas. ti. de pœnis committẽt.
crimen læsæ Maiestatis 2. part. sui operis, quæstione 34.* quos refert, & sequi-
tur Peregrinus *de priuilegiis fisci, libr. 4. titul. 5. numer. 5. Tiberius Decianus* 38
libr. 6. criminalium quæstione 44. num. 16. Eandem † sententiam tenet
plures referens Couarruu. *libr. 2. variarum cap. 1. numer 11.* vbi quod non
solum cadauera, sed nec ossa, nec cineres quidquid tenuerint Ananias
cap. 2. de furtis. & Hyppolitus *l. final. numer. 58. ff. de quæstionibus*) imo
olim funera fiebant sumptibus Ecclesiæ non defunctorum, *vt tradit
Cuiacius de diuersis, & tempor. præscription. & terminis, cap. 18.* refert, & se-
quitur Anastasius Germonius *de sacrorum immunit. libro secundo capit.
8. numer. vigesimo quinto.* in primitiua Ecclesia teste Tertulliano *in Apolo-
gia, capit. 19.* Christiani contribuebant, & fiebant collectæ pro human-
dis corporibus.

Et Diuus † Ambrosius *libr. 2. officio. cap. 23.* dicit, quod tunc vasa sa- 39
cra, & calices conflari, & distrahi licebat in sepulturam defunctorum,
& pro animab. purgatorij, & augere debet hunc affectũ, quod nihil est
cõmune omnib. ac mori, Gentilitas † ẽt, vt suos sepeliret eleemosynas 40
aggre-

aggregare curabat, vt refert Plinius *libr.33.cap.10.* & Plutarchus *in vita*
41 *Scipionis Africani*, inquit, † *quod tam pauper mortuus eſt, vt neceſſum fuerit*
42 *eleemoſynas petere ad celebrãdas exequias.* Et † qui exercet huiuſmodi pie-
tatis officium in nullo lædi debet, & ei ſoluitur impenſa funeris, ſi eo
43 animo fecit, *l. at ſi quis impediat. ff. de religioſ. & ſumpt. funer.* Nec † ſi filius
faciat præiudicatur in eo, quod cenſeatur ſe immiſcere hæreditati, vel
eam adire *d.l. at ſi quis §. plerique l. pro hærede poſt principium, vbi gloſ. & Bart. ff. de acquir. hæredit. Corneus conſ. 310. circa fin. verſic. multo autem clarius, vol. 3. ſequitur Mantica libro duodecimo de coniectura ta mente tit. 10. num. 9.*

44 Et pro † complemẽto dico, quod cum nulla lege inueniatur diſpo-
ſitum, quod talia tributa ſoluantur, *vt teſtatur Nauarr. conſilio. final. numero 1.* non debent tolerari, *argum. text. in auth. de non eligendo ſecundo nubente §. optimum*, ibi: *Nec qualibet eſt lex tale aliquid dicens, l. ſi ſeruum. 70. §. non dixit Prætor ff. de acquir. hæred. l. ſi vero. §. de viro. ff. ſoluto matrimonio*, ibi: *Nihil in lege ſcriptum eſt*, & quod lex non dicit, non eſt nouis inuen-
tionibus inducendum, *iuxta tradita per Burſatum conſilio. 163. numero 8.*
45 *& conſ. 183. numer. 15. & conſil. 219. numer. 21.* Maximè † quia licet por-
tare cadauer pro ſepultura de loco ad locum, ſine alicuius licẽtia, cum non ſit prohibitum, *tradit Cerola in praxi Epiſcopali 1. part. verſ. corpora ſanctorum numer. 4. & Plinius libr. 10. Epiſtolarum in Epiſtola ad Traianum*, quæ intitulatur, *de Reliquiis ſepultorum tranferendis*, cum referret Traiano, vſitatum eſſe ea in Prouincia adire Collegium Proconſulum, vt permitterent transferre reliquias defunctorum. Reſponſum accepit à Traiano. *Durum eſſe, neceſſitatem imponere adeundorum Pontificum pro transferendis reliquiis*: & cum non ſit de genere prohibitorum nec inueniatur prohibitum cenſetur permiſſum *l. nec non 28. ibi ſed ſi leges non prohibeant ff. ex quibus cauſis maiores Aymon conſ. 174. nu. 5. Speculator titulo de ſucceſſionibus ab inteſtato n. 27. verſ. ſed annatis* & in noſtro caſu eo argumento vtitur Nauarrus *conſ. 2. n. 1. de reliquiis & venerat. ſanct.* ſi tamen fuerit ſepultura traditum, requiritur licentia Epiſcopi ſecus erit ſi ſo-
46 lum fuerit factum depoſitum cadaueris *l. 11. ff. 13. part. 1.* Et quia † de
transferendis cadaueribus agimus, congruit ſcire etymologiam nominis. Cadauer dicitur enim non quia caro vermibus ſit data, prout aliquibus placet, ſed à cadendo, quia iam ſtare non poteſt, *vt tradit Ioannes Fungerus in etymologico, verbo cadauer*, & Lucanus qui ad finem lib. 6. ponit hæc verba: *Carminibus magicis opus eſt herbiſq; cadauer vt cadat.*

Poteſt

Potest † itaque quis suo arbitrio eligere sepulturam, nã cum sit actus 47
vltimæ voluntatis, *vt tradit Aymon cons.10.nu.1.* electio libera debet cuique remanere *l.1. C. de sacrosanct. Ecclesiis.* Et † sic pacto non potest ad- 48
stringi ad eligendum, vel non mutandam electam sepulturam, *cap.1.de sepulturis lib.6.* vbi si fuerit electio facta ad instantiam † clericorum, seu 49
religiosorum etiam iurata annullatur, libere tamen facta cum iuramẽto tenet, nisi noua causa superueniat, † *vt resoluit Ioannes Gutierrez de* 50
iuramento confirmatorio 2.p.c.4.n.13.

Et † sic libera conceditur facultas ordinibus sepeliendi in suis Ec- 51
clesiis cadauera eorum, qui ibidem elegerint sepulturam, *Clementina, Dudum vers. huiusmodi de sepulturis,* modo tamen, quarta pars Ecclesiæ parochiali tribuatur de omnibus obuentionibus tam funeralibus, quã quibuscumque & quomodocumque relictis ipsis Monasteriis per sepeliendum, & in infirmitate, & mortis articulo donatis ad quoscumq; certos, & determinatos vsus.

Et hoc † ea ratione, quod operarij debita sibi mercede non fraudẽ- 52
tur, qua digni sunt, *Lucæ 10.* vt fieret si presbyteris parochialibus, quib. ex officio iniunctum est prædicare, confessiones audire, & sacramenta ministrare, nihil tribueretur, cõtra id quod dicit Apostolus 1. ad Thessalonicenses, cap.5. & ad Corinthios 2. cap.1. ibi: *Scientes, quod sicut socij passionum estis, sic eritis, & consolationis.*

Sed † *an ex relicto pro anniuersario Ecclesiæ, qua testator, seu alter relin-* 53
quens sepulturam elegerit, sit parochiali quarta huiusmodi præstanda? Et ne immoremur primitus scias, dispositionem dictæ Clementinæ, *Dudum,* quartam parochiæ tribuentem, solum habere locum in relictis in mortis articulo, vel durante infirmitate, ex qua relinquens decesserit: quod autem ab eo incolumi, & sano relictum fuerit non defalcatur huiusmodi quarta, nisi id, quod in morte erat dandum fraude à religiosis, & aliis, quorum Ecclesiis sepulturam elegerint, fuerit procuratũ sibi dari, vel donari in sanitate, vt innuit series dictæ Clementinæ: Sanus namq; & nulla ægritudine correptus, non solum Ecclesiæ, sed & cuilibet priuato bona sua potest ad libitum conferre, *cap. donare.88.distinctione.*

Sed an † casus excepti, quib. quarta hæc non debetur, inter quos est 54
anniuersarium relati, *cap.fin.de testamentis* (in quo ponuntur hæc verba: *De his quæ in ornamentis, vel pro eis, seu fabrica, luminaribus anniuersario septimo vigesimo, trigesimo die, siue aliis ad perpetuum cultum diuinum legantur Ecclesiis, vel reliquis piis locis Canonica portio (dummodo in fraudem nõ fiat, vt*

ex Episcopus seu parochialis Ecclesia debeat defraudari) deduci non debet) sint excepti etiam post decisionem Clementinæ, *Dudum.* Et quod sint excepti, sentit Daniel Benatorius in *Analysi Iuris pontificij lib.3.tit.28.vers.vt quis aduersa valetudine:* sed contrarium, & quod per dictam Clementinam derogetur decisioni *c. final. de testamentis,* tenet Couarru. ibi *n.6.ve. 3. quarta generalis, Cerola in praxi 1.p.verb. legatam ad 3.vers. tertia conclus.* de quo inferius dicemus.

Sed quia decisio dicti *cap. fin.* videtur idem sentire respectu portionis Episcopalis, quod etiam disponitur ab Honorio Papa *in cap. ex parte de verborum significatione,* vbi fere per eundem sermonem, & formalia verba asserit, non deducendam Episcopalem portionem de anniuer-
55 sariis, † congruit distinguere has portiones, vt sciatur, quæ propria, & genuina sit cuiusque natura, quia ab auctoribus sæpe confunduntur, & iura ad Episcopalem portionem pertinẽtia parochiali accommodant, & è contra.

Est itaque Episcopalis quarta, quæ debetur Episcopis de omnibus legatis relictis Ecclesiis existentibus in sua diœcesi, propter onus Episcopale, quod ei incumbit, *& ibi glos. verb. mortuariorum in cap. conquerẽte de officio ordinarij, & cap. officij, & in c. requisisti de testamentis, vbi Doctores, & Hostiensis titul. de sepulturis §. de quibus, & Siluester in summa verb. Canonica portio* §.4. *Cerola in praxi, verb. legatum ad tertium.*

Quarta autem parochialis non debetur, nisi solum de his, quæ obueniũt ratione funeris, & de legatis factis Ecclesiæ, qua defunctus elegerit sepulturam, *ex dict. Clement. Dudum de sepulturis, & tradit Cerola, vbi supra, vers. vndecima conclus.*

56 Differt † autem hęc quarta parochialis ab Episcopali in multis: nam portionem Episcopalem nequit Episcopus petere ab hærede, sed ab Ecclesia legataria, quæ cum Episcopo communicat legatum, *cap. requisisti de testamentis, Couarr. cap. officii numero 1. eo tit.* At parochus, percipit quartam parochialem directè ab hærede, *glos. verb. largiri in Clement. Dudum de sepult. quam sequitur ibi Cardinalis, Ancharranus, & Imola,* & eã differentiam sequitur Abb. *cap. de his, num 9. vers. ego admitterem hoc dictum de sepulturis, Capitius decisione 23. num.* 3.

Deinde Episcopalis quarta non detrahitur de his, quæ ad perpetuũ cultum relinquuntur *Valascus consult.105. nu.12. vt in dict. cap. fin de testament.* cuius decisioni quo ad hãc portionẽ Episcopalem nõ est derogatum per *dict. Clementinam Dudum,* quæ solum disponit de parochiali, &

sic Abb.

sic Abb. *d.c.si. de testament.* exemplificat in eo, quod legatum fuit, vt die quolibet celebraretur in certo altari, sequitur Capitius *dicta decisione 23. n. 2.* vbi inuehit contra Angelum, *qui in summa, verb. Canonica portio. §. 1. vers. tertius casus aequiparat in hoc quartam Episcopalem, & parochialem.*

Sed † quamuis in puncto iuris scripti, Angeli opinio sustineri nequeat, stante decisione dictae Clementinae, *Dudum*, tamen de consuetudine recepta seruatur, per quam solum soluitur Ecclesiae parochiali, quarta pars de his tantum, quae offeruntur eo tempore quo funus, aut exequiae defuncti celebrantur, *vt tradit Cardinalis dict. Clement. Dudum. §. verum*, quod dicit maximè notandum Couarru. *dict. capit. fin. num. 6. de testament.* & sic hodie ex generali consuetudine seruatur, quod de relictis pro anniuersario celebrando quarta parochialis non soluatur, & in hunc sensum accipiendum est, quod tradit Daniel Benatorius *in Analysi Iuris pontificij lib. 3. tit. vigesimo octauo. versiculo, vt quis aduersa valetudine*, vbi quod non soluitur quarta de anniuersariis.

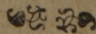
(.·.)

Finis libri primi.

ILLVSTRISSIMO DOMINO D.

RODERICO DE CASTRO, ET BOVADILLA, E Consilio Catholicæ Maiestatis, ac Sanctæ Generalis, & Supremæ Inquisitionis, Archidiacono de Alcaraz, Dignitati, & Cononico almæ Ecclesiæ Toletanæ. Excellentissimi Comitis de Lemos filio, Licentiatus Illephonsus Perez de Lara Regius Consiliarius. S.

POSTQVAM Sub nomine Excellentissimi Comitis de Lemos nepotis tui ex fratre maiore, anniuersariorum simulque maioratuum materiam prodiderim, præclarissime domine, tractaturus Capellaniarum, non tamen effugiens à me semper venerandum nomen de Castro, tu qui eius nominis, & Excellentissima familiæ sacerdotali Ordine es insignitus, & qui (vt adest magna, & certa spes) ad partem non mediocrem solicitudinis, & ponderis vniuersalis Ecclesiæ es, quia pro futurus, assumendus, obuiam occurris vt sis nostri operis auxiliator, & defensor continuans, & Excellentissimi Comitis fauorem, & quo à te sum semper affectus, nec non ab Illustrissimo domino D. Didaco Fernandez de Cabrera & Bouadilla Comite de Chinchon à consiliis, status & belli ac præclarissima eius sorore domina D. Mēcia de la Zerda Marchionissa del Valle auunculis tuis, ac dominis meis colendissimis, quorū si in me, & agnatos beneficia collata recenserem deficeret me tempus enarrantē, sed ita omnibus patent, vt si hoc opere (paruo quidem illo) grati animi testimonium non exhiberem, me ipsum omnes inofficiosæ voluntatis nota grauiter increparent, multos iam annos te colo nobilissime vir, & quidem merito, nam vltra singularem beneuolentiam, qua me amplecteris, literatos, quorum vestigia me legere profiteor grato animo, hilarique vultu complecteris: has ergo studiorum meorum vigilias benigne suscipe, & sub tua protectione tuere, vt detractores terreantur. Vale.

LIBER

LIBER II.

DE ANNIVERSARIIS ET CAPELLANIIS, IN QVO BREVITER DISSERITVR VNIVERSA Capellaniarum materia, ad praxim reducta, iudicibus & aduocatis vtilissima.

CAPVT I.

TRADITVR ETYMOLOGIA, ET DEFINITIO CAPELLANIÆ, ET DISCVTITUR, an Capellaniæ anniuersarium possit relinqui sub conditione, ne Episcopus se intromittat, & quando toleretur, quandoque vitietur talis conditio?

SVMMARIVM.

1 *Ponitur Etymologia, & definitio nominis Capellaniæ.*
2 *Expenditur text.* in c. nouerint, 10. q. 1. *qui partem negatiuam iuuat, sed distinguit. num. 3.*
3 *Quando bona temporalia à laico relinquūtur, etiam laico, cum onere missarum remanent in sua temporalitate, & in potestate, & regimine laici. & num. 5. 6. & 7. 10. & 12. & num. 34. & 40. & 41.*
4 *Poterit tamen Episcopus inquirere, an adimpleatur anniuersarium.*
5 *Si bona pro anniuersario relinquantur confraternitati laicorum, possidentur vt temporalia.*
6 *Idem si relinquantur hospitali laicorum, fundato sine authoritate Episcopi,*

quia non est locus religiosus, nec gaudet priuilegiis piæ domus, & eius bona alienantur sine solemnibus.

7 *Confratres laici seu socij qui opera pietatis exercent in hospitali ab eis fundato sine authoritate Episcopi, non sunt de iurisdictione Episcopi.*

8 *Licet bona relicta pro anniuersario prædictis confratribus non sint in gubernio Episcopi, poterit tamen Episcopus videre, an adimpleatur relictum.*

9 *Episcopus non potest visitare dicta hospitalia laicorum, nec eos compellere ad reddendam rationem bonorum.*

10 *Relinquens bona pro anuiuersario adimplendo per clericum nominandū à patrono relicto potest disponere, quod Episcopus se non intromittat ad conferendum, & quod non soluatur subsidium.*

11 *Quilibet potest, in traditione rei suæ apponere onus, & conditiones quas voluerit.*

12 *Si bona relinquantur Ecclesiæ certis conditionibus, eo addito, quod si non seruentur, laicus apprehendat bona, valet relictum.*

13 *Potest quis ad libitū relinquere anniuersarium, & memoriam Missarum, sine aliqua Episcopi licentia.*

14 *Iniquum esset tollere libertatem ingenuis hominibus disponendi de rebus suis, & potest agi iniuriarum contra turbantem in vsu rei suæ etiam quod abutatur.*

15 *Quando bona relinquuntur Ecclesiæ, seu clericis cum onere anniuersarij, frustratur conditio, ne Episcopus se intromittat.*

16 *Si relinquatur anniuersarium Capellaniæ, cum sit beneficium Ecclesiasticum, non potest testator appouere conditionem, quod Episcopus non conferat.*

17 *Si Capellaniæ relictæ adiiciatur conditio, ne Episcopus se intromittat annullando Capellaniam, si cōtrarium fiat pœna vitiabitur, & Capellania firma remanebit.*

18 *Quod iure non tenet, vinculo pœnæ nequit alligari.*

19 *Postquam bona destinata pro Capellania sunt facta patrimonium ecclesiæ, debent esse in potestate Episcopi, & conditio contraria reiicitur secundum communem sententiam.*

20 *Menchaca, & Humada nituntur defendere sustineri conditionem illam, quod Episcopus se non intromittat, quando testator transfert bona in aliud opus pium, Episcopo se intromittente.*

21 *Qualiter intelligatur regula, quæ habet: licitum esse relinquenti, vel donanti, apponere conditiones, quas voluerit.*

22 *Quid*

22 Quid si fundans annuersarium, nominet Capellaniam, & adiiciat verba ex quibus colligatur, eius mentem fuisse facere anniuersarium non Capellaniam.
23 Quando constat de voluntate testatoris, receditur à proprietate vocabuli.
24 Expenditur l.cum delanionis, §.asinam, ff. de fund. instruct.
25 Actus agentium non debent operari vltra eorum intentionem.
26 Verba non debent sumi captiose in damnum proferentis.
27 Testator nihil facit in sui praeiudicium.
28 Verba testatoris sunt subtiliter consideranda.
29 Propter nimiam subtilitatem saepe erramus.
30 Verba testatoris sunt consideräda iuxta opinionem fruentium intellectu.
31 Fundans anniuersarium Missarum, non videtur facere beneficium, licet nominet Capellaniam.
32 Imperiti saepe confundunt nomina & terminos.
33 Refertur responsio sacrae congregationis Cardinalium super hoc, an debeat iudicari Capellania seu anniuersarium.
34 Capellania secularis, & profana dicitur, quae non est spiritualizata, & eius bona erecta in spiritualibus, & quae talis sit.
35 Non dicitur Capellanus qui non habet titulum, sed stipendiarius,
36 Anniuersaria non computantur in valore beneficij.
37 Anniuersaria non veniunt in locatione beneficiorum.
38 Anniuersaria non comprehenduntur in generali obligatione.
39 His anniuersariis, & similibus non conueniunt requisita beneficij Ecclesiastici.
40 Capellania fundata à testatore non spiritualizata, tantum dicitur legatum pium, computaturq; inter bona temporalia.
41 Et sic talia bona collectantur sicut bona temporalia aliorum ciuium deducto onere.
42 Clericus potest deseruire pluribus Missarum memoriis sub eodem tecto.
43 Verba sunt intelligenda in eo sensu, in quo magis principaliter verborum conceptio operatur, & ad quem intentio principaliter dirigitur.
44 Quando in vno contractu interueniunt duo proportionabilia diuersis contractibus, actus iudicatur à principali intentione contrahentium.
45 Illud dicitur principaliter intendi, ad quod finis intentionis dirigitur.
46 Si non constiterit manifestè, quod testator voluit facere anniuersarium, & Capellaniam, standum est propriè verborum significationi.

47 Talis

47 Talis præsumitur mens testatoris qualis verba demonstrant.

48 De licentia Romani Pontificis potest fundans Capellaniam apponere conditionem, quod Episcopus non se intromittat, idem de licentia Episcopi.

49 Capellæ fundatæ à Regibus Hispaniæ sunt sub eorum immediata protectione, & non visitantur ab Ordinariis, aliquæ tamen ab eis conferuntur.

50 Si memoriam Missarum Episcopus, ter, quaterve, vel etiam bis, vt Capellaniam conferat spacio longi temporis, erit in posterum collatiua.

51 Memoria Missarum, quæ sua origine, & institutione non est Capellania, progressu temporis fit Capellania collatiua.

52 Conditiones appositiuæ in fundatione Capellaniæ possunt præscriptione tolli.

53 Longum tempus requiritur in præscriptione, vbi constat, testatorem seu alium fundatorem noluisse esse Capellaniam collatiuam, quia vltimus status beneficij non attenditur, si non sit præscriptus, quando constat de proprietate.

54 Si dubitatur, an fundator voluerit vel ne, quod Capellania esset collatiua, sufficiunt duo, vel tres actus collationis etiam minori tempore decem annorum, vt habeatur pro beneficio collatiuo.

55 Ex vnica collatione acquiritur quasi possessio conferendi Capellaniam.

56 Quod procedit, modo collatio sortita esset effectum.

57 Quasi possessio conferendi, vt acquiratur ab aliquo, plura requiruntur.

58 Si Episcopus sit in quasi possessione conferendi, præsumitur Capellaniam esse collatiuam.

59 Capellania in dubio præsumitur fundata cum Episcopi approbatione.

60 Capella seu Capellania, licet habeat aliquod signum, per quod videatur fundata cum Episcopi consensu, si constiterit de contrario, erit profana.

1 CApellania ita nuncupata à Capella, & anno, ex quo in Capella annuatim celebratur per Capellanum sic vocatus sacerdos, qui aliâs à sacello, in quo sacra fiebant, & ab eo dabantur, dicebatur. Differt autem Capella à sacello in eo, quod sacellum erat olim locus diis sacratus sine tecto ad sacrificandum (quo hodie non licet celebrare, nisi in casu necessitatis, & itinere. *cap. concedimus, iuncta gloss. verb. sub dio de consecratione, distinctione* 1. licet promiscue vtamur his vocabulis.) Capella autem est locus coopertus ad diuina celebrandum, & dici-

& dicitur (non à capiendo, eo, quod populum capiat, vt placuit Fungero *in etymologico Latino, verb. Capella*, & aliis) ſed à capa, quæ tegumentũ ſignificat, veluti tentorium, vt tradit Cæſar Baronius *in martyrologio Romano die vndecima Iunij*, vbi quod poteſt dici à Capa ſancti Martini, quo nomine Hiſpani vtimur pro pallio, quod ſecundum Fungerum in dicto etymologico, verb. *pallium*, dicitur *à pellibus*, quia prius ſuper indumenta pellicea veteres induebantur, & habetur Geneſ. c. 3. *Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & vxori eius tunicas pelliceas, & induit eos*, & ſic hodie ea ſuperindumenta, & exteriora veſtimenta, quibus clerici & Capellani vtuntur in officiis Eccleſiaſticis vocantur *ſuperpellicea*, noſtro ſermone (*ſobrepellices*) Et illud præcioſum ornamentum ſericum auro intextũ, quo clerici vtuntur in proceſſionibus & feſtis ſolemnibus, dicitur Capa, *Durandus in rationale diuinorum officiorum lib. 3. cap. 1. nu. 13.* Sumpta denominatione à tegumento, quod pellibus caprarum fiebat, & etiam vernaculo ſermone vocatur, *Capa*, & ferè omne tegumentum ad eundem modum appellamus, *vt capote, caperuça, capuz, capilla*, & hinc Capellæ appellantur oratoria, quæ fiunt ad celebrandum de licentia Superioris, *dict. c. concedimus de conſecratione, diſtinctione. 1.* vbi gloſ. *verb. celebrari*, & Cardinalis Turrecremata *ibi nu. 4.* inquiũt, dici Capellas, quia antiquitus pellibus Caprarum cooperiebantur earum tecta, & quia frequentius anniuerſarium miſſarum relinquitur celebrandum in aliqua Capella, dicitur *Capellania*, & *Capellanus*, eam celebrans in Capella, quæ aliâs cubiculum appellatur, iuxta illud Matthæi, c. 6. *intra cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora*, & ſic cubicularij Romani Pontificis dicuntur *Capellani*, ſecundum Cæſarem Baronium, *vbi ſupra*.

Eſt itaque Capellania onus celebrandi miſſam in Capella, ſeu altari,
vt dicit Cerola in praxi 1. p. verb. beneficia ad primum, verſ. 3. Capellaniæ, cui
definitioni debes addere annuatim, vt totaliter conueniant definito, &
ſit bona: ſi quidem tunc dicitur Capellania miſſarum celebratio, quãdo
fit anniuerſariè, verſo anno, iterum atque iterum, modo quo prius. E-
rit itaq; definitio hęc, *Capellania eſt onus celebrandi annuatim miſſam in Ca-* 2
pella, ſeu altari. Hæc autẽ Capellania, & bona, quæ pro eius dote fuerint
relicta, ſunt in gubernio Epiſcopi. *c. nouerint. 10. quæſt. 1. Nouerint* (inquit
text.) *conditores baſilicarum in rebus quas eiſdem Eccleſiis conferunt, nullam
poteſtatem habere, ſed iuxta Canonum inſtituta, ſicut Eccleſiam, ita & dotem
eius ad ordinationem Epiſcopi pertinere.*

Sed † quia multipliciter conſtituitur anniuerſarium, diſtingue, nam 3

aut bona temporalia à laico relinquuntur etiam laico cum onere miſſa-
rum, vel eleemoſynarum, ſeu alterius pij operis, & tunc cum bona re-
maneant in ſua tẽporalitate, vt diximus *ſupra lib.1.cap.5.nu. 61.* non ſunt
in gubernio Epiſcopi, & ſiue teſtator iuſſerit, quod ſe non intromittat,
vel nihil de eo loquatur, talia bona affecta anniuerſario, poſſidentur à
laico, & ſub eius regimine, vt ſua reputantur inter cætera bona, neque
ex eo, quod ſint hypothecata pro oneribus piis adimplendis cenſentur
eſſe in dominio operarum piarum, *Gãma deciſ.288, num.4. in principio* de
4 quo infra, *nu.5.6.& 7.10.12.34.& 41.* Poterit † tamen Epiſcopus ſe intro-
mittere, non obſtante clauſula, ad agnoſcendum, an adimpleatur anni-
uerſarium ſecundum defuncti voluntatem, cum ſit piarum cauſarum
executor, *c. nos quidem de teſtament. & Concil. Triden. ſeſſione.22. de reforma-
tione, capit.8. tradit in ſpecie Rochus de Curte de iure Patronatus verb. pro eo
quod, num.28.* præcipuè, ſi malè executores impleuerint. *Valaſcus conſulta-
tione.105. nu.55. & 61.*

5 Aut † relinquuntur bona cum onere anniuerſarij cõfraternitati lai-
corum, aut hoſpitali fundato à laico, ſine Epiſcopi authoritate, qui non
eſt locus religioſus, *vt dicit Ioannes Faber. §. nullius, numero. 1. in fine inſtitu-
ta de rerum diuiſione, Valaſcus conſultatione.105. num.7. vbi plures refert, &
Meneſius. l. ſi aquam, numer. 46. C. de ſeruitut. & aqua*, nec gaudet priuile-
giis piæ domus, *Baldus auth. hoc ius porrectum. C. de Sacroſanctis Eccleſ. Va-
laſcus vbi ſupra, n.44.* & poteſt deſtitui, *gloſ. verb. altare, Clementina, quia
contingit, de religioſis domibus*, & reduci ad vſus profanos, *Abb. conſil.31. nu-
mer.2.1. part. Valaſcus dict. conſultatione.105. numer.8. & 26. & ibi, numer.34.*
quod alienantur eius bona ſine ſolemnitatibus, *Pariſius conſil.34. numer.
19. volum. 4. Alexand. conſil.4. volumine.3.*

6 Et † tunc erit idem, quod in præcedenti, cum talia bona ab eis con-
fratribus poſſideantur, vt temporalia; ex quo huiuſmodi confratres, ſeu
7 ſocij (qui † ſolum conueniunt, vt opera pietatis exerceant in hoſpitali
taliter ab eis fundato) non ſunt de iuriſdictione Epiſcopi, ſed de iuriſdi-
ctione iudicis ſæcularis, *Abb. vbi ſupra, tradit Valaſcus dicta conſultatione.
105. num.32.* maxime, quia nullo iure probatur, quod ſint de Epiſcopi
iuriſdictione, vt dicit Abb. *d. conſ.31. num.1.* ibi: *Nec per iſtam fraternitatem
deſinunt iſti eſſe de iuriſdictione iudicis ſæcularis, cum hoc nullo iure probetur,
ſed potius notatur oppoſitum in Clement.1. de religioſis domibus, & Parladorius
3. part. differentia. 9. §. 1. num.9. Verallus Caputaq. deciſ.328.1.p. Cabedus de-
ciſ.51. Cerola in practica Epiſcopali.1. part. verb. confraternitas, verſ.4.* Pote-

rit ta-

rit tamen † Epiſcopus inquirere, an adimpleatur anniuerſarium reli- 8
ctum, *vt tradit Rochus, vbi ſupra,* non tamen poterit eos compellere ad
reddendam rationem bonorum, nec viſitare, *tradit Valaſcus dict. conſul-* 9
ſultatione. 105. num. 49. & 51.
Aut † non relinquuntur anniuerſarij bona hoſpitali, nec alteri, ſed 10
iubet teſtator, quod ex fructibus bonorum relictorum celebrentur an-
nuatim miſſæ pro eius anima per clericum nominandum à certo patro-
no à ſe relicto, & tunc bene poteſt addere conditioné, quod Epiſcopus
ſe non intromittat ad conferendũ clerico nominato per patronum, &
quod hoc ſeruitiũ non ſit Capellania collatiua, ſed memoria, & anni-
uerſarium miſſarum. Ita † quod nõ ſoluatur ſubſidium, vt non ſoluitur 11
ex his memoriis quarũ bona non ſunt ſpiritualizata, *vt infra cap. 6. n 15.*
Nã quilibet poteſt in traditione rei ſuæ onus. & conditioné apponere,
quam voluerit *l. in traditionibus. ff. de pactis. l. 1. §. ſi conuenerit ff. depoſiti. l. ſi*
ſeruus ea lege. ff. de ſeru. exporta. l. ob res. ff. de pactis dotalib. l. 1. ff. de ſolutio. Anch.
conſ. 197. nu. 6. vbi quod procedit etiam in traditione Eccleſię facta, & ꝙ
conditio † ſic appoſita eſt ſeruanda. *c. Eleutherius. 18. q. 2. c. ver. 5. de conditio.* 12
appoſitis. Ita ꝙ non cenſeatur conditionibus fundationis derogatum, per
clauſulam non obſtantibus, *Vitalinus de Cambau. tract. clauſul. in clauſ. nõ*
obſtãtibus, Anchar. conſ. 217. nu. 3. vbi ꝙ ſi apponatur conditio, & adiiciatur,
quod ſi Eccleſia non ſeruauerit, laicus apprehendat bona, propria au-
thoritate, poteſt ea apprehendere, quod notat *Ioannes Andreas poſt Ho-*
ſtienſ. cap. verum de foro competenti, ea enim bona ſunt profana, *Ioannes*
Faber. §. ſi quis autem, nu. 2. inſtituta de rerum diuiſione, & ſic iudices ſæcula-
res de his cognoſcunt non Eccleſiaſtici, *vt tradit Cabedus de patronatibus*
Regiæ Coronæ. c. 28. num. 6. vbi inquit ſic pluries pronunciatum à Senatu
Luſitano, & ponit decreta ad literam, quæ loquuntur in bonis Capel-
larum, & Capellaniarum profanarum, quæ perlegas.
Et † cum bona non efficiantur ſpiritualia, ſed maneãt in ſua tempo- 13
ralitate, nec ſit neceſſaria authoritas Epiſcopi ad condendum huiuſmo-
di anniuerſarium miſſarum, cum poſſit quiſque ad libitum relinquere,
vt poſt Decium cap. ex parte nu. 10. de reſcriptis, Guido Pap. q. 187. Bellamera. c.
ſuper hoc q. 15. de renunciatio. & Rebuf. de pacificis poſſeſſoribus, numer. 287.
tradit Spino de teſtam. gloſ. 4. princip. tit. de patronis, numer. 42. conſequens
eſt, vt hæc conditio, quod Epiſcopus ſe non intromittat in conferen-
do, ſuſtineatur, *Valaſcus conſultatione 105. numer. 1. & 6. & 55.* licet vt dixi-

14 mus ſupra,*nu.4.*poſſit inquirere, an adimpleatur † anniuerſarium, iuxta
defuncti voluntatem, iniquum namque eſſet tollere liberam facultatẽ
ingenuis hominibus diſponendi ad libitum de rebus ſuis. *l. 2. in fin. ff. ſi
quis à parente fuerit manumiſſus*, etiam quod abutatur eis, *Cabedus de pa-
tronat. Regiæ Coronæ. c.31. num. 1. & 2.* de quo ſupra *lib. 1. cap. 22. num. 29.* &
iſta priuatio facultatis dicitur contra bonos mores. *l. penultima, vbi Dd.
ff. de pact. l. nemo exterus. C. de Iudæis. l. dudum. C. de contrahenda emptione,*
15 *Aymon conſ. 217. num. 2.* vbi quod poteſt † agere iniuriarum contra tur-
bantem in vſu rei ſuæ *per l. iniuriam. §. ſi quis me prohibeat, verſ. at ſi quis. ff.
de iniurijs.*

Quod maximè procedit in relictis in vltima voluntate, quæ libera
debet cuique relinqui. *l. 1. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* ob quod lex *12.* tabula-
rum vocitabat: *Vti legaſſet quiſque de ſua re ita iuſto*, quæ verba referuntur
in authentico *de nuptijs §. diſponat, collat. 4.*

Aut relinquuntur bona cum onere anniuerſarij Eccleſiæ, ſeu clericis,
quod eſt idem. *Paulus Caſt. l. non plures num. 3. l. annua, §. Atria. ff. de an-
nuis legatis*, & tunc fruſtratoria eſt adiectio illa, ne Epiſcopus ſe intro-
mittat, nam quemadmodum Eccleſia, & clerici, ita eis datum, ſeu reli-
ctum eſt in patrimonio, & regimine Eccleſiæ *dict. cap. nouerint. 10. quæ-
ſtione. 1.*

16 Aut † teſtator, ſeu alter diſponens relinquit bona, vt ex eorum red-
ditibus fiat anniuerſarium Capellanię cum Epiſcopi authoritate (quam
hæres debet fundare intra annum: *Rochus de Curte tractatu Iuris patrona-
tus v. cõſtruxit nu.* 15. aliâs tenetur ſoluere redditus à morte teſtatoris, *au-
thent. de Eccleſ. tit. §. ſi autem, verſ. ſi autem diſtulerit, collat. 9. Couarru. c. ſi
heredes, num 5. de teſtamentis*, vbi alios refert,) & eo caſu cum ſit benefi-
cium Eccleſiaſticum) *vt tenet gloſ. in Clement. finali de decimis, Lambertinus
de iure patron. lib. 2. 1. p. q. 7. art. 30. num. 23. & tradit Rebuf. in praxi benefi. io-
rum in princ. num. 11 Salzedo in additionibus ad Bernandum Diaz. c. 62. nu.
12. Azeuedo. l. 1. num. 7. tit. 4. libr. 1. Recopil. Solis de cenſibus libr. 2. cap. fin. num.
15. Guid. Pap. q. 187.* vbi dicit communiter eſſe receptum, *ſequitur concius
Ceuallos q. 693. numer. 19.*) & beneficium non poſſit ſine inſtitutione
Canonica obtineri iuxta regulam, *beneficium de reg. iur. lib. 6.* & text. *in
authent. vt clerici qui recedunt, collat. 5.* conſequens eſt, quod teſtator, ſeu
alter Capellaniæ conditor non poſſit apponere cõditionem, q̄ Epiſco-
pus ſe nõ intromittat ad conferendum, iure obuiante *in c. ſic quidam. 10.
q. 1.* in hæc verb. *Sic quidã contra omnẽ authoritatẽ, Eccleſias, quas ædificaue-
rint*

rint postulant consecrare, vt dotem, quam eidem Ecclesiæ contulerint censeant ad Episcopi ordinationem non pertinere, quod factum taliter in præterito corrigatur, vt & in futuro, ne fiat prohibeatur, sed omnia secundum constitutionem antiquam ad Episcopi ordinationem & potestatem pertineant. Nam licet talium iurium spiritualium patronatus possit cadere in laicum, ipsa tamen institutio ad Episcopum pertinet, *vt tradit decisio Rotæ 10. de testament. in antiqois, numer. 1.* vbi quod talis conditio tamquam iuri contraria non est seruanda, *argumento text. in authent. de Ecclesiast. titulis. §. si autem pro redemptione captiuorum*, ibi: *Licet præcipuè à testatoribus, aut donatoribus sit interdictum, l. 1. in fin. C. de his quæ pœnæ nomine rel.*

Quod † adeo verum esse asserit dicta Rotæ decisio, vt etiamsi testator addat, quod si Episcopus se intromittat, cassat, & annullat dictam 17
Capellaniam, & vult, quod ex bonis pro eius dote assignatis fiant & celebrentur duo anniuersaria, adhuc † Capellania firma remanebit, & adiectio pœnæ vitiabitur, nam quod non tenet de iure, vinculo pœnæ 18
nequit allegari. *l. non dubium in fin. C. de legibus l. quod de bonis. §. 1. ff. ad l. g. Falci.* Postquam † enim bona destinata pro Capellania transferuntur in patrimonium Ecclesiæ, & dominium Christi, & facta (*vt vtar* 19
verbis decisionis) Sancta sanctorum, impossibile est, quod per dispositionem testatoris talis esse desinant, cum ea dispositio testantis, vel alterius fundantis Capellaniam sit collata in tempus; quo bona desinant esse sua, vti dicimus de libertate data à domino in tempus, quo seruus est alienus, quæ non valet. *l. Stichus seruus. ff. de manumissis testamento*, & faciunt tradita à nobis *supra primo libr. cap. 25. numer.* 3. Atque ita, quod huiusmodi conditio reiiciatur, tradit Abb. *cap. requisiti, de testament. & cap. nobis nume. 5. de iure patron. Innocent. cap. in Lateranensi, numer. 5. de præbend. Felinus cap. cum venerabilis, numer. 33. de exception. Anton. de Butrio cap. cum dilectus de consuetudine, numer. 24. & ibi Ioan. de Imola num. r. 12. Lambertin. de iure patron. libr. 1. 1. part. quæstione 9. principali, numer. 68. & 74. Palatius Rubeus rubr. de donatio. §. 16. numer. 14: Bernardus Diaz reg. 240. ampliatione. 2. Sarmiento libr. 1. Selectarum cap. 11. numer. 10.* qui loquitur in Capellania, & aliis relictis piis, quorum executio ad Episcopum de iure pertinet, *& Couarruu. in 4. de sponsalibus 2. part. cap. 3. §. 1. nu. 20. & cap. tua, de testamentis numer. 6. &* 8. vbi alios refert *Spino de testamentis glossa 4. principali titul. de patronis numer. 40. Gratian. regul. 156. numero 17. Guterreius. l. nemo potest, numer. 449. de legat. 1. Azeuedus. l. 9. titul. 6. libr. 1. Recopil. numer. 5. Menchaca libr. 1.*

de successio. progressu capit. 7. num. 16. & 17. licet ipse ibi nitatur defendere, quod eo casu, quo testator non annullet omnino relictum in Capellaniam, Episcopo se intromittente, sed † transferat in aliud opus pi-
20 um, valeat eius dispositio, cuius sententiæ assentitur *Humada ad Gregorium. l. 1. titul. 15. part. 1. gloss. 6. numer. 2.* cum distinctione, de qua ibi vt procedat, quando Capellania nondum est facta, de quo nemo dubitat: Veritas tamen est, quod vitiatur adiectio pœnalis, etiamsi fuerit translationis in anniuersarium, vel aliud opus pium, vt habet communis sententia à qua periculosum est recedere.

21 Neque † obstat, quod licitum est relinquenti, vel donanti res Ecclesiæ apponere conditiones quas voluerit, & quod Ecclesia eas seruare tenetur, *vt tradunt omnes in capit. verum, per text. ibi de conditio. appositis, Nigris in extrauaganti vnica de vita, & honestate clericorum, numero 253. & diximus supra, numero 11.*

Nam ea regula quæ habet, quod quilibet potest in traditione rei suę apponere conditiones, quas voluerit, & disponer de eis ad libitum, intelligenda est, si disponat segun Dios, y segun fuero. *l. 1. titul. 28. partita. 3.* ibi: *Sennorio es, poder que home ha en su cosa de fazer della, è en ella lo que quisiere, segun Dios, y segun fuero.*

22 Sed † velim aduertas lector, quod sæpissime contingit fieri ab omnibus imperitis literarum maximè fœminis anniuersarium missarum, & vocant illud *Capellaniam*, disponendo, quod patronus faciat missas dicere per clericum, seu clericos, adiiciendoque alia verba, ex quibus clare colligitur, quod mens relinquentis non fuit instituere Capellaniam, sed anniuersarium missarum: nam eo casu, licet testator, seu relinquens vtatur verbo *Capellania*, non debet Capellania iudicari, nec bona erigi in spiritualibus, sed relinqui in sua temporalitate pro anniuersario missarum, & perperam facient ordinarii Episcoporum, si eam vt
23 Capellaniam conferant, tum † quia quando constat de voluntate testatoris receditur à proprietate vocabuli. *l. non aliter, vbi omnes de legat. 3.*
24 *l. cum de lanionis. §. asinam † de fundo instruct.* ibi: *Et non propriam verborum significationem seruari, sed in primis, quod testator demonstrare voluerit, l. 3. §. conditio. ff. de adimen. legat.*, ibi: *Sed melius est sensum magis, quam verba amplecti*, cum verba debeant seruire intentioni, *Tiberius Decianus consil. 1. numer. 176.* vbi refert pulchra verba Ciceronis, *& cons. 3. n. 45. volum. 1.*

25 Nec † actus agentium debet operari vltra eorum intentionem. *l.*

non

non omnis. ff. si cert. petat. Aymon cons. 304. *num. 7. decis. Genua. 63. numer. 3.* tum etiam † quia verba non debent sumi captiosè in damnum proferentis, *l. fin. ff. ad exhibendum, Aymon consil. 9. numero. 23.* 26
maximè † verba testantis, quæ intelligi debent in eius fauorem, cum nihil faciat in sui præiudicium, *gloss. in l. si quis testamentum, verbo pœnæ chirographa ff. ad legem Aquil.* Et sunt subtiliter † consideranda, vt exequatur eius voluntas, *vt in authentico de restitut. fideicommis. §. nos igitur collatione. 9.* non tamen † nimia subtilitate, nam propter nimiam subtilitatem sæpe erramus, quia animum testatoris non videmus, *post Baldum l. precibus, num. 37. C. de impub. & aliis, & Ias. per text. ibi. l. si seruum Stichum. §. sequitur. ff. de verborum oblig. Simon de Pratis lib. de interpretanda vltima voluntate interpretatione. 1. dubitatione. 4. solutione. 6. numer. 7. pagin. mihi 51. columna. 1.* Et est textus *in l. si quis heredem C. de rest. & substit. in fin.* 27 28 29

Sunt † ergo consideranda verba testatoris iuxta opinionem fruentium intellectu, *vt dicit Alex. Raudensis consilio. 19. num. 138.* & eo respectu quo prolata sunt, *Marcus Anton. Peregrinus consilio* 88. *numer. 3. volumine 3.* quia non à solo vno nomine, sed à toto sermone, phrasi, ac ductu orationis pendere debet dispositio, *l. nominis. §. verbum eis legibus. ff. de verborum significatione. Alexand. Raudensis de Analogis lib. 1. cap. 4. numer. 17.* Et verba imperiti & ignari literarum tanquam ab ignaro prolata, vt tradit Oldrad. *cons. 45. num. 2.* & conducit *l. vnica in fin. C. si quis Imperatori maledixerit.* 30

Et sic † quod fundans anniuersarium missarum, licet nominet Capellaniam non videatur facere beneficium, sed memoriam missarum, tradit Cerola *in practica Episcop. 2. part. verbo beneficium, versiculo decimo folio mihi* 11. Imperiti namque † sæpe confundunt nomina & terminos, *vt tradit Peregrinus consilio 32.* vbi in Capellaniis loquitur. Veritas namque † & rerum substantia hominum denominatione mutari non debet, *vt dicit Guterreus libr. 3. practicarum quæstione* 84. *num. 2. per l. non Epistolis C. de probationibus, & l. si forte. ff. de Castrensi peculio*, & eo casu sufficiet, quod patronus eligat vnum sacerdotem ex approbatis ab ordinario pro dicendis missis. Ita respondit sacra Congregatio Cardinalium in hæc verba: *Dubitatum fuit quid iuris de illis qui nullum habeant beneficium. sed solum iure legati relictum fuit à quibusdam, vt certæ missæ in hebdomada celebrentur, & heredes eorum fecerunt electionē sacerdotis, qui huiusmodi legato satisfaciat, responsū fuit ab eadē congregatione, satis esse, quod di-* 31 32

cti

cti heredes vnum sacerdotem ex approbatis ab ordinario elegerint, refert Cerola *in praxi. 1. p. verbo beneficia ante versiculum ad secundum fol. mihi 20. alias pag. 37. tradit Petrus Gregorius Tolosanus de benefici. c. 11. numer. 10. in fin. post Ioann. Fabrum, & Guidonem, quos ibi allegat.*

34 Et dicetur † illa Capellania sæcularis, & profana, ex quo non est spiritualizata, & eius bona erecta in spiritualibus, iuxta distinctionem, quam tradit Petrus Gregor. *in sintagmat. iuris. 2. p. c. 29. num. 5. cum sequentibus,* vbi eas inquit, dici profanas, quæ per laicos sine authoritate Episcopi fundantur, & destinantur alicui sacerdoti, vt missas celebret, & stipendia aliqua percipiat, nam talis fundatio legatum pium censetur, & refert Fabrum, quem omnes ad id allegant *in §. nullius, instituta de rerum diuisione,* & Guidonem *dicta decis. 178.* idem tradit *Azor. lib. 10. instit. moralium, c. 3. ver. hoc vt clarius explicem, & 2. p. lib. 3. c. 8. vers. 3. quæritur.*

35 Pro quo † est singularis glos. *in extrauag. execrabilis de præbendis inter communes, verbo,* quæ alia, vbi ponit hæc verba: *Aut quis beneficia possidet vt titulata, quo casu propriè dicitur clericus seu Capellanus talis Ecclesiæ seu Capellæ in qua titulatus est, c. clericos. 71. distinct. c. 1. 21. q. 1. c. Episcopum. 7. q. 1. Aut autem ea quis tenet, vt non intitulata, quo casu non censetur clericus, seu Capellanus Ecclesiæ, qua intitulatus non est,* vt dicit glos. illa: *Beneficiatum voco, sine titulo istos assisios portionarios, habentes altaria seu Capellas pro missis defunctorum,* de quibus *in cap. penult. de clericis non residentibus in capit. significatum de præbend.* Neque hic dicuntur percipere fructus Ecclesiasticos, sed stipendium ratione personalis operæ & laboris, *argu. text. in l. cum duobus. §. si in coeundo. ff. pro socio. l. 1. §. 1 ff. si mensor falsum modum dixerit, ita tradit Couarr. lib. 3. variar. cap. 13. n. 1. Redoanus de reb. Ecclesiæ q. 1. an prælatus possit disponere de rebus Ecclesiæ in §. in hac igitur materia, n. 16. & sequent. pag. mihi 296.* Nec hæc anniuersaria
36 computantur in valore † beneficii, *Staphileus de formis expectatiuarum. §. nona forma, n. 45. & Ioannes Guterreus cons. 8. nu. 1. & 2. Barbosa l. diuortio. §. quod in anno, n. 7. ff. solut. matr.* (limita in condemnatione, *vt*
37 *per Mohedanum deci. 6. n. 1. de præbend.*) Nec † veniunt in locationibus beneficiorum, *Carrotius de locato 3. p. tit. de rebus Ecclesiæ locandis conclus. 8.*
38 *ver. ampliatur.* Nec † in obligatione generali comprehenduntur. *Afflict. decis. 191. & ibi Vrsilius. n. 5.* Nec conueniunt his & similibus dotationibus requisita beneficii Ecclesiastici, *vt notat Rebuf. de pacificis possessoribus*
39 *limitatione 10. n. 287.* vbi ex † hoc infert, & dicit, quod huiusmodi Capella-

pellaniæ fundatæ à laicis si non fuerint approbatæ ab Episcopo diœcesano, nec ab eo, nec à Papa conferri possunt, *Clement. 2. de præbend. glos. & Dd. in Clement. quia verb. altare de relig. domibus, Menes. l. 2. n. 47. C. de seruit. & aqua, Curtius Iunior cons. 20. n. 1. Valascus consultatione, 105. nu. 26.* & sic laicus fundator pleno iure dabit, tanquam legata pia, quia nō possunt dici beneficia Ecclesiastica ante approbationem Episcopi. *c. nemo c. nullus de consecratione distinctione. 1.* sed † potius relicta pia pro missis defunctorum, *Rebuf. in praxi benefic. c. 3. nu. 10. fol. 3. & cons. 58.* vbi 40
quod dum Capellania fundata à testatore non est spiritualizata tātum dicitur legatum pium, computaturque inter bona temporalia, *vt ex Fabro, & Guidone tradit Petrus Gregorius vbi supra, & Aluarus Valascus consult. 60. n. 12. vbi alios refert, & nos diximus supra, n. 3. & 34. & sequent.* Quare † posse talia bona collectari, & onerari, sicut bona temporalia 41
aliorum ciuium; ex Ancharrano tradit Auendan. *de exequen. mandat. 2. p. c. 14. n. 32. in fin.* Intellige tamen deducto onere pio, *vt dixi supra, libro 1. cap. 20. n. fin.* Et † clericus potest deseruire pluribus missarum me- 42
moriis sub eodem tecto, *Geminian. c. 1. n. 14. vers. glos. de consuet. libr. 6.* Et licet, quando quis nominat memoriam missarum Capellaniam, vtrumq; possit comprehendi, & Capellaniam, & anniuersarium, in eo sensu accipiendum est vocabulum, in quem magis principaliter verborum conceptio operatur, & † ad quem intentio principaliter dirigitur 43
Abb. Panor. cons. 15. n. 1. 1. p. vbi quod quando † in vno contractu inter- 44
ueniunt duæ species contractus, seu duo proportionabilia diuersis cōtractibus, actus iudicandus est à principali intentione contrahentium, & illud dicitur principaliter intendi, ad quod † finis intentionis diri- 45
gitur, *Bart. l. ambitiosa, num. 19. ff. de decret. ab ordine facien.* Si ergo ex verbis testatoris colligitur, quod eius intentio fuit faciendi anniuersarium missarum, nil refert quod vsus fuerit nomine Capellaniæ per supradicta, nec sunt verba eius captanda, vt impugnetur eius voluntas, & iudicium. Si † tamen manifestè non constiterit, quod testator volue- 46
rit anniuersarium celebrari, intelligendum est de Capellania ex vi verbi *per dict. l. non aliter de legat.* Et † quia mens testatoris talis præsumitur, 47
qualis verba demonstrant. *Bart, l. fin. ad Trebellianum* & quia quod est in nomine præsumitur in re, *Curtius Iunior consil. 20. n. 4. de quo supra, li. 1 c. 3. n. 37.* & eo casu conditio, ne Episcopus conferat, inutilis reddetur, quia turpis, & sacris sanctionibus contraria, *vt dictum est supra.* De licentia † tamen Romani Pontificis poterit testator apponere eam cō- 48

ditionem, quod Epiſcopus ſe non intromittat, *Rebuf. de congrua portio-*
ne,n.120. Sed &de conſenſu Epiſcopi inquit *Abb. ca. nobis nu. 5. de iur.*
49 *patron.* Excipiuntur † tamen ab his Capellæ à regibus Hiſpaniæ funda-
tæ, quæ ſunt de eorũ patronatu, & ſub eorũ immediata protectione, ita
vt nec poſſint per ordinarios, nec viſitatores Eccleſiaſticos viſitari ſine
eorũ licentia ex deciſ. Concil. Trid. ſeſ. 22. c. de reformat. ibi: *Non ta-*
men quæ ſub Regum immediata protectione ſunt, ſine eorum licentia, & tradit
Cabed. *de patron. Regiæ coronæ, c. 39. n. 3.* In regno autẽ Caſtellæ aliquæ
Capellaniæ Regiarũ Capellarũ & præbendæ Eccleſiarũ Regii patrona-
tus cõferuntur ab ordinariis preuia tamen præſentatione domini no-
ſtri Regis, aliæ aũt non cõferuntur: In omnibus autem ſeruabitur con-
ſuetudo, nec iuri eorũ patronatuũ conſueuêre Romani Pontifices de-
50 rogare; *Couar. q. 36. pract. n. 6. verſ. 2.* Si † tamen per tẽpus 40. añorum,
ter, quaterq; & etiã bis, Epiſcop⁹ huiuſmodi miſſarũ memoriam, vt Ca-
pellaniã cõferat oblato, & præſentato p patronũ, erit in poſterũ Capel-
lania collatiua, *tradit Azor li. 10. inſtit. Moral. c. 3. v. hoc vt clarius in fi.* ſed
reuera ſufficit tẽp⁹ ordinariũ, qa pſcribit cõtra res laicorũ nõ Eccleſię,
Ita defẽdit Mene. *l. ſi quam n. 46. C. de ſeru. & aqua* (quidquid Fulgo. *l. oẽs*
n. 13. tenuerit *C. de ſacroſan. Eccl.*) *ſequitur Valaſ. conſ. 105. n. 42.* Neq; huic
opinioni obſtat, quod tradit Humada ad Greg. *l. 1. tit. 15. p. 1. gloſ. 6. n. 3.* I-
bi n. agitur de præſcribenda Eccleſia patronata, & id affirmat in fauorẽ
Eccleſiæ: hic autem verſatur Eccleſiæ fauor in præſcribendo tẽpore or-
dinario. Curſus n. tẽporis 40. annor. ſolũ deſideratur in rebus Eccleſię,
Meneſ. vbi ſupra. n. 44. & tale tẽpus requiritur ad mutandũ ſtatũ benefi-
cii, *ex aliis tradit Stapil. de lit. gratiæ tit. de formis expectatiuarum. § octaua*
forma, n. 4 Gabr. conſ. 185. n. 1. & fin. vol. 2. quia ius eligẽdi in benefici-
is præſcribitur 40. annis, *tex. cum gloſ. in c. cum de benefi. de præb. l. 6.* dicit
51 communẽ Balb. *de præſcr. p. 1. p. 5. q. 8. n. 1.* At † ea Capellania, quæ ſua
origine, & inſtitu. benef. non fuerit, progreſſu tẽporis ordinarii ad præ-
ſcriptionẽ rei profanæ in beneficiũ poteſt transferri, nam ex cauſis po-
teſt recedi à fundatoris voluntate, vt in terminis Capellaniæ profanæ
52 collatæ tradit deciſ. Rotæ *1122. n. 1. p. 3. li. 3.* Et † quia conditiones ap-
poſitæ fundatione poſſunt præſcriptione tolli, *Nauar. conſ. 1. de præſcri.*
53 *n. 1. & 7. in praxi Epiſcop. 2. p. verb. beneficiũ. n. 14* Et quod † dicemus de
longo tẽpore intelligendũ eſt, caſu quo cõſtet, fundatorẽ nõ feciſſe Ca-
pellaniã collatiuã: nam quãdo conſtat de proprietate, vltimus beneficii
ſtatus nõ attenditur, ſi nõ ſit præſcriptus, *Gab. conſ. 185. vol. 2. n. fin.* Ta-
54 men † ſi dubitetur, & ter aut bis ordinarius contulerit, etiã minori tem-

pore decem annorũ erit sẽper collatiua, quia ita est obseruatũ, *vt diximus supra l. 1. c. 7. n. 49.* Ex † vnica tamen collatione acquirit ordinari⁹ 55
quasi possessionẽ cõferendi *per glos. verb. trium in c. cum Ecclesia Sut. de causa poss. & proprietatis.* Quam sequũtur ibi Abb. Ioan. Andr. & cõmuniter Dd. *teste Balb. de praescrip. 1. p. 5. p. q. 8. n. 2. vers. & quod sufficiat vnicus actus,* dicit etiã cõmunem opinionẽ Rip. *d. c. cum Ecclesia Sutrina. n. 91.* & eã sequitur plures referẽs Couar. *pract. q. 14. n. 2. vers. 3. alios refert Flam. l. 7. de resig. benef. q. fin. n. 9. & Mascard. de probat. concl. 1180. n. 12.* & vide *infra c. 5. n. 37.* Quod † sine dubio procedit, quando vnica col- 56
latio sortita fuerit effectum, *tradit Afflict. deci. 282. n. 2. Roland. cons. 47. n. 27. Aym. cons. 322. n. 4. vers. 7. principaliter, & n. 5. ver. idem est in collatio. & decisi. Rot. Rom. 1122. p. 3. l. 3. Ioan. Guter. cons. 3. n. 1. Cabed. de patron. Regiæ Coro. c. 6. n. 2. Cero. in praxi. 1. p. verb. ius patron. ad ter iũ,* & inquibus requiratur binus actus, vide supra, *l. 1. c. 12. n. 39.* Vt aũt Episcopus
seu † alter prætẽdens se esse in quasi possessione liberæ collationis in ea 57
tueatur, multa ei sunt necessaria, quæ requirũtur, præsertim ꝙ bona fide cõtulerit beneficiũ, putans ei competere, & id fecerit, sciente cõtradictore, qui ius habeat, *Ægyd deci. 128. Dd. d. c. cum Ecclesia Sutrina, vbi Abb. n. 25. Calder. de iur. patro. cons. 12. & 15. Roch. eo tract. verb. cõpetens. n. 34. 35. & 36. sequitur Gabr. cons. 105. n. 19. vol. 2.* & tandẽ requiruntur omnia necessaria ad acquirendã quasi possessionẽ iuriũ incorporalium.
Et † ex eo solo, quod Episcopus est in quasi possessione conferẽdi Ca- 58
pellaniã præsumitur collatiua, & per cõtrarium, si patronus sit in quasi possessione præsentãdi clericũ, qui seruiat sine institutione præsumitur profana, *ad tradita per Cres. deci. 9. n. 1. de iur. patr. Pute. deci. 90. l. 3.* Et in
dubio † inquit Rebuf. *in praxi benef. tit. quid sit, & quot modis dicatur beneficium,* quod præsumitur Capellania fundata cũ Episcopi approbatione, 59
cum sit ad seruiendum Deo, *& Rochus de Curte de iure patr. verb. pro eo quod. n. 19. q. 7.* & quod in dubio Capellania præsumatur collatiua, tradit Menoch. *cons. 90. n. 122. vol. 1.* Si tamen constiterit nõ esse fundatam cũ authoritate Episcopi, licet habeat aliquod signũ, per ꝙ videatur erecta de ei⁹ authoritate, erit ꝓfana. *Vala. cons. 105. n. 10. Par. cos. 34. n. 15. vo. 4.*

CAPVT II.

DE CONDITIONE APPOSITA A fundatore Capellaniæ, vt præsentandus sit de eius genere.

SVMMARIVM.

1 *Fundans Capellaniam, potest disponere, quod Capellanus sit præsentandus de eius genere.*

2 *Christus Redemptor noster eligit ad Apostolatum filios Zebedæi.*

3 *Episcopus potest filio suo legitimo, & consanguineis conferre beneficia.*

4 *Prælatus potest bona Ecclesiæ solita infeudari, dare consanguineis.*

5 *Meritorium est, conferre beneficia consanguineis.*

6 *Capellania non est deferenda iure hereditario.*

7 *In caussis Capellaniarum attenditur proximitas respectu fundatoris, non vltimi Capellani, quod limita si vocentur de familia & nomine.*

8 *In vinculis, & maioratibus, ingressa vna linea, nisi omnibus illius extinctis, non datur regressus ad aliam: secus tamen est in his Capellaniis.*

9 *Si fundator vocauit descendentes suæ lineæ, solum veniunt descendentes ab ipso fundatore, non ab eius ascendentibus.*

10 *Quod procedit siue loquatur in instrumento fundator in prima persona, dicendo, de mea linea siue scriptura cantet in tertia persona dicendo, de sua linea.*

11 *Pronomina, meus, mea, meum, & suus, sua, suum, important relationem ad personam disponentis, & immediatè.*

12 *Genitiuus fundatoris iunctus cum dictione, ex, denotat originem lineæ.*

13 *Genitiuus denotat causam efficientem.*

14 *Dictio,* ex, *denotat causam immediatam.*

15 *Fundator est caput suæ lineæ effectiuæ.*

16 *Linea contentiua fundatoris est, in qua ipse continetur, & sic linea sui patris vel aui.*

17 *Si non adsint descendentes à linea effectiua fundatoris, admittentur ad Capellaniam descendentes ex linea contentiua, & sic transuersales testatoris & quare.*

18 *In fauorabilibus vocatio intelligitur de linea contentiua.*

19 *Intellectus lineæ contentiuæ est magis de mente testatoris.*

20 *Si testator sit Clericus, vel alter carens descendentibus actu, & spe, vocatio suæ lineæ intelligitur de contentiua.*

21 *Verba impropriantur, ne dispositio reddatur inutilis.*

22 *Si fundator dixerit:* De mi linage, *admittentur transuersales.*

23 *Communis vsus loquendi semper attenditur.*

24 *Appellatione illorum de parentela veniunt omnes de parentela, sicut appellatione familiæ, omnes de familia.*

25 *Vocabula hæc:* Linage, generacion, parentela, casa, cepa, gente, progenie, consanguinidad, familia, prosapia. *Synonima sunt.*

26 *Vocatis consanguineis à fundatore Capellaniæ veniunt agnati, & cognati.*

Secus

Secus si vocati fuerint consanguinei de familia.

27 Quid faciendum concurrentibus duobus alter de linea paterna, & sic agnatus, alter cognatus ex materna, eiusdem gradus, ætatis, morum & scientiæ.

28 Capellania non potest diuidi, etiam pacto patronorum, cum sit beneficiũ Ecclesiasticum ex Turonensi Concilio, quod præbendarum inhibet sectionem.

29 Prohibitio sectionis, sicut in magnis beneficijs, ita quoque in minimis, & Capellanijs habet locum.

30 Publice interest, quod beneficia sine diminutione conferantur.

31 Expenditur, & intelligitur singularis textus in capit. nisi essent viri prouidi de præbendis.

32 Declaratur Ioannes Guterreus consilio.2.numer.8.& 9.vt loquatur in duabus Capellanijs.

33 Lex magis fauet agnationi, quam cognationi, sed in Capellanijs, nulla est consideranda prælatio in agnatis, cum non agatur de conseruanda familia, sed de suffragijs.

34 Data paritate idoneitatis, locus est gratificationi.

35 Inter duos viros doctos, probos, & morigeratos difficillimum est dignosci, quis dignior sit.

36 Dignior dicitur qui rei gerendæ aptior est, & sic præferendus.

Conditiones † autem, iuri conformes poterit ad libitum addere 1
fundans Capellaniam, & sic quod sit de eius genere Capellanus præsentandus: *Dominicus capit. cum Ecclesia, numero. 3. de præbend. libr. 6. Rochus de Curte, tract. de iure patrona. verbo honorificum, numer. 43. Didacus Perez. l. 9. titul. 6. libr. 1. Ordinam. pagina 147. versicul. ex quibus infero, Gomezius regul. de iure quæsito non tollendo, quæstione. 1. numer. 11. & Guterreus consilio 2. numer. 3. & 4.* nam si aliâs digni sint, non ex eo, quod sunt con-
sanguinei sunt repellendi. Cum † & Christus Redemptor noster elege- 2
rit ad Apostolatum consanguineos filios Zebedęi. Sic † & Episcopus 3
potest filio suo legitimo, & etiam consanguineis (idoneis tamen) conferre beneficia, *Abbas cap. quia clerici de iure patronat. & cap. vt super de rebus Ecclesiæ non alienan. & consilio. 96.* sic & Prælatus potest bona Ecclesię
solita infeudari, dare consanguineis. Communem † dicit Bursat. *consi-* 4
lio. 127. numero. 4. & 78. libr. 2. sequitur Flaminius libr. 9. de resigna. quæstione. 17. numer. 124. post Cephalum consilio 142. numero. 5. libr. 1. Ceuallos

quæstione.275.commu.contra commu.post Abb.cap.1.de cohabitatione clerico. dicit, quod † meritorium est conferre beneficia consanguineis, *late.*
5 *Redoanus de rebus Ecclesiæ, quæstione. 2. pagina mihi 299. & Dominicus Soto de institia, & iure libr. 3.quæstione 6. versic. mox alia via, & ibi ponderat text. in cap. Monasterium. 17. quæst. 7.* vbi quod instituens seu fundans Capellaniam potest cuilibet præsbytero dare, & subdit, ergo potest instituere
6 sacerdotium, vt suis agnatis, & certæ † designatæ prosapiæ obueniat. Neque est indecens, vt de certa gente quis debeat eligi, *c. Abbate sane de verb. signifi. c. cum dilectus de consuetudine. Carol. de Crass. regalium Franciæ, lib. 1. iure 16. vers. item secundum aliorum,* non tamen est deferenda Capellania iure hæreditario, probat text. *in cap. Apostolica. 8. quæstione. 1. Apostolica authoritate prohibemus* (inquit textus) *ne quis Ecclesias, & præbendas, præposituras, Capellanias, aut aliqua Ecclesiastica officia hæreditario iure valeat*
7 *vendicare.* Ex quo † sequitur, quod in materia Capellaniarum vocatis simpliciter consanguineis est attendenda proximitas fundatoris non vltimi Capellani, cum non succedatur ei, sed admittatur proximior fundatoris, etiamsi testator non vtatur pronomine, meus, mea, meum. *Lambertinus de iure patronatus lib. 2.3. parte, quæstione. 5. articul. 4. numer. 15.* Et sæpe contingit, quod mortuo Capellano, relicto fratre, in quo concurrit illamet qualitas sanguinis, & proximitatis respectu fundatoris, nihilominus excluditur ab alio tertio se opponente, & probante, se proximiorem fundatori. Quod limita, vt procedat, nisi vocationes ad Capellaniam fuerint ad instar maioratum, & vocentur per verba de futuro posteri de familia, & nomine fundatoris, *Lambertinus,* vbi *supra, & Cabedus decisione 51. num. 4. 2. part.* qui in terminis loquuntur, & conducunt tradita à Petro Caballo *consil. 60. num.* 8. Nam qua ratione Capellanus defunctus, fuit prælatus, eadem & eius frater, vel alter ei proximior est præferendus, *Caballus dict. cons. 60. num. 16.*

8 Et † licet in aliis vinculis, & maioratibus, ingressa vna linea, non sit regressus ad aliam, quousque omnes de illa linea deficiant. *c. vnico in fine de natura successio. feudi, Couarru. quæstione. 38. practicarum numer. 9. in medio, Cacheranus decisione. 23. numer. 34 Gamma decisione 93. numer. 1. & decisione 354. numer. 5. & decisione. 7. numer. 4. Molina libr 3. primog. capit. 4. numer. 14. Grego l. 3. quæstione. 18. titul. 13. partita 6. Burgos de Paz. consil. 29. numer. 27. & 48. Salazar de vsu, & conseutu. cap. 14. numer. 29. & 55. Aluaradus libr. 2. de coniecturata mente cap. 3. numer. 45.* hoc tamen cessat in his Capellaniis, nam admittetur proximior alterius lineæ, stante simpli-

ſimplici conſanguineorum vocatione: ſecus ſi vocauerit eum de fami-
lia, & nomine per lineam maioratus, *vt numero præcedenti.*

Scias † tamen, quod ſi fundator vocauit deſcendentes ſuæ lineæ, ſo- 9
lum veniunt deſcendentes ab ipſo fundatore, non tamen ab eius aſcen-
dentibus, *Bar. conſilio. 55. volumine. 2.* quem ſequitur, & melius declarat
Ruinus *conſ. 149. num. 6. & 7. volu. 2.*

Et † hoc ſiue loquatur in inſtrumento fundator in prima perſona, 10
dicendo, *de mea linea*, ſiue ſcriptura cantet in tertia perſona dicendo *de
ſua linea.*

Nam † hæc pronomina, *meus, mea, meum*, & *ſuus, ſua, ſuum*, im- 11
portant relationem ad perſonam diſponentis, *Simon de Pratis de inter-
pretat. vltim. voluntat. libr. 2. interpretatione 3. dubitatione. 2. ſolutione 3. numero.
52. ſolio mihi. 277.* Et hæc relatio ad perſonam fit immediate. l. *qui liberis.
§. hæc verba. ff. de vulgari. c. ſi pater de teſtament. libr. 6.* & conducit, *l. argen-
tum, verſicul. ſi quis addiderit veſtem meam. ff. de auro, & argento leg.* & tra-
dit Collegium Bononienſe *in conſilio pro Tribultiis, numero. 53. pagina
mihi 67.*

Et † idem erit ſi non vtatur ſcriptura his pronominibus, ſed dicatur, 12
quod Capellanus præſentandus ſit ex linea fundatoris, quia genitiuus,
fundatoris, iunctus cum dictione, ex, denotat originem lineæ, *vt in l. 1. §.
nunc videamus. ff. de coniungen. cum emancipat. libe.* per quem text. ita tenet
Ruynus *conſ. 149. num. 7. volumine. 2.* & cum † genitiuus importet cau- 13
ſam efficientem (vt ſentit, gloſ. l. *quoties de verborum obligatio.* dum loqui-
tur de libro Ariſtotelis, & Salicetus *in procemio Codicis*, Alexand. *in rubri-
ca de noui operis nunciat.*) & dictio, *ex*, cauſam immediatam (*vt tradit Me-* 14
nochius conſil. 233. num. 12. volumine. 3.) fit quod origo, & linea incipiat ab
ipſo fundatore, *Ruinus vbi ſupra.*

Si † tamen non adeſſent deſcendentes ex linea effectiua fundatoris, 15
cuius ipſe eſt caput, & eſſent deſcendentes ex linea fundatoris conten-
tiua, in qua ipſe continetur, quia † eſt patris, vel aui ſui, iuxta diſtinctio- 16
nem traditam à Menochio *conſilio. 233. numer. 9. volumine 3.* Simone
de Prætis *lib. 3. de interpret. vltim. volunt. interpretatione. 3. dubitatione. 1.
ſolutione. 11. numero. 45. pagina mihi. 152.* vbi plures refert à Burgenſe
de Paz *conſilio. 26. numero. 40.* à Peregrino *de fideicommiſ. articulo 22.
numer. 24.* admitterentur † ad Capellaniam, & Patronus teneretur ex 17
eis præſentare tam ex veriſimili mente diſponentis, & ex eius interpre-
tata volũtate, iuxta gloſſ. fin. *l. tale pactum*, ff. de pactis, quam ex eo, quod
in fa-

in fauorabilibus, & vltimis voluntatibus plenior fit interpretatio. *cap.*
18 *cum dilecti de donatio. l. in testamentis. ff. de regul. iur.* & sic vt intelligatur de contentiua linea fundatoris, & quod in fauorabilibus intelligatnr de linea contentiua, & veniant transuersales, tradit Cumanus *consilio. 2.* quem refert. & sequitur Simon de Prætis *lib. 3. de interpretat. vltim. voluntat. interpretatione. 3. dubitatione. 1. solutione. 11. numer. 43. versicul. adde,*
19 *quod in materia fauorabili,* & addit, quod † intellectum lineæ contentiuæ est magis de mente testatoris ex sententia Ancharrani *consilio 95. numer. 7. versiculo alius sensus,* & ex affectione, quam quis præsumitur habere ad sibi proximos, potius quam ad extraneos. *l. non solum. § primo, ff. de ritu nuptia. capit. literas de præsumpt.* & licet verum sit, quod quando dixerit fundator: *De mea linea,* referatur ad effectiuam, quæ ab ipso incipit, & non intelligatur de contentiua, in qua ipse continetur, hoc non
20 procedit si subiecta † materia aliud suadeat, vt si fundator sit Clericus, vel alius non habens filios actu, neque spe, vt si sit à natura inhabilis ad generacionem, vel ex accidenti, nam tunc impropriantur verba, ne
21 dispositio testatoris reddatur inutilis, *l. fin. C. de posthum. hæred. instit. & l. Titius, §. Lucius, ff. eo. titul. Romanus cons. 31. num. 3. & cons. 180. num. 5. Hippolytus Rimin. cons. 468. num. 45. vol. 4.* & tunc necessario intelligitur de contentiua.

22 Si † tamen fundaror non dixerit, *De mi linea,* sed, *De mi linage,* tunc transuersales admittentur, nam licet verbum, *Linage,* deriuetur à linea, vltra tamen protenditur ad transuersales fundatoris, optima *l. final. ad finem. tit. 6. p. 4.* & conducit consilium Riminaldi. *468. n. 44. vol. 4.* & in hoc non potest aliquis dubitare, siquidem ex communi vsu loquendi
23 (& eius interpretatione) qui † semper attenditur. *l. cum Delanionis. § asinam. ff. de fundo instructo. l. librorum. §. quod tamen Cassius, ff. de legat. 3. ver-*
44 *bum. Linage,* semper intelligitur de omnibus consanguineis. Sicut † appellatione illorum, *De parentela,* veniunt omnes de parentela, & appellatione familiæ omnes de familia, *vt post Socin. cons. 37. vol. 3 & Alex. l. Gallus, §. quidam rectè, nu. 90. de liber. & posth. tradit Simon. de Pratis, lib. 3. de interpretat. vltim. volunt. interpretat. 3. dubitatione. 1 solut. 11. num. 59. pag. mi-*
45 *hi. 154.* Hæc † namque vocabula, *De mi linage, generacion, parentela, casa, cepa, gente, progenie, consanguinidad, familia, prosapia,* synonima sunt, *vt tradit Simon de Pratis vbi supra. nu. 10. cum sequentibus, vsque in finem solutionis.*

26 Et † vocatis descendẽtibus suę lineę à fundatore Capellaniæ, admittentur

terentur ab eo descendentes, siue descendant per viam agnationis siue cognationis, *tradit Lambertinus de iure patron. lib. 2. 3. part. quæst. 5. articul. 4. num. 15.* vbi limitat quando vocantur consanguinei familiæ.

Sed † an concurrentibus duobus, alter ex linea paterna, & sic agna- 27
tus, alter cognatus ex materna eiusdem gradus ætatis, morum & scientiæ sit præferendus agnatus, & conciuis? Ceuallos, *quæst. 265. communiũ contra communes. num. 24.* inquit, quod (cum iam sit sublata differentia agnationis, *per l. maximum vitium. C. de liberis præteritis,* & per textum, *in authentico de hæred. & falcidia, §. nullam, collatione. 1.*) est diuidenda Capellania inter eos ad similitudinem maioratus, qui existentibus duobus consanguineis in eodem gradu vtrique adiudicatur, cuius opinioni libenter assentirem, nisi obstaret, quod cum Capellania sit beneficium
Ecclesiasticum, *vt diximus supra, c. 1. num. 16.* non † potest diuidi obstan- 28
te Turonense Concilio, quod præbendarum inhibet sectionem, *c. dilecto el grande, de præben. Lambertinus de iur. patr. lib. 2. 3. p. 5. q. princip. art. 21.* vbi quod nec pacto potest fieri, quod duo præsentati habeant Capellaniam, seu beneficium ne fiat sectio.

Et † non solum prohibitio comprehendit maiora beneficia, sed et- 29
iam parua, & minima, *c. maioribus, de præben. Maioribus Ecclesiæ beneficijs* (inquit text.) *in sua integritate manentibus, indecorum nimis videtur, vt minorum Clericorum præbẽdæ patiantur sectionem, idcirco vt sicut in magnis, ita quoque in minimis membris suis, firmatam Ecclesia habeat vniuersitatem, &c.* Integrè enim debent beneficia adiudicari ex Rubro & nigro, vt Ecclesiastica beneficia, sine diminutione conferãtur, & hoc publice interest,
decis. Rota. 454. num. 6. prima parte. 30

Ex † quo infero intellectum ad textum. *in cap. nisi essent viri prouidi, &* 31
honesti de præbendis. & dignitatib. vbi licet non fuerit diuisa præbenda, sed vni adiudicata, & pensio alteri assignata, inquit Romanus Pontifex, quod inquantum Iudices delegati adiudicauerunt Prioratum vni, ex duobus electis, secundum iustitiam videntur iudicasse, sed in quantum iusserunt, quod alter perciperet de prouentibus Capituli & Prioratus, quadraginta libras annuatim intelliguntur fecisse arbitraria potestate, cum fuerit in delegatos compromissum, qui fatebãtur pro bono pacis, illud ordinasse, & tamen non absolute toleratur sententia illorum Iudicum, sed eo adhibito moderamine, vt ad quadraginta librarum præstationem, non dignitas Prioratus, sed persona Prioris maneat obligata, nec transeat in successionem, & reddit rationẽ Pontifex, ibi, dicẽs.

Ne forte circa prouentus aliqua videatur facta ſectio: & cum hoc intellectu tranſeunt Antonius de Butrio, Abbas, & cæteri Doctores, ibi: *Qualiter ergo Capellaniæ beneficium diuidendum eſt.*

32 Nec † ſi in caſu poſito à Ioanne Guterreo, *conſ. 2. num. 8. & 9.* fateremur vnicam eſſe Capellaniam fundatam à coniugibus, eſſet facienda diuiſio per ſupradicta, ibi enim duas præſupponit Guterreus eſſe Capellanias.

33 Et † cum debeat eſſe penes vnum, videbatur agnatum præferendũ, quia lex magis fauet agnationi, quam cognationi, vt dicit Salicetus, *l. fratres, numer. 4. C. de inofficioſ. teſtam.* ſed re vera nulla eſt conſideranda prælatio inter agnatos & cognatos, per textum *in l. maximum vitium, C. de libe. præte.* maxime in his Capellaniis, in quibus non de conſeruanda agnatione agitur, ſed de ſuffragiis ſpiritualibus, atque ita erit locus gra-
34 tificationi data paritate idoneitatis, *Lambertinus de iur. patr. lib. 2. 3. part. quæſt. 3. artic. 18. num. 2.* niſi cognoſcatur quis dignior ſit, *vt tradit Lambertinus, lib. 2. de iure patr. 3. part. q. 5. artic. 1. nu. 5. & 6. & nu. 8.* quod per quam difficiliter dignoſcitur: nam licet inter doctum, & indoctum, continẽtem, & incontinentẽ facile ſit diſcernere, quis eorum dignior ſit, tamen inter duos doctos viros, probos, & morigeratos, quis dignior ſit, non ita
35 poterit iudicari, & res † quidem ardua eſt, & quæ maxima eget ſapiẽtia à Diuino Auxilio, vt vtar verbis Cardinalis Paleoti *de Sacri conſiſtorij cõ-*
36 *ſultatio. 4. part. quæſt. 1. verſ. ſecundo ſciendum.* Vnum tamen † non omittã quod dignior dicitur, qui rei gerendæ aptior eſt, licet alter ſit doctior, vel ſanctior, & ſic melior, *vt tradit Paleot. ibi, & verſ. tertio illud animaduertendum, Didacus Perez l. 2. titul. 6. lib. 1. ordina. pag. 151. verbo, quæro quis dicitur dignior, & Rebuffus in concordatis, titul. de electionis derogatione, verb. idoniorem,* & ponderat illud Actuum Apoſtol. *cap. 1.* vbi fuit electus Matthias, vt magis idoneus ad Apoſtolatum, licet, vt ipſe inquit Ioſeph. eſſet Sanctior, quia propter Sanctitatem vitæ iuſtus dicebatur, & refert Leonardum *ſermone. 27. de Sanctis,* & ad hoc quod dignior ſit eligendus, facit *Esdræ. cap. 3. & Numeri. 11. & cap. Metropolitano. 64. diſtinctione, & cap. licet ergo. 8. quæſt. 1. & cap. fin de officio cuſtodis, l. 3. §. ſi tamen plures, ff. de liber. hom. exhiben. & Rubrica, C. de potioribus ad munera nominandis, l. fin. C. de tyronibus, lib. 12.* & non eligens digniorem peccat, *vt tradit Rebuffus vbi ſupra,* quia eſt infidelis domino ſuo, & cedit in detrimentum Eccleſiæ, ad cuius, & Dei ſeruitium graue eſt interpretes applicare, *cap. monaſterijs. 19. quæſtion. 3. gloſſa penultima, capit. ad Apoſtolicam, de regularibus.* Et legitur de

tur de Leone Papa, quod cum quadraginta dies orasset ad Corpus diui Petri, vt à Domino remissionem peccatorum impetraret, apparuit ei Petrus, dicens, *remissionem peccatorum sibi à Domino obtinuisse*, excepta manuum impositione, id est, ordinatione indignis facta, de qua adhuc habes Domino reddere rationem, *tradit Archiepiscopus Florentinus in 3. par. suæ summæ titul. 20. cap. 2. §. 1.* & Diuus Gregorius *dialogo 4. cap. 9. refert*, Pascasium fuisse damnatum, eo quod fouerat partem Laurentij contra Symmachum illum eligendo ad Episcopatum, cum posset eligere meliorem, *refert Palacios Rubeus, capit. per vestras, notabil. secundo. §. 26. de donationibus.*

CAPVT TERTIVM.

DE CAVSIS PRÆLATIONIS AD CAPELLANIAM CONFERENDAM VNI potius quàm alteri.

SVMMARIVM.

1 *Literati præferuntur in beneficijs, & sublimibus comparantur.*
2 *Sapientes, & qui ingenio pollent, sunt veluti dominatores aliorum.*
3 *Literati sunt in quadruplici differentia, & prout quisque habuerit gradum scientiæ est præferendus.*
4 *Referuntur loca sacræ scripturæ, pro eligendis sapientibus.*
5 *Ignarus, licet in dignitate constitutus, vilissimus habendus est.*
6 *Literatus præferendus est nobili ignaro, & quare.*
7 *Nobilitas non supplet literaturam, & secus è contra, quia sola literatura facit quem nobilem.*
8 *Refertur dictum Cardinalium, qui elegerant ignobilem in Romanum Pontificem.*
9 *Defectus scientiæ in beneficio est magis detestandus, quam homicidium.*
10 *Ecclesia Dei pro sui regimine indiget literatis, & itidem Regnum.*
11 *Pauper cæteris paribus præferri debet in collatione Capellaniæ.*
12 *In studijs consumitur patrimonium, & de diuitibus pauperes efficiuntur.*

13 Non leue est peccatum eligere diuitem relicto paupere instructiore.
14 Pauper propter scientiam & religionem gloriam adipiscitur.
15 Maior ætas attenditur ad prælationem in collatione Capellaniæ.
16 Presbyter cæteris paribus præfertur, non sacerdoti, quia dignior reputatur ad Capellaniam.
17 Limita si locus vbi Capellania celebratur egeat presbyteris.
18 In spiritualibus est habenda ratio publicæ necessitatis.
19 Originarius præfertur forensi in Capellania celebrando loco sui originis & domicilij.
20 Forensis dicitur, qui loco celebrandæ Capellaniæ natus non sit, maximè si alibi domicilium habet.
21 Natus loco Capellaniæ cum mater transisset itinerando, non dicitur originarius, sed forensis.
22 Præsentatus à Patrono, præfertur alteri non præsentato.
23 Primo præsentatus præfertur vbi Patronus duos præsentauit, variando.
24 Præsentatus à Patrono Clerico, præfertur Patronis discordantibus, & quare.
25 Præsentatus à masculo, præfertur præsentato à fœmina.
26 Præsentatus à Patrono consanguineo, præfertur præsentato ab altero.
27 Testamentarijs discordantibus, præfertur vox consanguinei testatoris.
28 Præsentatus à pupillo, præfertur præsentato à tutore.
29 Præsentatus ab vxore, quando præferatur præsentato à viro, & è contra quandoque ius præsentandi transeat in virum.
30 Præsentatus à filio familias, an præferatur præsentato à patre.
31 Canonista an sit præferendus Theologo.
32 Consanguineus præfertur extraneo, & inter existentes in pari gradu, ille præfertur, qui duplici consanguinitatis nexu est coniunctus.
33 Si duo existant in æquali gradu, inspecto iure canonico eo in casu quo ius canonicum sit attendendum, & inspecto iure ciuili alter sit proximior, is est præferendus, & est communis opinio.
34 Duplex vinculum potentius iuuat, cum duo vincula sint fortiora vno.
35 Licet in hæreditate fratris præferatur frater vtrinque coniunctus, tamen quando agitur de patris, seu matris hæreditate, omnes filij æqualiter admittantur.
36 Quando tractatur de successione feudi, non attenditur an aliquis frater sit vtrinque coniunctus.

37 In suc-

37 *In successione maioratus, admittitur maior frater ex vno latere coniunctus & præfertur alteri minori fratri vtrinq; coniuncto.*

37 *An in Capellaniis attendatur proximitas ex ea parte, ex qua bona prouenerunt, saltim eis in locis quibus viget forus Sepulueda, & numeris sequentibus.*

39 *Filio mortuo relictis patre & matre; vnusquisq; parēs admittitur ad ea bona, quæ filio sui contemplatione prouenerunt, secundum Bartolum communiter receptum, sed contra num. 43.*

40 *Quoties concurrunt duorum patrimonia seu hereditates ad distributionem fit separatio bonorum , vt quisque creditor soluatur ex eius patrimonio cum quo contraxit.*

41 *Si vnus habeat diuersas mensas seu negotiationes diuersis locis in distributione bonorum fit separatio, vt creditores soluantur ex bonis illius mensæ seu tabernæ, in qua deposuerunt.*

42 *In relictis seruo, cuius alter est vsus fructuarius alter proprietarius, attenditur cuius Domini contemplatione fuit seruo relictum, idem de donatione facta coniugibus contemplatione vnius, nam ei quæritur insolidum.*

43 *Verius est parentes promiscue admitti ad filii successionem non habita consideratione à quo bona prouenerint.*

44 *Sed limita eis in locis, vbi forus sepulueda viget: nam tunc recipitur opinio Bartoli, de qua supra n. 39.*

45 *Cum in Capellaniis non succedatur iure hereditario non est attendendus forus Sepulueda, qui ad hereditatem vocat.*

46 *Inter consanguineos eiusdem gradus ille præfertur, qui est nominatus à fundatore.*

47 *Duobus vocatis præfertur primo nominatus nisi appareat de contraria voluntate num. 49.*

48 *Primo nominatus censetur prædilectus.*

49 *Limita, si appareat de contraria voluntate : nam voluntas potius quam verba attenditur.*

50 *Regulariter ordo scripturæ, nominationis titulum confert prælationis.*

CAusæ autem † prælationis inter litigantes si per Capellania, sunt 1
quæ sequuntur. Inprimis scientiâ literati , inque beneficiis, sunt honorandi, *c. de multa in fin. de præbend.* vbi comparantur sublimibus, & recte, quia sapientes, & qui † ingenio pollent, sunt veluti dominatores 2
aliorum *secundum Aristotelem quem refert Rebuffus ad constitutio. Gallicas, tit. de salariis famulorum , gloss. 2. in principio.*

3 Et cum † literati sint in quadruplici differentia, nam aut habent sciẽentiam eminentem, aut excellentem aut mediocrem, aut sufficientem: de quo Rebuffus *in concordatis, tit. de regia ad Prælaturam nominatione, gloss. eminentis, Sylua nuptialis verbo, quomodo iudicandum, num.* 44. prout quisque habuerit gradum scientiæ est præferendus, non tamen intelligas de gradu Doctoratus, seu licentiaturæ, quia sæpe contingit, quod Baccalaureus præcedat in scientia Doctorem, & is erit præferendus, quia gradus non tribuit scientiam: imo qui indigne assumit, verecundiam patitur apud graues viros, non honorem, graues autem viri sunt sapientiores, virtutibus, ac peritia præditi, vt dicit Rebuffus, *vbi supra verbo grauem.*

4 Nec † mireris, quod in primo loco ad prælationem inducendam sapientes proposuerim, cum vt constat ex multis Sacræ scripturæ locis ad officia & beneficia Ecclesiastica & ministerium Dei semper præferebantur sapientiores, vt habetur *Genesis c. 41. Esdræ 3. c. 3. & Numeri. 11.*
5 *& in 1. Reg. cap. 1. & Actuum Apostolorum, cap. 6.* Ignarus † autem, & si in dignitate sit constitutus, vilissimus habendus est, *cap. vilissimus. 45. 1. quæst. 1. & gloss. cap. cum in cunctis, verbo, multo fortius, de electione*, &
6 Aristot. *in 3.* Ethicorum, dicit, *omnis ignorans malus*. Ex † quo est, quod literatus, est præferendus nobili ignaro, nam qui admittuntur ad ministerium Ecclesiæ, & sortem Domini, admittuntur ad laborandum in vinea Domini, & is dicitur dignior, qui est idoneior ad plebem instruendam, *vt tradit Sotus de iustitia, & iure, quæst. 6. art. 2. argum. 2. v. hinc autem insurgit,* vbi inquit, semper habendam rationem publicæ necessitatis & doctrinæ, ad quam nos Christi charitas arctius astringit: Et si dixeris, quod Capellanus non tenetur aliquem instruere, adhuc dico, quod in quantum est Clericus, & si sortis Dei, si se offerat occasio fideles docere tenetur, quod ignarus nequiuit facere, cum nobilitas
7 non † suppleat literaturam in Clerico, & sic est contra, quia sola literatura facit quem nobilem, tradit vtrumque Felinus, *cap. cum adeo, nu. 7. & 8. de rescriptis,* vbi refert glossam *c. quoniam vetus 24. quæst. 1. de electo-*
8 *ribus Papæ,* qui redarguti, quod † elegerant ignobilem responderunt: *Piscatori successorem quærimus, non Augusto,* ad quod est textus *in cap. ve-*
9 *nerabilis. 27. de præbendis,* & defectus scientiæ in † beneficiato est magis detestandus, quam homicidium, *Cerola in practica Episcop. 1. p. verbo beneficia, in vers. ad quintum,* & Ecclesia Dei pro regimine eget literatis, *Rolandus cons. 47. numer. 80. volum. 1.* vbi idem de regno, & quod litera-

tus

tus sit nobili præferendus, tradit ex aliis Staphileus *de literis gratiæ, tit. de prærogat. expecta. §. vnde facio, n. 6. vbi n. 7.* respondit ad cap. *de multa de præbendis*, quod loquitur de magnatibus, non de inferioribus nobilibus.

Deinde præferri † debet pauper, *Lambertinus de iur. patr. p. 3. l. 2. art. 3. 5. q. principa. Rochus de Curte de iur. patr. verb. honorificum num. 42. Guterreus cap. 2. num.* 13. qui omnes concludunt, pauperem idoneum præferendum diuiti idoniori, maxime si in studiis consumpserint patrimonium, vt contingit, *authentica habita, C. ne filius pro patre*, ibi: *Amore † scientiæ exules facti de diuitibus pauperes*, & præcipuè habebit locum, si pauper sit præsbyter, nam ex quo iam ad hereditatem Domini est admissus, *vt in c. duo sunt genera 12. quæst. 1. & tradit Selua de benefic. 4. p. q. 2. n.* 2. est illi tribuendum de patrimonio Ecclesiæ, *c. cum secundum Apostolum, de præbendis*: alienum namque est à pia rectaque rerum Ecclesiæ distributione, vt alter superabundet altero egente alimonia, cum quidquid habent Clerici pauperum sit, *cap. quoniam quidquid 16. quæst. 1.* & Diuus Augustinus super illud Iacobi, cap. 2. *Nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Iesu Christi*, inquit, non leue † esse peccatum eligere diuitem relicto paupere instructiore, imo & pauperi sapienti & bene morigerato est dandum præmium, quia † Ecclesiastes *cap. 10.* habetur, quod pauper propter scientiam & religionem gloriam adipiscitur.

11 12 13 14

15 Ætas † etiam est causa prælationis, *l. fin. ff. de fide instrumentorum*, & faciunt quæ latè diximus *lib. 1. cap. 7.* & in nostra specie Capellaniæ tradit Ioannes Guterreus, *consi. 2. nu. fin. & Ceuallos quæst. 693. communium contra communes, num. 39.* & conducunt tradita à Lambertino *de iur. patron. lib. 2. 3. part. art. 13. 5. quæst. princip.*

16 Præsbyter † etiam præfertur cæteris paribus, non sacerdoti, quia dignior reputatur ad Capellaniam, *Ioannes Guterreus cons. 2. num 22. in finalibus verbis.* Sed † non semper præferri debet, nam si locus, vbi Capellania celebratur, egeat præsbyteris, erit præferendus alter oppositor ordinandus ad titulum illius, si ibi habitator sit, quia licet consideratis personis præsbyter in rei veritate sit dignior, tamen cum, *vt diximus*, sit † habenda ratio publicæ necessitatis ad quam nos Christi charitas arctius astringit, ille est præferendus, de cuius electione fideles illius loci, maius commodum sentient, *vt in simili electione tradit Dominicus Soto, lib. 3. de iustitia & iure, quæst. 6. vers hinc autem insurgit, pag. mihi 248.* 17 18

Præ-

Præfertur etiam † originarius forenſi ex multis *tradit Sel. 2. part. de*
19 *beneſis. quæſt. fin. num. 34. & 35. Couarruu. pract. quæſt: 35. num. 5. & 6.*
Sotus lib. 3. de iuſtitia & iure. q. 7. art. 2. Azeuedus l. 24. tit. 3. lib. 1. Reco-
pil. num. 23. cum ſequentibus, & Ceuallos quæſtion. 893. communium contra
communes, Gomerius regula de idiomate, quæſt. 1. Cerola in praxi Epiſcopali
verbo beneficium ad octauum, verſ. ſecundo debent, qui plura in confirma-
tionem referunt.

20 Et † dicetur forenſis, qui eo loco natus non ſit, *vt ex aliis tradit Soc.*
Iunior conſ. 37. nume. 8. volum. 1. Quod ſine dubio procedit ſi non com-
motatur loco celebrandæ Capellaniæ, ſed alibi domicilium habet, *vt*
tradit Guterrius, conſ. 7. vol. 3. Quinimo ſi eo naſcatur loco, dum mater
21 tranſiiſſet itinerando, adhuc † dicetur forenſis vt cum communi con-
tra aliam communem defendit Ceuallos *quæſt.* 448. *communium con-*
tra communes.

22 Prælationis † etiam erit cauſa, quod alter ex litigantibus ſit præſen-
tatus à patrono, *Corneus conſ. 49. num. 9. volum. 3. & Ceuallos, dict. q.*
23 *693. num. 28.* Sed etſi † Patronus variando duos nominauerit, cæteris
partibus præfertur primo præſentatus, quod eſt ſingulare: *tradit Decius*
conſ. 542. num. 2. Ioan. Andr. regula in iure communi, de regul. iuris in mer-
curialibus, ſequitur Guterreus de iurament. confirm. 3. parte cap. 13. num. 5.

24 Præfertur † etiam præſentatus à Patrono Clerico Patronis diſcordã-
tibus, *Lamberti. de iure Patronatus lib. 2. 3. part. quæſt. 5. princip. art. 17.* ex
quo præſentatus à Clerico pinguius ius cẽſetur habere in præſentatione
quia Clericus non poteſt variare, *vt ibi num.* 5. & quia eius vox dignior
eſt, *Lambertinus eo tractatu. lib. 3. 10. quæſt. princip. num. 28. & in ea quæſt.*
latè de differentiis Patroni, laici & Clerici.

25 Sed † & præſentatus à maſculo præfertur præſentato à fœmina,
Lambertinus vbi ſupra, artic. 19. quia vox maſculi præfertur, Salazar de vſu
& conſuetudine, cap. 12. num. 26. & in ſpecie Tiraquellus poſt leges Connub.
gl. 9. n. 6.

26 Etſi alter † ex patronis ſit conſanguineus fundatoris, ab eo præſen-
tatus præfertur, quia habenda eſt ratio neceſſariarum perſonarum, *l.*
27 *Imperator. 61. ff. de pactis,* prout & diſcordantibus teſtamentariis vox te-
ſtamentarii conſanguinei præfertur, *Rolandus conſ. 16. num. 45. vol. 3.*

28 Et † præſentatus à pupillo præfertur præſentato à tutore *gloſ. verb.*
ſuffragium in ca. ex eo de elect. lib. 6. Lambertinus de iure patronatus. libr. 2.
3. part. quæſt. 6. principa. in principio Aymon conſ. 7. numer. 2. Tiraquel.
poſt

post leges Connub. gl. 9. numer. 6. Gamma decis. 14.

Sed † an præsentatus ab vxore, præferatur præsentato à viro & Lambertinus *dict. quæst.* inquit locum esse præuentioni, quem refert Tiraq. post leges Connub. *glos. 9. num. 10.* in qua glos. *vsque ad finem* late tractat, an ius patronatus transeat in virũ, ita vt ipse præsentet & refert contrarias opiniones, & tandem relinquit cogitandum. Sed doctissimus Barbosa, *l. diuortio, §. si vir, num. 56. ff. solut. matrim.* tenet transire ius præsentandi in maritum, & hanc dicit veriorem & communiorem sententiam ex quo præsentatio est in fructu, licet non sit ad onera matrimonii sustinenda, cum regula sit generalis, omnes fructus pertinere ad maritum, *l. pro oneribus, C. de iure dotium.* Et hanc opinionem sequitur Parladorius *lib. 3. differentia. 102. nu. fin.* & contrariam opinionem inquit Barbosa, *vbi supra,* tantum procedere in iure patronatus, per se subsistente, non adhærente bonis, seu annexo alicui vniuersitati, quod neque in maritum, neque in vsufructuarium transire potest sine licentia Episcopi, *cap. illud de iure patronatus,* & eo casu maritus non poterit præsentare, *vt tradit Spino de testament. gloss. 4. num. 112.* Si tamen ius patronatus sit in vniuersitate bonorum, etiam sine licentia Episcopi transit, *cap. ex literis de iur. patr.* modo non principaliter, sed accessorie eius fiat mentio, vt per dictionem, *cum communem,* dicit Cabedus *de patr. Regiæ Coronæ, c. 3. n. fi.* & sic poterit maritus præsentare, *Barbosa vbi supra.* Ex quibus colliges, quod vir debet præsentare, cum in eum transierit ius patronatus cum vniuersitate bonorum sibi in dotem data, vxor autem quando ius patronatus seorsim & per se subsistit non adhærens vniuersitati. 29

30 Præfertur etiam † præsentato à filiofamilias, præsentatus à patre, *Ioannes Delphinatus de iure patronatus, num. 104.* cum pater sit vsufructuarius. Sed † *an Canonista sit præferendus Theologo,* communis distinctio est 31 in hunc modum. quod si in eo loco, vbi institutio fit suo vicino pullulant hæreses, Theologus præferatur, sin aũt Canonista. Itaq; Canonista regulariter præferri debet Theologo *secundum Lambertin. de iur. patron. lib. 2. 3. part. quæst. 5. princip. artic. 12. & quæst. 6. articul. 21. vers. & hac magis idoneitas, Seluam de beneficio. 3. part. quæst. 5.* vbi quod Canonista ex solis Canonibus potest elegantem sermonem formare, *Marcus Antonius Cuchus libr. 4. institutionum maiorum titul. 1. numero. 125. & 126.*

Et consanguineus præfertur extraneo *glos. in c. neminem 70. distincti-*

one Lamberti. de iure patronatus lib. 2. 3. part. quæst. 5. articul. 6. numero. 1. in fin. & artic. 4. num. 5. & 12.

32 Sed † non immerito inter consanguineos existentes in eodem gradu ille præferri debet, qui duplici consanguinitatis nexu est coniunctus, *authent. de consanguineis, & vterinis fratr. collatione. 6. authent. itaq; C. communia de successio. authent. cessante, & authen. post fratres, C. de suis, & legitimis hered.*

Duplex enim coniunctio operatur prælationem, licet gradu non
33 præcedatur, *Alexand. Rauden. consi. 1. num. 95. & 97.* vbi ponit † doctrinam Bartoli communiter receptam ad hoc, quod si de iure canonico sint duo in æquali gradu, eo in casu, quo ius Canonicum est attendendum, & alter sit proximior inspecto iure ciuili, is sit præferendus, *idem Socinus consilio 89. num. 5. volum. 4. Tiberius Decianus cons. 71. num. 7.*
34 *vol. 3.* Et duplex † funiculus potentius iuuat, quia duo vincula sunt fortiora vno, *cap. 1. vbi glos. de tregua & pace, l. 1. ff. de priuilegiis credito. §. sed hodie instituta de adoption. plura refert Raudensis consil. 14. num. 91.* & Ecclesiastes, *cap. 4.* Et adde quod hæc qualitas duplicis coniunctionis ad prælationem consideratur in Capellaniis, etiam vltra filios fratrum nam in Capellaniis, ille præfertur qui præsumitur magis dilectus à fundatore: *vt sentit Ceuallos, q. 693. num. 13. communium contra communes, & nos dicimus infra num. 47. & 48.* & est magis dilectus qui habet duplicem coniunctionem, *vt dicit Alexan. Raudensis, consi. 1. num. 95.*

Et cum hæc ratio vlterius procedat, nimirum, si consideretur, etiam vltra filios fratrum, & quod dicunt Doctores *in authentica cessante, C. de legitimis hered.* & Matienço, *l. 5. glos. 1. n. 8. tit. 8. lib. 5. Recop.* procedit in repræsentatione ad hereditatē, in qua ad filios fratrum voluit lex
35 se restringere, licet secus esset si † ageretur de hereditate patris seu matris: nam tunc æqualiter admitterentur filii, Petrus Surdus *cons. 72. nu. 6. Graueta cons. 34. Alex. cons. 30. 1. dubio volum. 2.* quos & alios refert & sequitur Peregrinus *de fideicommis. articul. 20. num. 12. & sequentibus*: dicens, communem esse opinionem, & est ratio, quia affectio testatoris ad omnes filios par est, *vt dicit Aymon consilio 43. nu. 1.*

36 Sed † & quando tractatur de successione feudi, non attenditur, an aliquis frater sit vtrinque coniunctus, sed an sit coniunctus ex illa parte, ex qua feudum defertur, *Baldus l. 1. C. de suis & legitimis heredibus.*

37 Et † in maioratibus, quia fratre mortuo alter ætate maior admittetur, licet ex vno solo latere, & præfertur fratri minori vtrinque coniun-

cto.

cto. *Ita tradit Georgius Lopez, l. 5. titul. 13. part. 6. glos. fin. in fine. quem se-
quitur Parlador. 3. part. differentia 24.* §. 1. *numero. 8.* & per hoc limita,
quod in fideicommisso à patre communi inducto, tradit Petrus Caual-
lus *cons. 60. num. 2. de præferendo, vtrinque coniuncto.*

Sed† an in his Capellaniis attendatur proximitas ex ea parte, ex qua 38
bona proueniunt, & sic non consideretur, quod quis sit vtrinque con-
iunctus, vel alius consanguineus duplici consanguinitatis vinculo ne-
xus, saltem eis locis, vbi viget forus Sepuluedæ, qui habet quod bona
redeant ad truncum. Et videmus quod in hereditatibus aliquando ha-
betur talis consideratio, nam Bartol. *in authentica, itaque numer. 2. C.
communia de successic. & in l. post dotem in fine ff. solut. matri.* tenet, mor-
tuo filio ab intestato relictis patre & matre ad hereditatem tribuendam
fieri separatio bonorum, ita vt pater admittatur ad bona, quæ filio ob-
uenerunt contemplatione patris, mater autem ad bona, quæ filius sua
parte acquisiuit, in quo Bart. est communiter receptus, *vt tradit, plures
referens Doctores, Thesaurus decis. 27.* vbi eum sequitur, quem etiam (di-
cens merito magis communiter approbatum) sequitur nouissime A-
lexander Raudensis *cons. 4. num. 12.* ad cuius opinionem conducit titu-
lus *ff. de separationibus bonorum*, quo† iuuetur fieri separationem patri- 40
moniorum & hereditatum, vt soluantur creditores & legatarii ex illius
hereditate, cum quo contraxerunt, vel à quo legata relicta sunt, vti et-
iam † contingit in bonis habentis diuersas tabernas & negotiationes
separatas: nam earum fit separatio, vt creditores soluantur ex bonis e- 41
ius negotiationis seu mensæ, cuius contemplatione contraxerunt, de
quo Magonius *decis. Lucen. 1. num. 5 & nu. 10. & sequentibus*, *Anchar-
ranus cons. 184. & cons. 332. numer. 4. & 5. Paul Castr. cons. 287. nu. 4. vo-
lum. 1. Vincentius de Franchis, decis. 70. num. 2.* & conducit, *l. si serui. 25.
ff. de vsufructu*, vbi attenditur †cuius domini contemplatione acquisi- 42
uit seruus, cuius alter habet proprietatem, alter vsumfructum, *Ayora
de partitionibus, 1. part. cap. 8. num. 19* vbi de † donatione facta alterius 43
coniugis contemplatione, sed Bald. *in authentica defuncto, C. ad Ter-
tullianum*, quem ibi sequūtur Salicetus, & Fulgosius, tenet, nullam esse
inter patres faciendā differentiā, sed promiscue admittēdos, cuius opi-
nionē sequuntur plures, quos refert Couarr. *titul. de successionibus ab in-
testato numero. 2 versicul. verum enim vero*, vbi dicit falsam doctri-
nam Bartoli, & Baldi sequendam in praxi, quæ probatur, *leg. 4.
titul. 3. parte 6. & leg. 6. Tauri*, quibus sine distinctione ad-

44 mittuntur parentes ad filii successionem, licet fateatur † Bartoli sententiam seruari debere eis in locis quibus viget forus Sepuluedæ, quod bona redeant ad truncum, *vt dicit dict. l. 6. Tauri*, de quo foro latè Velazquez de Auendanno, *dict. l. 6. glos. 11. per totam.*

45 Tamen † cum in Capellaniis non succedatur iure hæreditario, *c. Apostolica. 8. quæst.* 1. *Lambertinus de iure patronatus, libr.* 2. 3. *part. quæst. 5. princip. art. 4. num.* 3. non est attendendus forus, qui ad hereditatem vocat.

46 Et inter † consanguineos præfertur nominatus à testatore *l. cum ita* §. *in fideicommisso, de legat. 2.*

47 Et duobus † nominatis præfertur primo nominatus ordine literæ *l. quoties ff. de vsufruct. ibi; Siquidem ita legatus fuerit Titio, & Mæuio potest dici prius* Titio, *deinde Mæuio, legatum datum, l. generaliter.* §. *quid ergo, ff. de fideicommiss. libertat.* ibi, *Et fortassis, quis recte dixerit, ordinem scripturæ sequendum; l. cum pater, §. à te peto, de leg. 2.* ibi: *Non esse datam electionem, sed ordine scripturæ factam substitutionem, Goueanus libr. 1. lectio. c. 8. in fine Anton. Gomez 1 tom. c. 2. n. 4. vers. 2 facit Peralta, l. si quis in*

48 *principio testamenti, n. 155. de leg. 3.* Nam † primo nominatus, censetur magis dilectus, *l. Publius, §. 1. ff. de condit. & demonstr. Aymon cons. 161. nu. 5. Corneus cons. 304. n. 14. vol. 3. Caldas de nominatione emphyteusim, quæ. 10. n. 38. Mieres de maioratibus.* 1. *par. quæst. 2. num. 41. & 2. part. in initio num.* 34. *Cephalus consi. 46. num. 34. & 37. vol.* 1. *Tiraq. de primogen. q. 40.*

49 *n. 31. & 33. & 29. Molina lib. 2. de primog. c. 11. num. 36.* Quod † limita si appareret de contraria voluntate fundatoris, eo enim casu non esset attendendus ordo literæ, *Bart. l. 2. §. prius, n. 7. ff. de vulgari, plures refert Peralta vbi supra, num.* 158. & est textus *in cap. authoritate, de concessione præ. lib. 6. & cap. penult. de præbend. eo. li.* Nam voluntas testatoris seruanda est, licet recedatur à verbis, *Tiberius Decianus, consi. 3. num. 45. vol. 1. l. 3. §. conditio. ff. de adim. legat.* ibi: *Sed melius est sensum magis quã*

50 *verba amplecti.* Regulariter † tamen ordo scripturæ vel nominationis titulum confert prælationis *Philip. Prob. in addictio. ad Ioan. Monach. in c. eum cui de præbend. in cap. 6. num. 7. dominus Molina de Medrano (olim Indiarum Senatus & Cameræ hodie Supremi Castellæ, & meritissime) in sua allegatione Viceregis extranei, in Regno de Aragon, numer. 83.*

CAPVT

CAPVT QVARTVM.

DE PRÆFERENDIS NOBILIBVS IN CAPELLANIIS, ET AN LICITVM SIT FVNdatori apponere conditionem nobilitatis, & puritatis ſanguinis, eiuſque probatione, in quo multa enucleantur vtilia pro examine informationum de genere admittendorum in Eccleſiis, & Collegiis, confratribus, & aliis congregationibus, & officiis, requirentibus qualitatem ſanguinis?

SVMMARIVM.

1 *In ſpiritualibus habetur ratio nobilitatis, & ſic nobiles præferuntur in beneficijs, & num. 10.*

2 *Licita eſt conditio fundatoris, quod Capellanus eligendus ſit ex nobili genere, vel purus à macula Iudæi, Mauri, & alijs ſimilibus.*

3 *Sacrilegus iudicatur, qui diſputat de factis Romanorum Pontificum & Regum.*

4 *Expenduntur loca ſacræ ſcripturæ in confirmationem huius conditionis, qualitatis, ſanguinis & ſtatutorum.*

5 *Expenduntur alia loca ſacræ ſcripturæ pro facienda informatione qualitatis patris, & aui.*

6 *Inter ignotos & Neophitos quotidie inueniuntur viri inſignes, & virtute præditi.*

7 *Melchiſedec Rex Salen fuit Sacerdos Dei altiſſimi, qui protulit Abrahæ panem & vinum, & de eo inquit Paulus Apoſtolus, ſine patre, ſine matre, ſine genealogia.*

8 *Euariſtus Papa fuit ex patre Iudæo.*

9 *Non ita præſumitur pro moribus deſcendentium à Neophitis, quam ab aliis puri ſanguinis.*

10 *Doctores communiter tenent licita eſſe ſtatuta communitatum, requirentia qualitatem ſanguinis.*

11 *Cum longanimitate temporum origo non pateat in probatione generis, ſufficit teſtimonium de auditu, etiam puro, & ſine redditione rationis.*

12 Intelligitur text. in cap. licet ex quadam de testibus.
13 Declaratur consilium Ancharrani 52. & consilium Alexand. 82.
14 Per testimonium de auditu probatur, quod quis descendat ex Iudæis, & Mauris, seu ex alijs infectis.
15 Probatio de auditu, vbi is contra quem datur, est in contraria possessione, nihil operatur.
16 Auditus nihil probat, etiam in antiquis contra eum qui de præsenti possidet, quia repugnat præsens status.
17 Limita vt procedat respectu illius statuti in quo iam est admissus is contra quem habetur probatio de auditu vel eius consanguinei ex illa parte, ex qua ei macula adscribitur.
18 Vno ex fratribus pronunciato nobili, cæteris hoc sufficit, & omnium eadẽ est causa, limita vt ibi.
19 Admissio alicuius tanquam puri sanguinis in vno loco statuti non præiudicat alijs, licet aliqualem præsumptionem faciat.
20 Licet res inter alios acta, alijs non noceat, tamen aliquale præiudicium operatur.
21 Si quis fuerit declaratus puri sanguinis à Romano Pontifice, seu Rege in sententia cum causæ cognitione, non solum litigantibus, sed alijs præiudicabit.
22 Dicens se talem, debet probare se talem.
23 Qualitas quæ respicit habilitatem personæ, est probanda ab eo, & magis dicitur substantia, quam qualitas.
24 In statutis Ecclesiarum, Collegiorum, & confraternitatum, requirentiũ qualitatem sanguinis, pars non producit testes, nec citatur ad eorum examinationem.
25 Probatio qualitatis sanguinis est habenda in loco originis.
26 Plus creditur vicinis, quam extraneis.
27 Quilibet potest se submittere probationi imperfectè, & sic valet hæc probatio parte non citata.
28 Inualida probatio, consensu partis potest validari.
29 Valet pactum, quod stetur iuramento partis.
30 Prouisio hominis facit cessare legis prouisionem.
31 Si ex iuramento delato per pactum pars nimis præiudicaretur, poterit offerre & dare probationem in contrarium.
32 Veritas semper vna est, & gestorum erroribus non immutatur.
33 Si quis nominauit certos patres seu auos, poterit postea constito de errore alios

lios nominare, vt de eorum genere fiat probatio, & num. 54.

34 Humiles frequenter ignorant suos ascendentes.

35 Quoties res est in obscuro, est dandus fauor probationibus.

36 Dubia semper sumenda sunt in fauorem inquisiti.

36 Expositi sunt incapaces officiorum Sanctæ Inquisitionis, Ecclesiarum, collegiorum, & confraternitatum.

38 Qualitas requisita ab statuto, vel per conditionem, non sufficit quod adsit præsumptiuè.

39 Expositi in quibus statutis admittentur.

40 Statuta huiusmodi sunt iuri contraria, & sic restringenda.

41 Statuta tantum disponunt quantum loquuntur.

42 Quid erit si in loco originis non sit memoria ascendentiæ inquisiti.

43 Coniunctio probationum diuersorum locorum fit ad eruendam veritatem.

44 Pluribus concurrentibus diuersi generis resultat plena probatio.

45 Quid erit, si in loco habitationis patris & aui inquisiti nesciatur, an sint naturales, & in loco, quem inquisitus dixit esse originem, ignoretur sua ascendentia, & numeris sequentibus.

46 Sola nominis similitudo siue nominatio, non sufficit ad confirmandam cuiusque originem licet aliquid operetur.

47 Argumentum originis sumitur a nomine appellatiuo.

48 Habitatio & nominatio simul faciunt præsumere originem.

49 Denominatio sumitur a proximiori causa.

50 Quid si inquisitus eiusque pater, aut auus fuerint bene reputati in loco habitationis, ignoretur tamen, an auus ibi natus fuerit, vel sit forensis, & numeris sequentibus.

51 Quilibet præsumitur esse illius ciuitatis seu loci, in quo inuenitur, nisi alienigenam esse probetur.

52 Qualitatem requisitam per statutum sufficit probare ea probatione, quam ius admittit casu difficili.

53 Præsumptiones iuris sunt liquidissimæ probationes, maxime vbi res est difficilis probationis.

54 Attenditur, quod verisimilius est, non obstante quacumque confessione in contrarium facta.

55 Probationes sunt arbitrariæ.

56 Qui de fama periclitatur, dicitur periclitari de vita.

57 In his probationibus rerum antiquarum scripturæ præualent testibus, licet enuncia-

58

enunciatiue loquantur.

58 Historiæ, & Chronicæ antiquæ præferuntur etiam testibus viuis.

59 Contrariorum eadem est disciplina.

60 Quid si sint plures testes deponentes inquisitum esse puri sanguinis, & pauci contrarium, an per pauciores repellatur.

61 Pars negatiua fundatur iuribus dicentibus, quod per ampliores homines perfectissima veritas rebellatur, sed contrarium defendit author contra Ojeda, numeris sequentibus.

62 Commissarius deputatus per communitatem ad faciendam informationem prætendentis facit in locum partis, & sic pars videtur producere testes.

63 Discutitur an sit verum testem probare plene contra producentem, & resoluitur negatiuè, & numeris sequentibus.

64 Quando pars producit testes publicatos, quorum dicta sibi sunt nota probant contra producentem.

65 Si pars producit testes, vt examinentur, licet approbet personas tertium, non censetur approbare dicta.

66 Inquisitus in nostra specie, non censetur approbare personas testium, quos Commissarius examinat, & sic potest contra eos opponere.

67 Hispani sunt descendentes Gentilitiæ gentis.

68 Gentiles Hispaniæ receperunt fidem statim, quod Apostoli & discipuli prædicauerunt.

69 Hispani omnes reputantur Christiani veteres, cum potius sit sumenda cōiectura à naturali totius Regni progenie, Gentilitiæ gentis, quam à introclusa per aliquos conuersos ex Iudæis, & Mauris.

70 Causa naturalis accidentali præualet, cum earum inter se effectus pugnāt.

71 In cognitione cuiuslibet rei non accidens, sed natura ipsa expectanda est.

72 Quando sunt testes deponentes inquisitum descendere ex Iudæis seu Mauris modo sufficiētem rationem reddant, sinistra opinio infertur inquisito, & sic non est integræ opinionis.

73 Bonus dicitur ex integra causa, malus ex quocumque defectu.

74 In causa nobilitatis vulgo, Hidalguia, statur maiori numero testium, & cum nullus præsumatur natus cum qualitate non notatur per contrarios testes.

75 Res iudicata pro varietate accipitur, & vincula sanguinis mutat.

76 Vt dicens alterum plebeium puniatur, requiritur scientia, nobilitatis, & dolus, ex quo affirmans illū plebeium habet pro dicto præsumptionē iuris.

77 *Appellans aliquem conuersum sola probatione dicti punitur, absq; eo, quod iniuriatus contrarium probet, cum habeat præsumptionem, pro se, quod sit gentilitiæ gentis.*

78 *Alia ratio, quæ assignatur, vt per pauciores testes excludatur inquisitus, est, quod ij affirmant alij negant, quod ostendit author numeris sequentibus.*

79 *Plus creditur duobus testibus affirmantibus, quàm mille negantibus, & num. 82.*

80 *Negatiua non ita se offert sensui sicut affirmatiua.*

81 *Testis qui deponit de negatiua, quæ non cadit in sensum corporeum, nihil dicit, cum remoueat sensum ab actu.*

82 *Testes deponentes contra inquisitum, affirmant vidisse, vel audiuisse, & sic non remouent sensum ab actu.*

83 *Testes deponentes de negatiua, quæ cadit in sensum corporeum probant, vt si negatiua sit finita & coarctata loco, & tempore, rebus & personis, & ponitur exemplum in nostra specie.*

84 *Quando fundamentum intentionis alicuius consistit in negatiua, ipse eam probare debet.*

85 *Negans solutionem sibi factam, non tenetur probare.*

86 *Pretendentes admitti in locis, vbi adsunt dicta statuta, debent probare negatiuam (hoc est) non esse maculatos, tanquam fundamentum suæ intentionis, & talia statuta non comprehendunt pensionem habentes.*

87 *Approbatus tanquam puri sanguinis ad vnam præbendam, seu Capellaniam, si eam resignauerit, & postea velit admitti ad eandem Capellaniam, seu præbendam, an debeat iterum probare?*

88 *Qui renunciauit* Capellaniæ, *potest ex nouo titulo petere collationem illius.*

89 *Rei satis demonstratæ, aliquid declarationis addere frustra est.*

90 *Si inquisitus prætendens excludatur visis informationibus, quia non satisfacit requisitis per statutum potest petere, vt iterum fiat probatio suæ qualitatis, & quare.*

91 *Sententia lata in iudicio summario, nunquam præstat exceptionem rei indicatæ.*

92 *Probatio facta à Commissario, Capituli, Collegij, seu confraternitatis licet non sit coram persona publica, fidem facit.*

93 *Scribæ confraternitatis creditur in rebus pertinentibus ad confraternitatem.*

94 Commissarius nominatus à communitate ad faciendam inquisitionem qualitatum potest recusari.
95 An sufficiat qualitas priuilegiatiua, vt quis admittatur in his locis statutorum?
96 Expenditur pro parte affirmatiua, l. cum ex oratione, ff. de excusationib. tutorum.
97 Paria sunt inesse alicui qualitatem per naturam, ac inesse per priuilegium.
98 Quando casus verus & fictus sunt æquati, æquata est iuris dispositio.
99 Iussus contrahere cum nobili sub amißione maioratus, adimplet si contrahat cum nobili ex priuilegio.
100 Paria sunt aliquem esse talem, vel haberi pro tali.
101 Æquiparatorum idem est iudicium.
102 Licet Princeps non possit tollere iura sanguinis, potest concedere ignobili, quod gaudeat prærogatiuis nobilium legibus ciuilibus.
103 Princeps, etsi sit sub pedibus iuris naturalis, tamen est caput iuris ciuilis.
104 Nobiles ex priuilegio, an possint habere insignia militaria, vulgo habitos?
105 Expenditur l. 6. tit. 27. part. 1. pro prædicta parte affirmatiua.
106 Verius est priuilegiatos non esse admittendos ad officia Sanctæ Inquisitionis, nec ad insignia militaria, nec in Ecclesiis, collegiis, seu confraternitatibus statutorum, & num. seqq.
107 Quando per statutum requiritur qualitas, intelligitur de naturali, non ficta.
108 Licet excludatur casus fictus, admittetur tamen præsumptus.
109 Vbi vera caussa requiritur ad substantiam actus, non sufficit eam habere pro subsistente.
110 Spurij nati ex nobilibus parentibus, si legitimati fuerint, admittuntur in statutis requirentibus nobilitatem sanguinis.
111 Res de facili reuertitur ad suam naturam.
112 Si in loco, vbi celebratur Capellania, nõ inueniantur habentes qualitatem sanguinis requisitam, exteri quærendi sunt.
113 Et quid si fundator vocauerit originarios. & num. seqq.
114 Qualitas requisita, per verba negatiua, est prius attendenda, quam requisita verbis affirmatiuis.
115 Ex conditione fundatoris, sumitur coniectura voluntatis eius.

116 Nullus

116 *Nullus præsumitur abhorruisse à qualitate sua.*
117 *Si fundator fuerit originarius loci, vbi celebratur Capellania, & puri sanguinis, sumitur coniectura voluntatis ex factis, & dictis per eum in vita.*
118 *Ex consuetudine cuiusq; interpretantur eius gesta, & verba.*
119 *Christiani veteres, non possunt humiles & viles appellari, licet ex pauperibus parentibus nati fuerint, cum eis pateant portæ dignitatum, quæ clauduntur maculatis.*
120 *Ob paucitatem clericorum admittuntur non habentes qualitates requisitas à fundatore, secundum Spinum.*
121 *In officiis publicis ob penuriam nobilium, ignobiles admittuntur.*
122 *Examinatio informationum debet fieri secrete.*
123 *Cartulæ porrectæ secrete narrando aduersa de qualitatibus inquisiti, quid operentur.*
124 *Per scripta affixa Ecclesiis (vulgo* Sambenitos*) fit probatio contra inquisitum.*
125 *Ædes committentium delictum læsæ maiestatis humanæ, deuastantur, & aratro inducto, sale asperguntur: & de origine & ratione.*
126 *Nomina punitorum ob crimen hæresis, & qualitas delictorum, adscribuntur, & ponuntur affixa in Ecclesiis, in linteaminibus (vulgo* Sambenitos.)
127 *Longe peius est offendere æternam, quam temporalem maiestatem.*
128 *Delicta læsæ maiestatis diuinæ, & humanæ, æquiparantur, quoad pœnam.*
129 *Linteamina, (vulgo* Sambenitos*) ferenda cum Cruce, quare dentur hæreticis reconciliatis, & ibi, de media cruce, & quibus apponatur.*
130 *Quando pœnitentes sint iurisdictionis Inquisitorum.*
131 *Nomen maternum assumentes, non omnino reprehendendi.*
132 *Nobilitas patris per matris nobilitatem fit illustrior, splendidior, & clarior: congruit tamen filio nomine paterno appellari.*
133 *Nomen & cognomen mutare potest quis ad libitum, modo fiat sine fraude.*
134 *Nomen nobilium non possunt sibi assumere maculati, ne confundatur eorum descendentia in nobilium præiudicium, idem de armis.*
135 *Ex malo nomine sinistra suspicio infertur.*
136 *Qualitas cognoscitur ex nomine.*
137 *Vilitas arguitur ex nomine.*
138 *Nomen bonum, bonam affert opinionem.*

139 *Nomen proprium, non ſufficit ad probandam identitatem perſonæ, ſed requiruntur duæ demonſtrationes.*

140 *Indi & Æthiopes recenter conuerſi ex Gentilibus, an ſint admittendi in locis ſtatutorum?*

141 *Statutum inhabilitans filios, & deſcendentes hæreticorum reconciliatorum, an comprehendat filios & deſcendentes eorum, qui ſua ſponte (abſque accuſatione, & inquiſitione) reconciliati fuere tempore gratiæ?*

142 *Teſtis interrogatus de auditu, & fama, tenetur reſpondere, & dicere, quod à quocumq; audierit, & ſi ſibi videatur non eſſe famam.*

1 NObilis etiam cæteris paribus præferri † debet, in ſpiritualib. enim
habetur ratio nobilitatis, *gloſſ. in c. vlt. verbo, nobilitati, de pœn.* vbi
quod præteruntur in beneficiis per *c. non ſatis, verſ. item conſideranda eſt,*
86. diſt. gloſſ. in l. ſocietas contrahitur, vbi Dd. qui illam notant, ff. pro ſoc. quæ
tenet, quod ad adipiſcendos Canonicatus æquiparantur nobiles & li-
terati, & ſic nobilitas eſt cauſa prælationis in beneficiis, *tradit plures re-*
ferens Tiraq. de nobilit. c. 20. n. 10 & 11. & plura congerit Ceuall. q. 393. n. 32.
cum ſeqq. & quod nobilitas ſanguinis in ſpiritualibus & beneficiis ſit
conſideranda, tradit Felin. *c. cum adeo, num. 6. de reſcript. Cabedus deciſ. 73.*
part. 2. num. 8.

2 Ex quo † infero, licitam eſſe conditionem, quod Capellanus præ-
ſentandus, ſeu eligendus ſit ex nobili genere, vel purus à macula Iudæi
& Mauri, vel aliis ſimilibus. Et licet hoc tam notorie ſit verum & ratio-
ni conſentaneum, vt non egeat comprobatione, iuuatur, ex eo ꝙ Ro-
mani Pontifices multis ab hinc annis aſſueuêre concedere bullas, con-
firmando ſtatuta Eccleſiarum Cathedralium, Collegiorum, confrater-
nitatum, quibus ordinatur, ne admittantur ad præbendas & collegia-
turas, nec in confratres, niſi qui fuerint puri ſanguinis, & ſeruantur à ſa-
cra Rota, vt videere eſt *deciſ. 12[illegible]3. p. lib. 2. & 259. & 328. & 492. 3. p. lib. 3. in*
nouiſſ. Quis tamẽ tam ſacrilegus erit, his qui de factis SS. Patrum audeat
3 diſputare inſtar ſacrilegij, hoc † iudicatur à IC. *l. 2. C. de crim. ſacrileg. Ro-*
xas de ſucceſſ. c. 23. n. 67 Mieres de maior. 4. p. q. 1. n. 9. Aym. de antiq. 1. p. in pr.
n. 38. & conſ. 293. n. 3. & Hiſpaniæ adeſt lex Regia, *22. tit. 7. lib. 1. Recop.*
quæ huiuſmodi ſtatuta confirmat, & ſeruari iubet, & vltra authorita-
tem confirmationis ſtatutorum licitam eſſe cõditionem generis, mon-
ſtrauimus multis ſacræ Scripturæ, (tum veteris tum noui teſtamenti)
authoritatibus.

Et in

Et in † primis habetur Tobiæ c. 5. Tobiam seniorem inquisisse de 4
generatione & ascendentia iuuenis, vt filium eius comitaretur (ignorabat esse Angelum) ibi: *Rogo te indica mihi, de qua domo, aut de qua Tribu est? cui Raphael Angelus dixit: Genus quæris mercenarij, an ipsum mercenariũ, qui cum filio eat? sed ne forte solicitum te reddã, ego sum Azarias Ananiæ magni filius: & Tobias respondit: De magno genere es tu, sed peto ne irascaris, quod voluerim cognoscere genus tuum.* (Aduertant ergo scrutantes generationes alienas, quod irascuntur cõtra eos homines, & odio persequuntur illos: ideo Tobias rogauit Iuuenem ne irasceretur.) Et Reg. 1. *c. 17. ad finem* legitur de Inquisitione, quam Saul Rex fecit de genere, & stirpe Dauidis, qui futurus erat eius gener, vt cõstat ex tex. ibi: *Eo autem tempore quo viderat Saul Dauid egredientẽ contra Philistæum, ait ad Abner Principem militiæ, de qua stirpe descendit hic adolescens? dixit Abner: Viuit anima tua Rex si noui. & ait Rex, interroga tu cuius filius sit iste puer: cumq; egressus Dauid percusso Philistæo, tulit eum Abner & introduxit corã Saul caput Philistæi habentẽ in manu sua, & ait ad eum Saul, de qua progenie es adolescens? Dixitque David, filius serui tui Isai Bethlehemitæ ego sum.* Vides ergo diligentem inquisitionem factam de genere à Rege, quia non quieuit eius animus adusque sciuit.

Præterea, secundo Esdræ c. 13. habetur, lectum fuisse in volumine Moysis audiente populo, quod Ammonites, & Mohabites non intrarent in Ecclesiam Dei in æternum, eo quod non occurrerint filiis Israel cum pane, & aqua. Et statim subdit Scriptura: *Factum est autem, cum audiuissent legem, separauerunt omnem alienigenam ab Israel.*

Et † multis sacræ Scripturæ locis, cum fit mentio insignium perso- 5
narum, quas Deus dabat populo ad tuitionem, fit nominatio parentũ & præcipue patris, & aui, vt Iudicum, c. 3. ibi: *Et postea clamauerũt ad Dominum qui suscitauit eis saluatorem vocabulo Aod filiũ Gera, filij Gemini, qui vtraque manu, pro dextera, vtebatur,* & Iudith cap. 8. ibi: *Iudith vidua quæ erat filia Merari filij Ioseph & cæterorũ, qui enumeratur ascendentes,* & Iudic. cap. 4. ibi: *Quæ misit, & vocauit Barac filium Abinoem decedens in Neophali dixitq; ad eum: Præcipit tibi Dominus Deus Israel, vade, & duce exercitum, &c.* & de aliis insignib. viris & Prophetis, quorũ parẽtes referunt videre poteris Iudith, c. 6. ibi *Ozias filius Michææ de Tribu Simeon, & Cabria filius Gothoniel, & Charmis filius Melchiæ,* & Esaias *c. 1.* & Hieremias, *c. 1.*

Et Paulus ad impositionem manuũ suarum in Timotheũ considerauit, ꝙ eius parentes fuerunt firmi in fide, vt cõstat 2. ad Timotheum

c.1.ibi: *Recordationem accipiens eius fidei, quæ est in te non ficta, quæ & habitauit primum in auia tua Loida et matre tua Eunica. Certus sum autem, quod & in te, propter quã causam admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuũ mearum:* & quod Diuus Paulus ad hoc considerationẽ habuerit, colligitur ex eo, ꝙ ipse refert fidem Timothei, & matris & auiæ, qui prius 1. *Corint, c. 3.* prohibuerat Neophytũ eligi in Episcopũ, ne forte, (vt ipse inqt) elatus in iudiciũ incidat diaboli: minus n. præsumitur de constantia Neophytorũ. Sed & Plato, *de legib. dialogo 6.* ad sacerdotiũ dicit suo tempore requisitã qualitatem sanguinis in hæc verba. *Et quæ ad Sacerdotũ creationẽ attinent Deo cõmittẽda sunt, vt quẽadmodũ illi placet ita diuina fortuna cui tributũ id sit sortes ferat. In eorum autẽ, qui sortis suffragium assecuti sunt, examinatione, ille est cõprobandus, qui integer sit atq; legitimus, deinde à domo q̃ maxime mũda, expers quoq; cædis omniumq; huiusmodi, quæ aduersus diuinã rem cõmittũtur, cuius & Pater materque similiter vixerint* & Iosephus *lib. 1. contra Apionẽ. ad principium pag. 3.* inquit, apud Hębreos idẽ requisitũ fuisse, & ponit hæc verba. *Sed quatenus et Genus sacerdotũ sine permixtione purumq; consisteret prouiderunt, oportet n. eum, qui sacerdotium habiturus est, ex eiusdem gentis nasci muliere, & genus per antiquam lineam & multis testibus approbare.*

6 Absit tamen † à me intelligere & ab omni bono iudicio, quod filij nati ex ignotis parentib. seu alij descendẽtes ex genere Neophytorum, sint virtutis, fidei, & charitatis incapaces, cũ quotidie videamus ex eis viros insignes virtute præditos, & legatur Ezechielis, c. 18. *Filius non portabit iniquitatem patris.*
7 Ignorat † quis, ꝙ Melchisedech Rex Salen fuit Sacerdos Dei altissimi, qui protulit Abrahæ panẽ & vinum? de quo legitur *Genesis. c. 14. & Psal.* 109. & de eo inquit Diuus Paulus ad Hæbreos, c. 7. *Sine patre, sine matre sine genealogia*, & in Martinian. Sanct. Patrũ legitur de Euaristo Papa, qui erat ex patre Iudæo, refert Montaluus *li. 2. verbo Tornadizo. titu. 3. lib. 4. fori.* Nam optimum est, esse virtute præditum, quamuis ex vilibus parentibus natus: Et est miserum aliorum incumbere famæ, iuxta illud Iuuenalis Sat. 8.

Malo pater tibi sit, Thersites, dummodo tu sis.
Æacidæ similis Vulcaniaque arma capessas,
Quam te Thersite similem producat Achilles.
Miserum est aliorum incumbere famæ.

Et conducit illud Claudiani de quarto Honorij Aug. consulatu.

Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipsi, Vix ea nostra voco.

Et est text. *in c. nunquam 56. distinctione in fine*, in illis verbis: *Non est omni-*

no nec de virtute nec de vitio parentum, aut laudandus aliquis aut culpandus nemo inde vere, aut obscurius, aut clarus est. Et iterũ inquit: *Ille magis resplendet qui ex parentib. à virtutibus prorsus alienis, ipse tamen fuerit de virtute mirabilis*, vbi Cardinalis Turrecremata, *n. 2.* refert diuũ Hieronymum dicentem, summam nobilitatem esse, clarere virtutib. Et illud Iuuenalis.

Nobilitas sola est, atque vnica virtus, quæ moribus ornat.

Et facit l. 6. tit. 9. p. 2. ibi: *E nobles son hamados en dos maneras, o por linage, ò por bondad, è como quier que el linage es noble cosa la bondad passa è vence*, vbi Greg. verbo, *Bondad*, & facit illud Ouidij 1. de Ponto:

Si modo non census, nec clarum nomen auorum,
Sed probitas magnos ingeniumque facit,
Virtute decet non sanguine niti.

Na. n, vt inquit Psalm. 29. *Quæ vtilitas in sanguine meo dum descẽdo in corruptionem?* Sed † dico iterum, quod non ita præsumitur pro descendentibus à Neophytis & infectis, pro quo faciunt plura, quæ tradit Ojeda *de incompatibilitate beneficiorum, 1. p. c. 23. n. 74.* vbi optime, & Chassaneus *in Catalogo gloriæ mundi 11. parte considerat. 25. Otalora de nobilit. 2. p. 3. princ. c. 6. num. 16.* quæ afferunt ad probandum, quod filij & descendentes solent assimilari parentib. Et facit illud Horat. lib. 4. carminum. 9

Fortes creantur, fortibus & bonis.
Est in iuuencis, est in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant Aquilæ columbam.
Doctrina sed vim promouet insitam.
Rectique cultus pectora roborant.
Vt cumque defecere mores,
Decorant bene nata culpa.

Nam reliquiæ status præcedentis multum influunt & operantur, *Peregrinus cons. 10. n. 10. vol. 3. & in specie est text. in c. plerisq; de consecratione dist. 4.* & est bonus textus in l. *quod si nolit §. qui mancipia, iuncta gloss. vers. rationem, & vers. non infamare, ff. de ædilit. edict.*

10 Licita ergo † erit conditio, ne admittantur ad Capellaniam infecti macula, *ita tradit Nauarr. in manuali, c. 27. n. 205. Ojeda de incõpatib. beneficiorum, c. 23. n. 153.* vbi ponit hæc verba: *Tandẽ omnes pij ac Catholici Doctores, tã iuris diuini, quam humani professores, nostræ tempestatis communiter censent præfata statuta, æqua & iustissima esse atq; omnino defendẽda & ita tenendũ*, & Otalora *de nobilitat. 2 p. 3. principal. c. 7. n. 26.* dũ loquit' de Neophytis inquit: *Quare sanctè & iustè collegiorũ cõstitutionib. excludũtur.*

11 Sed † quia perdifficile eſt probare cum longinquitate temporum,
origo non pateat, *vt in cap. longinquitate 12. quæſt.2.* breuiter libet huic
inſerere, quod in his ſufficit probatio de auditu, quæ in antiquis ad ge-
neris probationem admittitur, *cap. licet ex quadam, de teſtib.* etiam quod
teſtes ſint de auditu puro, nec reddant rationem, nec dicant à quibus
audierint, *tradit Cephalus, conſ.137.num.45. Ant. Petra de fideicõm. quæſt.
11.num.505. Barnabas Cornaçanus deciſ.45.num.10.* in antiquis enim leuio-
res ſufficiunt probationes, *Aymon, de antiquitate* §. *viſo de fama, nu.30. &
36. & 37. Cornaçanus deciſ.49.num.*1. & ſic filiatio, & parentela, probatur
per auditum, *c. de parentela, el 1.35. quæſt.6. & facit, l.8.tit.11. lib.2. Recopil.*
ibi: *Pero ſi el aguelo ouiere ſeydo tan antiguo, que los teſtigos no le pudierõ cono-
cer, que à lo menos depongam del de oydas*, quam ponderat Couarr. *practi-
carum quæſt.21.num.7. Cabedus deciſ.73. num.16.* vbi quod ad probationẽ
qualitatis auorum auditus plene probat, & alios refert, & quod in an-
tiquis ſufficiat probatio de auditu, probat text. *in l. ſi arbiter, ff. de proba-
tio.* & in probatione generis, tradit plures referens Maſcard. *de probatio.*
12 *concluſ.410. ex num.1.* plures † refert Ioannes Garcia *de nobilitate, glo.18.
§.1.num.1. & 12.* vbi late de probatione parentelæ, *& d. cap. licet ex qua-
dam de teſtibus, & eius intellectu*, vt ſolum requirantur illæ diſtinctio-
nes, & ſupputationes graduum, & illa tam anxia, & exacta inquiſitio,
quando agitur de probanda conſanguinitate intra quartum gradum
ad diſſolutionem matrimonij, qui intellectus ſumitur à traditis, per
Alexãd. *conſ.8.n.2. verſ. Præterea dictus, vol.* 1. quem non retulit Ioannes
Garcia, & eundẽ intellectũ, tradit nouiſſimè Gabedo, *deciſ.73. 2.p.n.13.*

Neque obſtat conſilium Anchar.52. quia loquitur in ſtatuto odioſo
iubente dare fideiuſſionem de non offendendo pro ſe, & cognatis, &
ita inquit neceſſarium eſſe probare gradum diſtinctũ intra illum gra-
13 dum, ne compellatur quis dare † fideiuſſionem in infinitum, pro o-
mnibus ſuæ generationis.

Neque obſtat conſilium Alex. 82. nam loquitur in ſtatuto, quo cõ-
ſanguinei, vſque ad certum gradum compelluntur cõpromittere cau-
ſas, atq; ita teſtes debent diſtinguere gradus, *vt in c. licet ex quadam, vt
dicit ibi Alex.n.2. verſ. Præterea, ſic etiam intelligitur conſilium Decij. 321.* &
quod tradit Tiraquel. *de retractu linag.* §. *1 gloſ.1.num.9. &* §. *1.gloſſa.16.*
14 Et redeundo † ad id, à quo digreſſi fuimus, dico, ꝙ per teſtimonium
de auditu probatur, quod quis deſcendat ex Iudæis, vel Mauris, ſeu a-
liis infectis, *tradit Martinus Nauarrus conſ.6. titu. de hæreticis, Ojeda de in-
compa-*

compatibilitate beneficiorum, 1.*par.cap.*23. *& optime Fran. Aret. in consili.*37. *Alphonsus à Castro lib.* 1. *de iusta baret. punitione, cap.*7. *Auendann. in dictionario, verbo, Iudios, versiculo, & descendentia de genere Iudæorum, Ioãnes Guterreus, lib.*3. *practicarum quæst.*14. *num.*17. *Azeuedus in Rub. titul.*2. *De los Hoiosdalgo, lib.*6. *Recopil.* & sic testis interrogatus de auditu, & fama, tenetur respondere, cum natura huius probationis hoc desideret, de quo num.fin.

Hæc † tamen probatio de auditu & fama, quod quis descendat ex 15
Iudæis, vel aliis infectis, solum procedit, vbi nihil est in contrarium, per quod debilitetur: nam si is, contra quem talis probatio habetur, est in contraria possessione, vt quia est admissus in Sancto Officio pro officiali, vel in aliqua Ecclesia, Collegio, seu confraternitate, vbi non admittuntur nisi qui sunt puri sanguinis, vulgo, *Christianos viejos*, & probata ea qualitate, tunc corruit probatio de auditu, vt traditur *decisione Rotæ Romanæ* 176.*n.*6. *&* 7. *in nouissimis.*

Pro † quo facit, quod auditus nihil probat in antiquis contra eum, 16
qui de præsenti possidet, quia repugnat præsens status, *vt ex Abbate, Ripa, Tobia Nonio, tradit Ioannes Garcia de nobilitate, glo.*18.*n.*10.

Quod tamen † ego limitarem, vt procedat respectu illius statuti, in 17
quo iam est admissus is, contra quem habetur probatio de auditu, vel eius cõsanguinei ex illa parte, ex qua ei macula adscribitur. In eo enim procedit ratio possessionis, in qua est, respectu tamẽ aliorum locorum, in quibus adest statutum, non sufficit, quod in alio loco statuti sit approbata eius generatio pro pura, cum res inter alios actæ aliis non noceant, *vt in Rubro & Nigro, C. res inter alios actas*: nam potest haberi alia probatio, pro quo adduco glossam finalem, c. *dilecto El grande, de prabẽdis*, vbi quod duo fratres, ex eodem patre eademque matre contraxerunt matrimonium cum duabus sororibus, ex eodem patre eademque matre natis. Fuit lata sententia contra matrimonium inter vnum virũ, & eius vxorem propter consanguinitatem, & quæritur, *an hæc sententia præiudicet alteri fratri, & eius vxori, qui non fuerunt in lite?* Et respondetur, quod non facit eis præiudicium, & hoc est verum, licet si non afferret sententia præiudicium, sed commodum prodesset, *vt in l. si quis liberos, C. de naturalibus liberis*, ibi: *Et si vni ex multis filiis testimoniũ quolibet ex prædictis modis præbuerit, cæteris ex eadem muliere natis ad legitima iura sufficiẽt.*
Atque † ita vno ex fratribus pronunciato nobili, cæteris hoc sufficit, 18
*Gregor. l.*7. *tit.*15. *part.*4. *verbo, Los otros hermanos, de quo Cotta, verbo, va-*

sallus,pag.mihi 804. Quod intellige si super iure reali sanguinis pronun-
cietur, *Ioannes Garcia de nobilitate,glos.6.n.48.* vbi refert Otaloram, faci-
lius enim res inter alios actæ aliis prosunt, quam noceant, *vt dicit Aymō*
cons.206. Ex dictis sequitur, quod amissio alicuius tāquam puri sangui-
29 nis † facta in vno loco statuti, non præiudicabit alio loco, scilicet con-
fraternitati, seu collegio, de cuius præiudicio tractatur, cum potest esse,
quod probatio generis fuerit negligenter facta ab informāte & sua ne-
gligentia sibi, & non aliis debet esse damnosa, iuxta iuris principiū, agi-
tur enim de magno præiudicio: nam si admittitur aliquis infectus ma-
cula, non potest articulari, quod est puri sanguinis (vulgo, *Christiano*
viejo) quia sit collega, seu confrater illius Collegij, seu confraternitatis,
cum non probet hoc esse, quod ab hoc contingit abesse *vulgata l. neque*
natales, C.de probatio. non tamen desinit facere aliqualem præsumptio-
nem, vt sit hæc probatio puritatis facta in vno statuto, noceat aliquali-
ter communitati alterius statuti, volentis excludere admissum in alio
20 statuto eiusdem qualitatis † cum per res inter alios actas aliis aliquale
præiudicium generetur, *glo. l. si duo Patroni, verbo, habitaturum, ff. de iure*
iurando, Aymon de antiquitate 1. part. §. propositum nostrum, num.29. & §.
viso de fama, num.28. & 2.part. in principio, num.44. Puteus decis.113. Vicen-
tius de Franchis decis.261. numer. 6. Couarr. practicarum quæstion.13. num.4.
Anton. Gabriel. lib.2 conclus. titul. de citatio. conclus.1.nu.40. Tiraq. titul. res
inter alios actas, limitatione 19. Burgos de Paz cons.10.n.7. quemadmodum
probationes coram incompetenti iudice prosunt aliquid coram com-
petenti, *Bart. l.2. C. de naufr. lib.11. Ioannes Garcia de nobilitate, glo.1.n.50.* Si
21 tamen declaratio, quod quis sit puri sanguinis, vulgo, *Christiano viejo*,
sit facta à Romano Pontifice, seu Rege in sententia cum causæ cogni-
tione, non solum præiudicabit litigantib. sed & aliis, vt de Papa est text.
in c. in causis, de re iudicata, & de Imperatore seu Rege, vel alio non reco-
gnoscente superiorem, est text. *in l. fin. vbi omnes, C. de legibus, Curtius Iu-*
nior, consilio 60. num.7.

22 Diuersimodè tamen † admittitur hæc probatio: nam licet dicens se
talem debeat probare, *l. non ignorat. C. qui accusare non possunt, l. cum te, C.*
23 *de probatio.* quia qualitas, quæ respicit habilitatem † personæ, est pro-
banda ab eo, & magis dicitur substantia, q̃ qualitas, *Valascus consulta-*
tione 74.n.9. & agens, vt talis debet probare se talem, *Decius cons.75.n.6.*
Aymon cons.322.n.4. Iosephus Ludou. decis. Lucensi 2.n.11. Rolandus cons.3.
n.42. vol.1. & cons.63.n.12. eo volum. Mascardus de probatio. conclus.1289.

& Pa-

& Papinianus *l.1.ff. de probatiō.* ponit hæc verba: *Quoties quæreretur genus, vel gentem quis habere, nec ne eum probare oportet,* quem text. dicit elegantem Menesius, *l. ædibus, n.5. C. de seruitutibus,* & plura circa eius decisionem adducit. Tiraq. *de nobilitate, cap.10.n.13.* & sic in causis Capellaniarum, vbi sit requisita qualitas puri sanguinis, qui vult consequi Capellaniam debebit probare, & ipse † ad id testes producere. Secus tamen 25
est in statutis Ecclesiarum, collegiorum, & confraternitatum requirentium eam qualitatem. Nam tunc pars non producit testes, nec citatur ad eorum examinationem, prout aliàs, requiritur *c. in nomine Domini de testibus.* Imò cōmunitas † nominat Commissarium, qui eos quærat, & 25
recipiat in loco originis, vbi melius scire possunt qualitates admittēdi *cap. postquam 2. de electione,* ibi: *Cuius vita, vel actus qui melius possunt, vbi est conuersatus cognosci, inquirantur ibidem, & l.1. § flumen, ff. de fluminibus,* ibi: *Existimatione circumcolentium, & l. filium cum difinimus, in fine, ff de his qui sunt sui, vel alieni iuris,* ibi: *Hunc qui in domo natus est, licet vicinis scientib. filium non esse, l. si vicinis C. de nuptiis, c. transmissæ, qui filij sint legitimi, Cabedus decis.73.n.11.* vbi intelligit de vicinis, eodem loco cohabitantibus.

Plus † enim creditur vicinis, quam extraneis, *Rebuffus, tit. de reprobatione testium, n.125. vers. Decimoquarto,* & sic probatio est facienda in loco originis, vbi verisimiliter scietur, an sit infectus macula, prætendens admitti in statuto, & ad eundem modum, ad probandum consanguinitatem, & filiationem, in his informationibus admittūtur consanguinei, quia melius veritatē sciunt, *c. consanguineos, cap. notificamus 35. quæst. 6. cap. tua desponsa. c. videtur, vbi Ant. & Abb. qui matri acus poss. plures refert Cabedus, decis.73. n.11.* non tamen eis creditur super qualitate, ex quo ex dicto resultaret eis commodum, iuxta doctrinam *Bart. l. de ferre, ff. de iure fisci.* 26

Et si † quæras quomodo hæc probatio admittitur & præiudicat inquisito prætendenti, respondeo, hoc esse, quia ipse se submittit, prout potest se submittere probationi imperfectæ, *l. fin. C. de fideicōmiss. l. Theopompus, ff. de dote prælegata,* & quia possunt partes conuenire, quod stetur probationi imperfectæ, *tradit Innocentius, cap. cum causa de testibus, Bald. l. fin. Cod. de probatione Alex. l. Titia diuortium in numero 14. in principio ff. soluto matrimonio, Ias. l. admonendi, in numero 10. ff. de iureiurando, refert & sequitur Aymon cons.206. numero 19. & consil.10. numero finali, & Ludouicus conclus.70. versicul. nihilominus communis sententia, vbi declarat.* & † inualida probatio partis consensu validari potest, *Romanus consil. 104* 27 28

num.fin.vers.clarum, Hippolytus in Rubrica de probatio.num.178. & *l.1.§.ad quæstionem,num.28.ff.de quæstio. Auendannus de exequen.manda.2.part.cap. 29.num.5.* vbi quod valet pactum, quod stetur dicto vnius, *per l.genera-*
29 *liter, C.de rebus creditis,* & dicit communem esse opinionem, † & sic potest quis conuenire, quod stetur iuramento partis, *Couarr.lib.2.variarũ cap.13.num.1.* vbi de magis communi testatur, & talis conuentio executioni mandatur. *Parladorius lib.2. rerum quotid.cap.fin.1.part.§.12.nu.37.* licet tutor, vel Ecclesiæ seu reipublicæ administrator nequeat facere, *Plotus de in litem iurando, §.48.num.5. & 6.* vbi de aliis, in suo tamen po-
30 test, † quia prouisio hominis facit cessare legis prouisionem, *l. fin. C.de pactis conuentis.*

31 Vnum † semper tene menti, quod si per pactum quis se subiiciat iuramento seu declarationi alicuius, & sit exequẽdum pactum, vt modò diximus: si tamen pars nimis præiudicaretur, potest offerre & dare probationem in cõtrarium, & est admittenda. Ita singulariter tradit Iason, *§.sed iste, numero 95. instituta de actionibus,* & *Plotus dicto §.48. numero tertio.*

32 Veritas † enim semper vna est, & gestorum erroribus non immutatur, *l.assumptio in principio,ff.an municipalem, Socinus Iunior cons.3.num.16. & 17.vol.2.* & dicitur mater iustitiæ, & est iustũ iudicium, quod sequitur veritatem, *Bald.l.Libertini,ff.de statu hominum, Ioseph. Ludoui.decis.Lucensi.44.num.51. & sequentibus.*

33 Ex quo † infero ad nostrum propositum, quod si quis nominauerit certos patres seu auos, poterit postea, constito de errore, alios nominare, vt de eorum genere fiat probatio, nec præiudicat assertio prius facta diuersorum auorũ, *argum.l.interrogatam, C.de liberali causa.* Et si dicas, quod ille textus loquitur in causa libertatis, dico, quod etiam extra libertatis causam, & in probanda consanguinitate & filiatione habet locum, quod assertio contraria non præiudicet veritati, *l. Imperatores §. mulier,ff.de probatio.* etiamsi assertio esset scienter facta, vt per dictam *l.*
34 *Imperatores tenet Ludoui decis. Lucensi 44 n.54.* Humiles † namque personæ frequenter ignorant suos ascendentes, licet sint puri sanguinis, cũ suæ vitæ humilitas eos ignotos faciat; & quia viuunt sine offendiculo, de quibus dicit Horatius lib.1.Epis.ad Cæuam.

Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit,

Hoc est, quod nec natiuitas, nec mors venit in notitiam hominum, & multoties filij remanent paruuli & infantes, & transferuntur de vno

loco ad

loco ad alium, vnde prouenit eis ignorantia suorum ascendentium, *l. vxorem, ff. de manum. testam.* & sic nimirum si nominando eos errent, & per nostrum affirmare vel negare veritas non immutatur, *l. assumptio. in princ. ff. ad municip.*

Et quoties † res est in obscuro, est dandus fauor probationibus, *l. curent, ff. de testib. l. 2. & seq. ff. de itin. actuq; priuat.* per quæ & alia iura, quæ allegat tradit Aymon *consil. 207. num. 9.* 35

Et dubia † semper sumenda sunt in fauorem inquisiti, *arg. c. estote misericordes, de reg. iur.* licet si ita dubia sit ascendentia, vt non sciatur, nec clarescat probationibus, cum deficiat qualitas, est repellendus: ex quo infero, quod expositi, qui patrem monstrare † non possunt, *vt in l. vulgo concepti, ff. de statu hom.* sunt incapaces officiorum Sanctæ Inquisitionis, Ecclesiarum, Collegiorum, & confraternitatum statuti, quia licet in dubio boni præsumantur: hæc † præsumptio nihil operatur, quãdo qualitas ab statuto requiritur, nisi probetur, quia non sufficit, quod qualitas adsit præsumptiue, *Marsilis l. si quis, nec quæstio, n. 130. & seqq. ff. de quæst.* quem videas, *Aymon Crauet. consil. 225. & de antiq. sect. 1. num. 38. Roland. cons. 8. n. 56. vol. 1.* vbi plures refert Tiber. Decian. *cons. 23. n. 23. vol. 1. Auendan. in Dictionario, verb. Costumbre, vers. item aliud, & lib. 1. de exequend. mandat. c. 6. n. 7. Matienço l. 1. tit. 4. Recopil. gloss. 5. n. 12. Baptist. Laderchius cons. 12. num. 1. alios refert Brunorus à Sole in compendio. verb. qualitas requisita à lege,* & quando probatio per modum conditionis requiritur, non sufficit præsumptiua, *l. Lucius, vbi Bart. ff. de condit. & demonst. Decius consil. 11. num. 19.* 36 37 38

Vnum tamen † verum est, quod si per statutum solum requiratur, 39
quod nõ descendant ex Iudęis, vel Mauris, vel sint alia macula infecti, vt quia dicat non admittantur Neophyti siue macula infecti, tunc admittentur expositi. Nam † cum sit statutum contrarium iuri, *c. eam te, de rescript.* est restringendum, *vt diximus c. 7. n. 32.* & non debet extendi vltra illud, quod exprimitur, *l. si vero § de viro, ff. sol. matr.* & cum non reperiatur in expositis macula, quam statutum excludit, sunt admittendi, quia statuta tantum disponunt quantum loquuntur, *Bald. l. testmentum non ideo. in fin. C. d. testam. as. cons. 50. n. 2 Aymon cons. 25 Francisc. Becc. cons. 1. n. 6.* Secus si aduciatur illa qualitas, quod sit notis parentibus, & puri sanguinis, quia tunc non possunt admitti, cum nequeant probare qualitatem per supradicta. 40 41

Sed quia diximus supra, quod probatio † est facienda in loco ori- 42

ginis, & sæpe contingit, quod eo loco non adsit memoria ascendentiæ: tum, per antiquitatem: tum, quia parentes, vel aui inquisiti mutarunt domicilium congruit, vt sciamus, an talis sit repellendus? & breuiter dico, quod si in loco quem inquisitus nominauit suæ originis non sit memoria, certe repellendus est, quia ignoratur eius qualitas, nec satisfit statuto.

43 Si † tamen in loco, vbi habitauerint pater & auus sint testes, qui pro certo affirment auum venisse ex tali loco, & eo in loco sint alij suæ nominationis, vulgo, *apellido*, omnes sint puri sanguinis, certe hoc casu debet fieri coniunctio probationum, vt admittatur, arg. text. *in l. Gallus*, §. *ille casus, ff. de lib. & posth.* ibi: *Duobus quasi capitibus legis commistis, &c.* Est namq; optima probatio, quæ fit coniunctione diuersarum testificationum, *Ant. Gabr. lib. 1. concl. tit. 1. de probat. concl. 1. Aymon cõs. 73. n. 18. Gram. decis. 28. n. 3. Becci. cons. 47. n. 2. Magon. decis. 46. n. 9.* & pluribus concur-

44 rentibus diuersi generis resultat † plena probatio, *Felin. cons. 1. n. 17. vers. primo adduco*, de quo *infra n. fin.* Quod maxime procedit, si locus habitationis sit vicinus loco originis, *arg. c. quosdam, de præsumpt. l. 1. § flumen*, ibi: *Existimatione circumcolentium, ff de fluminib.* vt erit, si fuerit locus distans duabus, aut tribus leucis, qui dicitur eiusdẽ Comarchæ: est namq; verisimile, quod si pauper auus ex loco originis se transtulit ad locũ habitationis, nec reuersi fuerunt, ipse, nec eius descẽdentes eius memoria obliuioni traderetur, maxime si pauper erat: At in loco habitationis, cũ viderint auum, vel alium ascẽdentem venisse ex alio loco, & postea cũ tractauerint, & habuerint pro originario alterius loci ꝓpinqui, optime quidẽ est ꝓbatio originis, & naturalitatis, quę fit loco habitationis, maxime si est acceptus à populo pro nobili, & puri sanguinis, *Ioan. de Plat. l. 1. n. 9. C. de dignit. lib. 12.* ibi: *Quem populus acceptat*, & conducit, *c. postquam, de electione.*

45 Sed † quid, si in loco vbi habitauerũt pater, & auus nesciatur, an sint naturales illius loci, vel exteri, & itidem in loco, quem inquisitus dixit esse originem, ignoretur sua ascẽdentia, & in loco habitationis sint infecti omnes illius nominationis, credendum est, scienter hoc fecisse, vt euitaret sinistram opinionem, quæ vigerat in loco habitationis contra

46 omnes de illa vocatione, vulgo *appellido*. Et † hoc comprobatur: nam sola nominis similitudo, siue nominatio non sufficit ad confirmãdam cuiusq; originem, *gl. verb. nam solam, in l. fin. §. fi. ff. ad municipalem, vbi Dd.* dicit magis commun. opin. Brunor. à Sole *in compend. verbo, nominis similitudo,*

litudo, aliquid tamen operatur, vt dicit gl. ibi, & argumentum originis ſumitur à nomine † appellatiuo, *Bart. in Rub. n. 4 ff. ſolut. matrim.* & cum in 47
loco domicilij concurrant † nominatio & habitatio, tanq̃ duo vincula, 48
præferuntur vni, §. *ſi vero pater, inſtit. de adoption.* quem text. ad originem inducendam ponderat Boer. *deciſ. 13. n. 36.* & ſic præſumẽdum eſt, quod ſua aſcendentia ſit illorum, qui habitant in loco inquiſiti, potius quam exterorum, & quia † denominatio ſumitur à proxmiori cauſa, *Oldrad.* 49
conſ. 23. Anchar. conſ. 404. n. 12. Ojeda de incompatibilitate beneficiorum, 1. p. cap. 23. num. 22.

Si tamẽ † in loco habitationis hominis illius nominis, vulgo, *appellido*, ſint Chriſtiani veteres, & pro talibus reputati, nec ſciatur de alio origine, & inquiſitus, & eius pater ibi nati fuerint, ſed ignoretur ꝓpter an- 50
tiquitatem, an † auus ibi natus fuerit, cum præſumatur eſſe illius ciuita- 51
tis, vel loci in quo inuenitur, niſi alienigenam eſſe ꝓbetur, *vt tradit Bar. l. de iure, n. 2. ff. ad municip. per l. 1. in fin.* ibi: *Quam enim aliam originem hic habet, eod. tit. Alciat. reg. 2. præſumpt. 15. Bart. & Dd. in Rubr. ſol. matr. quos & alios refert & ſequitur Matienç. l. 1. tit. 4. gl. 5. n. 11. lib. 5. Recop. & licet*, vt tenet Matienç. *ibi, n. 12.* & diximus *ſupr. n. 38.* qualitas requiſita per ſtatutũ debeat vere probari, non præſumptiue. Hoc † ceſſat vbi nõ poteſt haberi 52
alia ꝓbatio, quia tunc ſtandum erit leui probationi, & iuris præſumtioni, quæ dicitur † liquidiſſima probatio, *gl. l. ſi tutor, verb. oſtenderis, in fin.* 53
C. de peric. tutor. Aymon conſil. 73. n. 19. vbi inquit, quod erit ſine dubio, vbi res eſt difficilis probationis, & iudex non debet euidentiam expectare, ſed humanam certitudinem, *Sotus de inſtit. & iur. lib. 3. q. 4. art. 3. verſ. ſuperſunt autem.* Et cum in caſu de quo agimus ſimus in difficili ꝓbatione, non eſt cur non ſit admittẽdus, & quod ſufficiat, defendit *Ceuall. q. 458. n. 9. cum ſeqq. communium contra communes.* Quod ego admitterem ſi inquiſitus ſit bene reputatus, & pro tali acceptus à populo, *iuxta tradita per Plat. l. 1. num. 9. C. de dignitat. lib. 1.* Ius enim non obligat ad impoſſibilem probationem, & hæc quidem optima eſt, ſiquidem adeſt bona opinio & reputatio nominationis & inquiſiti, & ortus ipſius, & patris, & habitatio aui, cuius natiuitas ignoratur propter antiquitatem, huic enim probationi fauet *d. l. 8. tit. 11. lib. 2. Recop.* de qua ſupra *num. 11.*

Nec obierit, quod † ipſe inquiſitus ſignauerit alium originem, quia 54
quod veriſimilius eſt, debet attendi, nõ obſtante quacumq; confeſſione in contrariũ facta, *Ludouic. deciſ. Lucenſ. 44. n. 53. & 54. & diximus ſup. n. 33.* Concludo igitur tenendo, quod cum probationes ſint arbitrariæ,

vt tra-

55 *vt tradit Ioſephus Ludouic.deciſ.*† *Lucenſi 3.num.9.per l.3.§.1.*ibi: *Tu magis*
ſcire potes quanta fides habenda ſit, ff.de teſtib. prudentes examinatores in-
formationum ſingula quæque penſabunt ſe ſemper inclinando in fa-
uorem prętendentis,ſiquidem inobſcure (*vt diximus*) eſt dandus fauor
probationibus,&pro eorum arbitrio votum emittent attendentes gra-
uitatem cauſſæ,quæ eſt famæ & vitæ,comparatur *l.iuxta,ff.de manumiſ.*
56 *vindicta.* ibi: † *Periculi vitæ infamiæve, l.1.tit.22.part. 4.*ibi: *Muerte, ò de*
mala fama, & l.4.tit.13.part.1. vbi Gregorius inquit, quia paria ſunt oc-
cidere & disfamare, *Tiber. Decian. conſil.8.num.8.& conſ.2.num.92.vol.1.*
Aymon conſ.168.n.2. Menoch.conſ.96.n.15.vol.1.Riminal.conſ.468.n.58.vol.
4. Ameſcua lib.2.de poteſtate in ſe ipſum, c.12.& c.5.n.10.& 15. Auendan.de
exequendis mandatis, lib.2.c.10.n.21.verſ.tamen iſtud eſt, quidquid teneat
doctiſſimus Barboſa *l.ſi mora in præludiis, n.24.ſol.matrim.* contra quem
eſt optima *l.finalis,ad fin.tit.23.part.2.* ibi: *E porende los antiguos puſieron*
la ferida de la fama por mas eſtrana que la ferida muerte, & l.4.tit.13.part.2.
ibi: *Que mejor le ſeria la muerte que la vida,* vbi Gregorius, verbo: *Las*
leyes antiguas,& licet Martinus Nauarrus *conſ.1.incipient.ad primam mul-*
tarum quæſtionum, num.6.de Iudæis, & Saarracenis, conſtituat differen-
tiam inter electum,ſeu eligendum, dicens,quod eligendus,ſeu admit-
tendus poſſit excludi cum vno teſte, vel alia ſemiplena probatione de-
ſcendētiæ Moſaicæ,vel Mahometicæ,ex eo,quia vt ipſe inquit,turpius
eiicitur,quam non admittitur hoſpes, *c.quemadmodum, de iure iurando,*
& quia matrimonium contrahi impeditur,per dictum vnius teſtis, vel
ſemiplenā probationem impedimenti affinitatis,*c.Præterea,el 2.de ſpon-*
ſal. ſecus autem ſi iam ſit electus, vel cōfirmatus: nam ex quo tractatur
de reiiciendo,& exauctorādo illum, requiritur maior & ſic plena pro-
batio, *arg.c.ſuper his,de accuſat.* Mihi autem videtur vtroq; caſu requiri
plenam probationē,cum tam grauis ſit cauſſa famæ,*per ſupradicta,*bene
tamen verū eſt,ꝙ quia hoc ſecundo caſu agitur de fama,& patrimonio
ſimul,vt qn̄ alicui eſt facta collatio à Rom.Pontifice, vel Illuſtriſs.Car-
dinali Archiepiſcopo Toletano, Canonicatus S. Eccleſiæ Toletanæ,
vel alterius præbendæ, quia eſt periculum famæ, & patrimonij ſimul,
cautius eſt procedendum ad excluſionem, iuxta iuris principium, &
quia ex ſola collatione abſq; apprehēſione poſſeſſionis habet ius in re,
gl.verb.collatio,in c.quodam 40.de præbend.& dignit.Couar.lib.3.variar.c.16.
n.1. vbi bene declarat,& quia patrimonium,alia vita cenſetur, *Marc.*
Ant.Eugen.conſil.70.num.1.& diximus ſupra lib.1.c.5.num.57.

Sed

Sed † testes deposuerunt aliquem esse infectum macula, quia descendat ex tali, & inquisitus ostenderit per instrumēta matrimonialia, seu testamenta, vel aliis scripturis, non descedere ab illo, sed alio, corruet testium probatio, quia in antiquis præualent scripturæ, *l. census monumenta, ff. de probat. Aymon cons. 58. in fin. Suarez l. quoniam, ad l. Regni. 2. dub. n. 1. in fin.* Quod procedit, licet enunciatiue constet in instrumētis, quia tunc verba enunciatiua instrumentorum probant *l. optimam, C. de contrahenda & committenda stipulat. Aymon cons. 317. vers. secundo respondeo, & de antiquit. tempor. 1. p. in princ. num. 6. & 7. Mieres de maiorat. 4. part. q. 20. Hieron. de Monte, Brixiano, de finib. Regum, c. 60.* 57

Idem erit si Historiis † & Chronicis ostenderit diuersam esse eius descendentiam cum Historiæ Hispaniæ probent, *vt diximus supr. c. 25. n. 32.* Et idem si dicant testes, esse puri sanguinis & instrumentis vere contrarium appareat. Contrariorum enim eadem est disciplina *tex. in prin. instit. de his, qui sunt sui, & supra, lib. 1. c. 11. n. 14.* Sed quia sæpissime contingit, quod facta informatione qualitatū prætendentis, resultat, quod sunt plures testes deponētes, inquisitum esse puri sanguinis, & non descendere à Iudæis, seu Mauris, vel aliis maculatis, & quod pro tali viderint eum reputari, & sic audierunt à maioribus, & sunt pauci testes, qui contrarium deponunt, & per pauciores repellitur, congruit, vt sciamus de ratione. Et videtur eos non repellendos: nam cum stantibus probationibus testium contrariis præferatur ea pars, pro qua est maior numerus testium, *l. 3. § eiusdem, ff. de testib. c. ex literis, de probat. l. fin. versic. etenim, C. de fideicommiss.* ibi: *Vt per ampliores homines perfectissima veritas reueletur, c. in nostra, de testib.* ibi: *Cum constet testes monachorum esse testibus Archidiacono numero pauciores pro Archidiacono sententiā proferatis. Aretin. c. cum caussam, n. 8. & 9. de probat. Brixian. de finib. Regundis, c. 59. n. 3. Aymon cons. 327. n. 325.* vbi optime & in termins defendit Ojeda *de incompatibilitate benef. 1. p. c. 23. n. 141.* Sed nihilominus Hispaniæ praxis cōtrarium obseruat in omnibus statutis puritatis sanguinis: nam adhibetur maior fides minori numero testium, & repellitur prætendens admitti, de quo nemo est, qui dubitet, & ne obstent iura contraria, multipliciter potest responderi. 58

Et † inprimis, quod cum Commissarius deputatus à Sancto Officio, seu communitate Ecclesiæ, Collegij, vel cōfraternitatis (cui pars se submittit & tribuit potestatem examinandi testes, *vt diximus supr. n. 27.*) faciat in locum partis eius, factum reputatur partis. *arg. l. si ob caussam, de* 61

63 *euictionib.* & sic † videtur ipsum producere testes, cumque testis probet plene contra producentem, etiam quod deponat de auditu, & credulitate, *iuxta Roman. consil.* 104. *num.* 6. quem refert & sequitur Paul. Paris. *cons.* 50. *n.* 60. *vol.* 1. *Iason in Rub. ff. de iureiurand. n.* 9. *vers. Sexto notabiliter limita*, cum quo transit Menoch. *additionator, ibi, & addit Socin. iun. cons.* 69. *n.* 13. *lib.* 1. *Deci. cons.* 363. *n.* 4. *Marant. de ordine iudiciorum*, §. *sextus actus, n.* 16. & 17. *Aym. cons.* 69. & 134. & 188. & dicit communem opinionem, *Anton. Gabriel, lib.* 1. *conclus. tit. de testib. conclus.* 1. *num.* 14. remanet plene probatum contra inquisitum, qui censetur testes producere.

Sed hæc solutio non satisfacit: nam consilium Romani non dicit, quod testis plene probat contra producentem, cum ibi loquatur, non de vno, sed de tribus testibus à parte productis, vt videre poteris, nec communis sentẽtia in eius dicto potest fundari, licet omnes fugiant ad d. consilium, tanquam ad herbam bethonicam, quę ad omnia medicamenta prodest, vt dicit Ludouic. *inter communes, conclus.* 7. *vers. verum, & seqq.* vbi quod nec Romanus talia dixit, nec somniauit, nec si diceret verum dixisset, & inquit cogi dicere, quod aliâs dixit *Dec. cons.* 409. quod Dd. pleriq; aues imitantur, quæ quando vna volat omnes sequuntur,
64 & inquit tradita à Romano, intelligenda † esse, quando pars producit testes publicatos, quorum dicta sibi sunt nota, quia videtur approbare *vt dicit Aymon, de antiq.* 1. *part.* § *quæritur etiam, n.* 13 & 14.

65 Quod secus erit, si † testes non fuerint publicati, sed pars eos produxerit, vt examinentur: nam licet approbet personas testium, non autem eorum, *d. gl. in auth. de testib.* §. *licet, vers. supplicis. Couar. lib.* 2. *variar. c.* 13. *n.* 1. *vers. item & illud*, vt refert Bald. Salicet. Alex & Ias. Crot. Felin. Alciat. ita tenentes, & hanc opinionem contra Dd. tenet Tob. Nonius *cons.* 24. *n.* 24. 25. & 26. & *Cassan. consil.* 54. *n.* 35.

66 Neq; in † nostro casu inquisitus censetur approbare personas testiũ, quos Commissarius examinat, licet loco illius ille quærat testes, vt examinet, quia hoc procedit, quando pars consentit in certas, & determinatas personas, *vt tradit Ioseph. Ludouic. d. concl.* 70. *vers. nihilominus cõmunis ista*, & sic poterit contra eos opponere, dicendo se suspicari, tales testes fuisse examinatos, qui patiuntur tales defectus.

67 Quare secundo † potest responderi, quod cum Hispani sint descendentes Gentilitiæ gentis, qui sumpserunt Christi Saluatoris fidem, statim, ꝗ Apostoli & discipuli prędicauerũt, omnes reputantur Christiani
68 veteres, & † sunt habiti pro descendentibus à Gentibus: nam cum ea

ſit ſumenda interpretatio, quæ † naturali, potius quam accidentali naturæ conueniat, *vt poſt Aret. l. centurio, n. 7. ff. de vulg. & alios tradit Menoch. conſ. 1. n. 17. vol. 1.* ſic potius ſumenda eſt coniectura deſcendentiæ à naturali totius Regni progenie, quã ab accidentali introcluſa, per aliquos conuerſos ex Iudæis & Mauris. Cauſſa † enim naturalis accidẽtali præualet, cum earum inter ſe effectus pugnant, *tradit Bart. l. qui habent, n. 2. ff. de tutel. Socin. ſen. conſ. 116. n. 8. lib. 4. Ruin. conſ. 59. n. 11. lib. 3. Tiraq. de retract. conſang. § 30. gl. 1. n. 26. Ioan. Garc. de nobilit. gl. 12. n. 43.* & in cognitione cuiuslibet rei non † accidens, ſed natura ipſa ſpectanda eſt, *Bart. l. cotem ferro, §. qui maximos, n. 11. ff. de public. & vectig.* & ſic omnes Hiſpani ſumuntur Chriſtiani veteres, & deſcendere à naturali progenie huius Regni, quæ eſt Gentilitiæ gentis.

69 70 71

At quando † contra aliquem aſſeritur, per aliquos teſtes, quod deſcẽdit ex Iudæis ſeu Mauris, vel aliis affectis macula, & reddunt ſufficiẽtem rationem, non poteſt iſte dici integræ opinionis, cui per teſtes ſiniſtra infertur, & cũ bonus dicatur ex integra cauſſa, malus autem ex quocumq; † defectu, *vt ſupr. lib. 1. c. 11. n. 12.* repellendus eſt, cum requiratur integer bonus, ſine opinione. Diuerſum tamen erit in cauſa nobilitatis, vulgo, *Hidalguia*: nam ex quo nullus præſumatur natus cum qualitate, ſed omnes ſerui & tribunarij, *c. omnis anima, de cenſib.* præſumuntur populares, *ita Bald. l. non ignorat, n. 3. C. qui accuſ. non poſſ. Ioan. Garcia de nobil. gloſſ. 10. num. 1. & 2. & prius gloſſ. 8. n. 3. Cabed. deciſ. 73. n. 10.* licet ſint aliqui teſtes deponentes contra nobilem, dicentes eum plebeium, ſtatur maiori numero, & ſic obtinet executoriam, nec remanet maculatus ex dictis teſtium contrariorum. Imo res iudicata pro † veritate accipitur, & vincula ſanguinis mutat & falſum in verum non eſſentialiter, ſed quoad effectum, *Aymon conſ. 79. num. 1.*

72 73 75

Ex quibus † diuerſis præſumptionib. colligitur doctrina ad praxim, quod ſi quis dixerit, *aliquem eſſe plebeium*, non poterit, nec debet puniri ad querelam alterius, contra quem dixit, niſi prius probauerit ſe nobilem, & aduerſarium ſcienter & doloſe contumeliam intuliſſe, vt famæ ſuæ damnificaret, quia ex quo omnes præſumũtur plebei, nec nati cum qualitate (& dato, quod illam nobilitatis qualitatem habeat, alter præſumitur ignorare, iuxta regulas iuris) non eſt ei in delictum adſcribendum, niſi præuia probatione qualitatis nobilis querelantis, & doli dicentis eſſe ignobilem.

76

Secus tamen erit, † ſi quis dixerit, *aliquẽ eſſe cõuerſum deſcendentẽ à Iu-* 77

dæis, vel Mauris, vel dicat, *quod non est Christianus vetus*: nam eo casu cum adsit præsumptio contraria, etiam quod is contra quem dixit non probet, quod est puri sanguinis, punitur talia dicens pœnis à legibus Regni introductis, & huius punitionis ratio est, quia infamatur ille, contra quem dixit, & cadere facit eum à bona fama, & in hoc consistit delictum. Vides ergo quomodo non est integræ famæ is, contra quem sunt aliqui testes (maiores tamen omni exceptione) qui deponunt inquisitum descendere à maculatis.

78 Sed † si forte hæc vera responsio non satisfacit, verius dic, quod inquisitus, dum tenetur probare, se esse puri sanguinis, negat descendere à Iudæis, vel aliis infectis, & sic testes, qui in eius fauorem deponũt, negant in eo esse maculam, negantq; audiuisse descendere à maculatis: testes vero, qui dicunt eum descendere à Iudæis vel Mauris, aut aliis notatis macula, affirmant, & affirmant, vtiq; audiuisse à suis maioribus, &
79 plus creditur duobus † testibus affirmantibus, quam mille negantibus. *glossa ordinaria, l. diem proferre, §. si plures, verb. consenserunt, ff. de recept. arbit. Bart. Bald. & Angel. l. heredes palam, in princ. ff. de testament.* plures refert Mascard. *de probat. conclus. 70. num. 2. Natta consil. 283. num. 4. vol. 1.* vbi
80 inquit eam esse rationem, quia † negatiua non ita se offert sensui, sicut affirmatiua. Et clarius tu dic, quod qui dicit de negatiua, quæ non
81 cadit in sensum corporeum testis, nihil deponit. Imo † dicit se nescire, quia remouet sensum ab actu, quem dicit non vidisse, nec audiuisse, & sic testes deponentes, se non vidisse, quod ascendentes inquisiti fuerint Iudęi, Mauri, vel reconciliati aut pœnitentiati à Sancto Officio, nec audiuisse ab aliis, nihil deponunt, cum remoueant visum & auditum à talibus rebus. Secus autem est in deponentibus cognouisse ascendentes Iudæos, vel Mauros, vel reputatos pro talibus, vel reconciliati, seu pœ-
82 nitentiati vel † audiuisse à suis maioribus: nam tunc testes affirmant, id quod percipiunt sensu corporeo, quia viderunt vel audierunt, & sic probant plus duo affirmantes, cum in ore duorum stet omne verbum, *Matth. 18. & cap. nouit ille, de iudic.* Nullus autem ex negantibus est testis, quod colligitur ex Doctoribus, quos refert Mascard. *vbi supra, num. 5.*

83 Si tamen † negantes testes deponunt de tali negatiua, quæ caderet in sensum corporeum, vt quia est finita & coarctata loco & tempore, rebus & personis probarent, *Mascard. ibi n. 7.* atq; ita, si testes affirmantes deponunt esse maculatum, quia est nepos talis conuersi seu maculati,

& testes

& testes negantes dicant, non esse maculatum, quia non est nepos illius asserti aui, sed alterius, ex quo ex vxore viderunt illum nasci, quia hæc negatiua coarctata taliter cadit in sensum testiũ, probabunt testes.

Nec † nouum est, quod quando fundamentum intẽtionis alicuius 84 consistit in negatiua, is teneatur probare, *l.hoc iure 10.ff.de verborum obligatio. Aymon.consilio.1.numero 7.& consil.112.numero 6.& consilio 121.nu. 1.& 327.numer.14.Franciscus Beccius consilio 105.numer.11. Rolandus consil. 67.numero 1.volum.2.Mantica de coniecturata mente,libr.1.titul.1 numer.1. numero.3.* (licet hoc † cesset in negante solutionem, *Aymon consilio 57.* 85 *Franciscus Beccius dicto consilio 105.numero* 13.& sic iste † prætendens ad- 86 mitti debet probare negatiuam, tanquam fundamentum suæ intẽtionis, non tamen comprehenduntur in his statutis habentes pensiones in præbendis Ecclesiarum statutorum *Rota decis.259.3.part.lib.2.*

Sed † *an si aliquis fuit admissus ad Capellaniam, vel aliam præbendam* 87 *præuia informatione puritatis, & eam resignauerit, si postea velit admitti ad eandem Capellaniam seu similem præbẽdam iterato, debeat probari eius genus.* Et posito pro vero, quod qui renunciauit Capellaniæ, † potest ex nouo 88 titulo petere collationem illius, vt probatur capit. *ex transmissa, de renuntiatione*, & tradit Panormitan. *capit.* 1. *numer.6.de Clericis coniugatis*, & conducit consilium Petri Surdi 517. *numer.8.* consequens est, vt non egeat noua informatione: nam cum satis constiterit de eius genere, addere aliquid rei satis demõstratæ, frustra † est, *l.1.§.finali in fine, ff.de dote* 89 *prælegata*, & hoc nouatione cessante. Et aduerte, quod si in aliquo statuto fiat informatio, † seu probatio de genere prætẽdentis, & quia nõ 90 satisfacit requisitis à statuto prætendens excludatur, adhuc poterit petere iterato fieri informationem: quia cum ea informatio, & exclusio fiat † summariè, & sine causæ cognitione, nunquam præstat exceptio- 91 nem rei iudicatæ, *vt tradit Bartol. in extrauagan.ad reprimendum, verbo, denunciationem quomodo in crimine læsæ Maiestatis procedatur, Raudensis consilio 17.6.part.numer.54.& 55.decision. Genuæ.3.numero 6.& 9.* Neque obstat, quod semel repulsam passus, non est amplius admittendus, *ex glossa in capit.cum inter, de electione: nam procedit causa exclusionis durante, Menesius, l.sanum mente, n.22. C. de transactio.*

Scias tamen, † quod hæc informatio & probatio, facta coram Cõ- 92 missario Capituli, Collegij, seu confraternitatis, licet non fuerit facta coram persona publica, fidem facit ex consuetudine, *capit.cum dilectus, de fide instrumentorũ*, & quod credatur scribæ confraternitatis † in reb. 93

pertinentibus ad confraternitatem tradit Valaſcus, *conſultatione* 10.
Poterit tamen † is Commiſſarius recuſari, vt poteſt publicus tabel-
94 lio, & licet poſſit communitas dare ſocium, ſemper conſulerem com-
munitati, vt in totum remoueant illum alium nominando, vt probatio
ſit ſine aliqua ſuſpicione.

95 Sed † *an ſufficiat qualitas priuilegiata, vt quis admittatur in his ſtatutis?*
Hanc appellat quæſtionem Sabatinam, Ioannes Garcia de *nobilitate*,
96 *gloſ.35.n.48.* Et † videbatur, ꝙ ſic l. *cum ex oratione ff. de excuſation. tutorũ*,
ibi: *Eandem excuſationem competere etiam ei, qui ius annullorum impetraſſet,*
97 *Imperator noſter cum Diuo Seuero patre ſuo reſcripſit*, per quẽ † textum te-
net ibi Bald. quod paria ſunt ineſſe alicui qualitatẽ, per naturam, ac in-
eſſe per priuilegium, & ſic quod iſti priuilegiati ſint nobiles, & gerant
eorum officia, tenet Bald. *l. ſiue poſſidetis, num.3. de probatio. ſequitur Ioan-*
98 *nes Garcia de nobilitate, gloſſa 1.§.1.nu.43.* vbi quod † quando caſus verus
& fictus ſunt æquati, æquata eſt iuris diſpoſitio. *l. Gallus, §. & quid ſi tan-*
99 *tum, ff. de liberis & poſthumis, cum ſimilibus*, quæ ibi allegat, & † Mieres *de*
maioratibus, 1.part.quæſt.51.n.5. vbi *n.4.* quod iuſſus contrahere cum no-
bili ſub amiſſione maioratus, adimplet ſi contrahat cum nobili ex pri-
100 uilegio. Paria † enim ſunt aliquem eſſe talem, vel haberi pro tali, *Tibe-*
101 *rius Decianus conſi.5.n.31.vol.1. & conſ.6.n.37. eo volu.* vbi † quod æqui pa-
ratorum idem eſt iudicium, *tradunt gloſſ. Bart. & Alexand. l. ſi quis ſeruo,*
C. de furtis & Meneſius, l. clari. n.10. C. de fideicommiſ.

102 Et licet † Princeps non poſſit tollere iura ſanguinis, §. *ſed agnationis,*
inſtituta de capitis diminutione, l. iura ſanguinis, ff. de regulis iuris, poteſt ta-
men concedere ignobili, cui deeſt qualitas ſanguinis, quod gaudeat
prærogatiuis omnibus quibus gaudent vere nobiles legibus & ſtatutis
103 ciuilibus: nam etſi Princeps † ſit ſub pedibus iuris naturalis, cui deroga-
104 ri nequit *dicto* §. *ſed agnationis*, tamen eſt caput † iuris ciuilis, *ita tradit*
Ioannes Garcia gloſſa 1.§.1.n.50. vbi quod poſſunt habere inſignia milita-
ria, vulgo, habitos, & refert illud quod vulgo fertur, Nobilem te facere
105 non poſſum, exemptum † te facio, pro quo facit, *l.6.tit.27.part.1.* ibi:
Puedeles dar honra de Hijosdalgo, à los que no lo fueren por linage, vbi Grego-
rius Lopez, idem tenet & conducunt *tradita à Tiraquello de nobilitate, c.*
6. Menchaca, de ſucceſſion. creatione, lib.3.§.30.num.290. cum ſequentibus, &
Otalora de nobilitate, 2.part.3.princip.c.7.n.13. verſ. item videmus.

196 Sed his † non obſtantibus, contrarium eſt tenendum, & quod tales
priuilegiati non admittãtur in Sancto Officio Inquiſitionis ad officia,
ſeu fa-

ſeu familiaturas, nec in Eccleſiis, Collegiis, † confraternitatib. ſtatuto-
rum: Et fundator primò, quia quando per ſtatutum requiritur qualitas,
intelligendum eſt de naturali, cũ verba ſtatuti intelligenda ſint, in na-
turali ſenſu, non in ficto, *l. finali, C. de his qui veniam ætatis impetrauerunt,*
ibi: *Illam tantummodo ætatem intellectam eſſe videri volumus, quæ & viginti-
quinque annorum circulis cõpleatur, non quæ Imperiali beneficio ſuppleturi l. 3.
§. hæc verba, ff. de negotiis geſtis,* quam concluſionem tradunt Anton. Gã-
ma, *deciſ. 307. n. 7. Mantica de coniectura ta mente teſtator. l. 3. tit. 4. n. 15. Ioan-
nes Garcia de nobilit. glo. 21. n. 30. Otalora, 2. p. c. 3. n. 20. Didacus Perez, l. 1. tit.
de matrimõ. l. 5. ordin. pag. 4. verſ. quæro. Meneſius l. ſi quis maior, n. 3. in fi. C. de
tranſactio. Auendãnus, reſpõſione 23. n. 4. Mieres de maiorat. 1. part. q. 51. n. 4.
Rolãdus, cõſ. 63. n. 19. vol. 1. Valdeſius in additio. ad Suarez, l. 1. tit. De las † ga-* 108
nancias, l. 3. fori, Barboſa, l. 1. 3. pa. n. 21. ff. ſol. matr. vbi ꝙ, etſi non admitta-
tur caſus fictus, admittitur pſumptus. Et quoties † vera cauſa requiri- 109
tur ad ſubſtantiam actus, non ſufficiet eam habere pro ſubſiſtente, *l. ſi
forte, ff. de Caſtrenſ. peculio.* ibi: *Veritatem n. expectamus, non quod quis finxit,
Alexand. conſ. 27. n. 10. vol. 1.* Atque ita iam eſt in praxi obtentum, pro hac
noſtra vera opinione in Regali Cãcellaria Pinciana in cauſa agitata in-
ter quendam Licentiatum, & nobilem ciuitatem, *De Logronno,* in qua
Licentiatus prætextu priuilegij nitebatur admitti ad Decurionatũ il-
lius conſiſtorij, quo non admittuntur niſi ex ſanguine nobiles, de quo
adeſt executoria Regalis in Archiuo illius ciuitatis.

Vnum † tamen verum eſt, quod ſi aliquis ex ſanguine nobili natus 110
eſſet ſpurius, vel ex parentibus ſpuriis, qui ob iuris ciuilis, & Regni im-
pedimentũ non gauderet prærogatiuis nobilium, ſi is reſtitueretur na-
talib. & legitimaretur à Principe, admitteretur in his ſtatutis: nã ſublato
nobilitatis velamine iuris myſterio inducto, ꝙ Princeps aufert, (quia
vt lex ciuilia iura corrumpere poteſt, *§. ſed agnationis, inſtituta de capitis
diminutione*) apparet ſanguinis nobilitas, qua mediante, ſatisfacit ſta-
tuto, cum vere ſit nobilis, & res de facili reuertatur ad ſuam naturam,
*textus in l. ſi vnus, §. pactus ne peteret. in fi. ff. de pactis, & ibi ſummariũ Bartoli,
& gl. in c. ſtatutũ, verbo, numerandũ, de præbend. in 6. & conducit §. ſed hodie,
inſtituta de adoptio. ibi, & naturali vinculo copulatum, & legitimo adoptionis
modo conſtrictum.*

Sed † *ſi non reperiantur habentes qualitatem ſanguinis requiſitam per fũ-* 112
datorem, an admittantur alij. Dic in primis exteros admittendos & quæ-
rendos. Nam cum teſtator iubet, ꝙ bona ſua dentur ſacerdotib. ꝓ Miſ-
ſis celebrãdis, poſſũt executores eligere ſacerdotes exteros, & eis diſtri-

buere, licet non ſint de loco defuncti, *Ioann. Andreas, cap. ſi pater de teſtamentis lib. 6. & Capella Toloſan. quæſt. 128. Cerola in praxi, 2. part. verbo, beneficium, verſ. nono.* Potius ſunt admittendi exteri, in quibus requiſita in fundatione Capellaniæ plus reperiuntur, quam in originariis, *vt tradit Spino, de teſtamen. gloſſ. 3. princip. n. 36. in fine.*

113 Si tamen † Capellaniæ fundator diſpoſuerit, quod non admittantur exteri, tunc conſideranda ſunt verba vtriuſque clauſulæ & prohibentis exteros admitti, & repellentis ignobiles, vt ex quo ambæ ſeruari non poſſunt, ea ſeruetur, ad quam maiorem affectionem habuit teſta-
114 tor. Et quidem † ſi altera clauſula concepta ſit verbis negatiuis, vt ſi diceret: *non admittatur ignobilis* ſeu *nõ puri ſanguinis in Capellanum*, altera affirmatiuis, vt præſententur ad Capellaniam originarij huius loci, cum negatiua magis neget, quam affirmatiua affirmet, *vt tradit gloſſa in capit. cum dilectus, verbo, à ſuſpenſis, de conſuetud. Decius conſil 567. Tiraquellus, l. boues, § hoc ſermone, limit. 7. ff. de verb. ſign. Tiber. Decia. conſ. 12. num. 15. volum. 1. Et dicemus in capit. ſequenti, ex num. 24.* ſeruari omnino debet qualitas requiſita verb. negatiuis, & admittẽdi exteri puri ſanguinis. Quod ſi ambæ clauſulæ affirmatiuis, vel negatiuis verbis fuerint conceptæ,
115 tunc ex conditione eius qui † reliquit colligendum cenſeo, *argument. l. ex facto, § ſi quis rogatus, el 1. ff. ad Trebellianũ* ibi: *Sed hoc ex dignitate, voluntate, & conditione eius, qui fideicommiſit, accipiendum eſt*, vt coniecturetur plus diligere eos qui ſibi aſſimilãtur in qualitatibus: nam ſi fundator fuerit nobilis, & puri ſanguinis, & forſan exterus illius loci, vbi celebranda eſt Capellania, admittentur exteri qualificati, excluſis originariis maculatis: & ſi fuerit per contrarium è contra (cum verecundia) iudicetur, Per quã difficile tamen erit, quod maculatus generis puri con-
116 ditionem poſuerit, cum non præſumatur quis abhorruiſſe † à qualitate ſua, *ex traditis per Ancharranum, conſil. 339. ex num. 10. & Peregrinum de fideicommiſ. titul. 25. numer. 18. Molinam libr. 3. primogen. capit. 5. numero 73.* Quinimò præſumitur, quem diligere ſibi ſimilem, & odio afficere diſſimilem, iuxta illud Horatij, lib. Epiſt.

Oderunt hilarem triſtes, triſtemque iocoſi.
Sedatum celeres agilem, gnauumque remiſſi.

Et illud Ouidij lib. 2. de Pont.

Et ſeruat ſtudij fœdera quiſque ſui.
Ruſticus Agricolam, miles fera bella gerentem.
Rectorem dubie, nauita, puppis amat.

Quid

Quid † si & originarius loci illius & puri sanguinis fuerit fundator 117 (hoc opus hic labor est) nam conditio exterorum non admittẽdorum est conformior iuri communi, quo ad beneficia vocãtur naturales, exclusis exteris, *vt diximus supra hoc libro, capit.3.numer.19.* A quo iure à beneficiis non arcentur conuersi, *cap.eam te, de rescriptis*: Sed adhuc teneo inspiciendam esse conditionem personæ fundatoris, & illius voluntatẽ declaratam, dum viueret, ex qua colligitur qualis fuerit eius enixa voluntas, *vt in l.heredes palam, §.sed † si notam, in fine, ff.de testament. l.quoties* 118 *9.§.1.ff.de hæredib. instituendis*: nam ex consuetudine cuiusque interpretantur eius gesta, & verba, *l.vel vniuersorum, ff.de pigneratitia actione, l.qui semisses, ff. de vsufruct. l.cum seruus 82. versicul. namque ipse viuus, ff.de condition. & demonstration. Corneus consil. 283.n.8.vol.4. Simon de Pratis, lib.1.de interpretatione, vltim. voluntat. interpretatione 2.dubitatione 2.solutione 9. in principio, Couarruuias lib.3. variarum, cap.6 n.10.colum.4.num.*

Nam si fundator fuisset memorandus ille Cardinalis Ioannes Martinez Siliceus Archiepiscopus Toletanus, Hispaniarum Primas, potẽtissimi Philippi Secundi Regis Magister, qui obtinuit statutum almæ Ecclesiæ Toletanæ, quis non affirmauit, ea in dispositione, vbi ipse & originarios, & sanguine puros vocauerit ad Capellaniã, casu quo ambæ qualitates inuenirentur, eius mẽtis fuisse, vt potius alienigenæ à Regno admitterentur, quam maculati, quod quidem verisimiliter interrogatus rospondisset, ex glossa *in l.tale pactum, ff.de pactis.* Et itidẽ si alius fuerit fũdator, qui dum viueret, notorius erat persecutor maculatorũ, (vulgo vocatus: *Perseguidor de Iudios,*) vt passim reperiũtur plerisq; locis, qui certè à nobilibus vituperandi non sunt, vt ignobiles & maculati faciunt, qui eos appellant viles, † in quo quidem falluntur, nam Christia- 119 nus vetus, licet pauper vilis nõ est persona, cum ex bono sanguine procedat, *argument. l.humilẽ, C.de incestis nuptiis*: *Humilem & abiectam fœminã* (inquit textus) *minime eam iudicamus intelligi, quæ licet pauper ab ingenuis parentibus nata sit, vnde licere statuimus Senatoribus, & quibuscumque amplissimis dignitatib. prædictis ex ingenuis parentib. natas, quamuis pauperes in matrimonium sibi recipere*, & ei patẽt portæ dignitatũ, quæ in nostra Hispania clauduntur maculatis, qui nõ possunt esse Inquisitores, non ꝑbendati in Ecclesiis statutorum, sed & ipsi nequeunt fieri Equites ordinum militarium, non Collegiales, nec confratres nobiliũ locorum, vbi talia statuta adsunt, vt possunt fieri Christiani veteres, & in dies ex Collegiis Senatores creantur, quod vilib. & abiectis non conuenit ex dict. *l.humilem.*

Sed caſu, † quo ob paucitatem clericorum, & loci breuitatem non
120 ſint habiles ad Capellanias, ſecundum qualitates requiſitas à fundato-
re, admittentur minus idonei, *c.1.§. raritas hominum 53. diſt. c. 1. 21 q. 1.* in
ſpecie Capellaniarum, tradit *Spino de teſtamen. gloſ. 3. prin. n. 35.* Sic † vi-
121 demus, quod in officiis publicis ob nobilium penuriam plebei admit-
tuntur. Ita tenet Ioannes Garcia *de nobilit. gloſ. 55. n. 68.* per text. *in l. eos, ff. de Decurionibus* in illis verb. ***Maxime in eis ciuitatib. quæ copiam virorum honeſtorum habent: nam paucitas eorum qui muneribus publicis fungi debeant neceſſario, hos etiam ad dignitatem municipalem, ſi facultate habeant inuitat.***

Facta † tamen informatione qualitatum prætendentis examinatio
122 eius debet fieri à communitate loco ſecreto, vbi ſolent conuenire ꝓ ne-
gotiis capituli, vel in ſacrario, *vt dicit Marcus Antonius Cuchus, l. 4. inſtitutionum maiorum, tit. 8. n. 81.* nam cum vertitur periculum famæ, quæ præponderat vitæ, *vt diximus ſupra n. 56.* cautius eſt agendum.

Sed † quia contingit aliquando, quod eo tempore, quo examinan-
123 tur informationes, porriguntur Epiſtolæ ſecretæ, quib. narratur inqui-
ſitum pati defectus generis, vel aliarum qualitatum requiſitarum, Ex-
aminatores debent cuncta rimari, & ſi viderint potius tales libellos, ex malitia produci, quam veritati adhærere nullatenus ſuperſedeãt in admiſſione inquiſiti, ſi aliud nihil impediat: neque enim paſſim admittẽdi ſunt prædicti libelli, cum porrigantur ab inimicis, ***vt dicit Marcus Antonius Cuchus, d. l. 4. inſtitu. maio. tit. 8. n. 83.*** Si tñ aliquid veriſimilitudinis contineant, ſuperſedendum erit in admiſſione prætendentis, quouſq; ſuper oppoſitis ſeu obiectis in dictis libellis ſecretis inquiratur: nam lõge melius eſt ante tempus occurrere, quã poſt vulneratam cauſam remedium quærere, quia turpius eiicitur, quam non admittitur hoſpes, neque ipſe poterit conqueri, quod tranſacto termino probationis admittantur de nouo teſtes, ſiquidem non hic proceditur, vt de iure cõmuni cum termini aſſignatione, ſed aperto termino.

124 Quod maximè procedit ſi huiuſmodi chartulæ ſe referant ad teſtes bonæ famæ in eis nominatos, quorum copia facilis ſit, vel adſcripta affixa Eccleſiis, in linteaminibus, vulgo, *Sambenitos*, quibus etiam probatur, contra inquiſitum: nam ſcriptis affixis in Eccleſiis datur fides, ***vt poſt Bartolum, l. vel quod, ff. de religio. & ſumpt. funerum, tradit Hier. de Monte Brixiano de finib. regund. c. 65,*** & ꝓbant vt inſtrumẽta publica, ***Sicardus in Rubrica de ꝓbat. n. 8. ſeq. Ioãn. Andr. Dorus Pergerius l. 1. de probatio. c. 5. n. 5.***

Et quemadmodum domus committentium crimen læſæ maieſta-
tis de-

tis deuaſtantur, *l.6.tit.13.p.2.* vt perpetuæ notã infamiæ † perpetua ruina teſtetur, vt dicit textus *in c.fœlicis, de pœnis, l.6.* & inſuper aratro inducto aſperguntur ſale, quia ad erodendũ & conſumendum procliue eſt, quod dicit Parladorius *l.1. rerum quotidia. cap.fi.* effluxiſſe ab eo, quod legitur Iudicum *c.9.* de Rege Abimelech, qui vrbem Sichem interfectis habitatoribus rebellibus funditus deſtruxit, & ſale aſperſit: & Pſal. 106. habetur, *poſuit terram ſalſuginem à malitia habitantium in ea.* Salſugo n. maxima cauſa eſt ſterilitatis, & inducit maledictionem *vt dicit Doctor Franciſcus Valleſius de ſacra Philoſophia. c.34.* & ſicut nomina punitorum ob crimen læſæ maieſtatis, & qualitas delictorum adſcribũtur in marmorib. vt reperiuntur in partib. ſic nomina hæreticorum punitorum, & qualitas delictorum abſcribuntur, & ponũtur affixa in Eccleſiis Parochialib. † delinquentiũ in linteaminibus, vulgo, *Sambenitos*, vt teſta- 126
tur Simancas de Catholi. *inſtitutio.tit.47.n.9.& 13* quod originem habuit: ab eo, quod legitur Numeri, c.16. *Tulit ergo Eleaçar Sacerdos thuribula in ea, in quibus obtulerant hi quos incendium deuorauit, & produxit ea in laminas affigens altari, vt haberent poſtea filij Iſrael quib. cõmonerentur nequis accedat alienigena, & qui non eſt de ſemine Aaron ad offerendũ incenſum Domino, ne patiatur ſicut paſſus eſt Core, & omnis cõgregatio eius.* Quod quidem maxima cum ratione fit, nam longe grauius eſt offendere diuinã, quam temporalem Maieſtatem, cum ſecundum leges *de hæreticis, lib.6.* licet † aliâs huiuſmodi delicto æquiparentur quoad pœnam, vt tradit 128
Oſaſcus, *deciſ.94.n.29.*

Etſi † quæras de ratione, quare hæc linteamina, ſeu habitus, vulgo, 129
Sambenitos, dentur hæreticis, ferẽda cum Cruce? Dic dari in ſignũ pœnitentiæ, *vt tradit Simancas vbi ſupra, & plures quos refert Cenedus in collectanea ad c. excommunicamus 13. de hær.* nã pœnitẽtes olim vtebant ſacco & cilicio, vt conſtat ex multis ſacræ Scripturæ locis, Ionæ. *c.3. & Pſal.29.*

Sed vt nihil horũ ignoretur, ſciẽdum eſt, aliqñ Inquiſitores imponere his hæreticis nõ Crucem integrã, ſed mediã, ad modũ vandę, Et cum ab eis quæſiuerim de ratione, mõſtrarunt mihi illud fieri in aliquib. partib. quibuſdam diu aſſuetum eſt, illam mediam Crucem, ſiue vandam ferendam in habitu dare, valde ſuſpectis de hæreſi, qui iurant de vehementi, licet non fuerint reconciliati, vt alij confitentes delicta.

Obiter † etiam ſcias reconciliatos portãtes, hæc inſignia, vulgo, *Sã-* 130
benitos, ſubeſſe iuriſdictioni Inquiſitorum in omnib. cauſis ciuilibus, & criminalibus, *vt tradunt Simancas de Catholicis inſtitutionibus, c.46.num.*

18.& dubitatiue Couar.*q.34.practicarum,num.5. Iulius Clarus,lib.5.sententiarum,§.fin. quæst.35.num.20. & alij quos refert Cenedus in collectanea, ad c.aliud 11.quæst.1.* Quod intellige,si sint perpetuò carceri adstricti, nam sunt subregimine Inquisitorum. Secus autem in aliis, qui cum habitus pœnitentiæ delatione libere gradiuntur, quod colligitur ex dictis per Septimacensem,*vbi supra n.20.*& Iulium Clarum,*dict.n.20.*

Sed quia solent ab his reconciliatis,& aliis infectis descēdentes mutare parentum nomen appellatiuum,vt obscuretur ascendentia,informantes commissarij, quibus datur copia nominum parentum,& auorum inquisiti,si diuersi fuerint appellatiui,debent diligenter inquirere
131 de causa mutationis nominis.Nam † si assumpserint matrum nomina, quæ forsan nobiliores sunt parentibus, certè omnino reprehendendi non sunt,vt dicit Tiraq.*de nobilit.c.18.num.26.*cum per matris nobilita-
132 tem patris † nobilitas sit splendidior, illustrior, luculentior, & clarior, & è contra ignobilitas patris minus obscura,minusque abiecta,vt dicit Bal.*l.fi.in fine,C.de seruis fugit.* Et sic fecit Rainuntius de Clera.in *c. Rainuntius,de testam. vbi* Hostiens. & Ioann. Andr. *in verbo.de Clera. &* Anchar.Imol.& Panorm. adnotarunt, semper tamen filio congruit nomē patris assumere,*l. vxorem ff. de manu.testa.* ibi: *Nomine patris vocatus est*,& quia retentio nominis paterni arguit de stirpe, & progenie natum,*Cabedus decis.73.n.17.Molina lib.2. c.14. n.3.*

133 Si tamen † extraneum nomen sibi assumpserit, relicto nomine suæ ascendentiæ, quod libere poterit quisque facere,*l.1.C. de mutat.nom.*dū tamen id faciat sine fraude,vel alterius præiudicio,*vt dicit d.l. 1. iunct gl.*
134 *verb.fraude*,Quod † cōtingere potest, si, cumquis esset ex corrupto,seu maculato sanguine propagatus,nomē honesti,& sani viri,de claro sanguine progeniti vsurparet: quo casu maximum irrogaretur præiudiciū, & forte irreparabile descendentibus ex sanguine puro: Nam si sanguine corruptus, illo nomine vocaretur, multi crederēt, clarum & sanum esse de genere corrupto ortum, vt optime cōsiderat Guillermus Benedictus *in principio n. 57.* & eo casu possunt descendētes à claro sanguine à iudice petere, vt prohibeat illū suo nomine appellari, & ꝙ si renuerit facere,vt falsarius puniatᷓ,*l.falsi nominis C.de falsis.* Alteri n.per alterū nō debet iniqua conditio inferri *l.alteri,ff. de reg.iuris*,Etsi(vt diximus *l.1.c.7.n.36.*)insignis artifex potest prohibere alicui vti suo signo,ne inducatᷓ confusio merciū, quāto magis admittendū est vbi agitᷓ de honore, qui vitæ comparatur,*l.iuxta de manu.vendict.l.1.tit.22.p.4.*ibi:*Muerte ò de mala fama*,& diximus *supra num. 56.* ne inducatur confusio maculatorum

& nobilium, atq; ita tenet Auend.*lib.2.de exequend.mand.c.13.n.4.in fin*
vbi idem dicit de armis, & iam vidi practicari, tam in nomine, quam in
armis, & qui nomen alterius ſibi aſſumit in fraudem, punitur, *Menoch.*
de arbitr.caſu 318.n.19. Itaq; ſi † inquiſitus reliquerit malum nomen, ꝙ 135
eius parentes habebant, non bene prçſumitur, cum ex malo nomine ſi-
niſtra ſuſpicio inferatur, *vt dicit Guillerm. Benedict. c. Raynutius, in princ.*
n.54. de teſtam. & ex † nomine cognoſcatur qualitas, *l.Diuus, in princ.ff.* 136
de bonis damnat. vbi † gloſſ. verb. *ex ipſo nomine*, inquit, quod vtilitas ar- 137
guitur ex nomine, & facit illud 1.Reg.c.25. *A eomine ſiniſtro deprehendi-*
tur fatuitas, & † econtra, *ex bono nomine, nobilitas arguitur.* Pro quo facit 138
illud Exod.c.34. *Noui te ex nomine, & in ueniſti gratiã coram me*, & tradũt
Panorm. & Dd. *c. de quo vult Deo, de iudic.* & ex nomine arguitur res, *Curt.*
Iun. conſ.20.num.4

Nomen † tamen proprium non ſufficit ad probãdam identitatem 139
perſonæ, imo requiruntur duæ demonſtrationes. *Proſperus Paſſer.conſil.*
208.num.8.

Sed *an Indi † Æthiopes recenter conuerſi ex Gentilitate ad fidem Catho-* 140
licam, ſunt admittendi in locis horum ſtatutorum? Et quidem ſi ſtatutũ ſo-
lum neget admitti deſcendentes ex Iudæis ſeu Mauris, ſeu recõciliatis,
conſtat, eos non eſſe excludentes, *vt diximus ſupr. de expoſitis.* Et maiori
cum ratione hi ſunt admittendi, quippe cũ tales Indi, ſeu Æthiopes ne-
queant deſcendere à dictis maculatis, vt poteſt contingere in expoſitis.
Si tamen ſtatutum requirat qualitatem ſanguinis, & ꝙ admittendi ſint
Chriſtiani veteres à Chriſtianis veterib. deſcendentes, dubitationis eſt,
cum pro vtraq; parte reperiantur rationes congruentes, quibus admitti
& repelli poſſint. Et pro parte affirmatiua, vt admittantur, facit, quod
Chriſtiani veteres Hiſpani appellãtur, eo quod deſcendant à Gentilib.
qui ſtatim ꝙ audierunt prædicationem Euangelij crediderunt, *vt dixi-*
mus ſupr.n.67. At iſti Indi, ſeu Æthiopes itidem faciunt & quotidie ex
gentilitate conuertuntur ad prædicationem Religioſorum S.Domini-
ci, Seraphici Frãciſci, & aliorum Ordinum, ac inclitæ Societat. Ieſu, qui
ad partes ſe trãsferunt voto ac deſiderio recipiendi martyriũ pro Chri-
ſti Redemptoris fide, & Euangelij prædicatione: nec ab hoc terrentur,
eo ꝙ videant cõſocios tormẽtis ſubiici, & variis ac extraordinariis mor-
tis generib. pati, imo ad id alliciuntur, & cupiunt diſſolui, & ꝓ Chriſto
crucis ſubire tormentum. Si ergo & in his eadem inuenitur ratio, non
debent diuerſo iure cenſeri, cum idẽtitas rationis hoc ſuadeat, & idem

ius indicet, *vt ſupra lib.1. c.5. ex n.1.* Atque ita licet Neophyti conuerſi, ex Iudæis & Mauris, non admittantur ad ordines, *vt tradit Maiol. de irregular. lib.1. c.31. n.1.* tamen ij admittuntur, & his dieb. plures audierunt rem ſacram in hac villa de Madrid ab Æthiope omnino nigro, de quo certũ eſt, non deſcẽdere à Chriſtianis veterib. ſed Gentilib. recenter cõuerſis.

Deinde ſtatutum inhabilitãs filios, & nepotes hæreticorum, ſiue reconciliatorum non protenditur ad filios, ſeu nepotes eorum, qui ſua ſponte reconciliati fuere, nulla præcedente accuſatione, ſeu inquiſitione tempore gratiæ, vt placuit dominis de Rota, in vna ſtatuti Eccleſiæ Hiſpalenſis, *deciſ.120. 2. part. lib.2. in nouiſſ.* quod etiam videtur ſentire Nauarr. *conſil.1. incip. ad primam quæſtionem, in fin. de Iudæis.* Ergo deſcendentes ab Indis, & Æthiopis, qui ſponte ad fidem conuerſi fuere ſtatim, quod eis fuit prædicata, non ſunt excludendi.

Et facit pro hac parte, quod Calphurnia & cauſſa promulgationis ſtatutorum, puritatis ſanguinis fuerunt deſcendẽtes ex Iudæis & Mauris, qui ſiniſtre & ſuperbe viuebant, *vt late refert Alcocer, in defenſione ſtatuti S. Eccleſiæ Toletanæ.* Quare deciſio ſtatutorũ reſtringi debeat ad genus perſonarũ, quarum cauſſa cõdita fuere ſtatuta, nec extendi ad alias perſonas, etiã ſi ſtatuta non loquantur perſonaliter, modo motiua & æquitas non reperiatur ſcripta in iure cõmuni, *vt tradit Abb. Alphonſ. Villagut. de extenſione legis, tit. de extenſione ſtatutorum, n.11. fol. mihi 138.*

Præterea à communiter accidentib. probatur Catholicos deſcẽdentes à Gentilibus, raro à fide Catholica recedere, quod frequenter contingit in conuerſis deſcendentibus à Iudęis & Mauris, ex quibus plures indies reconciliantur & relaxantur ab Inquiſitoribus. Et poteſt eſſe ratio, quod illi nullam antea legem didicerant, & ſic nulla præambula inclinatione exiſtente à recepta fide non deuiant. Hi autem profitebãtur Moſaicam, vel Mahometicam, & faciliter ſuæ priſtinæ naturæ redeunt, ad q̃ res de facili reuertitur, *l. ſi vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pact. & dixim⁹ ſupr. n.11.* nam reliquiæ ſtatus præcedentis multum influunt & operantur, *Marc. Ant. Pereg. conſ.10. n.10. vol.3.* Pro parte tamen negatiua, vt Indi & Æthiopes non admittantur in his ſtatutis, facit, quod hi, licet deſcendant à Gentilibus, non tamen à talibus, qui ſtatim, quod Apoſtoli Chriſti fidem prædicauerũt, ſumpſerunt fidem, de quibus diximus *ſup. n.67.* imo ab idolatris qui non fuerunt ad fidem conuerſi prædicantibus Apoſtolis, cum in omnem terram exierit ſonus eorum, & in finem orbis terræ verba eorum, iuxta illud Pſalm.18.

Præterea locus Pauli qui communiter allegatur 1. ad Timoth. c.3. ibi: *Non Neophytum, ne forte elatus in ſuperbiam in iudicium incidat diaboli*, ita conuenit conuerſis ex Gentilibus, quã ex Iudæis & aliis, cum omnes tales ſint noui in fide, & licet Paulus ſolum loquatur in perſona cõuerſi ex vi ſtatutorum, extenditur ad deſcendentes Neophytorum.

Præterea, cum illa qualitas aſcendentium Chriſtianorum ab his ſtatutis requiſita, ita deficiat in conuerſis à Gentilibus, quam ab aliis, & eorum deſcendentibus non ſatisfaciunt requiſitis, etiam quod ipſi non dederint cauſſam ſtatutis vt deſcendentes ex Iudæis, quia ea cauſſa fuit impulſiua. non finalis, atque ita ſtatuta non reſtringuntur ad eos, ſed habent locum in omnibus, quos diſpoſitio comprehẽdit, *l.1. ff de poſtulando. Barboſ. lib.1. p. n.84. cum ſeqq. ff. ſolut. matr.* quia argumentum à contrario ſenſu non ſumitur à cauſſa impulſiua, *tradit Villagut. de extenſione legis, prælud.23. num.6.* Quod autem viſum fuit dominis de Rota *d. deciſ. 120. 3 part. lib.2.* procedet in ſtatuto Hiſpalenſ. 6. Atque ita hæc poſterior opinio, quod Indi & Æthiopes non admittantur in praxi, recipitur in noſtra Hiſpania. Quid tamen ſeruandum in hoc ſit apud Indos, vbi Hiſpaniæ nobiles, iam diu contraxerunt matrimonia cum Indicis, ex quibus filios procrearunt, nunc omitto, alio loco tractandum.

Sed quia *ſupr. n.14.* diximus, teſtem † interrogatũ de auditu & fama, 141
teneri reſpondere, addendum duxi perperam ſentire, de hac probatione tentantes defendere, licere teſti de auditu & fama interrogato, dicere ſe neſcire, nec audiuiſſe, ſi ſibi videatur, quod audiuit, nõ habere pro ſe famam, nec in eo concurrere qualitates requiſitas pro famæ probatione: hoc enim eſt qualitatem teſtis mutare, qui nullatenus debet aſſumere partes iudicis, *Bart. l. qui teſtamento, §. fin. ad fin. ff. de teſtam. Decius conſil. 256. num.4. & 5. Cacher. conſil. 64. num.59.* vbi quod ad teſtem non expectat iudicare, ſed dicere id, de quo interrogatur, & ſibi conſtat ſenſu corporeo: Iudex namque tenetur veritatem indagare, & plena probatio aliquando percipitur ex multis imperfectis, & diuerſi generis, *ſecundum Felin. conſ.2. n.17. verſ. Primo adduco*, & diximus *ſupr. n.43. & 44.* tradunt omnes per text. *in l. Gallus, §. ille caſus, ff. de liber. & poſth.* & in noſtris terminis, *gloſſ. in l.1. ff. de probat.* inquit, quod cum probatio generis ſit impoſſibilis, probatur per indicia famam & teſtes de auditu, & aliis præſumptionibus, *Bart. l. filium eum definimus, in finalibus verbis, ff. de his, qui ſunt ſui vel alien. iur. Decius conſil. 295. ſequitur Cabedus deciſ. 73. numero 1.* vbi plures refert, & loquitur de probanda deſcendentia,

& dixi-

& diximus *supr.n.43.& 44.* Et sic etiam, si non sit fama, tenebitur testis dicere, quod audiuit, aliâs in hac probatione non admitteretur communis regula, *d. l. Gallus. §. ille casus.* Si quidem si sit fama, plenam probationem facit, cum tractetur de factis excedentibus hominum memoriam, & in his, quæ sunt difficilis probationis, vt tradit plures referens, Brixian. *de finib. Regund. c. 55. n. 14. & 15.* Nec si testibus videatur id, de quo deponunt esse publicam famam, & sic fateantur in dictis, ob id probatur fama, nisi adsint qualitates requisitæ pro famæ probatione, plures refert Mascard. *de probat. conclus. 749. n. 11. Prosp. Paset. consil. 167. n. 2. Roland. cons. 54. n. 18. vol. 1. decisio Genuæ. 3. n. 12.* nam dictum vnius facile sequitur multitudo, *c. cum in iuuentute, de purgat. canon.* Et sic non sufficit, quod publice dicatur, si non habeat originem à fide dignis hominibus, quibus videatur credendum, *vt dicit gl. in l. Titio fundus, ff. de condit. & demonstr.* & potius dicetur rumor, qui falsè inducitur aliquando, *vt in l. fin. ff. de hered. instit.* & ita appellatur, etiam, quod quarta, vel tertia pars populi reclamet, vt dicit Brixian. *de finib. Regund. c. 55. num. 4.* qui licet non faciat probationem, ex eo potest quis induci ad credendum, ita vt rumor excuset à delicto, vt excusatur petens beneficium viuentis, quando erat rumor, quod esset mortuus, *Oldrad. consil. 304. Aymon consil. 319. num. 4. Menoch. de arbitr. centur. 4. casu 321.* & in aliis casib. tradit Brunorus Asole *in compendio, versic. rumor,* nisi rumor sit nimis vanus, & fatuus ex affectata caussa, cui credere non debemus, *Paul. Paris. consil. 165. num. 9. vol. 4. Mascard. de probat. 3. part. conclus. 1157. num. 24. & 25.* (solent namque mali homines vocem effundere sinistram, vt damnum inferant alicuius prosapiæ, vt iam vidi factum contra nobilem virum Familiarem Sancti Officij, qui se querelauit coram Inquisitoribus Toletanis, me pro eo patrocinante, & facta informatione declararunt, illum esse sanguine purum, & non affectũ macula illa adscripta, quod petij per *l. circa, ff. de probat.*) & iudex ad quem spectat veritatem indagare, debet de initio inquirere, non testis, cũ nullus debeat se immiscere ad se non pertinenti, *iuxta iuris regulam.* Tenebitur itaq; testis, quod audiuit à quocunq; etiam vili, propalare iudici, declarando qualitatem eius à quo audiuit, poterit tamen addere si velit, se credere, vel non credere illud, ꝙ audiuit, nõ tamen supprimere, ita enim peieratur qui supprimit veritatem, quam qui mendacium affirmat, *late Couar. lib. 1. variar. c. 2* Et hanc opinionem, vt veram, tutatur, & seruari iubet Illustris. Dom. D. Ioan. Baptista de Azeuedo Indiarum Patriarcha, Supremi

Senatus

Senatus Preſes,ac in Hiſpaniarum Regnis Generalis Inquiſitor,vir quidem iuſtitia integerrimus,prudentia,& temperantia eximius, qui vt ſui generis ſplendore ad nobilitatis tuitionem allicitur,ita & voto implendi miniſterium,quo digniſſime eſt præpoſitus,ad id inuitatur.

CAPVT QVINTVM.

QVOD CAPELLANIA POTEST CONFERRI NON SACERDOTI CLERICO, tamen ſaltem tonſurato, & de Capellaniis requirentibus præsbyteratum, actu, vel aptitudine.

SVMMARIVM.

1 *Licet Capellania ſit ad celebrandas miſſas, poteſt conferri non ſacerdoti, modo tamen ſit clericus.*

2 *Tonſuratus dicitur habere clericalem ordinem, & ſic poteſt beneficium obtinere, modo ſit in ætate legitima, & num. 14.*

3 *Collatio beneficij facta non ordinato eſt nulla.*

4 *Ad quaſi poſſeſſionem beneficij ſufficit habitus clericalis.*

5 *Quaſi poſſeſsio clericatus, ſine alia probatione inducit præſumptionem in cauſa poſſeſsionis.*

6 *Licet dicta præſumptio non ſufficiat ad iudicandum titulum, ſufficit, vt beneficij poſſeſſor non teneatur oſtendere, nec probare titulum clericatus.*

7 *Quamuis cauſa poſſeſsionis beneficialis dicatur continere cauſam proprietatis, non deſinit eſſe iudicium poſſeſſorium, & de ratione Papa confert beneficium in tempus clericatus, ſed & laico diſpenſando.*

8 *Capellanus poteſt per alium miſſas dicere, ſi teſtator ſimpliciter dixerit, præſentetur Capellanus.*

9 *Et quid ſi dixerit inſtituetur Capellanus, vel ſacerdos, & numeris ſequenbus.*

10 *In diſiunctiuis ſufficit adeſſe vnum, vel alterum.*

11 *Dictiones,* vel, ſeu, ſiue, *non ſemper denotãt diſiunctionem, ſed aliquando augmentum, & paritatem, & quandoque ſtant declaratiuæ.*

12 *Licet prædictæ dictiones diſiungant res, tamen ſi ponuntur inter eadem, nõ denotant diuerſitatem.*

13 *Sacerdos dicitur à ſacrificando, & ſignificat eum, qui ſacrificat & cõſecrat.*

14 *Significatio vocabuli mutatur ex adiunctis, & adiuncta faciunt, vt vocabulum plura, vel pauciora comprehendat.*

15 *Vocabulum sacerdos iunctum modo dicto, cum nomine* Capellanus, *facit* Capellaniam *sacerdotalem saltem aptitudine.*

16 *Licet fundator disponat, quod præsentetur sacerdos in* Capellania, *potest præsentari idoneus ad præsbyteratum.*

17 *Verba non dicunt actum, sed aptitudinem.*

18 *Multa sunt verba, quæ secundum communem vsum loquendi, non ad actũ, sed ad aptitudinem referuntur.*

19 *Illa non dicuntur respui à natura, quæ habent aptitudinem quãuis nõ actũ.*

20 *Si fundator Capellaniæ exprimat quod præsentetur actu sacerdos, debet præsbyter præsentari.*

21 *Idem erit si fundator non exprimat, sed alia proferat verba, ex quibus colligatur, voluisse, quod sacerdos præsentaretur.*

22 *Si testator vtatur verbis negatiuis dicens, non præsentetur nisi sacerdos, non poterit præsentari qui non sit actu sacerdos.*

23 *Ratio, quare si testator vtatur verbis affirmatiuis, admittitur non sacerdos, si negatiuis secus.*

24 *Plus tollit negatio, quam ponit affirmatio.*

25 *Negatio est malignantis naturæ, cum destruat, quidquid post se inuenit, & oppositum inducat.*

26 *In negatiua fit interpretatio per prius & per posterius.*

27 *Mitius agitur cum lege quam cum homine, tamen vbi lex, seu statutum loquitur per negatiuam, non admittetur nisi sacerdos.*

28 *De consensu patroni* Capellania *requirens præsbiteratum actu poterit cõferri etiam non sacerdoti, saltim pro vna vice.*

29 *Et si fuerint plures patroni sufficiet consensus maioris partis.*

30 *Conditio apposita in institutione potest mutari cum consensu* Episcopi, *& patroni fundantis, sed & successoris in patronatum.*

31 *Limitantur supradicta, si fundator per verba negatiua annectit præsbyteratum.*

32 *Admissio non præsbyteri pro vna vice, non præiudicat fundationi.*

33 *Episcopus etiam inuito patrono, potest dispensare circa qualitates requisitas in* Capellano, *si Ecclesiæ necessitas immineat: secus aliâs.*

1 Licet Capellania sit ad † celebrandas missas, quod est proprium Capellani officium, potest etiam fundator disponere, quod cõferatur etiam

etiam non sacerdoti, clerico tamen in minoribus ordinibus, vel † saltem 2
tonsurato, qui clericalem ordinem censetur habere, *cap. cum contingat de ætate, & qualitate, Clementina. 2. de vita, & honestate clericorum*, & sic potest beneficium obtinere, modo sit in ætate legitima, nam beneficium non valet conferri nisi clerico ordinato, *cap. 2. de institutio. cap ex literis de transact. capit. cum adeo de rescriptis, Clementina quia contingit. §. vt ante de religios. domi. Concil. Tridentin. sessione. 23. capit. 6. de reformatione, Selua de beneficio quæstione. 1. nu. 4. Aymon consi. 94. num. 1. & consi. 134. num. 40. Petrus Gregor. eodem tractatu cap. 36. numer. 1.* & collatio † de beneficio facta 3
non ordinato, nulla est, *Boher. decisione. 171.* dicit communem opinionem Flaminius *lib. 4. de resignat. quæst. 2. num. 1. Cerola in praxi. 1. parte verbo beneficia ad quartum in 1. versic. & num. 8. incipienti ad octauum*, quidquid dicat additio ad Dinum, *cap. 1. de regul. iur. lib 6.* & Dinus, *num. 78. & additio ibi, verbo Vicarius, Federicus consilio 127. §. 5. versiculo dico tertio*, tamen 4
sufficiet habitus clericalis ad quasi possessionem beneficij, *decisio Rotæ. 312. in antiquis. Aymon consilio 134. num. 40.* quia † possessio clericatus, 5
sine aliqua probatione inducit præsumptionem in causa possessionis *cap. si iudex laicus de sententia excommu. lib. 7.* Et † licet in beneficialibus, 6
præsumptio hæc non sufficiat ad iudicandũ titulum, cum debeat esse clericus, tamen si iam sit beneficij possessor, & fuerit in possessione clericatus non tenebitur ostendere, nec probare titulum clericatus, *Ioannes Monachus, & Archidiaconus dicto cap. si iudex laicus, Rotæ decisione. 865. in antiquis sequitur Petrus Gregorius de beneficio, cap. 26. nu. 23.* nam reputatio ad probationẽ clericatus sufficit, *Mohedanus decis. 21. nu. 3. de renunciatione.*

Et † quãuis causa beneficialis possessionis dicatur continere causam 7
proprietatis, non tamen desinit esse iudiciũ possessorium, quia eam cõtinet accessoriè, cum principaliter tractetur de vi, & possessione, *Cassiadorus decis. 4. nu. 3. vt lite pendente, Contardus. l. vnica, C. si de moment. possessione fuerit appellatum limitatione. 1. §. num. 2.* Sed & beneficium conferri potest, in tempus, quo quis tonsuretur, saltim per Papam, imo & laico, *Flaminius lib. 4. quæst. 2. num. 32 & 38. de resignat. benefic.*

Et † si fundator Capellaniæ simpliciter dicat, quod præsentetur Ca- 8
pellanus, poterit præsentari & eligi quilibet tonsuratus, quia est capax beneficiorum, cum possit per alium missas dicere, *tradunt Tabiena in verbo beneficium. 3. §. 20. Armelia verbo beneficium, nu. 83. & Saa. verbo, beneficiũ & tradunt Selua, & alij ab eo relati de beneficio 4. par. quæst. 2. nu. 3. versicul. & hoc procedit*, & vide infra *hoc lib. cap. 7. num. 27.*

Si † tamen dixerit, instituatur Capellanus, vel sacerdos, videbatur
9 sufficere præsentare clericũ etiam in minoribus, vel tonsuratũ, cum al-
ternatiua dirigatur ad patronũ, qui ex officio debet p̃sentare, & sic eius
10 est electio, *capit. inter cæteras, vbi gloss. de rescriptis*, quia † in disiunctiuis
sufficit adesse vnum, vel alterum. *glossa in capit. ex parte, verbo perpetuo de
rescriptus Staphileus de form. expect. §. sexta igitur, nu. 5. decisio Rotæ. 7. de re-
script. in nouißimis. l. si ita stipulatus. ff. de verborum obligat. l. cum pupillus. §. 1.
ff. de conditio. & demonstr.*

11 Sed † in contrarium, & quod debeat præsentari sacerdos, facit, quia
hæ dictiones, *vel, seu, siue*, non semper denotant disiunctionem, sed ali-
quando augmentum, & paritatem. *l. si requisita. ff. de auro. & argento leg.
Cepola singulari. 156. incipienti, ita ponderat, Romanus consilio. 363. numero.
2. Alexand. consilio. 193. libr. 2. numer. 4.* & quandoque stant declaratiuæ,
*vt in cap. nulli de rebus Ecclesiæ, Gomezius capit. statutum ex numero. 21. de re-
script. libr. 6.* & aliquando disiunctiua resoluitur in copulatiuam, *Bart.
l. penultima. ff. de verborum, Bohertus decisione 214. numer 4. Couarru. libr. 2.
variarum cap. 5. numero. 10.* & hoc quando subiecta materia requirat, *vt
tradit Madera animaduersionum iuris, cap. 21. numer. 3.* qui latè de alternati-
ua, & disiunctiua dictione loquitur.

12 Pro † quo facit, quod tradit Barbatia *consilio. 33. numer. 11. volumine. 2.*
vbi quod licet dictio, *seu*, posita inter res stet disiunctiuè, & inter per-
sonas copulatiuè, tamen quod si testator dixerit, *præsbyter seu Capella-
nus*, & sic disiungat personas, non denotat diuersitatem, quia ponitur
13 inter eadem, nomen autem sacerdos dicitur à sacrificando, & † signifi-
cat eum, qui sacrificat, & consecrat, *cap. clericos. 21. distinctione, & supra
cap. 1. numer. 1.* atque ita auget significationem nominis Capellanus, &
quia vna pars alternatiuè aliam declarat, *l. 1. de rebus dubijs.*

14 Pro † quo facit, quia vulgare est significationem vocabuli mutari ex
adiunctis, & efficere adiuncta, vt vel plura, vel pauciora comprehen-
dat. *l. si seruus legatus. §. qui quinque de legat. 1. Bart. l. liberorum, numero. 13.
ff. de verborum signific. Socinus consilio. 62. numer. 15. volumine. 3. Anchar-
ran. consilio. 95. numero. 3. Ruinus consilio. 161. numero. 5. Hieronymus
Gabriel consilio. 46. numero. 14. volumine. 2. vbi alios refert Alexan-
der Raudensis consilio. 30. numero. 29. volumine. 2. Afflictis decisio-
ne. 3. numero. 4.* & sic licet ex vi vocabuli Capellanus, solum requi-
ratur, quod sit clericus etiam primæ tonsuræ, & habeat ætatem

ad be-

ad beneficia, quæ † est 14. annorum, *Concil. Tridentin. sessione 23. capit. 6.* 15 *de reformatione*, tamen propter adiunctum vocabulum illud (*sacerdos*) efficitur Capellania sacerdotalis. Atque hanc sententiam tenet Cerola *in practica Episcopali. 1. part. verbo beneficia numer. 7. in fine, & folio 28. in principio*, vbi dicit, sic fuisse pronunciatum in Curia Compzana.

Intellige tamen, prædictam sententiam non vt actu præsentandus debeat esse sacerdos, sed quod habeat aptitudinem ad presbyteratum.

Nam † etiamsi fundator simpliciter disponat, quod præsentetur 16 sacerdos, adhuc potest præsentari idoneus ad presbyteratum, & si actu non sit sacerdos, vt in terminis tradit Lambertinus, *de iure patronatus lib. 2. 1. part. quæst. 7. articul 30. num. 27. folio 70*, vbi dicit, nota ista, quia noua, & vera, licet in hoc multum dubitauerit propter consilium Barbatiæ. *33. volumine.* 2. quem prius fuerat sequutus idem Lambertus *dict. quæstione. 7. articul. 27. numer.* 1. & 2. Pro quo est textus *in cap. 2. de institutio. lib. 6.* & probatur expresse in Concilio Tridentino, *sessione 24. c. 12. de reformatione*, ibi: *Neminem etiam deinceps ad dignitatem, Canonicatum aut portionem, nisi qui eo ordine sacro, aut sit initiatus, quem illa dignitas præbenda, aut portio requirit, aut in tali ætate, vt infra tempus à iure, & ab hac sancta synodo statutum, initiari valeat.* per quem text. ita resoluit Ojeda *de incompatibi. benefi. 1. part. capit. fin. numer. 15 & 19. & num. 20.* vbi loquitur in Capellaniis sacerdotalibus, erectione aut consuetudine *Nauarrus consilio mihi 2. incipienti, Ecclesia collatiua numer. 1. de præbendis Ioannes Baptista Ferretus consilio 305. num. 1. ex sequentibus volumine. 1. Romanus consilio 325. numer. 1. Paulus de Montepico consilio 57. numer. 6. & sequentibus*, & per textum Concilii, ita tenet Flaminius *de resignatione benefic. lib. 4. quæstione 9. num. 19. & 36.* vbi dicit, sic obtentum in Rota, Paulus Emilius Verallus *decisione 127. numer. 1.* vbi inquit, sic fuisse iudicatum in sacro Palatio, *Zauallos quæstione. 393. num. 13. & 14. communiũ contra cõmunes.* Verba enim † nõ dicunt actum, sed aptitudinem, vt in 17 nostris terminis tradit Spino *in speculo testamentorum, glos. 4. princip. nu. 66. & 68.*

Et multa † sunt verba, quæ secundum communem vsum loquendi 18 non ad actum, sed ad aptitudinem referuntur, *cap. maiores. §. cæterum de Baptismo. Bellamera cap. ex part. num. 9. de scrutinio, & ordine faciei*, & illa non dicuntur respui à natura, quæ aptitudinem habent, quamuis 19 non † actum, sed illa, quæ aptitudinem non habent in se dicuntur respui à natura. *l. si Meuia mater mea ff. de hered. instit. Bald. l. vnica numer.*

38. C. de confeßis, *Contardus in rubrica nu. 23. & 25. C. si de momentanea
possessione fuerit appell.*

20 Si tamen fundator † Capellaniæ exprimat, quod præsentandus sit
actu sacerdos, eius voluntas specificè est seruanda, cum in limine fũ-
dationis possit apponere conditiones, quas voluerit, modo non sint
21 iuri contrariæ *vt supra dictum est*, & si non † sint verba expressa, sed alia ex
quibus colligatur, quod eius voluntas fuit, sed vt præsentaretur actu
sacerdos, cum habeatur pro expresso, quod ex verbis concipitur, *l. Gal-
lus §. quidam recte ff. de liberis & posth. l. certum est. ff. si certum petatur.* Et
22 sic † communiter recipitur, quod si verbis negatiuis vtatur fundans Ca-
pellaniam, dicens, *non præsentetur nisi præsbyter, seu sacerdos*, non poterit
qui non sit actu sacerdos præsentari, *Abb. Clementina. 1. de ætate, & qua-
litat. numer. 7. Lambertinus lib. 2. 1. part. artic. 39. num. 27. 7. quæsti. prin-
cipalis, Ioannes Baptista Ferret. dict. cons. 205. volumine 2. Spino, vbi supra
numer. 67. Paul. Emilius dict. decisione. 127. num. 2.* vbi vt sustineatur co-
adiutoria per Roman. Pont. concessa non sacerdoti, habenti tamen æ-
tatem ad præsbyteratum in Ecclesia, quia adest statutum, quod non
conferatur, nisi ei qui sit actu sacerdos, ponderat ex eo valere concessi-
onem, quia fuit facta cum clausulis non obstantiarum.

23 Et si † quæras de ratione, *quare, si testator vtatur verbis affirmatiuis, ad-
mittatur non sacerdos, si negatiuis secus?* Dic eam esse, quia nagatiua magis
negat, quam affirmatiua affirmat. *glos. in l. hoc genus. ff. de conditio. & de-
monstrat. & glos. in cap. cum dilectus verbo à suspensis*, ibi: *plus tollit negatio,
24 quam ponit † affirmatio, de consuetudine, Decius consilio. 567. Tiraquel. l. bo-
ues. §. hoc sermone, limitatione 7. Tiberius Decius consilio. 12. numer. 15. vo-
lum. 2.*

25 Et † dicetur, quod est malignantis naturæ, cum destruat quid-
quid inuenit post se, & oppositum inducat, *Sygnorolus consilio. 469. nu-
26 mero. 14.* Et in † negatiua fit interpretatio per prius, & per posterius, *vt
tradit Alexander Raudensis de Analogis lib. 1. cap. 12. num. 19. versicul. sex-
27 to limitatur.* Et licet † mitius agatur cum lege, quam cum homine. *l.
Celsus iuncta glos. verbo postea ff. de receptis arbitris. C. si celebret de clerico
excommunicato ministrante, & tradit Cosmas Guimier in pragmatica sancti-
one, tit. de collationibus, verbo prouideatur numer. 3. folio 91.* tamen vbi lex
seu statutum loquitur per verba negatiua, idem est dicendum, *Paulus
Emilius d. decisione. 127. n. 1.*

Sed si mixtum affirmatiuis, & negatiuis verbis annectitur præsby-

terium

terium, vt si dicat, *præsentetur sacerdos & non alius*, cum verba affirma-
tiua sint in priori parte, & verba præcedentia sint maioris efficaciæ ad
determinandum sequentia, *vt tradit Mathesilianus notabili. 150.* admit-
tetur ætate idoneus, pro quo est decis. Rotæ *347. num. 3. p. 3. lib. 3.* Si
tamen negatiuis verbis inceperit dispositio mixta, vt si dicat, *non præ-
sentetur, qui non fuerit sacerdos, sed præsentetur præsbyter,* & si affirmatiua
verba adsint in posteriori parte, quia tamen negatiua præcedunt, quæ
propositionẽ reddit negantẽ, destruẽdo quidquid post se inuenit, *vt su-
pra n. 15* reputat dispositio merè negatiua, & debet sacerdos præsentari. 28

De † consensu tamen patroni Capellania requirens præsbyteratum
actu, potest non præsbytero conferri, *tradit Panormita. c. cum accessis-
sent, num. 5. de constitutio.* vbi addionator refert Butrium Imolam, & a-
lios Rebuf. *in praxi benefic. 2. part. signaturæ super clausulam*, nec non iu-
ris patronatus, *numer. 46. Lambertinus de iure patronat. lib. 2. 1. part. 7.
quæst. princip. art. 30. num. 11. & quæst. 10. art. 7.* vbi plures refert Ioann.
Guterreus *cons. 1. nu. 16.* & limitant, vt saltem pro vna vice fieri possit,
*Cerola in praxi Episcopali 1. part. verbo beneficia ad septimum vers. tertia con-
clusio fallit, & verbo ius patronatus decimoquinto dubio,* vbi † tenet suffice- 29 30
re, quod consentiat maior pars patronorum. Conditio † namque ap-
posita in fundatione potest mutari cum consensu Episcopi, & patroni,
*Bald. l. si quis præsbyter, num. 1. notabili. 3. C. de Episcopis, & clericis, Ancha.
c. cum inferior de maior. & obed. Milis in verbo patronus, Rochus de Curte
de iur. patronat. in verbo pro eo, quod diœcesanus, nume. 32. & sequentibus,
Paulus Emilius Caputaq. decis. 290. 2. pag. Nauarr. cons. 5. de præbend. Ad-
ditionator ad Abb. d. c. cum accessissent de constitutio. Geminianus cap. statu-
tum vers. numquid de electione, libr. 6.* & maxime poterit hæc alteratio fi-
eri, si præsentandus sit aliquis de familia, seu genere fundatoris, *Lamb.
de iure patronat. lib. 1. 1. part. art. 2. 9. quæst. princip. num. 18.*

Et licet Lambertinus *d. art. 3. num. 11.* voluerit restringere hanc fa-
cultatem præsentandi non præsbyterum in Capellania actu sacerdota-
li ad ipsum patronum fundantem, non autem ad patronos hæredes
fundatoris, tandem *num. 20.* inquit, idem esse in aliis patronis descen-
tibus modo adsit aliqua causa, ex quo patronus fundando statim ac-
quirit sibi & heredibus ius patronatus transmissibile, in quibus vt in i-
pso residet, nõ tamẽ hoc admittit, si fundator per † verba negatiua anne- 31
ctit præsbyteratum, vt videre est per eum, *num. 25.* in quo discedit ab
Abb. & aliis in *d. cap. cum accessissent.* Quod verum affirmo de iure.

Nec

32 Nec ex † eo, quod vna vice aliqua ex causa à voluntate recedatur, censetur perpetuo manere sublatam præsbyteri præsentationem, vt in simili tradit Marcus Antonius Cuchus *lib. 1. institutio. maior. tit. 3. num. 73.* iuridicum est, quod aliquando ex causa recedatur à testantis voluntate, *l. 1. ff. vbi pupillus educari debeat, Aretinus cons. 22. num. 5.*

32 Quinimo, † & inuito patrono, potest Episcopus dispensare circa qualitates requisitas in Capellano, si Ecclesiæ necessitas immineat, *vt post Abb. & Felinum in cap. cum accessissent tradit Lambertinus de iure patron. lib. 2. 1. p. quæst. 10. articul. 7. num. 4. Cabedus de patron. Reg. Coron. cap. 12. num. 4.* Extra autem hunc casum nequit Episcopus dispensare circa qualitates requisitas per fundatorem, sine patroni consensu, *secundum Lambertinum, vbi supra art. 9. in fine.*

CAPVT VI.

FVNDATOR CAPELLANIÆ POTEST DISPONERE, QVOD CAPELlanus sit amobilis ad nutum patroni, & plura, de beneficiis amobilibus.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia aliqua dantur ad placitum, quæ Manualia dicuntur, & idem* Capellaniæ *amobiles fundatæ cum consensu Episcopi.*

2 *Quamuis* Capellaniæ, *seu beneficia sunt amobilia, ad nutum conferuntur.*

3 *Collatio beneficii censetur facta cum sua qualitate.*

4 *Romanus* Pontifex *conferendo huiusmodi beneficia amobilia, non censetur velle mutare eorum naturam.*

5 *Aliqui* Doctores *contrarium tenuere, ex quo confert* Papa *ex certa scientia, Author autem distinguit.*

6 *In dubio non est præsumendum, Papam velle mutare naturam beneficii amobilis.*

7 *Beneficia amobilia impropriè beneficia appellantur secundum aliquos, ex quo beneficia debent esse perpetua.*

8 *Sufficit, quod beneficia sint perpetua aptitudine.*

9 *In quo differant beneficia regularia & sæcularia.*

10 Ex

10 Ex eo quod beneficia sint amobilia, non desinunt posse in titulum conferri cum poßint dari in titulum amobile.

11 Perpetuum dicitur beneficium, quod certo tempore non limitatur.

12 In beneficiis amobilibus habet locum regula de publicandis.

13 Beneficium amobile potest resignari, dummodo fiat mentio amobilitatis, & in impetratione secundi fieri debet illius mentio.

14 Beneficium amobile potest permutari etiam cum beneficiis perpetuis.

15 Habens beneficium amobile tenetur horas Canonicas recitare.

16 Ex beneficiis, & Capellaniis amobilibus soluitur subsidium ex motu proprio Clementis Octaui.

17 Beneficium appellatur concessum ad placitum Romani Pontificis.

18 Licet voluntas morte finiatur, non censetur remotus Capellanus nominatus morte patroni nominantis, & quare.

19 Quamuis morte patroni nominantis non censeatur reuocatus Capellanus tamen patronus successor poterit reuocare & amouere.

20 Capellanus remotus non potest petere restitutionem cum ei non competant remedia possessoria.

21 Capellania & beneficiati in his beneficiis amobilibus non possunt iuuari, regulis de annali & triennali cum non poßideant.

22 An Capellanus ex malitia remotus poßit adire superiorem, vt eum restituat, & numeris sequentibus.

23 Quilibet præsumitur habere affectionem ad consanguineos.

24 Amicus consanguinei loco habetur.

25 Capellanus qui acceptauit beneficium amobile non debet conqueri, si remoueatur, quia hoc euenire posse prospicere debuit.

26 Iudex debet ex suo officio prouidere, ne vis fiat vtenti iure suo.

POtest etiam disponere Capellaniæ fundator, quod Capellanus sit
amobilis ad nutum patroni: nam beneficia aliqua † dantur ad nu- 1
tum, quæ manualia dicuntur, *Selua de beneficiis 2.p.q.11.n.8. Gomecius de expectatiuis nu.44. Staphileus de literis gratiæ, tit. de formis expectatiuarũ. §. nona forma, num.29. refert & sequitur Cerola in praxi Episcop. 1. part. verbo beneficia vers. sexto beneficia, fol. mihi 18. Cosmas Guimier. in pragmatica sanctione, tit. de collationibus, verb. perpetuus fol. mihi 116. Quintilianus Mandosius regula 3. reseruationum quæst. 10. & Paul. Granutius in additionibus ad Simonetam de reseruatione benef. q.8.n.5.* Quod procedit & habebit locum etiam quod non sint beneficia regularia, sed sæcularia vt Ca-

pellaniæ collatiuæ. Intellige tamen modo talis fundatio in limine ap-
probetur ab Ordinario, vt in specie tradit Lambertinus, *de iure patron.*
lib. 1. 1. part. 9. quæst. princip. artic. 2. per totum, præcipuè ex num. 17. & n.
fin. Guterreus lib. 3. practicar. quæst. 11. num. 21. & per tradita per Nauarr.
cons. 43. incipienti in Prouincia Tarconensi, num. 11. & 12. de Simonia.

2 Et quamuis † hæ Capellaniæ, beneficia sint amobilia, ad nutum
conferuntur, *vt tradit decisio Rotæ Romanæ 772. num. 1. 1. part.* vbi quod
recipientes collationem talium beneficiorum amobilium, semper sunt
parati dimittere ad voluntatem eorum, qui possunt eos amouere. Idem
dicit Flaminius *de resignatione beneficiorum lib. 11. q. 3. num. 102.* Collatio
3 enim † beneficii censetur facta cum sua qualitate, *tradit decisio rotæ*
Romanæ 177. num. 1. 3. part. Petrus Gregorius Tolosanus de beneficio cap. 11. n.
4 *12. in fin.* Nec † etiam Papa conferendo huiusmodi beneficia censetur
velle mutare eorum naturam, vt de temporali efficiatur perpetuum,
tradit Calderinus cons. 26. de præbendis Caßiodorus decisi. 4. de præbend. Gam-
bar. decis 1. sequitur Flaminius de resigna. benefi. libr. 11. quæst. 3. num. 95.

5 Plures † tamen tenent contrarium in Papa , quia ex certa scientia
confert, & sic inferior non poterit reuocare, *vt post alios tradit Flamini-*
us li. 2. de resignatione q. 11. num. 9. & sequentibus. Mihi autem placet opi-
nio Baldi *cons. 180. li. 3.* Oldradi *cons. 13. cum quæstio. in fin.* tenentium,
expectandam esse mentem Roman. Pontificis, vt si verisimiliter colli-
6 gatur, voluisse, quod † beneficium esset perpetuum pro tali habeatur: se-
cus aliâs. Verum tamen si non exprimatur, non est credendum, Papã
voluisse mutare naturam beneficii amobilis, *tradit Mandosius regula 3.*
reseruationum quæst. 10. nu. 3. Et ita Petrus Gregor. *de benefic. c. 11. nu. 12.*
non absolute dixit, quod huiusmodi beneficia collata à Romano Pon-
7 tifice, nequeunt reuocari, sed quod difficilius reuocari poterunt. Et † ibi
in principio numeri dicit, improprie beneficia appellari. Idem tradit Ce-
rola *in pract. Episcop. 1. part. verbo beneficia, num. 1. vers. 5.* eo quod non
sint perpetua, vt debent esse beneficia. *c. præcepta. 55. distinctione.* Quod
etiam tradit Staphileus *de literis gratiæ, tit. de formis expectatiuarum. §. no-*
ua forma, n. 28. & 29. Martin. Nauarr. cons. 5. incipienti, quidam testator
n. 2. & cons. 6. incipienti de Capellania de præbend. per ca. inuentum. 16. q.
7. & c. satis peruersum. 56. distinctione, tamen beneficia communiter ap-
pellantur à Doctoribus, & à sacra Rota, vt videre poteris locis à me re-
8 latis, & beneficia sũt, ex † quo conferuntur, & sufficit, quod sint perpetua
aptitudine, quia possunt remanere apud eos, quibus sunt cõcessa, quo-

ad vi.

ad vixerint, permittente superiore in regularibus, seu patrono in Capel-
laniis: tradit Guimier. in pragmatica sanctione, titul. de collatio. verb. perpe-
tuis fol. mihi 116. num. 2. & erunt perpetua, si non reuocantur, vt dicit
Rebuf. tract. nominationum quæst. 9. n. 25. vers. in contrarium. Et attento,
quod forsan non amouebit, qui potest, dicuntur perpetua, vt dicunt Do-
ctores. argum. c. vlt. de rescri. li. 6. & l. sufficit ff. de conditio. & demonst. tra-
dit Vitalinis in Clementina. 1. §. in quibus, n. 3. de supplenda negligentia præl.
Gambar. de potestate legat. à latere li. 4. num. 13. in fin. & sequentibus, Selua
de beneficio 3. part. quæst. 21. nu. 3. circa medium, Flaminius li. 2. de resig. q.
3. n. 91. Et licet Gābar. vbi supra, dicat, hoc procedere in beneficiis regu-
laribus amobilibus, & allegat decisionem Bellamer. 207. col. 2. vers. nō
obstat, & Mandosium regula. 3. reseruatio. q. 11. num. 12. vt refert Flami-
nius dict. num. 91. veritas tamen est, quod idem in vtroque est iudican-
dum. Nam cum sint beneficia amobilia ad nutum, siue sint regularia,
siue sæcularia, habent illam perpetuitatem aptitudine, & qualitate a-
mobilitatis. Differunt † tamen in hoc, quod beneficia regularia sui na- 9
tura sunt amobilia, & quandoque efficiuntur perpetua, sæcularia autē
sua natura sunt perpetua, & possunt fieri temporalia, Mandosius regula.
3. reseruationum quæst. 10. n. 3. sequitur Flaminius li. 11. de resigna. benefi. q.
3. n. 91. Nauarr. cons. 6. incipienti, An Episc. possit nu. 2. de officio ordinarii,
qui loquitur in beneficiis sæcularibus amobilibus, & ponit hæc verba:
Sed libertatem quærit ponendi, & tollendi quem & quoties voluerit, quod est
grande & vtile frænum ad continendum Capellanum in officio virtutis, ne pa-
tronus resciens illius vitium amoto eo ponat alium, quæ posset esse magna cau-
sa faciendi Capellam, siue beneficium de perpetuo manuale. Neque ex † eo, 10
quod sint amobilia desinunt posse conferri in titulum, quia bene pos-
sunt dari in titulum amobile, vt tradit dicta decis. Rotæ. 772. n. 8. 1. part.
Calderinus cons. 9. Rebuf. tract. nominato. q. 9. n. 25. ad finem, Staphileus
de formis expectatiuarum. §. nona forma, nu. 28. Lambertinus, Guterreus,
& alii relati supra, n. 1. Neque obstat quod in vicaria temporali non da-
tur titulus, quia id procedit quando ad certum & limitatum tempus
conceditur, vt in c. cum ex eo de electio. li. 6. vbi datur ad septennium, &
ita sentire videtur Rebuf. vbi supra num. 26. Cessat namque † illa qua- 11
litas, quod possit esse perpetuum beneficium, quando limitatur tēpus,
dicitur n. perpetuum, quod certo tempore non limitatur, Cosmas, Gui-
mier. in prag. sanctione tit. de collatio. verbo perpetuis, fol. mihi 116. num. 3.
vbi loquitur in nostris terminis beneficii amobilis. Et sic in † iis be- 12

neficiis amobilibus habet locum regula de publicandis, & ita dicit fuisse resolutum *dict. decis. Rotæ 772. num. 8.*

13 Sic potest † etiam hoc beneficium amobile resignari, dummodo fiat mentio amobilitatis, *Flaminius de resignatione lib. 2. q. 9. num. 6. & 7.* & de eo debet fieri mentio in impetratione secundi beneficii, *Marcus Anton. Cabus lib. 1. institutio. maiorat. tit. 4. num. 108.*

14 Sic & † permutari potest huiusmodi beneficium, *vt tradit Federicus de permut. benefic. q. 16 n. 24.* quem & alios refert, & sequitur Flaminius *de resignatione benefic. lib. 2. quæst. 11. numer. 2.* etiam cum aliis beneficiis perpetuis irreuocabilibus, plures refert Petr. Greg. *de benef. c. 11. n. 12.*

15 Sic habens † beneficium amobile tenetur horas Canonicas recitare *Azor libr. 10. institution moral. cap. 4. versic. 2.*

16 Sic & † subsidium soluitur ex his Capellaniis amobilibus, vt disponit motus proprius Clementis Octaui, editus vigesimoquarto Februarii, anno millesimo sexcentesimo quarto, Pontificatus sanctissimi Papæ anno decimotertio, qui intitulatur Concordia inter Catholicum Regem Philippum Tertium, & statum Ecclesiasticum Regnorum Castellæ, & Legionis super prorogatione subsidii annui quadringentorũ & viginti millium Ducatorum, inita, & Apostolica authoritate confirmata, vbi ponuntur hæc verba: *Cæterum ad obuiandum litibus, & differentiis, quæ inter personas Ecclesiasticas super præmissis oriri possent, harum serie decernimus & declaramus, quod ad huiusmodi subsidii contributionem, iuxta concordiæ prædictæ tenorem, non solum Capellani Capellaniarum perpetuarum, sed etiam Capellani ad nutum amobiles, qui Capellanias ipsis ad nutum concedi solitas, (quæ redditus, aut bona stabilia certa & determinata possident,) habuerint, pro rata redditnum earundem Capellaniarum omnino teneantur, & obligati existant æque ac alii Capellani titulares supra dicti. Sicq; per quoscunque iudices & commissarios quauis authoritate fungentes, etiam causarum palatii auditores, etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, vbique iudicari, & definiri debere: & quidquid secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contingerit attentari, irritum, & inane decernimus.* Qua constitutione stante, hodie nequeunt Capellani amobiles excusari à solutione subsidii, vt antea excusabantur, & quidem iure: nam in prima subsidii concessione facta à sanctissimo Papa Pio V. anno 1561. dum referuntur Ecclesiæ, & beneficia, quæ tenentur contribuere, ponuntur hæc verba: *Capellæ & Capellaniæ perpetuæ.* Et licet Capellani amobiles dicantur, perpetui aptitudine, hoc tamen impropriè, *vt su-*

vt supra diximus, & per posterius, & verba rescripti sunt intelligenda in proprio formali, & natiuo sensu. *l. fin. C. de his qui veniam ætatis impet. cũ aliis*, maximè vbi agitur de onerando, quo casu verba sunt sumenda per prius, & non per posterius, Alexand. Raudensis *de Analogis lib. 1. cap. 10. nu. 1.* vbi plures refert ad obuiandũ litibus vt dicit dicta noua cõstitutio, vel declaratoria, seu mixta, quia vtitur verbis, *decernimus & declaramus*, & vere est extensiua, & ampliatiua inspectis verbis primæ cõcessionis subsidij, ibi, *& Capellaniæ perpetuæ*, & verbis cõstitutionis Clementis Papæ. VIII. ibi: *Non solũ Capellani Capellaniarũ perpetuarũ, sed etiã Capellani ad nutũ amobiles* Nã dictio illa, *etiã*, est ampliatiua, *Clementina. 1. in fine, & ibi Cardinalis de re iudic. Burgos. de Paz. l. 1. Taur. nu. 39. l. etiã C de iure dotiũ. l. etiã. ff. solut. matr.* Atq; ita sunt intelligenda verba prædictæ cõstitutionis, Clementis VIII. ibi: *Æque ac alij titulares supradicti*, vt loquatur de pperpetuis proprie, quibus adæquantur alij amobiles, titulares scilicet: hoc namq; implicat dictio alij ex glos. fin. cõmuniter recepta *in l. si fugitiui. C. de seruis fugitiuis.* Et ꝙ loquatur de amobilibus titularibus, colligitur ex illis verbis: *Sed etiã Capellani ad nutũ amobiles qui Capellanias ipsis ad nutũ concedi solitas.* Nã verbum illud *concedi*, titulũ demonstrat, *vt ex Rubro, & Nigro de concessione prebendæ*, neq; ad collationem requiritur, ꝙ præcise vtatur verbo confero: nam & aliis verbis datur collatio, *vt per Abbatem, & alios à me relatos infra, cap. 10. num. final.*

Et non solum dicta constitutio cõprehendit Capellanias collatiuas amobiles, sed etiã non collatiuas quarũ bona stabilia certa & determinata possidẽtur à clericis, quibus sunt relicta, & hoc, quia ea bona, quæ ab eisdẽ clericis possidentur, verè sunt translata in patrimoniũ Ecclesię, & sic Ecclesiastica, ꝙ enim relinquitur clericis Ecclesię, censetur relictũ. *l. annua. §. atria, ff. de annuo. legat.* & sunt in Ecclesiæ regimine, *c. nouerint. 10. q. 1.* & sic eorũ redditus, Ecclesiastici sunt. Pro quo facit, licet ius patronat⁹ originẽ habuerit ex patrimonio alicuius laci, si fuerit donatione vel alio titulo translatũ, in collegiũ clericorũ, censetur Ecclesiasticũ, *per tex. in c. vnico, §. fin. de iure pat on. in 6. tradit Paul. Parisius. cons. 128. n. 20. vol. 4. & alios referens Couarru. pract. c. 36. n. 5. vers. secundo illud:* secus tamen erit, si bona relinquãtur laicis cũ onere missarũ, & Capellanię ad nutũ amobilis, ex quo ea bona non spiritualizantur, imo remanent in sua temporalitate, & in regimine laici & iudicis sęcularis *vt late diximus supra hoc lib. cap. 1. ex nu. 3. & ex nu. 34. cum sequentibus*, hæc namq; subsidij cõtributio, & solutio, solũ fit de redditibus Ecclesiasticis, vt colligitur ex dict. Bulla

conceſſionis Sanctiſſimi Papæ Pij V. edita anno. 1561. in narratiua petitionis, ibi: *Si ſibi ex Eccleſiarũ opibus, prout æquitas omnino ſuadere videtur, aßiſtentes ſibi quæ infraſcriptũ annuũ ſubſidiũ, &c.* Et iterũ in conceſſione, ibi: *Nos igitur tã patens præſentaneumq; totius Eccleſiæ Catholicæ periculum nulla ratione diſſimulare poſſe, ſed particulariũ Eccleſiarum opes atq; redditus pro neceſſaria illarũ, ſuorumq; filiorum, & Chriſtianæ cõmuniſq; tam laicorum cauſa, atq; ſalutis defenſione, &c.* Et etiã ex dicta conſtitutione Sanctiſſimi Clementis Papæ VIII. ibi: *Capitula nobis exponi fecerunt, quod prædicta capitula, quæ vniuerſum Clerum Regnorum Caſtellæ, & Legionis repræſentãt, cupientes gratiã, ſiue prorogationẽ ſubſidij annuã quadringentorum & viginti millium ducatorum chariſsimo in Chriſto filio noſtro Philippo III. Hiſpaniarũ Regi Catholico ſuper fructibus, & redditibus Eccleſiaſticis, &c.* Et ex quo hoc ſubſidiũ ſoluitur de Eccleſiaſticis redditib. infert Laſarte de decima vẽditionis. *c. 19. nu. 35.* debere ſolui ſubſidium de tertiis Regalibus à laicis poſſeſſis. quod etiam in terminis ſubſidii tradit Decius *conſ. 156. num. 4.* & Gigas *de penſionibus. q. 38.* ſed non defalcatur de tertiis à domino noſtro Rege poſſeſſis, vel ab eo libero ſubſidio venditis: nam ex quo tempore conceſſionis ſubſidij tertias poſſidebat, quod eius fauore eſt conceſſum, non eſt ei aliquo modo damnum allaturũ, & ei integræ gratiæ quantitas eſt ſoluenda. Neq; obſtat, quod domini poſſidẽtes tertias ex earũ fructibus gabellam ſoluant, quæ non ſoluitur de redditibus Eccleſiaſticis, & ſic videatur dari repugnantia in rebus: nã reſpondetur id cõtingere diuerſis reſpectibus, cum ſubſidiũ ſoluatur, quia ſunt redditus Eccleſiaſtici, qui in laicos tranſeunt cũ ſuo onere, vt quælibet res trãſit, *cap. fin. §. porro de offi. ord. lib. 6. l. 1. §. pro ſecundo, C. de caducis tollen. l. neq; ſtipendium. ff. de impenſis in rebus dota. fact. Decius conſ. 157. nu. 3.* vbi loquitur in oneribus realibus rerum clericorum, non perſonarum, vt eſt noſter caſus: At gabella ſoluitur de venditione facta à meris laicis. Et quia prędicta bona anniuerſarij, vel Capellaniæ profanæ, non ſunt ſpiritualia, nec Eccleſiaſtica, non ſunt onerata contributione ſubſidij. Atq; ita teneo, & deprecor dominos, & à me ſemper colẽdiſſimos Eccleſiaſticos, aduertant, quod licet hæc noſtra opinio, quoad præſentis ſubſidij contributionẽ, non videatur eis vtilis, quia per eam tolluntur contribuẽtes ad ſummam prætaxatã, erit vtilis, quando ſubſidium fuerit ſoluendum pro quota fructuum & redditũum Eccleſiaſticorum, vt ſæpe contingit, & iam ita erat conceſſum in Hiſpania, vt conſtat ex conceſſione huius ſubſidij, ad quam conſequendam Rex noſter renunciauit alij cõceſſioni me-

nì medietatis fructuum, & eo caſu non contribuent hæc Capellaniæ, & lucrantur clerici.

Et † ſic appellatur beneficium conceſſum ad placitum Romani Põtificis *cap. paſtoralis. 7. quæſt. 1. & cap. ſi gratioſe de reſcript. lib. 6.* 17

Et † ſcias, quod licet voluntas alicuius morte finiatur, & ſic contractus locationis ad placitum morte extinguatur. *l. 4. ff. de locato, Gozadinus. conſ. 22. nu. 7. Corneus conſil. 92. & 235. vol. 2. Medicis tract. mors omnia ſoluit, concluſ. 16. Couarru. lib. 3. variarum, cap. 15. nu. 2.* dicit magis communem opinionem Carrotius *de locato quæſt. 12. de beneplacito, nu. 3. fol. mihi. 233.* tamen Capellanus amobilis non cenſetur reuocatus, ſeu remotus morte patroni nominantis ex Panormita. *in c. fin. de precario, tradit Rebuf. de pacificis poſſeſſoribus. §. limitatione, num. 175. Decius cap. ad noſtram de confirmatione vtili vel inutili, ſequitur Petrus Gregorius de beneficijs. c. 11. nu. 12. tenet Coſmas Guimier. in pragmat. ſanct. tit. de collationibus, verbo perpetuis, fol. mihi. 116. nu. 4.* Neque obſtat dict. *l. 4. ff. locati,* quia ibi conceſſit ad ſui placitum perſona particularis, & fuit conſiderata voluntas reſpectu ſui indiuidui, & ſic in concreto. Secus tamen eſt vbi conſideratur volũtas reſpectu officij, ſeu dignitatis in abſtracto, quia tunc (*cum conſideretur officium, ſeu dignitas, quæ non moritur, vt in d. c. ſi gratioſe*) non exſpirat nominatio facta, vti eleganter diſtinguit Barboſa. *l. quia tale, num. 87. & 92. ff. ſolut. matrimonio,* & Carrotius *vbi ſupra nu. 6.* vbi plures refert Doctores, & Nauarrus *conſ. mihi. 18. incipienti, quæſitum fuit, nu. 2. de præbendis, & dignitat.* Et ſic morte patroni nominantis (qui vt patronus nominauit Capellanum) non extinguitur collatio. 18

Bene † tamen verum eſt, quod patronus ſucceſſor non tenetur ſtare nominationi, ſeu conceſſioni factæ à prædeceſſore, *iuxta gloſ. cap. vltim. ne prælati vices ſuas, in verſ. 3. per quam ita tradit deciſio Rotæ Romanæ. 177. nu. 2. p. 3.* & poterit reuocari. *c. ſi gratioſe de reſcrip. lib. 6.* ſecus tamen erit ſi fuerit nominatus Capellanus per fundatorem, quia niſi male verſatus fuerit, non poterit hæres patronus remouere, *Valaſcus conſult. 105. nu. 19.* niſi & hoc etiam ſit ei commiſſum. 19

Neque † iſte Capellanus remotus poteſt petere reſtitutionem, cum ei non competant remedia poſſeſſoria, *vt tradunt Gofredus, Butrius, Imola, & Dominicus in cap. ex parte de reſcriptis, quos refert, & ſequitur ibi Felinus num. 4.* ex eo, quia is Capellanus amobilis non poſſidet, *vt dicitur de colono l. 1. §. deciditur, & l. fin. ff. de vi, & vi armata,* vbi reſpondit Petro de Ancharrano contrarium tenenti. 20

Ex quo

21 Ex quo † eſt, quod cum non poſſideant beneficiati in his benefi-
ciis, non poſſunt iuuari regulis de annali, & triennali. Mohedanus deciſ.
169. aliâs. 340. Flaminius de reſignatione benefic. lib. 11. q. 3. num. 84. & 85. &
69. limita contra patronum, ſecus contra alium.

22 Si † tamen prouiſus in beneficio amobili ad nutum ex malitia, & ſi-
ne cauſa fuerit remotus, poterit adire ſuperiorem, vt eum reſtituat, vt
dicit Rebuf. tract. nominato. q. 9. num. 25. quem ſequitur Petrus Gregor. de
beneficio. c. 11. num. 12. quia malitiis eſt obuiandum, vt in l. in fundo. ff. de rei
vendicatione, ibi. Neque enim malitiis indulgendum eſt, ſi velit picturas corra-
dere, nihil laturus, niſi vt officiat, ſed in hoc cautè eſt procedendum, nam
cum non debeat ius ſuum cuique detrahi. §. ſed & maior aſperitas. Inſti-
tut. de his qui ſunt ſui, vel alie. non eſt faciliter auferenda patrono facultas
amouendi Capellanum, ſed ita demum ſi malitioſe faciat, vt dicunt præ-
dicti Doctores.

Malitia autem ceſſante poteſt remouere ad nutum, Coſmas Guimier
in pragmat. ſanct. titul. de collationibus, verbo perpetuis, folio mihi. 16. nu. 3. ad
fin. nam poteſt patronus, ſine culpa Capellani, & ſine cauſæ cognitione
eum remouere, Nauarrus conſ. 6. incipienti, de Capellania nu. 1. de præbend.

Et excludetur præſumptio malitiæ, ſi aliqua conſiderabili cauſa ad
remouendum hoc faciat, etiam quod prouiſus non fuerit demeritus, vt
23 ſi velit ſeruitium Capellaniæ † conferre conſanguineo ad quem quis
præſumitur habere affectionem, Simon de Pratis de interpretatione vltim.
volunt. interpretat. 2. dubitatione. 2. ſolu[illegible]ne. 5. nu. 1. Vel amico, qui eo loco
habetur, vt per totum tit. 27. partit. 4. & tradit Bart. l. cum acutiſſimi. nu. 22.
& 214. C. de fideicommiſſis, & iudicatur honeſta cauſa remouendi Capel-
lanum, ſi patronns id faciat, vt conſanguineum præſentet, Lambertin. de
iure patro. lib. 1. 1. par. q. 9. princip art. 2. nu. 18.

24 Quinimo † ſi iuſtis, vel iniuſtis rationibus (ſine calliditate tamen)
motus fuerit patronus, & cauſa beſtiali, (vt ita dicam) cum ſit ſufficiens
ad excludendam malitiam, l. igitur. ff. de liberali cauſa, eſt toleranda mu-
tatio, nec poterit Capellanus remotus conqueri, nã qui vtitur iure ſuo,
nemini facit iniuriam, tex. in cap. cum Eccleſia Vulterana 31. de electione, vbi
gloſ. verb. iniuriam, & l. iniuriarum. 13. §. 1. ff. de iniuriis. l. nullus, ff. de regul.
25 iuris. Et hoc euenire poſſe, proſpicere debuit Capellanus, argum. l. ſi quis
domum. §. hinc ſubiungi. ff. locati, & iudex debet ex officio ſuo prouidere,
ne vis fiat patrono vtenti iure ſuo ad tradita per Marcum Anton. Peregri-
num conſ. 48 nu. 4. vol. 3. ad finem.

CAPVT

CAPVT SEPTIMVM.

DE CONDITIONE APPOSITA PER FVNDATOREM, NE CAPELLANVS HAbeat aliud beneficium: & an Capellania sit beneficium simplex, & quæ merè simplicia, & quæ seruitoria sint, & quæ conformia, & difformia.

SVMMARIVM.

1 *Conditio, ne Capellanus habeat aliud beneficium, iuri est conformis.*

2 *De iure communi nequit quis obtinere plura beneficia, etiam simplicia.*

3 *Conditio, ne Capellanus habeat aliud beneficium, sustinebitur, si fundator relinquat sufficientes radditus pro Capellani sustentatione.*

4 *Si vnum beneficium non sufficiat pro alimonia, poterit quis duo habere, modo vtrumq; personalem residentiam non requirat, & nu. 12. & 14.*

5 *Duo beneficia simplicia, quorum alter non sufficiat ad sustentationem, poterit quis habere absque dispensatione.*

6 *Et ad eundem modum duas Capellanias, nisi habeant onus adiuuandi curatum in aliquibus.*

7 *Capellanus potest per alium, seu alios missas dicere, & sic Capellania non requirit residentiam personalem.*

8 *Licet beneficium requirit residētiam, potest esse beneficium simplex: & quæ dicantur beneficia simplicia.*

9 *Ex eo, quod beneficia sint seruitoria, non desinunt esse simplicia.*

10 *Beneficia simp'icia sunt duplicis speciei, & mere simplicia, & seruitoria.*

11 *Nullus potest habere duas Capellanias sub eodem tecto.*

12 *Si tamen altera non sufficiat ad sustentationem, poterit duas habere, ex dispensatione tamen.*

13 *Hodie ex dispensatione Concilij Tridentini potest quis habere duo beneficia sub eodem tecto, etiam conformia in sufficientia secundum Cero'am.*

14 *Intelligitur de laratio sacræ congregationis Cardinalium de non obtinendo plura beneficia simplicia sine dispensatione, vt procedat si sint sufficientia.*

15 *Si beneficia sint eiusdem speciei, vt duo Canonicatus, nequeunt obtineri sine dispensatione.*

16 *Episcopus poterit obtinere aliud beneficium diuersæ speciei, si non habeat sufficientes redditus pro victu.*

17 *Canonicatum cũ Capellania potest quis obtinere sub eodẽ tecto, & nu. 26.*

18 *Canonicatum cum dignitate potest quis obtinere in eadem Ecclesia, absque aliqua dispensatione.*

19 *Intelligitur text.* in c. literas de concessione præb. & Clementina fin. de præbendis.

20 *Intelligitur, & declaratur text.* in cap. 1. de consuetudine lib 6.

21 *In terris vbi seruatur ius commune antiquissimum, requiritur dispensatio Episcopi, vt in eadem Ecclesia possit quis obtinere Canonicatum cum præbenda.*

22 *In terris vbi consuetudo subtraxit necessitatem residendi in beneficijs simplicibus, non est necessaria dispensatio.*

23 *Hodie idem operatur consuetudo circa supradicta, quod olim dispensatio.*

24 *Nauarrus affirmat, nunquam iure communi beneficia difformia eiusdem Ecclesiæ, sibi alioquin non repugnantia, fuisse incompatibilia.*

25 *Beneficia repugnantia dicuntur, quando eodem tempore, & ijsdem horis eis incumberet onus aliquid faciendi.*

26 *Repugnantia vbi non datur in officio, & exercitio, potest quis vicem duorum sustinere.*

1 POterit etiam Capellaniæ fundator disponere, quod Capellanus nõ habeat aliud beneficium seu Capellaniam. Hæc namq; conditio iuri est conformis, quo arcetur quis à pluralitate beneficiorum. *c. de multa de præb. cum similibus, Conc. Trid. ses. 7. c. 4. de reformatione, & ses. 24. c. 17.*
2 etiam quod † sint beneficia simplicia. *c. conquerente de clericis non residentibus, Nauar. cons. 10. aliâs 12. incipienti, quæsitum fuit, de præbend. nu. 1. Bernardus Diaz in praxi crim. c. 48. nu. 5. & ibi Salcedo additionator, verb. quãuis simplicia*, vbi refert Sanctum Thomam, & alios.

3 Sustinebitur † autem hæc conditio, modo fundator sufficientes relinquat redditus pro Capellani sustentatione, alias reiicietur, ne cõpellatur mẽdicare in opprobrium totius Cleri, *arg. eorũ, qui tradit Gutierr. de iurament. confir. 1. par. cap. 17. nu. 34. & Pet. Grego. de benefi. c. 15. n. 1. & 2.*

4 Nam † licet regulariter nequeat quis obtinere duo beneficia, illud cessat, si vnum non sit sufficiens ad sustentationem, *vt tradit glos. verbo intitulatam in c. dudum, el 2. de electione, Concil. Trid. ses. 24. c. 17. de reformatione*, vbi idem admittit, si vtrumque personalẽ residentiã non requirat.

Et sic

Et † ſic poterit quis obtinere duo beneficia ſimplicia, etiam ſine diſ 5
penſatione, *vt tradit Rebuſ. in praxi beneficiorum, tit. de diſpenſatione ratio-*
ne ætatis, verb. incompatibilia. n. 5. modo alterum non ſit ſufficiens, ad eun- 6
dem modum, & duas Capellanias, *tradit Cerola in praxi Epiſcopali 2. p.*
verb. conformitas, modo altera non ſit ſufficiens, *Ojeda de incompat. beneſ. 1.*
p. c. 21. n. 13.

Neque obſtabit, quod cum Capellaniæ requirant miſſarum celebrationem, habent reſidentiam perſonalem, & ſic non ſint beneficia ſimplicia, ſed reſidentiam requirentia, quorum concurſus Concilium non admittit. *d. c.* 17. Nam reſpondetur, quod hoc procedit, & habebit locũ, quando vltra miſſarũ celebrationes Capellaniæ habeant onus adiuuãdi curatũ in cantando: & aliis ſimilibus, *arg. c. ſignificauerunt de præbendis, per quẽ tex. alios referens Dd. tradit Cerola in praxi Epiſcopali. 1. par. verb. beneficia ad primum, verſ. tertio Capellaniæ*, vbi ponit verba ſacræ congregationis Cardinalium, declaratione. 222. quæ talia ſunt: *Si Capellania habeat onus celebrandi certas miſſas, & coadiuuandi in cura animarum in Eccleſia ple-*
banatus, dicitur requirere reſidentiã. At † ſi ſolum Capellania habeat onus 7
celebrandi miſſas, cum Capellanus poſſit per aliũ, ſeu alios miſſas dicere (*vt tradit Lapus allegatione. 39. quæ incipit, verum abſq; diſpenſatione, ex Innocentio. c. ex tunc, verſ. item oportet de clericis nõ reſidentibus, Selua de benefic. 4. p. q. 2. n. 3. Abb. c. quia nonnulli. n. 7. de clericis non reſidẽtibus, Tabiena, verb. 3. §. 20. Armilla, verb. beneficium nu. 83. Idem tradit Gratia. deciſ. 26. n. 31. in fine*, & idem cenſuit ſacra congregatio Cardinalium, *vt tradit Cerola in praxi Epiſcopali. 1. p. verb. beneficium ad 7. verſ. octaua concluſio*) non dicentur requirere reſidentiam perſonalem: nam beneficium non dicitur reſidentiale propter onus celebrandi miſſam, nec in hoc eſt electa induſtria perſonæ, *Gratianus deciſ. 155. num. 4.*

Et † licet beneficium requirat reſidentiam, poterit eſſe beneficium 8
ſimplex, *vt tradit Nauar. conſ. mihi 61. incipienti ſi quæſtionibus propoſitis. n. 6. de ſimonia.* Ea enim dicuntur beneficia, quæ non habent populum, ſeu clerum, vel curam animarum, *tradit Staphileus de literis gratiæ, tit. de modo, & forma impetrandi. § præterea. n. 2. quem & alios refert, & ſequitur Cerola in praxi Epiſcopali. 1. p. verb. beneficium ad primum, verſ. ſecundo ſimplicia dicuntur, Hoſtienſ. in ſumma de præbend. nu. 3.*

Neq; ex † eo, quod ſint beneficia ſeruitoria deſinũt eſſe ſimplicia; nã 9
duplicis sũt ſpeciei beneficia ſimplicia, alia † merè ſimplicia, alia ſeruito- 10
ria, prout habẽt onus celebrãdi miſſas, *vt tradit Lelius Zechius de viſit. c. 6*

*n.10.*vbi *n.7.versic.dicitur vero altare,*inquit, quod Capellania est benefi-
cium simplex.

11 Sed † non poterit duas Capellanias habere sub eodem tecto *per.c.2.*
de consuet.lib.6.& ibi.Gemin.n.14. vbi loquitur in Capellaniis, quæ con-
feruntur,& dantur in titulum perpetuum,quæ vt ipse inquit, beneficia
sunt,& diximus *supra c.1.nu.16.hoc lib.2.*

12 Si † tamen altera non sufficiat ad sustentationem, poterit duas ha-
bere ex dispensatione tamen,vt inquit Nauar.*cons.1.incip.quia,n.39.de*
*constit.*vbi dicit cõmunem opinionẽ.Nam potest quis habere tot bene-
ficia (dũmodo personalem residentiam non requirant) quot sufficiant
vsq; ad congruentẽ sustentationẽ,*Nauar. cons. mihi 14.incipienti, quidam*
habent de præbendis, qui fundatur in d. c.17. Concil.Trid.ses.24 tradit Cerola
in praxi.2.p.verbo conformitas, & 1.p.verb. beneficia ad septimũ, vers. secunda
13 *conclusio.*Imo † quod magis est, hodie ex dispensatione Concilij *in d. ses.*
24.c.17. de reformatione, potest quis habere duo beneficia etiã cõformia
sub eodẽ tecto,modo sint in sufficientia,& simplicia, nec personalẽ re-
sidentiã requirant Ita affirmat Cerola *loco proximo citato, vers. sexta con-*
*clusio,*vbi inquit,hodie habere locũ.*glos.c. .21 q.1.& glos.c.sãctorũ in fin.70.*
distinctione,& in c.gratia in verbo de iure de rescript.li.6.& in cap. de multa in
*fin.de præbend.*intelligendo dictas glossas, iuxta normã Concilij Trid. &
14 respondit ad declarationẽ *107.sacræ congreg.*Card. dicentẽ † plura bene-
ficia obtineri nõ posse,licet sint simplicia,sine dispensatione Papæ,vt ea
declaratio procedat,si vnũ beneficiũ sit sufficiens,vt prius declarauerat
sacra congregatio.*declaration.70.*

15 Limitabis † autem supradicta,vt nõ procedant,si beneficia sint eius-
dẽ speciei,vt duo Canonicatus, duæ dignitates, *vt in literas de cõcessione*
præb.& Clem.fin. de præb. Nauar.cons.mihi.29.incipienti,an quis possit retinere
Canonicatũ,n.5.de præb. licet ex dispensatione, ex aliquibus circũstantiis
obtineri possint., *vt post Nauar. tradit Cerola. d. verb. conformitas de quo*
Ojeda de incompatibil.benef.1.p.c 20.& 21.Gratianus decis.155.n.20.

16 Atq; ita † Episcopus poterit habere aliud beneficiũ diuersæ speciei,
si non habeat sufficientes redditus pro victu, *Nauar.cons.21.incipienti,an*
17 *collatio.n 4.de præb.*Sic † Canonicatũ cũ Capellania quis obtinere potest
sub eodem tecto. *Gome. de expectat.nu. 44.& fol.75.nu.1. Cerola vbi supra.*

18 Sed † Canonicatum cũ dignitate in eadem Ecclesia absq; vlla dispẽ-
satione poterit qs retinere attẽto iure cõmuni,*tradit Naua.cõs.29.incip.an*
19 *quis.n.8.de præb.*vbi † quod.*c.literas de cõces.præb.& Clẽ.fin.de præb.*loquun-
tur,&

tur, & habent locũ in beneficiis eiusdẽ speciei. Et ad *c. 1. de consuetudine li. 6.* respondet, quod licet prohibeat quem habere in eadẽ Ecclesia duas dignitates, siue duos personatus, aut duo officia conformia, vel difformia, non tamen vetat obtinere vnum tale cum Canonicatu, & prębenda, imo vt ipse inquit, glos. ibi infert, posse quem in eadem Ecclesia habere ex dispensatione Episcopi Canonicatum, & prębendam cum dignitate.

Et postea † subdit. *n. 9* quod ea glossa in quantum requirit dispen- 21
sationem Episcopi, intelligenda est in illis terris, vbi seruatur ius commune antiquissimum. *c. conquerente de clericis non residentibus*, non autẽ in iis vbi consuetudo subtraxit necessitatem residendi in beneficiis sim- 22
plicibus, quæ sunt † ferè omnes, vt ipse testatur, & quibus hodie ope- 23
ratur consuetudo, quod olim dispensatio. Et quod talis † consuetudo valeat, tradit Mar. Anton. Cuch *li. 1. institution. maiorum tit. 9. num. 89.* 24
vbi alios refert, & Nauarr. *dict. cons. 29. in fin.* concludit, dicens, † numquam iure cõmuni beneficia difformia eiusdem Ecclesiæ sibi alioquin non repugnantia fuisse incompatibilia, ex eo, quod illa incompatibilitas proueniebat, quia non poterat vnus in diuersis Ecclesiis residere, & omnia beneficia requirebant residentiam, quod cessat in beneficiis
eiusdem Ecclesiæ, & tunc † erunt repugnantia, quando alteri incum- 25
beret onus aliquid faciendi eodem tempore, quo aliud illi repugnans incumberet alteri beneficio. *l. vbi repugnantia. ff. de regul. iur.* vbi autem
non † datur repugnantia in exercitio, poterit quis vicem duorum su- 26
stinere. *l. si consul. ff. de adoptionibus.* Et quod possit quis habere in Ecclesia collegiata Canonicatum, & Capellaniam cum onere celebrandi missam absque dispensatione, tradit Gratianus *decis. 155. numer. 16. Mohedanus decisione. 15. de prabendis.*

* * *

CAPVT VIII.

DE CONDITIONE RESIDENDI,

vbi Capellania celebratur, & celebrandi tali Capella, seu altari apposita per fundatorem: & an omnia beneficia requirant residentiam, & an simplicia & præstimonialia.

SVMMARIVM.

1 *Conditio residendi apposita per fundatorem tenet, quia est iuri conformis.*
2 *De iure communi omnes beneficiati tenentur ad residendum, etiam quod beneficia sint simplicia, & parui valoris, & num. 9.*
3 *Paruum & magnum in iure quoad obligationem, non inducunt differentiam.*
4 *Plus & minus non faciunt differre substantia.*
5 *Si declarationi certæ quantitatis addantur verba plus, & minus, non faciunt, quod quantitas expressa reddatur incerta.*
6 *Quando additur dictio plus, intelligitur de minuscula, & quid in venditione.*
7 *Verba hæc, plus, minus, aliquando extenduntur vsq; ad quartam partem.*
8 *In beneficiis quoad residendi obligationem, non attenditur maioritas, vel minoritas, & num. 11.*
9 *Valet argumentum de matrimonio carnali ad spirituale.*
10 *Ecclesia est diligenda propter Ecclesiam, non autem propter tẽporale lucrum.*
11 *Clerici non debent lucris temporalibus inhiare.*
12 *Beneficium omne datur propter officium.*
13 *Suspensus ab officio an censeatur suspensus à beneficio.*
14 *Qui non seruit amittit beneficium.*
15 *Recusans onus, quod testator reliquit, à commodo repellitur, & à hereditate, nisi sit ei dãnosa, vt nec priuatio ab officiis publicis intellige de dãnosis.*
16 *Conductor repellitur à domo, si non soluit pensionem.*
17 *Quando aliquid conceditur propter laborem, cessante labore, cessat.*
18 *Capellanus non adimplens conditionẽ residendi Capellania est priuandus.*
19 *Laudatur illustrißimus Cardinalis Zapata, filius Comitis de Barajas.*
20 *Conditio residendi ciuiliter est intelligenda, non amarè in rigore Mathematico, vt non poßit per modicum tempus recedere, & n. sequent.*
21 *Diuertisse non videtur qui cito redit.*
22 *Absens à parochia per breue tempus animo reuertendi, non amittit eam.*

23 Con-

23 Cōtinui cōmensales dicūtur qui pro negotiis animo redeundi se absētant
24 Quilibet dicitur esse vbi amat, & quo rediturus est, non vbi animat.
25 Residere continue dicetur, qui aliquibus diebus diuerterit moraliter intelligendo.
26 Testis dicens assidue, quid factum, non est falsus, licet probetur aliquibus diebus factum non fuisse.
27 Sēper dicetur, quē exercuisse spiritualia, licet aliquādo fuerit absens, & n. 29.
28 Perpetuum dicitur stillicidium, licet non semper cadat.
29 Dictum testis dicentis, Titium resedisse in Ecclesia non vitiatur, si aliquo interuallo non resederit.
30 Conditio celebrandi in certo sacello seu altari sustinetur, & Capellanus tenetur eam seruare, & alibi celebrans non satisfacit, & est cōmunis opinio.
31 Capellanus cui est iniunctum onus celebrandi certo sacello, seu altari, si non adimplet, peccat.
32 Visitator debet inquirere, an Capellanus dicat missas secūdum obligationē.
33 Missa defunctorum plus prodest defunctis ob speciale officium defunctorum, & Capellanus non satisfacit fundatori dicendo aliam.
34 An sacerdos celebrans in altari priuilegiato (vulgo de anima) teneatur dicere missam defunctorum, vt anima, pro qua celebrat iuuetur indulgētia, vel sit idem, si celebret de Feria, vel de Sancto.
35 Missæ omnes sunt æqualis valoris ex opere operato.
36 Capellanus non adimplens iussa licita fundatoris, priuatur Capellania quēadmodum non adimplens iussa defuncti priuatur cōmodo hereditaria.
37 Debet tamen monitio præcedere, nisi implendum sit adiunctum per verba negatiua, vel vim conditionis.
38 Priuatio non fit ipso iure, sed præuia causæ cognitione, & iudicio, ad quod pars est citanda.
39 Vbi persona est certa, est citanda, nec tunc sufficient proclamationes.
40 Quod maxime procedit vbi agitur de auferenda possessione.
41 Si ignoratur vbi est Capellanus, citatur per edicta: & de modo procedendi ad priuationem.
42 Si Capellaniæ fundator non adiecerit residendi conditionem, poterit Capellanus libere abesse, & per alium missas dicere.
43 Residendi conditio, non solum expresse, sed etiam tacite censetur apposita & quomodo.
44 Quando verba diriguntur ad personam, censetur electa ipsa persona.
45 Quando verba legis diriguntur ad iudicem, nascitur officium iudicis.

46 *Ex adiunctis sumitur qualis fuerit animus, & voluntas testatoris.*

47 *Beneficia curam animarũ habentia, requirunt residentiam de iure diuino.*

48 *Beneficia quibus nulla inest animarum cura, requirunt residentiam de iure positiuo.*

49 *Lex positiua tollitur, contraria lege lata, ita & contraria consuetudine obtenta, quæ vim habet legis.*

50 *Consuetudo, quæ sequuta est legem, derogat legi, quamuis lex præcedens reprobet consuetudinem.*

51 *Consuetudine potest induci, quod habentes beneficia simplicia, etiam absentes percipiant redditus tuta conscientia.*

52 *Generali Ecclesiæ consuetudine obtentum est beneficia simplicia curam animarum non habentia, residentiam non requirere.*

53 *Præstimonialia beneficia, seu præstimoniales portiones(vulgo* præstamos) *libera sunt ab omni præcepto residendi, & clericum supponendi, de quibus multa sunt in nostra Hispania.*

54 *Præstimonialia beneficia qualia sunt, & an dentur in titulum & n. 57.*

55 *Præstimonium vnde dicatur.*

56 *Præstimonia quando in mera temporalitate consistuut non habentia aliquod spirituale seruitium annexum, non veniunt appellatione beneficii, nec sunt in impetratione exprimenda.*

57 *Præstimonium si detur in titulum, & habeat annexum spirituale onus ad quod titularis teneatur, dicetur beneficium.*

58 *Agitur an conditio iniuncta* Capellano, *ne recedat à loco vbi celebratur* Capellania, *possit sustineri, cum videatur seruitutem inducere, & numeris sequentibus.*

59 *Conditio vel modus, per quam libertas infringitur, non seruatur.*

60 *Conditio, ne quis recedat à loco est inductiua seruitutis.*

61 *Licet valeat pactum quo quis adstringitur habitare certo loco, non tamen precise compellitur habitare, & an possit per substitutum.*

62 *Nullus potest etiam cum iuramento se obligare ad seruitia personalia, si non sit libertus secundum Lucam de Penna.*

63 *Generaliter omne illud quod impedit libertatem aliquo modo in pacto non admittitur.*

64 *Reiicitur conditio, quod quis semper teneatur habitare certo loco.*

65 *Quod maxime procedit si ponatur in dispositione, non in conditione.*

66 *Conditio residendi addita Capellaniæ iuridica est, & substinetur, & quare.*

67 *Intelligitur* l. Titio centum. §. Titio centum, el 2. de cond. & demonst. & l. 2. ff. de libero homine exhiben. *vt procedant quando*

conditio residendi non respicit alicuius personæ vtilitatem.

68 *Collatio apposita Capellano, cum respiciat commodum animæ defuncti, licitè apponitur, & debet seruari.*

69 *Liberi homines in fauorem tertii possunt obligari certo loco perpetuo morari.*

70 *Pactum in contractu matrimonii, quod maritus tali loco moretur, valet.*

71 *Maritus tamen ex noua causa poterit à loco recedere, non obstãte pacto.*

72 *Beneficiatus si vagatur, priuatur beneficio, etiam quod residentiam non requirat.*

CONditionem residendi apponi posse per fundatorem Capellaniæ 1
nemo est qui dubitet, neque ambigitur eam conditionem esse iuri conformem, quo † omnes beneficiati tenentur ad residentiam per- 2
sonalem, *c. ad hæc de præb. c. quia nonnulli, cum aliis de clericis non residentibus. c. peruenit de appellationibus*, etiam quod beneficia sint simplicia, modo dentur in titulum, *Albericus in dictionario, verb. residentiam, & tradit Selua de benefi. 4. p. q. 1. Gigans de pension. q. 31. n. 1.* vbi inquit, sic tenere omnes Doctores: & procedit, licet beneficia sint parui valoris. *c. cõquerente de cleric. non resid.* & tradunt prædicti: ex quo enim beneficium acceptauit, illo debet esse contentus, *vt dicit Petrus Gregor. Tolosan. de beneficio. c. 7. n. 1.* nam paruum, † & magnum in iure, quoad obligati- 3
onem non inducunt differentiam. *l. 1. §. illud ff. de coniungend. cum emancipato liberis, l. si proprietarius ff. de dando infecto. l. quamuis. ff. vt in posses. legat.* Ex quo prouenit illud † vulgare, quod plus & minus non faciunt 4
differre substantia. *l. fi. de fundo instructo*, & sic si declarationi certæ quantitatis addita fuerint verba, plus, minus, (vt solet dici nostro sermone, *poco mas ô menos*) non † faciunt, quod quantitas expressa reddatur in- 5
certa. *l. publica Meuia. §. fi. ff. depositi, tradit Vincentius de Franch. decis. 292. n.* 3. Quod enim additur per dictionem, plus, detrahitur per alteram dictionem, minus: tamen Platea, *l. meminimus. C. quando, & quibus quarta pars debetur*, tenet quod † quãdo dicitur tantum & plus, intelli- 6
gitur de minuscula, pro quo est text. expressus *in l. hæc adiectio. 92. ff. de verborum adiectione:* in venditionis autem pretio adiecto pluris non operatur, nisi verificetur. *l. hæc venditio 7. §. fin. ff. de contrahenda emptione.* In † aliquibus autem casibus adiectio hæc, *plus minusve*, extenditur 7
vsque ad quartam partem quantitatis expressè, *vt tradit Bart. l. si quis in suo. in princip. n. 2. c. de inofficioso testamento*, vbi eius additionator, & sequitur Cabedo *de patron. Reg. Coron. c. 16. n.* 1. In beneficiis † aũt quo- 8
ad residendi obligationem, non attenditur maioritas, vel minoritas,

vt in eo, qui pauperem vxoré duxit, nam valebit matrimoniũ. *c. ſi quis*
diuinis in princ. 30. q. 5. auth. quibus modis naturales efficiantur legitimi. §. il-
lud quam verſ. ex ſolo effectu. gloſ. verb. non interueniat in c. noſtrates. 30. q.
9 5. & optimũ † eſt argumentũ de matrimonio carnali ad ſpirituale. *c. in-*
ter corporalia de translatione Epiſcopi. Pet. Greg. de benef. c. 9. n. 2. Et ſic ꝙ
licet beneficia ſint parui redditus requirant reſidentiã perſonalẽ, tra-
dunt oẽs *c. quia tantum de præb. Dd. c. ſi. de clericis non reſident. Abb. c. ex-*
tirpandæ. §. quia vero n. 30. verſ. ego puto de præbend. idem Abb. c. conque-
rente. n. 4. vbi Imola. n. 2. & c. clericos n. 9. de cler. non reſid. Decius c. per-
uenit in 2. n. 1. de appella. Hoſtienſ. in ſumma de cleric. non reſi. §. quando cle-
rici, Petr. Gambar. de legat. li. 6. n. 109. Bernard. Diaz in praxi c. 47. de cõ-
muni, teſtatur Gigans *de penſio. c. 31. n. 1.* vbi ait procedere licet bene-
ficium eſſet ſolum viginti ſolidorum, *Mandoſius in pract. ſignaturæ gra-*
tiæ, tit. de diſpenſatione de non reſidendo, verſ. beneficia omnia ſaltem. Eccle-
10 ſia † enim diligenda eſt propter Eccleſiam, non aũt propter temporale
lucrum, alias mercenarius dicetur illius Prælatus. *c. ſunt in Eccleſia 8. q.*
1. ibi. Non Chriſtum gratis diligentes, non Deum propter Deum quærentes, tẽ-
poralia commoda ſectantes, lucris inhiantes, quiſquis talis eſt, mercenarius eſt.
11 Non n. debent clerici lucris temporalibus inhiare, vt dicit † text. *in c.*
ex part. in fin. verb. de cenſibus. & conducit *l. profeſſio. C. de muneribus pa-*
trimo. li. 10. & de paruis & minimis beneficiis iudicatur quoad ſubſtan-
12 tiam beneficii, vt de magnis *c. maioribus. de præb.* & cum † omne benefi-
cium detur propter officium, *c. ſingula 89. diſtinct. l. generaliter 40. C. de*
Epiſcop. & cleric. ibi: *Eos autem clericos, & monachos huiuſmodi habere be-*
neficium ſancimus, qui apud ſacroſanctas Eccleſias, vel monaſteria permanent,
non diuagantes, neq; circa diuina myſteria deſides, cum non propter hoc ipſum
beneficium eis indulgemus, & tradit Cæſar Lambertinus *de iure patronat.*
li. 2. 2. partic. 4. q. 9. principali. n. 8. & facit text. *in c. fin. de reſcript. li. 6.*
vbi gloſ. *verb. datur,* ex eo quod datur propter officium colligit ſeque-
13 lam, quod † priuatus officio, cenſetur priuatus beneficio. *c. eos 81. diſt.*
& gloſ. in c. quia ſæpe 40. verb. beneficiis, de electione eo lib. Panorm. & alii in
c. latores de cleric. excommunicato miniſtrante, ſed hoc limitat gloſ. *in*
Clementina fin. verb. ſuſpenſi circa fin. vt procedat ſi ſuſpenſio ſit impoſita
in iure, ſecus ſi ab homine, Didacus tamen Perecius *l. 1. tit. 1. de matri.*
li. 5. ordinament. qui latè & eleganter hanc quæſtionem ad vtramq; par-
tem diſputat, in ea eſt ſententia, vt ſiue à iure, ſiue ab homine impo-
natur pœna ſuſpenſionis, non habeat admixtã pœnam priuationis, niſi
exprimatur, iuxta gloſ. receptã *in c. fi. de iure patronat.* de quo diximus *l.*

1. c. 7. n. 45. Et hanc sententiam Perecii tenent Bonifacius Clem. *cupi-*
entes n. 35. de pœnis Nauar. in manual. c. 27. n. 161. vers. Ni aun el que est à
suspenso simplemente. Qui aũt † non seruit beneficio, illud amittit. *Cach.* 14
Osasc. deci. 27. nam vt inquit text. *in c. 1. §. item qui vers. sed non est, quæ*
fit prima causa beneficii amittendi in vsibus feudorum, nulla iustior causa es-
se potest beneficii auferendi, quam ea, propter quã beneficiũ datũ fue-
rit. Et sic † qui recusat onus, quod testator reliquit, à commodo debet 15
repelli. *l. Nessenius Appollinar. v. rectè ff. de accusat. tutor.* & à hereditate,
auth. hoc amplius C. de fideicom. nisi sit illi damnosa, & substitutus nolit
eam adire, *Franc. de Clap. in sua centuria, causa. 3. q. 2. n. 18.* vbi *n. 14.* ꝙ
priuatus ab officiis publicis non intelligitur de damnosis *l. releg. 4. fin.*
de interdict. & releg. ibi: neq; n. immunitatem pœna retribuere debet, & cõ-
ducit text. *in c. intelleximus, de iudiciis.* Sic † conductor repellitur à do- 16
mo, si non soluit pensionem *l. quæro, §. inter locatorem. ff. locati.* & em-
ptor si non soluit precium *l. fi. ff. de rescind. venditione.*

Quod † maximè procedit, quia quando aliquid conceditur propter 17
laborem, cessante labore, cessat concessio, & priuilegium. *l. geometræ, l.*
idem Vlpian. l. athletæ. §. 1. ff. de excusat. tutor. l. Titia Seio. §. vsuras, de
legat. 1. vbi glos. & Ias. Alexand. l. si filius à patre. §. de liber. & posth. Ruin.
cons. 83. vt de eo, quod datur propter exercitium artis, *Franch. dec. 175.*
Barbos. in l. 1. p. 7. n. 61. & 62. & 66. ff. solut. matri. & in spem text. *in l.*
qui sub prætextu. C. de sacros. Eccles. Ergo † & conditio residendi potest 18
poni Capellano, & non adimplens Capellania priuabitur. Et sic iam
obtinui in Consilio domini Cardinalis Archiepisc. Toletani in vna ex
Capellaniis fundatis ab Illustrissimo D. Dd Francisco Zapata, Comi-
te de Barajas, olim supremi senatus Philippi Secundi Hispaniarum Re-
gis dignissimo Præside, ob eam residendi conditionem, quæ in limine
fundationis illis Capellaniis de Barajas fuit apposita, cum aliis tam iu-
ridicis quam vtilibus diuino cultui moribusque Capellanorum additis
è consilio Illustrissimi, & Reuerendissimi domini Cardinalis Zapata e- 19
ius filii, ob † cuius eximias virtutes, dũ esset Salmãticæ insigni Collegio
Diui Bartholomæi, fuit asſũptus in Canonicũ & Inquisitorẽ Toleta-
nũ, & ibi electus in Episcopũ, Ecclesiæ de Cadiz ex qua fuit translatus
ad Pampilonensem, & postea ad Burgensem in Archiepiscopum, &
exinde vocatus ad partem ponderis, & regiminis totius Ecclesiæ vni- 20
uersalis, & summa Cardinalatus, qua nunc fulget dignitate condeco-
ratus. Tenebitur itaq; Capellanus, cui talis conditio iniungitur, reside-
re eo in loco continuè.

20 Sed in hoc † velim aduertas, quod hæc conditio ciuiliter est intelligenda, vt dicit Abbas. *in proœm. decretal.* §. *Rex pacificus n. 3.* nã si per modicũ tempus recedat, non ob hoc dicetur non residere, cum possit parumper abesse, vt ex Archidiacono & Geminiano tradit Cerola *in praxi Episcopali. 2. p. verb. residentia, vers.* 4. vbi quod verba non debent amarè sumi, ita vt numquam beneficiatus, seu Capellanus recedat, & sic in rigore Mathematico, vt dicunt Theologi, sed moraliter, & ibi inuehit cõtra Ordinarios præcipiẽtes Parochis, & aliis beneficiatis sub pœna excõmunicationis latę sententiæ, nec discedant per diem à sua residentia. Quod dicit non faciendum nisi ex vrgentissima causa. Diuer-
21 tisse enim † non videtur, qui citò redit. *glos. ver. mente. c. si postquam de electione in 6. Concilium Tridentin. sessione. 23. c. 1. de reformatione,* ibi: *quoniam autem, qui aliquantisper tantum absunt, ex veterum Canonum sententia non videntur abesse, qui statim reuersuri sunt.*

22 Et sic † absens à parochia per breue tempus animo reuertendi, non amittit eam, *c. ijs qui de sepulturis lib. 6. Mascard. de probationibus, conclus.* 145.

23 Sic & continui † commensales dicuntur, qui pro negotiis animo
24 redeundi se absentant, *Simoneta* † *de reseruatione benef. q. 35. n. 12. 13. & 14.* vbi, quod dicitur esse vbi amat, & quo rediturus est, non vbi animat, & reperitur *arg. §. pauonum instituta de rerum diuisione.* Et licet resi-
25 dere † dicatur, qui continuè moratur, *vt notat Archidiaconus c. licet Canon. de electione in 6.* tamen ex eo, quod aliquis aliquibus diebus diuerterit, non dicetur non residere, moraliter intelligendo, & conducit. *l.*
26 *quis ita* 8. *ff. de condit. & demonstrat.* Sic si † testis dicat vidisse aliquid assiduè factum fuisse, licet probetur aliquibus diebus non fuisse factum,
27 non est testis falsus, *tradit Roman. cons. 301. n. 2. & sequent.* Sic dicit † Al-
28 bericus *in dictionario, verb. semper verum esse,* talem † semper exercuisse spiritualia, licet aliquando fuerit absens, sicut perpetuum dicitur stillicidium, licet non semper cadat. *l. foramen. ff. de seruitutibus vrbanorum.*
29 Sic Abb. † Panorm. *in proœmio decretalium* §. *Rex pacificus n.* 3. inquit, dictum testis dicentis Petrum resedisse in Ecclesia, non vitiari si aliquo interuallo non resedit, vbi eius additionator alia adducit.

30 Et non † solum sustinetur conditio residẽtiæ in loco Capellaniæ sed etiam celebrandi in certo sacello, seu altari, quam Capellanus tenetur seruare.

Ex quo enim electus est locus, quem Capellaniæ fundator voluit frequen-

frequentari, religioſeque honorari, & coli, ſi Capellanus alibi diuinam
rem faciat, non videtur menti, & voluntati teſtatoris ſatisfactum, *Na-
uar. de oratione. c. 5. n. 2. & 12. ex Baldo, & alijs tradit Silueſter, in sũma verb.
miſſa 1. q. 10. ad fin. ſequitur Azo lib. 10. inſtitutionum moral. c. 24. verſ. 8. quaeri-
tur, an Capellanus*, vbi hanc eſſe dicit communẽ opinionem Marc Ant.
Cuchus *lib. 5. inſtitu. maiorum, tit. 6. n. 69.* Et qui, cum poſſit celebrare lo-
co à fundatore deſignato, alibi celebrat, peccat ſecundum Nauar. *in ma-
nuali. c. 25. n. 134.* vbi † quod letaliter peccat, quem ſequitur Azor *vbi ſup.* 31
verſ. quaeres, an ſi deſignato loco ad fin. verſiculi. Et hoc ex eo, quia non ſeruat
pactum, & promiſſum in re graui, & communiter tenent Doctores *in. c.
1. de pactis*, quod frangere fidem eſt peccatum. Quod maxime procedit,
ſi ſacellum, ſiue altare, vbi fundator celebrari iuſſit, ſit priuilegiatũ à Ro-
mano Pontifice, vt anima pro qua celebretur exeat à purgatorij poenis.

Quare † viſitator debet inquirere, an Capellanus dicat miſſas, ſe- 32
cundum conuentionem, & obligationem, *Lelius Cechus de viſitatione. c.
6. n. 31. verſ. circa miſſam fol. mihi 70.* & ſi iuſſerit fundator, quod dicantur 33
de defunctis, quae plus proſunt animabus ob ſpeciale officium *vt dicit,
Henriquez de Miſſa. c. 8. §. 4. vbi allegat S. Thom. in 4. diſtinct. 45. q. 2. art. 3.
alios refert Doctor Carillo in explicatione Bullae defunctorum. 2. p. c. 12. n. 13.*
(licet aliud videatur ſentire Nauar *conſ. mihi. 14. incipienti, Sanctiſſimus
de priuilegijs*) Et quod Capellanus qui ſe obligauit dicere miſſam defun-
ctorum, non ſatisfaciat dicendo aliam, tenent Henriquez *libr. 9. de
miſſa. c. 23. §. 7. & frater Emanuel. Rodriguez. 1. tomo quaeſtio. regularium. q.
43. art. 11.*

Sed † an ſacerdos celebrans in altari priuilegiato (*vulgo de anima*) te- 34
neatur dicere miſſam defunctorum (*vulgo de requiem*) vt anima iuuetur
indulgentia. Et Doctor Carillo *in explicatione Bullae defunctorum. 2. p. c. 12
n. 27.* tenet preciſe requiri, quod celebretur miſſa de defunctis, aliâs ani-
mam indulgentia fraudari. Sed Martinus Nauarrus contrariũ defen-
dit *conſ. 14. incipienti, ſanctiſsimus conceßit, de priuilegijs*, vbi in caſu, quo Pa-
pa conceſſit, vt quoties dicta fuerit miſſa in ta li altari pro defunctis, ani-
ma illa per modum ſuffragij plenariã indulgentiam conſequatur, tenet,
animam indulgentiã conſequi, ſiue dicatur miſſa de Feria, ſiue de San-
cto, ſiue de defunctis, ex rationibus per eũ adductis. Cuius ſententiae li-
benter aſſentior, ſi Papa expreſſe non reſtringat indulgentiã ad miſſam
defunctorum, cum † omnes miſſae ſint aequalis valoris ex opere opera- 35
to, & ita omnibus aequaliter acced a t priuilegium indulgentiae conceſſe.

36 Et † sic Capellanus huiusmodi iussa fundatoris approbata ab Epis-
copo in fundatione non adimplens, & recusans adimplere, priuabitur
Capellania, quia non implens id propter quod aliquid datur, à cessante
causa amittit datum, *vt per totum. ff. de conditione causa data.*
37 Sic † & non adimplens iussa defuncti priuatur commodo hæredita-
rio, *auth. hoc amplius. C. de fideicommis.* dum tamen monitio præcedat *Dd.
ibi, & Menoch. de arbitrar. centuria. 5. casu. 498. n. 58.* & in terminis nō di-
centis missas relictas tradit Molin, *de primog. li. 2. c. 14. n. 15.* nisi implen-
dū sit adiunctū per verba negatiua, quia tunc non requiritur monitio,
Aym. cons. 193. n. 4. & idem si in vim conditionis, non modi, *Molin. vbi su-
pra, nu. 13.*
38 Et ita † hæc priuatio non ipso iure fit, sed præuia causæ cognitione &
iudicio. *c. 2. & c. relatum de clericis non residen.* vt priuatus possit ostendere
causas rationabiles, si quas habeat, seu prætendat, vt excusetur: & si ab-
39 sens fuerit, & sciatur vbi sit, personaliter est citādus, quia vbi persona est
certa est citanda. *l. 1. §. denunciari. ff. de ventre insp. per quem tex. tenet Bart.
l. si eo tēpore. C. de remissione pignor. Berius cons. 12. nu. 9.* vbi ꝙ non sufficiunt
ꝓclamationes, nec edicta, *Aymon cōs. 319. in fine,* & in materia beneficia-
li: Gemi. *c. fi. de electione lib. 6. & Gāma decis. 237. nu. 1. Roland. cons. 64. nu. 14.*
40 *vol. 2. & cons. 72. nu. 12. vol. 3.* Quod † maximè procedit vbi agitur de au-
ferenda possessione, *Gutier. q. canonica. 34. n. 34.*
41 Sed † si ignoretur quo sit loco, est citādus per edicta, seu voce præco-
nis, vt inquit tex. *in c. ex tuæ deuotionis, de clericis non resid.* & priusquā per-
ueniatur ad priuationē, est ꝓcedendum per censuras & substractionem
fructuum, & prouentuum. *d. c. ex tuæ. §. 1. & c. fi. eodem tit.* quam praxim
ponit Concilium Trid. *ses. 6. c. 1. de reformatione,* & eam tradit Petrus Gre-
gorius *de beneficio. c. 7. nu. 7.*
42 Si † autem Capellaniæ fundator non adiecerit residendi conditio-
nem, poterit Capellanus libere abesse, modo per alium, seu alios Capel-
lanos missas dicat, *vt diximus sup. cap. 5. nu. 8. huius. 2. libri.*
43 Residendi † autē conditio apposita censebitur non solum, si expres-
se verbis perspicuis exprimatur, sed etiā tacitè, si ex adiunctis, præceden-
tibus, & sequentibus verbis colligatur, eā fuisse mentē fundatoris, vt in
terminis tradit Azor *lib. 10. institution. moral. c. 34. versic. 7. quæritur ad fin.*
vbi quod si fundator Capellaniæ dicat, *volo, vt quotidie res diuina fiat in
certo temp'o sacello seu altari,* poterit Capellanus per alium missas dicere,
quia talibus verbis censetur electus locus ad sacrificium, si tamē dixerit,

volo

volo, vt præsbyter ad hanc Capellaniam electus sacris operetur quotidie, tunc persona sacerdotis censetur electa.

Pro cuius † sententia, licet ipse non fundet, facit, quod cum verba diriguntur ad personam, censetur electa ipsa persona. *c. quoniam Abb. vbi omnes, de officio delegati.* 44

Sic † quando verba legis diriguntur ad iudicem, nascitur officium iudicis, *tradit Barbosa.l.1.4.p.nu.5.ff.soluto matrimonio,* 45

Et † facit, quod ex adiunctis sumitur qualis fuerit animus, & voluntas testatoris. *l. hæredes palam. §. sed si notam; ibi, ex vicinis scripturis. ff. de testamentis*, & conducunt omnia, quæ diximus de adiunctorum vi, & potestate, ad declarandum verba. *supra lib.1.c.4.nu.40.* 46

Sed quia diximus, omnia beneficia etiam simplicia, & parui valoris requirere residentiam personalē, cuius contrarium practicatur in beneficiis simplicibus, conuenit explicare. Et † quia breuitati consulo, dic, quod licet beneficia curam animarum habentia, requirant residentiam personalem de iure diuino, iuxta illud Prouerb. c. 27. *Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosq; greges considera*, & Ioan.10. vbi pastus ouium cōmendatur, & late tradit Dominicus Soto *de iustitia, & iure lib. 10. quæst. 2. artic.1.* beneficia tamen † quibus nulla inest animarum cura solum residentiam desiderant, dispositione iuris positiui. 47 48

Ex † quo est, quod quemadmodum lex positiua tollitur cōtraria lege lata, *vt in l. sed & posteriores. ff. de legibus*, ita & contraria consuetudine legitime obtenta, quæ vim habet legis. *§. ex non scripto institut. de iure naturali.* 49

Quod † procedit licet lex præcedens reprobet consuetudinem, nam adhuc consuetudo, quæ sequuta est legem, derogat legi, *glossa, & Dd. in Clementina statutum de electione, Ias. l. de quibus, numer. 55. ff. de legibus, Tiraquel. de retractu lignagier in præfatione, numer. 17. & 18. Curtius Iun. consil. 173. numer. 7. Ancharran. cons. 218. numer. 2. Auendannus resp. 16. numer. 3. vers. quod per maxime plures refert Couarruu. lib. 3. variarum cap. 13. num. 14. Sarmiento libr. 3. selectarum, cap. 14. numer. 9. Anton. Gabr. lib. 7. conclusion. tit. de criminalibus, conclus. 8. nu. 30. Didacus Perez in procemio ordinamenti. q. 13.* 50

Et † sic consuetudine potest obtineri, quod habentes beneficia simplicia, etiam absentes possint percipere redditus tuta conscientia, *vt post alios tradit Couar. lib. 3. variarum. cap. 3. nu. 9.* 51

Atq; † ita generali Ecclesiæ consuetudine obtentū est, beneficia sim- 52
plicia,

plicia, seu curam animarum non habentia, residentiam non requirere, *tradunt Cardinalis, & Imola c.fin.de cleric. non resid. Alex.cons.1.n.2.vol.7. Felin.c.dilectus 2.n.1. in fine vers. & dicunt de rescript. Mandosius in praxi signaturæ gratiæ, tit.de dispensatione de non residendo, versic.beneficia omnia simplicia, Flaminius de confidentijs.q.9.nu. 21.*

53 Et † in nostra Hispania sunt multa beneficia, quæ dicuntur præstimonia, vel præstimoniales portiones (vulgo *prestamos*) quæ libera sunt ab omni iure, & præcepto residendi, aut clericum supponendi, *vt tradit Azor lib. 5.institutionum moral.c.17.vers.deinde obijcitur.*

54 Et sunt † hæc prestimonia fructus, census, seu emolumenta, quę abstrahuntur à beneficio, & seorsum dantur alicui personæ Ecclesiasticæ, sine aliqua Ecclesia, & quandoq; dantur in titulum, vt dicit glos. *in Clem. fin.verb.quodcunq; de vita, & honestate clericorum*, & ab initio fuerunt instituta præstimonia pro studentibus, & pro subsidio contra infideles, & pro seruitio, alicuius Ecclesiæ, tradit Gemin.*cons.89.Menoch.de arbit.lib. 3.centur.3.casu.201.nu.56.cum.seqq.* cum quibus transit Flamin.*lib.10.de resignat.benefic.q.2.nu.75.* & iis non relatis, tradit Cerola *in praxi.1.p.verb. beneficia ad primum, vers.7.præstimonia*, vbi refert Gomecium, & Staphyleum, idem tenentes locis ab eo relatis.

55 Et † dicitur præstimonium, quasi præstans munium, *vt docet Hostiens.*
56 *c.postulasti de rescrip. & Oldrald.cons.81.* Et † quandoque hæc præstimonia consistunt in temporalitate, non habentia aliquod spirituale seruitium annexum, & tunc non veniunt appellatione beneficij, nec sunt exprimenda in interpretatione, *Ioan.Andr.c. vnico, de rerum permutatione. Staphyl.de gratiis & expectatiuis in quinta forma, nu.3.sequitur Menoch.de arbitr.centur.3.casu 201.nu.57.Mandosius in regulis Cancellariæ regula, 16.q.36. nu.7.* sequitur etiam Paulus Granutius *in addition.ad Simonetam de reseruatione beneficiorum quæst.72.*

57 Si † tamen hæc præstimonia dentur in titulum, & habeant annexum aliquod onus spirituale, ad quod titulatus teneatur, dicētur beneficia Ecclesiastica, *Gemin.cons.89.Deci.in rubr.de rescriptis, vers.& appellatione beneficij, sequitur Menoch.d.casu 201.nu.58.& 59.Sotus de instit.& iure, lib.10.q 5.art.3.vers.Secunda conclusio.* Et iuxta hanc distinctionem est intelligendum quod dicit Felin.*c.ad aures, de rescriptis, & Gambarus de legato, lib. 6.nu 352. Marc.Anto.Cucchus.lib.5.institution.maior.tit.7.nu.11.* & in nostra Hispania semper hęc prestimonia dantur in titulum, *Ojeda de incompat.benef.2.p.c.8.nu.fin.Salzedo ad Bernard.Diaz,c.18.nu.10.in fi.*

Sed

Sed † cum dixerimus sustineri conditionem illam, ne Capellan. 58
cedat à loco, vbi celebranda est Capellania, difficilis redditur nostra opinio per text. *in l. Titio centum, el 2. de condit. & demonstr.* cuius hæc sunt verba: *Titio centum relicta sunt, ita vt à monumento meo non recedat, vel vt in illa ciuitate domicilium habeat, potest dici non esse locum cautioni, per quam ius libertatis infringitur.* Ex quibus Bart. & omnes ibi deducunt conclusionem, quod † conditio vel modus per quem libertas infringitur, non 59
seruatur: Et vt discernas modum à conditione, aduerte, quod conditio operatur per viam exclusionis: modus autem per viam compulsionis, *Barnabas Cornaçan. decis. 54. num. 38.* vbi *num.* 40. quod in dubio intelligendum est aditum modum non conditionem, ex Bart. *l. cum mota, n. 2. de transact.* vbi Dec. *n. 2.* dicit communiter receptum. Ea † enim 60
conditio apposita Capellano ne recedat à loco, inductiua est seruitutis. *l. 2. ff. de libero homine exhibendo,* vbi ICtus ponit hæc verba: *Nihil enim multum à specie seruientium differunt, quibus non datur facultas recedendi, quam legem,* & d. §. *Titio centum,* Ioan. Garcia *de nobilitate, gloss. 6. num 21.* dicit quotidiana esse iura ad defensionem eorum, quibus iniunctum est onus, ne recedant ab aliquo loco, & quod Bart. & omnes ibi reiiciūt illam conditionem, vtpote quæ libertatem lædat. Et † hinc est quod 61
dicit Salicetus, *l. antiquitas. C. de vsufruct.* quod licet valeat pactum, quo quis astringitur habitare certo loco, non tamen ita, vt possit quis præcise compelli habitare.

Hinc dicit Speculator *tit. de locato. §. postquam, versic. quod si quis,* valere tale pactum, sed posse seruire per substitutum, licet ibi eum impugnet Ioan. Andr.

Et quod † non potest quis etiam cum iuramento se obligare ad ser- 62
uitia personalia, si non sit libertus, tradit Luc. de Penna, *l. cum scimus, n. 4. de agricol. & censit. lib. 11. & facit l. si quis pro eo, in princ. ff. de fideiuss. & l. iusiurand. in princ. ff. de oper. libert.*

Et hinc est, quod in Regno Neapolis constitutione Regni est statutum, quod annullentur talia pacta, *vt testatur Afflict. in constit. Regni, lib. 3. Rubr. 9. num. 3. & 4.*

Et generaliter † omne illud, quod aliquo modo offendit libertatem 63
in pacto non admittitur, *vt tradit Quesada diuersar. quæst. c. 7. num. 2.* vbi quod tale pactum dicitur turpe.

Et tandem † reiicitur conditio, quod quis teneatur habitare semper 64
certo loco, Fel. *cons. 22. n. 2.* vbi addit † maxime procedere, quando po- 65

nitur in dispositione, non in conditione, *ex Bart. l. qui concubinam. §. vxori. de legat. 3.*

66 Sed † iis non obstantibus ea conditio addita Capellaniæ iuridica
67 est, & sustinetur. Nec † obstat communis regul. *d. l. Titio centum, §. Titio
centum, el 2. de cond. & demonstr. & l. 2. ff. de libero homine exhibendo*, quia
solum procedunt, quando conditio residendi in aliquo loco, non re-
spicit alicuius personæ vtilitatem, in cuius fauorem posita fuerit, *vt tra-
dunt Paul. & Imol. §. Titio centum, & sequitur Mi.r. de maior. 1. p. q. 57. n. 3. &
Ioan. Garc. de nobil. gl. 6. n. 21. Anton. Gom. 2. to n. c. 10. n. 24. vers. item etiam*
68 Et cum † prædicta conditio posita Capellaniæ respiciat commodum
animæ defuncti, cuius interest residentia Capellani, pro celebrandis
Missis, licite apponitur, & seruari debet.

69 Et hinc † est, quod liberi homines in fauorem tertij possunt obligari
certo loco perpetuo morari. *l. 2. l. originarios. l. seruos. C. de agricol. & cens.
lib. 11. l. 89. tit. 18. part. 3.* ibi: *Otrosi prometio por si e por sus hijos de morar en tal
70 su heredamiento para siempre jamas*, vbi Gregor. Et † sic valet pactum in
contractu matrimonij, quod maritus tali loco moretur, *vt tradit Abb.
dicens communiter receptum, in c. 1. qui matrimonium accus. poss. Syluest. in
summa, verb. vxor, q. 8. refert & sequitur Couar. in 4. 2 p. c. 7. n. 5. Capit. de-
cis. 135. per totam. Matien. in rubric. tit. 1. de matrim. gloss. vnic. n. 95. lib. 5. re-
cop. Pala.ios Rub. in rep. Rub. de donat. §. 2. n. 3.*

71 Qui omnes † limitant prædicta, si noua iusta caussa superueniat vi-
ro, ob quam velit à loco recedere: nam omnes prædicti fatentur posse,
non obstante pacto: quod etiam tenet Tiraquel. *in l. 1. connub. gloss. 1. 1 p.
n. 39. in fin. Didac. Perez. l. fin. tit. fin. lib. 4. ordin. vers. Si alguna muger, in
fin.* vbi quod non tenebitur ad pœnam appositam in contractu, in casu
contrauentionis. Et licet Anton. Gom. *2. tom. c. 10. n. 24.* nitatur contra
communem defendere, huiusmodi pactum non valere: tandem inquit
valere, si probetur aliquod interesse prouenire vxori ex obseruantia
pacti, ad quod inquit maritũ teneri: admittitq; posse quem spe præmij
induci ad habitandum certo loco, fauore certæ personæ, quo casu in-
quit, quod licet non compelleretur residere, vel habitare, tamen non
implendo amittere lucrum.

72 Adde pro † complemento, quod si clericus vagatur, priuabitur be-
neficio, etiam quod non requirat residentiam, *Selua de benef. 4. p. quæst.
2. num. 2. & num. 3. in fin.* & vide supra *num. 12.*

CAPVT IX.

SI CAPELLANIA SIT IVRIS PATRONATVS, QVALITER ET QVANdo præsentatio facienda sit à patrono.

SVMMARIVM.

1 *Præsentatio facienda est præsentialiter, & qualiter intelligatur.*

2 *Præsentia præsentati requiritur vt Ordinarius possit cernere & examinare, an præsentatus sit in persona idonea.*

3 *Patronus non tenetur personaliter comparere ad præsentationem faciẽdam, sed per literas.*

4 *Præsentatus, nisi compareat personaliter, est reiicienda eius præsentatio, & quare.*

5 *Præsentatus à patrono, si non prosequatur præsentationem & obtineat collationem, poterit patronus alium præsentare.*

6 *Patronus potest pacisci, quod si præsentatus intra certum tempus non vtatur præsentatione ad obtinendam institutionem, possit alium præsentare, & qualiter intelligatur.*

7 *Nemo potest facere, quin legis dispositio in fauorem alterius sortiatur effectum.*

8 *Variatio Ecclesiasticis patronis est prohibita, vel non permissa, ne detur instantia in statu Ecclesiastico.*

9 *Spiritualia debent esse firmiora.*

10 *Longius tempus quare dicitur Ecclesiasticis ad præsentandum, quam laicis.*

11 *Ius patronatus si sit fundatum à clerico de bonis patrimonialibus potest vt laicus variare.*

12 *Laicus si sit patronus cum clerico, & ambo simul præsentent, an poterit variare. & num. seqq.*

13 *Laicus potest esse arbiter in caussa spirituali simul cum clerico.*

14 *Si clericus & laicus habent ius patronatus, pars clerici trahat ad se partem laici.*

15 *Patronus laicus, si simul cum clerico præsentet, poterit intra semestre præsentare.*

16 *Laici in omnibus in quibus habuerint indiuiduum ius cum clericis gaudebunt eorum priuilegiis.*

17 Patroni non necessario debent conueniri ad faciendam præsentationem, nisi aliud suadeat fundatoris dispositio.

18 Patroni quibus permittitur variatio, solum possunt eam facere accumulatiue.

19 In dubio præsumendum est variationem esse factam accumulatiue.

20 Semper est sumenda coniectura, pro validitate actus.

21 Quilibet præsumitur facere actum modo magis sibi vtili & proficuo.

22 Agentes semper censentur se confirmare cum dispositione iuris communis.

23 Variatio non permittitur, quando præsentatio fuit facta cum iuramento modo præsentatio sit perfecta, & acceptata, num. seq.

24 Cautela vt patronus nequeat variare.

25 Fundator Capellaniæ an possit disponere, quod si patronus intra terminum iuris non præsentauerit, alius præsentet, & num. seqq.

26 Testator potest disponere, quod si executor intra terminum iuris non exequatur alius faciat.

27 Prouisio hominis facit cessare legis prouisionem.

28 Cum testator prouidet de remedio in casu negligentiæ, illo est vtendum.

29 Communiter recipitur testatorem posse prorogare terminum iuris exequendum.

30 Fundans Capellaniam cum Episcopi consensu potest disponere, quod Patronus habeat ad præsentandum plus quam quadrimestre & semestre.

31 Fundans Capellaniam cum consensu Episcopi potest apponere conditiones quæ minuant iura Episcopalia.

32 Si Patronatus sit Ecclesiæ Parochialis, non potest fundator prorogare terminum iuris ad præsentandum, & quis terminus detur à iure.

33 Episcopus potest, transacto termino iuris, præsentationem admittere.

34 Episcopus potest admittere secundam præsentationem, remittendo patrono pœnam quam incurrerat, quia indignum præsentauerat.

35 Tempus à iure Patronis concessum ad præsentandum, an currat à tempore vacationis, vel eius notitiæ.

36 Impedito non currit tempus ad præsentandum, licet sua culpa in impedimentum inciderit.

37 Durante lite super iure Patronatus, an currat tempus patrono?

38 Durante lite quãdo Episcopus, poßit instituere, vel debeat œconomum ponere, & quod eius institutio irritetur si sit collitigans, & de intellectu, c. consultationib. de iure patronat.

39 Licet

39 Licet Episcopus instituerit durante lite, tamen Patrono reseruatur ius repræsentandi institutum pro conseruatione sui iuris: non tamen potest tollere.

40 Et ad eundem modum nō remouetur institutus, per præsentationem eius, qui erat in possessione præsentandi, licet alter obtineat in lite, limita si lis esset super spolio, vel causa in integrum restitutionis, vt n. sequenti.

41 Præsentatio est in fructu.

42 Concordia crescit ius patronorum, quia potest alter alterum præsentare.

43 Compatronus non potest suæ præsentationi consentire, secus est in electo.

44 Limita si electio fiat per scrutinium secretum.

45 Patronus licet non possit se ipsum præsentare, tamen potest institui ab Episc.

46 Patronatus an teneatur præsētare in termino edicti posito ab Ordinario.

47 Si edicti dentur ad instantiam petentis sibi fieri collationem Capellaniæ, tenetur patronus præsentare in termino edicti.

48 Tempus à iure concessum hæredib. ad deliberādum restringitur instantib. creditorib. & non acceptantibus, hæredib. datur curator bonis.

49 Edicta si ponantur ab Episcopo nullo instante potest Patronus petere sibi indulgeri tempus iuris.

50 Etiam dato edicto ad instantiam aliquorum interesse putantium termino edicti transacto, ante institutionem tamē potest Patronus præsentare.

51 Positis edictis instantib. interesse putantib. an debeat suspendi iudicium ad instantiam Patroni volentis præsentare ordinandum intra tempus à iure sibi concessum.

52 Capacitas præsentandi, an requiratur tempore vacationis, vel sufficiat, quod interueniat tempore præsentationis, vel institutionis.

53 Qualitas, seu habilitas, quæ requiritur ab initio, non sufficit si postea sequatur.

54 Qualitas clericatus, quæ ab initio requiritur, non sufficit si superueniat.

55 Capacitas sufficit, quod interueniat tempore oppositionis.

56 Nullus debet decipi authoritate legis.

57 Episcopus debet esse gratus fundatori.

58 Patronus intra tempus à iure sibi cōcessum, debet diligenter inquirere idoneum, quem præsentet.

59 Qualiter intelligatur, quod dicitur non sufficere, si superueniat qualitas Clericatus.

60 Si patronus præsentauit Clericum idoneum, quia non erat consanguineus ordinatus, & transacto termino ad præsentandum ordinetur, an excludat præsentatum à Patrono?

61 *Fœmina cui fuit ius quæſitum ad maioratum propter alienationem poſſeſ-
ſoris, non excludetur per maſculum poſtea natum.*
62 *Qualitas aliquo tempore requiſita non prodeſt ſi eo tranſacto ſuperueniat.*
63 *Ætas vel alia cauſa excuſationis ſuperueniens, non liberat à tutela, ſeu
alio officio iam iniuncto.*

1 SI Capellania ſit iuris Patronatus, † cum ad Patronum pertineat Ca-
pellanum præſentare, ſi laicus ſit intra quadrimeſtre, ſi Clericus in-
tra ſemeſtre, *ex c.1. de iure patronatus, lib.6.* congruit ſcire eam præſenta-
tionem faciendam eſſe præſentialiter, nam cum edicta eo ſeruiant, vt
intereſſe putantes præſentiam ſui faciant, *l. conſentaneum, C. quomodo, &
quando iudex*, ibi: *Edicto, vt præſentiam ſui faceret commonefacto, nec præſens
dicatur, qui ſe non offert ſenſibus corporeis, l. 1. in princip. ff. de verborum obli-
gatio. & tradit glo. in clem dudum, verbo præſentari, de ſepulturis, vbi Abb. nu.
23. & c. ea noſcitur, n.3. de his quæ fiũt à Prælato.* ſequitur neceſſariũ eſſe, q̃
præſentãdus perſonaliter compareat corã ordinario, nec ſufficere præ-
ſentatum mittere inſtrumentum præſentationis, *ita traditur deciſ. 3. Ro-*
2 *tæ, de iure Patronatus in nouis*, vbi aſſeritur † requiri præſentiam præſen-
tati, vt Ordinarius poſſit cernere, & examinare, an perſona ſit ſufficiẽs,
ſequitur Cerola in praxi Epiſ. 1. p. verb. ius Patronatus ad ſeptimum.
3 Sed † hanc præſentiam accipias non de perſona Patroni præſentã-
tis, ſed de præſentato. Nam Patronus poteſt præſentare, per literas, *tex.
in capit. ea noſcitur, de his quæ fiunt à Prælato. ſine conſenſu capituli*, ibi: *Aut
per ſe, aut per literas perſonas idoneas Epiſcopis diœceſanis præſentant, & ibi gl.
& clemen. vnica, verſ. præſentatos, de exceſſibus Prælatorum*, ibi: *In præſenta-
tione literarum quas pro huiuſmodi præſentatione trãſmittunt, & ibi gl. verb.
literarum, & Cardinalis Lamberti. de iure patronatus, lib. 2. 1. p. q. 4. principa-
li, artic. 16. num. 1. & 2.*
4 Si autem † præſentatus non comparet perſonaliter, non eſt admit-
tenda præſentatio, qui poteſt eſſe, quod non ſit in rerum natura, vt di-
cit contigiſſe de facto, *Cerola, vbi ſupra*: fatetur tamen, quod ſi perſona
præſentata, ſit nota, poteſt admitti, & ei conferri, vt poteſt abſenti, *cap.
ſi tibi abſenti, de præbend. in 6.*
5 Si tamen † præſentatus à Patrono, non proſequatur præſentationẽ,
vt inſtitutionem obtineat, poterit Patronus alium præſentare, *Nauar.
conſ. 25. incip. Abbas, n. 5. de Simo.* etiam, quod lapſum eſſet quadrimeſtre,
vel ſemeſtre, quia alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri,
iuxta

iuxta iuris regulam , nec debet negligentia præſentati nocere Patrono,
vt tradit Cerola in praxi.2.p.verb. ius patron. verſ. Octauo ſi Patronos, vbi 6
in verſ. † *reſpondetur*, tenet poſſe paciſci à patrono, quod ſi præſentatus,
intra tale tempus non proſequatur inſtitutionem, poſſit alterum præ-
ſentare. Sed in hoc diſtingue, nam aut is nominatus à patrono cum ta-
li pacto, nondum præſentauerat ſe coram Epiſcopo intra tempus illi
conſtitutum, & tunc euaneſcit & extinguitur eius præſentatio virtute
pacti, *argum.l.ſi creditor*, §. *fi.ff.de diſtract.pigno.* aut fecit ſui prȩſentiam cũ
nominatione patroni Epiſcopo ſeu Ordinario, petendo collationem,
& tunc licet nõ proſequatur collationem, & ob eam cauſam patronus,
iuxta pacti conditionẽ, poſſit alium præſentare, tamen nõ taliter quin
Epiſcopus poſſit illi prius prȩſentato Capellaniã conferre, nam cum fa-
cta præſentatione primi Ordinario quæratur ius ad illi conferendum,
non † poterit patronus facere, quod legis diſpoſitio in fauorem tertij, 7
non ſortiatur effectum, vt diximus *ſupra lib.1.c.7.n.41.*
Et ſic † ſolum poterit ſecundum præſentare patronus, variando ſi 8
laicus ſit. Nam Clerico, Collegio, ſeu Vniuerſitati non permittitur va-
riare, *c.cum autẽ, & ibi omnes, de iure patr. Cerola in praxi.1.p.verbo ius patr.*
verſ.24. & hoc ne admittatur in conſtantia in ſtatu Eccleſiaſtico, nam
Spiritualia † debẽt eſſe firmiora *Abb.c. autẽ,n.7.de iure patr.* Et quia per- 9
ſonæ Eccleſiaſticæ debent plus cognoſcere perſonas Eccleſiæ, & elige-
re ex deliberatione, vt inquit, *l.7.tit.15.p.1.* & ex quo eis negatur varia- 10
tio, quæ laicis permittitur, longius tempus eorum præſentationi cõce-
ditur, *vt tradit Lamberti. de iur.patr.lib.2.2 p. Roch.de Curt.co tract.verbo*
honorificum.q 9.nu.30. & Ioan. Gutier.de iuramento,3.part.c.13.num.2. vbi
alios refert.
Tamen, † ſi ius patronatus ſit fundatum à Clerico de bonis patri- 11
monialibus poterit vt laicus variare, c.cum dilectus, iuncta gloſſa ver-
bo tanquam laicus de iure patronatus, quia tunc non dicitur ius patro-
natus Eccleſiaſticum, ſed laicale, *Panorm.dict.cap.cum dilectus,n.4.& 5.*
& glo.in clem.2. verbo præſentare de iure patro. Ioannes Gutierrez plures re-
ferens vbi ſupra.n.12. Cabedus de patronatibus Regiæ Coronæ, cap.1.nu.13. Co-
uarruuias practicarum, quæſt.36.n.3.
Sed † an ſi Clericus & laicus ſint patroni liceat eis variare in præſẽ- 12
tatione à ſe facta. Et videtur licere, *argumento l.ſi communem fundum,ff.*
quemadmod.ſeruit.amittat. vbi quis conſequitur per conſortium, quod
per ſe non poteſt.

Sic &

13 Sic † & ratione societatis potest laicus esse arbiter in causa spirituali simul cum Clerico, text. est *in c. perpetuas de arbitris*, & etiamsi sint duo laici, & vnus Clericus, vt colligitur ex eodem c. per tuas, ibi. *Quod autem à duobus laicis, & vno Clerico dicitur esse prolatum nequaquam obuiare videtur.* quem text. expendit Couarr. *practicarum, quæst. 34. numer. 1. vers. imò nihil refert.*

Sed in contrarium est veritas, nam actus denominatur à digniori, *vt dicit Couarr. vbi supra.*

14 Et † sic si laicus & Clericus habent ius patronatus pars Clerici trahit ad se partem laici, *Staphileus de literis gratiæ, titul. de modo, & forma impetrandi, pagin. 151. n. 3.*

Et in terminis tradit, Ioannes Andreas *reg. in iure communi in Mercuriali, quem sequitur Paulus de Citadinis de iure patron. 6. part. artic. 3. num. 3. & Ioannes Gutierrez de iuramento confirmatorio. 3. par. c. 13. n. 10.*

15 Atque † ita ex hac communione Clerici & laici in patronatu resultat, quod si simul præsentent, laicus poterit præsentationem facere in-
16 tra semestre, vt potest Clericus. Et in omnib † casibus in quib. laici habuerint indiuiduum coniunctumque ius cum Clericis gaudebunt priuilegiis sociorum Clericorum, *Aretinus cons. 25. viso themate quem sequitur Marcus Antonius Cuchus lib. 1. institutio. maior. tit. 9. n. 61.* Sicque procedit dict. l. *si communem fundum*, ratione indiuiduitatis & connexitatis, *vt sentit Citadinus vbi supra.*

Si autem seorsim patronus laicus præsentaret, vt potest, *secũdum Lambertinum de iure patronatus, lib. 2. 2. part. articul. 8. 2. quæstionis princip. nu. 1.* tenerem faciendam esse præsentationem intra quadrimestre, si quidẽ
17 ipse se disiungit. Neq; enim (nisi aliter dispositum sit à fundatore) necessarium erit, quod omnes patroni conueniant ad præsentationem faciendam si ius cõpetat patronis, vt singulis, non vt Collegio, seu vniuersitati, *Lambertt. vbi supra, Aymon cons. 63. n. 1. Parladorius differentia 3. n. 15.* qui alios referũt, *Rochus de Curte, de iure patronatus, verbo honorificum, num. 94.*

18 Tamen patronus in casib. † quibus ei permittitur variare, solum poterit id facere accumulatiue, non autem recedendo à prima præsentatione, vel ea refutata, vt inquit text. *in cap. cum autem, vbi omnes de iure patronatus, Gregorius Lupus, l. 6. tit. 15. part. 1. verbo: En escogencia del Obispo, Gutier. qui alios refert, vbi supra num. 4.* Alias si respuendo primi præsentationem, secundum fecerit, nihil agit, iure obuiante, vt fatentur prædicti

dicti Doctores. In dubio autem præsumendum est, quod secūdam fecerit † modo à iure sibi permisso, tum quia sumenda est coniectura pro 19
validitate † actus *l. quoties, ff. de reb. dubiis, l. quotiens 80. vbi Iaſ. ff. de verborum: Valaſcus conſult. 59. n. 3. vbi dicta iura allegat.* Tum † etiam quia quilibet præsumitur velle facere actum modo sibi magis proficuo, *l. duo fratres 77. ff. de acquir. hæred. d. l. 3. ff. de milit. teſtam. Aymon conſ. 24. n. 13.* & etiam creditur se velle conformare cum dispositione iuris communis, *l. hæredes mei §. cū ita, ff. ad Trebellian. Rolandus* † *conſ. 68. vol. 1. Tiberius Decianus, conſ. 1. num. 228. Raudenſis conſ. 23.* etiam impropriando verba, *idē conſ. 18. n. 33.* & in terminis, tradit Ioannes Gutier. *vbi ſupra n. 6.* vbi *n. 13.* limitat omnia supradicta de variatione, si prima præsentatio sit facta, cum iuramento, quo patronatus promisit non variare, vel † etiā hoc 23
addito pacto, sine iuramento, *ſecundum Lapum, allegation. 78. num.* 4. Et idem Gutier. *ibi num. 14.* addit aliam cautelam, vt scilicet patronus faciat donationem exercitij præsentationis pro illa vice, ad quam non requiri Episcopi licentiam, ex aliis † tenet Greg. *l. 6. titul. 16. p. 1. verbo, Bien lo puede,* non tamen poterit patronus cedere præsentationem Capellaniæ vacaturæ, *Abb. cap. fin. num. 6. de conceſ. præb.* & omnis variatio est facienda intra tempus cōcessum ad præsentandum, *Caualcanus deciſ. 10. 3. part. num. 62.* vbi *num. 61.* limitat dictum de præsentatione iurata si fuerit perfecta & accepta, de quo Surdus *conſ. 379. n. 5. vol. 4.* 24

Sed † *an ſi fundator Capellaniæ diſpoſuerit, quod ſi patronus infra tempus à iure præfixum non præſentauerit, alter adhoc per ipſum nominatus præſentet tali caſu deuoluetur nec ne ad Epiſcopum præſentatio, vel ad alterum ſubſtitutum.* Et Baldus, l. *ſi fundum ſub conditione 83. §. Stichum, nu. 1. de legat. 1.* tenet † quod si testator dixerit: *Relinquo Titium executorem meum vt infra annum exequatur, quo anno tranſacto exequatur Seius,* licet aliâs executio iure communi ad Episcopum deuolueretur. *l. nulli licere, C. de Epiſcopis & Cler. cap. nos quidem de teſtament.* Tamen prædicto casu, non Episcopus, sed Seius à testatore substitutus exequetur, dicitq; menti tenēdum, quē sequitur Cotta *in memorabilib. verb. Executores, & refert Bartholom. Veronenſem, idem tenentem, cautela 294. incipiēte: quia legimus,* cuius rei eam dicit esse rationem, quod prouisio hominis facit cessare legis prouisionē, † *tex. eſt dict. §. Stichum, vbi additionator ad Bald. & eſt tex. in l. fin. C. de pactis conuent.* Nam cum testator † prouiderit de remedio in casu negligentiæ, illo est vtendum, iuxta ea quæ diximus *ſupra lib. 1. cap.* 25 26

29 14.n.27.Pro quo facit,quod † communiter recipitur,poſſe teſtatorem prorogare terminum datum à iure, vel conſtitutione Synodali executoribus,vt videre eſt per Caſtellum Palat. Rub. Gometium,& Tellum Fernandez,*l.33.Tauri,& tradit Bald. conſ.302.num.6. volum.2.Couar.cap. tua, numero ſexto de teſtam. Mieres de maiorat. 1. part. quæſtion. 48. numero. 10.*

30 Et ſic † fundans Capellaniam poteſt diſponere, quod patronus habeat maius tempus ad præſentandum, quam ſemeſtre vel quadrimeſtre à iure præfixum, modo fiat cum Epiſcopi conſenſu, vt reſoluit Lambertinus,*de iure patronatus,lib.2.2. part.quæſt.1.principa.art.7.numero.1.& 2.*

31 Nam † fundator in limine fundationis,cum conſenſu Epiſcopi poteſt apponere conditiones, quæ minuant iura Epiſcopalia,ex doctrina Innocentij,*cap.in Lateranenſi, ante fin.de præb. quem ſequitur Abb.cap.3.n. 14. de Eccleſiis ædificand. Felinus cap. cum venerabilis, numer. 33.de exceptionibus.ſequitur Lambertin.de iure patronat.lib.1.1. part. quæſt. 9.principali,n. 78.* Et hoc ſine dubio procedit, vbi agitur de ſolo præiudicio fundatoris,vt de Capellania,quam ipſe fundat celebranda pro anima ſua,nam poterit largius tempus præſentationi patronorum præfigere, *per ſupradicta.*

32 Secus tamen † eſſet, ſi ageretur de patronatu Eccleſiæ Parochialis, propter animarum præiudicium, ne cum earum diſpendio Eccleſia vacet, *argum. text.in cap.fin.vt lite pendente, lib.6.* & in Parochiali patronus tenetur, præſentare intra decem dies, vel alium terminum ab Epiſcopo præſcribendum, *Concil. Trid.ſeſſione 24. cap.18. de reformatione*, & intra viginti dies, *tradit ex Bulla Pij Quinti, Cerola in praxi,1.part.verb. ius Patronatus ad quartum.*

33 Sed & † tranſacto tempore Patronis ad præſentandū conceſſo, poterit Epiſcopus eorum præſentationem admittere, *Lamberti. de iure Patronatus,lib.2.2.p.quæſt.1.principali,artic 27.n.4.& ſequentibus.*Quemad-
34 modum, † etiam poterit Epiſcopus admittere ſecundam præſentationem à Patrono factam,remittendo illi pœnam, quam incurrerat,quia indignum præſentauerat, *vt tradit Lambert. ibi, num.fin.*

35 Tempus † autem ad præſentandum, inquit Lambertinus, de iure Patronatus,*lib.2.2.part. quæſt.1.principali, art.8.num.18.*currere à die vacationis,quo ſciuerit vel ignorauerit Patronus. Sed verius eſt à tempore veriſimilis notitiæ, *argument.l.fin.ff.quis ordo in bonorum poſſeſſione ſeruetur,*

uetur, ibi: *Non cedent dies centum, incipient autem cedere cum certior fieri potuerit, & glo. verbo à notitia, in ca. licet, de supplend. neglig Prælat. Rochus de Curte, de iure patronatus, verb. honorificum, num. 57. ad fin. Bertrand. consi. 29. volum. 4. Spino in specul. testam. glo. 4. num. 21.* & traditur decis. Rotæ vnica de iure patronatus, in antiquis, quam sequitur Cerola *in praxi Episcop. 1. part. verb. ius patronatus, ad octauum, vers. hinc sunt mulia.* Vt dicitur de eo qui intra tempus tenetur eligere, *cap. quia diuersitatem in fine, de concessione preb.* vbi probatur, quod etiamsi habuisset notitiam vacationis, & esset iusto impedimento † detentus non curreret ei tempus, 36 & glo ibi, idem dicit, licet incideret sua culpa in impedimentum. *Staphileus de literis gratiæ, titul. de modis vacationis. §. secundus principalis modus vacationis, n. 7.*

Sed † *an durante lite super iure patronatus currat tempus patronis ad præsentandum. Selua de beneficio, 2 part. quæst. 6. num. 4. post medium, & 3. part. quæst. 1. num. 9.* & Lambertinus, *de iure patronatus, lib. 2. 2. par. 1. quæst principali, art 9. num. 1.* tenent partem affirmatiuam: negatiuam autem defendit Lappus *allegat. 78. quæst. 5. num. 15.* Sed in hoc † practicam ponit 38 Cerola *in praxi Episcop. 1. part. verb. ius patronatus ad 5.* vbi quod si lis vertatur inter patronum se dicentem, & Episcopum, Episcopus non poterit prouidere, sed ponet æconomum in Ecclesia, durante lite, quousq; terminetur, *l. 11. titul. 15. p. 1.* Si tamen Episcopus collitigans prouiderit euicto postea patronatu à vero patrono, potest remoueri institutus ab Episcopo, neque obstat *cap. consultationibus, de iure patronatus*: nam loquitur quando lis est inter duos patronatos, & ad eum casum est limitanda eius conclusio, vt dicit Cabedus *de Patronat. Regiæ Coronæ, cap. 8. num. 3* Et ratio est, quia Episcopus, non vt patronus, sed tanquam ordinarius Capellaniam confert, & cum inueniatur per sententiam esse, de patronatu collatio irritatur, vt facta sine consensu patroni, *cap. decernimus 16. quæst. 7 cap. illud cap. cum dilectus, de iure patr. Parisius cons. 144. vol. 4. Rolandus, cons. 47. num. 29. vol. 1.* Neque obstat, *decis. Rotæ. 14. de iure patronatus in antiquis*, allegata à Menochio *cons. 90. numero. 128. vers. huic dubitationi*, quæ habet, q̃ tam in Ecclesia patronata q̃ in collatiua habet locum decisio, *d. c. consultationibus* & q̃ eadẽ ratione est, deficienda collatio facta ab eo, qui est in quasi possessione cõferendi, qua defenditur p̃sentatio facta à patrono, qui erat in quasi possessione p̃sentandi, q̃a vt p̃sentatio ẽ in fructu iuris patronat⁹, ita in fructu collationis ẽ ipsa colla

tio.cap. cum olim, de cauſa poſſ. & propriet. Nam reſpondetur, quod dicta Rotæ deciſio loquitur, & procedit inter duos collatores prętendentes habere ius conferendi, quo caſu ſuſtinetur collatio facta ab eo, qui erat in quaſi poſſeſſione conferendi, ita Cabedus dict.cap.8.n.6. Atque ita intelligendi ſunt Doctores, quos refert Menochius dict.conſ.90. num.131. tenentes, quoad hos terminos nullam eſſe differentiam inter Eccleſiā electiuam, & patronatam. Si tamen lis fuerit inter ipſos patronos ſedicentes, vel non concordātes, Epiſcopus poterit collationem facere, ita glo.1.in cap.2.16.quæſt.7.& gloſ.in c. eam te, de iure patronatus, Doctores, ca. cum vos, de officio ordina. Et pro iſta praxi eſt in noſtra Hiſpania, text. expreſſus, qui eam ponit, l.11.tit.15.par.1. quam ad hoc etiam pōderat Spino, de teſtamentis, glo.4.n.24. Reſeruatur tamen vincenti, vt † lite finita
39 poſſit repreſentare iam inſtitutum ab Epiſcopo pro ſui iuris conſeruatione, tradit Lambertinus, de iure patr.l.2.2.part.q.1. principali, artic.9.n.6. & traditur, dict.l.11.partitæ, non tamen alium.

40 Et ad eundem † modum præſentatus à litigante, qui erat in poſſeſſione præſentandi, licet ſuccumbat ille præſentans non remouetur, ſed eius inſtitutio tenet c. conſultationib. de iure patr. Couarr.quæſt.14.practi-
41 carum: nu.2.verſ.Et † hoc quia poſſeſſor bonæ fidei facit fructus, & præſentatio eſt in fructu, vt tradit Boerius deciſ.17. numer.14.& ſequitur Cerola in praxi, 1.part.verb.ius patronatus, verſ.decimum ſextum, & tradunt omnes cap. conſultationibus, & cap. quod autem, de iur.patro. Lamber. libro primo 2.p. 9.q. prin. ar.3.n.8. quamuis contrarium ſentiat Spino de teſt. gloſſ.4 pr.n.27.

Limita tamen prædicta, & deciſionem d.c. conſultationibus, quando cauſa litigij inter patronos eſſet ſuper ſpolio: eo enim caſu cū patronus, qui obtinuit, petierit ſe reſtitui, & tantum afferat reſtitutio, quantum abſtulit ſpolium, Bart.l. qui proprio, 46.ff. de procurat. Tiraq.de retract.lib. 1.§.1.gl.14.n.74. quia non fiet niſi relinquatur Eccleſia ab inſtituto debet remoueri, tradit Cabedus, de patro. Regiæ Coro.c.8.n.8. per tradita à Luca de Penna l.ſi coloni, n.4.C. de agric.& cenſ.lib.1. Quod maximè procedit, quia in litibus ſuper ſpolio citantur Epiſcopus, & inſtitutus, ſed & patronus, ſi Eccleſia eſt patronata, cum omnes dicantur ſpolium facere Rebuff.ad conſtitutiones Gallicas titulo de materiis poſſeſſoriis, art.1.gl.2.n.26. & 27. Cabedus vbi ſupra n.10. & ibi, n.11. quod eo caſu inſtitutus tenetur reſtituere fructus, ad tradita per Couar. l.1. variar. c.3. Et idem in minore petente reſtitutionem, argu.l.plus eſt, & l.hæc verba.ff.de verb.ſignif. l.quod ſi minor.§. reſtitutio, ff. de mino. Quod intellige procedere eo caſu,

& ca-

& casibus, quibus minoribus secundum iuris regulas competit restitutio in integrum in spiritualibus, vt si renunciauerit iuri patronatus dolo tertij, *ad tradita per Flaminium, lib. 3. de resigna. benef. q. 7. n. 43. & seqq. Pet. Greg. de benef. c. 31. n. 7. & Mandos. de minori ætate, q. 11.*

Extra tamen hos casus restitutionis, amittitur per litem inter patronos ius præsentandi pro illa vice, quare semper est appetenda cõcordia, qua res crescunt: nam licet patronus non possit se ipsum præsentare. *c. per vestras, de iure patron. c. fin. de instit.* Tamen stantibus † duobus patronis, potest vnus alterum præsentare, *Lamber. de iure patron. lib. 2. 3. par. 4. q. princ. art. 2. n. 4. & 6.* ad hoc videtur tex. *in l. 7. tit. 15. p. 1.* ibi: *Mas si los patrones fuissen muchos, è ouiesse en algun Clerigo, bien pueden los otros presentatio.* Et est gl. fin. *in c. consuluit, de iure patronat. lib. 1. 1. part. q. 8. art. 7.* 42

Non tamen poterit compatronus suæ præsentationi consentire, siue sint duo patroni, *vt tradit Lamber. de iure patron. lib. 2. 3. p. 4. q. princ. art. 2. num. 4.* siue plures *idem lib. 2. 1. p. 8. q. princ. art. 6.* & sic si sint septem patroni, & tres præsentant vnum ex quatuor restantibus, illæ præsentatus non poterit consentire suæ præsentationi, *secundum Dd. tradit Cerola in praxi, verb. ius patronatus, vers. trigesimum quartum.* Secus tamen erit in electione, quia potest quis cõsentire electioni de se factæ, *c. cum in iure peritus, de elect.* vbi Abb. *n. 4* dicens esse communem opinionem contra glossam, & eandem dicit communem Peralt. *l. vnum ex familia. §. rogo, n. 10. de leg. 2.* Et hanc opinionem contra glo. sequitur Gregor. Lup. *l. 2. tit. 15. p. 2. verb. En Espanna,* quem etiam sequitur Molin. *lib. 2. de primogen. c. 4. n. 61.* vbi quod si duobus commissa est electio maioratus, potest vnus alterum eligere, & alter electioni de se factæ consentire, *Curia Pisana l. b. 2. c. 11. n. 2.* vbi ad multa infert & Marcus Anton. Cuchus *lib. 2. instit. maior. tit. 4. n. 37.* vbi quod si vniuersum collegiũ consistat in duobus Cardinalibus, potest alter alterũ in Papam eligere. Imo si sint plures eligentes quam duo, consensus electi auget numerum, tradit alios referens. Caualcan. *decis. 40. n. 4. & ibi n. 3.* Limitat, si † electio fiat per scrutinium secretum, & per fauas, seu calculos albos & nigros, quia tũc non poterit consentire nominationi, cum ignoraret quis illorum sibi dederit vocem. Quod ante eum, licet ipse non referat, tenuit Abb. *conf. 25. incip. Saluatoris, n. .. p.* de quibus tractat Paleot. *de sacri Cõsistorij, consult. 5. p. q. 3. in prin.* Nam hic consensus electi à media parte debet sequi, non præcedere, *vt tradit Caual. d. decis. 40. n. 3. Lambert. de iure patronat. 1. p. 8. q. principali, art. 7. per totum.* 43 44

45 Adde tamen, quod † licet patronus non possit se ipsum præsentare, poterit tamen institui ab Episcopo, *Abb. c. per vestras num. 3. de iure patron. Selua, de benefic. 1. part. quæst. 6. num. 19. Cerola in praxi ver. ius patron. vers. vigesimum primum.*

46 Sed quia † vt diximus patroni habent quadrimestre, & semestre ad præsentandam Capellanum, & contigit sæpissime, statim quod Capellania vacat, aliquem ex interesse putantibus, sibi debere Capellaniam conferri, comparere coram Episcopo, petendo sibi collationē fieri Capellaniæ vacantis, ad cuius instantiam, vt iuridice procedatur, Ordinarius citat per edicta, vel etiam nullo instāte ponit edicta, quæstionis est, *an patronus teneatur intra terminum edicti præsentare, vel possit tacere, & præsentationē facere intra tempus sibi à iure concessum?* In qua quæstione Felin. Imol. Calder. & Ioan. Andr. variant, vt videre est per Rochum de Curte, *de iure patron. verb. honorificum, 2. q. princ. n. 84. & per Lamb. eo tract. lib. 2. 2. p. q. 1. princ. art. 28.* vbi late examinant: & quidem seriose satis. Sed
47 resolutiue dic, quod si edicta dentur ad instantiam alicuius petentis collationem, patronus tenetur comparere intra edicti terminum, præsentationemq; facere, aliâs si taceat sibi præiudicat, & videtur consentire alterius præsentationi & electioni, taliter, quod institutione secuta, non debet admitti, *ita Lambert. vbi supr. n. 11. vers. sextus est casus.*

48 Pro quo vltra † eum, ne obstet regula *indultum, de regul. iur. lib. 6.* facit, quod licet à iure concedantur centum dies heredibus, vt deliberēt, velint, necne, hereditatem adire, *vt in l. 2. ff. de iure delib. l. 2. tit. 6. p. 6.* tamen instantibus creditoribus, potest præfigi breuius tempus à iudice, *l. si curatoris, C. de iur. delib. l. 1. §. largius, vers. sane. ff. de success. edict.* & omnes communiter in Rub. *C. de success. edict. Guiller. Bened. in c. Raynutius, verb. & vxorem nomine Adelasiam, prælud. 4. n. 154 de test.* vbi dicit, desumi hanc practicam à iure diuino, *Ruth. c. 4. in princ.* ibi: *Partem agri fratris nostri, Greg. Lup. l. 2. tit. 6. p. 6. verb. Alomenos & Ant. Padilla, l. si emancipata, n. 43. C. de iur. & fact. ign.* Et non acceptantibus heredibus eo tempore, datur curator bonis, qui respondeat creditoribus, *vt tradunt prædicti,* & eis nō relatis Paz *in praxi, 2. tempore prim. tom. num. 50.*

49 At si † edicta ponantur ab Episcopo nullo instante, tunc patronus tenetur comparere, & petere sibi indulgeri tempus à iure cōcessum ad præsentandum. Quod Episcopus negare nequit, *vt tradit Lamb. vbi sup. n. 6. vers. nisi dicas, & facit regul. indultum, de reg. iur. lib. 6.*

50 Sed & † dato edicto ad instantiam aliquorum interesse putantium,

etia

etiam transacto edicti termino, ante institutionem tamen poterit pa-
tronus comparere, & præsentare Capellanum, modo sit intra tempus
sibi à iure concessum, *vt tradunt Felin.c.cum Bertoldus, de re iud.n.13. Roch.*
de Curt.de iure patr.verb.honorificum, n.84. sequitur Lambert.vbi sup.n 4.&
& 11.vers.quartus casus. Sed † an positis edictis instantihus interesse pu- 51
tantibus, debeat suspendi iudicium, & patrono cōcedi tempus iuris ad
præsentandum, si patronus velit præsentare aliquem non tonsuratum,
vel presbyterum, si Capellania sit sacerdotalis, actu, qui est ordinandus,
seu presbyterandus intra tempus patrono à iure concessum ad præsen-
tandum, quod si restringatur non poterit præsentare, & fraudabitur sua
præsentatione contra iuris regulã, cum nulli sit auferendum ius suum.
§.sed & maior.de his qui sunt sui, instit. & durum esset priuari patronũ sua
p̃sentatione, qui non est negligens: & facit, ꝙ in se est circa substantialia
præsentationis, *vt dicit Cosm.Guim.in prag.sanct.t.de coll.verb.nō valet, n.4.*
Solutio † huius dubij ex alio pendet, *an scil.capacitas præsentãdi requi-* 52
ratur tempore vacationis, vel sufficiat, ꝙ interueniat tempore præsentationis &
institutionis: Nam si omni tempore requiratur, nō est audiendus patro-
nus petens suspendi iudicium per tempus à iure sibi concessum, vt inte-
rim præsentandus tonsuretur, seu presbyteretur, consequaturve alium
ordinem sequi institũ: quia † qualitas seu habilitas, quę à principio requiri- 53
tur, non sufficit si postea sequatur. *l.si quis mihi bona.§ iussum.ff.de acq.he-*
red. l.fratres, ff.de pœn.gl.in Clem.vt hi, verb.constitutis, de ætat. & qualit. late
Dec.post alios, in c.post cessionem, de prob. Flam.qui de communi testatur, lib.4.
de resign. benef.q.1.n.14. Aym.de antiq.1.sect.§.vidimus, & abunde n.33. Rau-
dens.cons.11.n.36. Et video, ꝙ Ceuall. *q.693.comm.contra commun.n.16.*
tenet præcise necessariam esse capacitatem tempore vacationis, seu op-
positionis, & ibi loquitur de Capellania iuris patronatus, vt constat ex
illis verbis: *Nunc autem opere pretium esse iudicaui animaduertere, quod non*
sufficiet præsentatio ad Capellaniam, &c. Et cum qualitas † clericatus, quę 54
ab initio requiritur, non sufficiat si superueniat, *per iura quæ supra allega-*
uimus, & tradit Aym.consil.322.n.4.vers. adeo etiam, sequitur patronum
non esse audiendum, si positis edictis petat suspensionem edictorum
per tempus iuris, vt interim præsentandus ordinetur, ex quo iam ap-
pareat de incapacitate illius. Sed cum † patrono non sit auferendum 55
ius sibi à iure concessum in remunerationem fundationis, teneo con-
cedendum illi tempus iuris, & edicta differenda, vt sic edictorum, &
oppositionis tempore sit capax pręsentandus à patrono, secundum tra-
ditionem

ditionem doctiss. mei Conciuis Ceuallos, dicentis, sufficere capacita-
56 tem tempore oppositionis. Pro † quo facit, quod nullus debet decipi authoritate legis, *l. 1. C. de his. qui veniam ætat. impetra.* Etsi fundanti Capellaniam collatiuam (*cum posset non collatiuam facere*) quia credit sibi & successoribus in iure patronatus licere præsentare idoneum intra tempus iuris, posset auferri tempus ab ordinario ponendo edicta, hoc esset
57 alienam spem decipere, vt dicit text. *in l. fin. § sed † quia nostra*, ibi: *Et alienam spem decipere, C. commun. delegat.* quod facere ordinarius non debet, quia Episcopus debet esse gratus fundatori, vt dicit Lamber, *de iure*
58 *patron. lib. 2. 3. p. q. 3. princip. art. 4. n. 12.* Deinde † facit, quod cum patronus debeat intra tempus à iure sibi concessum diligenter inquirere idoneum, quem præsentet, *vt dicit Flamin. lib. 10. de resign. benef. q. 3. n. 60.* totũ medium tempus gratia illius censetur concessum, *arg. l. quod in diem ff. de solut.* & adimplebit idoneum præsentãdo intra illud tempus: nam sufficit capacitas tempore electionis, & præsentationis, *c. dudum, de elect.* Et
59 quod † diximus, non sufficere, quod qualitas Clericatus superueniat, intelligendũ est postquam alicui ab initio est ius quæsitum, cui non est auferendum. At Capellania vacante, licet ad eam vocentur consanguinei fundatoris, cum primas partes habeat patronus ad præsentandum, ei principaliter est ius quæsitum ad præsentationem, quam si legitime faciat, nemo poterit impugnare, *arg. reg. factum legitime, de regul. iuris, lib. 6.*

Ex quo deduco † verum, quod si patronus secundum formam fundationis præsentauit clericum consanguineum, quem inuenit idoneũ, & transacto termino ad præsentandum, ordinetur aliquis proximior fundatori, qui toto tempore dato patrono ad præsentandum, non erat clericus, & sic incapax, non est præferendus præsentato, cui fuit ius quæsitum ex præsentatione, *c. cum Bertold. de re iudicat. Lambert. de iure patr. lib. 2. 2. p. 5. q. princ. art. 8. n. 1.* Nec patronus est priuandus sua præsentatione, qui fecit diligentiã, quam debuit ad præsentandum idoneũ, *vt diximus supr. n. 51.* & non potuit, licet vellet præsentare hunc consanguineum proximiorem, qui non erat ordinatus. Pro quo facit, quod si Capellania conferatur clerico extraneo, quia nõ erat aliquis clericus consanguineus & postea cõsanguineus efficiatur clericus, nõ est auferenda Capellania extraneo, *vt tradit Ceual. q. 693. comm. cõtra com. n. 27.* Et pro hoc etiam facit, quod licet in maioratu fœmina excludatur à masculo tamen fœmina, cui fuit ius quæsitum ad maioratum propter alienatio-

nem

nem possessoris, non excludetur per masculũ postea natum, *tradit Mier. 3.p.q.1.n.66.* quod intellige cum distinctione, quam ponit Molin. *lib. 3. de primogen. c.1. n. 44. & 45.*

Facit etiam, quia qualitas aliquo tempore requisita, si trãsacto tempore superueniat, nihil prodest. *l. obligari. § tutor. ff. de authoritate tutor. l. matrem. C. de probat. l. his verbis, § interdum, ff. de her. instit. tradit* Ceuall. *q. 606. n. 28. commun. contra communes.*

Sic ætas vel alia caussa excusationis superueniens, à tutela seu alio officio vel onere iam iniuncto non liberat. *l. semper. § hoc circa. ff. de iure immunitat. gloss. in l. si vltra. C. de decurion. lib. 10.*

CAPVT X.

AD QVEM PERTINEAT CAPELLANIAM CONFERRE, ET DE praxi procedendi ad collationem.

SVMMARIVM.

1 *Beneficiorum prouisio & institutio de iure pertinet ad Episcopum.*

2 *Episcopus dicitur præordinator in cunctis.*

3 *Episcopus dicitur ordinarius collator, quia iure ordinario confert omnia beneficia suæ diœcesis.*

4 *Summus Pontifex distribuit Episcopis potestatem conferendi eos, assumens in partem solicitudinis Ecclesiæ.*

5 *Potestas concessa Episcopis conferendi beneficia, est limitata regula Cancellariæ, ad ea solum quæ vacauerint mensibus Martij, Iunij, Septembris & Decembris.*

6 *Episcopus petit alternatiuam à Romano Pontifice, habebit sex menses.*

7 *In parochialibus, etiam in mensibus Papæ, Episcopus eligit magis idoneum ex approbatis ab examinatoribus synodalibus.*

8 *Sede Apostolica vacante, Episcopus confert omnia beneficia suæ diœcesis quolibet mense vacent.*

9 *Episcopus etiam in mensibus Papæ confert præbendas quæ habent annexum aliquod onus, vt præbendæ Thelogales.*

10 *Episcopus mensibus Papæ confert beneficia tenuissima, secundum aliquos.*

11 *Episcopus in mensibus Papæ confert præstimonia quæ non cadunt in reseruationem Pontificis.*

12 Si Romanus Pontifex non conferat beneficia in Curia vacantia, intra mensem Episcopus confert.
13 Episcopus tenetur conferre beneficia intra sex menses, alias deuoluetur collatio ad Romanum Pontificem.
14 Præbendas Ecclesiæ Cathedralis conferre tenetur Episcopus intra tres menses.
15 Limita in beneficiis iuris patronatus.
16 In iure non reperitur tempus præfixum ad confirmandum per Episcopum præsentatum à patrono.
17 Superior potest præfigere terminum Episcopo, vt confirmet, & eo elapso prouidere.
18 Romanus Pontifex prouidet priuatiue omnia beneficia exempta, & ei immediate subiecta.
19 Et etiam beneficia reseruata generaliter, vel specialiter, vt curialium, & quæ in Curia dicuntur vacare.
20 Roman. Pontifex priuatiue confert beneficia maiora, vt sunt Episcopatus.
21 Romanus Pontifex tantæ est potentiæ, quod vbicunq; apposuerit manus, causat reseruationem beneficij.
22 Idem dicitur de lite: nam per appositionem manus Romani Pontificis ligantur manus iudicum inferiorum.
24 Papa concurrit in collationibus cum ordinariis, ex quo ipse est ordinarius totius orbis.
25 Si Capellania sit iuris patronatus, non potest Episcopus spreta patronorum præsentatione conferre.
26 Patronus si sit negligens in præsentando, Episcopus confert iure deuoluto.
27 Episcopus tenetur conferre Capellaniam ad se deuolutam, habenti qualitates à fundatore requisitas, quia natura beneficij non est mutanda.
28 Natura subrogati est retinere qualitates eius in cuius locum subrogatur.
29 Episcopus si conferat sine patroni præsentatione, valebit collatio: quod secus erit patrono reclamante.
30 Episcopus si conferat Capellaniam, tanquam ad se deuolutam, cum re vera non esset, irrita est collatio.
31 Beneficia & Capellaniæ præsumuntur libera à iure patronatus.
32 Vacante Capellania, Episcopus citat per edicta interesse putantes.
33 Edicta quo loco ponenda sint.
34 Edicta sunt relinquenda in valuis Ecclesiæ, & quare.
35 Vox præconis paucis innotescit.

36 Edicta

36 Edicta debent notari literis & lingua vulgari, vt ab omnibus, legi, & intelligi possint.
37 Publice positum, ignorare non licet.
38 Citatio per edictum præsumitur venire in omnium notitiam.
39 Edictum si omittatur in collatione Capellaniæ, collatio est nulla.
40 Decis. c.fin. de elect. lib.6. habet locum in beneficiis simplicibus.
41 Institutio & collatio, quamuis irrita ex defectu edicti, valida erit præsentatio.
42 Si constat de contradictore, est citandus personaliter, alias processus erit nullus, & collatio irrita.
43 Persona vbi est certa, est citanda in specie, & non generaliter per edicta.
44 Edicta sunt ponenda termino competente assignato ad comparendum.
45 Si petens collationem, breuem edicti terminum procurauerit, vel edictum auferre curauerit, ne veniat in notitiam irrita erit collatio.
46 Malefaciunt Prælati ponentes edictum breui termino, dum cupiunt aliquibus beneficia conferre.
47 Ponentes edicta breuissimo termino assignato, quia non satisfaciunt formæ à iure inductæ ad prouidendum, etiam post collationem tenentur admittere sua interesse putantes.
48 Publicatis testibus, admittitur quis ad probandum contrarium, si ante publicationem, de probatione contraria instrui non potuit.
49 Producta scriptura transacto termino probationis, cum iuramento quod antea non venerat in notitiam, pars volens redarguere, admittitur de nouo ad probandum.
50 Exceptiones competentes ad impediendam executionem, debent in oppositione clare specificari, aliàs non proderunt pati: & num.seqq.
51 Reus, sicut iuuatur exceptionibus, ita actor replicationibus, & eis non debet fraudari.
52 Refertur oppositio malitiosa debitorum.
53 Creditor etiam in vltima hora termini decem dierum potest petere eius prorogationem.
54 Qui non vtitur remediis oportunis ad actum, est in damno sua culpa, & sibi debet imputari.
55 Si actor instrui non potuit de exceptionibus oppositis, quia debitor in oppositione vsus fuit verbis ambiguis, & captiosis, etiamsi creditori nota sint dicta testium, est ei prorogandus terminus.
56 Citatio communiter fit ad caput Episcopatus vbi trahi possunt interesse putantes.

57 Expenditur, l.5.tit.1.lib.4.recop.
58 Capellania est beneficium Ecclesiasticum.
59 Episcop. si sit extra diœcesim, potest mittere edictum ponendum, & quare.
60 Si Capellania nō sit iuris patronatus, sed pertineat ad meram Episcopi collationem, poterit eam conferre extra diœcesim.
61 Actus voluntariæ iurisdictionis, possunt expedire extra diœcesim & territorium.
62 Collatio est voluntariæ iurisdictionis, quia nullus compellitur acceptare beneficium.
63 Substracta vna persona quæ format processū, processus remanet informis.
64 Exceptio per quam persona actoris & rei excluditur à processu, semper impedit processum.
65 Super exceptione opposita ad impediendum processum, de necessitate est pronunciandum.
66 Quando obstaculum est in medio, prius debet agi ad remotionē obstaculi.
67 Vicarius Episcopi habens potestatē conferendi, poterit facere extra diœces.
68 Quod secus erit si contradictor apparuerit, ex quo tunc collatio efficitur contentiosæ iurisdictionis.
69 Episcopus non debet collationem facere clerico forensi.
70 Episcopus priusquam collationem faciat, debet habere notitiam de morte vltimi Capellani, vel resignationis.
71 Locus vbi Capellania celebratur, est exprimendus.
72 Episcopus si habeat verisimilem notitiam de morte Capellani, poterit collationem facere sub conditione.
73 Capellaniæ collatio, an sit facienda in scriptis.
74 De iure communi ad essentiam gratiæ non requiritur bullarum expeditio.
75 Regulis Cancellariæ fuit inuenta bullarum expeditio ad probationem gratiæ.
76 Gratia vnico verbo fit.
77 Bulla si non sit, non creditur esse mandatum.
78 Per solam signaturam gratiæ, non potest quis apprehendere possessionem beneficij, nec facere fructus.
79 Limita, si Papa dixerit, quod sola signatura sufficiat.
80 Gratia, ante expeditionem literarum dicitur informis.
81 Gratia censetur facta sub conditione, si literæ expediantur: & ita non habet effectum literis non expeditis.
82 Mortuo Papa, qui fecit gratiam ante expeditionem literarum, successor, vt gratia sortiatur effectum, dat literas in forma rationi congruit.
83 Gratia potest probari testibus.

84 Regula

84 *Regula Cancellariæ non procedit respectu ordinariorum, licet expediat expedire literas ad probationem tituli.*
85 *Clericus beneficiatus tenetur ostendere titulum suæ possessionis.*
86 *Verba quibus vtitur in collatione facienda.*

CApellania vacante, cum de iure beneficiorum † prouisio & insti- 1
tutio pertineat ad Episcopum, & ipse teneatur conferre omnia Ecclesiastica beneficia in sua Diœcesi existētia, *c. ab exordio 35. distinct. gl. in cap. quanquam, de electione, verb. noluerint Innoc. c. postulasti, de iure patronat. Gom. de expectatiuis, n. 3. Staphi. de formis expectat. in prin. n. 10.* Cum ipse sit † præordinator incunctis, *decis. Rotæ 176. in nouissimis, Cerola in* 2
praxi Episcopali, 1. part. verbo, beneficia, ad secundum. Ipse † Episcopus ido- 3
neo Capellaniam cōferet: ex eo enim dicitur ordinarius collator, quia iure ordinario confert omnia beneficia Ecclesiarum suæ Diœcesis, in quibus institutio & destitutio ad eum pertinet, *c. conquerente, de officio ordinarij, c. frequentibus, c. cum venissent, de institutionibus, cum aliis multis congestis à Petr. Gregor. de benefi. c. 38. n. 2.* vbi quod † summus Pontifex di- 4
stribuit Episcopis hanc potestatem, eos assumens in partem solicitudinis vniuersalis Ecclesiæ, *c. mandata, de præsumption. c. ad honorem, de authoritate & vsu pallij.*

Sed hæc † potestas concessa Episcopis conferendi beneficia, limita- 5
ta est ex reg. Cancellariæ, qua reseruantur beneficia Sedi Apostolicæ exceptis vacantib. in mensib. Martij, Iunij, Septembris, & Decembris, *vt notant Gom. de expectatiuis n. 13. & Rebuff. eo tract. n. 2.*

Etsi Episcopus † petit alternatiuam à Romano Pontifice, ei conce- 6
ditur, & habebit sex menses: sin autē solum quatuor, *vt habetur in Bulla Pii V. 164. & 166. & tradit Cerola in praxi Episcopali, verb. beneficia, ad secundum, vers. quarto fallit*, vbi ꝙ hæc alternatiua incipit currere à mense Martij, qui est Papæ, & Aprilis Episcopi, & sic deinceps. In parochialib. autem, † etiam in mensibus Papæ reseruatis Episcopus debet eligere il- 7
lum, qui sibi videbitur magis idoneus ex approbatis ab examinatorib. vt disponit *Concil. Trid. sess. 24. c. 18.* tradit Lælius Cæcus, *de visitat. c. 3. n.* 8
6. Confert † etiam Episcopus omnia beneficia suæ diœcesis, quolibet mense vacent, Sede Apostolica vacante, *Paul. Æmil. decis. 86. Cerol. in praxi. Episc. 2. p. verb. beneficium, in prin.* Et potest † Episcopus in mensib. 9
Domini Papæ conferre præbendas, quæ habent aliquod onus annexū, vt sunt præbendæ Theologales, de quibus Conc. Trid. *sess. 25. c. 5. de refor. tex.*

for. tex. cum gl. in c. cum in Ecclesia, verb. dictam consuetudinem, de præben. lib. 6. Couarruu. quæst. 36. practicar. n. 4. vers. similiter.

10 Sed & † beneficia tenuissima & parui redditus, secundum aliquos
omnibus mensib. oportet Episcopum prouidere, ꝑ euitandis tot ma-
lis, quę euenire solent dum expectatur collatio Romani Pontificis, de
cuius magnitudine est credendum velle hoc ita fieri, nec curare de mi-
nimis, *vt tradit Cerola*, qui refert inconuenientia *in praxi Episc. 1. p. verb. be-
neficia ad tertium, vers. dico septimo*: vbi quod talia potius dicēda sunt an-
niuersaria, & memoriæ Missarum, quam beneficia.
11 Et etiam † Episcopus confert mensibus Papæ præstimonia, quæ nō
cadunt in reseruationem Pontificis, *Gō. de expectatiuis, n. 44. & diximus*
12 *supra c. 8. n. 56. hoc lib. 2.* Et licet † beneficia omnia in curia vacantia per-
tineant ad prouisionem Domini Papæ si ipse nō prouiderit de eis intra
mensem enumerandum à die vacationis, Episcopus refert, *c. statutum
de præb. lib. 6.* Et quamuis dubitetur, an is tex. sit reformatus per extraua-
gantem *ex hoc debito, de elect. & extrauagantem piæ solicitudinis, de præb.* vt
videre est per Gom. *de grat. expect. n. 21. Staphil. de literis gratiæ, fo. 174. n. 8.*
quos refert his & aliis locis ab eo relatis, *Cerola vbi sup. vers. dico quarto*,
& tamē in hoc dubio, inquit, quod Ordinarius prouidebit, prout Deus
13 benedictus sibi inspirauerit. Episcopus tamen † tenebitur conferre o-
mnia benedicta ad eius collationem expectantia intra sex menses, qui-
bus transactis, confert Papa, iure deuoluto, nec poterit purgari mora,
14 *c. licet, & c. fin. de supplen. negligent. Prælat.* Et hoc † intelligas de omnibus
beneficiis, exceptis Cathedralib. & regularibus, quæ intra tres menses
debent conferri, *c. ne pro defectu de elect. Selua, de benef. 3. p. q. 64. nu. 1.* vbi
15 limitat † in beneficiis iuris patronatus, & aliis quem sequitur Cerol. *in
praxi Episc. 1. p. ver. beneficia, ad tertium*, quo casu Episcopo non currit
tempus ad confirmandum præsentatum à patrono, cum in iure nō re-
16 periatur præfixum, tradit Cerola, *in praxi. 1. parte † verbo, ius patronatus*
17 *ad octauum, versiculo. Tertium dubium.* Licet † si differat Episcopus colla-
tionem facere, poterit superior præfigere terminum, & eo elapso pro-
uidere, *tradit Selua, vbi supra, n. 1. & Cerol. loco proximè, citato.* Et cōducit
text. *in l. cum antiquioribus. §. illud etiam C. de temporibus appel.* in illis ver-
bis: *Cum sit ei apertissima facultas, & nostram adire Maiestatem, & tarditatē
18 iudicis in querelam deducere, & nostro beneficio potiri.* Per † negligentiam
itaque Episcopi Papa confert, cui deuoluitur electio. Prouidet etiā Ro-
manus Pontifex priuatiuè omnia beneficia exempta, & immediate ei
subiecta, *c. finali, de renunciatione.*

Sed &

Sed & beneficia reseruata generaliter, vel specialiter, vt Curialium existentium in Curia dicuntur Romana, & quæ in Curia dicuntur vacare *c.2.& 3.& c præsenti.de præb.in 6. Pet. Greg.de benef.c.38.n.6* vbi,† ꝙ 20
ad Romanum Pontificem solum, & non ad alium pertinet conferre maiora beneficia, vt sunt Episcopatus,*c.1.& sequenti,de translatione Episcopi*. Et beneficia † vacantia per hæresim pertinent ad Romani Ponti- 21
ficis collationem,ex Bulla Pij.V.*29*.& Greg.13.Bulla *68*.*Cerola in praxi, 2.p.verbo. beneficium,vers. decimo sexto.*

Sed & † sanctissimi domini Papæ, tanta est potẽtia,quod vbicumq; 22
statim, ac apposuerit manus, causat reseruationem,seu affectionem,& appositio manus Papæ facit, quod inferior se intromittere non possit, *vt dicit Simoneta,de reseruatione benefic.q.4.n.9.& q.60.n.2.*vti & alias dicitur de † lite,*c.vt nostrum, de appel.Gigas,de pensionib.q.69.n.1.Alexan.* 23
Raudens.cons.11.n.16.

Et hoc absq; Prælatorum negligentia, *Panorm.c.quia diuersitatem,de concess.præb.n.5.& c.2.de præb.in 6.Clem.1.vt lite pendente.*& dominus † Pa- 24
pa concurrit in collationib.cum ordinariis, cum ipse sit ordinarius totius orbis,*c.cuncta,per mundum 9.q.3.& tradit Selua de benefi.2.p.q.1.n.20. Cosmas Guimier.in pragmatica sanctione, ver.suadet.fol.mihi.113.pag.2.Petrus Greg.vbi supra,& Simoneta de reseruatione benef.q.5.n.8.*

Et licet ad Episcopum pertineat prouisio beneficiorum,& Capellaniarum suæ Diœcesis, quæ non fuerint affecta,nec reseruata.Si † tamẽ 25
Capellaniæ fuerit iuris patronatus, non poterit Episcopus spreta præsentatione patroni prouidere, vt tradunt omnes per tex.ibi,*in c.ex insinuatione,de iure patronat.& est tex.in cap.decernimus.16.qu.7.plures refert Rochus de Curte,de iure patron.verb.honorif.n.2.*

Sed si † patronus fuerit negligens in præsentando,Episcopus confe- 26
ret Capellaniam iure deuoluto intra sex menses numerandos ab vltimo die termini præfixi patrono laico, seu clerico ad præsentandum,*ex c.1.de iure patron.lib.6.tradit Cerola in praxi, Episcop.1.part.verb.beneficia, vers.ad tertium,*vbi ex *Panor.c.ex parte,n.13.de cõces.præb.*tenet,quod hoc tempus currit Episcopo,à die deuolutionis,vel verisimilis notitiæ. Tenebitur † tamẽ Episcopus cõferre Capellaniã iuris patronat⁹ ad se de- 27
uolutam,habẽti qualitates à fundatore requisitas,*vt tradit plures referẽs Bãber.de iure patro.l.2.3.p.ar.13.7.q.pr.& 1.p.q.10.ar.7.n.3.eod.l.2. Gutier. cons.1.n.31.& cons.3.n.15.Pet.Greg.de ben.c.34.n.1.Selua,de ben.q.49.2.p.Azeue.l.5.& l.21.tit.3.l.1.recop.& Cabedus,de patronat.Regiæ Coronæ,c.28.n.3.*

Quod

Quod iuuatur ex eo, quod natura benificij non debet mutari, *Cephal. cons.358.n.8.vol.3.Gabr. cons.185.n.2.vol.2.*

28 Et ex † natura subrogati, cuius proprium est seruare & retinere qualitates, quæ inerant in eo in cuius locum subrogatum fuit, *l.si eum §. qui iniuriarum ff. si quis cautio l. vnic.§. sed vt plenius C. de rei vxoriæ actione, de quo Ant. Gabr.lib.6.conclus.tit. de reg.iur.concl.2. Molin.lib.4. de primog.c.4.n.25.Mier.de maior.1.p.q.11.n.1.Tiber.Decia.cons.19.n.137.vol.3.& consil.27.n.3.& 7.&* 8.*vol.1. Barbo.l.2.1.p.n.1. solut.matri.* & in terminis collationis ponderat hanc regulam, Selua *de benef.3.p.q.49.*

29 Sed si † Episcopus conferat sine præsentatione patroni, valebit Capellaniæ collatio, quod secus erit patrono reclamante, *Paul.AEmil. Caputtaq.decis.133.* Gratian. reg.76. & accedente postea patroni consensu sustinetur. Et est ratio, quia collatio à principio habuit sustinentiam, licet potuerit irritari, *c.illud in fi. de iure patro.Paris.cons.144.n.2.&* 4.*vol.*4. Sed & propter vitandum scandalum poterit Episcopus sine patroni presentatione instituere Capellanum, *Lambert.de iure patron.lib.2.3.p.q.4.pr.ar.8.n.3.& 7.q.art.2.* Et ibi *art.3.* idem dicit indigno præsentato.

30 Si tamen † Episcopus collationem Capellaniæ fecit tanquam ad se deuolutam, cum re vera non esset, collatio irrita erit. *Boer.decis.70.Cerola in praxi Episcop.1.p.ver.ius patronatus, ad octauum dubium.*

31 Regulariter † autem Capellaniæ, & beneficia præsumuntur libera à iure patronatus, nisi contrarium probetur, *c.omnes Basilicæ,16.q.7.c.regenda 10.q.1.*

32 Et facta, † seu non facta præsentatione patroni, cum ordinarius habuerit notitiã vacationis, citat per edicta interesse putantes ad Capellaniam, quod necessarium est pro beneficio prouidendo, *c.fi.de elect.lib.6.Paul.AEmil.Caputta.decis.95.2.p.Aym.cons.63.n.2.*

33 Sed an † edictum sit ponendum vbi Capellania celebratur, vel sufficiat in Cathedrali Ecclesia, Et Ægid. Magister. *in tract.subhastationum, c.10,* tenet ponendum esse valuis Ecclesiæ in qua fit electio. ex *d.c.fi. de elect.* Quod intelligas quando Capellania ea in Ecclesia celebratur.

34 Et est † relinquendum edictum in Valuis Ecclesiæ, vt tradit Ægid. Magister, *tract. subhastationum,* c.9. ea (vt inquit) ratione, quia est locus frequentior, vbi verisimiliter fideles Christiani accedunt, saltim dieb. festiuis, & dominicis, & conducit text. *in cap fin. qui matrimon. accusar. poss.*ibi, *Cum non prodierit in publicum, quando vana secũdum consuetudinem in Ecclesiis edebantur.* Talia enim & similia edicta debent affigi in locis magis

magis frequentatis, *tradit Bald.in l.mandatum, n. 35.* C.*mandati, per text.*
*ſingularem in l.iubemus.*C. *de defenſorib.ciuit.*ibi. *In frequentioribus ciuitatũ*
locis, quia ponuntur edicta cum deſideratur rem omnibus patere. *Au-*
*then.qui ſemel.*C.*quomodo & quando iudex*, vbi iubentur poni,† quia vox 35
præconis paucis innoteſcit, pro quo eſt tex.*in l. Diuus.ff. de in integrum*
*inſtitu.*ibi:*Parum exaudita voce præconis.tradit Oſaſcus deciſ.71.n.34.* Et de-
bet poni edictum † literis & lingua vulgari, vt ab omnib. legi, & intel- 36
ligi poſſit.*l.ſed ſi pupillus.§.de quo palã, verſ.præſcribere.ff. de inſtitoria actio-*
ne, in illis verbis: Proſcribere palam ſic accipimus claris literis, vt de plano recte
legi poſſint, non in loco remoto, ſed euidẽti, literis vtrum Græcis, an Latinis, pu-
to ſecundum loci conſuetudinem, ne quis cauſari poſsit ignorantia literatura,
certe ſi quis dicat ignorare literas, vel non obſeruaſſet quod propoſitum erat cum
multi legerent, cumq́ palam eſſet poſitum, non audietur. Itaque nullus poteſt
ſe excuſare, publice enim poſitum ignorare non licet, *gl.in l fi.ff.de decre-*
tis ab ordine † faciendis, & gl.in l.1.ff. de receptatorib.Franciſ.Beccius conſ.60. 37
nu.4. & citatio per edictum † præſumitur venire in omnium notitiam, 38
ſaltim fictione iuris, vt inquit celebris deciſio, *Rotæ.16. aliâs 364 .n.2.de*
dolo & contum.in nouis. & ſequitur Alexand.† Raud. conſ.23.numero.5.19. 39
cum ſeq.

Si tamen † edictum omittatur in Capellaniæ collatione inſtitutio
nulla erit, *d.c.fi. de elect.libr.6.Aym.† conſ.177.n.1. & deciſ.d.c.fin.* habet lo- 40
cum in beneficiis etiam ſimplicibus, *Selua de benef.3.p.q.5.* Et quamuis
inſtitutio & collatio irrita ſit, valida tamen erit pręſentatio † à patrono 41
facta, *vt tradit Geminian.d.c.fi.n.8. quem refert & ſequitur Alex. Raud.conſ.*
11.*num.fin.*

At ſi † conſtiterit de contradictore, eſt citandus perſonaliter, aliâs 42
proceſſus erit nullus, *ita tradit Lamber. de iure patro.lib.2. 2.par.q.6.prin-*
cip.art.9.10.& 10. deciſio Rotæ, 227.3.p.lib.2.ſequitur Alexand. Raud.*conſ.*
11.n.39 per text.in d.c.fin ibi: *Vocationem autem huiuſmodi nominatim, vbi*
eſt coelectus, vel apparet oppoſitor. &c.

Vbi enim † perſona eſt certa, eſt citanda in ſpecie, & non generali- 43
ter, per edicta, *tenet Barto.l.ſi eo tempore* C. *de remiſsione pignorum, per tex.*
in l.1.§.denuntiari, ff.de ventre inſpicien.Franciſ.Beccius conſ.12.n.9.Gamma
deciſ.237.n.1.Roland.conſ.64.n.14. vol.2. & conſ.72.n.12.vol.3.poſt Gemi-
nian.d.c.fin.n.11.de elect.lib.6.

Et in † edicto debet competẽs terminus aſſignari ad comparendũ, 44
aliâs ſi vel petens collationem nimis breuem edicti terminum procu-

45 rauerit, vel edictum † auferri curauerit, ne deueniat ad plurium notitiam, eius institutio irrita erit. *tradunt Innoc. & Abb. c. cum olim de causa possessionis & propriet. Ripa, c. cum M. Farrariensis. num. 110. de constit. Marcus Ant. Cuchus, lib. 4. instit. maior. tit. 4. n. 41.* vbi *num.* 42. dicit, quod si ambigatur à quo edicta ablata sint, vel ab ipso petēte, ne quis contra eum se opponat, vel aduersariorum fraude, arbitrio prudentis iudicis est defi-
46 niendum. Male ergo † faciunt Prælati, qui edicta beneficiorum, maximè parochialium Ecclesiarum breui tēpore claudunt, forsan dum cupiunt aliquib. beneficia conferre: nam cū sint administratores, non debent nimia festinatione procedere, *l. tutor. qui repertorium. §. si tutor,* ibi: *Debuit n. partib. suis fungi, non quidem præcipiti festinatione. ff. de admin. tut.*

47 Non enim † formæ à iure requisitę satisfaciunt talia facientes, siquidem non edicta ponuntur ad illum effectum consequendum, quē ius desiderat, imò id agunt ne veniant in interesse putantium notitiam, vt non instructi iudicio non cōpareant, nec sua iura proferant: Et quoties taliter casus occurrerit, vel quod edicta malitia petentis fuerint ablata, vel data tam breui termino, vt nequeāt venire in notitiā prætendentiū ius sibi cōpetere, cū collatio sit nulla, p supradicta, poterit quisquis sua interesse putans opponere de iure suo, petēdo sibi dari term. ad pbandū, citatis citandis, collationēq; factā nullā declarari, sibiq; noue fieri.

48 Pro quo † adduco tex. singularem *c. ex tenore 35. iūcta gl. verb. admittendos, de testib.* vbi publicatis attestationib. admittitur quis ad probandum contrariū, si ante publicationē de pbatione contraria instrui non
49 potuit, *decis. Rotæ. 2. de test. in nouis, Ludouicus, sing. 202.* Sic † quando pducitur noua scriptura (transacto termino pbationis, cum iuramēto necessario ꝙ antea non venerat in notitiā) quam pars vult redarguere, admittitur ad probandum contra eam, licet transactum fuerit tēpus probationis ordinariū, *Ludouic. d. singul. 202. & d. decis. Rotæ 2. de testib. in nouis Ioann. Garc. de nobilitate. gl. 1. §. 1. n. 62. Pro quo est tex. in c. Pastoralis, de exceptio.* ibi: *Nisi forte aliqua de nouo sibi competens exorta fuerit.*

50 Ex quo † trado verum, & meo iudicio semper seruandum, quod si reus executus virtute instrumenti, vel rei iudicatæ, seu confessionis iudicialis, vel alia causa executiua, cui lege nostri Regni dantur decē dies ad probandum legitimas exceptiones, viam executiuā impedientes, si is fraude se opposuerit, allegando solutionem, & genericè alias exceptiones, quas non nominauerit, sed dixerit, quod se opponit, & allegat solutionem, & protestatur probare alias exceptiones in termino legis solum, iuuabitur probando solutionis exceptionem, neq; si aliam ex-

ceptionem probet (puta pacti de non petendo,ſeu dilationis termini,
vel metus, ſeu violentiæ) illi proderit ad victoriã, vel ſaltim inſtante a-
ctore,denuo eſt illi dandus terminus, vt poſſit obiicere cõtra illam ex-
ceptionem, de qua inſtrui non potuit, per *c.ex tenore*: Nam ſicut † reus 51
iuuatur exceptionib.& quemadmodũ non debet ſua exceptione frau-
dari, ita nec actor replicatione, cum æqualitas ſit ſeruanda in iudicio,
*regula non debet,de reg.iu.li.6.*Et † quia ſæpe vidi malitioſe reos executa- 52
tos allegare ſolutionem genericè, cum ſe opponunt non addendo tẽ-
pus & modum ſolutionis.& differre probationem in vltimum diẽ ter-
mini decem dierum, vt actores fallantur, dum videntes tranſire tẽpus,
putent nihil contra eos probari,vel cum ignorent,de qua ſolutione eis
obijciatur,nequeant probare illam fuiſſe alterius crediti,vel factam ob
aliam cauſam, vel ad aliũ finem, quã ſolutionis debiti, pro quo execu-
tio petitur, de quo plene in termino legis ſatisfacerent, ſi explicitè ex-
ceptio ſolutionis poneret͛, & ſic creditores decipiũtur fallacia debito-
rum: Dic, quod aut creditor intra terminũ decem dierũ potuit inſtrui
de modo ſolutionis probatæ forſan,quia debitor per libellum † actori 53
intimatũ declarauit, licet in vltima die termini: & tunc cum actor po-
tuerit petere termini prorogationem, *vt tradit Rodericus Suarez.l.poſt rẽ
limitatione.4.ad l.Regni,n.8.* quẽ & alios referunt Parlad.*l.2.rerũ quotid.
c.fi.5.p.§.10.n.13.*& Azeue.† *l.1.tit.21.l.4.recop.n.160.*& conducit Aymõ, 54
*conſ.179.n.2.& 4.*ſibi imputet,ſi cũ potuit ſibi p̃caueri vtendo remediis
oportunis, id non fecit, & ſentit dãnum ſua culpa, iuxta regulã iuris 6.
Aut non † potuit actor inſtrui, cũ reus nõ porrexit libellũ explicitum, 55
ſed velut diximus,genericè,vel ſub ambiguo & fallaci verborũ cortice
(*ꝙ prudentis iudicis arbitrio diluetur*) & tunc ẽt ſi teſtium dicta nota ſint
actori,cum pandant͛ tranſactis decẽ dieb.eſt prorogandus terminus a-
ctori, ne reus ex malitia ſua comodũ reportet cõtra I.R. Et idẽ cenſeo,
ſi id p̃ter rei malitiã cõtingat, ꝙ bene fundatur, *ex d.c.ex tenore,de teſtib.*

Et † hęc citatio communiter fit ad caput Epiſcopatus,vbi trahi poſ- 56
ſunt intereſſe putantes:nã licet regulariter cauſæ Eccleſiaſticæ tractãdę
ſint in locis litigatorũ,vbi adſũt iudices & Vicarij:tñ cauſę beneficiales
Capellaniarũ ſemper agitant͛ in capite Diœceſis,ẽt renitẽtib. & inuitis
cõuentis, nec poſſunt conqueri, quod non ſequantur eorum domici-
lium: cum iſthæc cauſæ ſint exceptuatæ.*l.Regia.5.tit.1.lib.4. Recopilatio-
nis*,in hęc verba:*Otroſi mãdamos,† que ningũ iuez Eccleſiaſtico por fatigar à* 57
legos,los pueda citar,ni cite en la cabeça de ſu Obiſpado.ò Arçobiſpado,pues tienẽ

otros iuezes inferiores, ante quien en los caſos premiſſos de derecho los pueden de-
mandar, excepto en las cauſas criminales, beneficiales, deZimales, y matrimo-
niales, quæ en eſtos caſos pueden ſer citados, y demandados en las dichas cabeças.
58 Et quod † Capellania ſit beneficium Eccleſiaſticum, diximus ſupra,
hoc *lib. cap. 1. n. 16.*
59 Et poterit † Epiſcopus etiam exiſtens extra diœceſim, mittere edi-
ctum ponendum, ex quo illud datur abſque aliqua contradictione, &
contentione. *Selua de beneficio, 3. par. quæſt. 53. Lamberti. de iure patr. lib. 2.*
2. part. quæſt. 6. artic. 7. n. 9.
60 Et ſi † Capellania non ſit iuris patronatus, ſed pertineat ad meram
Epiſcopi collationem, & habeat poteſtatem conferendi cui voluerit,
idoneo tamen, *ex capit. relatum iuncta gloſ. de præb.* (quo caſu collatio di-
citur libera, *Petrus Greg. de beneficio, cap. 39. n. 1.*) cum ea collatio non cō-
tradicta nō ſit contētioſæ iuriſdictionis, *vt tradit Marc. Antonius Cuchus,*
lib. 2. institutio. maiorum, tit. 5. n. 97. & 98. poſt gloſſ. & Dominicum in cap. fi-
nali de electione in 6. poterit Epiſcopus illam facere, licet ſit extra diœce-
61 ſim, prout † poterit facere omnes actus voluntariæ iuriſdictionis, *gloſſ.*
& Dd. in cap. nouit de officio legati. Selua de benefic. 3. p. q. 40. n. 1. Lambert. de
iure patro. l. 2. 3. par. q. 2. art. 11. Marc. Ant. Cuchus, vbi ſup. Staphileus, de pote-
ſtate legati, n. 59. Cerola in praxi Epiſ. 1. p. verb. benefic. ad 9. & 2. p. verb. bene-
ficium, in fin. & melius cæteris Selua. de benefi. 3. p. q. 53. Grattianus d. ciſ. 98. n.
62 *6. & 7.* Et † quod ſit iuriſdictionis voluntariæ patet, quia nullus cogitur
acceptare beneficium, *vt dicit Petrus Greg. de benefi. c. 38. nu. 3.* nam non
datur iudicium ſine contradictore, *c. forus, de verb. ſignif.* qui ſubtracta
63 vna perſona, quæ format ꝓceſſum iudiciū remanet informe. Ex † quo
eſt, ꝙ exceptio, per quam perſona actoris, vel rei excluditur à proceſſu,
64 ſemper impedit † proceſſum. *Lanfranchus Balbus deciſ. 170.* & ob eam ra-
tionem ſuper exceptione quæ opponitur ad impediendum ꝓceſſum,
65 de neceſſitate † eſt pronunciandū ſtatim, & nō debet reſeruari ad defi-
nitiuam, *gl. fin. in fi. l. 1. C. de ordine iudiciorum, Menoch. lib. 2. de arbit. centu-*
ria. 2. caſu. 167. vbi latè, quando ſuper incidenti eſt pronuntiandū: quia
66 quando obſtaculum eſt † in medio, prius debet agi ad remotionē ob-
ſtaculi, *l. Gem. ff. ad exhib. c. tuam, de ord. cognit. c. lator, qui filij ſint legitimi.*
67 Sed & † Vicarius, qui habet poteſtatem cōferendi, poterit collatio-
nem facere extra diœceſim, *vt tradunt plures, quos refert, & ſequitur Ant.*
Cuchus l. 2. institut. maiorum. tit. 8. n. 48. & Cerola in praxi Epiſ. 2. part. ver-
68 *bo beneficium, verſic. vigeſimo quarto.* vbi in † fine inquit: ꝙ ſecus erit ſi
contra-

contradictor apparuerit: nam tunc, cum collatio efficiatur contentiosæ iurisdictionis, nequit fieri extra territorium Episcopi, *l. 2. ff. de offic. Proconsulis, & Selua vbi supra.*

Clerico † autem forensi, qui non sit sui Episcopatus, non debet Episcopus collationem facere sine literis commentatitiis, *Abb. c. fraternitati, num. 3. de cleric. non resid. Cerola in praxi Episcop. verb. beneficia, versic. sextum dubium, 1. part.* 69

Et prius † quam collationem faciat ordinarius, debet habere notitiam de morte vltimi Capellani, siue resignantis, seu promoti, & ei debet exprimi eius nomen per petentem collationem, *Staphileus de literis gratiæ, tit. de variis modis vacationis, n. 5. & seqq. Rebuff. 3. part. signaturæ. n. 2. Dd. in c. susceptum, de rescript. Anton. Cuch. lib. 1. institut. maior. c. 4. n. 132.* vbi *num. 30.* quod † debet etiam exprimi locus, vbi Capellania celebratur. *Felin. c. cum accessissent de constitution gl. c. quamuis, verb. cedentium, de præb. in 6. Aymon consil. 104. n. 13 Lapus allegat. 15.* 70 71

Si tamen † Episcopus habeat verisimilem notitiam de morte Capellani, poterit sub coditione collationem facere, dicens: confero tibi talem Capellaniam si vacat. *gloss. verbo incerta, in c. 2. de elect. lib. 2. Couar lib. 3. variar. c. 16. n. 2. Selua de benef. 3. part. q. 46. n 2. Cerola in praxi, 1. part. verb. beneficium, ad quartum, versi. secundum dubium. Carol. de Graff. ragal. Franciæ lib. 2. iure 1. vers. quartum speciale.* 72

Sed an † Capellaniæ seu alterius beneficij collatio, sit faciẽda in scriptis? Et glossa *in Clementina dudum in verb. de sepultur.* inquit, sufficere verbo, facere collationem, idque verum esse de iure communi testatur Cerola *in praxi, verb. bullæ ad quartum,* quia † de iure ad essentiam gratiæ, & collationis non requiritur bullarum expeditio, *cap. institutionis, iuncta gloss 25 quæst 2. Felin. c. eam te, n. 3. de rescript. Bald. l. humanum, C. de legib. Ioan. Andr. & Anton. in proœmio 6. lib. quos refert & sequitur Selua de benefic. 1. part. q. 2. n. 34. Couarr. lib. 3. variar. c. 16. n. 1. alios refert Cerola in praxi, verb. bullæ, in princ. Flamin. lib. 2. de resignatione benefic. quæst. 24. n. 4. Petr. Gregor. de beneficio, c. 39. n. 1. Mohedan. decis. 22 vt lite pend.* 73 74

Tamen ad † probationem gratiæ per regulam de non iudicando, 11. Cancellariæ, fuit inuenta expeditio bullarum, *tradit Gomez ibi, q. 1. & Cerola vbi supra ad quartum,* & fuit conueniens: nam licet gratia vnico fiat verbo, *vt dicit Molin de primog. lib. 2 c. 7. n. 55. & 57.* & † Princeps censeatur committere Secretariis apponere clausulas cõsuetas, *Mier. de maior. 1. p. q. 67. n. fin.* si non sit bulla non creditur esse mandatum Principis, *vt tra-* 75 76

77 *vt tradit glo. in prooem.* † *6. lib. decret. §. fin. verb. bulla, & gl. fin. in c. ſi motu proprio, de præb. lib. 6. l. vnic. C. de man latis Principum, & tradunt Valaſc. conſultat. 72. n. 19. Afflict. deciſ. 253. n. 3. Molin. lib. 2. primog. c. 8. n. 8. Mier. de maiorat. 1. p. q. 62. n. 1. Vincent. de Franch. deciſ. 62. n. 12. & 15. Caputaq. deciſ. 167.*

78 Et ſic † per ſolam ſignaturam gratiæ, non poteſt quis apprehendere poſſeſſionem beneficij, nec facere fructus ſuos, imo diceretur intruſus ex bulla Iulij III. 33. *vt tradit Rebuff. tit. de miſſione in poſſeſſionem, n. 39.* ni-
79 ſi Papa dixerit, quod † ſola ſignatura ſufficiat, vt ex d. bulla tradit Cerul. *in praxi Epiſcopali, verb. bullæ ad primum.*

80 Gratia enim † dicitur in formis ante expeditionem literarum, ex regula Cancellariæ de iudicando, etiam ſupplicatione ſignata, *Mehodan. deciſ. 28. de renunciat.* Et hoc, quia ſemper cenſetur facta gratia ſub con-
81 ditione ſi literæ expediantur. † *Flamin. lib. 10. de reſignatione beneficior. q. 1. n. 8. Gom. d. reg. de non iudicando q. 14. n. 1. Cerola, vbi ſupr. ad primum*, vbi ꝙ per extrauagantem primã, de electione prohibetur quis habere beneficia conſiſtorialia, non leuatis bullis, & ea deciſio fuit extenſa ad omnia beneficia obtenta in Curia, ex d. bulla Iulij III. 33. incip. *Sanctiſſimus*, ſub pœna inhabilitatis, & reſtitutionis fructuum, de qua Flamin. *lib. 2. de reſignat. benef. q. 24. n. 4. & Cerol. loco proxime citato.* Atq; ita quod non habet effectum gratia, literis non expeditis, traditur deciſ. Rotæ 20. 1. part. *in nouiſſimis.*

82 Et ſic † quando moritur Papa ante expeditionem literarum, ſucceſſor Pontifex, vt gratia ſortiatur effectum, dat literas in forma rationi cõgruit, *tradunt Boer. deciſ. 346. & Afflict. deciſ. 252. n. 4. Mandoſ. reg. 8. Cancellariæ, q. 3. Marc. Ant. Cuch. lib. 1. inſtit. maior. tit. 5. n. 9. Bonif. in prooem. Clem. §. nunc igitur, n. 16. Surd. conſ. 514. n. 16. vol. 4.* vbi ꝙ procedit in Principe ſeculari. Et quod † fuerit facta gratia à prædeceſſore, poteſt probari teſtibus, *per ea quæ tradunt Dd. in prooem. 6. lib. decret. & Barb. in prooem. Clementin. Bald. in l. ſi quæ per calumniam, n. 7. de Epiſc. & cleric. Ant. Burg. in rubr. de conſtitut. n. 158. inter repetitiones Canonicas. Alex. Raud. conſil. 11. num. 52. deciſio Rotæ 978. num. 8. & 9.*

83 Sed † an idem ſit reſpectu ordinariorum extra Curiam, & cum tam regula Cancellariæ, quam bulla Iulij III. loquantur in gratiis Romani Pontificis, cenſetur omiſſum de ordinariis, & ſic remanere diſpoſitioni iuris, *l. ſi vero, §. de viro, ff. ſolut. matrim. l. ſi cum dotem, eod. tit. l. commodiſſime, ff. de liber. & poſthum.*

Et ſic Gom. d. reg. prima, & ſecunda, tenet non habere locum in or-

dinariis, atque ita mortuo Episcopo, constito de veritate successor tenetur collationem facere, *Cerola vbi supr. ad quartum.* Expedit tamen expedire literas, cum & in his sit eadem ratio probationis tituli, sine quo non potest beneficium obtineri, *reg. beneficium, de reg. iur. lib. 6.* & quia Clericus beneficiatus tenetur ostendere titulum suæ possessionis, ad 85 instantiam iudicis interrogantis, *vt dicit Bald. l. cogi. n. 5. C. de petition. heredit. & l. 2. C. quom. & quand. iudex. gloss. in d. regul. 1. de reg. iur. in 6. Cerola in praxi, verb. bullæ ad quintum*, vbi etiam ponit casus, quibus non tenetur exhibere, & siue perditæ fuerint literæ collationis, Capellanus poterit probare testibus, *vt tradunt supra relati*, & in terminis collationis ordinariorum, tradit Cerola, *verbo bullæ ad tertium, Molin. de primogen. lib. 4. cap. 3. num. 47.*

Collatio † autem fit his verbis: *inuestio de tali beneficio*, quæ ponit Ab- 86 bas *in cap. authoritate, num 6. de institut.* & etiam potest vti aliis verbis, vt confero, trado, consigno, *Cerola in praxi, 1. part. verb. beneficia, in fin.*

CAPVT XI.

AN SENTENTIA ORDINARII LATA IN FAVOREM ALTERIVS EX litigantibus, cui mandat collationem Capellaniæ fieri, sit exequenda non obstante appellatione, & de diuisione fructuum facienda inter nouum Capellanum & primum, seu eius heredes.

SVMMARIVM.

1 *Sententia Ordinarij, qua iuuetur collationem Capellaniæ fieri alteri ex litigantibus, exequitur non obstante appellatione, secundum Lambertinum.*

2 *Contrarium tamen est verum, & si exequatur, committitur attentatum.*

3 *Opinio Lambertini procedit quando institutio non habet vim diffinitiuæ, sed interlocutoriæ.*

4 *Aliqui tenuerunt literam Lambertini esse corruptam eo in loco, vbi tenet exequendam sententiam.*

5 *Collatio non debet fieri lite pendente per alterius appellationem.*

6 Domini

6 Domini de Rota resoluerunt institutionem & paßionem fuisse attẽtatam attento iure communi, tamen attenta dispositione Concilij senserunt difficultatem, & in quo.

7 Sententia lata super beneficio curato, vel alia portione parochiali exequitur non obstante appellatione.

8 Quando ordinarius de facto spreta appellatione exequitur sententiam, si fertur caussa ad Regiam Cancellariam iubentur reponi omnia eo statu quo erant tempore prolationis sententiæ, nisi videant friuolam esse appellationem.

9 Conueniens est ne sententia collationis exequatur altero appellante, & quare.

10 Durante appellatione sequestrantur fructus Capellaniæ, & dicuntur missæ.

11 Depositum potest fieri in persona iudicis, quia potest se in depositarium eligere, caute tamen hoc facere debet.

12 Agendum est quod neutri litigatori onerosum sit.

13 Consilium illustriß. Archiepiscopi Toletani habet, pro stylo exequi has sententias spretis appellationibus.

14 Laudantur consiliarij Archiepiscopatus Toletani, & specialiter DD. Gabriel Suarez à Toleto, & Doctor Didacus Tello Maldonado illius Consilij.

15 Delegatus qui de caussa Capellaniæ cognoscit, non facit collationem, licet eius sententia sit exequenda, sed mandat ordinario.

16 Ordinarius si non obtemperet mandato delegati, & differat facere collationem delegatus conferet.

17 Executor missus à delegato ad conferendum, debet prius nunciare ordinario.

18 Delegatus cum reuocauerit sententiam iudicis ordinarij, an debeat remittere exequutionem, vel ipse facere.

19 Expenditur & intelligitur, l.7.tit.17.lib.4.recop. & refertur praxis iudicum de las Alçadas ciuitatis Toletanæ.

20 Facta collatione statim acquiritur Capellano ius in re absq; aliqua apprehensione possessionis, etiam si collatio fuerit verbalis.

21 Qualiter sit facienda diuisio inter nouum Capellanum, & prædecessorem, vel eius heredes, & num. seqq.

22 Beneficiatus & vsufructuarius æquiparantur.

23 Expenditur, l. defuncta 65. ff. de vsufruct. vt eius distinctio seruetur in diuisione horum fructuum.

24 Distin-

24 *Distinctio quæ sumitur à contrario sensu*, ex d.l. defuncta, & §. is vero institut. de rerum diuisione, *est seruanda in omnibus qui ad similitudinem vsufructuariorum potiuntur fructibus pro eorum vita.*

25 *Auctor obtinuit in regia Cancellaria Pinciana, secundum decisionem, d. §. is vero in causa maiorat. Tolet.*

26 *In beneficijs & capellanijs de consuetudine seruatur, in his fructibus, diuisionem fieri pro rata anni.*

27 *Consuetudo derogat legi, & sic secundum eam est iudicandum.*

28 *In memorijs Missarum & Capellanijs non collatiuis, iuridice seruatur consuetudo hæc.*

29 *Capellanus prædecessor seu eius heredes, an recuperent meliorationes & soluant deteriorationes?*

PRo complemento † materiæ Capellaniarum congruit, vt sciamus 1
an sententia lata in fauorem alterius ex litigantibus, cui iubetur collationẽ
fieri, altero appellante, possit executioni mandari? Et Lamber. *lib. 2. de iure pa-*
tronatus. 2. p. q. 11. art. 5. nu. 2. vers. bene verum, tenet posse exequi. Sed † Lã- 2
celotus *de attentatis. 2. p. c. 12. limita. 40. nu.* 11. dicit, per dominos de Rota
pluries fuisse resolutum, institutionem factam post alterius appellatio-
nem esse attentatam: & quod ita fuit dictum in vna Capellania Neapo-
litana contra Lambertinum. *d. art.* 5. cuius † doctrina intelligenda est, 3
quando institutio non habet vim definitiuæ, sed interlocutoriæ, vt tra-
dit ipse Lancelotus, *de attentatis, 2. p. c. 12. limit. 49. n.* 3. vbi ita respondit
ad tradita per Franc. & Abb. *in c. constitutis el 2. de appellatio.* quod etiam
tradit. *in c. 4. in præfatio. n. 627.* quem sequitur Azeued. *in Curia Pisana lib.*
2. c. 4. n. 14. dicens cum Lanceloto, literam Lambertini esse corruptam, 4
prout & inquit Lancelotus dixisse domini de Rota. Nõ enim debet fie- 5
ri collatio vni ex præsentatis litepẽdente per appellationẽ alterius, & cẽ-
setur attẽtata. *Rota decis. 10. aliâs. 41. vt lite pẽdente Natta cons. 568. Lancel. de*
attẽtatis. 2. p. in præfat. n. 298. & n. 613. & 614. vbi inquit ita fuisse pronun-
ciatum à Rota in causa Capellaniæ Toletanæ, & alia Compostellana,
Calder. *cons. 1. vt lite pendente.*

Et idem tradit *decis. Rota. 6. n. 3. in nouissimis. 2. p.* vbi dicit sic fuisse de-
claratũ in vna capellania Neapolitana. Et † domini ibi resoluerunt, at- 6
tento iure cõmuni, institutionem & possessionẽ esse attentatam, & sen-
tientes difficultatẽ per dispositionẽ Concilij, dixerunt, se velle particu-
lariter videre, vt constat. *d. decis. 6. ante numerum primum*, ibi: *Domini cir-*

cum ſcripta difficultate diſpoſitionis Concilij Tridentini, & inferius ibi. *Quam difficultatem volunt particulariter videre*, & nu. 9. ibi *Requiri particularem inſpectionem, cum pendeat ab intellectu* Concilij Tridentini.

Sed † prędicti peritiſſimi viri optimè in eo caſu timuerunt Cõcilij de-
7 ciſioné, quæ eſt *ſeſſ. 24. c. 18. de reform. verſ. nec prædictorũ*. Nã † iudicium illius deciſionis verſatur circa portioné parochialis Eccleſię, & Conciliũ dũ ibi loquitur de prouidendis beneficiis curatis ab examinatoribus ſynodalibus, inquit, *non ſuſpendi executionem prouiſionis per appellationem interpoſitam, extra autem illum caſum ſine dubio eſt deferendum appellationi ſecundum regulas iuris communis.*

8 Et † ſi de facto Ordinarius ſuam ſentẽtiam exequatur, ſi feratur cauſa ad Regiã Cancellariã prætextu violentiæ auferendæ, & vt Ordinarius (*cuius iuriſdictio ea in cauſa eſt ſuſpẽſa per appellationẽ, & deuoluta ad ſuperiorẽ*) ſinat proſequi lité coram domino Papa, ſeu eius reuerendiſſimo Nũtio, vel alio iudice Apoſtolico delegato, iubentur reponi omnia eo in ſtatu, quo erant tempore ſententiæ prolationis.

Si tamen ex actis apparet denotaria iniuſtitia appellantis, ex eo quod non eſt deferendum appellationibus friuolis, *c. cum appellationibus friuolis de appellatio. lib. 6.* Iudices Regij declarant vim non fieri in executione ſententiæ, & collatione Capellaniæ.

9 Quod † auté ſententia, q̃ non ita clare iuſta, & irretractabilis apparet nõ exequatur cõueniens eſt, cũ ex contrario ſequatur, ſi reuocetur ſentẽtia, noua lis inter nouũ prouiſũ, & eũ cui fuit facta de facto collatio, ſuper reſtitutione fructuũ perceptorũ, & ſępiſſimè vidi non reſtitui fructus ob paupertaté primi pcipientis, qui eos conſumpſerat, & ei multas moleſtias inferre, tã carceribus quã cenſuris. Et ita teneo ſalua pace do-
10 ctiſſimi cõciuis mei Ceuallos qui (*q. 693. cõmun. contra commu. nu. 31.*) in contrariũ ſe inclinat, ob animarũ, & bonorũ fauoré, cui ego libenter aſſentiré, ſi animabus † nõ poſſet ſubueniri, prout durãte lite ſubuenitur, dicendo miſſas per aliũ, & ſequeſtrando bona, qa lite pendente fructus Capellaniæ ponuntur apud perſonã à iudice eligendã ex Bulla Pij V. 57. quæ incipit Cordi. Cerola. 2. p. *verb. beneficiũ verſ. octauo* vel nõ exiſtente pſona idonea, ſeruari apud iudicẽ, quia poteſt ſe in depoſitariũ eligere.
11 *l. ſi fideiuſſor. §. fin. ff. qui ſatiſdare cogãtur, tradit Ioſephus Ludouicus deciſ. 20. nu. 6. Menochius cent. 3. caſu. 232. lib. 2. de arbit. Auend. lib. de exequen. c. 24. in principio Raudenſis conſ. 24. nu. 8.*

Et cũ poſſit omnib. conſuli, nõ eſt cur recedatur à regulis iuris Canonici, & authoritate ſacræ Rotæ contrariũ toties decidentis, vt cõſtat de-

cisionib.à me relatis,de quarũ efficacia,& authoritate dixim⁹ *l.1.c.10.nu* 12
44.sẽper n.faciẽdũ est ꝙ neutri litigatori onerosũ sit. *l.1.ff.si qs cautionib.* 13
Nec † inficior,quod in consilio illustrissimi Archiepiscopi Toletani
cõsueuerint hæ sentẽtiæ exequi, vincentiq;, spreta appellatione colla-
tionẽ facere,vt refert Lancellotus *de attẽtatis.2.part.c.12.limitatione.48.*
*nu.1.*fuisse allegatũ corã dominis de Rota, & licet nõ fuerit obtentũ, vt
inquit ibi *nu.2.* dicit tamẽ ideo cõtigisse, quia non fuit ꝓbata consuetu-
do sentiẽs,& tenens, talẽ consuetudinẽ substinendã esse,ex quo cõsue-
tudo potest tollere,eaq; sunt iuris positiui pro vt sunt attentata, & tole-
rabilior est talis cõsuetudo in cõsilio Domini Archiepiscopi Toletani,
nã vltra magnã iuris peritiã, & iustitiæ virtutẽ,qua cõmuniter afficiũtur 14
Consiliarij,tanta pollent Capellaniarũ causarum experientia(rerũ ma-
gistra)ob nimiã earum frequentiã,vt nunquã in ꝓferẽdis sententiis à re-
cto iustitiæ tramite deuiẽt,inter quos,postquã per viginti, & plures an-
nos eo in cõsilio interfuerit, nunc meritissimè præest nobilis,ac præcla-
rus Dominus D.Gabriel Suarez à Toleto Archidiaconus de Madrid,&
ea cũ dignitate Canonicus sanctæ Ecclesiæ Toletanæ, cui vltra literarũ
studia longa,& assidua earũ litiũ cognitio magisterium tribuit,nec huic
oneri solũ mancipatus adstitit,nã & causas sancti Officij,ac sanctæ Cru-
ciatæ, iamdiu strenuè tractauit, & assiduè pertractat, cuius vitæ exem-
plar,ac morum probitas ad commune bonum altiora indicant.
Nec silentio præteribo egregium, ac nobilem virum Doctorem Di-
dacum Tello Meldonado meritissimum Consiliarium illius consilij,ac
iudicem Regium bonorum confiscatorum sancti Officij Inquisitionis,
& consultorem, olim magistrum meum, dum Cathedram Primariam
legalis scientiæ Toletanæ Vniuersitatis teneret,cuius merita grandiori-
bus conueniunt,& sublimibus illum adæquantur.
Quando autem appellatio fuerit prosequuta, & iudex, cui causa à 15
Reuerẽdissimo Nuncio fuerit commissa,sententiam tulerit talem,quæ
debeat exequutioni mandari, vel quia ab ea non fuit appellatum, vel
reperiuntur tres sententiæ cõformes, tunc non ipse delegatus collatio-
nem faciet(hoc enim ad ordinarium pertinet) sed mandat † Ordina- 16
rio, *Cerola in praxi.1.part.verbo delegatus versic.6.* Si tamen ordinarius dis-
tulerit collationem facere,ipse delegatus conferet, *argumento.c.pruden-*
tiam.§.final.de officio delegati,bonus text. *in c.significasti.7.eodem titul. Sel-*
ua de beneficio.2.part.quæst.13.nu.1.
Et si delegatus miserit executorem ad conferendum, is executor 17

debet ordinario denunciare, quod vult beneficium conferre, *Marcus Antonius Cuchus lib.1.institution.maiorum.tit.7.nu.43.*
18 Sed † an id procedat, etiamſi iudex Apoſtolicus delegatus, cui eſt cō-
miſſa cauſa à Reuerendiſſimo Nuntio, reuocauerit ſententiã iudicis or-
dinarij? Et videbatur nō remittendã executionē ſeu collationē ordina-
rio, qui malè iudicauerat, *argumēto.l.eos in principio.C.de appellatio.& l.7.*
19 *tit.17.lib.4.recopillationis.* Sed † dic idē eſſe vtroq; caſu, qa ad ordinarium
pertinet collationē facere omniũ beneficiorũ, ſuæ diœceſis, *vt diximus*
in principio præcedentis capituli. Iudex enim appellationis ſolũ habet pro-
nunciare iuſtã vel iniuſtã ſententiã exequendã, vel non, ex dict.*l.eos in fi-*
ne principij, & ſuper hoc ꝓhibet tex. ille remiſſionē, non autē quoad exe-
cutionē. Et dict. lex Regni loquitur in ſentētiis interlocutoriis, vt videre
eſt ꝑ eã, quam diuerſimode vidi ſeruari: ſemper tamen conſulerē iudici-
bus de las Alçadas Toletanę ciuitatis, vt reuocãdo condemnationē tor-
turę factã per inferiorem, retineat cauſam, illamque fine debito termi-
nent: & ſic vidi multoties fieri & ſeruari.
20 Et † facta Canonica Capellaniæ collatione ſtatim Capellano acqui-
ritur, ius in re abſq; aliqua apprehenſione poſſeſſionis, *vt tradit gloſ. in c.*
penult.ver.collatio de præbend.lib.6. recepta ſecundum Couar.lib.3.variar.c.
16.num.1. etiamſi collatio fuerit verbalis, *Mohedanus deciſ.22. vt lite pen-*
dente de quo ſupra.c.10.num.73.& ſequentibus.
21 Sed † pro cōplemento congruit diſcutere: *qualiter ſit facienda diuiſio*
fructuũ Capellaniæ inter nouũ Capellanũ, & prædeceſſorem, vel eius hæredes? Et
22 cũ † beneficiatus, & vſufructuarius æquiparentur, *vt tradit Guido Papa*
quæſt.110. Afflictis deciſ.168.nu.2. Nauar.in apologia de redditibus, quæſt.2.
monitu.13 ſequitur Barboſa.l.diuortio in princip.2.part.nu.57.verſ.ſed nō pla-
23 *cet*, videtur † quod ſit inducēda diſtinctio à cōtrario ſenſu, *ex l.defuncta.*
65.ff.de vſufruct. q̃ ea eſt, vt ſi fructuarius decedat pēdentibus fructibus,
non pertineãt penſiones ad eius hæredes, prout non pertineant fructus
pendentes. *§.is vero inſtit.de rerũ diuiſione, Barboſa vbi ſupra nu.24.* quam
diſtinctionē ſequitur Rota, *deciſione vnica de trãslatione Prælati in antiquis*
Corſetus ſingulari.49. ꝙ dicit indubitatũ ſecundum ius cōmune Calderi-
cus *conſ.2 in principio de peculio clericorũ, & tenet Bart.conſ.230.nu.2.Faber.*
§.is vero nu.2.inſtit.de rerũ diuiſ.Nauar.in apologia de redditib.q.2.monitu.13.
& cōſ.61.incipit anno Domini nu.2.de præben.Theſaur.deciſ.143.Caualc.deciſ.
44.nu.1.Ludo deciſ.33.nu.1. & dicit cōmunē Albe.*l.diuortio in prin.nu.12.*
Barboſa.l.diuortio.in prin.2.p.nu.56.& nu.24. Et ꝓ hac ſententia eſt Bulla

Iulij

Iulij 3. Rom. Pontific. quæ est 9. & incipit. *cũ sicut. f. 504.* quæ vult omnes fructus beneficiorum in exactos ad successores in beneficiis spectare, quam refert Cerola *in praxi p. 1. verbo beneficia ad sextum.* 24

Et † quamuis hæc sententia in puncto iuris vera sit & seruanda in omnibus, qui ad similitudinem vsufructuariorum potiuntur fructibus pro eorum vita, prout etiam vidi pronunciatum in causa fructuum maioratus in Pinciana Regia Cancellaria, de † quo habeo executoriam Regalem, & licet multi aduocati mirarentur, eo quod semper vidissent contrariũ pronunciatũ in Cancellariis, prout & testatur Couar. *lib. 1. variar. c. 15. nu. fin.* nõ ego miror, cũ legerim. §. *is vero, instituta de rerũ diuis.* 25

Tamen † in beneficiis, & Capellaniis de consuetudine seruatur in nostra Hispania, quod fructus diuidantur pro rata anni, de qua etiam consuetudine testantur Sarmiento *de redditibus Ecclesiasticis lib. 4. cap. 6. num 13. Ioan. Gutier. in quæstion. Canonicis. c. 33. nu. 11.* & eam opinionẽ tutantur grauissimi Doctores, vt Couarr. *lib. 1. variar. c. 15. num. 12. & 13.* dicens veriorem & æquiorem. *Auendan. resp. 5. n. 1. Molin. libr. 3. de primog. c. 11. n. 4.* affirmans receptam frequentissimè vidisse, & eam tenens dicit vidisse seruari Cerola *in praxi Episcop. 1. par. verb. beneficia ad sextum.* Alios refert & sequitur Boherius *cons. 3. n. 7.* qui iuuantur ex eo, quod beneficium Ecclesiasticum datur propter officium *cap. fin. de rescrip. lib. 6.* & propter onera, quæ subeunt in administrandis sacramẽtis *c. cum secundum Apostolum de preb.* vt tradit Flaminius, dicens opinionem Couar. veriorem *lib. 1. de resig. benefi. q. 6. n. fin.* Quod non placet doctissimo Barbosæ *vbi sup. n. 57.* ex rationibus per eum adductis, vltra quæ est & alia, quod sunt aliæ plures vtilitates, quæ quotidie percipiuntur, vt oblationes in Curatis, distributiones in Canonicis, & portiones anniuersariorum, quæ non computantur in fructibus beneficii vt diximus *sup. hoc lib. c. 1. n. 36.* quæ possunt oneri correspondere, & sic iudicari de fructibus terræ, iuxta prædictam distinctionem iuris consonam. Sed cum † consuetudo deroget legi, standum est consuetudini, secundum quam est iudicandum. *l. 1. C. quæ sit longa consuetudo*, vti de seruanda consuetudine soluendi dimidiam pensionem in festo S. Ioann. Bapt. & alteram dimidiam in natali Domini nostri, & transferendi ad heredes, si pensionarius decesserit post dictos dies, & non transferendi, si antea moriatur, tradit Petrus Cauall *con. 160. nu. 17. & 19. & 30.* In memoriis autem Missarum, sine dubio procedet hæc posterior opinio, ex quo cum Clerici eo casu sint veluti stipendiarii *vt diximus supra hoc* 26 27

li.c. 1.*n*.35.&fructus eorum oneri applicentur, debent eis pro rata diſtribui. Atque ita Barboſa, *l. diuortio in princip. in 2. part.n.13.* tenet, quod ſi teſtator conſtituat Capellam, & iubeat omnes redditus expendi in operibus piis, & tantum pro labore certum quid concedat adminiſtratori, cum præmium principaliter concedatur pro labore, inducenda
29 ſit diuiſio pro rata Sed † *an Capellanus poſſit petere expenſas, quas fecit in domibus, ſeu fundis Capellaniæ.* Et quidem ſi modicæ ſint penſæ, repetere non poteſt, cum ipſe tamquã vſufructuarius teneatur reficere *l. hactenus. ff. de vſufruct. l. omnino ff. de impenſis in reb. dota. l. in reb. §. poſſunt. ff. commodati Mieres de maiorat. 4. p. q. 26. n. 3. Barboſa l. diuortio. fi. §. n. 115. ff. ſolut. matr.* Sed ſi magnæ ſint expenſæ (quod iudicis arbitrio definitur, vt dicit Barboſa *d. §. fi. 1. part. n. 36.*) deducendas eſſe conſtat ex l. *qui exceptionem. §. ſi pars ff. de conditio. indebiti, l. ſi propriis C. de donatio. inter l. domos. 61. de legat.* 1. *Aymon conſ. 179. n. 2. nec. l. 46. Tauri.* (quæ exorbitans eſt à iure communi & correctoria, *vt dicit Mieres 4. p. q. 33. n. 9.*) eſt extendenda vltra caſus, quibus loquitur, quos explicat Barb. *d. §. fi. n. 18.* & hoc eſt æquum, nam Capellanus tenetur ſoluere deteriorationes ſua culpa, ſeu negligentia contingentes, *gloſ. fi. in authent. idem eſt Neſtorianis C. de hæreticis, Platea. l. vnic. nu.* 4. C. *de colonis Illiricanis li. 11. Greg. l. 7. tit. 9. p. 6. & de praxi. Hiſpaniæ teſtatur Molin. lib.* 1. *de primog. c. 27. n. 2. & 3.* vbi *nu. 4. 9. ſufficiat leuis culpa, arg. l. ſi vt certo. §. nunc videndum el 1. ff. commodati, quem ſequitur Angulo de melioratio. l.* 1. *gloſ. 9. n. 25. & 26.* Et licet loquantur in Prælatis idem dicendum eſt de minoribus beneficiatis, *argum. c. maioribus de præbendis.* Sed ſi forte fructus Capellaniæ ſolum fuerint correſpondentes oneri Miſſarum & nõ ampliores, quia tunc nullum commodum ſentit Capellanus, ſolum tenebitur de lata culpa, *iuxta tradita per Molinam d. n.* 4. Quare viſitator debet inquirere de ſtatu bonorum, nam vt inquit *l. 19. tit. 20. par. 6.* de eis Epiſcop. debet reddere rationem Deo, ad cuius laudem noſter finiatur labor, editus ſub ſanctæ matris Eccleſiæ correctione anno 1608.

)(

INDEX

INDEX ALPHABETICVS EORVM QVÆ IN HIS DVObus libris continentur, cuius prior numerus librum, ſecundus caput, tertius numerum demonſtrat.

INDEX.

B

Bona

INDEX.

Conie-

INDEX.

Ædes

INDEX.

Exequiæ

INDEX.

414

INDEX.

Iniquum

INDEX.

quidem

INDEX.

Lex,

INDEX.

Linea

INDEX.

Maioriæ

INDEX.

ra.

præ-

Proba-

Quod

INDEX.

S.

& aliis

dei com-

Tituli

V

ribus.

FINIS.

452

00526?134

